

Dit dossier bevat geen onderdeel A

Van: **10.1.d**
Aan: **10.1.d**
Onderwerp: RE: Evaluatie adviescollege slavernijverleden
Datum: dinsdag 20 juli 2021 14:32:59
Bijlagen: [Aandachtspunten evaluatie.docx](#)

Hoi allen,

Hierbij enkele leerpunten n.a.v. gesprek **10.1.d**. Kan ik straks toelichten!

Gr, **10.1.d**

-----Oorspronkelijke afspraak-----

Van: **10.1.d** @minbzk.nl>

Verzonden: vrijdag 16 juli 2021 15:02

Aan: **10.1.d**

Onderwerp: Evaluatie adviescollege slavernijverleden

Tijd: dinsdag 20 juli 2021 16:00-17:00 (UTC+01:00) Amsterdam, Berlijn, Bern, Rome, Stockholm,

Wenen

Locatie: webex

We zijn komende week met een klein clubje, dus misschien komen we er maandag al aan toe. Zo niet, dan dit extra moment om stil te staan bij de volgende punten, ook ter lering t.b.v. nieuwe Adviescolleges binnen BZK of elders:

- Opdrachtformulering
- Samenstelling Adviescollege
- Ondersteunende medewerkers Adviescollege
- Overlegstructuur/communicatie met Adviescollege en binnen D&B
- Begroting en werkelijke kosten
- Invulling opdracht
- Overige punten uit gesprek **10.1.d**
- ....

-- De volgende tekst niet verwijderen of wijzigen. --

Wanneer het tijd is, kunt u hier deelnemen aan uw Rijksvideo Vergadering.

Vergaderingnummer (toegangscode): **10.2.g**

Wachtwoord voor vergadering: **10.2.g**

Deelnemen aan vergadering

Tik om deel te nemen vanaf een mobiel apparaat (alleen deelnemers)

+31-2072-19842 **10.2.g** Netherlands Toll

+1-650-215-5226 **10.2.g** United States Toll

Deelnemen via telefoon

+31-2072-19842 Netherlands Toll
+1-650-215-5226 United States Toll
Algemene inbellennummers

Deelnemen via een videosysteem of -toepassing

Kies **10.2.g** @rijksvideo.webex.com
U kunt ook 62 109 219 4 kiezen en uw vergaderingnummer invoeren

Deelnemen met Microsoft Lync of Microsoft Skype voor Bedrijven

Kies **10.2.g** rijksvideo@lync.webex.com

Als u een host bent, klik dan hier om hostgegevens weer te geven.

Hebt u hulp nodig? Ga naar <http://help.webex.com>

Aandachtspunten Adviescollege

Bezetting:

- Samenstelling Adviescollege: representatie, complementariteit, 'social standing'

Rollen/takenpakket commissie:

- Vooraf: verwachtingsmanagement over taken; wat kan men verwachten
- Takkverdeling: Veel taken bij beperkte groep (voorzitter, projectsecretaris)

Ondersteuning/secretariaat:

- Adequate, voldoende ondersteuning vanaf het begin
- Gevaar overbelasting als gevolg van groot takenpakket (o.a. onderschatting van commissie over secretariële werkzaamheden)

Financiën:

- Verborgen, escalerende kosten als gevolg van personele wisselingen,
- Borg kosten vooraf: ondersteuning, extern advies, bijeenkomsten/zaalhuur
- Helderheid over procedures/logistiek: duidelijke handvatten, aanspreekpunten etc

Proces:

- Stappenplan; verschillende stadia collegewerk
- (een draaiboek opstellen?)
- Belang vroeg begin adviesontwerp
- Onderhoudt korte lijnen tussen college/departement, maar duidelijke kaders voor interactie (om onafhankelijkheid te waarborgen) → ook met oog op WOB

Invulling/Inhoud:

- Invulling opdracht: **10.1.d** volgende keer: andere betrokkenheid wetenschappers; betere invulling dialogen. Nu **10.2.g**
10.2.g
- Bottleneck: vertaling van college/externe input naar rapport
- Hoe overeenstemming te bereiken op inhoud rapport
- Zorg voor expertise op het gebied van schrijfvaardigheid, redactie
- Belang vroege conceptversie, ter herziening

Stakeholders:

- Betrek stakeholders bij profilering/invulling commissie
- Onderhoudt in vroeg stadium contact met een brede groep belangenorganisaties
- Neem kritiek ter harte, maar richt je op de partijen die voorwaarts willen

Van:
Aan:

10.1.d
10.1.d

Onderwerp: Dossier 1 juli bijeenkomsten slavernijverleden
Datum: dinsdag 29 juni 2021 09:18:00
Bijlagen: Dossier 1 juli bijeenkomsten slavernijverleden.docx
Programma 1 juli slavernij.docx
Analyse conceptrapport dialooggroep slavernijverleden.docx
Dankwoord rapport adviescollege slavernijverleden.docx
Woordvoeringslijn en OA.docx
Sprektekst Ketji Koti.docx
Inhoudelijke informatie op verzoek MBZK.docx
Aanbieding rapport Adviescollege Dialooggroep Slavernijverleden.docx
Aanbieding rapport Adviescollege Dialooggroep Slavernijverleden.docx

Goedemorgen allemaal,

Hierbij het dossier zoals dat gisteren de lijn in is gegaan:

0. Oplegnota
1. Programma 1 juli
2. Analyse conceptrapport 'Ketenen van het Verleden' van het Adviescollege Dialooggroep Slavernijverleden **10.1.d** we hebben, naast jullie input, ook de volgende tekst ingevoegd: "Desgevraagd heeft de **10.1.d** van het Adviescollege mondeling toegelicht dat deze integrale benadering (zowel erkenning, excuses als herstel wettelijk verankeren) is gekozen vanuit de overtuiging dat deze zaken onlosmakelijk met elkaar verbonden zijn en daarom gezamenlijk moeten worden geregeld. Daarbij dient wettelijke verankering om vrijblijvendheid en 'lege' excuses zonder herstel te voorkomen".
3. Dankwoord uit te spreken na ontvangst rapport
4. Woordvoeringslijn en Q&As m.b.t. het rapport en het slavernijverleden
5. Speech uit te spreken tijdens Nationale Herdenking Slavernijverleden NB ik begreep dat **10.1.d** hier nog heeft ingevoegd dat ook Den Haag onderzoek zal laten doen naar eigen slavernijverleden .
6. Inhoudelijke informatie slavernijverleden
7. Aanbiedingsbrieven voor Eerste en Tweede Kamer bij rapport 'Ketenen van het Verleden'

Het definitieve rapport ontvangen we vandaag einde dag.

Hartelijke groet,

10.1.d

10.1.d

10.1.d

Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties

DGBRW/ Directie Democratie en Bestuur

Bezoekadres: Turfmarkt 147, Den Haag

Postadres: Postbus 20011, 2500 EA Den Haag

10.1.d

Volgorde kranslegging

1. Namens de Nazaten **Ma-Magda Boodoe, Hoofdkapitein der Paramaccaaners in Europa, mevrouw Nyanga Weder van de culturele vereniging Sangafi, mevrouw Marisa Monsanto en de heer Roy Groenberg, voorzitter van de stichting Eer & Herstel.**
2. Namens de Staten-Generaal der Nederlanden: de voorzitter van de Eerste Kamer **de heer Jan Anthonie Bruijn** en de tweede ondervoorzitter van de Tweede Kamer **de heer Martin Bosma.**
3. Namens het Kabinet der Nederlanden: minister **mevrouw Kajsa Ollongren.**
4. De Gevolmachtigde minister van Curaçao: **de heer Carlson Manuel.**
5. De plaatsvervangende Gevolmachtigde minister van Aruba: **de heer Eddy Paris.**
6. De Gevolmachtigde minister van Sint-Maarten: **de heer Rene Violenus.**
7. De ambassadeur van de republiek Suriname: **de heer Rajendre Khargi.**
8. The Deputy Head of Mission of the Embassy of Ghana: Mr. Mohammed Habib Idris.
9. De burgemeester van Amsterdam **mevrouw Femke Halsema**
10. De voorzitter van het Multicultureel Netwerk Defensie **Luitenant-Kolonel Stanley Nooitmeer** en de vicevoorzitter van het Caribisch Netwerk Politie **mevrouw Jasmin Nanhak.**
11. De voorzitter van het Landelijk Platform Slavernijverleden **mevrouw Barryl Biekman** vergezeld door **mevrouw Glenda van Duivenvoorde** en **mevrouw Joan Buyne.**
12. De voorzitter van het college voor de Rechten van de Mens **mevrouw Adriana van Dooijeweert** samen met **Dr. Jan-Peter Loof , ondervoorzitter van het College voor de Rechten van de Mens.**
13. De voorzitter van het Nationaal instituut Nederlands slavernijverleden en erfenis **mevrouw Linda Nooitmeer** samen met de directeur van het NiNsee **de heer Urwin Vyent.**

Dankwoord bij ontvangst rapport Adviescollege Slavernijverleden

Geachte collegeleden, beste **10.1.d**

Dank jullie wel voor dit belangrijke rapport.

Ketenen van het Verleden: een goed gekozen titel, die uitdrukt dat het slavernijverleden nog altijd doorwerkt in onze huidige samenleving. In de pijn van nazaten van tot slaaf gemaakten.

De titel van het rapport verwijst voor mij ook naar hoe moeilijk het kan zijn om los te komen van het beeld van de Nederlandse geschiedenis dat ons met de paplepel is ingegoten. Hoe ongemakkelijk het kan zijn om onder ogen te zien dat racisme nog altijd in onze samenleving bestaat.

Ik stelde het Adviescollege Dialooggroep Slavernijverleden een jaar geleden in om een brede dialoog te voeren over de doorwerking van het slavernijverleden in de hedendaagse samenleving. Jullie hebben vele gesprekken gevoerd en een breed scala aan mensen en organisaties geraadpleegd om invulling te geven aan deze dialoog. De resultaten van de dialoog vinden hun weerslag in dit rapport.

Ik zie het verschijnen van dit document vandaag als een belangrijke stap richting bredere erkenning en inbedding van ons gedeelde verleden. Het biedt een belangrijke bijdrage aan het maatschappelijke debat, dat we met elkaar moeten blijven voeren. Mét elkaar, niet tegenover elkaar.

En op deze stap zullen weer andere stappen volgen. Welke en hoe, dat is aan een volgend, missionair kabinet, dat met een officiële inhoudelijke reactie zal komen op 'Ketenen van het Verleden'.

Het is natuurlijk ook aan de samenleving. Samen maken we ons land. Ik ben persoonlijk erg verheugd dat dit rapport er vandaag ligt en zal de aanbevelingen met belangstelling lezen.

Ook omdat ik weet dat het geen eenvoudige taak was die de leden van het Adviescollege op hun schouders namen. De corona-crisis heeft het organiseren van de dialoog bemoeilijkt. Jullie hebben alle registers opengetrokken om dit rapport tot stand te brengen.

Daarvoor wil ik alle leden van het College en hun ondersteuners, en in het bijzonder **10.1.d** heel hartelijk bedanken. Jullie hebben een bijzondere en memorabele klus geklaard.

**Analyse conceptrapport 'Ketenen van het Verleden' van het Adviescollege
Dialooggroep Slavernijverleden 24 juni 2021**

Samenvatting

In zijn bevindingen kiest het Adviescollege nadrukkelijk voor de wettelijke verankering van erkenning, excuses en herstel van het slavernijverleden.

1. Erkenning

- Erkenning en veroordelen van de slavernij en haar gruwelen.
- De slavernij eenduidig aanmerken als misdaad tegen de menselijkheid waarin de rol van het Nederlands gezag wordt erkend.
- Het gaat om een veroordeling van de rol van het Nederlandse gezag, niet om groepen mensen.
- De erkenning moet bij wet worden geregeld.

2. Excuses

- Erkenning dient gepaard te gaan met excuses.
- De Nederlandse Staat dient bij wet excuses aan te bieden voor zijn rol en aandeel in het slavernijverleden. Excuses worden niet verwacht van individuen.
- Excuses moeten een wederkerig proces zijn. De maker van excuses moet er ook op kunnen vertrouwen dat de excuses aanvaard worden. Die wederkerigheid is van belang voor het proces van verzoening.
- Het aanbieden van excuses is weliswaar noodzakelijk, maar is op zichzelf onvoldoende. Excuses moeten bijdragen aan het herstel.

3. Herstel

- Ook het herstel zou wettelijk moeten worden verankerd. Het gaat dan o.a. om het herstellen van historisch onrecht dat tot op heden in velerlei vormen wordt ervaren zoals discriminatie en institutioneel racisme, bij wet.
- In de visie van het Adviescollege volgt herstel op excuses en geeft dat inhoud aan de gemaakte excuses. Het gaat dan niet om "financiële compensatie voor alle schade uit het verleden, maar wel om passende structurele financiering voor het tegengaan van de schadelijke doorwerking van dat verleden in het heden".
- Veel aandacht gaat uit naar het vergroten van het bewustzijn over slavernij via onderzoek, onderwijs en kunstzinnige projecten. Het Adviescollege pleit voor een nationaal museum en kenniscentrum en middelen voor onderzoek en educatie, voor een betere maatschappelijke inbedding van het slavernijverleden.
- 1 juli dient een nationale feestdag te worden, in aanwezigheid van het Staatshoofd en/of de Minister-president.
- Een ander advies beoogt de rehabilitatie en het eerherstel van historische figuren zoals Tula.
- Instellen van een 'Koninkrijk fonds' ter structurele en duurzame financiering van herstelmaatregelen.
- Het Adviescollege pleit ervoor om over het herstelbeleid, inclusief het Koninkrijk fonds, in overleg te treden met het Caribisch deel van het Koninkrijk en waar toepasselijk Suriname.

4. Overig

- Pleidooi om ook onderzoek te laten doen naar slavernij in Oost-Indië en de doorwerking daarvan in het heden.
- Het adviescollege beveelt aan actief te participeren in het nog op te richten permanente VN-forum ten behoeve van mensen van Afrikaanse afkomst.

5. Conclusie met betrekking tot motie Nicolai

- Het adviescollege concludeert dat er geen bezwaren zijn om de motie Nicolai uit te voeren.

Analyse

Met het oog op de ontvangst en bredere maatschappelijke doorwerking van het rapport zijn de volgende aandachtspunten van belang:

- 10.2.g
- 10.2.g
- 10.2.g
- Desgevraagd heeft 10.1.d mondeling toegelicht dat deze integrale benadering (zowel erkennung, excuses als herstel wettelijk verankeren) is gekozen vanuit de overtuiging dat deze zaken onlosmakelijk met elkaar verbonden zijn en daarom gezamenlijk moeten worden geregeld. Daarbij dient wettelijke verankering om vrijblijvendheid en 'lege' excuses zonder herstel te voorkomen.
- 10.2.g
- 10.2.g
- 10.2.g
- 10.2.g

Van:**Aan:****Cc:****Onderwerp:**

Informatieblad nationale herdenking Slavernijverleden | donderdag 1 juli

dinsdag 29 juni 2021 16:14:53

Bijlagen:

Analyse.conceptrapport dialooggroep slavernijverleden.pdf

Dankwoord rapport adviescollege slavernijverleden.pdf

Informatieblad.pdf

Q&A.pdf

Toespraak nationale herdenking Slavernijverleden.pdf

Volgorde kranselegaai.pdf

Woordvoeringslijn.pdf

Dag collega's,

Hierbij het informatieblad, de toespraak en de verschillende bijlagen voor twee dingen:

- 1) De in ontvangst name van het rapport van het adviescollege dialooggroep Slavernijverleden.
- 2) De toespraak tijdens de nationale herdenking Slavernijverleden.

Verder goed om te weten dat:

- De chauffeur en woordvoering reeds apart geïnformeerd zijn i.v.m. afgezette straten rondom het Oosterpark.
- De kamerbrief en de inhoudelijke informatie - op verzoek van de minister - die eerder vanochtend waren gestuurd apart in de tas mee zijn gegaan. Dit is kortgesloten met **10.1.d**.
- Het dankwoord en de toespraak zijn voor de minister ook op A5 geprint: Speechkaartjes met aan de achterkant het blauwe lint, Rijkslogo.

Mocht ik per abuis iemand vergeten zijn mee te nemen stuur deze mail dan gerust door.

Met vriendelijke groet,

10.1.d

10.1.d

Team minister Ollongren
Directie Communicatie
Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties

Turfmarkt 147 | 2511 DP | Den Haag
Postbus 20011 | 2500 EA | Den Haag

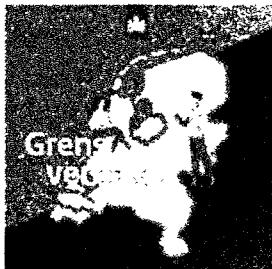
10.1.d

10.1.d

www.rijksoverheid.nl

www.linkedin.com/company/ministerie-van-bzk | www.twitter.com/minbzk

10.1.d

#Grensverhalen

Luister nu!

<https://open.spotify.com/show/7IKnnP7PdhAqAEHspznoCM>

Spreekttekst speech minister Kajsa Ollongren van BZK voor Keti Koti op 1 juli.

Duur: 7 minuten

Het is een logo met drie letters, gemaakt van ijzer en zo'n 4 centimeter groot. 'WIC' staat erop. Met dit brandijzer liet de West-Indische Compagnie tot slaaf gemaakte mannen, vrouwen en kinderen brandmerken. Als vee.

Dit gebeurde door hun huid met olie in te smeren en het hete ijzer op het lijf te drukken. De sissende wond werd vervolgens met citroensap en buskruit schoongemaakt. Wie dit overkwam, was voortaan eigendom van iemand anders en direct herkenbaar bij een ontsnappingspoging.

Tot slaafgemaakte mensen verloren niet alleen hun lichaam. Ze raakten ook hun naam kwijt. De Afrikaanse naam die je ouders je in liefde hadden gegeven, maakte meestal plaats voor een nieuwe, die voor de slavenhouder makkelijk uit te spreken was. Voortaan heette je Klaas, Jan of Eva.

Wie werd doorverkocht aan een volgende slavenhouder kreeg dikwijls weer een andere naam. Een nieuw logo werd op je lichaam gebrand. Een slaafgemaakte was niet meer dan handelswaar.

Elf miljoen tot slaaf gemaakte mensen werden weggevoerd naar de andere kant van de Atlantische Oceaan. Zo'n 445.000 van hen kwamen terecht in de Nederlandse koloniën. Een onbekend aantal anderen overleed onderweg.

Vandaag herdenken en vieren we dat Nederland 158 jaar geleden, op 1 juli 1863, de slavernij officieel afschafte in Suriname en de voormalige Nederlandse Antillen. Al was het toen nog niet echt voorbij. Mensen moesten nog tien jaar op de plantages blijven werken.

We kunnen alleen met afschuw, berouw en schaamte naar het slavernijverleden kijken. Een verleden waarmee we allemaal verbonden zijn. Bewust of onbewust. Duidelijk of juist verborgen in een onbekende familiegeschiedenis.

Het is geen teken van zwakte om ons hiervan rekenschap te geven. Zo toont een democratie juist haar kracht. Door ons verleden onder ogen te zien, kunnen we onze toekomst veranderen. Dat is geen luxe, maar een noodzaak.

'Geen volk kan tot volle wijsheid komen, dat erfelijk met een minderwaardigheidsgevoel belast blijft', schreef Anton de Kom. De Kom wees ons op de gruwelen van slavernij en racisme, maar werd zelf niet goed behandeld door de Nederlandse overheid. Daarom verdient hij eerherstel.

Drie jaar geleden stond ik ook op deze plek. Als ik terugkijk, zie ik welke stappen er sindsdien zijn gezet. Ik zie ook hoeveel er nog moet gebeuren.

Na de gewelddadige dood van George Floyd gingen vorig jaar honderden miljoenen mensen wereldwijd de straat op. Ook in Nederland. Zij maakten duidelijk dat het gif van racisme nog altijd niet is verdwenen uit onze samenleving. Een discussie ontbrandde, die niet meer zal doven.

Niemand wil racist worden genoemd, maar daarmee kunnen we racisme en discriminatie nog niet wegredeneren. Soms zijn de haat en de vooroordelen makkelijk aan te wijzen. Veelal ligt het subtieler. De zoveelste afwijzing voor een stage of baan. Geweigerd worden bij de deur van een club. Bewakers die je volgen in een winkel.

De ketens zijn toen gebroken, maar er is nog steeds een lange weg te gaan. Daarbij moeten we als overheid vooroplopen. Signalen uit de samenleving over openlijke en verhulde vormen van uitsluiting en marginalisatie gaan we onderzoeken en bestrijden. Dat doen we met de hulp van een Staatscommissie en een Nationaal Coördinator tegen Discriminatie en Racisme. Ook willen we in 2023 groots en waardig herdenken dat de slavernij 150 jaar daarvoor, in 1873, daadwerkelijk voorbij was.

Vandaag presenteerde het Adviescollege dialoog slavernijverleden, dat door het kabinet is ingesteld, zijn advies. Het roept op het slavernijverleden onderdeel uit te laten maken van ons collectieve geheugen: met onderzoek naar de rol van de nationale overheid, onderwijs en een aan slavernij gewijd museum. Ook vraagt het college om een nationale herdenkingsdag. Niet in de laatste plaats wil het Adviescollege excuses van de overheid.

Deze adviezen zijn belangwekkend en niet mis te verstaan. Daar kunnen we niet omheen. Ze sluiten aan bij de urgentie die ik voel. Amsterdam en Rotterdam deden al historisch onderzoek. Den Haag is het van plan. Ook riepen de wethouders van de vier grote steden samen op tot een nationale dag ter herdenking van het slavernijverleden.

Door te herdenken, kunnen we vooruitkijken en ons verbinden aan een samenleving waarin geen ruimte is voor racisme en kansenongelijkheid. Maar terugkijken betekent meer dan het verleden onderzoeken. Het betekent ook verantwoording afleggen.

Momenteel is hier vlakbij, in het Rijksmuseum, een indrukwekkende tentoonstelling te zien die het slavernijverleden tastbaar maakt. Daar ligt ook het brandijzer waar ik aan het begin over sprak.

Ik realiseer me dat de pijn die het ijzer veroorzaakte nog niet is verdwenen. Dat de wonderen die het toebracht nog niet zijn geheeld. Het is een proces dat misschien wel generaties zal duren.

De filosoof Augustinus schreef ruim 1600 jaar geleden: ‘Hoop heeft twee prachtige dochters, woede en moed. Woede over de dingen zoals ze zijn en moed om te geloven dat ze niet zullen blijven zoals ze zijn.’

Ik denk inderdaad dat het zo werkt. Om samen verder te komen, moet er ruimte zijn voor beide. Ruimte voor woede over een pijnlijk verleden. Voor woede over de ongelijkheid die nog altijd bestaat. Voor woede over veranderingen die te langzaam gaan.

Maar ook moed hoort erbij. Moed om de woede en pijn van de ander te erkennen. Moed om ons gezamenlijke verleden onder ogen te zien. Moed om het gesprek met elkaar aan te gaan.

Want dat is waar het uiteindelijk om draait. We moeten niet tegenover, maar naast elkaar staan. We moeten leren door de ogen van de ander naar de wereld te kijken. Elke dag weer, hoe moeilijk en pijnlijk dat soms is.

Ik dank u zeer voor uw aandacht.

Ministerie van Binnenlandse Zaken en
Koninkrijksrelaties

Aan

Minister van BZK

Directie Communicatie
Team minister

Contactpersoon

10.1.d

10.1.d

informatieblad

Betreft

In ontvangst nemen rapport adviescollege
dialogogroep Slavernijverleden en het houden
van een toespraak bij de herdenking
Slavernijverleden

Datum en tijd

1 juli 2021 van 12:30 tot 15:00 uur

Chauffeur

Adres waar u de minister afzet om 12.15/12.30 is: Hotel Arena –
's-Gravesandestraat 55, 1092 AA Amsterdam.

De toegangswegen rondom het Oosterpark zijn gedurende de
herdenkingsceremonie afgesloten behalve de ingang tegenover het adres
Oosterpark 9, 1091 AC Amsterdam (Onze Lieve Vrouwe Gasthuis). De overige
ingangen van het park worden voor de Nationale Herdenking afgesloten. U kunt
de minister het beste ophalen aan Oosterpark 9.

Ontvangst, begeleiding en contactpersoon.

U wordt ontvangen door uw woordvoerder 10.1.d. Zij begeleidt u
 deze middag en is uw contactpersoon.

Contactpersoon herdenking

10.1.d

Rol bewindspersoon

Op 1 juli neemt u het rapport 'Ketenen van het Verleden' van het Adviescollege
Dialogogroep Slavernijverleden in ontvangst en spreekt u tijdens de Nationale
Herdenking Slavernijverleden.

Toespraak

Bijgaand ontvangt u zowel op A4 als op kaartjes (A5) uw dankwoord voor de in
ontvangst name en uw toespraak tijdens de nationale herdenking.

**DE TEKST VAN UW TOESPRAAK IS NAAR DE ORGANISATIE GESTUURD
T.B.V. LIVE UITZENDING VAN DE NOS. UW TOESPRAAK WORDT
ONDERTITELD. DAT BETEKENT DAT U ZICH AAN DE TEKST MOET
HOUDEN.**

Setting

Aangepaste theateropstelling in de openlucht. Er wordt vanaf een podium achter
een spreekgestoelte gesproken.

Pers

De Nationale Herdenking wordt live uitgezonden door de NOS. Over de aanwezige pers, ook bij de in ontvangst name van het rapport, wordt u apart geïnformeerd door uw woordvoerder.

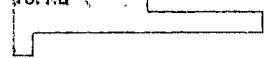
Directie Communicatie

Team minister

Contactpersoon

10.1.d

10.1.d

Veiligheid

De BVA en de NCTV zijn geïnformeerd over uw bezoek.

Dresscode

Tenue de ville.

Programma

In ontvangst nemen rapport adviescollege dialooggroep slavernijverleden

De NOS filmt de overhandiging van het rapport van het Adviescollege en verwerkt deze beelden in uitzendingen later op de dag.

- 12.25 Voorzitter adviescollege geeft korte toelichting
  - 12.30 Formele overhandig (fotomoment)
  - 12.32 Dankwoord minister
  - 12.35 Mogelijkheid tot vragen van de aanwezige pers
  - 12.40 Afronding
- 12.45 Vanaf hier neemt de organisatie van de herdenking het over en begeleid Voorzitter adviescollege, minister en NiNSee naar Monument voor live uitzending NOS.

Programma nationale herdenking Slavernijverleden

- 12.45 Inloop (incl. toegangscontrole i.h.k.v. COVID-19 maatregelen)
  - 13.00 Start live uitzending NOS**
  - 13.15 Welkomstwoord door Aldith Hunkar
  - 13.17 Plengoffer door Marian Markelo
  - 13.27 Optreden Jeangu Macrooy & Fuse: 'Birth Of A New Age'
  - 13.32 Toespraak NiNSee voorzitter mevrouw Linda Nootmeer
  - 13.37 Toespraak minister mevrouw Kajsa Ollongren
  - 13.42 Toespraak burgemeester van Amsterdam mevrouw Femke Halsema
  - 13.47 Muzikaal intermezzo Jeangu Macrooy & Fuse: 'Gold'
  - 13.57 Inleiding en aankondiging één minuut stilte door Aldith Hunkar
  - 13.58 Opmarcheren Defensie & Politie en het spelen van het Taptoe-signaal
  - 14.03 Eén minuut stilte
  - 14.04 Kranslegging
  - 14.25 Slot- en dankwoord Aldith Hunkar
- 14.30 Einde live uitzending NOS**

Kranslegging

Bij bloemist Regina in Den Haag is een krans besteld. Zij zullen deze donderdagochtend bezorgen bij het Oosterpark. Op het Rood-Wit-Blauwe lint staat RAAD VAN MINISTERS VAN HET KONINKRIJK.

U legt als derde een krans.

Protocol kranslegging

Chronologische volgorde:

- De ceremoniemeester kondigt de kransleggers via de microfoon aan. De kransleggers begeven zich, onder begeleiding, naar de startplek die zich bevindt tegenover de hoofdader die leidt naar de kop van het Nationaal Monument Nederlands Slavernijverleden.
- Op de aangegeven plek staan twee kransdragers klaar met de krans.
- Voorafgegaan door deze twee kransdragers lopen de kransleggers, via de rode loper, over de hoofdader, naar het Nationaal Monument Slavernijverleden alwaar de kranslegging plaatsvindt.
- Aangekomen bij het Nationaal Monument Slavernijverleden plaatsen de twee kransdragers de desbetreffende krans op de aangewezen kransstandaard.
- De kransdragers doen na het plaatsen van de krans op de kransstandaard een stap naar achteren en nemen samen met de kransleggers een kort stilte moment in acht.
- Vervolgens lopen de kransleggers, voorafgegaan door de twee kransdragers, via het pad dat zich aan de linkerkant van de hoofdader bevindt terug naar de startplek.
- Vanaf de startplek worden de kransleggers terug begeleid naar hun aangewezen plaats.

Noot:

- Er dient te allen tijde een onderlinge afstand van 1,5 meter bewaard te worden.
- De kransdragers zijn familieleden die tot één huishouden behoren. Hiervoor geldt dat zij niet aan de afstandseis van 1,5 meter hoeven te voldoen.
- Het tempo van de kranslegging wordt door de ceremoniemeester bepaald. U wordt opgehaald vanaf uw plaats door hostessen.
- De kranslegging zal met live achtergrondmuziek worden begeleid.

Bijzonderheden/ Relevante informatie

- Het conceptrapport van het Adviescollege, dat onder embargo is ontvangen, bevat een reeks ambitieuze aanbevelingen. Opmerkelijk is dat het Adviescollege aanbeveelt erkenning, excuses en herstel van het slavernijverleden wettelijk te verankeren. **10.2.g**

In bijlage 2 treft u een verdere analyse van het conceptrapport aan.

- Collegeleden **10.1.d** en **10.1.d** zijn niet aanwezig.
- Tijdens de Nationale Herdenking Slavernijverleden spreekt burgemeester Halsema als laatste. Dit betekent dat het NiNsee, bij monde van voorzitter Nootmeer, niet direct kan reageren op de (waarschijnlijke) excuses van Amsterdam. Mogelijk roept dit teleurgestelde reacties op bij degenen aan wie excuses zijn gericht.

Directie Communicatie

Team minister

Contactpersoon

Dominique

T 06-11224048

dominique.gyselaers@minbzk.nl

Social Media

In ontvangst nemen van het eindrapport van het adviescollege dialooggroep Slavernijverleden: *Nieuwstweet vanuit @minBZK n.a.v. het persbericht van de Dialooggroep. Portrettenreeks met quotes van elk lid van de Dialooggroep. Daarnaast voor BZK's Instagram een Vox-popstraatvideo waarin jongeren elkaar bevragen over hun kijk op het voorkomen van discriminatie en wat ze (willen) weten over Keti Koti.*

Directie Communicatie
Team minister
Contactpersoon
10.1.d
10.1.d
[redacted]

Toespraak en kranslegging bij Nationale Herdenking Nederlands Slavernijverleden: *Aankondigingstweet en aansluitend een tweet met foto's en informatie over de herdenking, en die namiddag op zowel BZK's Twitter, LinkedIn en Facebook een korte terugblik in tekst met een videofragment van uw toespraak. Uw toespraak zal ook worden vertaald in het Engels, Surinaams en Papiaments. Deze vertalingen publiceren we op onze websites.*

Daarnaast is eerder deze week een videooverhaal gedeeld van (Mercedes) Zandwijken uit Zaandam die afgelopen april een lintje kreeg voor haar werk voor de regionale KetiKoti-tafels' voor een eerlijk en open gesprek tussen Nederlanders van verschillende huidskleur en afkomst.

Bijlagen

- Volgorde kranslegging.
- Woordvoeringslijn.
- Q&A's: *met het oog op de MR van 2 juli ook interdepartementaal gedeeld.*
- Analyse conceptrapport 'Ketenen van het Verleden' van het Adviescollege Dialooggroep Slavernijverleden 24 juni 2021.

Ter informatie namens de beleidsdirectie D&B

- U ontvangt t.b.v. de MR van 2 juli spreekpunten met de laatste stand van zaken rondom de maatschappelijke reacties op het rapport van het Adviescollege en op de speeches uitgesproken tijdens de Nationale Herdenking Slavernijverleden.
- In juli 2020 is de motie Klaver/Jetten aangenomen, waarin de regering wordt verzocht van het jaar 2023 een herdenkingsjaar te maken waarin de afschaffing van de slavernij 150 jaar eerder wordt herdacht. Het eigenaarschap van deze motie ligt bij AZ, maar komt mogelijk aan bod in het AO Discriminatie en Racisme op 30 juni. Dinsdag 29 juni vindt een DG-overleg over deze motie plaats waaraan DgBRW deel zal nemen. U wordt hierover separaat geïnformeerd.
- Op 30 juni ontvangt wethouder Voortman van Utrecht de resultaten van het wetenschappelijk onderzoek naar de rol van het Utrechtse stadsbestuur in het slavernijverleden. Samenvattend: het stadsbestuur investeerde in en profiteerde van de slavernij, én Utrecht was het centrum van het abolitionisme. Het stadsbestuur gaat zich de komende periode, in dialoog met de stad, beraden op excuses

Ministerie van Binnenlandse Zaken en
Koninkrijksrelaties

> Retouradres Postbus 20011 2500 EA Den Haag

Aan de Voorzitter van de Eerste Kamer
der Staten-Generaal
Postbus 20017
2500 EA DEN HAAG

**Ministerie van
Binnenlandse Zaken en
Koninkrijksrelaties**
Turfmarkt 147
Den Haag
Postbus 20011
2500 EA Den Haag

Kenmerk
2021-0000344103

Uw kenmerk

Bijlage(n)
Rapport van Bevindingen van
het Adviescollege
Dialooggroep
Slavernijverleden

Datum 1 juli 2021

Betreft Aanbieding rapport Adviescollege Dialooggroep
Slavernijverleden

Geachte Voorzitter,

Hierbij bied ik uw Kamer het Rapport van Bevindingen aan van het Adviescollege Dialooggroep Slavernijverleden.

Op 3 juli 2020 heb ik dit Adviescollege ingesteld om een dialoog te organiseren over het slavernijverleden en de doorwerking daarvan in de hedendaagse samenleving, die gericht is op een brede erkenning en inbedding van dit gedeelde verleden. Ondanks dat het Adviescollege zich ernstig gehinderd zag door de Covid-19-pandemie, heeft het met de oplevering van dit rapport haar taak volbracht. Ik ben de leden van het Adviescollege daarvoor zeer erkentelijk. Ik ga graag kort in op het werk dat het Adviescollege heeft verzet.

De afgelopen maanden heeft het Adviescollege zich toegelegd op het voeren van een brede dialoog in de Nederlandse samenleving, waarbij ook het Caribisch deel van het Koninkrijk is betrokken.

Het Adviescollege heeft gesproken met burgers, waaronder specifiek jongeren, vertegenwoordigers van belangenorganisaties, groeperingen en maatschappelijke sectoren. Het heeft een burgerpanel geraadpleegd, een publiekcampagne opgezet en er zijn wetenschappers betrokken. Er is gestreefd naar een brede dialoog, met verdiepende gesprekken.

Het rapport dat ik uw Kamer hierbij aanbied bevat belangrijke conclusies en aanbevelingen over een actueel thema dat aandacht verdient. Langs de lijnen van erkenning, excuses en herstel vraagt het Adviescollege aandacht voor en actie op het gebied van het slavernijverleden en de doorwerking daarvan in het heden. Dit rapport biedt bouwstenen en aanknopingspunten voor de toekomst en vormt daarmee een opening voor de bredere erkenning en inbedding van het gedeelde verleden waarop het Adviescollege zich heeft gericht.

Het is aan een volgend, missionair kabinet om het vervolgtraject vorm te geven en op basis van dit rapport inhoudelijk te reageren op de conclusies en aanbevelingen uit het rapport.

**Ministerie van
Binnenlandse Zaken en
Koninkrijksrelaties**

Ik wil de leden van het Adviescollege Dialooggroep Slavernijverleden en haar ondersteuning, en alle deelnemers aan de verschillende dialogen hartelijk danken voor hun inspanningen bij de totstandkoming van dit rapport.

Datum
1 juli 2021
Kenmerk
2021-0000344103

De minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties,

drs. K.H. Ollongren

**Bijlage 2: Analyse conceptrapport 'Ketenen van het Verleden' van het Adviescollege
Dialooggroep Slavernijverleden 24 juni 2021**

Samenvatting

In zijn bevindingen kiest het Adviescollege nadrukkelijk voor de wettelijke verankering van erkenning, excuses en herstel van het slavernijverleden.

1. Erkenning

- Erkenning en veroordelen van de slavernij en haar gruwelen.
- De slavernij eenduidig aanmerken als misdaad tegen de menselijkheid waarin de rol van het Nederlands gezag wordt erkend.
- Het gaat om een veroordeling van de rol van het Nederlandse gezag, niet om groepen mensen.
- De erkenning moet bij wet worden geregeld.

2. Excuses

- Erkenning dient gepaard te gaan met excuses
- De Nederlandse Staat dient bij wet excuses aan te bieden voor zijn rol en aandeel in het slavernijverleden. Excuses worden niet verwacht van individuen.
- Excuses moeten een wederkerig proces zijn. De maker van excuses moet er ook op kunnen vertrouwen dat de excuses aanvaard worden. Die wederkerigheid is van belang voor het proces van verzoening.
- Het aanbieden van excuses is weliswaar noodzakelijk, maar is op zichzelf onvoldoende. Excuses moeten bijdragen aan het herstel.

3. Herstel

- Ook het herstel zou wettelijk moeten worden verankerd. Het gaat dan o.a. om het herstellen van historisch onrecht dat tot op heden in velerlei vormen wordt ervaren zoals discriminatie en institutioneel racisme, bij wet.
- In de visie van het Adviescollege volgt herstel op excuses en geeft dat inhoud aan de gemaakte excuses. Het gaat dan niet om "financiële compensatie voor alle schade uit het verleden, maar wel om passende structurele financiering voor het tegengaan van de schadelijke doorwerking van dat verleden in het heden".
- Veel aandacht gaat uit naar het vergroten van het bewustzijn over slavernij via onderzoek, onderwijs en kunstzinnige projecten. Het Adviescollege pleit voor een nationaal museum en kenniscentrum en middelen voor onderzoek en educatie, voor een betere maatschappelijke inbedding van het slavernijverleden.
- 1 juli dient een nationale feestdag te worden, in aanwezigheid van het Staatshoofd en/of de Minister-president.
- Een ander advies beoogt de rehabilitatie en het eerherstel van historische figuren zoals Tula.
- Instellen van een 'Koninkrijksfonds' ter structurele en duurzame financiering van herstelmaatregelen.
- Het Adviescollege pleit ervoor om over het herstelbeleid, inclusief het Koninkrijksfonds, in overleg te treden met het Caribisch deel van het Koninkrijk en waar toepasselijk Suriname.

4. Overig

- Pleidooi om ook onderzoek te laten doen naar slavernij in Oost-Indie en de doorwerking daarvan in het heden.
- Het adviescollege beveelt aan actief te participeren in het nog op te richten permanente VN-forum ten behoeve van mensen van Afrikaanse afkomst

5. Conclusie met betrekking tot motie Nicolaï

Het adviescollege concludeert dat er geen bezwaren zijn om de motie Nicolaï uit te voeren.

Analyse

Met het oog op de ontvangst en bredere maatschappelijke doorwerking van het rapport zijn de volgende aandachtspunten van belang:

- 10.2.g [redacted]
- 10.2.g [redacted]
- 10.2.g [redacted]
- Desgevraagd heeft 10.1.d [redacted] mondeling toegelicht dat deze integrale benadering (zowel erkenning, excuses als herstel wettelijk verankeren) is gekozen vanuit de overtuiging dat deze zaken onlosmakelijk met elkaar verbonden zijn en daarom gezamenlijk moeten worden geregeld. Daarbij dient wettelijke verankering om vrijblijvendheid en 'lege' excuses zonder herstel te voorkomen.
- 10.2.g [redacted]
- 10.2.g [redacted]
- 10.2.g [redacted]
- 10.2.g [redacted]

**Bijlage 3: dankwoord bij ontvangst rapport Adviescollege
Slavernijverleden**

- Geachte collega's, beste 10.1.d
- Dank jullie wel voor dit belangrijke rapport.
- Ketenen van het Verleden: een goed gekozen titel, die uitdrukt dat het slavernijverleden nog altijd doorwerkt in onze huidige samenleving. In de pijn van nazaten van tot slaaf gemaakten.
- De titel van het rapport verwijst voor mij ook naar hoe moeilijk het kan zijn om los te komen van het beeld van de Nederlandse geschiedenis dat ons met de paplepel is ingegoten. Hoe ongemakkelijk het kan zijn om onder ogen te zien dat racisme nog altijd in onze samenleving bestaat.
- Ik stelde het Adviescollege Dialooggroep Slavernijverleden een jaar geleden in om een brede dialoog te voeren over de doorwerking van het slavernijverleden in de hedendaagse samenleving. Jullie hebben vele gesprekken gevoerd en een breed scala aan mensen en organisaties geraadpleegd om invulling te geven aan deze dialoog. De resultaten van de dialoog vinden hun weerslag in dit rapport.
- Ik zie het verschijnen van dit document vandaag als een belangrijke stap richting bredere erkenning en inbedding van ons gedeelde verleden. Het biedt een belangrijke bijdrage aan het maatschappelijke debat, dat we met elkaar moeten blijven voeren. Met elkaar, niet tegenover elkaar.
- En op deze stap zullen weer andere stappen volgen. Welke en hoe, dat is aan een volgend, missionair kabinet, dat met een officiële inhoudelijke reactie zal komen op 'Ketenen van het Verleden'.
- Het is natuurlijk ook aan de samenleving. Samen maken we ons land. Ik ben persoonlijk erg verheugd dat dit rapport er vandaag ligt en zal de aanbevelingen met belangstelling lezen.
- Ook omdat ik weet dat het geen eenvoudige taak was die de leden van het Adviescollege op hun schouders namen. De corona-crisis heeft het organiseren van de dialoog bemoeilijkt. Jullie hebben alle registers opengetrokken om dit rapport tot stand te brengen.
- Daarvoor wil ik alle leden van het College en hun ondersteuners, en in het bijzonder 10.1.d heel hartelijk bedanken. Jullie hebben een bijzondere en memorabele klus geklaard.

Ministerie van Binnenlandse Zaken en
Koninkrijksrelaties

TEN BEHOEVE VAN BIJEENKOMSTEN OP 1 JULI

Aan	Minister BZK
Van	Democratie
	10.1.d
	10.1.d

DgBRW/D&B
Democratie
Contactpersoon
10.1.d
10.1.d

Datum
28 juni 2021
Kenmerk
2021-0000344090
Bijlage(n)
7
Samengewerkt met
- woordvoerder
- speechschrijver
- CZW
- BZ, OCW, SZW, AZ

nota

Dossier 1 juli bijeenkomsten slavernijverleden

Aanleiding

Op 1 juli neemt u het rapport 'Ketenen van het Verleden' van het Adviescollege Dialooggroep Slavernijverleden in ontvangst en spreekt u tijdens de Nationale Herdenking Slavernijverleden.

Advies/actie

- Kennisnemen van bijgaand dossier ter voorbereiding op uw optredens op 1 juli.
- Uw akkoord met bijgaande aanbiedingsbrieven (bijlage 7) aan Eerste en Tweede Kamer, zodat het rapport op 1 juli verzonden kan worden.

Kern

- In de bijlagen treft u het programma (bijlage 1) voor 1 juli aan, en de tekst voor uw spreekmomenten gedurende de dag (bijlagen 3, 4 en 5).
- Het conceptrapport van het Adviescollege, dat onder embargo is ontvangen, bevat een reeks ambitieuze aanbevelingen. Opmerkelijk is dat het Adviescollege aanbeveelt erkenning, excuses en herstel van het slavernijverleden wettelijk te verankeren. **10.2.g**
- In bijlage 2 treft u een verdere analyse van het conceptrapport aan.
- Bijgevoegde Q&As (bijlage 4) worden, mede met het oog op de MR van 2 juli, ook interdepartementaal gedeeld.
- U ontvangt t.b.v. de MR van 2 juli spreekpunten met de laatste stand van zaken rondom de maatschappelijke reacties op het rapport van het Adviescollege en op de speeches uitgesproken tijdens de Nationale Herdenking Slavernijverleden.
- In juli 2020 is de motie Klaver/Jetten aangenomen, waarin de regering wordt verzocht van het jaar 2023 een herdenkingsjaar te maken waarin de afschaffing van de slavernij 150 jaar eerder wordt herdacht. Het eigenaarschap van deze motie ligt bij AZ, maar komt mogelijk aan bod in het AO Discriminatie en Racisme op 30 juni. Dinsdag 29 juni vindt een DG-overleg over deze motie plaats waaraan DgBRW deel zal nemen. U wordt hierover separaat geïnformeerd.
- Op 30 juni ontvangt wethouder Voortman van Utrecht de resultaten van het wetenschappelijk onderzoek naar de rol van het Utrechtse stadsbestuur in het slavernijverleden. Samenvattend: het stadsbestuur investeerde in en profiteerde van de slavernij, én Utrecht was het

Datum
28 juni 2021
Kenmerk
2021-0000344090

centrum van het abolitionisme. Het stadsbestuur gaat zich de komende periode, in dialoog met de stad, beraden op excuses.

Bijlagen

1. Programma 1 juli
2. Analyse conceptrapport 'Ketenen van het Verleden' van het Adviescollege Dialooggroep Slavernijverleden
3. Dankwoord uit te spreken na ontvangst rapport
4. Woordvoeringslijn en Q&As m.b.t. het rapport en het slavernijverleden
5. Speech uit te spreken tijdens Nationale Herdenking Slavernijverleden
6. Inhoudelijke informatie slavernijverleden
7. Aanbiedingsbrieven voor Eerste en Tweede Kamer bij rapport 'Ketenen van het Verleden'

Bijlage 6: inhoudelijke informatie op verzoek minister

Hoofdpunten uit rapport Slavernijverleden en overige inhoudelijke punten	Wat speelt er op dit thema, feitelijk en binnen gemeenschappen?
1. Erkenning	<ul style="list-style-type: none"> Zwart Manifest (ZM): "Nederland erkent dat de werkelijke afschaffing van de slavernij pas in 1873 heeft plaatsgevonden". Trouw-peiling (Trouw): De meeste Nederlanders (56 %) vinden dat ons land een 'ernstige' rol heeft gespeeld in de geschiedenis van de slavernij.
1a Onderzoek	<ul style="list-style-type: none"> G4 verzoek tot nationaal onderzoek naar de rol van de centrale overheid in navolging van het lokale onderzoek dat de G4 heeft laten uitvoeren. Analyse: er is waarschijnlijke voldoende onderzoek naar de rol van de centrale overheid, maar dit is versnipperd (en niet <u>in opdracht van de overheid</u>). Een rapport/boek waarin dat nog eens goed wordt gebundeld kan helpen om scherper zicht te krijgen op de precieze rol van de nationale overheid. Begin 2022 verschijnt 'Nederland en de slavernij- Een wereldgeschiedenis' van twee 10.2.e senior onderzoekers van het IISG, van wie een ook mede-auteur is van het Amsterdam-onderzoek. ZM: "Er komt onafhankelijk onderzoek naar de gevolgen van het slavernijverleden, kolonialisme en Institutioneel racisme, onder leiding van Zwarte deskundigen en Zwarte Instituten. Er komt onafhankelijk onderzoek naar de rol van de overheid en de monarchie in het slavernijverleden van Nederland". Trouw: 64% geënquêteerde Surinaamse en Antilliaanse Nederlanders vindt historisch onderzoek naar rol Nederlandse overheid belangrijk (meerderheid Marokkaanse en Turkse NL-ers eveneens; NL-ers zonder migratieachtergrond 22%).
1b Motie Nicolai: bij wet slavernij en de slavenhandel die in het verleden heeft plaatsgevonden als een misdaad tegen de menselijkheid aan te merken	<ul style="list-style-type: none"> Slavernij en slavenhandel zijn onder de Wet Internationale misdrijven uit 2003 gekwalificeerd als misdaad tegen de menselijkheid. De motie Nicolai richt zich echter op slavernij en slavenhandel die plaatsvond in het verleden. 10.2.g [REDACTIE] 10.2.g [REDACTIE] 10.2.g [REDACTIE] ZM: geen vermelding EK-lid Nicolai in Parool 27-6-2020: "Waarom was er toch steeds die acrobatische woordendans met ultdrukkingen als 'diepe spijt, nelgend naar berouw', als het woord 'excuses' maar kon worden vermeden? [...] Heeft het maken van excuses voor velen niet een verbinding met gevoelens, met elkaar recht in de ogen kijken en de ander excus te vragen voor iets waar je schuld aan hebt? [...] De factor 'gevoel' [is] de discussie gaan beheersen. [...] De taak van een rechtsgemeenschap is om de erkenning van die pijn en van het onrecht uit de sfeer van gevoelens naar het domein van het recht te brengen. Dat openet de mogelijkheid voor eenieder in het domein van het recht definitief af te rekenen met het slavernijverleden".

	<ul style="list-style-type: none"> Voorzitter NINsee Linda Nooltmeer in Livecast Dialoog nr. 3: "Het begint bij excuses, maar de excuses zijn nooit het eindpunt. Internationaal worden we al geholpen. De Trans-Atlantische slavernij en slavenhandel zijn aangemerkt als misdaad tegen de menselijkheid. Als we dat nou ook in NL zo erkennen, dan komen we een heel eind. De volgende stap is dan om te zeggen, dat had niet mogen gebeuren. [...] Vervolgens moeten we dan kijken hoe we de doorwerking van het slavernijverleden teniet kunnen doen".
<i>1c Motie Nicolai: bij wet oprichting en instandhouding van een Nationaal Monument Slavernijverleden, een Kenniscentrum Slavernijverleden en een Slavernijmuseum garanderen</i>	<ul style="list-style-type: none"> Nederland kent geen wettelijke garanties op het in stand houden van monumenten. Wel kunnen monumenten worden aangemerkt als Rijksmonument. Het Nationaal Monument Slavernijverleden heeft die status niet; het Nationaal Monument op de Dam is bijvoorbeeld wel een Rijksmonument. Het monument in het Oosterpark werd gefinancierd door het Rijk en wordt onderhouden door de gemeente Amsterdam. Voor musea bestaat in Nederland ook geen wettelijke garantie op instandhouding. Zo is er bijvoorbeeld geen 'Wet op het Rijksmuseum'. Wel kan een museum onder de Erfgoedwet worden belast met de wettelijke taak tot beheer van een deel van de Rijkscollectie, zoals dat bij bijv. het Rijksmuseum, Kröller-Müller en het Scheepvaartmuseum het geval is. Via de Regeling beheer rijkscollectie en subsidivering museale instellingen wordt subsidie voor het beheer van de Rijkscollectie verstrekt. Dit predicaat kan dus enkel worden verschafft indien het museum een deel van de Rijkscollectie hult. Of een eventueel nationaal slavernijmuseum het predicaat Rijksmuseum kan dragen hangt dus van de samenstelling van de dan te vormen collectie af. De term 'nationaal' is vrij te gebruiken. De oprichting van het Nationaal Monument Slavernijverleden (statisch monument) ging gepaard met de oprichting van kenniscentrum Nationaal Instituut Nederlands slavernijverleden en erfenis (NINsee, dynamisch monument). Op dit moment legt het NINsee zich met steun van Mondriaan Fonds, OCW, SZW en BZK name toe op het organiseren van de nationale herdenking op 1 juli. [REDACTIE] ZM: "De overheid moet zorgdragen voor een structurele financiering van het NINsee zoals bij het Nationaal Comité 4 en 5 mel. Het NINsee moet een volwaardig kenniscentrum kunnen zijn dat kennis verzamelt, beheert en ontwikkelt over de geschiedenis van het trans-Atlantische slavernijverleden en het koloniale verleden".
2. Excuses	<ul style="list-style-type: none"> Excuses onderscheiden zich van andere betuigingen (splijt/berouw) door de expliciete erkenning van een <i>normschending</i>, de <i>uiteg en verantwoording</i> en het <i>uitspreken van berouw</i> hierover, en de wens tot <i>herstel</i> van de gevonden van het handelen. [REDACTIE] [REDACTIE] De Nederlandse Staat heeft verscheidene keren excuses aangeboden voor historisch leed. Zo bood de Koning in 2020 excuses aan voor het Nederlands geweld tijdens de Indonesische onafhankelijkheidsstrijd tussen 1945 en 1949. [REDACTIE]

	<ul style="list-style-type: none"> Binnen Nederlandse gemeenten die lokale excuses overwegen is het uitgangspunt dat excuses worden aangeboden namens het gemeentelijk bestuur voor de herleidbare rol en het concrete aandeel van historische bewindsvoerders en gezagsdragers in het slavernijverleden (bijv. deelname in slavenhandel). En niet 'namens de stad, bevolking', of anderzijds algemene bewoordingen. Om dit specifieke aandeel te bepalen is daarom in verschillende steden historisch onderzoek uitgevoerd als opmaat tot en ter onderbouwing van excuses. ZM: "150 jaar na de daadwerkelijke afschaffing van de slavernij, op de vooravond van de herdenking op 1 juli 2023, moet Nederland formele excuses aanbieden voor de Nederlandse rol in de slavernij". Trouw: Nederlanders zonder migratieachtergrond: 62 % excuses niet nodig. Surinaamse of Antilliaanse achtergrond: 70% excuses wél nodig. Ook Turkse en Marokkaanse Nederlanders: twee derde voorstander van excuses. Rond een vijfde van deze minderheden vindt excuses niet nodig. Als je kijkt naar politieke voorkeur, dan zijn alleen kiezers van GroenLinks (70 procent) en D66 (53 procent) in meerderheid voor het aanbieden van excuses. Bij CDA'ers en VVD'ers ligt dat op 18 en 20 procent. Een coalitie van 110 diverse maatschappelijke organisaties heeft in mei (in een brief aan informateur Hamer) oproep gedaan om aanpak racisme en discriminatie centrale plek te geven in regeerakkoord, inclusief: "De regering komt met een officiële en onomwonden erkenning van wandaden tegen bepaalde bevolkingsgroepen gepleegd uit naam van of met medeweten van de Nederlandse overheid. Erkenning van onrechtvaardigheid is onderdeel van gelijkwaardigheid in een diverse samenleving".
3. Herstel	
- Nationale dag	<ul style="list-style-type: none"> Wethouders G4 spreken zich in brief aan vaste Commissie BiZA uit voor een nationale feestdag 1 juli (andere dag ook bespreekbaar). 'Door te gedenken legt de samenleving verantwoordelijkheid af, maar committeert zij zich ook aan een samenleving en een toekomst waarin geen ruimte is voor racisme en kansenongelijkheid. Het zou een dag moeten zijn om te rouwen en te vieren, om naar geleerde lessen uit het verleden en een gedeelde toekomst te kijken.' Q&A AO 30 juni: '1 juli is, met de herdenking en Keti Koti-viering, jaarlijks een zeer belangrijke dag. Dat vindt ook het voltallige kabinet, zoals blijkt uit de jaarlijkse Rijksbijdrage voor de nationale herdenking in het Oosterpark. Maar als demissionair kabinet nemen wij over het al dan niet instellen van nationale feestdagen geen beslissingen. In een nieuw kabinet kan dit voorstel onderwerp van gesprek zijn, bijvoorbeeld in aanloop naar herdenkingsjaar 2023. (Of Nederlanders op nationale feestdagen ook vrij zijn kan het Kabinet niet beslissen, dat wordt namelijk vastgelegd in CAO's en/of arbeidscontracten.)' 10.2.g ZM: "1 juli wordt een nationale vrije dag".
- Aandacht slavernijverleden in onderwijs	<ul style="list-style-type: none"> Op 22 juni heeft de EK het wetsvoorstel Verduidelijking van de burgerschapsopdracht aan scholen in het funderend onderwijs aangenomen. Het gaat daarbij om het bijbrengen van respect voor en kennis van de basiswaarden van de democratische rechtsstaat, zoals verankerd in de Grondwet, en de universeel geldende fundamentele rechten en vrijheden van de mens. Discriminatie wordt niet expliciet genoemd. Vervolg: apart ontwikkelteam stelt bouwstenen op die de specifieke kennis en vaardigheden van leerlingen beschrijven. Afdeling Democratie volgt dit OCW-dossier. Dat geldt ook voor de Curriculumherziening PO en VO; een meerjarig traject waarin burgerschapsonderwijs ook aan bod komt. Dit traject biedt kansen om mee te denken.

	<ul style="list-style-type: none"> • Op 24 juni is de Over Hoop-prijs uitgereikt aan een burgerinitiatief van 3 studentes om racisme en discriminatie verplichte thema's te maken in het basis- en voortgezet onderwijs. • ZM: "Het slavernijverleden en hoe dat doorwerkt, het kolonialisme, het migratieverleden, wit privilege en de indeling van het Nederlands Koninkrijk moeten een structurele plek krijgen in het curriculum [...] Onderwijsinstellingen moeten studieprogramma's aanbieden de Afro-Nederlandse geschiedenis behandelen, het trans-Atlantische slavernijverleden en de Nederlandse koloniale geschiedenis. Deze specialisaties moeten ook voor Bachelors, Masters en postdoctorale studenten gecreëerd worden".
- Museale voorziening	<ul style="list-style-type: none"> • Gemeente Amsterdam: opdracht voor verkenning naar een museale voorziening slavernijverleden door Reglegroep Nationaal Trans-Atlantisch Slavernijmuseum (NTASM) (bestaat uit: vertegenwoordigers van NINsee, Museum zonder Muren, IZI Solutions, Freek Ossel (voorzitter), Martine Gosselink (museaal expert) en Alex van Stipriaan (inhoudelijk expert en eindredacteur). Rapport 'Met de kracht van de voorouders' (afgerond mei 2021). Geeft beeld waaraan museale voorziening moet voldoen. • OCW: Hecht belang aan aandacht voor het slavernijverleden en voert gesprekken met de gemeente Amsterdam over de samenwerking tussen Rijk en gemeenten bij een nationale voorziening voor het slavernijverleden. Voor de ontwikkeling hiervan reserveert OCW jaarlijks een bedrag van 1 miljoen (2021-2024). • Gemeente Amsterdam en OCW vragen aan de Raad voor Cultuur en de Amsterdamse Kunstraad een gezamenlijk advies op het eindrapport van de verkenning. Naar verwachting is het advies van de kunstraden in het najaar gereed. • Burgemeester Halsema: "De materiële en immateriële erfenis van het slavernijverleden is van onschatbare waarde voor onze stad. Die moeten we zonder schroom of terughoudendheid koesteren. Zonder die erfenis, is het verhaal over waar we vandaan komen incompleet, en blijft wie we willen worden onbereikbaar". • Linda Nootmeer, vz NINsee: "De afronding van de verkenning naar een Nederlands trans-Atlantisch slavernijmuseum zén wij als een grote stap in de verwezenlijking van een lang gekoesterde wens en doet recht aan de inspanningen van hen die hiervoor gestreden hebben en op wiens schouders wij staan". • BZK: De museale voorziening werd ook al genoemd in de Kamerbrief van 1 juli 2019 waarin de minister de dialoog aankondigde. • ZM: "Een als volledige erkenning van de slavernijgeschiedenis van Nederland op te richten Nationaal Slavernijmuseum, moet blijven dragen aan de bewustwording van Nederlanders".
- Koninkrijksrelaties	<ul style="list-style-type: none"> • Stass Knops/BZK: stelt voorwaarden aan financiële steun aan Caribisch deel van het Koninkrijk. • De Nationale Ombudsman doet een beroep op Kamerleden om de armoede en ongelijkheid in de Caribische gemeenten eindelijk aan te pakken. Na tien jaar als Caribische gemeenten, worden ze nog steeds ongelijk behandeld: de uitkeringen daar zijn lang niet genoeg om van te kunnen leven. De Ombudsman roept Kamerleden nu op om te zorgen dat mensen per direct genoeg geld hebben om te kunnen leven. • Beoogd premier Curaçao Pisas ziet COHO (Caribisch Orgaan voor Hervorming en Ontwikkeling) als aantasting van autonomie en wil het heroverwegen. • [REDACTED] • St. Eustatius: recente opgraving van slavenbegraafplaats. Verschillende universiteiten hebben toegezegd mee te zullen werken aan de bestudering van de vondsten.

	<ul style="list-style-type: none"> ZM: "De (weder)opbouw van de infrastructuur, de economie, het onderwijs, de zorg en welzijn en de onafhankelijkheid in Caribisch-Nederland wordt mogelijk gemaakt zonder wurgcontracten. De invulling van deze opbouw dient plaats te vinden naar eigen inzicht van Caribisch-Nederland. Trouw-columnist Bart Zuidervaart noemt de huidige constructie van het Koninkrijk der Nederlanden een gedrocht. "Het is een situatie die Nederland tijdens de staatkundige hervormingen in 2010 zelf heeft gecreëerd en waar alle betrokkenen sindsdien de wrange vruchten van plukken." Verder schrijft hij dat onder aan de streep de eilandbewoners het slachtoffer zijn van de jarenlange conflicten.
- Roofkunst	<ul style="list-style-type: none"> Rapport 'Koloniale collecties en erkenning van onrecht' van Commissie Nationaal Beleidskader Koloniale Collecties (vz. Lillian Gonçalves, tevens lid van de Dialooggroep Slavernijverleden): Nederland moet verantwoordelijkheid nemen door erkenning en herstel van onrecht m.b.t. roofkunst. Respecteren van wensen en opvattingen van landen is hierin belangrijk. Ook terugverzoeken moeten in overweging genomen worden, hiervoor moet een onafhankelijke commissie komen. Voormalige gekoloniseerde landen: erkenning van dit onrecht is belangrijk. Willen hierin samenwerken met Nederland. OCW: Beleidsvisie collecties uit een koloniale context. Sluit zich aan bij oordeel van de commissie dat door het tegen hun wil innemen van cultuugoederen, de oorspronkelijke bevolking van de koloniale gebieden onrecht is aangedaan. M OCW is bereid door terugverzaken van cultuugoederen aan landen van herkomst en internationale samenwerking een bijdrage te leveren aan het herstel van dit onrecht. Recent besluit Belgische regering: Congo wordt eigenaar van alle kunst in AfricaMuseum die België ooit uit het land heeft gestolen. Congo mag hierin zelf besluiten of en wanneer zij de roofkunst uit het AfricaMuseum in Tervuren terughalen. Hiermee wil de regering weg van 'symboolpolitiek'.
- Herstelbetalingen	<ul style="list-style-type: none"> In 2013 heeft de toenmalige vicepremier Asscher bij de herdenking van de afschaffing van de slavernij, namens de regering gesproken over "diepe spijt en berouw over hoe Nederland is omgegaan met de menselijke waardigheid". [12] Een voorbeeld in de Nederlandse context waarbij compensatie is aangeboden bij het maken van excuses is het rechtsherstel van de Indische, Joodse en Roma en Sinti gemeenschappen na WO II. Hoewel in 2000-2001 in het kader van excuses/rechtsherstel individuele en collectieve uitkeringen zijn toegekend, is deze kwestie daarmee niet gesloten. Er bleef in (delen van) de Indische gemeenschap een aantal pijnpunten bestaan. Kunta Rincho (aan tafel bij Dialoog Livecast nr. 3): "Er is genoeg gesproken, er valt niet veel meer te praten. Slavernij is een misdaad tegen de menselijkheid. Hoe ga je beschaafd om met misdaden? Officiële excuses, en vervolgens herstelbetalingen en reparaties. Op dezelfde manier als voor de slachtoffers en nazaten van de WOII. Het is heel simpel. Je laat mensen eeuwen lang werken en gebruikt hun grond. Daarvoor moet je betalen. Het begint met de financiële basis om de achterstand die we in Nederland maar ook daarbuiten hebben, in te lopen". Glenn Helberg (aan tafel bij Dialoog Livecast nr. 3): "Na excuses en aanvaarding van excuses is het tijd voor reparaties, samen besluiten wat er gaat gebeuren. Er gaat aan excuses iets vooraf, en er komt iets na".

<p>- Relatie met Suriname</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Het aantreden van president Santokhi in 2020 heeft een nieuwe fase ingeluid in de betrekkingen tussen Suriname en Nederland. De regering Santokhi kan worden aangemerkt als pragmatisch, gericht op de toekomst en op een goede relatie met NL. • 10.2.a, betrekkingen met andere staten. • Komende week brengen 3 Surinaamse ministers (BZ, FIN en Transport) een bezoek aan NL. Zij vertrekken woensdag weer en er zijn geen signalen dat zij hun aanwezigheid verlengen tot en met Keti Koti. • Op 2 september brengt president Santokhi een werkbezoek aan NL. Hij zal dan ook de Anton de Kom-lezing uitspreken en in gesprek gaan met de diaspora. In de voorbereiding op dat bezoek zal ook BZK/slavernijverleden betrokken worden. • M BuZA heeft i.v.m. 1 juli de beantwoording van Kamervragen over eerherstel Anton de Kom aangehouden. • Bewust op 1 juli (10 uur) overhandigt de 'Commissie van wijzen onverplichte tegemoetkoming onvolledige AOW Suriname' o.l.v. Joyce Sylvester haar rapport aan minister Koolmees. De commissie brengt hierover zelf een persbericht naar buiten. • Caricom heeft in 2014 herstelbetalingen geëist van ex-kolonisatoren voor de schade die ze hebben aangericht tijdens de periode van slavernij. Nederland wordt aansprakelijk gesteld vanwege het slavernijverleden in Suriname.
<p>Verzoeningscommissie</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Kathleen Ferrier is pleitbezorger van een verzoeningscommissie: "Wat er nodig is zijn natuurlijk de juridische zaken, maar dat is niet het doel. Volgens mij gaat het om een proces, we hebben hier niet de taal, niet de symbolen, niet de rituelen om datgene waarmee we te maken hebben in gezamenlijkheid te kunnen delen. Wat mij betreft beginnen we in dit helende proces met het delen van alle verhalen. We zouden moeten kijken naar de TRC in Zuid-Afrika". • O.a. OCAN (Overlegorgaan Caribische Nederlanders): trauma slavernijverleden werkt door op huidige generatie. • Tegelijkertijd zijn er mensen (bijv. 10.1.d) die uitleg geven en voorbeelden noemen overbodig vinden: alles is al bekend, maar het wordt niet gehoord.
<p>Waarom wel excuses Nederlandse overheid aan slachtoffers Holocaust, aan Indonesië, 10.2.f en niet aan nakomelingen van tot slaafgemaakten?</p>	<ul style="list-style-type: none"> • 10.2.g De staatkundige context en de rechtstreekse rol van de overheid zijn in deze kwesties anders. Ook zijn/waren er bij de andere kwesties nog belanghebbenden in leven. • MP in racismedebat 2020: "Als ik het zal doen, voor wie doe ik het dan, aan wie bied ik ze dan aan? En hoe ver moeten we dan teruggaan?".
<p>Wat is de stand van zaken rondom eerherstel Anton de Kom?</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Verzoek van nazaten tot formele erkenning van onheuse bejegening De Kom door de toenmalige Nederlandse Staat. • Moties: Erkenning d.m.v. 'ruiterlijk gebaar' (motie van Ojik, december 2020). Bijv. door formeel intrekken strafvervolging (Motie Belhaj, mei 2021). • M BuZA heeft i.v.m. 1 juli de beantwoording van Kamervragen over eerherstel Anton de Kom aangehouden. • Kernfeiten De Kom: 1 februari 1933 in Suriname opgepakt op verdenking van 'staatsondermijnende' activiteiten (verspreiding Communistische pamfletten + organisatie demonstratie). Wordt na voorarrest naar Nederland heengezonden. Exacte omstandigheden onduidelijk. Wel geeft gouverneur in correspondentie aan

	<p>dat De Kom in NL geen 'bedreiging rechtsorde' vormt. De strafzaak tegen De Kom komt nooit formeel voor; hij wordt echter ook nooit formeel 'bulten vervolging' gesteld. Wel blijft hij als communist in vizier van autoriteiten. Hij overlijdt uiteindelijk tijdens de oorlog in Duitsland, nadat hij als verzetsstrijder is opgepakt.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Nieuwe aandacht voor De Kom volgt n.a.v. opname in de historische Canon; en zeer veelgelezen heruitgave van <i>Wij Slaven van Suriname</i>. • Dimensies: Uitvraag ligt n.a.v. kamervragen bij BZ (brief is gericht aan BZ). JenV haakt aan vanwege juridische vraag over strafdossier. [redacted]
Rehabilitatie Tula	<ul style="list-style-type: none"> • Verzoek rehabilitatie Tula door petitie van platform Sklabitut i Herensha di Sklabitut: Tula was de leider van de slavenopstand op Curaçao in 1795. Vanwege zijn verzet tegen de slavernij is hij door de toenmalige autoriteiten ter dood veroordeeld en geëxecuteerd. Volgens het platform is het Koninkrijk der Nederlanden als rechtsopvolger van de toenmalige kolonisator hiervoor verantwoordelijk. Volgens hen betekent het in stand houden van deze veroordeling een drempel voor de ontwikkeling en de emancipatie van de mensen in Curaçao. • Reactie BZK: Volgens CZW is rehabilitatie geen eenduidig te definiëren juridisch begrip. Het rehabilitatieverzoek van een zuiver juridisch antwoord voorzien is daarom niet mogelijk. Daarnaast wordt in uw brief van augustus 2020, waarin u stelt dat Tula 'onze bijzondere aandacht' verdient, verwezen naar de Dialooggroep Slavernijverleden, die ook specifiek kijkt naar dit vraagstuk.

Bijlage 1: Programma 1 juli

Algemeen

- De NOS filmt de overhandiging van het rapport van het Adviescollege en verwerkt deze beelden in uitzendingen later op de dag.
- De herdenking van het slavernijverleden wordt live uitgezonden door de NOS.
- Collegeleden ~~10:1.d~~ zijn niet aanwezig.
- Tijdens de Nationale Herdenking Slavernijverleden spreekt burgemeester Halsema als laatste. Dit betekent dat het NiNsee, bij monde van voorzitter Nooitmeer, niet direct kan reageren op de (waarschijnlijke) excuses van Amsterdam. Mogelijk roept dit teleurgestelde reacties op bij degenen aan wie excuses zijn gericht.

Programma

+/-12.20	Ontvangst minister door eigen woordvoerder bij Hotel Arena; begeleiding naar Kapel.
12.25	Voorzitter adviescollege Dagmar Oudshoorn neemt het woord, vertelt in aantal zinnen over het rapport o.a. context, belang/benadrukt belang aanwezigheid NiNsee, belangrijkste conclusies en aanbevelingen, belangrijkste boodschap/opdracht.
12.30	Formele overhandig Rapport van Bevindingen 'Ketenen van het Verleden' (<u>fotomoment</u>).
12.32	Minister komt met formele reactie.
12.35	Mogelijkheid tot vragen van de pers (draaiende pers eerst).
12.45	Afronding. Voorzitter NiNsee Linda Nooitmeer begeleidt minister naar plek van de herdenking in Oosterpark (te voet).
13.15-14.30	Nationale herdenking Slavernijverleden <i>Welkomstwoord Aldith Hunkar</i> <i>Plengoffer</i> <i>Speech NiNsee-voorzitter Linda Nooitmeer</i> <i>Speech minister</i> <i>Speech burgemeester Halsema</i> <i>Eén minuut stilte, kranselegging (dit wordt vanwege corona namens u gedaan)</i> <i>Defilé langs het monument</i>
15.00	Vertrek minister i.v.m. Kamerdebat.

Bijlage 5: Spreektekst speech minister Kajsa Ollongren van BZK voor Keti Koti op 1 juli

Duur: 7 minuten

Het is een logo met drie letters, gemaakt van ijzer en zo'n 4 centimeter groot. 'WIC' staat erop. Met dit brandijzer liet de West-Indische Compagnie tot slaaf gemaakte mannen, vrouwen en kinderen brandmerken. Als vee.

Dit gebeurde door hun huid met olie in te smeren en het hete ijzer op het lichaam te drukken. De sissende wond werd vervolgens met citroensap en buskruit schoongemaakt. Wie dit overkwam, was voortaan eigendom van iemand anders en direct herkenbaar bij een ontsnappingspoging.

Tot slaafgemaakte mensen verloren niet alleen hun lichaam. Ze raakten ook hun naam kwijt. De Afrikaanse naam die je ouders je in liefde hadden gegeven, maakte meestal plaats voor een nieuwe, die voor de slavenhouder makkelijk uit te spreken was. Voortaan heette je Klaas, Jan of Eva.

Wie werd doorverkocht aan een volgende slavenhouder kreeg dikwijls weer een andere naam. Een nieuw logo werd op je lichaam gebrand. Een slaafgemaakte was niet meer dan handelswaar.

Elf miljoen tot slaaf gemaakte mensen werden weggevoerd naar de andere kant van de Atlantische Oceaan. Zo'n 445.000 van hen kwamen terecht in de Nederlandse koloniën. Een onbekend aantal anderen overleed onderweg.

Vandaag herdenken en vieren we dat Nederland 158 jaar geleden, op 1 juli 1863, de slavernij officieel afschafte in Suriname en de voormalige Nederlandse Antillen. Al was het toen nog niet echt voorbij. Mensen moesten nog tien jaar op de plantages blijven werken.

We kunnen alleen met afschuw, berouw en schaamte naar het slavernijverleden kijken. Een verleden waarmee we allemaal verbonden zijn. Bewust of onbewust. Duidelijk of juist verborgen in een onbekende familiegeschiedenis.

Het is geen teken van zwakte om ons hiervan rekenschap te geven. Zo toont een democratie juist haar kracht. Door ons verleden onder ogen te zien, kunnen we onze toekomst veranderen. Dat is geen luxe, maar een noodzaak.

'Geen volk kan tot volle wijsheid komen, dat erfelijk met een minderwaardigheidsgevoel belast blijft', schreef Anton de Kom. De Kom wees ons op de gruwelen van slavernij en racisme, maar werd zelf niet goed behandeld door de Nederlandse overheid. Daarom verdient hij eerherstel.

Drie jaar geleden stond ik ook op deze plek. Als ik terugkijk, zie ik welke stappen er sindsdien zijn gezet. Ik zie ook hoeveel er nog moet gebeuren.

Na de gewelddadige dood van George Floyd gingen vorig jaar honderden miljoenen mensen wereldwijd de straat op. Ook in Nederland. Zij maakten duidelijk dat het gif van racisme nog altijd niet is verdwenen uit onze samenleving. Een discussie ontbrandde, die niet meer zal doven.

Niemand wil racist worden genoemd, maar daarmee kunnen we racisme en discriminatie nog niet wegredeneren. Soms zijn de haat en de vooroordelen makkelijk aan te wijzen. Veelal ligt het subtieler. De zoveelste afwijzing voor een stage of baan. Geweigerd worden bij de deur van een club. Bewakers die je volgen in een winkel.

De ketens zijn toen gebroken, maar er is nog steeds een lange weg te gaan. Daarbij moeten we als overheid voorop lopen. Signalen uit de samenleving over openlijke en verhulde vormen van uitsluiting en marginalisatie gaan we onderzoeken en bestrijden. Dat doen we met de hulp van een Staatscommissie en een Nationaal Coördinator tegen Discriminatie en Racisme. Ook willen we in 2023 groots en waardig herdenken dat de slavernij 150 jaar daarvoor, in 1873, daadwerkelijk voorbij was.

Vandaag presenteerde het Adviescollege dialoog slavernijverleden, dat door het kabinet is ingesteld, zijn advies. Het roept op het slavernijverleden onderdeel uit te laten maken van ons collectieve geheugen: met onderzoek naar de rol van de nationale overheid, onderwijs en een aan slavernij gewijd museum. Ook vraagt het college om een nationale herdenkingsdag. Niet in de laatste plaats wil het Adviescollege excuses van de overheid.

Deze adviezen zijn belangwekkend en niet mis te verstaan. Daar kunnen we niet omheen. Ze sluiten aan bij de urgentie die ik voel. Amsterdam en Rotterdam deden al historisch onderzoek. Ook de wethouders van de vier grote steden riepen samen op tot een nationale dag ter herdenking van het slavernijverleden.

Door te herdenken, kunnen we vooruit kijken en ons verbinden aan een samenleving waarin geen ruimte is voor racisme en kansenongelijkheid. Maar terugkijken betekent meer dan het verleden onderzoeken. Het betekent ook verantwoording afleggen.

Momenteel is hier vlakbij, in het Rijksmuseum, een indrukwekkende tentoonstelling te zien die het slavernijverleden tastbaar maakt. Daar ligt ook het brandijzer waar ik aan het begin over sprak.

Ik realiseer me dat de pijn die het ijzer veroorzaakte nog niet is verdwenen. Dat de wonderen die het toebracht nog niet zijn geheeld. Het is een proces dat misschien wel generaties zal duren.

De filosoof Augustinus schreef ruim 1600 jaar geleden: 'Hoop heeft twee prachtige dochters, woede en moed. Woede over de dingen zoals ze zijn en moed om te geloven dat ze niet zullen blijven zoals ze zijn.'

Ik denk inderdaad dat het zo werkt. Om samen verder te komen, moet er ruimte zijn voor beide. Ruimte voor woede over een pijnlijk verleden. Voor woede over de ongelijkheid die nog altijd bestaat. Voor woede over veranderingen die te langzaam gaan.

Maar ook moed hoort erbij. Moed om de woede en pijn van de ander te erkennen. Moed om ons gezamenlijke verleden onder ogen te zien. Moed om het gesprek met elkaar aan te gaan.

Want dat is waar het uiteindelijk om draait. We moeten niet tegenover, maar naast elkaar staan. We moeten leren door de ogen van de ander naar de wereld te kijken. Elke dag weer, hoe moeilijk en pijnlijk dat soms is.

Ik dank u zeer voor uw aandacht.

Min. BZK

614 12/01

Ministerie van Binnenlandse Zaken en
Koninkrijksrelaties

TER BESLUITVORMING
Aan
Van

Minister BZK
10.1.d

DGBRW
Dent/afd. Democratie
Contactpersoon
10.1.d
10.1.d

Datum
7 januari 2021
Kenmerk
2021-0000008434
Bijlage(n)
4
Samengewerkt met
-CZW, Comun

nota

nieuwe voorzitter adviescollege dialooggroep
slavernijverleden

de akteur P2 kom
uit oman
Kommissie
Waar dan
deelr. R.
bepalen
bepal
bepal
bepal
bepal
bepal
bepal
personele uitzet?

Aanleiding

Maandag 11 januari van 9.45 uur tot 10.15 uur (webex) worden bijgaande brieven aan EK en TK over de dialoog slavernijverleden met u besproken. Tevens is bijgevoegd een reactie op de ontslagbrief van de voorzitter van het adviescollege dialooggroep slavernijverleden.

Advies/actie

- Akkoord gaan en tekenen van de brieven aan TK en EK.
- Akkoord gaan en tekenen van bedankbrief aan de heer 10.1.d
- Akkoord gaan met nog op te stellen persbericht over nieuwe voorzitter.

Met opmerkingen 10.1.d **Minister** in bijlage aangepaste brieven n.a.v. laatste ontwikkelingen. Hierin ook uw opmerkingen meegenomen. 10.1.d

Kern

- Eerder zijn beide Kamers geïnformeerd over de instelling en samenstelling van het adviescollege dialooggroep slavernijverleden. Met bijgaande brieven stelt u beide Kamers op de hoogte over de wisseling in het voorzitterschap vanwege de Covid-19 maatregelen.
- Daarnaast wordt in deze brieven:
  - op uw verzoek een relatie gelegd met de trajecten inzake discriminatie en racisme. Hierover heeft nog geen afstemming plaatsgevonden met andere departementen.
  - een "winstwaarschuwing" afgegeven over het oplevermoment van het eindrapport van het adviescollege.
- Bijgevoegd is de ontslagbrief en mail van dr. 10.1.d en een bedankbrief die u kunt ondertekenen.

Toelichting

Relatie met de trajecten inzake discriminatie en racisme:

- In het overleg dat u 5 januari met het adviescollege had, gaven leden van dit college aan dat de Covid-maatregelen fysieke gesprekstafels op dit moment in de weg zaten en dat het belang van een kwalitatief goede dialoog in de vorm van fysieke gesprekstafels, voorop staat. Dit kan leiden tot vertraging in de oplevering van het eindrapport. Daarbij werd ook de suggestie gedaan om de dialoog op te nemen in de trajecten van nationaal coördinator discriminatie en racisme en de in te stellen staatscommissie discriminatie en racisme. U heeft aangegeven dat u alle trajecten (ook het parlementair onderzoek van de EK) naast elkaar wil leggen, zodat die op een slimme manier met elkaar verbonden kunnen worden.
- Aandachtspunten hierbij zijn:

Datum
7 januari 2021
Kenmerk
2021-0000008434

- o Het leggen op inhoud van verbindingen tussen de verschillende trajecten is goed en noodzakelijk, maar risico op vertragingen moet worden voorkomen.
- o Door verbinding van de trajecten zou polarisatie kunnen worden vergroot.

10.2.g

10.2.g

Dit heeft

belangrijke nadelen:

- De dialoog moet een open dialoog zijn, die gevoerd wordt in het brede midden van de samenleving. Het eindrapport van de dialooggroep moet niet vooraf bepaald zijn door leden van de dialooggroep.
- Juist het voeren van een open dialoog in diverse maatschappelijke sectoren, moet het gesprek op gang brengen in die maatschappelijke sectoren en leiden tot borging en vervolg.
- Uitkomsten van de dialoog kunnen breder zijn dan anti-discriminatie en antiracisme maatregelen.

Het is daarom van belang de vermenging aan de voorkant niet te groot te laten worden. In de Kamerbrieven wordt de relatie wel gelegd, maar nog voldoende ruimte gelaten voor de wijze waarop dat moet gebeuren.

Van: [REDACTED] **[10.1.d]**
Aan: [REDACTED] **[10.1.d]**
Cc: [REDACTED] **[10.1.d]**
Onderwerp: RE: 24/6 dagstart slavernij: actielijst, communicatie en inhoud
Datum: donderdag 24 juni 2021 11:02:00
Bijlagen: Rapport van bevindingen, Definitief_24062021_aanpassing_in_samenvatting.docx

---

Hier nog een latere versie. Begreep dat er iets gewijzigd is in samenvatting (niet per se in hoofdtekst).

[10.1.d]

Van: [REDACTED] **[10.1.d]**
Verzonden: donderdag 24 juni 2021 07:57
Aan: [REDACTED] **[10.1.d]** @minbzk.nl; [REDACTED] **[10.1.d]**
[REDACTED] **[10.1.d]** @minbzk.nl; [REDACTED] **[10.1.d]** @minbzk.nl; [REDACTED] **[10.1.d]**
CC: [REDACTED] **[10.1.d]** @minbzk.nl; [REDACTED] **[10.1.d]** @minbzk.nl
Onderwerp: RE: 24/6 dagstart slavernij: actielijst, communicatie en inhoud

Beste allen,

Zie bijgevoegd het Conceptrapport Adviescollege. Tot zo!

Groet,
[10.1.d]

Van: [REDACTED] **[10.1.d]** @minbzk.nl
Verzonden: woensdag 23 juni 2021 21:25
Aan: [REDACTED] **[10.1.d]** @minbzk.nl; [REDACTED] **[10.1.d]**
[REDACTED] **[10.1.d]** @minbzk.nl; [REDACTED] **[10.1.d]** @minbzk.nl; [REDACTED] **[10.1.d]**
CC: [REDACTED] **[10.1.d]** @minbzk.nl; [REDACTED] **[10.1.d]** @minbzk.nl
Onderwerp: 24/6 dagstart slavernij: actielijst, communicatie en inhoud

Dag allemaal,
Hierbij de geactualiseerde versie van de actielijst in de aanloop naar 1 juli.
Tot morgenochtend,

[10.1.d]

Van: [REDACTED] **[10.1.d]**
Verzonden: dinsdag 22 juni 2021 22:46

Aan: 10.1.d [REDACTED] @minbzk.nl> 10.1.d
10.1.d [REDACTED] @minbzk.nl> 10.1.d [REDACTED] @minbzk.nl> 10.1.d
10.1.d [REDACTED] @minbzk.nl> 10.1.d [REDACTED] @minbzk.nl> 10.1.d
10.1.d [REDACTED] @minbzk.nl> 10.1.d [REDACTED] @minbzk.nl> 10.1.d
van 10.1.d [REDACTED] @minbzk.nl> 10.1.d [REDACTED] @minbzk.nl> 10.1.d
<10.1.d [REDACTED] @minbzk.nl> 10.1.d [REDACTED] @rijksoverheid.nl>

Onderwerp: Actielijst, communicatie en inhoud t.b.v. dagstart slavernij

Urgentie: Hoog

Dag allemaal,

Hierbij met het oog op het overleg morgen (en de dagen daarna) om 8.30 uur een geïntegreerd document met alles wat ons staat te doen in de aanloop naar 1 juli: actielijst, communicatiestappen en de inhoudelijke informatie waar de minister om heeft gevraagd.

Bedankt voor al het werk dat vandaag al is verzet!

Graag tot morgen,

Hartelijke groet,

10.1.d [REDACTED]

10.1.d [REDACTED]

10.1.d [REDACTED]

Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties

DGBRW/ Directie Democratie en Bestuur

Bezoekadres: Turfmarkt 147, Den Haag

Postadres: Postbus 20011, 2500 EA Den Haag

10.1.d [REDACTED]

Rapport van Bevindingen

Ketenen van het Verleden

jezelf opdraaien
het tempo opvoeren zodat
de ketenen van het verleden
strak komen te staan ankerketting
die het schip van uwe staat
& samenleving staaft tot uiterst
doel: jezelf opgeheven tot nieuwer
symboliek en een zoekmachine later
zeg je jee wat gaat de teller snel
ogen dicht sta je hoog
op een dak in het land voelt
hoe je in duister valt en
er nullen rollen: de nulstand
van samenzijn —
wit en zwart nu één

antoine de kom

23 juni 2021

Inhoud

1.	Woord vooraf.....	5
2.	Samenvatting	7
3.	Opdracht.....	9
4.	Proces.....	10
4.1	Algemeen	10
4.2	Caribisch deel van het Koninkrijk	10
4.3	Nederland	11
4.3.1	Belangenorganisaties	11
4.3.2	Opzet van de dialogen, publiekscampagne en burgerpanel.....	11
4.4	Wetenschappelijke inbreng	12
5.	Ontwikkelingen in de samenleving	13
5.1	Internationaal.....	13
5.2	Nederland	14
5.3	Sectoren in de samenleving	16
5.3.1	Arbeidsmarkt	16
5.3.2	Onderwijs	17
5.3.3	Sport	18
5.3.4	Zorg	19
5.3.5	Media en cultuur	20
5.3.6	Justitie en veiligheid	20
6.	Resultaten	22
6.1	Resultaten van de dialogen	22
6.1.1	Brede maatschappelijke dialogen.....	22
6.1.2	Sectorale dialogen.....	24
6.1.3	Gesprekken jongeren	25
6.1.4	Dialogen Caribisch deel van het Koninkrijk	26
6.1.5	Slot	27
6.2	Wetenschappelijke adviezen	28
6.2.1	Bijdragen van de wetenschappers	28
6.2.2	Juridische aspecten	30
6.2.3	Voorstellen van de wetenschappers	31
7.	Conclusies en aanbevelingen	33
7.1	Erkenning.....	33
7.2	Excuses	34

7.3 Herstel	34
7.4 Conclusie met betrekking tot de motie Nicolaï	35
7.5 Aanbevelingen.....	36
8. Bijlagen	40
9. Colofon.....	41

Bijlagen:

1. Opdracht van drs. K.H. Ollongren, minister BZK
2. Motie Nicolaï
3. Brief Curaçao
4. Uitgebrachte adviezen van wetenschappelijke deskundigen
5. Rapport van dialogen Bonaire, Curaçao, Sába, Sint Maarten en Sint Eustatius
6. Geraadpleegde belangenorganisaties
7. Geraadpleegde bronnen

1. Woord vooraf

‘Not everything that is faced can be changed,
but nothing can be changed until it is faced.’

James Baldwin

Op 1 juli 2020 werd het Adviescollege dialooggroep slavernijverleden ingesteld. Het kreeg de taak om een dialoog te organiseren binnen het Koninkrijk der Nederlanden over het slavernijverleden en de doorwerking daarvan in de hedendaagse samenleving. Een dialoog gericht op verbinding en op een bredere erkenning en inbedding van dit gedeelde verleden.

Een opdracht als deze is in de huidige tijdgeest niet eenvoudig; een dialoog organiseren die verbindend moet zijn over een gedeeld verleden waarvan de belevingen zo uit elkaar lopen. Een verleden dat nog steeds diepe sporen nalaat in de hedendaagse samenleving. Een verleden waarin het voor een deel van de bevolking gaat over hoogtepunten in de Nederlandse geschiedenis, over voorspoed en welvaart. Maar voor een ander deel van de bevolking werd die voorspoed en welvaart verdiend over de rug van hun voorouders. Zij ondervinden nog steeds de gevolgen in hun dagelijkse leven.

Het slavernijverleden gaat niet alleen over slachtofferschap maar gaat ook over moed, veerkracht en verzet. Dit is zeker van toepassing op al die mensen op de schouders van wie het adviescollege staat. Zij hebben jarenlang geijverd om het slavernijverleden en de doorwerking ervan in het heden, te agenderen. De mensen die hun stem in protest hebben laten horen, die tegen de stroom in zijn gegaan, die al vele dialogen over dit thema hebben gevoerd.

Er is een steeds grotere groep die een stem laat horen over de scheve verhoudingen binnen onze maatschappij. Zij spreken zich uit over racisme, discriminatie en uitsluiting. Aan de andere kant staat een groep die dat verleden niet kent of niet wil horen. Die bang is eigen tradities, houvast en ankers kwijt te raken in een toch al complexe samenleving. Een samenleving in verandering met verschillende verhalen. Mensen weten soms niet precies hoe zij moeten reageren. Ze hebben het gevoel niet de juiste woorden te kennen of welke nieuwe posities in te nemen over dit complexe onderwerp.

In de dialogen kwam ook naar voren dat de kennis van het Nederlandse slavernijverleden gering is. Dat geldt voor Nederland als geheel, maar ook voor de gemeenschappen van nazaten. Er zal dus veel meer kennis en collectief bewustzijn moeten worden verworven om een gezamenlijke, nationale geschiedenis te beleven.

Als de Franse bezetting nationale geschiedenis is, dan geldt dat ook voor de bezetting van de koloniën. Als de opstand tegen Spanje nationale geschiedenis is, dan zijn de opstand van Tula en de opstand van de Marrons dat ook. Die historische bewustwording en identificatie met het verleden is noodzakelijk om het slavernijverleden en de doorwerking daarvan werkelijk te zien als een onderdeel van onze gezamenlijke geschiedenis.

Om te komen tot herstel is noodzakelijk dat de Staat erkent dat slavernij en slavenhandel misdrijven tegen de menselijkheid waren en verantwoordelijkheid neemt om de misstanden van het slavernijverleden onder ogen te zien, de gevolgen daarvan die nog heden ten dage voelbaar zijn te erkennen en excuses aan te bieden, zodat een gezamenlijke toekomst mogelijk wordt.

Het adviescollege markeert met zijn dringende aanbevelingen dat de tijd van vrijblijvendheid en wegkijken nu echt voorbij is.

Drs. D.H. Oudshoorn-Tinga, voorzitter

E. Davids

Mr. L.Y. Gonçalves - Ho Kang You

Dr. J.L. Kool-Blokland

G. de Randamie

R.R. Severina

2. Samenvatting

Het adviescollege adviseert om bij wet te erkennen dat de slavenhandel en de slavernij die tussen de 17^e eeuw en 1 juli 1863 direct of indirect onder Nederlands gezag hebben plaatsgevonden, misdrijven tegen de menselijkheid waren. Daarbij moet ook het leed erkend worden van alle mensen die slachtoffer van deze misdrijven zijn geworden en het leed van hun afstammelingen.

Erken ook de strijd, successen en invloed van degenen die zich in de loop der eeuwen tot heden toe hebben verzet tegen slavernij, racisme en discriminatie.

Geadviseerd wordt dat de Staat der Nederlanden, mede als rechtsopvolger van eerdere Nederlandse gezagen die slavenhandel en slavernij direct of indirect heeft toegestaan, mogelijk gemaakt, bevorderd of bedreven, hiervoor bij wet zijn excuses aanbiedt. Het adviescollege beveelt aan dat de Staat der Nederlanden de bereidheid uitspreekt bij het aanbieden van excuses om dit historisch onrecht dat tot op heden in velerlei vormen wordt ervaren, zoals discriminatie en institutioneel racisme, zoveel mogelijk te herstellen.

Aanbevolen wordt dat de minister-president excuses namens de regering aanbiedt. De keren dat de koning zich heeft uitgesproken over het verleden (Indonesië en Wilhelmina (WO II)), heeft dat grote symbolische betekenis gehad voor de gemeenschap.

Het Adviescollege adviseert hierbij de volgende acties te ondernemen.

Vergroot het bewustzijn over de trans-Atlantische slavernij via onderzoek, onderwijs en kunstzinnige projecten onder meer door een nationaal onderzoeksprogramma te starten naar het slavernijverleden, de hedendaagse ervenissen en doorwerkingen daarvan waaronder institutioneel racisme. In de opstelling en uitvoering van dit onderzoek moeten zowel nazaten als niet-nazaten van de slavernij participeren. Meer onderzoek vanuit een grassroots perspectief zou de meerstemmigheid ten goede komen. Dit onderzoek moet niet alleen de geschiedenis maar ook sociaaleconomische, medisch-psychische, spiritueel-religieuze en cultureel-politieke aspecten van verleden en heden met betrekking tot de slavernij verleden en het heden omvatten. Bekijk daarbij de wijze waarop reeds bestaande instituten zoals het NiNsee op integrale wijze kunnen worden betrokken zodat doublures worden voorkomen en duurzaamheid wordt gewaarborgd.

Onderzoek daarbij de wijze waarop reeds bestaande initiatieven en instituten gericht op het verdiepen van het substantieve burgerschap van Afro- Antillianen en Afro- Surinamer s kunnen worden gecontinueerd, geïntensiveerd en versterkt.

Voor een versterking van het onderwijs adviseert het adviescollege om maatregelen te nemen om zorg te dragen dat het slavernijverleden en de doorwerking daarvan in het heden een vast onderdeel wordt van het curriculum in het onderwijs in alle geledingen en vooral ook in de pedagogische opleidingen.

Versterk de kennis over de betekenis van discriminatie in het leven van alledag en tref wettelijke maatregelen ter bestrijding van racisme en vreemdelingenhaat. Draag zorg voor systematische handhaving. Implementeer daartoe een structureel intersectioneel programma ter bestrijding van discriminatie en racisme, waaronder institutioneel racisme, en etnisch profileren. Daarbij verdient specifieke en dringende aandacht de bestrijding van institutioneel racisme op de arbeidsmarkt, de woningmarkt, het onderwijs en de politie.

Maak het slavernijverleden ook zichtbaar zodat dit een gedeelde geschiedenis kan worden.

Draag zorg voor een nationaal museaal centrum of voorziening waarin op ruime en toegankelijke wijze het slavernijverleden en de doorwerking daarvan wordt getoond met een veelzijdige blik. Draag daarbij zorg dat ook in de Caribische landen en Suriname dit verleden beter gekend en getoond kan worden.

Het adviescollege adviseert om beleid te ontwikkelen na afstemming met organisaties van nazaten, zodat in de publieke ruimte meer nieuwe, gemeenschappelijke symbolen voor een gedeelde toekomst kunnen worden gecreëerd. Betrek daar ook bij de beelden, monumenten, gebouwen en huidige straatnamen om enerzijds het verhaal van de geschiedenis te vertellen, maar ook de pijn die de confrontatie in de publieke ruimte bezorgt, te verzachten.

Maak van 1 juli een nationale herdenkingsdag, gesteund en bijgewoond door de koning en de regering (minister-president) als erkenning dat het slavernijverleden het hele land aangaat.

Het staat ieder deel van het voormalig Koninkrijk uiteraard vrij ook eigen herdenkingsdagen te kiezen. Maak van die dag via publieke media gebruik om nationaal stil te staan bij de verschrikkingen van de slavernij en het leed en lot van de tot slaafgemaakten in het hele voormalige Koninkrijk.

In de adviesopdracht is gevraagd ook de rehabilitatie van Tula te betrekken.

Gelet op de verstrekte adviezen van wetenschappers en bevindingen uit de dialogen adviseert het adviescollege positief over de rehabilitatie van Tula.

Het adviescollege merkt daarbij op dat de opdracht zich beperkt heeft tot Tula en dat er meerdere verzetshelden zijn die in het nationale onderzoek over het slavernijverleden betrokken dienen te worden.

Draag zorg voor voldoende en structurele financiering van herstelmaatregelen waardoor duurzaam geïnvesteerd kan worden in het verminderen van de gevolgen van het slavernijverleden. Het adviescollege adviseert de hiervoor genoemde erkenning, excuses en herstel te verankeren bij wet, zodat duidelijk is dat er geen sprake is van vrijblivendheid. Het adviescollege geeft daarbij in overweging voor een consensusrijkswet te kiezen, dit mag echter niet leiden tot vertraging om de zo noodzakelijk geachte herstelmaatregelen voortvarend te implementeren. Een consensusrijkswet biedt de mogelijkheid aan de Caribische landen mee te denken over de wijze waarop Nederland overgaat tot erkenning, excuses en herstel. Naar de mate waarin erkenning, excuses en herstel door de landen waar de slavernij plaatsvond aanvaard kunnen worden, hebben zij meer betekenis voor de toekomstige samenleving. Daarbij zal in een consensus Rijkswet nadrukkelijk tot uitdrukking moeten worden gebracht dat de verantwoordelijkheid voor het slavernijverleden uitsluitend ligt bij en genomen wordt door het Europese deel van het Koninkrijk.

Voorts adviseert het adviescollege daarbij een Koninkrijksfonds ter beschikking te stellen van passende, respectvolle omvang, ter structurele en duurzame financiering van herstelmaatregelen. De herdenking van de afschaffing van de slavernij in het Koninkrijk op 1 juli 2023 zou daartoe een bij uitstek geschikt moment zijn.

3. Opdracht

Het Adviescollege Dialooggroep Slavernijverleden (hierna het adviescollege) is op 1 juli 2020 ingesteld door minister drs. K.H. Ollongren van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties. De opdracht is om een dialoog te organiseren over het slavernijverleden en de doorwerking daarvan in de hedendaagse samenleving, gericht op een bredere erkenning en inbedding van dit gedeelde verleden in de Nederlandse samenleving.

In Nederland is er in toenemende mate aandacht voor het slavernijverleden. De sporen van dat verleden werken in onze samenleving door tot op de dag van vandaag. Daarom wenst het kabinet stil te staan bij de doorwerking van het slavernijverleden en aan de gevolgen vandaag de dag van deze episode in onze geschiedenis. Tevens wenst het kabinet de aandacht voor het slavernij en het gedeelde verleden ook in de toekomst levend te houden, onder andere door jaarlijks de afschaffing van de slavernij te herdenken. De dialoog richt zich niet alleen op Nederlanders van Afrikaanse herkomst, maar op de Nederlandse samenleving in zijn geheel, en op het gehele Koninkrijk, inclusief de Caribische delen.

Het adviescollege opereert zonder last of ruggespraak, is breed samengesteld, en dient de onafhankelijkheid en de inhoudelijke samenhang van de dialoog te waarborgen. Het adviescollege organiseert daartoe gesprekstafels in diverse maatschappelijke sectoren en stelt een rapport met bevindingen op van de gevoerde dialogen.¹

Naast het organiseren van een dialoog heeft de minister het adviescollege verzocht om advies uit te brengen over de motie Nicolaï van 10 maart 2020, aangenomen door de Eerste Kamer. De motie verzoekt de regering om ‘na te gaan of er reden bestaat om - net zoals in Frankrijk - bij wet de slavernij en de slavenhandel die in het verleden heeft plaatsgevonden als een misdaad tegen de menselijkheid aan te merken, en om na te gaan of in diezelfde wet de oprichting en instandhouding van een Nationaal Monument Slavernijverleden, een Kenniscentrum Slavernijverleden en een Slavernijmuseum dient te worden gegarandeerd’.²

Tenslotte is het adviescollege gevraagd om advies uit te brengen over het verzoek aan de Rijksministerraad van Plataforma Sklabitut i Herensha di Sklabitut, voor eerherstel van Tula (2019). Op 1 juli 2021 wordt het rapport van bevindingen aangeboden aan minister drs. K.H. Ollongren van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties.

---

¹ Brief Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties aan de Tweede Kamer, kenmerk 2019-0000351765.

² Kamerstukken EK, 2019/2020, 35 300 VI.

4. Proces

4.1 Algemeen

Het adviescollege heeft bij de aanpak van zijn werkzaamheden een zo breed mogelijke benadering gehanteerd, met het doel een groot bereik te hebben. Daarbij zijn ook de Nederlands-Caribische eilanden betrokken. Naast het stimuleren van de dialoog en het horen van burgers, heeft het adviescollege ook wetenschappers geraadpleegd. Gesproken is met vertegenwoordigers van diverse belangenorganisaties, maatschappelijke sectoren, en groeperingen uit de samenleving. De jeugd is betrokken met speciaal op het onderwijs gerichte dialogen. De Nederlandse samenleving in het algemeen is betrokken in breed opgezette dialoogtafels, in sectorale tafels en panelpeilingen. De reikwijdte is zowel Nederland, als de Caribische delen van het Koninkrijk, Saba, Sint-Eustatius, Bonaire, Aruba, Curaçao en Sint-Maarten. Een publiekscampagne werd opgezet, een burgerpanel werd geraadpleegd en wetenschappelijke deskundigen is gevraagd om een bijdrage te leveren aan de diverse onderdelen van het vraagstuk slavernijverleden en doorwerking in de hedendaagse samenleving. Het adviescollege heeft met zijn aanpak gestreefd naar zowel verbreding van de dialoog tot een groot publiek bereik, als verdieping in gesprekken aan de sectorale tafels.

Het adviescollege heeft gebruik gemaakt van het Denkkader Polarisatie van Bart Brandsma over het omgaan met polarisatie en depolarisatie in maatschappelijke discussies en processen. Met Brandsma zijn diverse gesprekken gevoerd.³

Om de gewenste dialoog en de daaruit voortkomende aanbevelingen af te stemmen met initiatieven die in diverse steden in Nederland al gaande zijn, heeft het adviescollege gesprekken gevoerd met wethouder Bert Wijbenga, (Handhaving, Buitenuitbreiding, Integratie en Locoburgemeester) van Rotterdam, en met wethouder Rutger Groot Wassink, (Sociale Zaken, Diversiteit en Democratisering) van Amsterdam.

De wereldwijde COVID-19-epidemie heeft de mogelijkheid tot fysieke gesprekken beperkt, zowel in Nederland als in het Caribisch deel van het Koninkrijk. Daarom is het aantal deelnemers aan de fysieke tafels beperkt en zijn naast fysieke dialoogtafels digitale dialoogsessies gehouden. Hieronder volgt een nadere uitwerking van de aanpak.

4.2 Caribisch deel van het Koninkrijk

De opdracht aan het adviescollege bevatte nadrukkelijk het verzoek om ook in het Caribisch deel van het Koninkrijk een maatschappelijke dialoog over het slavernijverleden en de doorwerking daarvan te faciliteren. Daartoe heeft het adviescollege allereerst gesprekken gehouden met de bevoegde gezagen. Daarnaast zijn per eiland lokale coördinatoren geraadpleegd over het opzetten van een maatschappelijke dialoog.

Gezien de beperkingen van Covid-19 is pas in een laat stadium de mogelijkheid voor een fysieke aanwezigheid bij dialoogtafels ontstaan, met als gevolg dat het programma vertraagd is.

Op Bonaire, Curaçao, Saba, Sint-Eustatius hebben al dialogen of activiteiten plaatsgevonden. Aruba en Sint-Maarten volgen later in 2021.

---

³ Bart Brandsma, Polarisatie. Inzicht in de dynamiek van wij-zij denken. 2016

4.3 Nederland

4.3.1 Belangenorganisaties

Het adviescollege erkent het werk van de vele belangenorganisaties die zich al jarenlang inzetten voor de belangen van de nazaten van tot slaaf gemaakte Afrikanen, de aandacht voor ongelijkheid en discriminatie en voor de doorwerking van het slavernijverleden in de hedendaagse samenleving. Zij hebben al vele dialozen georganiseerd, hun stem en die van hun achterbannen laten horen, veelal onder moeilijke omstandigheden. Daarom heeft het adviescollege gesproken met vertegenwoordigers van diverse belangenorganisaties.⁴ De gesprekken hadden tot doel om overleg te hebben over onderwerpen voor de invulling van de dialoog. De belangenorganisaties is gevraagd naar hun mening over de opdracht van het adviescollege. Ook is hun de vraag voorgelegd op welke wijze de aanbevelingen van het adviescollege een blijvend resultaat zouden kunnen bereiken.

In de gesprekken met de belangenorganisaties werden verschillende aandachtspunten naar voren gebracht. De vertegenwoordigers van de organisaties vroegen met name aandacht voor een doelgerichte bestrijding van discriminatie en vooral ook institutioneel racisme, voor vergroting van representativiteit zowel in het bestuur als in alle maatschappelijke sectoren, de bevordering van kennis van het slavernijverleden en van discriminatie in het onderwijs en voor het belang van excuses, erkenning en herstel van de schade door het slavernijverleden. De belangenorganisaties benadrukken het belang van de dialoog voor de bewustwording van het slavernijverleden en de doorwerking ervan.

Hun werk en inzet blijven onverminderd noodzakelijk. De belangenorganisaties hebben duidelijk gemaakt dat er urgentie is voor een verandering in het handelen van de overheid. De terugkoppeling over hun inbreng heeft plaatsgevonden in de afrondende fase van het werk van het adviescollege.

4.3.2 Opzet van de dialozen, publiekscampagne en burgerpanel

Wegens de Covid-19 pandemie zijn de sectorale dialoogtafels anders uitgevoerd dan de oorspronkelijke opzet. Het aantal deelnemers aan fysieke tafels werd beperkt wegens de veiligheid en de verplichte anderhalvemeter afstand. Tevens zijn de tafels naar een later tijdstip verschoven, toen de versoepelingen van de Corona-richtlijnen meer fysieke ontmoeting mogelijk maakten.

Om toch aan de opdracht te voldoen om de Nederlandse samenleving te betrekken in de dialozen, heeft het adviescollege gekozen voor toevoeging van digitale dialoogsessies. Gekozen is voor drie verschillende vormen van dialoog:

1. Drie brede maatschappelijke digitale dialozen in samenwerking met Pakhuis de Zwijger
2. Zes sectorale dialozen in samenwerking met IZI Solutions
3. 21 dialooglessen en acht slotdialozen met scholieren en studenten in samenwerking met Discussiëren Kun je Leren (DKJL)

Verder is in samenwerking met Motivaction een online burgerpanel opgezet om de inbreng van het publiek te vergroten en is een campagne gelanceerd in samenwerking met De Goede Zaak.

In al deze dialozen kwam aan de orde hoe de doorwerking van het slavernijverleden in sectoren van de samenleving werd ervaren. Tevens werd ingezoomd op specifieke thema's, zoals representatie, kansen in het onderwijs, beeldvorming in de media, cultuur en publieke ruimte, herkenning, erkenning en excuses.

---

⁴ Gesproken is met een deel van de belangenorganisaties: Landelijk Platform Slavernijverleden, Nationaal instituut Nederlands slavernijverleden en erfenis (NiNsee), OCAN, Kenniscentrum Immaterieel Erfgoed Nederland, The Black Archives, Kick Out Zwarte Piet, InitiatiefMuseale Voorziening (gemeente Amsterdam), Profor, Comité 21 Maart. Tevens is gesproken met Mercedes Zandwijken, Initiatiefneemster Keti Koti Tafel.

De drie brede maatschappelijke dialogen bestonden uit twee delen: een panelgesprek en zogeheten break-outsessies. De panelgesprekken werden live uitgezonden en waren hiermee toegankelijk voor een groot publiek. Na de panelgesprekken gingen deelnemers in break-outsessies met elkaar in gesprek. De break-outsessies zijn niet live uitgezonden, om deelnemers de gelegenheid te bieden in beslotenheid met elkaar het gesprek aan te gaan.

Er zijn zes sectorale dialogen georganiseerd, met vertegenwoordigers uit de sectoren justitie en veiligheid, cultuur en media, sport, bestuur, zorg en onderwijs. De deelnemers gingen met elkaar in gesprek aan de hand van stellingen.

Voor jongeren zijn 21 dialooglessen, in vijftien groepen georganiseerd. De leerlingen varieerden in niveau van primair onderwijs, voortgezet onderwijs, middelbaar beroepsonderwijs, hoger beroepsonderwijs en universitair onderwijs. Aanvullend vonden acht online slotdialogen tussen leerlingen en deskundigen plaats.

Het burgerpanel is opgezet in de vorm van een online community met deelnemers die een afspiegeling vormen van de Nederlandse samenleving. Aan het panel deden 55 personen mee. De helft van hen bestond uit personen van Surinaamse en Antilliaanse afkomst. De online community was beschikbaar gedurende een periode van acht weken en is ingezet voor verschillende onderzoeken, opdrachten en peilingen. De online community stond in relatie met de dialoogtafels: uitkomsten van de dialogen en de bevindingen van de deelnemers werden voorgelegd en bediscussieerd in de community.

Een publiekscampagne werd opgezet, en was gericht op een breed publiek. Hiermee werd beoogd om de dialoog met online middelen te verdiepen en te verbreden. In de campagne werd aan inwoners van Nederland gevraagd om mee te doen aan de publieke dialogen en zich publiekelijk via sociale media uit te spreken tegen racisme. Zij ondertekenden een *pledge* waarmee zij toelegden actief bij te dragen aan de erkenning en verwerking van het slavernijverleden, bijvoorbeeld door zich uit te spreken tegen racisme in de eigen omgeving. Op de website ‘[ikzeteenstap.nl](#)’ werd aan de ondertekenaars de ruimte geboden hun eigen actie onder de aandacht te brengen. 2203 mensen hebben (tot op dit moment) de *pledge* ondertekend.

In hoofdstuk 6 wordt het resultaat van de dialogen beschreven.

4.4 Wetenschappelijke inbreng

Op wetenschappelijk gebied zijn de afgelopen jaren tal van onderzoeken naar het Nederlandse slavernijverleden uitgevoerd. Het adviescollege heeft in de uitvoering van de opdracht en bij het komen tot de bevindingen gebruik gemaakt van diverse publicaties. Tevens wenste het adviescollege kennis te nemen van de standpunten van enkele wetenschappelijke deskundigen omtrent specifieke onderdelen van het vraagstuk. Daarom heeft het adviescollege een aantal wetenschappers gevraagd om advies over het gebied van het publiekelijk uitspreken van excuses door de Nederlandse regering, de juridische mogelijkheden en wenselijkheid van wetgeving. In het bijzonder is advies gevraagd over de uitvoering van de motie Nicolaï.⁵

In hoofdstuk 6 wordt op de inhoud van de adviezen ingegaan.

---

⁵ Het Adviescollege heeft advies gevraagd aan het T.M.C. Asser Instituut, mr. dr. Bastiaan Rijpkema, prof. dr. Arjen van Rijn en mr. dr. Glenn Thodé, prof. dr. Philomena Essed, dr. Rose-Mary Allen en prof. dr. Alex van Stipriaan, prof. dr. ir. Gilbert Cijntje, drs. Disrael Orphelin en dr. Francio Guadeloupe. De bijdragen van de wetenschappers zijn integraal opgenomen als bijlage bij dit rapport.

5. Ontwikkelingen in de samenleving

5.1 Internationaal

Er zijn de afgelopen jaren belangwekkende internationale ontwikkelingen in de aandacht voor het slavernijverleden en de doorwerking daarvan geweest. In toenemende mate hebben landen aandacht voor de eigen pijnlijke geschiedenis. Diverse landen erkennen hun omstreden optreden in het verleden en bieden daarvoor excuses aan, of maken wetgeving op het gebied van erkenning, doorwerking, excuses en herstel. Dit gebeurt onder andere in Duitsland, België, Frankrijk, het Verenigd Koninkrijk en de Verenigde Staten.

De Verenigde Naties hebben diverse resoluties aangenomen over slavernij, slavenhandel en de positie van mensen van Afrikaanse herkomst aangenomen.

Unesco, de organisatie van de Verenigde Naties voor onderwijs, wetenschap en cultuur, heeft in 1999 een aantal internationale dagen ingesteld om de herinnering aan het slavernijverleden levend te houden. De datum 25 maart is aangemerkt als internationale herdenkingsdag van de slachtoffers van slavernij en de trans-Atlantische slavenhandel, 23 augustus als internationale dag ter herinnering aan de slavenhandel en afschaffing daarvan en 2 december als internationale dag voor de afschaffing van slavernij waaronder ook hedendaagse slavernij is begrepen.

Voorts heeft het internationaal wetenschappelijk comité van Unesco regeringen en instituten opgeroepen verantwoordelijkheid te nemen voor het slavernijverleden en ‘*to take immediate and comprehensive measures to repair these crimes, which are reflected in global patterns of poverty, inequality and racism.*’⁶

De Durban Conferenties gehouden onder auspiciën van de Verenigde Naties (Durban 2001, Geneve 2009, New York 2011), vormen een mijlpaal in de wereldwijde discussie over racisme, discriminatie en uitsluiting. De conferenties hebben aandacht besteed aan controversiële onderwerpen. Zo ook aan genoegdoening voor slachtoffers van de trans-Atlantische slavenhandel. In 2013 werd door de VN ‘het decennium voor mensen van Afrikaanse afkomst’ (Decade of People of African Descent) uitgeroepen, met als doel het beschermen van de grondrechten en de vrijheden van mensen van Afrikaanse afkomst. De resolutie roept VN-landen op in actie te komen tegen racisme, rassendiscriminatie, vreemdelingenhaat en de daarmee samenhangende onverdraagzaamheid. Het Nederlandse kabinet ondersteunt de ‘Decade’ om de aanpak van racisme in Nederland te versterken. Nederland volgt hierbij de drie pijlers van de VN-resolutie: erkenning, rechtvaardigheid en ontwikkeling.

De Verenigde Naties heeft in een resolutie (22 december 2018) verzocht om een permanent forum op te richten ten behoeve van mensen van Afrikaanse afkomst.⁷ Het forum zal dienen als overlegorgaan voor mensen van Afrikaanse afkomst en andere belanghebbenden, als platform voor het verbeteren van de levenskwaliteit en het levensonderhoud van mensen van Afrikaanse afkomst en om bij te dragen aan de uitwerking van de VN-resolutie in een verklaring. Die *declaration* zal een eerste stap zijn tot een juridisch bindend instrument, voor de bevordering en volledige eerbiediging van de mensenrechten van mensen van Afrikaanse afkomst.

Het Europees Parlement heeft in 2019 de resolutie over Fundamentele Rechten van mensen van Afrikaanse herkomst aangenomen (*Resolution on fundamental rights of people of African descent in Europe*). Hierin wordt de directe relatie gelegd tussen racisme dat specifiek gericht is op mensen van

⁶ <https://www.opendemocracy.net/en/beyond-trafficking-and-slavery/reparations-for-enslave>. 2016.

⁷ United Nations, Resolution adopted by the General Assembly on 22 December 2018. [https://undocs.org/%20A/RES/73/262].

Afrikaanse afkomst, met de geschiedenis van kolonialisme en slavernij. De resolutie roept de lidstaten onder andere op om maatregelen te nemen tegen racisme en uitsluiting. Deze resolutie was baanbrekend omdat voor het eerst het Europees Parlement de relatie legde tussen discriminatie en historisch onrecht jegens mensen van Afrikaanse afkomst.⁸

Het slavernijverleden en de doorwerking in het heden leidden in verschillende Europese landen eveneens tot publieke erkenning. Op 28 mei 2021 sprak Duitsland uit schuldig te zijn aan de genocide die plaatsvond in Namibië aan het begin van de 20e eeuw. Duitsland bekende schuld, sprak excuses uit en stelde een bedrag beschikbaar voor hulpprojecten in Namibië⁹. In België heeft koning Filip op 30 juni 2020 diepe spijt betuigd voor gruweldaden in Congo onder bewind van zijn voorganger Leopold II.¹⁰ In het Verenigd Koninkrijk hebben zowel de regering, als Londen en Liverpool, maar ook kerkelijke instellingen, financiële instellingen en delen van het bedrijfsleven excuses aangeboden voor hun aandeel in slavernij, slavenhandel en onmenselijke behandeling van de tot slaafgemaakten.¹¹ Frankrijk heeft bij wet slavernij en de slavenhandel benoemd als misdaad tegen de menselijkheid.¹² President Bill Clinton, VS, bood reeds in 1998 excuses aan voor de slavernij en slavenhandel; die ten grondslag lagen aan de hedendaagse economie. In 2021 is Juneteenth - 19 juni- door president Joe Biden van de Verenigde Staten uitgeroepen tot federale feestdag. Het is de viering en herdenking van de beëindiging van de slavernij in de VS, ook wel *Emancipation day* genoemd.¹³

5.2 Nederland

In artikel 1 van de Nederlandse Grondwet is verankerd dat allen die zich in Nederland bevinden in gelijke gevallen gelijk worden behandeld. Discriminatie wegens godsdienst, levensovertuiging, politieke gezindheid, ras, geslacht of op welke grond dan ook, is niet toegelaten.

Het gebod van gelijke behandeling en verbod op discriminatie en racisme is in wettelijke bepalingen vastgelegd en uitgewerkt, deze worden bekend verondersteld. Hierna wordt hierna vooral ingegaan op het maatschappelijk debat over rassendiscriminatie en worden relevant onderzoek en ontwikkelingen nader belicht.

In ieder land dat het VN-verdrag over anti-discriminatie heeft ondertekend, wordt periodiek onderzoek gedaan. Aandacht wordt besteed aan mogelijke vormen van discriminatie. In 2014 bezocht een VN-comité voor mensen van Afrikaanse afkomst Nederland en gaf in het rapport als een van de aanbevelingen dat Nederland een nationaal actieplan tegen rassendiscriminatie dient op te stellen, op grond van de bevinding van discriminatie, etnische profiling, ongelijkheid in onderwijs en het stereotype van de figuur van zwarte Piet.¹⁴

---

⁸ European Parliament resolution on fundamental rights of people of African descent in Europe. (2018/2899(RSP), Motion for a resolution, 20-3-2019. https://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2014_2019/plmrep/COMMITTEES/LIBE/RE/2018/12-03/1166770EN.pdf).

⁹ Persbericht Ministerie van Buitenlandse Zaken Duitsland, 28 mei 2021 (www.auswaertiges-amt.de/de/newsroom/-/2463396).

¹⁰ [Www.demorgen.be/nieuws/integraal-de-brief-die-koning-filip-schreef-aan-de-congoense-president](http://www.demorgen.be/nieuws/integraal-de-brief-die-koning-filip-schreef-aan-de-congoense-president).

¹¹ G. Faulconbridge (2020), 'Exclusive: 'Sorry is not enough', Caribbean states say of British slavery apologies', Reuters, 19 juni 2020.

¹² Belavusau, U. (2021) *Adopting a Memory Law on the Dutch Slavery Past?*, T.M.C. Asser Institute Centre for International & European Law, the Hague. 33p.

¹³ Onder president Abraham Lincoln trad de Emancipatieproclamatie al in 1863 in werking, maar pas meer dan twee jaar later, op 19 juni in 1865, kregen de laatste Afro-Amerikaanse slaven in de staat Texas ook echt hun vrijheid terug, na overgave van de zuidelijke geconfedereerde staten in de Amerikaanse Burgeroorlog.

¹⁴ Report of the Working Group of Experts on People of African Descent – visit to the Netherlands, 26 June–4 July 2014. (A/HRC/30/56/Add.1).

Overigens heeft Nederland in 2020 tegen de VN-resolutie *A global call for concrete action for the elimination of racism, racial discrimination, xenophobia and related intolerance and the comprehensive implementation of and follow-up to the Durban Declaration and Programme of Action* gestemd.¹⁵

Gaandeweg verbreedt het debat in Nederland zich van alledaags racisme naar institutioneel racisme.¹⁶ Racisme is vaak ingebet in instituties, waarbij processen, beleid en regels van organisaties leiden tot structurele ongelijkheid tussen mensen van verschillende achtergrond, huidskleur of religie.¹⁷ Institutioneel racisme is door de toeslagenaffaire bij de belastingdienst breed in de publiciteit gekomen. Eerder al was etnisch profileren door de politie een onderwerp van onderzoek.¹⁸

In de afgelopen dertig jaar is in Nederland een groeiend bewustzijn van het eigen slavernijverleden en de doorwerking ervan in de moderne samenleving ontstaan. De betrokkenheid van een breed publiek en van bekende Nederlanders is toegenomen. Belangenorganisaties hebben in het agenderen, het debat en het bewustzijn een belangrijke rol gespeeld.

Er is onderzoek verricht en publicaties en poëzie zijn verschenen, toneelstukken en dans uitgevoerd, films gemaakt en tentoonstellingen georganiseerd. Het onderwerp maakt deel uit van de nationale canon van de Nederlandse geschiedenis en heeft sinds halverwege de jaren 90 een plek in de kerndoelen en eindtermen van het primair- en voortgezet onderwijs.¹⁹ Dat laat onverlet dat veel leerkrachten aangeven onvoldoende kennis te hebben om dit ook daadwerkelijk uit te voeren.

In drie steden is een slavernijmonument tot stand gekomen. De landelijke herdenking van Keti Koti bij het Nationaal Monument in het Oosterpark in Amsterdam wordt bijgewoond door een vertegenwoordiger van de regering en live uitgezonden door de publieke omroep.

Overigens kent het slavernijverleden binnen de verschillende delen van het Koninkrijk en Suriname verschillende perspectieven, waaraan recht gedaan moet worden. Als voorbeeld kan gelden dat de eilanden niet het gedwongen staatstoezicht van tien jaar hebben gekend. Ook het perspectief van de herdenking van 1 juli wordt niet herkend op de Eilanden. Daar geldt een ander bevrijdingsverhaal. Ook voor de Marrons gelden andere herdenkingsmomenten.

Ook in het publieke debat wordt steeds meer alledaags racisme herkend, erkend en daartegen protest aangetekend. Belangrijk voorbeeld van dat groeiende bewustzijn van racisme is de kentering in de discussies rond de figuur van zwarte Piet: waar in 2013 van de ruim 29.000 leden van het opiniepanel van *EenVandaag* nog 89 procent tegen wijzigingen in zijn uiterlijk was, was dit in 2020 gedaald naar 55 procent.²⁰

Het bewustzijn kreeg in 2020 een impuls door de tragische dood van George Floyd in de VS. Via social media werd de gewelddadige arrestatie breed gedeeld. Wereldwijd werd de dood van George Floyd gevuld door de Black Lives Matter manifestaties, waarin institutioneel racisme aan de kaak werd gesteld.

In het maatschappelijk gesprek over het slavernijverleden en doorwerking daarvan in de hedendaagse samenleving is een ontwikkeling waarneembaar waarin sprake is van verschillende niveaus van

---

¹⁵ NRC Handelsblad , juni 2021. De Europese Commissie heeft kritiek op Nederland, omdat Nederland ‘de regels in de strijd tegen racisme, vreemdelingenhaat en ontkenning van grote internationale misdaden en de Holocaust onvoldoende verankerd [heeft] in nationale wetgeving’ <https://digilibRARY.un.org/record/3896183?ln=en>

¹⁶ Esed (1984, 1990).

¹⁷ Kennisplatform Integratie & Samenleving: Institutioneel racisme in Nederland, april 2021.

¹⁸ Kennisplatform Integratie & Samenleving: Institutioneel racisme in Nederland, april 2021.

¹⁹ Alex van Stipriaan, Een plaats voor het slavernijverleden in Nederland, maart 2021.

²⁰ *EenVandaag*, Opiniepeiling. Draagvlak voor zwarte Piet steeds kleiner, meeste mensen denken dat de traditionele piet helemaal verdwijnt, 12-11-2020.

affiniteit, kennis en snelheden. Voor de ene groep gaan de ontwikkelingen niet snel genoeg en voor de ander groep gaan de ontwikkelingen juist te snel en leeft het gevoel dat men de grip verloren heeft. Ook kunnen mensen het gevoel hebben dat van hen tradities en verworvenheden worden afgenaomen. Bovendien is er ten aanzien van het thema slavernijverleden en de doorwerking daarvan in de hedendaagse samenleving angst en schroom bij een deel van de Nederlanders. Zij zijn behoedzaam in de gesprekken, durven geen uitspraken te doen uit angst om fouten te maken, anderen te beledigen of ‘verkeerde’ dingen te zeggen. Weer andere mensen ervaren de ontwikkelingen als ‘doorgeslagen wokeness, overgewaaid uit de Verenigde Staten. Zij hebben het gevoel dat ze zich in het publieke debat steeds minder vrijheid kunnen permitteren en te snel te worden uitgemaakt voor racist. Het Sociaal Cultureel Planbureau (SCP)²¹ deed in 2019 onderzoek naar de sociale staat van Nederland en constateerde dat Nederlanders vaker conflicten ervaren in de samenleving. Zag begin 2019 43 procent een conflict tussen een aantal voorgelegde bevolkingsgroepen, in 2012 was dat nog 32 procent. Uit onderzoek bleek dat de manier van samenleven en immigratie/integratie als een van de meest genoemde maatschappelijke problemen werd ervaren.

Uit het onderzoek *Burgerperspectieven* (SCP 2019) komt naar voren dat driekwart van de Nederlanders vindt dat de meningsverschillen over maatschappelijke kwesties in Nederland toenemen.²² Zij wijten de toenemende polarisatie aan de mentaliteit en samenleving, maar vooral aan de rol van sociale media.²³ Uit een enquête van dagblad *Trouw* (peiling van I&O Research 2021) over het slavernijverleden en het aanbieden van excuses, blijkt dat 56 procent van de Nederlanders vindt dat Nederland een ernstige of heel ernstige rol heeft gehad in de slavernij. 55 procent vindt excuses niet noodzakelijk, 31 procent vindt dat excuses gerechtvaardigd zijn. De ondervraagden die geen voorstander zijn van excuses gaven als argument dat je geen excuses kunt maken voor iets dat in het verleden heeft plaatsgevonden en dat dit polarisatie in de hand werkt. Voorstanders gaven aan dat dat daarmee aangedaan leed wordt erkend, dat het belangrijk is voor bewustwording en dat het helpt bij het tegengaan van racisme in de toekomst.²⁴

Ondanks het groeiend bewustzijn, is er nog veel ongelijkheid in diverse sectoren van de samenleving.

5.3 Sectoren in de samenleving

Het adviescollege heeft zoals hiervoor al uiteengezet, ter uitvoering van de opdracht dialoogtafels georganiseerd in een aantal maatschappelijke sectoren. Hierna worden enkele relevante onderzoeken en ontwikkelingen in deze sectoren nader toegelicht.

5.3.1 Arbeidsmarkt

Uit onderzoek van het Sociaal Cultureel Planbureau in 2010 kwam naar voren dat kandidaten met een niet-westerse naam, ongeacht hun cv minder kans maken in sollicitatieprocedures. De verschillen waren het grootst in lage- en middenfuncties. De ongelijkheid schuilt in de kansen: andere dan traditionele Nederlandse namen worden simpelweg minder vaak uitgenodigd voor een kennismakingsgesprek.²⁵

---

²¹ De sociale staat van Nederland, SCP, 2019.

²² Burgerperspectieven 2019, SCP 2019.

²³ Het grootste conflict is volgens de ondervraagden tussen autochtone Nederlanders en mensen met een migratieachtergrond. Als voorbeeld van polarisatie wordt de discussie over zwarte Piet genoemd (*Burgerperspectieven*, SCP, 2019).

²⁴ Uitgesplitst naar achtergrond van de ondervraagden blijkt dat voor 62 procent van de Nederlanders zonder migratie-achtergrond excuses onnodig zijn, voor Nederlanders met een migratie-achtergrond is dat slechts 20 procent. I&O Research: *Excuses voor het Slavernijverleden*, 2021.

²⁵ Sociaal Cultureel Planbureau: Liever Mark dan Mohammed; onderzoek naar arbeidsmarktdiscriminatie van niet-westerse migranten via praktijktests, januari 2010. ([Liever Mark dan Mohammed?](#)).

In 2018 deed het televisieprogramma Radar een onderzoek naar personeelsbeleid bij een callcenter op grond van een gefingeerd verzoek geen personeel van een bepaalde etnische achtergrond te willen aantrekken. Van de benaderde uitzendbureaus gaf 47% aan rekening te houden met de wens, 36% legde het verzoek naast zich neer.²⁶

In 2019 verrichtte de Inspectie voor Sociale Zaken en Werkgelegenheid een vergelijkbaar onderzoek en ook daarvan was de uitkomst dat een groot deel van de uitzendbureaus bereid was om mee te werken aan de vraag voor uitsluiting van werknemers van een bepaalde etnische achtergrond.

In 2020 publiceerde Panteia een onderzoeksrapport naar discriminatie bij werving en selectie van personeel. Daarin bleek dat mensen met een migratieachtergrond gemiddeld genomen 58 procent kans hebben op een uitnodiging. Bij mensen zonder een migratieachtergrond was dat 64 procent.²⁷

Werkgevers kiezen bij het aannemen van nieuwe werknemers vaker voor kandidaten zonder migratieachtergrond omdat ze gemiddeld genomen, geen positief beeld hebben van mensen mét. Als ze in de praktijkervaring hebben opgedaan, zijn deze positiever dan het algemene beeld onder werkgevers. Toch neemt bijna een kwart van de werkgevers liever geen werknemers met een migratieachtergrond aan.²⁸ Ook Kennisplatform Integratie en Samenleving (KIS) heeft in zijn rapport

Institutioneel Racisme in Nederland veel aandacht besteed aan racisme in de arbeidsmarkt.²⁹

Uit de monitor arbeidsdiscriminatie 2015-2019 blijkt daarnaast dat er sprake is van discriminatie op de werkvloer: ‘Bij meldingen over discriminatie op grond van herkomst op de werkvloer is er vaak sprake van een vorm van vijandige bejegening.’³⁰

Discriminatie op de werkvloer leidt tot een gevoel van onveiligheid. Mensen passen hun gedrag aan, ze melden zich ziek of gaan minder hun best doen. Een ander gevolg is dat ze alleen nog solliciteren binnen ‘de eigen kring’, waardoor ze hun toekomstige kansen op de arbeidsmarkt beperken.³¹ Het ondermijnt hun vertrouwen in de samenleving en doet afbreuk aan hun economische en maatschappelijke participatie.

5.3.2 Onderwijs

In 2001 bracht de Commissie historische en maatschappelijke vorming (P. de Rooy) het rapport *Verleden, heden en toekomst* uit, met aanbevelingen voor verbetering van het geschiedenisonderwijs in Nederland³². Het onderwerp trans-Atlantische slavenhandel werd genoemd als een kenmerkend onderdeel van de 17e en 18e -eeuwse economie.

In 2006-2007 bracht de Commissie Ontwikkeling Nederlandse Canon (F. van Oostrom) een rapport uit, waarin de Canon van Nederland werd beschreven. Die bevat een lijst van vijftig vensters, die worden beschouwd als de belangrijkste thema’s voor de geschiedenis van Nederland. De trans-Atlantische slavenhandel, de uitbuiting van de bevolking van Nederlands-Indië en de dekolonialisatie van Suriname en de Nederlandse Antillen zijn hierin aparte vensters.

---

²⁶ www.radar.avrotros.nl/uitzendingen/gemist/item/discriminatie-door-uitzendbureaus.

²⁷ Panteia: Herhaling virtuele praktijktests arbeidsmarktdiscriminatie, juni 2020.

²⁸ RADAR: Factsheet Discriminatie en Arbeid 2021.

²⁹ KIS Institutioneel Racisme in Nederland. Literatuuronderzoek naar de aanwijzingen voor institutioneel racisme op de domeinen arbeidsmarkt, woningmarkt, onderwijs en politie. 2021.

³⁰ Discriminatie nl: Monitor Arbeidsmarktdiscriminatie 2015-2019, Rotterdam, maart 2020.

³¹ RADAR: Factsheet Discriminatie en Arbeid 2021.

³² Verleden, heden en toekomst. Advies van de Commissie historische en maatschappelijke vorming [Rapport Commissie De Rooy].

Bij de herijking van de Canon van Nederland in 2020 werd de Surinaamse antikoloniale schrijver en verzetsstrijder Anton de Kom toegevoegd en werd het venster over Suriname en de voormalige Nederlandse Antillen verbreed naar het Caribisch gebied.³³

The Black Archives ontwikkelde in 2019 een poster *Tien keer meer geschiedenis - Verzwegen geschiedenis op school*.³⁴ Dit initiatief is gericht op onderwijs waarin aandacht is voor meer diversiteit in perspectieven dan alleen het Eurocentrische perspectief, meer wereldgeschiedenis. Ook is het doel om de handelingsverlegenheid bij docenten te verminderen. Uit de vakspecifieke trendanalyse voor geschiedenis, uitgevoerd door Expertisecentrum SLO in 2016³⁵, blijkt dat geschiedenisdocenten het moeilijk vinden om vorm te geven aan onderwijs over het slavernijverleden.

In 2020 is een burgerinitiatief (later verenigd in de organisatie ‘Zetje In’) gestart om thema’s als gelijkwaardigheid, racisme en discriminatie op te nemen in het curriculum van basis- en middelbare scholen. In moties in de Tweede Kamer werd hierbij aangesloten.³⁶

Het KIS heeft in 2020 de schoolloopbaan van jongeren met een migratie-achtergrond onderzocht. De belangrijkste conclusie is dat jongeren in het primair onderwijs vaker een lager schooladvies (onder advisering) krijgen dan ze op basis van hun cognitieve vaardigheden aankunnen. Als belangrijkste oorzaken worden taalachterstand en beperkte ouderbetrokkenheid genoemd. Uitval is op alle niveaus van het voortgezet onderwijs voor jongeren met een migratie-achtergrond structureel hoger dan voor andere jongeren. Wel zien de onderzoekers bij analyse van de data uit Amsterdam, Rotterdam en Den Haag dat de verschillen in deze steden minder groot zijn dan op landelijk niveau. Naarmate het aandeel jongeren met een migratie-achtergrond hoger is, gaan ze meer gelijkwaardig en soms zelfs beter presteren dan jongeren met een Nederlandse achtergrond³⁷.

Recent onderzoek van de SER (*Gelijke kansen in het onderwijs*, 2021) toont aan dat ongelijkheid in het onderwijs nog altijd het geval is en zelfs – mede door Covid-19 – is toegenomen: ‘Ondanks het breed gedeelde gelijkheidsideaal in onze samenleving, is de plek waar je wieg staat nog steeds bepalend voor de kansen die je krijgt in je leven. De coronacrisis vergroot deze bestaande kansenongelijkheid.’³⁸

5.3.3 Sport

In vele takken van sport komt racisme voor. Incidenten zijn legio en de mentale gevolgen voor spelers zijn groot: oerwoudgeluiden, scheldwoorden en andere uitingen worden als zeer bedreigend ervaren. In 2014 stelde het Openbaar Ministerie een onderzoek in naar racistische reacties op een selfie van voetballer Leroy Fer met andere zwarte spelers van het nationale elftal.³⁹ Omdat vooral in het

---

³³ Open vensters voor onze tijd, de Canon van Nederland herijkt. Commissie Herijking Canon van Nederland.

³⁴ <https://www.theblackarchives.nl/meergeschiedenis.html> en <https://www.theblackarchives.nl/lancering-poster-tien-keer-meer-geschiedenis.html> 2019 Black Archives, samen met de Commissie Wereldgeschiedenis van geschiedenisdocentenvereniging VGN, Kleio, Social Innovation Works en diverse historici.

Zie ook het Zwart Manifest, Manifest ter bestrijding van institutioneel anti-zwart racisme en ter bevordering van zwarte emancipatie in Nederland, 2021.

³⁵ Geschiedenis-Vakspecifieke trendanalyse 2016. Nationaal expertisecentrum voor leerplanontwikkeling.

³⁶ Initiatief van Veronika Vygon, Sohna Sumbunu en Lakiescha Tol. Motie van Asscher en Heerma en motie Asscher en Jetten (01/07/2020, zie <https://www.tweedekeamer.nl/kamerstukken/stemmingsuitslagen/detail?id=2020P11164>).

³⁷ Kennisplatform Integratie & Samenleving: Schoolloopbaan van jongeren met een migratieachtergrond, maart 2020.

³⁸ Sociaal Economische raad: Gelijke kansen in het onderwijs. Structureel investeren in kansengelijkheid voor iedereen SER, juni 2021 [https://www.ser.nl/-/media/ser/downloads/adviezen/2021/glijke-kansen-in-onderwijs.pdf?la=nl&hash=9D86C2E55636A8E29DFA90135235F1BA](https://www.ser.nl/-/media/ser/downloads/adviezen/2021/gelijke-kansen-in-onderwijs.pdf?la=nl&hash=9D86C2E55636A8E29DFA90135235F1BA).

³⁹ <https://nos.nl/artikel/2023651-boete-360-euro-voor-racistische-reacties-op-oranje-selfie>.

(prof)voetbal veel racisme voorkomt (onderzoek door het Mulier Instituut)⁴⁰, zijn in 2019 de landelijke overheid en de KNVB gestart met de uitvoering van het plan *Ons voetbal is van iedereen: Samen zetten we discriminatie buiten spel*. De aanleiding was het incident tijdens de wedstrijd FC Den Bosch – Excelsior in 2019, waarbij speler Ahmad Mendes Moreira vanaf de tribune racistisch werd bejegend. Voor het plan is voor de periode 2020-2022 ruim 14 miljoen euro uitgetrokken. Aan de hand van drie thema's: voorkomen, signaleren en sanctioneren, worden maatregelen genomen om discriminatie te bestrijden⁴¹. Daaruit voortvloeiend is in 2019 door de KNVB de Commissie Mijnals ingesteld om maatregelen te treffen tegen racisme en discriminatie.⁴² De commissie Mijnals zal gevraagd en ongevraagd de KNVB en Rijksoverheid adviseren.⁴³

Ook in andere sporten komt langzamerhand meer aandacht voor het probleem van racisme. Zo deelde hockey-international Terrance Pieters zijn ervaringen hierover in een interview in een landelijk dagblad.⁴⁴ Om discriminatie en racisme tegen te gaan hebben het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS), NOC*NSF en de Vereniging Sport en Gemeenten in 2018 het Nationaal Sportakkoord *Sport verenigt Nederland*⁴⁵ gesloten. Het doel is dat iedere Nederlander een leven lang plezier kan beleven aan sporten en bewegen. Belemmeringen vanwege leeftijd, fysieke of mentale gezondheid, etnische achtergrond, seksuele gerichtheid of sociale positie moeten worden weggenomen. De *Factsheet Discriminatie en Sport* van RADAR, geeft ook in februari 2021 nog aan dat er nauwelijks verenigingen zijn die expliciete aandacht besteden aan het tegengaan van racisme.⁴⁶

5.3.4 Zorg

In de zorg wordt al langer gesproken over maatregelen om te komen tot een meer representatieve vertegenwoordiging in zorgpersoneel en zorgaanbod, passend bij een diverse samenleving. Zo deed het Nivel (Nederlands Instituut voor Onderzoek van de Gezondheidszorg) in 2003 onderzoek naar kansen en belemmeringen voor mensen met een andere etnische achtergrond in de zorg- en welzijnssector. In 2021 constateerde het VUmc dat artsen in opleiding belemmeringen in hun opleiding en in doorstroming als gevolg van hun etnische afkomst ervoeren. Dit is opvallend omdat er de laatste jaren meer studenten met vele verschillende etnische achtergronden komen en de samenleving met een grotere mate van diversiteit in de patiëntenpopulatie ook om diversiteit in artsen vraagt. Vergelijkbare onderzoeken zijn uitgevoerd door RADAR, Nursing en de werkgroep Stop racisme in de zorg.⁴⁷

⁴⁰ Mulier Instituut: Racisme, sociale kramp en innerlijke drijfkrachten in het betaald voetbal, 2019.

⁴¹ Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport, KNVB, Eredivisie, Keukenkampioendivisie: ‘Ons voetbal is van iedereen: Samen zetten we discriminatie buiten spel’, februari 2020.

⁴² https://www.google.nl/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&cad=rja&uact=8&ved=2ahUEwj3k77avajxAhWo3eAKHfNCB1QFnoECAQQAA&url=https%3A%2F%2Fwww.parool.nl%2Fnieuws%2Fden-bosch-excelsior-stilgelegd-wegens-racisme-boos-en-teleurgesteld-dat-dit-gebeurt-b6b4de4d%2F&usg=AQvVawlnEtM0lum_amIdU1R4Ju-d.

⁴³ De commissie is genoemd naar Humphrey Mijnals (1930 – 2019), de eerste voetballer van Surinaamse afkomst die in het Nederlands elftal speelde. Hij kwam driemaal uit voor Oranje. Na zijn loopbaan als speler, werd hij trainer van de Utrechtse club Faja Lobi. Mijnals kreeg in 2000 de eretitel Surinaams voetballer van de eeuw. In 2008 ontving hij de *Sportpenning* van de gemeente Utrecht. KNVB Media, 3 juli 2019.

⁴⁴ Interview Terrance Pieters in Volkskrant 16 juni 2020.

⁴⁵ Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport: Nationaal Sportakkoord, Sport verenigt Nederland, 2018.

⁴⁶ RADAR: Factsheet Discriminatie en Sport, februari 2021.

⁴⁷ Factsheet Discriminatie en Arbeidsmarkt 2021.

Nursing.nl is een vakblad en website voor verpleegkundigen. Zie onder andere met de poll uit 2015: Poll: verpleegkundige weleens gediscrimineerd - Nursing. Blog 2020: Gastblog Zoë over racisme: ‘Hij vroeg me geen ‘buitenlanders’ meer in te plannen’ - Nursing.

5.3.5 Media en cultuur

Representativiteit in de media is nog altijd een groot aandachtspunt. Uit onderzoek van Global Media Monitoring Project, de grootste wereldwijde studie waarbij iedere vijf jaar op één dag in 145 landen onderzoek wordt gedaan, blijkt in 2020 slechts 9% van de mediapresentatoren in Nederland mensen van kleur te zijn.⁴⁸ De Black Lives Matter beweging heeft hierin wel een verandering teweeggebracht, maar het is nog slechts een eerste begin.

In 2011 is de Code Diversiteit en Inclusie in de culturele sector ingevoerd, ontwikkeld in opdracht van (toenmalig) minister Ronald Plasterk van Onderwijs Cultuur en Wetenschappen.⁴⁹ Vandaag de dag, tien jaar later, is er nog steeds onvoldoende diversiteit en inclusie in de creatieve en culturele sector.

In mediaproducties wordt de laatste jaren ook steeds meer aandacht aan slavernij en slavernijgeschiedenis gewijd. Diverse series of podcasts gaan in op dit thema, mensen gaan terug naar hun achtergrond, bezoeken de (restanten van) de plantages van hun voorouders of ontmoeten de nakomelingen van de slavenhouders. Sinds enkele jaren wordt de viering van de afschaffing van slavernij op 1 juli live uitgezonden door de NOS met een uitgebreide programmering.

Discussie is er ook over de wijze van presenteren van objecten in de musea om te komen tot een andere benadering, interpretatie en presentatie van objecten.⁵⁰ In de slavernijtentoonstelling van het Rijksmuseum (2021) wordt hier specifiek invulling aan gegeven.

Ook de controversie over de gouden koets, de term ‘gouden eeuw’ en het taalgebruik dat uitgaat van Europese normen en gezichtspunten, zijn onderdeel van de toenemende aandacht voor het beladen verleden en besef van de noodzaak tot verandering.

5.3.6 Justitie en veiligheid

Etnisch profileren, discriminatie en racisme door en bij de politie heeft in toenemende mate aandacht gekregen. In het onderzoek naar institutioneel racisme door KIS⁵¹ blijkt dat in de handelwijze en politieaanpak onderdelen van selectie, vooroordeLEN en stereotypen op grond van etniciteit aanwezig zijn. Zowel bij politie als bij het Openbaar Ministerie geldt dat de organisatie geëquipeerd dient te zijn voor de diversiteit in de samenleving waarin soms onbewust of onbedoeld op etnische gronden geselecteerd of vervolgd wordt.

Op 1 juli werden in de Tweede Kamer tijdens een debat over institutioneel racisme, drie moties aangenomen waarin werd verzocht om de instelling van een Nationaal Coördinator Racisme en Discriminatie en een staatscommissie discriminatie en racisme. Op 15 oktober 2020 werd tevens een motie in de Tweede Kamer aangenomen waarin werd verzocht om periodiek onderzoek naar de problematiek van racisme, antisemitisme en discriminatie. Op 27 oktober 2020 werd in de Eerste kamer een motie aangenomen waarin werd verzocht te verkennen of er een parlementair onderzoek moet worden ingericht naar de oorzaken van het verschil tussen de wet op papier en de wet in de praktijk en waarom anti-discriminatoire bepalingen in de wetgeving niet voldoende effectief zijn.

Op 10 maart 2021 heeft de Minister van binnenlandse Zaken de kamer een verkenning aangeboden naar een nationaal coördinator racisme en discriminatie, verdere rapportage over de voortgang van de overige moties volgt voor het zomerreces 2021. In uitwerking van hun motie over discriminatie en wetgeving is op 23 maart 2021 de Parlementaire onderzoekscommissie effectiviteit anti-discriminatiewetgeving

⁴⁸ GMMP-2020-Eerste-resultaten-Nederland-1.pdf(netdna-ssl.com).

⁴⁹ Code Diversiteit en Inclusie in de culturele sector, 2011.

⁵⁰ Het Rijksmuseum, Tentoonstelling Slavernij(www.rijksmuseum.nl).

⁵¹ KIS Institutioneel Racisme in Nederland. Literatuuronderzoek naar de aanwijzingen voor institutioneel racisme op de domeinen arbeidsmarkt, woningmarkt, onderwijs en politie. 2021.

(POC) door de Eerste Kamer ingesteld. Deze commissie heeft als taak het door de Tijdelijke commissie voorgestelde parlementaire onderzoek naar de effectiviteit van anti-discriminatiewetgeving te verrichten.⁵²

---

⁵² Verkenning nationaal coordinator racisme en discriminatie.

<https://www.tweede kamer.nl/kamerstukken/moties/detail?id=2021Z04414&did=2021D09697>

[https://www.rijks overheid.nl/binaries/rijks overheid/documenten/kamerstukken/2020/12/09/kamerbrief-over-uitvoering-moties-nationaal-coordinator-en-staatscommissie-discriminatie-en-racisme.pdf](https://www.rijks overheid.nl/binaries/rijks overheid/documenten/kamerstukken/2020/12/09/kamerbrief-over-uitvoering-moties-nationaal-coordinator-en-staatscommissie-discriminatie-en-racisme/uitvoering-moties-nationaal-coordinator-en-staatscommissie-discriminatie-en-racisme.pdf)

Generaal Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-

Pagina 3 van 3 Datum Kenmerk 2020-0000731035 Ik laat dit in een kortdurend, intensief traject nader verkennen. Het is daarbij van belang dat er nauwe betrokkenheid vanuit en draagvlak bij de samenleving is.

www.rijks overheid.nl

<https://www.eerste kamer.nl/commissies/poc>

Eerste Kamer der Staten-Generaal- Parlementaire onderzoekscommissie effectiviteit antidiscriminatiewetgeving

De parlementaire onderzoekscommissie effectiviteit antidiscriminatiewetgeving is op 23 maart 2021 door de Eerste Kamer ingesteld als bedoeld in artikel 8 van de Regeling parlementair en extern onderzoek van de Eerste Kamer.. De commissie heeft als taak het door de Tijdelijke commissie voorgestelde parlementaire onderzoek naar de effectiviteit van antidiscriminatiewetgeving te verrichten ()

www.eerste kamer.nl

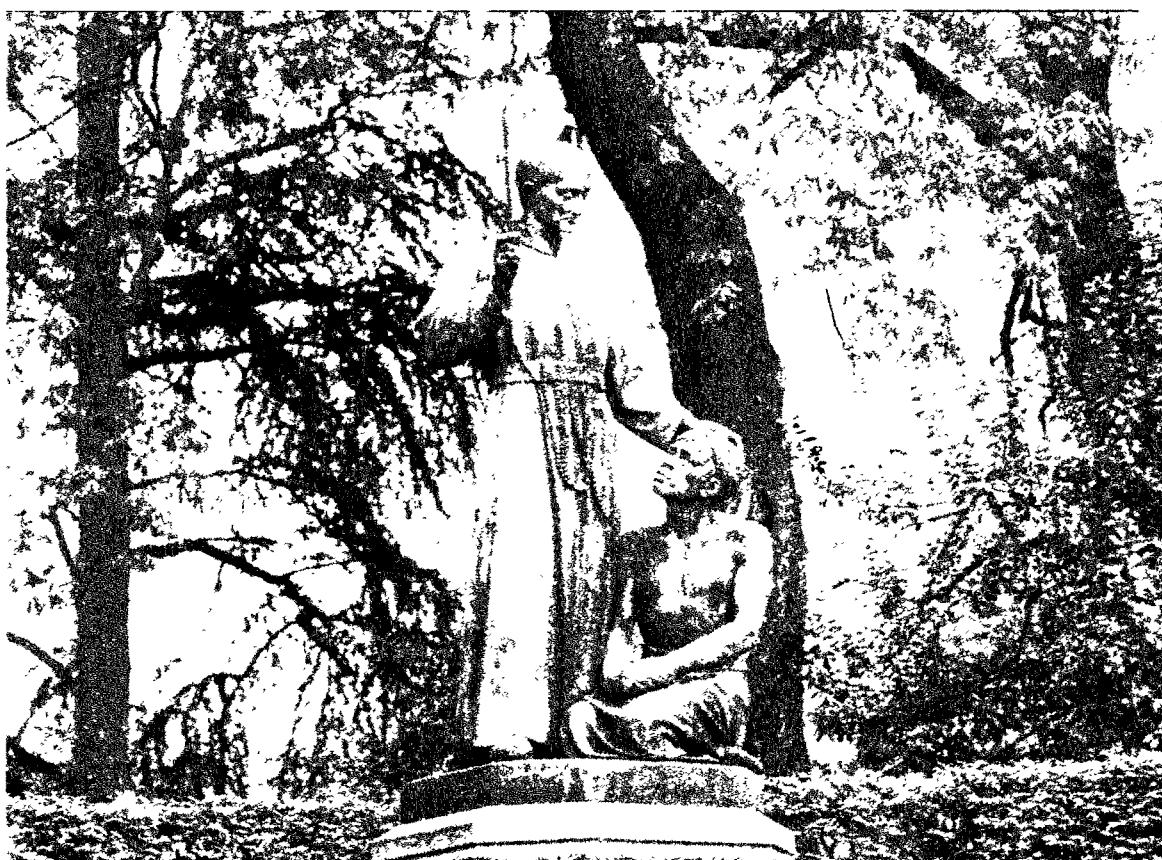
6. Resultaten

6.1 Resultaten van de dialogen

6.1.1 Brede maatschappelijke dialogen

Zoals boven genoemd organiseerde het adviescollege drie brede maatschappelijke dialogen in samenwerking met Pakhuis de Zwijger. Een onderdeel van deze brede maatschappelijke dialogen, die live werden uitgezonden, waren zogenaamde break-outsessies, waarin deelnemers van de dialogen met elkaar in gesprek konden gaan over verschillende thema's. In een van deze sessies, met als thema koloniaal erfgoed, kwam het tot een uitwisseling waarin een aantal centrale dimensies die in alle georganiseerde dialogen naar voren kwamen in een notendop samenvloeiden.

Het gesprek begon met een verwijzing naar de discussie rondom het standbeeld van Peerke Donders in Tilburg (zie afbeelding).

Peerke Donders (1809 – 1887) was een missionaris in Suriname tijdens en vlak na de slavernij. Donders is ook bekend als de ‘Apostel der Melaatsen en Indianen’, omdat hij zich in Suriname als een van de weinigen over de melaatsen ontfermde en daarmee een groot risico voor zijn eigen gezondheid nam. Zijn handelen was ingegeven door zijn overtuiging van radicale gelijkwaardigheid. In Suriname wordt hij tot op de dag van vandaag geëerd vanwege zijn onzelfzuchtige inzet. In 1982 werd hij door Paus Johannes Paulus II zalig verklaard.

In 1926 kreeg Donders een standbeeld in Tilburg, en dit standbeeld heeft de laatste jaren voor veel discussie gezorgd. Het vormde ook het vertrekpunt van dit gesprek. Nadat het standbeeld in de break-outsessie genoemd werd nam een vrouw het woord.

‘Ik kom uit Tilburg. Ik ben een van de mensen die in 2018 hebben gezegd: als ik langs dat beeld loop doet het me pijn. Het was tijdens een lezing over de goede man Peerke Donders. Ik heb geluisterd want ik ken dat beeld. En toen vroegen ze of er nog iemand iets wilde zeggen. En ik zei: ‘ja ik, maar ik kom naar voren.’ Want ik stond helemaal achter. ‘En ik ga niet schreeuwen.’ En toen zei ik alleen maar dit: ‘we zitten hier allemaal vanavond bij elkaar, allemaal witte mensen, en we kennen allemaal de naam van die witte man met het kruis omhoog, en zijn hand op het hoofd van de zwarte man. Maar goed, wie is die zwarte man?’ Dat is het enige wat ik heb gezegd. En de zaal bleef stil. Maar na afloop zeiden mensen, goh, jouw vraag intrigeert ons, want inderdaad, we kennen de naam van de witte man maar de zwarte man kennen we niet. Ik zeg: ‘dat is geschiedenis. Dat is nou geschiedenis! En kijk hoe die man wordt afgebeeld. Hij kijkt smekend naar de geestelijke die gewoon de macht vertegenwoordigt.’ En toen ontstond een hele discussie over het standbeeld en wat het oproept.’

Dit etnografische voorbeeld laat meteen een aantal van de belangrijkste kwesties zien die ook in alle andere dialogen met de jongeren, de sectoren, en die in het Caribische deel van het Koninkrijk terugkwam. Ten eerste gaat het hierbij om beeldvorming. In tegenstelling tot zijn eigen overtuiging van gelijkwaardigheid wordt Peerke Donders hier afgebeeld als staand, gekleed, in een actieve rol, neerkijkend op de zwarte man, die knielend, half naakt, en passief verbeeld wordt. Dit beeld, maar ook veel andere standbeelden, verbeelden een machtsverhouding waarin witheid geassocieerd wordt met gezag, bekwaamheid en goedheid, en zwartheid met ondergeschiktheid en hulpbehoevendheid, en gezien wordt als op te lossen probleem. Het beeld laat zien dat beeldvorming los kan staan van de bedoelingen van individuen en een eigen leven kan gaan leiden.

Ten tweede normaliseren standbeelden deze machtsrelatie: de meeste mensen, zelfs veel mensen van kleur, lopen erlangs en kijken er niet van op. We vinden het normaal om witte en zwarte mensen op deze manier afgebeeld te zien. Hoe zou het zijn als het beeld gelijkwaardigheid zou uitstralen?

Ten derde blijkt uit het verhaal van de vrouw de pijn die dit veroorzaakt. Zij geeft echter ook duidelijk aan dat de pijn uiteindelijk slechts een symptoom is van een veel dieperliggende kwaal. Met andere woorden, hoewel deze pijn uiteindelijk weggenomen moet worden, gaat het niet om de gevoeligheden van individuen, maar om de structurele sociale positie die mensen van kleur toebedeeld wordt als gevolg van negatieve en genormaliseerde beeldvorming. In al deze dialogen gaven zowel zwarte als witte deelnemers aan te worstelen met deze beeldvorming over zwarte en witte mensen.

Hoewel de discussie zich vaak lijkt te vernauwen op standbeelden of figuren uit de Nederlandse folklore (bijvoorbeeld zwarte Piet), gaven alle deelnemers van de dialogen aan dat deze prominente voorbeelden slechts het topje van een maatschappij- en sector-brede ijsberg van beeldvorming zijn die concreet negatieve gevolgen heeft voor het alledaagse leven van mensen van kleur in Nederland. Zo gaf een vrouw aan dat zij zich voorbereidt op racistische uitlatingen elke keer dat zij het huis uit gaat: wat zal het vandaag zijn, bespuugd worden of voor zwarte Piet uitgemakten worden? In een andere break-outsessie vertelde een moeder een verhaal uit de zwemles van haar zoon, waarin de zwemmeester volhield dat op zwarte kinderen meer gelet moet worden. Zij zouden ‘minder goed drijven omdat ze een lager massamiddelpunt hebben’. Met andere woorden: zelfs in alledaagse situaties zoals de zwemles werd zwartheid, zelfs door getraind personeel, als extra probleem gezien. Hier worden dus zelfs jonge kinderen al mee geconfronteerd.

Uit de dialogen bleek dat een meerderheid van de deelnemers dit soort beeldvorming zag als een van de belangrijkste gevolgen van slavernij en kolonialisme. Tegelijkertijd werd ook duidelijk dat juist beeldvorming uiterst hardnekkig en complex is omdat het in feite alle lagen en sectoren van de maatschappij beïnvloed, en omdat beeldvorming als complex cultureel fenomeen niet één duidelijk aanwijsbare bron heeft. Van etnisch profileren bij de politie en (toenemende) segregatie in het onderwijs tot een gebrek aan representatie in en toegang tot media, cultuur en bedrijfsleven – beeldvorming speelt

in de ervaring van de deelnemers overal een rol in het in stand houden van raciale stereotypen en denkbeelden, zowel bewust als onbewust. Gezien deze wijdverspreide en diepgewortelde beeldvorming klonk er bijna enige wanhoop in de dialogen over de kansen voor een succesvolle aanpak van dit probleem.

Dit kwam bijvoorbeeld in het door Motivaction georganiseerde panel naar voren. Deelnemers vonden dat discussies over discriminatie, racisme maar ook over het slavernijverleden steeds vaker voorkomen in Nederland, zoals de controverse over zwarte Piet. Door een aantal deelnemers werd de samenleving door deze toename van discussies als overspannen ervaren: Ieder woord wordt tegenwoordig op de weegschaal gelegd en discussies ontaarden heel snel in conflicten. Toch vond een groep deelnemers deze discussies belangrijk omdat er in de hedendaagse maatschappij nog steeds etnisch geprofileerd wordt, niet specifiek in één sector, maar in de gehele samenleving. Mensen hebben vooroordelen over gekleurde mensen. Mensen met een donkere huidskleur worden nog steeds regelmatig racistisch bejegend en is er nog steeds sprake van kansenongelijkheid. Een grote meerderheid van de deelnemers aan dit panel vond dat de media, het onderwijs, en de arbeidsmarkt prioriteit moeten hebben als het gaat om het wegnemen van negatieve beeldvorming en kansenongelijkheid. Hier zag 69 procent van de deelnemers een grote of zeer grote verantwoordelijkheid voor de overheid – slechts 12 procent zag een kleine of zeer kleine verantwoordelijkheid voor de overheid.

6.1.2 Sectorale dialogen

De worsteling over hoe om te gaan met beeldvorming kwam ook duidelijk naar voren in de sectorale dialogen. In de dialoog over de doorwerking van de slavernij op de arbeidsmarkt waren de deelnemers het eens dat het slavernijverleden ook in de huidige arbeidsmarkt doorwerkt, ook al gebeurt dat op een vaak subtile manier. Ook hier speelt beeldvorming weer een rol, die in dit geval tot een onderrepresentatie van mensen van kleur in hogere posities leidt, of tot een impliciete bias bij het personeelsbeleid. Daarnaast werd opgemerkt dat diversiteit geen prioriteit heeft in de bedrijfswereld, omdat er te weinig besef is van de positieve gevolgen van diversiteit voor productiviteit, internationaliteit, en uiteindelijk verdienste. Er zijn daarom leiders nodig die de meerwaarde van diversiteit begrijpen en implementeren. Sommige deelnemers spraken zich expliciet uit voor quota's.

In de sectorale dialoog Justitie en Veiligheid werd unaniem voor erkenning en excuses gepleit, en men was het erover eens dat meer historisch besef nodig is. Maar over de vraag wat te doen met koloniale standbeelden was er meer verdeeldheid. Hoewel men het erover eens was dat ‘standbeelden van omstreden historische figuren gewoon op geen enkele manier’ kunnen, was men niet overtuigd van het zonder meer weghalen van deze standbeelden. De groep erkende hoe diep geworteld deze beelden zijn, het weghalen daarvan tast ook een bepaald Nederlands zelfbeeld aan: ‘Er zijn mensen die zeggen er mag niets meer. Zwarte Piet mag niet meer, het beeld mag niet meer. Alles van de één op de andere dag alles afschaffen leidt tot frustraties. Het groeit wel naar elkaar toe, maar van de een op de andere dag gaat het niet lukken. Waar mensen trots op waren, blijkt allemaal niets te zijn en dat slaat diep in’.

In het sectorale dialoog Cultuur en Media stond, zoals te verwachten, beeldvorming ook centraal. Men constateerde dat de normalisering van witheid sinds de Black Lives Matter beweging licht aan het verschuiven is, maar dat breder bekeken nog steeds vanuit wit perspectief gedacht wordt. Er is met name discussie gevoerd over wat de intentie van een standbeeld is. ‘Een standbeeld is altijd een verering’ en ‘een standbeeld is altijd ter ere of ter nagedachtenis van iemand of iets’, waren twee van de uitspraken waar iedereen het over eens was. Maar over de vraag hoe daarmee om te gaan verschilden de meningen enorm. De één vond dat standbeelden van omstreden historische figuren verwijderd moeten worden, de ander wilde standbeelden niet vervangen maar wilde wel nieuwe plaatsen, weer een ander vond dat standbeelden in context geplaatst moeten worden; niet alleen met een uitlegbordje, maar ook met een

verhaal eromheen. Eén van de deelnemers gaf aan dat ‘standbeelden juist ook een educatief karakter kunnen hebben mits het in de totale context wordt geplaatst’. Daar werd tegenin gebracht dat standbeelden niet hoeven te blijven staan om een verhaal te vertellen of om herinnerd te worden aan de geschiedenis.

In het sectorale dialoog Sport gaf de moderator zelf ook een voorbeeld dat zij regelmatig bij belangrijke toernooien door haar moeder van de tennisbaan gehaald werd, ‘omdat ze steeds als n*g*rkind en aap werd uitgescholden’ en opmerkingen kreeg dat ‘deze sport niet voor jullie soort’ is. Hoewel bleek dat ervaringen van racisme individueel kunnen verschillen, was er wel consensus dat het een probleem is dat aangepakt moet worden. Er ontstond veel discussie over het ‘hoe’. Sommigen pleitten bijvoorbeeld voor hardere straffen, andere voor meer dialoog en anti-racisme-training. Ook hier kwam naar voren dat racisme als een systemisch probleem wordt gezien, niet als enkel het handelen van individuen. Het probleem was volgens deelnemers dat scheve verhoudingen genormaliseerd zijn, ‘daardoor merken we ze niet meer op’.

In de sectorale dialoog Bestuur ging het gesprek ook over participatie en fundamentele waarden. Volgens de deelnemers moet racisme vanuit een meervoudig perspectief worden aangepakt. Het kan niet de taak zijn van één groep. Ook werd opgemerkt dat Nederland fundamentele waarden hoog in het vaandel heeft, maar dat dit nog niet voor iedereen geldt. Als een belangrijke eerste stap werden ook in deze dialoog erkenning en excuses genoemd. In deze dialoog werd strengere wetgeving met betrekking tot racisme wel als optie gezien, maar belangrijker vond men bewustwording en educatie.

In de sectorale dialoog Zorg ging het gesprek over de fysieke gevolgen van racisme. Mensen worden daadwerkelijk ziek door microagressies en een zorgstelsel met te weinig culturele kennis en gevoeligheid. Het probleem hierbij is dat de doorsnee patiënt vaak wordt voorgesteld als een witte man, waardoor er minder oog is voor de zorgbehoefte van mensen die niet met dit beeld overeenkomen. Ook hier wordt dus volgens deelnemers witheid en mannelijkheid genormaliseerd, waardoor er blinde vlekken ontstaan. Deze groep was van de complexiteit van beeldvorming doordrongen, en benadrukte dat er geen eenvoudige oplossingen zijn.

In het sectorale dialoog Onderwijs was iedereen zich bewust van de bijzondere rol die het onderwijs moet hebben met betrekking tot het slavernijverleden. Tegelijkertijd bleek ook dat dit geen eenvoudige opgave is. Meer kennis van het slavernijverleden is niet per se beter. De deelnemers benadrukkten dat het gaat om het soort kennis. Die moet niet vanuit slechts één dominant perspectief onderwezen worden. Om een ander perspectief te bereiken zijn er volgens de deelnemers substantiële en structurele investeringen nodig in het onderwijs en de lerarenopleiding. Ook de segregatie in het onderwijs moet volgens de deelnemers stevig worden aangepakt, zelf als dit implicaties heeft voor artikel 23 van de grondwet (onderwijsvrijheid).

6.1.3 Gesprekken jongeren

Ook uit de gesprekken met jongeren bleek de cruciale en tegelijkertijd complexe rol van het onderwijs met betrekking tot het thema slavernij. Er heerde grote overeenstemming onder de deelnemers dat het onderwijs een van de belangrijkste instrumenten is in het tegengaan van negatieve beeldvorming. Volgens de deelnemers zou meer kennis van het slavernijverleden negatieve beeldvorming tegengaan. Uit de jongerenpanels kwam duidelijk de meerwaarde van meer kennis over het slavernijverleden naar voren: ‘Als je in iemands schoenen kunt gaan staan en kunt begrijpen wat hij/zij of zijn/haar voorouders hebben meegekregen, kun je al beter een discussie voeren. Als je meer kanten van het verhaal weet kun je beter een goede oplossing vinden’. Scholieren zagen ook de uitdagingen van gesprekken tussen witte en zwarte leerlingen: ‘Ik denk dat veel Nederlanders nog geen behoeftte hebben om te leren over de

‘zwarte’ geschiedenis. Die behoeftte moeten we nu gaan creëren.’ Ook zou het moeilijk zijn voor witte mensen om zich in te leven in zwarte mensen: ‘Ik kan nooit de ervaringen van mensen uit een ander tijdperk, of van een andere leeftijd ervaren en ik denk niet dat witte mensen kunnen spreken voor zwarte mensen en voelen wat zij voelen. Luisteren en vragen stellen is belangrijk, en vooral niet over elkaar heen praten’. Dit werd echter niet ervaren als onoverkomelijk: ‘Er is veel onbegrip dat komt uit onwetendheid. Het is niet alleen belangrijk voor de mensen van kleur, maar ook voor de witte mensen uit onze samenleving. Het is belangrijk dat je weet waar mensen vandaan komen.’

In veel van de gesprekken werd de rol van sociale media in het vergaren van kennis benadrukt. Het is voor veel jongeren de realiteit om kennis op te doen via sociale media, en sommigen waren enthousiast over de mogelijkheden die dit biedt: ‘we moeten filmpjes delen’. Aan de andere kant waren er ook meer kritische geluiden; de sociale media werden ook gezien als een broedplaats voor racisme: ‘Om racisme de wereld uit te halen moet je je richten op sociale media, mensen zitten nu veel thuis tijdens de lockdown, brengen veel tijd online door. Er is een overload aan informatie’. De ervaring van sommige jongeren, zeker op sociale media, was dan ook dat je ‘meer gepest’ wordt als je over jouw verleden praat. Ook vonden jongeren het belangrijk op welke manier je over het slavernijverleden praat: ‘Het slavernijverleden is niet het enige verleden van mensen met Afrikaanse roots. Het slavernijverleden bestaat ook uit verhalen over moed, veerkracht, verzet, niet alleen gruwelen’.

Uit sommige dialozen met jongeren bleek ook een mate van onzekerheid met betrekking tot het verleden: ‘wat moet ik met al die informatie’. Jongeren worstelen soms met de vraag hoe zij zich moeten verhouden tot het verleden en tot hun leeftijdsgenoten die op verschillende manieren in de geschiedenis staan. In feite vragen leerlingen hier om sturing en leiderschap vanuit hun leerkrachten.

Ook in de maatschappelijke dialozen was het onderwijs een belangrijk thema. Met name de toenemende segregatie in het onderwijs werd als belangrijk probleem aangekaart. Zowel zwarte als witte ouders lijken hun kinderen zo mogelijk naar een beter presterende school te willen sturen, waardoor er een tweedeling ontstaat die zowel langs etnische als klasse-lijnen werkt. Ouders met meer middelen ‘vangen het falen van het onderwijsstelsel op’ door hun kinderen zelf te helpen of bijlessen te laten geven. Daardoor presteren scholen met kinderen van welgestelde, vaak witte ouders beter, ondanks gelijke kwaliteit van de leerkrachten. Hier ligt volgens de deelnemers een belangrijke taak voor de overheid.

6.1.4 Dialogen Caribisch deel van het Koninkrijk

Naast de dialooggesprekken in Nederland zijn er ook dialogen in het Caribisch deel van het Koninkrijk georganiseerd. Op alle eilanden in het Caraïbische deel van het koninkrijk wordt de noodzaak van het bespreken van dit onderwerp gevoeld en is men van mening dat het onderwerp aandacht verdient in de Rijksministerraad. Benadrukt wordt dat het benoemen, bespreken en erkennen van het slavernijverleden een essentieel onderdeel is van de verwerking van het verleden. Deze verwerking is de basis voor emancipatie van de bevolking van de eilanden. De gesprekspartners onderschrijven het grote belang hiervan. Op verschillende eilanden geven de bevoegde gezagen aan dat de aandacht voor het koloniaal verleden in het onderwijs momenteel te beperkt is. Het ontbreken van voldoende kennis wordt ervaren als een belemmerende factor voor het voeren van goede dialogen. De aangeboden kennis over het slavernijverleden in musea is van algemene aard en niet specifiek over het slavernijverleden van het eiland zelf. In alle gesprekken komen ook de museale voorzieningen ter sprake. Evenals bij de in Nederland georganiseerde dialogen worstelden deelnemers ook hier met negatieve beeldvorming, die in hun ogen de emancipatie op persoonlijk en politiek vlak in de weg staat.

Toch verschilde het beeld in het Caribische deel van het Koninkrijk enigszins van dat in Nederland. Er lag bijvoorbeeld meer nadruk op de bestuurlijke verhoudingen binnen het Koninkrijk. In de beleving van de dialoogdeelnemers werden die als ‘koloniaal’ of ‘neokoloniaal’ ervaren. Van Arubaanse zijde is erop aangedrongen om de landelijke (Nederlandse) dialoog niet alleen uit te breiden tot de verschillende Caribische landen en bijzondere gemeenten, maar vooral uit te breiden en toe te werken naar een gemeenschappelijke Koninkrijksdialoog waarin op basis van multiperspectiviteit kan worden nagedacht over het gedeeld en ook verdeelde slavernijverleden van het Koninkrijk. Volgens deelnemers aan de cyclus van dialogen op Curaçao is bijvoorbeeld de impact van de langdurige invloed van de Nederlandse staat op de samenleving van Curaçao zeer indringend en van invloed op vrijwel alle aspecten van de Curaçaose samenleving. In deze dialoog waren deelnemers van mening dat de grondslag van de huidige Curaçaose samenleving een direct voortvloeisel is van de Nederlandse trans-Atlantische slavenhandel.

De nadruk in deze dialoog lag ook bij de vraag om rehabilitatie voor Tula, met name ook door de Nederlandse volksvertegenwoordiging. Het beeld van Tula als misdaadmoet volgens deelnemers in deze dialoog veranderen. Tijdens de dialoog op Aruba waren deelnemers trots op het ontstaan van een unieke Afrikaans-Bonaireaanse cultuur. Toch werd er ook felle kritiek geuit op de relatie met Nederland. Uit de reacties van de aanwezigen tijdens de bijeenkomsten van de dialooggroep is duidelijk geworden dat de nieuwe status van Bonaire gezien wordt als een voortzetting van het slavernijverleden. De echo van dat verleden wordt steeds luider hoorbaar. Het is tijd, aldus de deelnemers, om te werken aan een betere samenwerking om een herhaling van de geschiedenis van de tijd van de slavernij te voorkomen en werken aan een nieuwe geschiedenis op grond van wederzijds respect. Het heeft geen enkele zin naar elkaar met de vinger te wijzen wanneer bepaalde zaken niet goed of te langzaam lopen.

Deelnemers van de dialoog op St-Maarten constateerden grote gaten in de kennis over het slavernijverleden. Het wordt volgens de deelnemers niet op scholen onderwezen. Ook hier werd de huidige relatie met Nederland in verband gebracht met het slavernijverleden, hoewel ook werd vastgesteld dat hier niet per se sprake is van een directe relatie: ‘*Kingdom Relations may be at its all-time worst*’. Op Statia wordt hard gewerkt aan het levend houden van de herinnering aan de slavernij, onder andere door de inzet van sociale media. Vanwege zijn beperkte grootte is op Saba nooit een grote plantage-economie ontstaan. Toch heeft de slavernij op Saba bestaan en dit heeft geleid tot raciale ongelijkheid. Dit is volgens de deelnemers aan deze dialoog tot op de dag van vandaag voelbaar. In de discussies bleek dat weinig deelnemers kennis hadden van de slavernij op Saba. Toch vond een aantal deelnemers dat er op het eiland sprake was van racisme en dat dit een gevolg was van het slavernijverleden. Om dit tegen te gaan werd onder andere aanbevolen om meer te investeren in het onderwijs over en onderzoek naar het slavernijverleden. Ook werden excuses door de Nederlandse regering op zijn plaats gevonden.

6.1.5 Slot

Bij de dialogen, zowel met jongeren als met volwassen deelnemers kwam een diepe afkeer van slavernij tot uitdrukking. Volgens jongeren was de slavernij ‘asociaal’ en ‘egoïstisch’, en bij de dialogen in het algemeen bestond er geen twijfel dat de slavernij onmenselijk, mensonterend, en een misdaad tegen de menselijkheid is geweest. Dit te erkennen en onder ogen te zien was voor de meeste deelnemers een vanzelfsprekendheid.

Een meerderheid vond ook dat de Nederlandse regering excuses moet aanbieden voor het veroorzaakte leed. Volgens de deelnemers zou dat een belangrijk signaal zijn in het helingsproces, zowel voor nazaten van tot slaafgemaakten als voor nazaten van slavenhouders en handelaren.

Wel plaatsten sommige deelnemers hier enige kanttekeningen. Een meerderheid vond dat excuses alleen zinvol zijn als ze oorecht zijn, dat wil zeggen, zij vonden dat er iets tegenover moet staan. Alleen het

gebaar was voor de meesten onvoldoende: ‘Excuses maken door alleen ‘sorry’ te zeggen is niet genoeg. Dit is gewoonweg te eenvoudig. Beter zou zijn om geld, vaccinaties, andere soort steun te geven aan de landen die schade hebben van het slavernijverleden.’

In de sectordialoog Cultuur en Media werd dit met een Surinaams gezegde kort en bondig gebracht: ‘Sorry brengt moesje niet naar Parijs’.

6.2 Wetenschappelijke adviezen

6.2.1 Bijdragen van de wetenschappers

Algemeen wordt erkend dat de slavernij een mensonterend systeem was dat gedurende 250 jaar veel pijn en leed heeft veroorzaakt. De fysieke, mentale, en economische schade voor de tot slaafgemaakten en hun nazaten was in alle delen van de Atlantische wereld enorm. De wetenschappers zijn het er ook over eens dat de gevolgen van dit systeem tot op de dag van vandaag voelbaar zijn en negatieve effecten hebben op mensen in het heden.

De afschaffing van de slavernij wordt in de gemeenschappen van nazaten herdacht en in de afgelopen dertig jaar ook steeds meer daarbuiten. Dat gebeurt op verschillende manieren. Zo zijn er verschillende herdenkingsdagen: in Suriname is 1 juli een nationale herdenkingsdag, voor de Surinaamse Marrons is 10 oktober belangrijk omdat deze dag het ondertekenen van het vredesverdrag tussen de Ndyuka en de Sociëteit van Suriname in 1760 markeert; op Curaçao wordt op 17 augustus herdacht dat Tula in het jaar 1795 in opstand kwam. In Nederland vormt vooral 1 juli een centraal herdenkingsmoment, hoewel in kleinere mate ook 17 augustus en 10 oktober herdacht worden.

De wetenschappers zijn het eens dat erkenning door de Nederlandse overheid van dit verleden noodzakelijk is en een belangrijke bijdrage kan zijn voor het ‘genezen’ van een gewelddadige en mensonterende geschiedenis. Juridisch gezien zijn er geen bezwaren met betrekking tot het hogere geschreven recht en de algemene rechtsbeginselen. Ook civiel- en strafrechtelijk zijn er geen bezwaren tegen erkenning per wet.

De wetenschappers constateren echter dat erkenning alleen niet voldoende is: ‘Een erkenning die zich beperkt tot het plakken van een algemeen etiket van strafbaarheid op slavenhandel en slavernij die zich meer dan 150 jaar geleden hebben afgespeeld, is in de kern een abstracte en vrijblijvende uitspraak’.⁵³

Erkenning moet gepaard gaan met het nemen van verantwoordelijkheid en dit houdt in dat er formeel excuses worden aangeboden. De geraadpleegde wetenschappelijke deskundigen hebben zich daarbij ook over de vraag gebogen of een huidige regering excuses kan aanbieden voor het handelen van eerdere regeringen. Er wordt geconstateerd dat dit in het verleden vaker is gebeurd, bijvoorbeeld in het geval van de rol van de Nederlandse overheid bij de Holocaust (minister-president Rutte in 2020), de ontsporingen in Indonesië na de onafhankelijkheidsverklaring (bij monde van Koning Willem-Alexander in 2020) en meer recent de toeslagenaffaire.⁵⁴ De afgelopen jaren lijkt het aantal door de overheid gemaakte excuses zelfs toegenomen te zijn. Er wordt geconcludeerd dat er ‘geen staatsrechtelijke bezwaren bestaan tegen betekenisvolle excuses voor het slavernijverleden. Op basis van een in de staatsrechtdoctrine verdedigde, en door de staatsrechtspraktijk geschraagde, opvatting kan namelijk gesteld worden dat de ministeriële verantwoordelijkheid zich niet per se verzet tegen dergelijke excuses. Een huidig kabinet kan daarom als

---

⁵³ Van Rijn, Rijkema en Thodé, zie bijlage 4.

⁵⁴ Ibidem.

opvolger middels excuses de verantwoordelijkheid nemen voor het handelen van de Staat der Nederlanden vanaf haar vestiging in 1814'.⁵⁵ In historisch opzicht is het nemen van excuses een kwestie van consistentie in zowel moreel als geschiedkundig opzicht: ‘het is moeilijk vol te houden om enerzijds het Plakkaat van Verlatinge uit 1581 explicet als begin van het *huidige* Nederland te presenteren, maar anderzijds de slavenhandel en slavernij van de 17e en de 18e eeuw niet als iets van Nederland te zien. Voor de slavernij die juridisch toegestaan was tussen 1814 en 1863 ligt het nog eenvoudiger: weinigen zullen willen ontkennen dat er een sterke continuïteit bestaat tussen de Nederlandse staat van de Grondwet van 1814 en de huidige Staat der Nederlanden’.⁵⁶

Uit de wetenschappelijke adviezen blijkt echter ook dat erkenning en excuses ‘complex en doorgaans niet zonder risico of controverse’ zijn omdat het gaat om historische en tegenwoordige machtsrelaties tussen nationale eenheden en (delen van) de bevolking'.⁵⁷ Met name wordt gewezen op de rol van het Koninkrijk. Moeten excuses komen vanuit de Staat der Nederlanden alleen (bij Nederlandse wet), of van de Nederlandse staat als onderdeel van het Koninkrijk der Nederlanden (in een consensusrijkswet)?⁵⁸ Hoe dan ook, excuses moeten ‘oprecht’ zijn, dat wil zeggen dat zij ‘op zijn minst (enige) voldoening of tevredenheid [moeten] bewerkstellingen onder de slachtoffers en nabestaanden, ongeacht of het om morele, psychologische, symbolische, culturele, materiële of andere vorm van genoegdoening gaat’.⁵⁹

Erkenning en excuses moeten daarom volgens de wetenschappers gepaard gaan met herstel. Hoewel de wetenschappers aangeven dat er in de afgelopen dertig jaar in Nederland veel gebeurd is op het gebied van herdenking en historische canonisering van het slavernijverleden, constateren zij ook dat de algemene kennis op het gebied van het Nederlands slavernijverleden gering blijft. Dat geldt voor Nederland als geheel, maar ook voor de gemeenschappen van nazaten, waar vaak slechts oppervlakkige, door populaire cultuur (films, sociale media) verkregen kennis bestaat. Wel bestaat er in de gemeenschappen van nazaten een vorm van kennis die via culturele vormen wordt doorgegeven (religie, muziek, literatuur). Als bijzonder aandachtspunt wordt het thema geschiedenis in het lerarenonderwijs genoemd: aandacht voor geschiedenis in het geheel, en in het bijzonder voor het slavernijverleden, ontbreekt.

‘Bijeen genomen lijkt de conclusie gerechtvaardigd dat, ondanks alles wat er de laatste decennia is gedaan op het gebied van kennisproductie en verspreiding met betrekking tot het Nederlands slavernijverleden, er in feite nog te weinig (collectieve) herinnering aan dit verleden is om levend te houden of te borgen. Er zal dus eerst nog veel meer kennis en collectief bewustzijn moeten worden geproduceerd over dat verleden. Tegelijk moet dat op een dusdanige manier worden gepresenteerd dat Nederland zich daarmee ook gaat identificeren in de zin van: dit is onze gezamenlijke, nationale geschiedenis. Als de opstand tegen Spanje nationale geschiedenis is, dan is de opstand van Tula dat ook; als de Franse bezetting nationale geschiedenis is, dan is de bezetting van de koloniën dat ook; als soldaat van Oranje nationale geschiedenis is, dan is die van de Marrons dat ook; als vrouwenemancipatie tot de nationale geschiedenis behoort, dan geldt dat ook voor Zwarte emancipatie. De borging van die historische bewustwording en identificatie met dat verleden moeten parallel verlopen’.⁶⁰

---

⁵⁵ Van Rijn, Rijpkema en Thodé, bijlage 4.

⁵⁶ Ibidem.

⁵⁷ Essed, bijlage 4.

⁵⁸ Van Rijn, Rijpkema en Thodé, bijlage 4.

⁵⁹ Essed, bijlage 4.

⁶⁰ Van Stipriaan, bijlage 4.

6.2.2 Juridische aspecten

Het adviescollege kreeg specifiek ook de opdracht om een advies uit te brengen over de motie Nicolaï. Omdat het bij deze motie om gaat om het verzoek na te gaan of er reden bestaat om – net zoals in Frankrijk – bij wet de slavernij en de slavenhandel die in het verleden heeft plaatsgevonden als een misdaad tegen de menselijkheid aan te merken, heeft het adviescollege ook een juridische inschatting gevraagd van het Asser Institute (Centre for International & European Law), en een groep rechtswetenschappers uit Nederland en de Antillen. In deze sectie wordt daarom nader ingegaan op de juridische aspecten van een wetsvoorstel.

In het door het Asser Institute opgestelde rapport wordt vooral gekeken naar voorbeelden van vergelijkbare wetgeving, te weten Frankrijk en Polen. Voor dit advies wordt, gelet op de motie, voor de overzichtelijkheid vooral naar het Franse wet-Taubira gekeken. Bij het Franse wet-Taubira uit 2001, waarin de trans-Atlantische slavernij en de slavernij in de Indische Oceaan als misdaad tegen de menselijkheid gedefinieerd werden, gaat het om een zelf-veroordeelende, maar niet strafbaar-stellende wet. Ook het ontkennen van het misdadige karakter van slavernij en slavenhandel is niet strafbaar volgens de wet-Taubira. Volgens Van Rijn, Rijpkema en Thodé kan de Nederlandse staat niet in strafrechtelijke zin aansprakelijk zijn, en ook civielrechtelijke gevolgen zijn zeer onwaarschijnlijk. Zij bevelen aan om aansprakelijkheid ook in de wet duidelijk en expliciet te regelen.

Naar inschatting van het Asser Institute roept het ontbreken van aansprakelijkheid de vraag op wat deze wet toevoegt, aangezien op civiel- en strafrechtelijk vlak zowel in Frankrijk als in Nederland wetgeving bestaat die bijvoorbeeld het ontkennen van misdaden tegen de menselijkheid en groepsbelediging strafbaar stelt: *'Hence, technically there is no need in further legislation on this specific aspect.'* Aan de andere kant kan een wet zoals de wet-Taubira een verklarend karakter hebben waarbij historisch onrecht en wandaden erkent worden en daadwerkelijk verantwoording voor wordt genomen. Deze erkenning zou van het grootste belang zijn voor het oplossen van conflicten tussen etnische groepen die ontstaan door onderdrukte historische trauma's en wederzijds onbegrip. Deze zienswijze wordt ook beaamd door Van Rijn et. al., die stellen dat 'een meerwaarde van de vorm van één wet is dat deze vorm van erkenning, excuses en herstel, door de betrokkenheid van het parlement, met meer overtuiging aanspraak kan maken op een breed maatschappelijk draagvlak te berusten.'

Het rapport stelt echter ook vraagtekens bij een normatieve omgang met geschiedschrijving. In Frankrijk heeft een reeks 'memory laws' tot grote weerstand geleid onder historici die zich in hun academische vrijheid beperkt voelden. Het ging daarbij ook om de wet-Mekachera, waarin de geschiedschrijving verplicht werd om ook de 'positieve kanten' van het kolonialisme te belichten. Verklarende wetgeving met betrekking tot de geschiedenis, ook al is deze niet straffend, moet de balans tussen vrijheid van meningsuiting (inclusief de vrijheid van onderzoek) en andere fundamentele rechten in het oog houden.

It is up to the Board to conclude, based on this report and parallel studies, on whether a law mimicking the Taubira Law in France best meets this purpose. Other legal means, e.g. solemn declarations on behalf of the Netherlands, acknowledging Dutch colonial slave trade as crimes against humanity, may be a valid alternative.

Van Rijn, Rijpkema en Thodé spreken deze visie tegen. Volgens hen kan de staat zich niet terugtrekken uit de geschiedschrijving en uit ethische kwesties. Staten en regeringen nemen per definitie standpunten met betrekking tot ethische en historische kwesties in, en kunnen per definitie ook niet anders: *'Every authorised grade-school history curriculum stamps an official imprimatur upon particular readings of*

history'.⁶¹ Zij menen bovendien dat een wettelijke vormgeving van erkenning, excuses en herstel een meerwaarde heeft boven een regeringsverklaring, via de betrokkenheid van het parlement kan een dergelijke vormgeving aanspraak maken op een groter draagvlak.

Verder waarschuwt het Asser rapport dat een wetsvoorstel een duidelijk referentiekader moet hebben. Op welke historische periode en welk geografisch gebied heeft deze wet betrekking? Ook zou specifiek gekeken worden naar een taalgebruik die niet tot polarisering leidt, zoals dat bijvoorbeeld het geval zou zijn met termen als ‘dader-natie’ of ‘slachtoffer-natie’.

Gebaseerd op deze kanttekeningen concludeert het rapport:

... it appears that a ‘declaratory law’ (i.e. without a punitive effect) guaranteeing the establishment of a national monument, knowledge center, and/or museum of slavery is less problematic than adoption of the law prescribing slavery as a crime against humanity in the Netherlands.

Van Rijn, Rijpkema en Thodé zijn daarentegen van mening dat een wettelijk erkenning van het slavernijverleden verder zou moeten gaan dan alleen het geven van een verklaring van erkenning, en explicet ook een duidelijke eigen verantwoordelijkheid moet aanvaarden.

In een eerdere versie van de wet *Taubira* werden de ‘Europese mogendheden’ nog wel aangeduid als daders, maar dit haalde de finale versie niet; ook een bepaling over onderzoek naar mogelijke herstelbetalingen sneeuvelde. Zo resteerde een wet die volledig ziet op ‘herinnering’ als vorm van herstel en die de schuld van de Franse Republiek slechts suggereert. Het is de vraag of een zo abstracte erkenning daadwerkelijk een rol kan spelen in een proces van ‘herstel’ door ‘herinnering’: ‘(...), memory can only accomplish so much when the criminal remains unnamed and will not confess.’

Zij stellen een wet voor die erkenning en excuses omvat (mogelijk gecombineerd met vormen van herstel), en wel met de volgende formulering:

Erkend wordt dat de slavenhandel en slavernij die tussen het begin van de 17^e eeuw en 1 juli 1863 direct of indirect onder Nederlands gezag hebben plaatsgevonden misdrijven tegen de menselijkheid waren.

Erkend wordt tevens het leed van alle mensen die slachtoffer van deze misdrijven zijn geworden, alsmede het leed van hun afstammelingen. De Staat der Nederlanden, mede als rechtsopvolger van eerdere Nederlandse gezagen, die slavenhandel en slavernij direct of indirect heeft toegestaan, mogelijk gemaakt, bevorderd of bedreven, biedt hiervoor zijn excuses aan.

Hoewel er een verschil van mening bestaat, komen beide rapporten tot soortgelijke conclusies met betrekking tot investeringen in herdenken, onderwijs en onderzoek.

6.2.3 Voorstellen van de wetenschappers

Alle om advies gevraagde wetenschappers stellen investeringen voor in onderzoek, onderwijs en in de culturele sector, om de herinnering aan het slavernijverleden en de kennis daarover te borgen. Deze

---

⁶¹ Eric Heinze, ‘Epilogue: Beyond ‘Memory Laws’: Towards a General Theory of Law and Historical Discourse’, p. 413-434, in: Uladzislau Belavusau en Aleksandra Glišzczyńska-Grabias (red.), *Law and Memory: Towards Legal Governance of History*, Cambridge: Cambridge University Press 2017

investering moet structureel zijn en vraagt om ‘veel samenhangende interventies, van educatief lesmateriaal en musea tot media en politieke discours. Herstel van de voortdurende vernedering van mensen van Afrikaanse komaf in de Europese en Nederlandse beeldvorming is vaak onderschat en verdient een specifieke plek in het streven naar een racismevrije samenleving’.⁶² Specifiek moet hierbij volgens de wetenschappers ook aandacht zijn voor onderzoekers uit de gemeenschappen van nazaten, in het bijzonder ook uit het Caribisch gebied en Suriname.

Concreet wordt voorgesteld om een nationaal onderzoeksprogramma (NWO / KNAW), een museum en onderzoekscentrum op het thema ‘slavernij en zijn hedendaagse ervenissen & doorwerkingen’ op te richten, waarvan de opstellers en uitvoerders uit zowel de hoek van nazaten van tot slaafgemaakten als van niet-nazaten afkomstig zijn. Het perspectief dient niet-eurocentrisch te zijn en toekomstgericht, dat wil zeggen: niet slachtofferschap, maar kracht en emancipatie worden de focus. In het onderzoeksprogramma werken academici en *grass roots* onderzoekers samen om een zo breed mogelijk scala aan materiaal, kennis en perspectieven te integreren. Het onderzoek beperkt zich niet tot de geschiedenis, maar bestrijkt alle sociaal-economische, medisch-psychische, spiritueel-religieuze en cultureel-politieke aspecten van verleden en heden met betrekking tot het slavernijthema. Museum & Onderzoekscentrum vormen een spin in het web van activiteiten in het hele land, met andere musea, erfgoed- en cultuurinstellingen, met het onderwijs, met de media en op het vlak van dialoog en discussie. Als netwerk (spin in het web) moeten het museum & onderzoekscentrum een heel zichtbaar, nationaal symbool zijn, in de hoofdstad en liefst in een cluster of campus met meer dan alleen museum en onderzoek, maar ook een theater voor alle immateriële culturele expressies, een kunstwerkplaats en een av-studio voor uitzendingen en opnames van bijvoorbeeld orale geschiedenis.

---

⁶² Essed, bijlage 4.

7. Conclusies en aanbevelingen

Dit adviescollege staat op de schouders van veel voorgangers. Wij zien het werk van het adviescollege als een nieuwe en belangrijke stap op een lange weg, die begon met de strijd tegen de slavernij door de tot slaafgemaakten zelf, door abolitionisten en door de nazaten van de tot slaafgemaakten, doorlopend tot de dag van vandaag. Er is veel bereikt, maar er is ook nog een lange weg te gaan.

Het adviescollege heeft kennis genomen van de wetenschappelijke adviezen, de uitkomsten van de dialogen en van het panelonderzoek. Het constateert een aantal centrale uitkomsten.

Ondanks de vele initiatieven tot herdenking van het slavernijverleden, de herijking van de nationale geschiedenis en een groeiend bewustzijn in de politiek, bestaat er nog steeds een gebrek aan kennis over het slavernijverleden. In alle geledingen van het onderwijs, van het basis- en middelbaar onderwijs tot en met het universitair onderwijs, in de lerarenopleidingen en het voortgezet onderwijs, is er te weinig aandacht voor het koloniale verleden en de slavernij. Dat geldt ook voor het wetenschappelijk onderzoek. Ondanks de sterk gegroeide aandacht voor het slavernijverleden zijn er nog grote gebieden waar onderzoek nodig is, zowel op historisch vlak als op politiek en sociaalwetenschappelijk vlak.

De gevolgen van de slavernij beperken zich niet tot enkele sectoren, maar hebben een reikwijdte in de hele maatschappij.

Beeldvorming speelt een cruciale rol in het voortleven van raciaal denken en is diep geworteld in maatschappijen met een slavernijverleden zoals de Nederlandse. Beeldvorming is een complex cultureel fenomeen dat geen eenduidige bron heeft en dat daarom niet eenvoudig tegen te gaan is. Toch is beeldvorming niet onveranderlijk. Het is daarom zaak om meer te weten te komen over hoe verandering teweeg gebracht kan worden.

Dit kan alleen met een integrale, systemische aanpak.

7.1 Erkenning

Het adviescollege is ervan overtuigd dat erkenning van het slavernijverleden een noodzakelijke eerste stap is. Daarbij is het de visie van het adviescollege dat niet alleen het bestaan van de slavernij en haar gruwelen erkend en veroordeeld moet worden, maar dat het ook eenduidig als misdaad tegen de menselijkheid aangemerkt moet worden. Daarnaast moet ook het aandeel in de slavernij van het Nederlands gezag erkend worden. Het adviescollege is van mening dat dit niet een veroordeling van groepen mensen inhoudt (bijvoorbeeld ‘witte mensen’) en daarmee een raciale logica omarmt. De aanduiding ‘Nederlands gezag’ geeft juist de bijzondere verantwoordelijkheid van de volksvertegenwoordiging aan. Zonder deze kwalificaties zou erkenning gratuit zijn.

Erkenning is mogelijk op verschillende manieren. Zo kan zowel de regering als de wetgever het slavernijverleden erkennen. In de visie van het college moet erkenning bij wet geregeld worden. Op zijn minst moet dit een Nederlandse wet zijn, maar bij voorkeur een rijkswet, hoewel dit laatste geen belemmering moet vormen om tot wetgeving over te gaan.

Deze wet moet ook het werk erkennen dat door vele generaties nazaten van tot slaafgemaakten verricht is in het kader van geschriften, emancipatie en de doorwerking van het slavernijverleden. De wet moet een einde maken aan hun marginale positie in het collectieve geheugen.

Erkenning is een belangrijke stap voor Nederland als geheel. Aan de ene kant geeft erkenning genoegdoening aan degenen die onder de slavernij hebben geleden en aan de andere kant bevordert het een kritische kijk op de Nederlandse geschiedenis in bredere zin. Geschiedenis hoeft niet glorieus te zijn om je ermee te kunnen identificeren. Identificatie met de Nederlandse geschiedenis - en daarmee Nederlands burgerschap - kan juist ook voortkomen uit een kritische omgang met het eigen verleden. Andere landen zoals Duitsland en Zuid-Afrika laten zien dat dit mogelijk is. Een wet alleen kan dit niet afdwingen. Er is een verandering in de bredere herdenkingscultuur voor nodig. Toch schept een wet een duidelijk standpunt en referentiekader en maakt die de noodzaak tot verandering expliciet.

7.2 Excuses

Het college volgt de visie van alle betrokken wetenschappers, evenals die van de deelnemers aan de dialogen, dat erkenning gepaard moet gaan met excuses. Excuses helpen bij de heling van historisch leed, maar vooral zijn excuses gericht op het bouwen aan een gezamenlijke toekomst. Het gaat hierbij niet om het aanwijzen van individuele personen als schuldigen, maar om het erkennen van het door de slavernij toegevoegde leed, en het nemen van verantwoordelijkheid met zicht op een toekomstige verhouding. Excuses worden dus niet verwacht van individuen, maar van de staat.

Daarbij is belangrijk dat excuses orecht zijn en voortkomen uit een daadwerkelijk besef van de betekenis en reikwijdte van het slavernijverleden voor het heden, zowel voor nazaten van tot slaafgemaakten als voor nazaten van slavenhouders. Spijtbetuiging (berouw) getuigt van een grondig besef van wat is en nog steeds wordt aangedaan, besef van de gevolgen tot op heden en van de morele verplichting van herstel en vergoeding of genoegdoening.⁶³ Concreet betekent besef dat excuses gemaakt moeten worden door het hoogste orgaan dat wil zeggen premier, koning, en parlement.

De keren dat de koning zich heeft uitgesproken over het verleden (Indonesië en Wilhelmina (WO II)), heeft dat grote symbolische betekenis gehad voor de gemeenschap.

Excuses zijn bovendien een wederkerig proces. Excuses moeten niet alleen gemaakt, maar ook aanvaard worden. Aan de ene kant moeten de ontvangers daadwerkelijk genoegdoening ervaren, aan de andere kant moet de maker van de excuses er op kunnen vertrouwen dat deze excuses ook aanvaard worden. Na de excuses, kan een proces van verzoening op gang komen.

Excuses moeten naast oprechtheid ook een andere waarde hebben. Het bieden van excuses door Nederland kan ook een eerste stap zijn jegens het genezen van de open wonden. Dat betekent dat het aanbieden van excuses weliswaar noodzakelijk, maar op zichzelf nog onvoldoende is. Excuses moeten daarom bijdragen aan herstel.

7.3 Herstel

Het moge duidelijk zijn dat de geschiedenis niet teruggedraaid kan worden. Wel kan de bereidheid worden uitgesproken om dit historisch onrecht, dat tot de dag van vandaag als onrecht wordt ervaren en waarvan de nadelige gevolgen nog steeds worden gevoeld, zoveel mogelijk te herstellen en deze bereidheid tot uitgangspunt te maken voor het beleid.

Het gaat om verantwoordelijkheid nemen voor de nadelige gevolgen van dit verleden.

Het adviescollege deelt de visie van wetenschappers en dialoogdeelnemers dat de slavernij tot grote sociale, culturele, economische en psychologische schade heeft geleid. Hierbij is van belang ook specifiek aandacht te besteden aan de verschillende gevolgen voor nakomelingen. Vandaag de dag bestaat institutioneel racisme dat niet los te zien is van eeuwen slavernij en kolonialisme en de denkbeelden die in deze context zijn ontstaan. Herstel betekent in de ogen van het adviescollege dat de gevolgen integraal en systemisch aangepakt moeten worden.

In onze visie volgt herstel op excuses en geeft het inhoud aan de gemaakte excuses. Dit moet wettelijk geregeld worden.

Het gaat dus niet om financiële compensatie voor alle schade uit het verleden, maar wel om passende structurele financiering voor het tegengaan van de schadelijke doorwerking van dat verleden in het heden.

---

⁶³ Essed verwijst naar Marrus 2007:87, bijlage 4.

Er zijn tal van voorstellen gedaan door zowel de wetenschappelijke adviseurs als ook de deelnemers aan de dialogen. Globaal gezegd richten zij zich op het onderwijs, het onderzoek en de culturele sector. Via onderzoek, onderwijs, en kunstzinnige projecten kan het bewustzijn van de trans-Atlantische slavernij en haar gevolgen vergroot worden. Initiatieven, gericht op het burgerschap van Afro-Antilliaanen en Afro-Surinamers in Nederland, kunnen worden gecontinueerd, geïntensiveerd en versterkt. Een Koninkrijksfonds kan worden ingesteld waar het maatschappelijk middenveld in Nederland, de CAS- en BES-eilanden, projecten kan indienen tot versterking van de positie van Afro-Antilliaanen en Afro-Surinamers. De betrokken departementen van de Nederlandse staat kunnen samenwerken, formeel en op gelijke voet, met hun *counterparts* op de CAS-eilanden om onderwijs, sociale voorzieningen, werkgelegenheid, goed bestuur, en milieubescherming te verbeteren op de eilanden. Ook studiebeurzen worden voorgesteld. Een ander voorstel beoogt de rehabilitatie en het eerherstel van historische figuren zoals Tula. Ook het instellen van 1 juli als een nationale feestdag is mogelijk.

Op dit moment bevindt zich het Nederlandse slavernijmuseum in de verkennende fase. Het adviescollege deelt de conclusies van wetenschappers, dialoogpartners en maatschappelijke organisaties dat dit uitgebreid moet worden tot een internationaal centrum voor onderzoek, onderwijs en kunst om de complexiteit van beeldvorming en structureel racisme te onderzoeken en aan te pakken.

Als spin in het web (netwerk) moet het museum & onderzoekscentrum een zichtbaar, nationaal symbool zijn. Het dient in de hoofdstad te komen, mogelijk als campus met meer dan alleen museum en onderzoek, maar ook een theater voor alle immateriële culturele expressies, een kunstwerkplaats en een av-studio voor uitzendingen en opnames van bijvoorbeeld orale geschiedenis. Ook verdient het aanbeveling op deze campus verwante instellingen te huisvesten zoals NiNsee, Black Archives, Nederland Wordt Beter, Control-Alt-Delete, Black Achievement Month, Musea Bekennen Kleur. Die campus moet actief contact onderhouden met soortgelijke initiatieven in de rest van de wereld, zodat hier noch elders overal steeds opnieuw het wiel hoeft te worden uitgevonden.

Wil het slavernijverleden, de hedendaagse ervenissen en doorwerkingen daarvan in Nederland op een zinvolle duurzame manier een plaats krijgen, dan gaat het erom een geheel van op elkaar aansluitende en elkaar stimulerende initiatieven een zichtbare en permanente plek te geven.⁶⁴

7.4 Conclusie met betrekking tot de motie Nicolaï.

De motie verzocht de regering om na te gaan of er reden bestaat om, net zoals in Frankrijk, bij wet de slavernij en de slavenhandel die in het verleden heeft plaatsgevonden als een misdaad tegen de menselijkheid aan te merken. Tevens verzocht de motie na te gaan of een Nationaal Monument Slavernijverleden, een Kenniscentrum en een Slavernijmuseum kunnen worden opgericht en in stand gehouden.

Zoals hierboven gezegd, concludeert het adviescollege dat erkenning, excuses, en herstel bij wet gereeld dienen te worden, waarbij de slavernij in de Nederlandse koloniën tussen de zeventiende en de negentiende eeuw als misdaad tegen de menselijkheid wordt aangemerkt, en waarbij het Nederlands gezag uitdrukkelijk genoemd wordt.

Onder verwijzing naar de bevindingen van de wetenschappers concludeert het adviescollege dat er geen bezwaren zijn om de motie Nicolaï uit te voeren. Zelfs in deze expliciete en bindende vorm zijn er naar inschatting van de juridische rapporten geen civiel- en strafrechtelijke gevolgen te verwachten. Om hier geen twijfel over te laten bestaan, stelt het adviescollege zich op het standpunt om in de wettekst ook expliciet civiel- of strafrechtelijke aansprakelijkheid uit te sluiten.

Daarnaast kwam uit de dialogen de wens naar erkenning, excuses en herstel naar voren. Aan deze wens zou met de uitvoering van de motie Nicolaï tegemoet worden gekomen.

---

⁶⁴ Van Stipriaan, bijlage 4.

7.5 Aanbevelingen

1. Erken bij wet dat de slavenhandel en de slavernij die tussen de zeventiende eeuw en 1 juli 1863 direct of indirect onder Nederlands gezag hebben plaatsgevonden, misdrijven tegen de menselijkheid waren.

Erken daarbij ook het leed van alle mensen die slachtoffer van deze misdrijven zijn geworden en het leed van hun afstammelingen.

Erken ook de strijd, successen en invloed van degenen die zich in de loop der eeuwen tot heden toe hebben verzet tegen slavernij, racisme en discriminatie.

2. De Staat der Nederlanden, mede als rechtsopvolger van eerdere Nederlandse gezagen, die slavenhandel en slavernij direct of indirect heeft toegestaan, mogelijk gemaakt, bevorderd of bedreven, biedt hiervoor bij wet zijn excuses aan.
3. Spreek bij het aanbieden van excuses de bereidheid uit om dit historisch onrecht dat tot op heden in velerlei vormen wordt ervaren zoals discriminatie en institutioneel racisme zoveel mogelijk bij wet te herstellen.

Het Adviescollege adviseert hierbij de volgende acties te ondernemen.

4. Vergroot het bewustzijn over de trans-Atlantische slavernij via onderzoek, onderwijs en kunstzinnige projecten onder meer door:
  - Een nationaal onderzoeksprogramma te starten naar het slavernijverleden, de hedendaagse ervenissen en doorwerkingen daarvan waaronder institutioneel racisme. In de opstelling en uitvoering van dit onderzoek moeten zowel nazaten als niet-nazaten van de slavernij participeren. Meer onderzoek, ook vanuit een grassroots perspectief zou de meerstemmigheid ten goede komen. Dit onderzoek moet niet alleen de geschiedenis maar ook sociaaleconomische, medisch-psychische, spiritueel-religieuze en cultureel-politieke aspecten van verleden en heden met betrekking tot de slavernij verleden en het heden omvatten. Bekijk daarbij de wijze waarop reeds bestaande instituten zoals het NiNsee op integrale wijze kunnen worden betrokken zodat doublures worden voorkomen en duurzaamheid wordt gewaarborgd.
  - Onderzoek daarbij de wijze waarop reeds bestaande initiatieven en instituten gericht op het verdiepen van het substantieve burgerschap van Afro- Antillianen en Afro- Surinamers kunnen worden gecontinueerd, geïntensiveerd en versterkt.
  - Onderwijs: neem effectieve maatregelen om ervoor zorg te dragen dat het slavernijverleden en de doorwerking daarvan in het heden een vast onderdeel wordt van het curriculum in het onderwijs in alle geledingen en vooral ook in de pedagogische opleidingen.
5. Versterk de kennis over de betekenis van discriminatie in het leven van alledag en tref wettelijke maatregelen ter bestrijding van racisme en vreemdelingenhaat. Draag zorg voor systematische handhaving:
  - Implementeer een structureel intersectioneel programma ter bestrijding van discriminatie en racisme waaronder institutioneel racisme en etnisch profileren

- Daarbij verdient specifieke en dringende aandacht de bestrijding van institutioneel racisme op de arbeidsmarkt, de woningmarkt, het onderwijs en de politie (KIS). Voor effectieve maatregelen wordt verwezen naar onderzoek in het KIS rapport en het Zwart Manifest. genoemd.
6. Maak het slavernijverleden ook zichtbaar zodat dit een gedeelde geschiedenis kan worden.
- **Slavernijmuseum**
Draag zorg voor een nationaal museum centrum of voorziening waarin op ruime en toegankelijke wijze het slavernijverleden en de doorwerking daarvan wordt getoond met een veelzijdige blik. Draag daarbij zorg dat ook in de Caribische landen en Suriname dit verleden beter gekend en getoond kan worden.
  - **Monumenten**
Het adviescollege adviseert om beleid te ontwikkelen na afstemming met organisaties van nazaten, zodat in de publieke ruimte meer nieuwe, gemeenschappelijke symbolen voor een gedeelde toekomst kunnen worden gecreëerd. Betrek daar ook bij de beelden, monumenten, gebouwen en huidige straatnamen om enerzijds het verhaal van de geschiedenis te vertellen, maar ook de pijn die de confrontatie in de publieke ruimte bezorgt, te verzachten.
  - **Herdenkingsdagen**
Maak van 1 juli een nationale herdenkingsdag, gesteund en bijgewoond door de koning en de regering (minister president) als erkennung dat het slavernijverleden het hele land aangaat. Het staat ieder deel van het voormalig Koninkrijk uiteraard vrij ook eigen herdenkingsdagen te kiezen. Maak van die dag via publieke media gebruik om nationaal stil te staan bij de verschrikkingen van de slavernij en het leed en lot van de tot slaafgemaakten in het hele voormalige Koninkrijk.
  - **Tula**
In de adviesopdracht is gevraagd ook de rehabilitatie van Tula te betrekken. Mede gelet op de verstrekte adviezen van wetenschappers en bevindingen uit de dialogen adviseert het adviescollege positief over de rehabilitatie van Tula.
  - **Andere verzetshelden**
Het adviescollege merkt daarbij op dat de opdracht zich beperkt heeft tot Tula en dat er meerdere verzetshelden zijn die in het nationale onderzoek over het slavernijverleden betrokken dienen te worden.
7. Draag zorg voor voldoende en structurele financiering van herstelmaatregelen waardoor duurzaam geïnvesteerd kan worden in het verminderen van de gevolgen van het slavernijverleden.
- Het adviescollege adviseert de hiervoor genoemde erkenning, excuses en herstel te verankerken bij wet, zodat duidelijk is dat er geen sprake is van vrijblijvendheid. Het adviescollege geeft daarbij in overweging voor een consensusrijkswet te kiezen, dit mag echter niet leiden tot vertraging om de zo noodzakelijk geachte herstelmaatregelen voortvarend te implementeren. Een consensusrijkswet biedt de mogelijkheid aan de Caribische landen mee te denken over de wijze waarop Nederland overgaat tot erkenning, excuses en herstel. Naar de mate waarin erkenning, excuses en herstel door de landen waar de slavernij plaatsvond aanvaard kunnen worden, hebben zij meer betekenis voor de toekomstige

samenleving. Daarbij zal in een consensus Rijkswet nadrukkelijk tot uitdrukking moeten worden gebracht dat de verantwoordelijkheid voor het slavernijverleden uitsluitend ligt bij en genomen wordt door het Europese deel van het Koninkrijk.

- Voorts adviseert het adviescollege daarbij een Koninkrijksfonds ter beschikking te stellen van passende, respectvolle omvang, ter structurele en duurzame financiering van herstelmaatregelen. De herdenking van de afschaffing van de slavernij in het Koninkrijk op 1 juli 2023 zou daartoe een bij uitstek geschikt moment zijn.
- Het adviescollege adviseert om in overleg te treden over de wijze van het te ontwikkelen herstelbeleid met inbegrip van het hierboven genoemde Fonds, met de landen binnen het Koninkrijk, Curaçao, Aruba en St. Maarten, en ook de openbare lichamen Bonaire, St. Eustatius en Saba en waar toepasselijk Suriname. Dit beleid dient op 1 juli 2023 tot resultaat te hebben geleid. Alleen een gezamenlijk gedragen beleid kan leiden tot uitkomsten die voor alle partijen bevredigend zijn. Gelet op de grote onderlinge verschillen zal er ruimte moeten zijn voor eigen opvattingen en maatwerk, zodat neokoloniale reflexen worden voorkomen. Daarbij is van belang dat de samenwerking tussen deze delen van het voormalige Koninkrijk waar gewenst ook in operationele zin wordt bevorderd.

8. Motie Nicolaï

Het adviescollege adviseert, met inachtneming van de hiervoor genoemde overwegingen en aanbevelingen, de motie Nicolaï uit te voeren.

9. Suriname

Het adviescollege betreurt het dat de dialoog over het slavernijverleden in Suriname en de doorwerking daarvan in het heden geen onderdeel van de aan het adviescollege verstrekte opdracht was. Deze was immers beperkt tot het huidige Koninkrijk. Gelet op de aanzienlijke rol die de Nederlandse trans-Atlantische slavernij in de voormalige kolonie Suriname heeft gespeeld en de actieve rol die de diaspora in Nederland speelt bij zowel het herdenken als verwerken van het slavernijverleden, adviseert het adviescollege om Suriname bij de uitvoering van dit advies en totstandkoming van het beleid daartoe te betrekken.

10. Oost –Indië

Het slavernijverleden van Nederland betreft zowel Oost- als West-Indië. De opdracht van het adviescollege beperkte zich tot het trans-Atlantische slavernijverleden. Om een integraal beeld van de Nederlandse betrokkenheid in de slavernij te hebben, is het wezenlijk dat er nader onderzoek gedaan wordt naar slavernij in Oost-Indië. Daarom wordt aanbevolen om dit onderwerp nader in onderzoek te nemen voor de doorwerking in het heden in een daartoe passend proces.

11. Internationaal

Het adviescollege heeft kennisgenomen van de VN resolutie van 22 december 2018 waarbij is besloten een permanent forum op te richten ten behoeve van mensen van Afrikaanse afkomst. Het forum zal dienen als overlegorgaan voor mensen van Afrikaanse afkomst en andere belanghebbenden, als platform voor het verbeteren van de levenskwaliteit en het levensonderhoud van mensen van Afrikaanse afkomst en om bij te dragen aan de uitwerking van de VN-resolutie in een verklaring. Die *declaration* zal een eerste stap zijn tot een juridisch bindend instrument, voor de bevordering en volledige eerbiediging van de mensenrechten van

mensen van Afrikaanse afkomst. Het adviescollege beveelt aan actief te participeren in dit forum en de realisatie van het bindend instrument te bevorderen.

8. Bijlagen

1. Opdracht (besluiten en kamerstukken)
2. Motie Nicolaï
3. Uitgebrachte adviezen van wetenschappelijke deskundigen
4. Rapport van de Dialogen op het Caribische eiland
5. Brief van Curaçao
6. Geraadpleegde belangenorganisaties
7. Geraadpleegde bronnen

9. Colofon

Dit rapport is opgesteld door het Adviescollege Dialooggroep Slavernijverleden in opdracht van de Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties. Het adviescollege heeft met het uitkomen van het rapport zijn taak uitgevoerd en is daarmee opgeheven. Voor meer informatie over het rapport of het adviescollege wordt u verwezen naar het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (www.rijksoverheid.nl).

Leden adviescollege

- Drs. D.H. Oudshoorn-Tinga, voorzitter
- E. Davids
- Mr. L.Y. Gonçalves - Ho Kang You
- Dr. J.L. Kool-Blokland
- G. de Randamie
- R.R. Severina
- Mr. F.M. d.L.S. Goedgedrag, voorzitter tot januari 2021.

Programmabureau

- Roy Vinke - programmamanager en woordvoering
- Judith de Wolf - programmasecretaris

Dank

Voor het tot stand komen van de dialogen en het rapport heeft het adviescollege samengewerkt met verschillende deskundigen en organisaties. Waar mogelijk zijn zij benoemd in het rapport of in de bijlagen. Het adviescollege is hen zeer erkentelijk voor hun onmisbare bijdrage in kennis en inzichten.

In het bijzonder danken we de volgende organisaties:

- Asser Institute
- BMC
- Cordes
- DeGoedeZaak
- Discussiëren Kun Je leren (DKJL)
- IZI Solutions
- Het Meertens Instituut
- Motivaction
- Movisie
- Pakhuis de Zwijger
- Zeeuws Archief

En de betrokkenen:

- Alle coördinatoren, uitvoerders en deelnemers van de dialogen op de Caribische eilanden
- Alle sleutelfiguren en deelnemers van de publieke, jeugd en sectorale dialogen in Nederland
- Alle deelnemers van het online panel van Motivaction
- Alle wetenschappelijke adviseurs
- Alle betrokken belangenorganisaties
- Alle deelnemers aan de panels, dialoogtafels, sectorale tafels en alle andere betrokkenen

Amsterdam, 1 juli 2021

Van: [REDACTED]
Aan: [REDACTED]
Cc: [REDACTED]
Onderwerp: RE: vraag
Datum: donderdag 24 juni 2021 16:46:13

Hoi [REDACTED]

Goede vraag (heb [REDACTED] even in cc). Qua wetgeving doelen ze hier op de Motie Nicolaï, die oproept tot het bij wet erkennen van slavernij als misdaad tegen de mensheid (en erkenning van de rol van de Staat hierin). En evt. van excuses, hoewel het hier volgens mij vooral van belang is dat er 'formele' excuses komen uit naam van bijv. Staatshoofd/Regering etc. [REDACTED]
[REDACTED] Denk eigenlijk dat we in dit stadium geen commentaar meer kunnen leveren. Is ons 'onder embargo' ter inzage gestuurd, niet voor commentaar. Kan al te makkelijk geïnterpreteerd worden als inhoudelijke inmenging.

Het College heeft vanuit verschillende hoeken beschikking gehad over extern juridisch advies (die zullen in de bijlagen komen), o.a. over memory laws/motie Nicolaï (van het Asser Instituut). Daarnaast hebben we ze eerder een briefing gegeven over reeds bestaande niet-wettelijke faciliteiten rondom de motie Nicolaï. Een van de leden [REDACTED] is een [REDACTED]
[REDACTED] Kortom, uiteindelijk maakt het College zijn eigen afwegingen hierin... [REDACTED]
[REDACTED]

Groet,

[REDACTED]

Van: [REDACTED]@rijksoverheid.nl>

Verzonden: donderdag 24 juni 2021 16:24

Aan: [REDACTED]@minbzk.nl>

Onderwerp: vraag

Hoi [REDACTED]

Heb trouwens een vraag: nu wij een conceptversie hebben ontvangen van het rapport. Is het mogelijk om opmerkingen (in de vorm van vragen) te maken richting het College? Er staat bijvoorbeeld dat geadviseerd wordt dat bij wet excuses worden aangeboden. Doelt het College dan op het 'herstel' in de vorm van maatregelen of is het advies dat ook echt de excuses zelf in een (wets)artikel worden gezet. Zo iets is niet eerder gebeurd (ook niet in andere landen volgens mij), en de vraag is of dat überhaupt kan.

Groet,

[REDACTED]

Van: [REDACTED]
Aan: [REDACTED]
Onderwerp: RE: Excuses
Datum: vrijdag 25 juni 2021 12:30:45

Mooi. Nota ook graag afstemmen met [REDACTED] zit er stevig in
kreeg ik de indruk van [REDACTED] Beter dat aan de voorkant te tackelen.

Verzonden met BlackBerry Work
(www.blackberry.com)

Van: [REDACTED] @minbzk.nl>
Datum: vrijdag 25 jun. 2021 12:29
Aan: [REDACTED] @minbzk.nl>, [REDACTED] @minbzk.nl>
Onderwerp: RE: Excuses

Hoi [REDACTED]

We hebben maandag rond lunchtijd een afspraak met [REDACTED] staan; dan brengen we het op en kan dat nog mee in de stukken voor de minister.

Groeten [REDACTED]

Van: [REDACTED] @minbzk.nl>
Verzonden: vrijdag 25 juni 2021 12:02
Aan: [REDACTED] @minbzk.nl>, [REDACTED]
[REDACTED] @minbzk.nl>
Onderwerp: Excuses

[REDACTED] had nog contact met CZW en [REDACTED] wees op het feit dat excuses in een wet een unicum zou zijn iig in Europa. Veroordelen van misdaden met terugwerkende kracht is wel eerder gebeurt.

Zouden jullie bij [REDACTED] willen checken of dat echt aan elkaar verbonden met zijn in hun ogen. Excuses in een wet. Of is het weer excuses en een wet.

Goed als we dat de minister ook maandag kunnen meegeven.

Verzonden met BlackBerry Work
(www.blackberry.com)

Van: [REDACTED]
Aan: [REDACTED]
Cc: [REDACTED]
Onderwerp: RE: 20210624 analyse conceptrapport dialooggroep slavernijverleden (002)
Datum: maandag 28 juni 2021 11:55:38

Dag [REDACTED]

Kreeg je niet a.d. lijn dus even digitaal, n.a.v. je vraag over wettelijke excuses. [REDACTED] en ik hebben vandaag contact met [REDACTED]. We zullen haar polsen of het college bedoelt: wettelijke erkenning + 'formele' excuses, of dat qua advies het laatste ook echt bij wet moeten gebeuren (hetgeen inderdaad uitzonderlijk zou zijn). Daarnaast zal er na 1 juli een uitvoiger evaluatiesprek tussen o.a. [REDACTED] om meer inzicht te krijgen in de overwegingen en het relatieve gewicht van de aanbevelingen. De input daarvan dient dan ook als input voor de strategie rondom de inhoudelijke reactie.

Groet,

[REDACTED]

Van: [REDACTED]@minbzk.nl>
Verzonden: maandag 28 juni 2021 11:17
Aan: [REDACTED]@minbzk.nl>
Onderwerp: FW: 20210624 analyse conceptrapport dialooggroep slavernijverleden (002)
Urgentie: Hoog

Van: [REDACTED]@rijksoverheid.nl>
Verzonden: maandag 28 juni 2021 11:06
Aan: [REDACTED]@minbzk.nl>
CC: [REDACTED]@minbzk.nl> [REDACTED]
[REDACTED]@minbzk.nl> [REDACTED]@minbzk.nl>
Onderwerp: 20210624 analyse conceptrapport dialooggroep slavernijverleden (002)
Urgentie: Hoog

Hoi [REDACTED]

[REDACTED] had nog een aanvullende opmerking over herstel. Ik heb dat ook verwerkt in het stuk.

Zie hierbij de laatste versie. Vorige mail kan je verwijderen!

Groet,

[REDACTED]

Van: [REDACTED]
 Aan: [REDACTED]@ninsee.nl; [REDACTED]@ninsee.nl; [REDACTED]@ninsee.nl;
 Onderwerp: overleg 8 juni, 9:30-10:30 Ninsee, A'dam, Adviescollege Dialoog Slavemijverleden, BZK

Beste allen,

Dank voor jullie bevestiging en beschikbaarheid op de korte termijn. Zie bijgevoegd de link voor het overleg van 8 juni, 9:30-10:30. De link voor 17 juni volgt zo.

Gespreksdoel 8 juni: Overeenstemming op hoofdlijnen tussen de partijen over de invulling van activiteiten op 1 juli.

Gespreksdoel 17 juni: Afstemming op uitvoeringszaken

Deelnemers

Ninsee: [REDACTED]

Adviescollege: [REDACTED]

Gem. A'dam: [REDACTED]

Min. BZK: [REDACTED]

Tot volgende week dinsdag.

Met vriendelijke groet,

[REDACTED]

– De volgende tekst niet verwijderen of wijzigen. –

Wanneer het tijd is, kunt u hier deelnemen aan uw Rijksvideo Vergadering.

Vergaderingnummer (toegangscode): [REDACTED]

Wachtwoord voor vergadering: [REDACTED]

Deelnemen aan vergadering <<https://rijksvideo.webex.com/rijksvideo/j.php?MTID=m974f80a4c6f86f99c330f104f447ae86>>

Tik om deel te nemen vanaf een mobiel apparaat (alleen deelnemers)

+31-2072-19842, [REDACTED] <tel%2B31-2072-19842,*01[REDACTED]>	Netherlands Toll
+1-650-215-5226, [REDACTED] <tel%2B1-650-215-5226,*01[REDACTED]>	United States Toll

Deelnemen via telefoon

+31-2072-19842 Netherlands Toll

+1-650-215-5226 United States Toll

Algemene inbellennummers <<https://rijksvideo.webex.com/rijksvideo/globalcallin.php?MTID=m786457501fab616eec827cf56b5a31a>>

Deelnemen via een videosysteem of -toepassing

Kies [REDACTED]@rijksvideo.webex.com <sip:[REDACTED]@rijksvideo.webex.com>

U kunt ook 62.109.219.4 kiezen en uw vergaderingnummer invoeren.

Deelnemen met Microsoft Lync of Microsoft Skype voor Bedrijven

Kies [REDACTED] rijksvideo@lync.webex.com <sip:[REDACTED] rijksvideo@lync.webex.com>

Als u een host bent, klik dan hier <<https://rijksvideo.webex.com/rijksvideo/j.php?MTID=mfeffcc8d65b0c7b09416a2546489ff47>> om hostgegevens weer te geven

Hebt u hulp nodig? Ga naar <http://help.webex.com> <<http://help.webex.com>>

Van: [REDACTED]
Aan: [REDACTED]
Onderwerp: FW: Draaiboek en afspraken 1 juli
Datum: donderdag 24 juni 2021 08:51:56

Ha [REDACTED]

Beneden het draaiboek, zoals besproken met [REDACTED] (en afgestemd waar nodig met [REDACTED] Gr, [REDACTED]

Van: [REDACTED] @minbzk.nl>
Verzonden: donderdag 24 juni 2021 08:47
Aan: [REDACTED] @minbzk.nl>
Onderwerp: RE: Draaiboek en afspraken 1 juli

Dat laatste heb ik al met [REDACTED] besproken. Komt goed!

Verzonden met BlackBerry Work
(www.blackberry.com)

Van: [REDACTED] @minbzk.nl>
Datum: woensdag 23 jun. 2021 4:35 PM
Aan: [REDACTED] @minbzk.nl>, [REDACTED]
[REDACTED]
Onderwerp: RE: Draaiboek en afspraken 1 juli

Veel dank [REDACTED] Verder geen aanvullingen van mijn kant. Zal dit ook delen in overleg morgen [REDACTED] is aanwezig, kan ik meteen checken of zij de minister kan ontvangen).

Gr,
[REDACTED]

Van: [REDACTED] @minbzk.nl>
Verzonden: woensdag 23 juni 2021 12:13
Aan: [REDACTED] @minbzk.nl>
Onderwerp: RE: Draaiboek en afspraken 1 juli

Ha [REDACTED]

Ziet er prima uit. N.a.v. mijn mail van zonet, ben ik zo vrij geweest de tijden iets aan te passen.
Hier en daar nog een aanvulling.

Groet, [REDACTED]

Van: [REDACTED] @rowinke.nl>
Verzonden: woensdag 23 juni 2021 12:01

Aan: **10.1.d** @minbzk.nl> **10.1.d**

10.1.d @minbzk.nl>

Onderwerp: Draaiboek en afspraken 1 juli

10.1.d

Hieronder even snelle opsomming, zien jullie nog zaken die ik vergeten ben?

Gr **10.1.d**

Draaiboek en afspraken 1 juli

Algemeen

- We hebben een klein kwartier voor de hele ceremonie (overhandiging en pers)
- Belangrijkste is dat minister er op tijd is. **10.1.d** heeft geregeld dat de minister 10 minuten eerder uit DH vertrekt. Verwachte aankomst: 12.15/12.25.
- We zorgen dat ze bij ingang van de Arena wordt opgewacht (wordt waarschijnlijk haar woordvoerder **10.1.d**) en dat die persoon haar snel naar de kapel van de Arena kan loodsen.
- In de kapel vindt de overhandiging plaats.
- Het is allemaal vrij formeel moment allemaal: suggestie: zorg voor sta tafels en vaste placering i.v.m. de 1,5 meter regel die vanaf zaterdag nog steeds geldt.
- Belang is het beeld.
- Er is iemand die daar de leiding heeft (Adviescollege/**10.1.d**)
  - Toelichting hoe en wat (al voor de minister arriveert)
  - Coördineert vragen pers en sluit af
  - Stemt af met Arena / BZK **10.1.d**
  - Stemt af met woordvoerder minister **10.1.d** / protocolfunctionaris minister **10.1.d** / ninsee **10.1.d**

Overhandiging en persvragen 12:20/12.25 - 13:40

- 12.25 Voorzitter adviescollege neemt het woord, vertelt in aantal zinnen over het rapport oa context, belang/benadrukt belang aanwezigheid NiNsee, belangrijkste conclusies en aanbevelingen, belangrijkste boodschap / opdracht die we meegeven.
- 12.30 Formele overhandig (fotomoment)
- 12.32 Minister komt met formele reactie vanuit haar functie (dank, laat merken dat ze blij is, blij is dat er stappen worden genomen, dankt ook het college, memoreert belang van de gezamenlijkheid etc)
- 12.35 Mogelijkheid tot vragen van de pers (draaiende pers eerst)
- 12.40/12.45 Afronding

Maandag of dinsdag inventariseren hoeveel pers daadwerkelijk verwacht wordt!

Route van kapel naar monument 13:40 - 13:45

- Van hier neemt iemand van NinSee het over en begeleid Voorzitter en Minister en NinSee naar Monument voor live uitzending NOS.
- Ervoor zorgen dat dit allemaal met beveiliging ed geregeld is
- Afspraken maken wie er allemaal nog meer die kan en die kant op moet (andere leden van het college, entourage voorzitter adviescollege).

Interview NOS 12:45 -13:15

- Om 12.45/12.50 uur wordt iedereen gezenderd en geïnstrueerd
- Nog afstemmen of de minister daadwerkelijk ook in de uitzending zit (ik zal dit ook nog even bij **10.1.d** checken vanmiddag)
- Nog afstemmen met NOS wat de vragen worden

Voorbereiding

Rapport

- Mooi exemplaar ingebonden voor de overhandiging met alle bijlagen
- Voor de pers stapel exemplaren zonder bijlagen

Krans

- Kan eventueel gelijktijdig besteld worden bij BZK, we even doorgeven wensen wbt kleuren en wat er op de linten moet komen te staan (Advies College Dialooggroep Slavernijverleden). Kleuren rood en wit worden gebruikt door BZK.

Teksten

- Algemene teksten voorzitter / minister tijdens overhandiging
- Q en A's (wordt door beide clubs voor eigen ambtspersoon verzorgd).

PERS

- NOS maakt beelden
- Persbericht gaat uit met uitnodiging voor aanwezigheid (deze week nog) (afstemming met **10.1.d**/woordvoerder)
- Inschrijven moet ivm locatie
- Met arena kijken hoeveel mensen er maximaal in de kapel kunnen
- Met NinSee afstemmen hoe en wat met pers die verder wil

Overige

- **10.1.d** regelt fotograaf (kijken of die ook op het terrein en tijdens herdenking foto's kan maken)
- Website BZK / teksten daar wordt afgestemd met **10.1.d** (ook opname rapport)

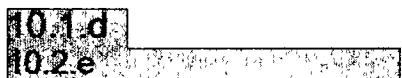
Direct na de herdenking

- Na herdenking, welke pers is er allemaal is (navragen bij Ninsee)
- Afstemmen voor stand ups (minister, ninsee, dagmar, burgemeester)

Minister moet na herdenking direct weg want ze wordt om 16.30 in de Kamer verwacht voor een debat.

Overige afspraken

- Rapport gaat al in concept richting BZK **10.1.d** 23 juni (nog voor de opmaak en eindredactie)
- Het gaat hen echt om de richting van de conclusies en aanbevelingen

Adviescollege Dialooggroep Slavernijverleden

@collegeslavernij.nl

Adviescollege Dialooggroep Slavernijverleden / www.ikzeteenstap.nl

Het Adviescollege Dialooggroep Slavernijverleden is in 2020 ingesteld door de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties. Zij heeft tot taak het opzetten van een maatschappelijke dialoog rondom het Nederlandse slavernijverleden en de doorwerking daarvan in de hedendaagse samenleving. De dialogen vinden in 2021 plaats in zowel het Nederlandse als Caribische deel van het koninkrijk. Het college werkt onafhankelijk en wordt onbezoldigd voorgezeten door Dagmar Oudshoorn (directeur Amnesty International Nederland).

Ministerie van Binnenlandse Zaken en
Koninkrijksrelaties

TEN BEHOEVE VAN GESPREK OP 25 AUGUSTUS
Aan Minister BZK
Van 10.1.d

DGBRW
DenB/afd. Democratie
Contactpersoon
10.1.d

Datum
18 augustus 2020
Kenmerk
2020-0000483104

nota

Kennismaking adviescollege dialooggroep
slavernijverleden

Aanleiding

Op 25 augustus van 13.00-14.00 uur heeft u een kennismakingsgesprek met het adviescollege dialooggroep slavernijverleden (Aletta Jacobszaal/BZK). Ondersteuning van BZK/ DGBRW/ DenB is aanwezig.

Advies/actie

In deze nota treft u de agenda aan voor dit kennismakingsgesprek. De agenda is afgestemd met [REDACTIE] van het adviescollege.

Met opmerkingen [WM1]: 21/8 MW: dgBRW
akkoord

Kern

- [10.1.d] kan vanwege de Covid-19 maatregelen niet van [10.1.d] naar Nederland reizen. Hij zal via een webex-verbinding deelnemen aan het gesprek.
- [10.1.d] kan zeer waarschijnlijk niet aanwezig zijn vanwege andere eerder aangegane verplichtingen.
- Omdat [10.1.d] niet naar Nederland kan reizen heeft de dialooggroep tot nu toe één digitale vergadering gehad, die vooral als kennismaking was bedoeld. De dialooggroep heeft daardoor tot nu toe nog niet inhoudelijk van gedachten kunnen wisselen.
- De dialooggroep vergadert voorafgaand aan uw gesprek met hen bij BZK en zal dan voor het eerst ook verder inhoudelijk de dialoog bespreken.

Agenda:

1. Kennismaking
2. Opzet dialoog
3. Motie Nicolai
4. Groep van wetenschappers
5. Relatie racismedebat en slavernijverleden
6. Dialoog in het Caribisch deel van het Koninkrijk

Toelichting

1. Kennismaking

- Kan kort; zie de bijlage voor de profielen van de leden. Naast de leden is ook de [10.1.d] aanwezig.
- U kunt het belang aangeven van deze dialoog en de leden bedanken dat zij bereid zijn om aan dit adviescollege deel te nemen.**

Datum
18 augustus 2020
Kenmerk
2020-0000488104

2. Opzet dialoog

- In de ochtend heeft de dialooggroep een inleiding in het denkkader polarisatie van polarisatiedeskundige [REDACTED] Idee is om in Nederland in een aantal maatschappelijke sectoren gesprekstafels te houden en in het Caribisch deel van het Koninkrijk regionale tafels.
- Covid-19 kan van invloed zijn. Van belang bij dit onderwerp is dat zoveel mogelijk de gesprekken fysiek plaatsvinden.
- U kunt vragen naar de ideeën voor de dialoog en het belang benadrukken om buiten de polarisatie te blijven en het brede midden van de samenleving te benaderen. Daarbij is een afspiegeling van de bevolking van belang. Dat geldt dus ook voor voldoende vertegenwoordiging van de "autochtone bevolking". Daarnaast kunt u aangeven dat u het van belang vindt dat de dialooggroep in een vroegtijdig stadium met het NINsee praat.

3. Motie Nicolaï

- Bij (aangehouden) motie Nicolaï c.s. is de regering verzocht om na te gaan of er reden bestaat om – net als in Frankrijk- bij wet de slavernij en de slavenhandel die in het verleden plaatsvond als een misdaad tegen de menselijkheid aan te merken, en om na te gaan of in diezelfde wet de oprichting en instandhouding van een Nationaal Monument Slavernijverleden, een Kenniscentrum Slavernijverleden en een Slavernijmuseum dient te worden gegarandeerd.
- In uw brief van 30 juni jl. informeerde u de EK dat:
  - het in de motie verwoerde verzoek wordt doorgeleid naar het adviescollege dialooggroep slavernijverleden;
  - dit college gevraagd wordt om dit te betrekken bij de dialoog en het daarvoor benodigde aanvullend onderzoek;
  - het kabinet indien nodig zal voorzien in extra budget;
  - u de bevindingen van het adviescollege doorstuurt aan het parlement.
- U kunt aangeven dat u met [REDACTED] hierover hebt gesproken en dat de dialooggroep bijv. wetenschappers kan vragen hiernaar nader onderzoek te verrichten en/of hierover advies uit te brengen aan de dialooggroep. Op deze manier hoeft dit verzoek van u de dialooggroep niet heel veel extra tijd te kosten.

4. Groep van wetenschappers

- In uw brief van 1 juli over het adviescollege dialoog slavernijverleden aan beide Kamers heeft u aangegeven dat er een vaste groep wetenschappers komt van 4 à 5 personen, die de dialooggroep gevraagd en ongevraagd kan adviseren.
- Met [REDACTED] van de dialooggroep hebben we gesproken over het belang van een evenwichtige samenstelling van de groep wetenschappers, te weten m/v verhouding, etnische herkomst en expertise (i.c. ruimte voor een historicus). Dit vanwege mogelijk politiek afbreukrisico, het gevoelen in de MR en geluiden uit de samenleving. [REDACTED] hecht sterk aan de onafhankelijkheid van het adviescollege.

10.1.d

10.1.d

10.1.d

10.1.d

10.1.d

10.1.d

10.1.d

Datum
18 augustus 2020
Kenmerk
2020-0000488104

- **U kunt nogmaals aandacht vragen voor het belang van een evenwichtige samenstelling, gezien de groep wetenschappers die de dialooggroep op het oog heeft.**

5. Relatie racismedebat en het slavernijverleden

- Met het huidige racismedebat en de Black Lives Matter-beweging wordt regelmatig een link gelegd met het slavernijverleden. Dat maakt de opdracht van het adviescollege extra actueel, maar ook politiek en maatschappelijk gevoelig en voorzien van een emotionele lading. Kortom, het is geen eenvoudige opdracht.
- **U kunt doorpraten over hoe de leden deze relatie zien.**

6. Dialoog in het Caribisch deel van het Koninkrijk

- Er is nu een moeilijke relatie tussen Nederland en het Caribisch deel van het Koninkrijk. Dat kan van invloed zijn op de dialoog. Daarnaast kan ook Covid-19 belemmeringen opleveren.
- Het slavernijverleden wordt op de diverse eilanden op een andere manier beleefd.
- **U kunt vragen naar de wijze waarop de dialooggroep verwacht dat de dialoog in het Caribisch deel van het Koninkrijk zal worden beleefd.**
Zijn daar nog specifieke aandachtspunten bij?

Datum
18 augustus 2020
Kentmerk
2020-0000488104

**Bijlage PROFIELEN BEOOGDE LEDEN ADVIESCOLLEGE
DIALOOGGROEP SLAVERNIJVERLEDEN**

Frits Goedgedrag (Aruba, 1951) was de eerste gouverneur van Curaçao en de laatste gouverneur van de Nederlandse Antillen. Op dit moment is hij voorzitter van de Raad van Advies van Aruba en Staatsraad van de Raad van State.

Edgar Davids (Paramaribo, 1973) is een voormalig voetballer en coach. Hij speelde 74 interlands voor het Nederlands elftal. Davids heeft in 2010 de Kleuren Award gewonnen voor zijn inzet bij projecten voor kansarme jongeren. Davids is verder jaren betrokken geweest bij het comité 4 en 5 mei.

Lilian Gonçalves-Ho Kang You (Paramaribo, 1946) was in 2009-2016 staatsraad in bultengewone dienst van de Raad van State. Zij was daarvoor advocaat en lid van de Staatscommissie- Grondwet. Gonçalves keerde na haar studie in 1970 terug naar Suriname, maar moest het land vluchten na de staatsgreep van Desi Bouterse. Sindsdien maakt Gonçalves zich sterk voor mensenrechten en het tegengaan van discriminatie, waaronder discriminatie op arbeidsmarkt.

Hannie Kool-Blokland (Waalwijk, 1957) is directeur van het Zeeuws Archief, een instelling met een van de grootste archieven van de slavenhandel ter wereld, o.a. van de handelsmaatschappij de Middelburgsche Commercie Compagnie (MCC). Zij is tevens fractievoorzitter van het CDA in de Provinciale Staten van Zeeland.

Glenn de Randamie – 'Typhoon' ('t Harde, 1984) is een succesvolle Nederlandse rapper en zanger van Surinaamse afkomst. Glenn de Randamie ontdekte in 2016 dat enkele van zijn familieleden tot slaaf gemaakt waren. In de muziekvideo 'We Zijn Er' verwerkt hij die wetenschap. Sindsdien probeert hij het slavernijverleden meer onder de aandacht te brengen. Ook is 'Typhoon' de rapper die in mei 2016 door de politie in Zwolle werd aangehouden omdat de auto waarin hij reed niet zou passen bij zijn huidskleur. Daarover ontstond maatschappelijke beroering.

Ruben Severina (Curaçao, 1956) is voorzitter van SPLIKA – een organisatie die zich richt op het stimuleren van het Papiaments en de cultuur van de Antilliaanse Benedenwinden – en werkt als ambtenaar voor de gemeente Den Haag. In 2016 ontving hij een koninklijke onderscheiding voor zijn jarenlange inzet voor SPLIKA en voor zijn initiatieven om Antilliaanse en Arubaanse Nederlanders te mobiliseren om actief deel te nemen aan de Nederlandse samenleving.

Van: [REDACTED]
Aan: [REDACTED]
Onderwerp: Re: Ontslagbrief Dialooggroep Slavernijverleden
Datum: woensdag 6 januari 2021 16:21:36
Bijlagen: Ontslagbrief Dialooggroep Slavernijverleden (1).pdf

---

Nu met juiste brief

Beste Kajsa, hierbij doe ik jou toekomen, zoals besproken mijn ontslagbrief als lid-voorzitter van het Adviescollege dialooggroep slavernijverleden. Doet nog steeds pijn dat ik deze brief moet verzenden, maar het gaat om het uiteindelijk resultaat van de werkzaamheden van de Dialooggroep.

Mijn hartelijke dank voor het vertrouwen dat je in mij hebt gehad en ik wens een ieder veel succes met de afronding van de werkzaamheden van het adviescollege.

Met vriendelijke groet, [REDACTED]

Op wo 6 jan. 2021 om 11:04 schreef [REDACTED] <[REDACTED]@gmail.com>:

Beste Kajsa, hierbij doe ik jou toekomen, zoals besproken mijn ontslagbrief als lid-voorzitter van het Adviescollege dialooggroep slavernijverleden. Doet nog steeds pijn dat ik deze brief moet verzenden, maar het gaat om het uiteindelijk resultaat van de werkzaamheden van de Dialooggroep.

Mijn hartelijke dank voor het vertrouwen dat je in mij hebt gehad en ik wens een ieder veel succes met de afronding van de werkzaamheden van het adviescollege.

Met vriendelijke groet, [REDACTED]

Ministerie van Binnenlandse Zaken en
Koninkrijksrelaties

De heer **10.1.d**

www.rijksoverheid.nl
www.facebook.com/minbzk
www.twitter.com/minbzk
www.linkedin.com/company/ministerie-van-bzk

Kenmerk
2021-0000009192

Uw kenmerk

Datum **14 JAN 2021**
Betreft vertrek als voorzitter van het adviescollege dialooggroep
slavernijverleden

Geachte **10.1.d**,

Bush **10.1.d**

Ik ontving jouw brief van 6 januari 2021 waarbij jij je formeel terugtrekt als voorzitter van het adviescollege dialoog slavernijverleden als gevolg van de Covid-19 maatregelen, die het jou onmogelijk maken om jouw rol als voorzitter goed in te vullen vanuit je **10.1.d**.

Wij hebben hier eerder met elkaar over gesproken. Ik vind het jammer, maar wel begrijpelijk dat je tot dit besluit bent gekomen. Je schrijft dat je vertrek jou ook aan je hart gaat en ik ben daarom blij dat je aangeeft een rol te willen vervullen bij de dialoog in het Caribisch deel van het Koninkrijk, bijvoorbeeld als coördinator of als sleutelfiguur. Ook het adviescollege wil dat graag, heb ik begrepen. Het zou mooi zijn als je op deze wijze betrokken kan blijven bij dit belangrijke onderwerp.

Ik bedank je tot slot hartelijk voor onze samenwerking en alle inzet die je tot nu toe als voorzitter hebt verricht en wens je alle goeds toe!

Met vriendelijke groet, *A heel veel dank!*

De minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties,

dr. K.H. Olongren

10.1.d

Aan mevrouw de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties,

Jkvr. Drs. Kajsa Ollongren

P/a Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties

Turfmarkt 147,

2511 DP, Den Haag

10.1.006 januari 2021

Geachte minister Ollongren, beste Kajsa,

Zoals we eerder mondeling bespraken (o.m. op maandag 14 december jl.), word ik in mijn rol als voorzitter van het Adviescollege dialooggroep slavemijverleden ernstig gehinderd door de uitbraak van het Covid-19 virus en de maatregelen die zijn genomen ten gevolge van dit virus.

Sinds de instelling van het adviescollege heb ik niet vanuit **10.1.0** naar Nederland kunnen reizen, terwijl ik voorheen frequent naar Nederland kwam. Ik heb daardoor o.a. niet de gesprekken met de stakeholders in het traject kunnen voeren en de fysieke overleggen van het adviescollege heb ik als enige steeds digitaal moeten doen. Zeker als voorzitter is dat problematisch. Nu duidelijk is dat dit ook de komende periode een probleem blijft, terwijl het adviescollege in een cruciale fase komt, ben ik van mening dat ik mijn rol als voorzitter niet goed kan vervullen. Een zodanig belangrijk onderwerp als de dialoog slavemijverleden verdient een voorzitter die fysiek in Nederland aanwezig kan zijn en zich op die manier ten volle voor dit onderwerp kan inzetten. Hoezeer dit onderwerp mij ook aan het hart gaat, ik moet om genoemde reden tot de conclusie komen dat ik mijn functie als lid-voorzitter moet neerleggen.

Juist omdat dit onderwerp mij aan het hart gaat, ben ik overigens, indien het adviescollege daar na mijn vertrek prijs op stelt, bereid een rol te blijven vervullen in het Caribisch deel van het Koninkrijk bij het voeren van de dialoog aldaar, maar dan dus niet meer als lid van het adviescollege.

Ik dank je voor het in mij gestelde vertrouwen en ik wens je veel succes met de dialoog over het slavemijverleden.

Met vriendelijke groet,

10.1.0 d

**Ministerie van Binnenlandse Zaken en
Koninkrijksrelaties**

> Retouradres Postbus 20011 2500 EA Den Haag

Aan de Voorzitter van de Eerste Kamer
der Staten-Generaal
Postbus 20017
2500 EA DEN HAAG

**Ministerie van
Binnenlandse Zaken en
Koninkrijksrelaties**

Turfmarkt 147
Den Haag
Postbus 20011
2500 EA Den Haag

Kenmerk
2021-0000009176
Uw kenmerk

Datum **14 JAN 2021**
Betreft **nieuwe voorzitter adviescollege dialooggroep slavernijverleden**

Op 1 juli 2020 heb ik u geïnformeerd over de instelling van het adviescollege dialooggroep slavernijverleden onder voorzitterschap van de heer Frits Goedgedrag.

Helaas heeft de heer Goedgedrag mij laten weten dat hij vanwege de coronamaatregelen niet vanuit zijn woonplaats op Aruba naar Nederland kan reizen en daardoor zijn werkzaamheden als voorzitter niet goed kan invullen. Een zo belangrijk onderwerp als de dialoog slavernijverleden verdient naar zijn mening een voorzitter die fysiek in Nederland aanwezig kan zijn en zich op die manier ten volle voor dit onderwerp kan inzetten. Hoewel ik zijn besluit betreurt, kan ik mij vinden in zijn overwegingen. Overigens heeft de heer Goedgedrag aangegeven zich binnen de mogelijkheden en indien daar behoeft aan is, te willen blijven inzetten voor de werkzaamheden van het adviescollege.

Inmiddels heb ik mevrouw Dagmar Harriët Oudshoorn-Tinga bereid gevonden om het voorzitterschap van het adviescollege dialooggroep slavernijverleden op zich te nemen. Dit doet mij buitengewoon plezier en ik wens haar en de leden van de dialooggroep alle succes toe. Het organiseren en uitvoeren van een dialoog in maatschappelijke sectoren ten tijde van het coronavirus en de daarmee samenhangende maatregelen is een uitdaging.

De minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties,

drs. K.H. Ollongren

**Ministerie van Binnenlandse Zaken en
Koninkrijksrelaties**

TEN BEHOEVE VAN GESPREK OP 20 APRIL

Aan   Minister BZK
 Van   DenB

DGBRW
 DenB/afd. Democratie
Contactpersoon
 [REDACTED]
 [REDACTED]

Datum
 25 maart 2021
Kenmerk
 2021-0000170195

nota

Overleg MBZK-dialooggroep slavernijverleden op 20 april
 2021

Aanleiding

Op 20 april van 15.30-16.00 uur heeft u een webex-overleg met het adviescollege dialooggroep slavernijverleden. Centraal staat het aangepaste plan van aanpak en verschuiving van de opleverdatum van het eindrapport naar 1 juli.

Advies/actie

- Kennismeten van deze voorbereiding voor het gesprek met het adviescollege.

Kern

- De nieuwe voorzitter heeft vanaf ca medio januari het proces vlot getrokken en de dialooggroep op één lijn gekregen. Er is nu overeenstemming binnen de dialooggroep over een aangepast plan van aanpak en plan van uitvoering. Dit komt neer op een verbreding van de dialozen en een grotendeels digitale aanpak.
- Consequentie is wel dat het aanbieden van het eindrapport niet conform instellingsregeling voor 1 mei lukt. De dialooggroep gaat alles op alles zetten om 1 juli te halen. In het geval er nog geen nieuw kabinet is, kunt u het rapport doorsturen aan het parlement met een korte reactie. De inhoudelijke beleidsreactie zal logischerwijs aan het nieuwe kabinet zijn.
- Om dat te bereiken heeft BZK intensief contact onderhouden met het adviescollege en gezorgd voor aanvullende ondersteuning in de vorm van externe inhuur. Ook zijn extra financiële middelen vrijgemaakt voor de uitvoering van de dialozen.
- Vanwege de verschuiving van datum van de aanbieding van het eindrapport wordt de instellingsregeling van het adviescollege aangepast en de MR en het parlement hierover geïnformeerd. Hierover ontvangt u separaat stukken.

Datum
25 maart 2021
Kenmerk
2021-0000170195

Annotatie overleg met het adviescollege dialooggroep slavernijverleden

Deelnemers: adviescollege dialooggroep slavernijverleden (zie bijlage voor namen) en evt. ondersteunersdialooggroep.

U wordt ambtelijk ondersteund door **10.1.d**

10.1.d

Afgestemde agenda:

1. Toelichting op plan van aanpak en plan van uitvoering (door het adviescollege)
2. Aanpassing planning en aanbieding rapport (idem)

Ad 1. Toelichting op plan van aanpak en plan van uitvoering

Toelichting: in het eerdere overleg tussen MBZK en het adviescollege in januari jl. werd al een voorschot genomen op mogelijk uitstel. De nieuwe voorzitter heeft veel tijd gestoken in het op één lijn krijgen van het adviescollege. Het adviescollege had behoefte aan een bredere insteek van de dialoog. In het aangepaste plan van aanpak en uitvoering is dat nu opgenomen. Dit plan van aanpak zal nu uit de volgende elementen bestaan, waarvoor diverse partijen opdrachten krijgen:

- Sectorale dialogen (oorspronkelijke plan, aangepast op covid-maatregelen)
- Jongerendialogen
- Maatschappelijke dialogen
- Dialogen in het Caribisch deel van het Koninkrijk
- Panel en onderzoek
- Overkoepelend wetenschappelijk advies i.v.m. de motie Nicolaï (de eerder uitgezette opdrachten aan wetenschappers leverden onvoldoende op)
- Narratief, publiciteit, publiekscampagne etc.

Inbreng:

- De voorzitter, en de dialooggroep, bedanken voor het werk dat zij dit jaar verricht heeft en in de komende maanden nog verricht moet worden.

Het adviescollege zal aan de hand van 3 sheets een korte toelichting geven op het plan van aanpak. Naar aanleiding daarvan kunt u evt. vragen stellen, bv over:

- De wijze waarop de dialoog in het Caribisch deel van het Koninkrijk zal plaatsvinden.
- De wijze waarop de Nederlandse samenleving breed betrokken wordt. De sectorale dialogen, waarbij ook adviseur Bart Brandsma betrokken is, worden nu immers een onderdeel van het geheel.

Ad 2. Aanpassing planning en aanbieding rapport

Toelichting: op korte termijn moet gestart gaan worden met de uitvoering van het plan van aanpak. Oplevering van het eindrapport voor 1 mei is onhaalbaar. Het adviescollege wil het momentum voor dit onderwerp echter wel gebruiken en richt zich op aanbieding van het eindrapport op 1 juli. Dat is ambitieus en het adviescollege zal er nog hard aan moeten trekken om dat voor elkaar te krijgen.

Datum
25 maart 2021
Kenmerk
2021-0000170195

Inbreng:

- U kunt informeren naar de haalbaarheid van oplevering van het eindrapport op 1 juli. U zal nl de instellingsregeling van het adviescollege op deze datum aanpassen en het parlement hierover informeren. Dan wordt 1 juli een harde datum.
- U kunt met het adviescollege enkele gedachten uitwisselen over de aanbieding van het rapport op 1 juli. Dit wordt nl een datum waarop meer gebeurt: de herdenking van de afschaffing van het slavernijverleden in Amsterdam met een speech van één van de bewindspersonen namens het kabinet en hoogstwaarschijnlijk ook het aanbieden van excuses door burgemeester/wethouder van Amsterdam.
  - Te maken afspraak: over de wijze van aanbieding binnenkort in overleg tussen BZK/Comm en het adviescollege een strategie voorstellen.

Kort verslag overleg Minister BZK- adviescollege dialooggroep slavernijverleden op 20 april

Deelnemers:

- 10.1.d adviescollege 10.1.d
- BZK 10.1.d

MBZK bedankt de 10.1.d en het adviescollege voor de inzet van de afgelopen periode en geeft aan er veel begrip voor te hebben dat de coronatijd het werk moeilijk maakt.

De 10.1.d 10.1.d geeft aan de hand van enkele sheets een presentatie (zie bijgevoegde presentatie).

Aandachtspunt is het Caribisch deel van het koninkrijk. Er worden nu gesprekken gevoerd met de coördinatoren van de eilanden en de gezagen. De situatie is per eiland verschillend. Dat geldt ook voor de Covid-situatie. Die is op dit moment bv op Curaçao heftig.

Het idee is om op 1 juli 2021 het rapport van het adviescollege aan MBZK aan te bieden.

MBZK geeft aan dat het plan van aanpak goed en inspirerend klinkt. Ook de verbreding en het panel met de thermometer zijn goede ideeën. Vanuit BZK is budget beschikbaar gesteld. MBZK hoopt dat er voldoende tijd is om de trajecten en het rapport uiterlijk 1 juli af te ronden.

De 10.1.d geeft aan dat het inderdaad een snelkookpan is, maar dat er ook al veel gesprekken zijn gevoerd en dat het ook gaat om het opwerken van ontwikkelingen die al langer lopen. 10.1.d 10.1.d vult aan dat er met verschillende maatschappelijke stakeholders is gesproken, waaronder het NiNsee en dat het adviescollege kan aansluiten bij wat er al loopt. Het blijft ook een langer lopende beweging. Het stopt niet bij dialogen van het adviescollege.

MBZK beaamt dat laatste. Dit onderwerp is niet klaar na het rapport. Gisteren heeft zij ook gesproken met de wethouder van Rotterdam en ook daar zijn ze actief met dit onderwerp bezig.

10.1.d voegt daaraan toe dat het traject van het adviescollege een uitdaging is. Het is belangrijk om te erkennen wat er is gebeurd, maar men moet niet verwachten dat het rapport van het adviescollege een integraal beeld geeft. Alles wat gebeurt en is gebeurd, kan niet in 1 x worden samengebracht in dit rapport.

De 10.1.d vermeldt dat het adviescollege ook een gesprekken gaat voeren met de wethouders van Amsterdam en Rotterdam en dat 10.1.d met Vlissingen heeft gesproken.

MBZK herhaalt dat zij positief is over wat het adviescollege op dit moment doet en ziet dit als een stap naar het herdenkingsjaar 2023. En vraagt of het adviescollege nog iets nodig heeft van BZK.

De 10.1.d merkt op dat de situatie op de eilanden in het Caribisch deel van het Koninkrijk aandacht behoeft. Daar speelt een bredere discussie. Men vindt een dialoog goed, maar er zitten wel nog "lagen" onder. Dit zou ook iets voor de RMR kunnen zijn.

MBZK ziet dit als een terecht punt voor BZK om mee te nemen (**actie**).

Op het herdenkingsjaar wordt in het gesprek nog teruggekomen. MBZK geeft aan dat het volgens haar nog geen officieel jubileumjaar is, maar dat het aan de orde is geweest in het plenair debat over racisme op 1 juli, waar ook bv gesproken is over een nationaal coördinator discriminatie en een staatscommissie racisme. 10.1.d vult aan dat er tijdens dat debat een motie is ingediend over het herdenkingsjaar 2023. De MP heeft die motie aanvaard en de motie is aangenomen. Op dit moment ligt die motie bij het ministerie van AZ en niet bij BZK.

Van: [REDACTED]
Aan: [REDACTED]
Onderwerp: FW: Brief Minister
Datum: maandag 12 april 2021 10:48:54
Bijlagen: 2021.04.08 verzoek uitstel minister BZK (2).docx

Van: [REDACTED]
Verzonden: maandag 12 april 2021 10:45

Aan: [REDACTED]
Onderwerp: Brief Minister

Dag [REDACTED]
Hierbij de brief voor de minister,
Hartelijke groet

[REDACTED]

Geachte minister

In het instellingsbesluit heeft u het Adviescollege Dialooggroep Slavernijverleden de opdracht gegeven voor 1 mei 2021 een maatschappelijke dialoog over het slavernijverleden te voeren en daarover met een rapport van bevindingen te komen.

Daarnaast heeft u een aantal thema's voor advisering bij de dialooggroep neergelegd, waaronder advies over de motie Nicolaï en het verzoek van het Plataforma Sklabituti Herensha di Sklabitut rondom het eerherstel van Tula.

In de ambtelijke voortgangsgesprekken speelt de uitvoering van de dialoog in coronatijd een grote rol. Wij hebben in oktober 2020 risico scenario's opgesteld, waarbij de situatie het meest lijkt op een verlengde intelligente lockdown. In deze scenarioplanning zou dat ook betekenen dat de eerste dialoogronde pas dit voorjaar zou kunnen plaatsvinden.

De dialooggroep waardeert uw inspanningen om de dialoog te faciliteren. Om de dialoog in deze tijden toch plaats te laten vinden, is meer tijd nodig dan oorspronkelijk voorgesteld. De dialooggroep wil u vragen om in te stemmen met het opleveren van ons eindrapport op of rond 1 juli 2021. Wij verstrekken ambtelijk een conceptrapport in de week van 14 juni 2021.

Reden voor dit verzoek is dat de voorbereiding meer tijd in beslag heeft genomen. Mijn komst als nieuwe voorzitter, heeft de commissie aangegrepen om de aanpak te herpositioneren. Hierbij is gekeken naar de bredere ontwikkelingen in de samenleving en hoe op een corona-proof manier de dialoog in de verschillende sectoren, maar ook maatschappelijk, met jongeren en in het Caribisch deel van het Koninkrijk ingericht kan worden. In samenspraak met alle stakeholders is de maatschappelijke dialoog nu breder opgezet en doet die meer recht aan dit belangrijke maatschappelijke onderwerp. De kwaliteit van de dialogen zal hoger zijn en de onderbouwing van ons rapport van bevindingen steviger.

In overleg met het ministerie is er een nieuw traject ingezet waardoor de dialogen nu kunnen plaatsvinden in mei 2021. In de nieuwe opzet is een drietrapsmethode bedacht waarbij er een brede maatschappelijke dialoog plaatsvindt met vervolgens een verdiepende sectorale dialoog en ten slotte de aanbevelingen van het adviescollege. Ook vindt er nu een aparte jeugddialoog op scholen plaats en worden aan een online representatief panel de opbrengsten gepresenteerd en gevalidateerd.

De dialooggroep hoopt op uw medewerking door uitstel te verlenen en wacht uw reactie met belangstelling af.

Eventuele vragen beantwoord ik uiteraard graag persoonlijk, of kunnen we in ons gesprek op 20 april aan de orde laten komen.

Met vriendelijke groet,

10.1.d

Ministerie van Binnenlandse Zaken en
Koninkrijksrelaties

TER BESLUITVORMING

Aan De minister van BZK
Van Afdeling Democratie

DGBRW
DenB
Contactpersoon
~~[REDACTED]~~
~~[REDACTED]~~

Datum
12 april 2021
Kenmerk
2021-0000190580
Bijlage(n)
4
Samengewerkt met
- CZW
- DGOU/A&O

nota

**Wijziging Instellingsregeling Adviescollege dialooggroep
slavernijverleden**

Aanleiding

Het Adviescollege dialooggroep slavernijverleden heeft te kennen gegeven niet vóór 1 mei 2021 een advies met bevindingen uit te kunnen brengen, maar dit uiterlijk op 1 juli 2021 te zullen doen. Daarop moet de instellingsregeling van het adviescollege worden aangepast.

Advies/actie

- Graag uw ondertekening van het MR-aanbledingsformulier en daarmee uw akkoord met de 'Wijzigingsregeling Regeling Instelling Adviescollege dialooggroep slavernijverleden'.

Met opmerkingen 10/13/14/
4 KB: dgBRW akkoord

Kern

- Het Adviescollege dialooggroep slavernijverleden heeft hinder ondervonden van het coronavirus en de daarmee samenhangende maatregelen. Deze maatregelen brengen uitdagingen mee voor het organiseren en uitvoeren van een maatschappelijke dialoog over het Nederlandse slavernijverleden: fysieke bijeenkomsten konden en kunnen niet goed doorgang vinden.
- Het adviescollege heeft daarom besloten de planning aan te passen, de dialoog te verbreden en voor een groot deel over te stappen op een digitale dialoog.
- De dialooggroep heeft u per mail van 12 april (zie bijlage) van de vertraging en de nieuwe planning op de hoogte gebracht.
- In de wijzigingsregeling is nu opgenomen dat de dialooggroep uiterlijk op 1 juli 2021 aan u een advies met bevindingen uitbrengt.
- Het halen van de datum van 1 juli is van belang vanwege de jaarlijkse herdenking van de afschaffing van de slavernij en de viering van Keti Koti.

Toelichting

- I.v.m. uw eerdere toezegging dienen de beide Kamers vóór 1 mei (de oorspronkelijke opleveringsdatum van het advies van de dialooggroep) op de hoogte te worden gebracht van de nieuwe datum.
- Om dit op tijd te halen, en ook omdat u op 30 april niet zelf bij de MR aanwezig bent, is het gewenst dit stuk te laten agenderen op de MR van vrijdag 23 april. Dat betekent uiterlijk aanbieden bij AZ op vrijdag 16 april vóór 12:00.
- Op dinsdag 20 april staat er een digitale ontmoeting met de dialooggroep voor u gepland, waarin de dialooggroep u zal bijpraten over hun nieuwe planning.

TOELICHTING

1. Inleiding

Deze regeling strekt tot wijziging van de Regeling instelling Adviescollege dialooggroep slavernijverleden. De wijziging houdt in dat het adviescollege uiterlijk op 1 juli 2021 zijn advies zal uitbrengen, in plaats van uiterlijk op 1 mei 2021, zoals eerder was vastgelegd in de oorspronkelijke Regeling instelling Adviescollege dialooggroep slavernijverleden¹.

2. Achtergrond

In een brief aan de Tweede Kamer en Eerste Kamer van 1 juli 2020² is aangekondigd dat er een adviescollege wordt ingesteld dat de opdracht krijgt om een maatschappelijke dialoog over het slavernijverleden te organiseren en hierover een advies met bevindingen op te stellen. Het Adviescollege dialooggroep slavernijverleden is ingesteld met de Regeling instelling Adviescollege dialooggroep slavernijverleden. Het adviescollege is conform artikel 6 van deze regeling in werking getreden op 21 juli 2020 en de instellingsduur vervalt per 1 september 2021.

De benoeming van de leden van dit adviescollege en de vaststelling van hun vergoeding is geregeld in een apart besluit van de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties³. Het Adviescollege dialooggroep slavernijverleden bestaat uit een voorzitter en vijf leden.

Het Adviescollege dialooggroep slavernijverleden heeft te kennen gegeven niet voor 1 mei 2021 een advies met bevindingen uit te kunnen brengen. Het adviescollege verwacht dit advies uiterlijk 1 juli 2021 af te ronden. Om die reden wijzigt deze regeling artikel 4, eerste lid, van de Regeling instelling Adviescollege dialooggroep slavernijverleden: het adviescollege brengt zijn advies met bevindingen uiterlijk op 1 juli 2021 uit aan de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties.

De reden voor de vertraging is het coronavirus en de daarmee samenhangende maatregelen. Deze maatregelen brengen uitdagingen mee voor het organiseren en uitvoeren van een maatschappelijke dialoog over het Nederlandse slavernijverleden: fysieke bijeenkomsten konden en kunnen niet goed doorgang vinden. Dit heeft het adviescollege ertoe doen besluiten de planning aan te passen en grotendeels over te stappen op een digitale dialoog.

Eerder zijn de Tweede Kamer en Eerste Kamer er al per brief van 14 januari 2021⁴ van op de hoogte gesteld dat de oorspronkelijk voorzitter van het adviescollege, de heer Frits Goedgedrag, vanwege de coronamaatregelen niet vanuit zijn woonplaats op Aruba naar Nederland kon reizen en daardoor moest besluiten zijn werkzaamheden als voorzitter neer te leggen. Hij is als voorzitter van het Adviescollege dialooggroep slavernijverleden opgevolgd door vrouw Dagmar Harriët Oudshoorn-Tinga.

De minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties,

dr. K.H. Ollongren

---

¹ Stcr 2020, 38358.

² Kamerstukken II 2019/20, 35 300 VII, nr. 132.

³ Stcr 2020, 38357.

⁴ Kamerstukken II 2020/21, 35 570 VII, nr. 86.

Regeling van de minister van Binnenlandse Zaken van <datum>, <nr.>, tot wijziging van de Regeling instelling Adviescollege dialooggroep slavernijverleden (Wijzigingsregeling Regeling instelling Adviescollege dialooggroep slavernijverleden)

De minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, handelende in overeenstemming met het gevoelen van de ministerraad;

Gelet op artikel 6, eerste lid, van de Kaderwet adviescolleges;

BESLUIT:

Artikel 1

In artikel 4, eerste lid, van de Regeling instelling Adviescollege dialooggroep slavernijverleden wordt "voor 1 mei 2021" gewijzigd in "uiterlijk 1 juli 2021".

Artikel 2

Deze regeling treedt in werking met ingang van 1 mei 2021. Indien de Staatscourant waarin deze regeling wordt geplaatst, wordt uitgegeven na 30 april 2021, treedt zij in werking met ingang van de dag na de datum van uitgifte van de Staatscourant waarin zij wordt geplaatst, en werkt zij terug tot en met 1 mei 2021.

Artikel 3

Deze regeling wordt aangehaald als: Wijzigingsregeling Regeling instelling Adviescollege dialooggroep slavernijverleden.

Deze regeling zal met de toelichting in de Staatscourant worden geplaatst.

De minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties,

drs. K.H. Ollongren

Handtekening bewindspersoon

Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties

Rijksoverheid

Aanbiedingsformulier voor Ministerraad

Aanbieding

Van 1 *

Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties

Van 2

N.v.t.

Mede namens 1

N.v.t.

Mede namens 2

N.v.t.

Mede namens 3

N.v.t.

Type voorstel *

Overig

Titel en inhoud

Titel *

Wijzigingsregeling Regeling instelling Adviescollege dialooggroep slavernijverleden

Inhoud en doelstelling van het voorstel *

Deze regeling strekt tot wijziging van de Regeling instelling Adviescollege dialooggroep slavernijverleden. In een brief aan de Tweede Kamer en Eerste Kamer van 1 juli 2020 is aangekondigd dat er een adviescollege wordt ingesteld dat de opdracht krijgt om een maatschappelijke dialoog over het slavernijverleden te organiseren en hierover een advies met bevindingen op te stellen. Het Adviescollege dialooggroep slavernijverleden is ingesteld met de Regeling instelling Adviescollege dialooggroep slavernijverleden. Het adviescollege is conform artikel 6 van deze regeling in werking getreden op 21 juli 2020 en de instellingsduur vervalt per 1 september 2021. Het adviescollege heeft te kennen gegeven niet voor 1 mei 2021 een advies met bevindingen uit te kunnen brengen. Het adviescollege verwacht dit advies uiterlijk 1 juli 2021 af te ronden. Om die reden wijzigt deze regeling artikel 4, eerste lid, van de Regeling instelling Adviescollege dialooggroep slavernijverleden: het adviescollege brengt zijn advies met bevindingen uiterlijk op 1 juli 2021 uit aan de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties. De reden voor de vertraging is het coronavirus en de daarmee samenhangende maatregelen. Deze maatregelen brengen uitdagingen mee voor het organiseren en uitvoeren van een maatschappelijke dialoog over het Nederlandse slavernijverleden: fysieke bijeenkomsten konden en kunnen niet goed doorgang vinden. Dit heeft het adviescollege ertoe doen besluiten de planning aan te passen en grotendeels over te stappen op een digitale dialoog.

Voorgesteld besluit *

Anders nl.

Eigen formulering

Instemmen met de voorgestelde wijziging van de Regeling instelling Adviescollege dialooggroep slavernijverleden.

Behandeltraject

Datum aanbieding *

16 april 2021

Kenmerk *

2021-0000192377

Hamerstuk *

Ja   Nee

Voorgaande behandeling *

Ja   Nee

Gevolgen en juridisch kader

Gevolgen rijksbegroting *	☐ Ja	☒ Nee
Gevolgen apparaatsuitgaven *	☐ Ja	☒ Nee
Gevolgen voor regeldruk *	☐ Ja	☒ Nee
Overeenstemming met JenV inzake wetgevingstoets en effectenanalyse *	☐ Ja	☐ Nee, met bijlage ☐ Nee, zonder bijlage ☒ N.v.t.
Overeenstemming met JenV inzake fouten- en misbruksignalering *	☐ Ja	☐ Nee, met bijlage ☐ Nee, zonder bijlage ☒ N.v.t.
Aan EU Notificatie voldaan *	☐ Ja	☐ Nee ☒ N.v.t.
Verplichting int. verdragen en/of Europese regelgeving *	☐ Ja	☒ Nee

Interdepartementale afstemming

Overeenstemming BZK inzake beoordelingskader financiële/bestuurlijke consequenties decentrale overheden en/of Caribisch Nederland *	☐ Ja	☐ Nee	☒ N.v.t.
Overeenstemming Aruba, Curaçao en Sint Maarten *	☐ Ja	☐ Nee	☒ N.v.t.
Ambtelijk afgestemd *	☐ Ja	☐ Nee	☒ N.v.t.
Overeenstemming bereikt op ambtelijk niveau *	☒ Ja	☐ Nee	☐ N.v.t.
Overeenstemming bereikt met	☐ AZ	☐ BZK	☐ EZK ☐ I&W ☒ SZW ☐ VWS ☐ LNV
	☐ BZ	☐ Def	☐ Fin ☒ OCW ☐ JenV ☐ BH&OS
Omschrijving geschilpunten	Geen. Ambtelijk afgestemd met de deelnemende ministeries aan het Interdepartementaal Overleg Dialoog Slavernijverleden, te weten OCW en SZW.		

Contactpersonen

Naam *	Contactpersoon 1	Contactpersoon 2
Afdeling *	<input type="text" value="10.1.d"/>	<input type="text" value="10.1.d"/>
Telefoonnummer *	<input type="text" value="10.1.d"/>	<input type="text" value="10.1.d"/>
E-mailadres *	<input type="text" value="10.1.d"/>	<input type="text" value="10.1.d"/>

Van: [REDACTED]
Aan: [REDACTED]
Cc: [REDACTED]
Onderwerp: terugkoppeling gesprek MBZK-adviescollege dialoog slavernijverleden
Datum: dinsdag 5 januari 2021 16:44:08

Hi [REDACTED]

Hierbij een korte terugkoppeling van het gesprek van de minister met het adviescollege dialooggroep slavernijverleden:

- Minister heeft de naam van de beoogd opvolger van de vz vertrouwelijk genoemd en aangegeven dat dit onder voorbehoud is, omdat het nog besproken moet worden in de MR. Dat gebeurt a.s. vrijdag (NB: ik zal [REDACTED] dit punt nog meegeven voor de annotatie).
- Minister heeft aangegeven benieuwd te zijn wat de leden hiervan vinden. De reacties waren enerzijds "jammer dat de vz" vertrekt, anderzijds "de corona-maatregelen maken niet alleen het werk van de vz moeilijk, maar van alle leden en vormen een probleem voor de gesprekstafels". Er is niet gereageerd op de naam van de nieuwe beoogd vz.
- De leden hebben aangegeven dat de gesprekstafels fysiek moeten plaatsvinden en niet digitaal. Kwaliteit van de dialoog staat voorop. Men verwacht dat het nog wel even kan duren voordat dat kan. De minister heeft hierop gereageerd dat corona een handicap is, dat we realistisch moeten zijn en niet het onmogelijke kunnen vragen. Als het rapport niet voor 1 mei af kan zijn, dan is dat zo, maar moet dat wel tijdig worden vastgesteld en moeten er zo mogelijk tussenresultaten worden geleverd. Er moet gezocht worden naar mogelijkheden van wat wel kan. De minister gaf wel aan bang te zijn het momentum te verliezen (ook met het oog op de verkiezingen).
- De dialooggroep heeft aangegeven blij te zijn met de ruimte die geboden wordt en verwacht die nodig te hebben. Ook is de suggestie gedaan om de dialoog mee te nemen inde trajecten van Nationaal coördinator- en Staatscommissie discriminatie en racisme, omdat de dialoog dan onderdeel uitmaakt van een groter geheel en vertraging dan minder uitmaakt. De vz was het hier mee eens, maar gaf ook aan dat gewoon doorgaan moet worden met het werk van de dialooggroep. De minister wil al deze trajecten, en ook die van het parlementair onderzoek van de EK, naast elkaar leggen om te bekijken of die op een slimme manier met elkaar kunnen worden verbonden.

A.s. donderdag hebben [REDACTED] en ik een gesprek met de beoogd voorzitter. In dat gesprek zullen we praktische zaken en inhoudelijke zaken doornemen en aandringen op snelheid en (tussen)resultaten.

Groet,

[REDACTED]

Van: [REDACTED]
Aan: [REDACTED]
Cc: [REDACTED]
Onderwerp: Re: Adviescollege en WOB
Datum: dinsdag 29 juni 2021 16:10:56

Dag [REDACTED]

Hartelijk dank voor het uitzoeken en je bericht.

We zijn inderdaad nog eventjes volop bezig met vooruitkijken, na 1 juli zal ik me kunnen bezighouden met archivering.

Vanwege de drukte van de afgelopen periode, heb ik nog niet alles op orde. Het is nog beetje lastig in te schatten, maar in de loop van volgende week moet ik dat wel klaar kunnen hebben, denk ik. Zou dat akkoord kunnen zijn?

Met vriendelijke groeten,

[REDACTED]

[REDACTED]
[REDACTED]

Adviescollege Dialooggroep Slavernijverleden

[REDACTED]@gmail.com

Het Adviescollege Dialooggroep Slavernijverleden is in 2020 ingesteld door de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties. Zij heeft tot taak het opzetten van een maatschappelijke dialoog rondom het Nederlandse slavernijverleden en de doorwerking daarvan in de hedendaagse samenleving. De dialogen vinden in 2021 plaats in zowel het Nederlandse als Caribische deel van het koninkrijk. Het college werkt onafhankelijk en wordt onbezoldigd voorgezeten door Dagmar Oudshoorn (directeur Amnesty International Nederland).

On 28 Jun 2021, at 22:32, [REDACTED]@minbzk.nl> wrote:

Beste allen,

Nog volop bezig met vooruitkijken, maar zoals vanmiddag besproken met [REDACTED] ook al iets in het kader van de terugblik: ik stuur jullie hierbij de relevante informatie m.b.t. jullie archief en de Wet Openbaarheid Bestuur (WOB).

Artikel 5 van het instellingsbesluit van het Adviescollege luidt: "De archiefbescheiden van het adviescollege worden na zijn opheffing of, zo de omstandigheden daartoe eerder aanleiding geven, zoveel eerder, overgebracht naar het archief van het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties."

Onderlinge communicatie tussen de leden van het adviescollege valt niet onder de WOB. Het archief (dus zonder die onderlinge communicatie) valt wel onder de WOB.

Op welke termijn zou het voor jullie haalbaar zijn om de stukken over te dragen?

Mochten jullie nog vragen hebben, schroom niet, dan ga ik nog even te rade bij de juristen.

Hartelijke groet,

10.1.d

10.1.d

10.1.d

Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties

DGBRW/ Directie Democratie en Bestuur

Bezoekadres: Turfmarkt 147, Den Haag

Postadres: Postbus 20011, 2500 EA Den Haag

10.1.d

Dit bericht kan informatie bevatten die niet voor u is bestemd. Indien u niet de geadresseerde bent of dit bericht abusievelijk aan u is toegezonden, wordt u verzocht dat aan de afzender te melden en het bericht te verwijderen. De Staat aanvaardt geen aansprakelijkheid voor schade, van welke aard ook, die verband houdt met risico's verbonden aan het elektronisch verzenden van berichten.

This message may contain information that is not intended for you. If you are not the addressee or if this message was sent to you by mistake, you are requested to inform the sender and delete the message. The State accepts no liability for damage of any kind resulting from the risks inherent in the electronic transmission of messages.

Van: 10.1.d
Aan: 10.1.d
Onderwerp: RE: gesprekspunten 10.1.d
Datum: maandag 28 juni 2021 12:48:00

Ja, mooi!
Plus antwoord op vraag over WOB.
Tot zo!

Van: 10.1.d @minbzk.nl>
Verzonden: maandag 28 juni 2021 12.48
Aan: 10.1.d @minbzk.nl>
Onderwerp: gesprekspunten 10.1.d

- 1 Bijpraten
- 2 Rapport onder embargo (eind) → voor deling met TK 1 juli
- 3 juli: stavaza/draaiboek 1 juli
- 4 Polsen: 'wettelijke dimensie'
- 5 Eindevaluatie na 1 juli

10.1.d

Directie Democratie en Bestuur
Directoraat-Generaal Bestuur, Ruimte en Wonen
Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties
Turfmarkt 147 | 2511 DP | Den Haag
Postbus 20011 | 2500 EA | Den Haag

10.1.d
10.1.d

Van: 10.1.d
Aan: 10.1.d
Onderwerp: geannoteerde agenda eindgesprek 10.1.d /Adviescollege dialooggroep Slavernijverleden
Datum: dinsdag 6 juli 2021 13:54:40
Bijlagen: Annotatie_Eindgesprek 10.1.d Adviescollege_Slavernijverleden.docx

---

Hbi 10.1.d

Zie bijgevoegd de geannoteerde agenda voor het eindgesprek met 10.1.d
donderdag 15:00.

Hartelijke groet,

10.1.d

Van: 10.1.d
Aan: 10.1.d
Onderwerp: aandachtspunten overleg 10.1.d
Datum: maandag 14 juni 2021 09:57:41

Ha 10.1.d

Vanmiddag hebben we overleg met 10.1.d (10.1.d Adviescollege) Dit zijn denk ik voornaamste punten voor ons. Waarbij we 'logistiek' even kort kunnen aanstippen als 'ongoing business' om aan te geven dat hieraan gewerkt wordt. En uiteraard wat jijzelf wilt aanvullen en 10.1.d inbrengt.

Groet,

10.1.d

- **Voortgang dialogen:**
  - o Input Curaçao?
  - o Nieuws van andere eilanden/dialogen?
- **Voortgang rapportage Adviescollege**
  - o Hoever zijn ze
  - o Praktische zaken: drukken, verspreiding etc
- **Logistiek Adviescollege (voor jouw beeld)**
  - o Uren 10.1.d maakt meer uren dan gemiddelde contract → mogelijkheid marginale ophoeling binnen contract; blijft surplus bestaan;
  - o 10.1.d contracten 10.1.d per 31-7 worden, conform contract, per 31-7 beëindigd
    - Probeer al dagen 10.1.d (dossierhouder externe inhoud) hierover te bellen/mailen.
  - o Curaçao: wat factureringsissues; zijn nu opgelost → kunnen alles ineens indienen (zijn hiermee akkoord)
  - o Er ligt een verzoek tot representatiekosten (alle betrokkenen boek 'Slavernij' Rijks) → ligt bij 10.1.d
- **1 juli:**
  - o Wensen/voorwaarden
    - Input do 17 juni?
  - o Aanbieding: zonder burgemeester
  - o Persmoment
  - o (time permitting): perbericht? Mediastrategie etc?
- **Inzage onder embargo**
  - o (polsen wanneer)

10.1.d

Directie Democratie en Bestuur
 Directoraat-Generaal Bestuur, Ruimte en Wonen
 Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties
 Turfmarkt 147 | 2511 DP | Den Haag
 Postbus 20011 | 2500 EA | Den Haag

10.1.d

10.1.d

Van: [REDACTED]
Aan: [REDACTED] @amnesty.nl; [REDACTED] @amnesty.nl
Onderwerp: FW: Bijpraten dialoog slavenlijverleden vz-dialooggroep-BZK
Begin: woensdag 10 februari 2021 16:30:00
Eind: woensdag 10 februari 2021 17:15:00
Locatie: webex

Let op: ingepland tot 1 juni. Zorg jij voor het vervolg?

—Oorspronkelijke afspraak—

Van: [REDACTED]
Verzonden: donderdag 21 januari 2021 10:33
Aan: [REDACTED] @amnesty.nl; [REDACTED] @amnesty.nl <mailto:[REDACTED] @amnesty.nl>
Onderwerp: Bijpraten dialoog slavenlijverleden vz-dialooggroep-BZK
Tijd: vindt plaats elke 2we(e)k(en) op woensdag vanaf 10-2-2021 tot 1-6-2021 van 16:30 tot 17:15 (UTC+01:00) Amsterdam, Berlijn, Bern, Rome, Stockholm, Wenen.
Locatie: webex

Hierbij de uitnodigingen voor het webex overleg vanaf 10 februari om de 2 weken (voorlopig tot 1 juni ingepland).

met vriendelijke groet,

[REDACTED]

[REDACTED]

Directie Democratie en Bestuur
 Directoraat-Generaal Bestuur, Ruimte en Wonen
 Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties
 Turfmarkt 147 | 2511 DP | Den Haag
 Postbus 20011 | 2500 EA | Den Haag

[REDACTED]

– De volgende tekst niet verwijderen of wijzigen. –

Wanneer het tijd is, kunt u hier deelnemen aan uw Rijksvideo Vergadering.

Vergaderingsnummer (toegangscode): [REDACTED]

Wachtwoord voor vergadering: [REDACTED]

Deelnemen aan vergadering <<https://rijksvideo.webex.com/rijksvideo/j.php?MTID=m62f14985ebf1de2075b9a6c385e0d5ca>>

Tik om deel te nemen vanaf een mobiel apparaat (alleen deelnemers)
 +31-2072-19842, [REDACTED] <tel%2B31-2072-19842,*01%2B[REDACTED]> Netherlands Toll
 +1-650-215-5226, [REDACTED] <tel%2B1-650-215-5226,*01%2B[REDACTED]> United States Toll

Deelnemen via telefoon
 +31-2072-19842 Netherlands Toll
 +1-650-215-5226 United States Toll
 Algemene inbellennummers <<https://rijksvideo.webex.com/rijksvideo/globalcallin.php?MTID=m8016cf61c763dd5182c631d003b85ad2>>

Deelnemen via een videosysteem of -toepassing
Kies **10.2.g** @rijksvideo webex com <sip:**10.2.g**@rijksvideo webex com>
U kunt ook 62109 219 4 kiezen en uw vergaderingnummer invoeren

Deelnemen met Microsoft Lync of Microsoft Skype voor Bedrijven

Kies **10.2.g** rijksvideo@lync webex com <sip:**10.2.g** rijksvideo@lync webex com>

Als u een host bent, klik dan hier <<https://rijksvideo.webex.com/rijksvideo/j.php?MTID=mdba9b7828332399d1bf321e47311988c>> om hostgegevens weer te geven

Hebt u hulp nodig? Ga naar <http://help.webex.com> <<http://help.webex.com>>

Gespreksannotatie: eindgesprek Adviescollege

1 Terugblik: proces

- Terugblik op afgelopen jaar; en specifiek periode vanaf aantreden **10.1.d**
- Wat trof ze aan, hoe heeft ze een en ander aangepakt/beleefd; ervaring van eindadvies + presentatie 1 juli?

Aandachtspunt BZK: Van belang om recht te doen aan chaotische omstandigheden/personele wisseling. En waardering te tonen voor grote inzet van huidige team: **10.1.d** en **10.1.d**

2 Inhoud Rapport : inkleuring en toelichting

- Totstandkoming rapport
- Toelichting specifieke keuzes adviezen:
  - wettelijke verankering, beeld bij excuses, historisch onderzoek, en herdenkingsjaar 2023 (hoe leeft dit; wat heeft College hierover gehoord/besproken)
- Overwegingen/debatten binnen het College
- Aandachtspunten vanuit gemeenschap(pen) en dialogen?
  - Informeel polsen: mate van afstemming eilanden, G4, andere partners (Ninsee?)
  - Is een waarheids-/verzoeningscommissie als optie besproken; hoe kijkt **10.1.d**/Adviescie daar tegen aan (re:motie CU)?

Aandachtspunt BZK: een beeld te krijgen van de relatieve weging van adviezen; of specifieke adviezen uit bepaalde hoek komen, wel/niet breed worden gedragen; en meer inkleuren te krijgen van beleidsrelevante thema's als excuses, onderzoek, en herdenkingsjaar 2023.

3 Vooruitblik: proces voortgang

- Belangrijke aandachtspunten: kansen/bdreigingen in vervolgtraject
- Specifieke partijen die voor ons van belang zijn?

Aandachtspunt BZK: verheldering van mogelijke valkuilen, kansen/bdreigingen, beeld van maatschappelijke krachtenveld+ verwachtingen;

10.2.g

4 Evaluatie:

- Wat ging goed/wat minder goed?
- Algemeen beeld van de afstemming met BZK?
- Welke aandachtspunten/welke lessen kunnen we trekken voor toekomst?
  - Denk: proces, afstemming, financiën, bezetting, afronding, presentatie rapportage

Aandachtspunt BZK: Van belang hier scherp te krijgen wat we kunnen leren. Ter eigen evaluatie, maar ook voor andere departementen die ook in de toekomst adviescolleges oprichten en ons hierover benaderen.

5 Praktische afronding:

- Archivering stukken
- Financiën/logistiek
- Ontbinding College

Van: [REDACTED]
Aan: [REDACTED]
Cc: [REDACTED]
Onderwerp: RE: Vraag van het college over stemming NL bij VN
Datum: maandag 3 mei 2021 12:11:40

Beste [REDACTED]

Onderstaand het antwoord over het stemgedrag van Nederland. Dit antwoord hebben we van het ministerie van Buitenlandse Zaken ontvangen. Het antwoord is voor intern gebruik. Mocht het adviescollege hiermee extern iets willen doen, dan graag met BZ en BZK afstemmen voor de juiste context.

Allereerst belangrijk om te noemen dat de 'tegenstem' gevolg was van een communicatiefout. De intentie was om te onthouden, net als in de Derde Commissie, waar deze resolutie eerst is behandeld. Dit is ook schriftelijk rechtgezet, en dat wordt gereflecteerd in het eindrapport van de 75^e zitting van de AVVN (nog niet gepubliceerd).

Dat Nederland niet voor de resolutie heeft gestemd vindt voor een belangrijk deel zijn oorsprong in de Durbanconferentie en verklaring uit 2001, die ook in deze resolutie een centrale rol vervult. In Nederlandse visie kenmerkte deze conferentie zich door een eenzijdige aandacht voor Israël, een uitgebreidere weergave van de Nederlandse overwegingen is terug te lezen, in onder meer, deze schriftelijke antwoorden aan de Eerste Kamer in de context van de Durban review conference.

Een andere reden voor de onthouding is de accumulatie van VN-experts, herinneringsdagen en werkgroepen die zich op het thema racismebestrijding richten. Nederland mistent geenszins dat de VN een belangrijke rol vervult bij de bestrijding van racisme en andere vormen van intolerantie, discriminatie. Integendeel, maar de wijze waarop dit in VN-verband is georganiseerd kan leiden tot versnippering, ten nadele van de effectiviteit van de inspanningen.

Ten overvloede, het belang dat Nederland hecht aan de bestrijding van racisme, en de rol van de VN daarbij, komt onder meer tot uiting in de ontvangst van de Speciaal Rapporteur in 2019 en verwante statements in de Mensenrechtenraad. Zie onder meer:

<https://www.permanentrepresentations.nl/documents/speeches/2020/07/15/44th-mrr-racism>.

Nederland onderstreepte het belang van collectieve inzet tegen racisme in een nationale interventie in het spoeddebat van de Mensenrechtenraad op 17 + 18 juni 2021. Ook onderschreef Nederland tijdens de meest recente zitting van de Mensenrechtenraad de gezamenlijke verklaring "on Countering Racism and Racial Discrimination."

Groet,
[REDACTED]

Van: [REDACTED] @gmail.com>
Verzonden: maandag 19 april 2021 16:44
Aan: [REDACTED] @minbzk.nl>
Cc: [REDACTED] @gmail.com>
Onderwerp: Vraag van het college over stemming NL bij VN

Dag **10.1.d**

Ik kreeg vanuit het Adviescollege een vraag over de stemming door Nederland over deze resolutie in de Verenigde Naties.

<https://digitallibrary.un.org/record/3896183?ln=en>

Nederland heeft 'nee' gestemd. Het college zou graag kennis nemen van de beweegredenen voor deze keuze van Nederland.

Alvast bedankt en met vriendelijke groeten,

10.1.d

10.1.d

10.1.d

Adviescollege Dialooggroep Slavernijverleden

10.1.d @gmail.com

*Het Adviescollege Dialooggroep Slavernijverleden is in 2020 ingesteld door de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties. Zij heeft tot taak het opzetten van een maatschappelijke dialoog rondom het Nederlandse slavernijverleden en de doorwerking daarvan in de hedendaagse samenleving. De dialogen vinden in 2021 plaats in zowel het Nederlandse als Caribische deel van het koninkrijk. Het college werkt onafhankelijk en wordt onbezoldigd voorgezeten door **10.1.d**.*

10.1.d

Van: [REDACTED]
Aan: [REDACTED]
Cc: [REDACTED]
Onderwerp: Uitnodiging overhandiging rapport van bevindingen 1 juli 1215-1245 hotel Arena
Datum: dinsdag 29 juni 2021 08:41:40

Dag [REDACTED]

Met plezier willen we jullie uitnodigen om aanwezig te zijn bij de overhandiging van het rapport Ketenen van het Verleden.

De overhandiging is een klein moment maar van zeer grote betekenis.

Jullie inzet en steun is van grote waarde geweest graag zien we jullie er dan ook bij.

Hartelijke groet

[REDACTED]
[REDACTED]

Adviescollege Dialooggroep Slavernijverleden

[REDACTED]@collegeslavernij.nl

Adviescollege Dialooggroep Slavernijverleden / ikzeteenstap.nl

Het Adviescollege Dialooggroep Slavernijverleden is in 2020 ingesteld door de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties. Zij heeft tot taak het opzetten van een maatschappelijke dialoog rondom het Nederlandse slavernijverleden en de doorwerking daarvan in de hedendaagse samenleving. De dialogen vinden in 2021 plaats in zowel het Nederlandse als Caribische deel van het koninkrijk. Het college werkt onafhankelijk en wordt onbezoldigd voorgezeten door [REDACTED]

[REDACTED]

Van: [REDACTED]
Aan: [REDACTED]
Cc: [REDACTED]
Onderwerp: Brief Joke Smits Stichting
Datum: maandag 17 augustus 2020 12:40:48
Bijlagen: Brief Joke Smit Stichting op samenstelling Adviescollege Dialooggroep Slavernijverleden.pdf
Getekende brief samenstelling Adviescollege Dialooggroep Slavernijverleden Joke Smit Stichting.pdf

---

Beste [REDACTED]

Hierbij stuur ik het adviescollege dialooggroep slavernijverleden de brief van de Joke Smit Stichting en de reactie van de minister hierop, toe. De Joke Smit Stichting gaat in de brief in op de samenstelling van het adviescollege dialooggroep slavernijverleden daar waar het gaat om de evenredige vertegenwoordiging van vrouwen. De minister geeft o.a. aan dat zij het belang van evenredige vertegenwoordiging van vrouwen in de nog samen te stellen groep van wetenschappers extra onder de aandacht zal brengen van het adviescollege. In ambtelijke gesprekken hebben wij dat reeds met jullie gedaan. Bij deze dus ook de brief aan de Joke Smit Stichting waarin de minister dat aangeeft. Mogelijk kunnen jullie deze brieven en de brieven van en aan het KNHG (zie mijn mail hiervoor) kunnen betrekken bij jullie overleg volgende week.

met vriendelijke groet,

[REDACTED]

[REDACTED]
Directie Democratie en Bestuur
Directoraat-Generaal Bestuur, Ruimte en Wonen
Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties
Turfmarkt 147 | 2511 DP | Den Haag
Postbus 20011 | 2500 EA | Den Haag

JOKE SMIT STICHTING

Tweede Schuytstraat 210 - 2517 TR Den Haag - telefoon 070-3467881

Den Haag, 6 juli 2020

De Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties
Mevrouw drs. K.H. Ollongren
Postbus 20011
2500 EA Den Haag

Kenmerk: BM2020-061
Betreft: Samenstelling Adviescollege Dialooggroep Slavernijverleden

Zeer geachte mevrouw Ollongren,

In een brief van 1 juli 2020 heeft u de Tweede Kamer geïnformeerd over de instelling van een nieuw eenmalig "Adviescollege Dialooggroep Slavernijverleden". U heeft daarin tweemaal zoveel mannen als vrouwen benoemd.

Dat strookt niet met de op u liggende verplichting tot naleving van de evenredigheidsbepaling in artikel 12, derde lid, van de Kaderwet adviescolleges die u voorschrijft te streven naar evenredige deelneming van (in casu) vrouwen.

Het strookt evenmin met het uitgangspunt van dit kabinet, laatst nog verwoord door uw ambtsvoorganger de heer Knops in zijn brief aan de Tweede Kamer van 6 maart 2020 (Kamerstukken II, 28101, nr. 17):

[...] beoogt het kabinet dezelfde mate van diversiteit te bereiken bij alle adviescolleges en commissies, ook als zij niet onder het bereik van de Kaderwet adviescolleges vallen. Het principe "pas toe of leg uit" geldt hier. Indien een voordracht voor een lid wordt gedaan die niet bijdraagt aan diversiteit, dient de Minister die het aangaat uit te leggen welke pogingen tot het realiseren van diversiteit zijn ondernomen. Zo nodig spreken de leden van het kabinet elkaar aan op de voordracht".

Het is niet goed denkbaar en dus ook niet uit te leggen dat u – naast mevrouw Gonçalves-Ho Kang You en mevrouw Kool-Blokland – geen vrouwen kunt vinden die een zinvolle bijdrage aan de werkzaamheden van het college kunnen leveren. Dat bij de samenstelling van het college meer dan gebruikelijke aandacht aan etnische diversiteit is geschenkt, betekent niet dat u diversiteit naar sekse buiten beschouwing mag laten.

Wij verzoeken u daarom nog in de aanloopfase het adviescollege uit te breiden door de benoeming van twee vrouwen, waardoor ook de diversiteit naar sekse wordt verzekerd.

Een door uzelf ondertekend antwoord op deze brief stellen wij op prijs, omdat we uw eigen reactie (en niet die van een namens u schrijvende ambtenaar) willen betrekken bij de opstelling van een rapport, waarmee wij de Tweede Kamer in het najaar meer inzicht willen geven in de wijze waarop dit kabinet daadwerkelijk gestalte geeft aan zijn uitgangspunten, voornemens, toezeggingen en procedures rond dit thema.

Met de meeste hoogachting en vriendelijke groet,

101 d

101 d

R AANGETEKENDE BRIEF NL

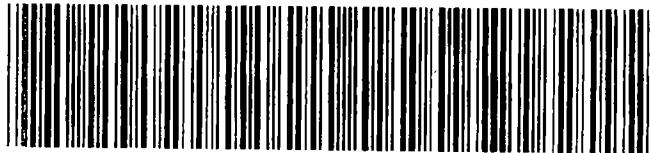
NL Frankering betaald €8.8

14 gr

211145 06-07-2020 16 06

D
PostNL

NL

3SRPKS054047874

2500EA 20011

De Minister van Binnenlandse Zaken
en Koninkrijksrelaties
Mevrouw drs. K.H. Ollongren
Postbus 20011
2500 EA Den Haag

FMHaaglanden

07 JULI 2020

Ontvangen

Joke Smit
(1933 - 1981)
Feministe

Joke Smit Stichting
Tweede Schuytstraat 210
2517 TR Den Haag

/

**Ministerie van Binnenlandse Zaken en
Koninkrijksrelaties**

> Retouradres Postbus 20011 2500 AE Den Haag

Joke Smit Stichting

10.1.d.

Tweede Schuytstraat 220
2517 TR Den Haag

**Directoraat-Generaal
Bestuur, Ruimte en Wonen
Democratie en Bestuur**

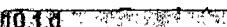
Turfmarkt 147
Den Haag
Postbus 20011
2500 AE Den Haag
www.rijksoverheid.nl
www.facebook.com/minbzk
www.twitter.com/minbzk
www.linkedin.com/company/ministerie-van-bzk

Kenmerk
2020-0000434483

Uw kenmerk
BM2020-061

Datum **17 AUG 2020**

Betreft Samenstelling Adviescollege Dialooggroep Slavernijverleden

Geachte

10.1.d.

In uw brief van 6 juli jl. uit u uw zorgen over de evenredige vertegenwoordiging van vrouwen in het Adviescollege Dialooggroep Slavernijverleden. Dank voor uw schrijven. Ik ben blij te vernemen dat u, eveneens als ik, bewaakt dat dergelijke adviescolleges evenwichtig zijn samengesteld.

Ik onderschrijf het belang van een evenwichtige samenstelling van adviescolleges. Naast het belang van een evenredige man-vrouw verdeling waren er veel factoren om rekening mee te houden. De samenstelling van dit specifiek Adviescollege was een hele uitdaging. Andere factoren die speelden zijn bijvoorbeeld vertegenwoordiging van jongeren, vertegenwoordiging van de verschillende gemeenschappen met een slavernijverleden (denk aan de Antilliaanse en Surinaamse gemeenschappen) en aantoonbare affiniteit en staat van dienst in het publieke debat over het Nederlandse slavernijverleden en aanpalende onderwerpen.

U begrijpt, het zoeken naar dit meervoudige evenwicht was geen sinecure. Uiteindelijk is naar mijn mening een inclusieve samenstelling bereikt. Ik vertrouw erop dat u het met mij eens bent dat de kwaliteit van de betrokken leden van de dialooggroep bepaald hoogwaardig mag worden geacht.

Met een vrouw meer en een man minder was het percentage vrouwen 50% geweest, nu ligt dit op 30%. Hiermee voldoet het Adviescollege overigens wel aan de minimumeis van 30% die wordt gehanteerd ter uitwerking van het streven naar evenredige vertegenwoordiging.

**Directoraat-Generaal
Bestuur, Ruimte en Wonen
Democratie en Bestuur**

Een nog samen te stellen groep wetenschappers zal de dialooggroep bijstaan.
Mijn medewerkers zullen het belang van deelname van vrouwen in deze groep extra onder de aandacht brengen van de dialooggroep.

**Kenmerk
2020-0000434483**

De minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties,

10.1.d
drs. K.H. Ollongren
10.1.d

Van: [REDACTED]
Aan: [REDACTED] @huygens.knaw.nl
Onderwerp: Brief namens bestuur KNHG voor minister Ollongren inzake Commissie Slavernijverleden
Datum: maandag 17 augustus 2020 12:24:41
Bijlagen: Image001.png
Brief aan de minister inzake commissie slavernijverleden.pdf
Verzonden brief Koninklijk Nederlands Historisch Genootschap.pdf

---

Geachte [REDACTED]

De reactie op de brief van het KNHG van 10 juli jl. over het adviescollege dialooggroep slavernijverleden is 12 augustus per post verstuurd. Ik stuur deze hierbij ook digitaal toe. I.v.m. het reces kon de beantwoording pas plaatsvinden na terugkeer van de minister van BZK. Ik hoop hiermee uw vraag te hebben beantwoord.

met vriendelijke groet,

[REDACTED]

[REDACTED]

Directie Democratie en Bestuur
Directoraat-Generaal Bestuur, Ruimte en Wonen
Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties
Turfmarkt 147 | 2511 DP | Den Haag
Postbus 20011 | 2500 EA | Den Haag

[REDACTED]

Van: [REDACTED] @huygens.knaw.nl>

Datum: vrijdag 14 aug. 2020 1:30 PM

Aan: [REDACTED] @minbzk.nl>, [REDACTED]
[REDACTED]

Onderwerp: FW: Brief namens bestuur KNHG voor minister Ollongren inzake Commissie Slavernijverleden

Geachte [REDACTED]

Iets meer dan een maand geleden heb ik, als directeur van het bureau van het Koninklijk Nederlands Historisch Genootschap (KNHG), namens het bestuur van onze vereniging de minister van Binnenlandse Zaken per post én per email (via u dus) een brief gestuurd. In deze brief pleit het KNHG voor toevoeging van een vakhistoricus aan de adviescommissie Slavernijverleden.

Helaas hebben niets van uw ministerie gehoord, niet eens een ontvangstbevestiging. Daarom verzoek ik u mij te informeren over de stand van zaken zodat ik mijn bestuur kan laten weten of de minister gebruik wil maken van ons aanbod.

Met vriendelijke groet

[REDACTED]

[REDACTED]

Postbus 10855

NL 1001 EW Amsterdam

[REDACTED]

[REDACTED]

From: [REDACTED]

Sent: vrijdag 10 juli 2020 15:32

To: [REDACTED] @minbzk.nl>; [REDACTED]

[REDACTED]

Subject: Brief namens bestuur KNHG voor minister Ollongren inzake Commissie Slavernijverleden

Geachte [REDACTED]

Met veel plezier stuur ik u, namens het bestuur van Koninklijk Nederlands Historisch Genootschap (KNHG), een brief toe gericht aan Minister Ollongren. Deze brief hebben wij vandaag ook per post, ter attentie van de minister, verstuurd.

De KNHG pleit in de bijgevoegde brief om een vakhistoricus toe te voegen aan de adviescommissie Slavernijverleden. Wij verzoeken u deze brief met haar te delen.

Bij voorbaat dank en met vriendelijke groet,

[REDACTED]

[REDACTED]

Postbus 10855

NL 1001 EW Amsterdam

10.1.2

10.1.2

Jubileumhandtekening def

Koninklijk Nederlands Historisch Genootschap

Aan: Mevr. K. Ollongren
Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties
Postbus 20011
2500 EA Den Haag

Amsterdam, 10 juli 2020,

Geachte minister Ollongren,

Onlangs heeft het kabinet op uw voordracht besloten om een adviescommissie in te stellen die gaat onderzoeken of Nederland wettelijk moet vastleggen dat de slavernij en de slavenhandel in het verleden misdaden tegen de menselijkheid waren. In uw woorden: "Een commissie die het debat over het slavernijverleden op gang moet brengen, moet ook dit onderzoeken".

Het Koninklijk Nederlands Historisch Genootschap (KNHG) is vanzelfsprekend zeer verheugd over deze beslissing. In het historische veld staat het slavernijverleden al jaren hoog op de academische agenda. Als vakvereniging organiseert de KNHG ook regelmatig bijeenkomsten over inclusie, racisme en slavernij, en over de herinnering aan dit verleden. KNHG heeft een grote achterban, die bestaat niet alleen uit academici (experts en een zeer actieve groep jong historici), maar ook uit docenten, erfgoedinstellingen en andere maatschappelijke partners. De sector heeft veel kennis opgebouwd over de geschiedenis van de slavenhandel en de manier waarop die nog doorwerkt in onze huidige maatschappij.

Het bestuur van de KNHG wil middels deze brief haar verwondering uitspreken dat in de adviescommissie die het slavernijverleden en de doorwerking ervan moet gaan onderzoeken slechts één archivarishistoricus heeft opgenomen, en geen experts op het gebied van het slavernijverleden. Wij zouden erop aan willen dringen om deze toevoeging nog te doen: een dergelijk belangwekkende kwestie kan niet zonder domeinexperts worden onderzocht.

KNHG stelt zich graag bereid om de minister van advies te dienen over onderzoekers die deze commissie de benodigde historische expertise zouden kunnen leveren. Mocht u gebruik wensen te maken van dit aanbod, dan kunt u contact opnemen met **[REDACTED]** via **[REDACTED]@huygens.knaw.nl**.

Hoogachtend
Namens het bestuur van de KNHG,

10.1.d

[REDACTED]

Koninklijk Nederlands Historisch Genootschap

[REDACTED]
[REDACTED]
[REDACTED]

**Directoraat-Generaal
Bestuur, Ruimte en Wonen
Directie Democratie en
Bestuur**

www.rjksoverheid.nl
www.facebook.com/minbzk
www.twitter.com/minbzk
www.linkedin.com/company/ministerie-van-bzk

Contactpersoon

[REDACTED]

[REDACTED]@minbzk.nl

Datum   **12 AUG 2020**
 Betreft   adviescollege dialooggroep slavernijverleden

Kenmerk
 2020-0000452131

Uw kenmerk

Geachte [REDACTED] **10.1.6**

Allereerst dank ik u voor uw brief en uw interesse in het adviescollege dialooggroep slavernijverleden.

U spreekt, namens het bestuur van het Koninklijk Nederlands Historisch Genootschap, uw verwondering uit dat in de adviescommissie slechts één archivaris-historicus is opgenomen, en geen experts op het gebied van het slavernijverleden. U dringt erop aan om dit alsnog te doen en geeft aan bereid te zijn tot het geven van advies.

Volgens zijn instellingsregeling heeft het adviescollege tot taak het organiseren van een dialoog over het slavernijverleden en het opstellen van een rapport met bevindingen van de dialoog. De dialoog gaat over de doorwerking van het slavernijverleden in de hedendaagse samenleving en is gericht op een bredere erkenning en inbedding van dit gedeelde verleden.

Het organiseren van deze dialoog is de primaire taak van het adviescollege. De samenstelling van het adviescollege is hierop gebaseerd. Inderdaad heeft een archivaris-historicus, zoals u schrijft, zitting in dit adviescollege. In mijn brief van 30 juni jl. aan de Eerste Kamer heb ik het in de motie Nicolaï c.s. verwoorde verzoek om na te gaan of er reden bestaat om - net als in Frankrijk - bij wet de slavernij en de slavenhandel die in het verleden plaatsvond als een misdaad tegen de menselijkheid aan te merken, en om na te gaan of in diezelfde wet de oprichting en instandhouding van een Nationaal Monument Slavemijverleden, een Kenniscentrum Slavemijverleden en een Slavemijmuseum dient te worden gegarandeerd, doorgeleid naar het adviescollege.

**Directoraat-Generaal
Bestuur, Ruimte en Wonen
Directie Democratie en
Bestuur**

Het adviescollege kan zich laten bijstaan door een vaste groep van wetenschappers. Ik heb bij het adviescollege het belang van deelname in deze groep van een historicus onder de aandacht gebracht. Ik zal uw brief eveneens onder de aandacht brengen van het adviescollege.

**Kenmerk
2020-0000452131**

Hoogachtend,

De minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties,

10.1.d

drs. K.H. Oliemans / 10.1.d

10.1.d

10.1.d

Verzonden: vrijdag 30 juli 2021 11:19
Onderwerp: FW: Aanvullende informatie dialoog slavernijverleden
Bijlagen: Kamerbrief over slavernijverleden 1 juli 2019.pdf

Van: **10.1.d** @minbzk.nl>

Verzonden: donderdag 7 mei 2020 13:22

Aan: **10.1.d**

CC: **10.1.d** @minbzk.nl>; **10.1.d** @minbzk.nl>; **10.1.d**

10.1.d @minbzk.nl>

Onderwerp: Aanvullende informatie dialoog slavernijverleden

Geachte **10.1.d**

Namens **10.1.d** stuur ik de **10.1.d** en uzelf graag aanvullende informatie over de dialooggroep Slavernijverleden.

Om te beginnen nogmaals hartelijk dank voor uw bevestiging van de deelname van **10.1.d**. Heeft het gevoerde gesprek als inspirerend ervaren en wij zijn blij dat de **10.1.d** met zijn maatschappelijke betrokkenheid, achtergrond en ervaring aan de groep wil deelnemen.

Er worden nog gesprekken gepland met andere kandidaten. Zodra die gesprekken rond zijn en alle namen zijn bevestigd, wordt de dialooggroep Slavernijverleden ingesteld als officieel adviescollege door de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties. Dat betekent mede dat dit als formeel besluit aan de ministerraad wordt voorgelegd. En dat na goedkeuring door de ministerraad de namen van de leden openbaar worden gemaakt. Agendering in de ministerraad gebeurt vóór 1 juli a.s. **Wij zullen u op de hoogte brengen zodra alle namen rond zijn en het instellingsbesluit is ondertekend.** Daarna zal de voorzitter van de dialooggroep een eerste vergadering met de groep willen beleggen om de eerste serie gesprekstafels in het najaar voor te bereiden (zie verder hieronder voor toelichting).

Toelichting op de dialoog Slavernijverleden:

- Voorzien is dat de dialooggroep gesprekstafels over het slavernijverleden gaat organiseren binnen 6 à 7 maatschappelijke sectoren, zoals sport, onderwijs, en het bedrijfsleven en regionale tafels in het Caribische deel van het Koninkrijk.
- Het idee is dat sleutelfiguren uit die maatschappelijke sectoren in die gesprekstafels met elkaar verkennen wat het slavernijverleden betekent voor hen in het heden, en voor hun sector. En dat zij voorstellen doen voor de inbedding van dit gedeelde verleden in de betreffende sector.
- De dialooggroep zal een rol spelen bij:
  1. Het benaderen en selecteren van sleutelfiguren uit de maatschappelijke sectoren
  2. Het adviseren bij het evenwichtig samenstellen van de deelnemers aan de gesprekstafels
  3. Het waarborgen van de onafhankelijkheid en inhoudelijke samenhang van de dialoog
  4. Het faciliteren van de gesprekstafels binnen de maatschappelijke sectoren
  5. Het opstellen van een rapport met bevindingen van de dialoog en het aanbieden van dit rapport aan de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties
- Met het instellen van een dialooggroep willen wij zeker stellen dat de dialoog over het slavernijverleden onafhankelijk van de overheid gevoerd kan worden. De dialooggroep kan daarom zelfstandig werken.
- Uiteraard krijgt de dialooggroep inhoudelijke en organisatorische ondersteuning. Daarvoor zijn wij een secretaris aan het werven.
- De verwachting is dat leden van de dialooggroep maximaal een halve dag per week zullen besteden aan deze werkzaamheden. Hiervoor komen de leden in aanmerking voor een vergoeding conform de wet- en regelgeving voor adviescolleges.

- De planning op hoofdlijnen is dat de eerste serie gesprekstafels in september en oktober 2020 zijn en de tweede serie in februari en maart 2021. Waarna het eindrapport met bevindingen gereed is vóór 1 mei 2021.

Ook stuur ik u hierbij ter informatie de Brief aan de Tweede Kamer van juli 2019, waarin de dialoog over het Nederlandse Slavernijverleden is toegezegd (zie daarvoor de passage die start onderaan pagina 2).

Als u hierover verdere vragen heeft dan hoor ik dat uiteraard graag. In verband met achtervraag en bereikbaarheid heb ik ook twee collega's uit ons team in de cc meegenomen.

Als de dialoog straks van start gaat, is het beste werken als de [REDACTED] ook rechtstreeks met de andere leden in contact kan zijn. Hoe en op welk moment geeft u er de voorkeur aan daarvoor zijn contactgegevens uit te wisselen?

Met vriendelijke groet,

[REDACTED]
.....

[REDACTED]

Directoraat-Generaal Bestuur en Wonen
Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties
Turfmarkt 147 | 2511 DP | Den Haag | Toren Zuid, 18e etage

[REDACTED]
[REDACTED] @minbzk.nl

Ministerie van Binnenlandse Zaken en
Koninkrijksrelaties

> Retouradres Postbus 20011 2500 EA Den Haag

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer
der Staten-Generaal
Postbus 20018
2500 EA DEN HAAG

Ministerie van
Binnenlandse Zaken en
Koninkrijksrelaties
Turfmarkt 147
Den Haag
Postbus 20011
2500 EA Den Haag

Kenmerk
2019-0000351765
Uw kenmerk

Datum   1 juli 2019
Betreft   Slavernijverleden

Op 18 september 2018 heeft uw Kamer de motie van het lid Özütok aangenomen waarin de regering wordt verzocht om in overleg te treden met de verschillende projectfinanciers van de herdenking van de afschaffing van de slavernij en te onderzoeken of de financiering structureel kan worden ingebed. Met deze brief geef ik, mede namens de minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW) en de minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid (SZW) uitvoering aan deze motie. Tevens geeft deze brief een reactie op het verzoek van het lid Kuzu om een brief over het aanbieden van excuses voor het slavernijverleden door het kabinet, ingediend tijdens het ordedebat van 3 juli 2018.

Ter voorbereiding van deze brief is gesproken met relevante partijen als het Nationaal Instituut Nederlands slavernijverleden en erfenis (NINsee), dat jaarlijks de herdenking bij het Nationaal Monument Nederlands Slavernijverleden organiseert, de gemeente Amsterdam, het Mondriaan Fonds (verstrekt jaarlijks een OCW-subsidie voor de nationale herdenking) en het Nationaal Comité 4 en 5 mei.

Deze brief gaat eerst in op de activiteiten gericht op het slavernijverleden, waar het kabinet ál bij betrokken is. Daarna op het verzoek over het aanbieden van excuses voor het slavernijverleden en het starten van een dialoog over het slavernijverleden. Tot slot komt de structurele inbedding van de financiering van de herdenking waar de motie van het lid Özütok om verzoekt aan bod.

Aandacht voor het slavernijverleden

Tijdens de herdenking van het slavernijverleden op 1 juli 2018, benadrukte ik als vertegenwoordiger van het kabinet het belang van aandacht voor het slavernijverleden: "Slavernij staat haaks op de waarden in onze Grondwet, haaks op het gelijkheidsbeginsel, haaks op ons idee van menselijke waardigheid, haaks op wat wij als land willen zijn. Samen herdenken wij wat in het verleden is gebeurd, samen houden we de verhalen levend, en samen vieren wij die belangrijke stap naar gelijkwaardigheid en gerechtigheid die 155 jaar geleden is gezet. Een gerechtigheid die nooit vaststaat, nooit gegarandeerd wordt, maar te allen tijde onze actieve bescherming verdient".

Deze woorden liggen in het verlengde van het huidige Regeerakkoord, dat het belang van een gedeelde geschiedenis en de waarde om die actief uit te dragen onderstreept door de kennis daarover en de toegankelijkheid ervan te bevorderen. De geschiedenis van de slavernij maakt deel uit van onze

**Ministerie van
Binnenlandse Zaken en
Koninkrijksrelaties**

Datum
1 juli 2019
Kenmerk
2019-0000351765

gezamenlijke Nederlandse geschiedenis. De sporen daarvan zijn overal zichtbaar, in archieven, musea, historische gebouwen, de namen van straten en pleinen, de diversiteit in Nederland en onze internationale relaties met overzeese gebieden waarmee we een verleden delen. Sporen van het slavernijverleden werken in de samenleving door tot op de dag van vandaag.

Het kabinet vindt het van belang om jaarlijks bij de afschaffing van de slavernij en de doorwerking van het slavernijverleden stil te staan en daarnaast ook op andere manieren hieraan actief aandacht te schenken. Hiermee wil het kabinet een rol spelen in het levend houden én aan volgende generaties doorgeven van de herinnering over het slavernijverleden, zodat nooit vergeten wordt dat ook het leed van zoveelen in slavernij, deel uitmaakt van onze geschiedenis.

Zo heeft de minister van OCW aandacht voor het onderwerp vanuit diverse invalshoeken. Via erfgoed en onderwijs, door de herziening van de Canon van Nederland, waarin aandacht zal zijn voor multiperspectiviteit, diversiteit en verhalen van verschillende groepen. Via archieven, onder meer door archieven over dit onderwerp digitaal toegankelijk te maken, waardoor deze archieven voor een breed publiek beschikbaar komen. Maar ook door de verkenning herinneringserfgoed die de Rijksdienst voor het Cultureel erfgoed uitvoert en die een relatie legt tussen herinneringserfgoed en de herdenkingscultuur in Nederland. Daarnaast stimuleert de minister de uitbreiding van het Netwerk Slavernijverleden, een netwerk dat de activiteiten van culturele instellingen in Nederland, gericht op het slavernijverleden, zichtbaar maakt. Ook is de minister van OCW in gesprek met de gemeente Amsterdam over de ontwikkeling van een nationale museale voorziening slavernijverleden. De Raad voor Cultuur heeft hier positief over geadviseerd. In de Uitgangspuntenbrief Cultuurbeleid 2021-2024 heeft de minister van OCW voor de ontwikkeling van een dergelijke voorziening 1 miljoen euro per jaar gereserveerd. Tot slot is het erfgoedveld zelf ook actief betrokken bij dit onderwerp. Musea hebben steeds meer aandacht voor het onderwerp in hun collectieregistraties en tentoonstellingen, zoals de Slavernijtentoonstelling (2020-2021) die het Rijksmuseum nu voorbereidt of de publicatie 'Words Matter' van het Museum van Wereldculturen.

De minister van SZW besteedt eveneens aandacht aan het onderwerp via de coördinatie van de Nederlandse invulling van het decennium voor mensen van Afrikaanse afkomst. De VN heeft de periode 1 januari 2015 tot en met 31 december 2024 uitgeroepen tot "International Decade for People of African Descent" (hierna: "Decade"). De Nederlandse invulling richt zich op de versterking van de aanpak van racisme in Nederland. Een aantal activiteiten in het kader van de Decade raakt ook aan bewustwording van het gedeeld verleden. Zo heeft SZW bijgedragen aan de Black Achievement Month: een maand waarin de bijdragen van personen van Afrikaanse afkomst aan de Nederlandse samenleving centraal staan. Eind 2017 zijn in het kader van de Decade twee Fondsen op Naam opgericht om initiatief vanuit de samenleving op het gebied van maatschappelijk welzijn, cultureel erfgoed, inclusie en sociale verbinding ten aanzien van personen van Afrikaanse afkomst te steunen met financiële middelen van SZW. De twee Fondsen op Naam zijn ondergebracht bij het Prins Bernard Cultuurfonds (VN Decennium Fonds Cultuur) en het Oranje Fonds (VN Decennium Fonds Sociaal). Beide fondsen kennen een looptijd tot en met 2020.

Dialoog slavernijverleden

Door het lid Kuzu (DENK) is om een brief gevraagd waarin het kabinet ingaat op het aanbieden van formele excuses voor het slavernijverleden.

**Ministerie van
Binnenlandse Zaken en
Koninkrijksrelaties**

Datum
1 juli 2019

Kenmerk
2019-0000351765

Het kabinet kan de tijd niet terugdraaien, maar betreurt het ten zeerste dat slavernij onderdeel uitmaakt van onze gezamenlijke geschiedenis. Evenals voorgaande kabinetten, heeft het kabinet diepe spijt en berouw over hoe Nederland is omgegaan met de menselijke waardigheid ten tijde van het slavernijverleden.

Het kabinet acht het van groot belang dat er een dialoog over het slavernijverleden en de doorwerking daarvan in de hedendaagse samenleving plaatsvindt gericht op een bredere erkenning en inbedding van dit gedeelde verleden. Deze dialoog richt zich niet alleen op Nederlanders van Afrikaanse afkomst, maar op de Nederlandse samenleving in zijn geheel. Het kabinet realiseert zich dat het slavernijverleden in het bijzonder ook de Caribische delen van het Koninkrijk raakt. Het kabinet gaat met deze landen en openbare lichamen hun betrokkenheid bespreken bij deze dialoog over het slavernijverleden. Een dialoog gericht op verbinding kan plaats vinden in de vorm van een platform of andere vorm. Uit de dialoog zou nader historisch onderzoek of andere voorstellen voor activiteiten die bijdragen aan een goede inbedding van het slavernijverleden en de doorwerking daarvan in het heden, kunnen voortkomen.

Het kabinet wil, naast de in deze brieven genoemde activiteiten, ook aanvullende concrete stappen nemen die in de volgende paragraaf aan de orde komen.

Motie van het lid Özütok: structurele inbedding van de financiering van de herdenking

De aandacht voor het slavernijverleden staat centraal in de jaarlijkse herdenking op 1 juli. Het belang dat het kabinet hecht aan deze herdenking blijkt allereerst uit de terugkerende aanwezigheid van het kabinet bij de nationale herdenking. Ook in financiële zin heeft het Rijk bijgedragen aan zowel de nationale herdenking als lokale herdenkingsactiviteiten.

Het is gezien het voorgaande van belang om deze jaarlijkse herdenking ook voor de toekomst te borgen. Wij hebben daarom besloten om de financiering van de herdenking bij het Nationaal Monument Slavernijverleden structureel in te bedden. Daarmee benadrukken wij het belang van een bredere erkenning en bewustwording van het slavernijverleden als onderdeel van onze gedeelde geschiedenis.

Voor 2019 heeft de minister van SZW nog eenmaal op projectbasis subsidie voor herdenkingsactiviteiten verstrekt. Voor de periode vanaf 2020 wordt een structurele financiering vormgegeven. Hiervoor gaat de minister van OCW in gesprek met het NiNsee en de gemeente Amsterdam.

Uitgangspunten daarbij zijn:

- Het onderwerp wordt bij één ministerie belegd, te weten het ministerie van OCW;
- Het NiNsee blijft de organisator van de herdenking;
- De minister van OCW maakt met het NiNsee nieuwe afspraken over professionalisering van de organisatie en verbreding en verdieping van de herdenking;
- De ministers van OCW, SZW en BZK stellen samen een daarbij passend budget beschikbaar;
- Er wordt daarbij gehecht aan samenwerking met de gemeente Amsterdam;
- Er komt een meerjarige financiering in plaats van jaarlijkse financiering.

**Ministerie van
Binnenlandse Zaken en
Koninkrijksrelaties**

Datum
1 juli 2019

Kenmerk
2019-0000351765

Tot slot

Met de voorgenomen dialoog en de jaarlijkse herdenking bij het Nationaal Monument Nederlands Slavernijverleden wil het kabinet herdenken wat in het verleden is gebeurd, met elkaar de verhalen hierover levend houden en niet vergeten, en samen die belangrijke stap naar gelijkwaardigheid en vrijheid vieren en vorm blijven geven, die 156 jaar geleden met de afschaffing van de slavernij is gezet.

Door stil te blijven staan bij deze betreurenswaardige periode in ons gedeelde verleden en bewustwording te stimuleren over de geschiedenis van personen van Afrikaanse afkomst in onze samenleving, zorgen wij ervoor dat de lessen uit het verleden niet worden vergeten en nog altijd relevant zijn voor de wijze waarop wij heden ten dage in diversiteit samenleven. Op deze wijze kunnen wij een pijnlijk verleden omzetten in iets wat ons als samenleving verbindt in plaats van verdeelt.

De minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties,

drs. K.H. Ollongren

10.1.d

Verzonden: vrijdag 30 juli 2021 12:10
Onderwerp: FW: agenda overleg dialooggroep 20 oktober

Van: **10.1.d**
Verzonden: woensdag 14 oktober 2020 15:26
Aan: **10.1.d** @gmail.com; **10.1.d** @hmc.nl; **10.1.d**
10.1.d @minbzk.nl
CC: **10.1.d** @minbzk.nl
Onderwerp: agenda overleg dialooggroep 20 oktober

Beste **10.1.d**

Bijgaand de agenda voor het webex-overleg van **20 oktober om 16.00 uur (NL-tijd)**. Mochten jullie nog aanvullingen hebben op de agenda dan hoor ik het graag.
De **10.1.d** van BZK sluit aan voor het eerste agendapunt.

Agenda overleg voorzitter dialooggroep-BZK

1. Kennismaking **10.1.d** BZK + bespreken mogelijke ondersteuning communicatie

Vervolg van de agenda (zonder **10.1.d**)

2. Voortgang dialooggroep mede in relatie tot de Covid-maatregelen
3. Caribisch deel van het Koninkrijk
4. Gesprekken maatschappelijke organisaties/stakeholders
5. Kring van wetenschappers
6. Begrotingsbehandeling BZK
7. Divers, waaronder ondersteuning dialooggroep en onderzoeken Amsterdam en Rotterdam

met vriendelijke groet,

10.1.d

10.1.d
Directie Democratie en Bestuur
Directoraat-Generaal Bestuur, Ruimte en Wonen
Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties
Turfmarkt 147 | 2511 DP | Den Haag
Postbus 20011 | 2500 EA | Den Haag

10.1.d

Verzonden: vrijdag 30 juli 2021 11:55
Onderwerp: FW: annotatie gesprek **10.1.d** vandaag 16.00 uur

Van: **[redacted]** @minbzk.nl>
Verzonden: donderdag 23 juli 2020 12:06
Aan: **[redacted]** @minbzk.nl>; **[redacted]** @minbzk.nl>
CC: **[redacted]** @minbzk.nl>; **[redacted]** @minbzk.nl>;
[redacted] @minbzk.nl>
Onderwerp: annotatie gesprek **10.1.d** vandaag 16.00 uur

Hi **[redacted]**

Hieronder input voor het gesprek met **[redacted]** vandaag.
@**[redacted]** voeg jij toe aan IBabs voor **[redacted]** (vandaag 16.00 uur)

Groet,
[redacted]

De volgende agendapunten hebben we **[redacted]** meegegeven

1. Stand van zaken dialooggroep en kennismaking met de dialooggroep

- Terugkijken op de periode omstreeks 1 juli:
  - 1 juli herdenking+ toespraak MOCW
  - 1 juli plenair debat Institutioneel racisme (polarisatie, zwart-wet discussie)
  - Typhoon bij Zomergasten
  - Op 13 juli heeft de dialooggroep digitaal kennismakend. Op 25 augustus vindt een fysieke bijeenkomst plaats (met kennismaking minister, zie volgende punt, en sessie met **[redacted]** over het **[redacted]**). Met **[redacted]** bespreken hoe de kennismaking is verlopen.

2. Stand van zaken kennismakingsgesprek met de minister en voorbereiding daarvan

- Op 25 augustus vindt de kennismaking met de minister plaats . **[redacted]** kan toch niet op deze datum.
- Van te voren de inhoud van de kennismaking enigszins afstemmen, zoals op de inhoudelijk te bespreken onderwerpen.

3. Opdracht dialooggroep

- De opdracht mbt het organiseren van de dialoog is in de instellingsregeling geregeld. BZK heeft **[redacted]** en de **[redacted]** voorzien van het dialoogontwerp, dat dient als ondersteuning/hulp voor de dialooggroep.
- De minister heeft het in de motie Nicolai verwoerde verzoek doorgeleid naar de dialooggroep. Dat is een uitbreiding van de opdracht. De dialooggroep kan hiervoor ter advisering wetenschappers inhuren. Daarbij is uitdrukkelijk van belang de verhouding m/v, w/a en de expertise. Dit alles ook in relatie tot de samenstelling van de dialooggroep zelf. Wat expertise is het nadrukkelijk van belang om ook een historicus te betrekken. Op al deze punten heeft de minister ons ook explicet gewezen. Het is verder aan de dialooggroep om de wetenschappers te kiezen. Offertes etc lopen via BZK.

4. Facilitering dialooggroep

- Is de facilitering van de dialooggroep voldoende geregeld?
- Er zijn afspraken gemaakt over het doorsturen van media-overzichten en burgerbrieven en brieven van maatschappelijke organisaties
- **[redacted]** is ingehuurd voor gemiddeld 2 dagen in de week.
- BZK levert wat logistieke en financiële ondersteuning (huren locaties, opvragen offertes, opdrachtverlening, betalen facturen).

5. Overig:

- a. Woordvoering: afgesproken is dat **[10.1.d]** woordvoeder is, maar de verzoeken lopen via de secretaris.
Per fase stelt de dialooggroep een woordvoeringslijn op
- b. 17 augustus: aan het IO wordt kennismaking met **[10.1.d]** **[10.1.d]** gekoppeld.
- c. Aandacht voor contact met het NiNsee (minister heeft contact met het NiNsee gehad en hen gesprek met haarzelf toegezegd. NiNsee heeft brief gestuurd naar MP + fracties)
- d. Ook gemeente Amsterdam (ambtelijk) wil kennismaken. Van belang ivm parallel lopende trajecten.
- e. Gebruikmaking advies **[10.1.d]**
- f. Catshuissessie Black Lives Matter (?)

10.1.d

Verzonden: vrijdag 30 juli 2021 11:05
Onderwerp: FW: Behoeftestelling SRQ137319 Secretaris dialooggroep-24 uur
Bijlagen: Behoeftestelling SRQ137319 Secretaris dialooggroep-24 uur.docx

Van: **10.1.d**

Verzonden: maandag 8 maart 2021 22:18

Aan: **10.1.d** <[@minbzk.nl](mailto:minbzk.nl)>

Onderwerp: FW: Behoeftestelling SRQ137319 Secretaris dialooggroep-24 uur

Dag **10.1.d****Antwoord op je vragen rondom de behoeftestelling:**

- De verslaglegging van de dialooggroep gaat inderdaad gedaan worden door de projectondersteuner. De projectsecretaris dient echter wel er zorg voor te dragen dat de juiste zaken in actie en besluitenlijst terechtkomen en het verslag goed geredigeerd is.
- Schrijven van het rapport kan er uit, maar moet wel ism de schrijver van het narratief ervoor zorgdragen dat het stuk ambtelijk leesbaar is en geschikt voor het parlement
- Organisatorisch zou ik opnemen dat de projectsecretaris ism met de projectondersteuner en de communicatieadviseur moet zorgen dat de daar beschreven punten worden geregeld. **10.1.d** is overigens zowel communicatie als participatieadviseur op dit moment en dat is van grote meerwaarde. Zou hier dus niet de drie functies specifiek afbakenen.
- Bij de specifieke vaardigheden zou ik interculturele sensitiviteit en vaardigheden explicet opnemen, net als affinititeit en op zijn minst basale kennis van het slavernijverleden en de doorwerking daarvan in het heden

Agendatechnisch is het akkoord, je bijpraten na de groep ook

Hartelijke groet**10.1.d**

Nederland/ The Netherlands

10.1.d Van: **10.1.d**

Datum: maandag 8 maart 2021 om 21:48

Aan: **10.1.d**

Onderwerp: FW: Behoeftestelling SRQ137319 Secretaris dialooggroep-24 uur

Van: **[10.1.d]** **[minbzk.nl]**

Verzonden: maandag 8 maart 2021 17:38

Aan: **[10.1.d]**

Onderwerp: Behoeftestelling SRQ137319 Secretaris dialooggroep-24 uur

Beste **[10.1.d]**

Bijgaand de omschrijving voor de projectsecretaris, die ik morgen bij UBR wil uitzetten. Hierin staan een paar vragen die specifiek aan jou gericht zijn, zodat we gelijk de goede uitvraag kunnen doen. Ik heb affiniteit met het slavernijverleden zwaarder laten wegen. Graag je reactie.

Ik heb vandaag met **[10.1.d]** gesproken over zijn uitfasering. Ging goed. Ik ga na hoe we zijn contract procedureel moeten afhechten.

De werving voor de projectondersteuner loopt.

Woensdagmorgen hebben we een overleg met jou, **[10.1.d]**

Ik stel de volgende agenda voor:

- stand van zaken plan van aanpak en planning
- inzet wetenschappers+ opdracht wetenschappelijke instelling
- ondersteuning (projectondersteuner, projectsecretaris, communicatieadviseur, bureau voor dialoog, schrijver rapport)
- inplannen gesprek minister

Heb jij aanvullingen of aanpassingen op deze agenda?

Groet,

[10.1.d]

Dit bericht kan informatie bevatten die niet voor u is bestemd. Indien u niet de geadresseerde bent of dit bericht abusievelijk aan u is toegezonden, wordt u verzocht dat aan de afzender te melden en het bericht te verwijderen. De Staat aanvaardt geen aansprakelijkheid voor schade, van welke aard ook, die verband houdt met risico's verbonden aan het elektronisch verzenden van berichten.

This message may contain information that is not intended for you. If you are not the addressee or if this message was sent to you by mistake, you are requested to inform the sender and delete the message. The State accepts no liability for damage of any kind resulting from the risks inherent in the electronic transmission of messages.

Behoeftestelling

Externe inhoud via de UBR|Inhuurdesk

Datum	: 8 maart 2021
Aanvrager	: 10.1.d
Opdrachtgever	: BZKKD DGBRW Democratie
Werklocatie	: TM 147
Afdeling/sectie/cluster	: Democratie
Manager	:
Kostendrager	:
Budgetbeheerder	: 10.1.d
Opdrachtwaarde	: [geschatte opdrachtwaarde, excl. Verlengingen]
Budgetnummer ¹	: [Bij een opdrachtwaarde > € 30.000, (Voorbeeld: H7-208001-10615)]
Kostenplaats ²	: [Bij een opdrachtwaarde <€ 30.000, (Voorbeeld: H7-251170-10629-42007).]
Aanvraagreden	: ondersteuning adviescollege dialooggroep slavernijverleden
Interne mobiliteit Rijk	: n.v.t.

Aanvraag op basis van een opdrachtomschrijving (ZZP/Detachering)

Secretaris

Opdrachtgever	: Kernde部分 of BZK
Functie conform ROK	: Projectsecretaris
FGR	: senior adviseur bedrijfsvoering
Aantal opdrachten	: 1
Werklocatie	: thuiswerklocatie. Daarnaast locaties voor vergaderen en dialoogsessies in het land.
BBRA-schaal	: 11
Uurtarief excl. BTW	: Conform IMAA, perceel 3 [inclusief reis-, verblijf- en overige kosten]
Startdatum	: z.s.m.]
Opdrachtduur	: 1 augustus 2021
Optie op verlenging	: ja, 2 x 3 maanden.
Prognose aantal uur	: 24 uur per week
Werkdagen	: Woensdag is een vaste werkdag, adviescollege vergadert op deze dag. Kandidaat dient voor de resterende uren flexibel ingezet te kunnen worden gedurende de week.]
Toelichting	: Opdrachtnemer deelt de werkzaamheden zelfstandig in wanneer het een opdracht op ZZP-basis betreft. Wel vindt - voor zover dat voor de uitvoering van de opdracht nodig is - afstemming met Opdrachtgever plaats in geval van samenwerking met anderen, zodat deze optimaal zal verlopen. Indien noodzakelijk voor de werkzaamheden richt Opdrachtnemer zich naar de arbeidstijden bij Opdrachtgever.
Screening	: Verklaring Omrent Gedrag (VOG) met screeningspunten 11, 12, 13 en 41 dient uiterlijk 6 weken na aanvang van de opdracht in Nétive JOB geupload te worden. Bij 'Naam organisatie' dient de naam van de leverancier vermeld te staan inzake het inhurende dienstonderdeel.
Dienstverband	: Zowel kandidaten op ZZP-basis als met arbeidsovereenkomst (detachering) kunnen worden aangeboden. Er is geen sprake van een arbeidsovereenkomst met de opdrachtgever. Het betreft tijdelijke werkzaamheden, uit te voeren door extern in te huren personeel.
Opzegtermijn	: 1 maand
Planning interviews	: in nader overleg
Integriteit	: Het is niet toegestaan de opdracht gevende organisatie (rechtstreeks) te benaderen met betrekking tot deze aanvraag. Iedere poging tot positieve of negatieve beïnvloeding - op welke manier dan ook - van de bij de procedure betrokken medewerkers zal leiden tot uitsluiting van deelname.
Bijzonderheden	: *Bij het voorstellen: in PDF, Géén foto. Géén persoonsgegevens zoals (mail)adres, telefoonnummer, geboortedatum, nationaliteit of LinkedIn. Géén leveranciersgegevens (enkel de bedrijfsnaam en logo mogen zichtbaar zijn op het format).

Opdrachtgever

Het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK) waarborgt de kernwaarden van

¹ Hoofdstuknummer + referentienummer

² Hoofdstuknummer + Budgetplaats + Budgetpositie en Kostensoort

de democratie. BZK staat voor een goed en slagvaardig openbaar bestuur en een overheid waar burgers op kunnen vertrouwen. Zo draagt BZK eraan bij dat burgers kunnen wonen in betaalbare, veilige en energiezuinige woningen, in buurten waar iedereen meetelt en meedoet en waar het

prettig leven is. Daarnaast werkt BZK aan een kleinere en efficiëntere overheid, zodat met een minimum aan middelen het maximale voor burgers en bedrijven wordt bereikt.

De opdracht hoort bij de directie Democratie en Bestuur (DenB) en daarbinnen bij de afdeling Democratie. De directie Democratie en Bestuur draagt bij aan een betrouwbaar, eigentijds en goed functionerend openbaar bestuur via drie inhoudelijke opgaven: de versterking van de band tussen kiezers en gekozenen, een betere toerusting en ondersteuning van politieke ambtsdragers en een weerbaar bestuur. De directie heeft ook een brede sociaal-maatschappelijke oriëntatie en draagt bij aan de oplossing van spanningen, dilemma's en actuele vraagstukken op het snijvlak van politiek, bestuur en samenleving. Daar past de dialoog over het slavernijverleden ook bij.

Project

In juli 2020 is het Adviescollege dialooggroep slavernijverleden ingesteld door de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties. Het adviescollege wordt door het ministerie ondersteund, maar doet zijn werk verder onafhankelijk. Het Adviescollege dialooggroep slavernijverleden gaat o.a. gesprekstafels over het Nederlandse slavernijverleden organiseren binnen 6 à 7 maatschappelijke sectoren en in het Caribische deel van het Koninkrijk, en levert hierover een rapport met bevindingen op. Het adviescollege bestaat uit zes leden en wordt ondersteund door een secretaris.

De dialooggroep heeft tot taak:

1. Het waarborgen van de onafhankelijkheid en inhoudelijke samenhang van de dialoog
2. Het benaderen en selecteren van sleutelfiguren uit de maatschappelijke sectoren en in het Caribische deel van het Koninkrijk
3. Het adviseren bij het evenwichtig samenstellen van de deelnemers aan de gesprekstafels
4. Het faciliteren van de gesprekstafels binnen de maatschappelijke sectoren en in het Caribische deel van het Koninkrijk
5. Het opstellen van een rapport met bevindingen van de dialoog en het aanbieden van dit rapport aan de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties

Opdrachtdomschrijving

[Omschrijving van werkzaamheden, te behalen resultaten en te onderhouden contacten]

Het adviescollege wordt ondersteund door projectsecretaris. De secretaris zal een spilfiguur zijn voor de dialoog. Hij of zij werkt nauw samen met de (voorzitter van de) dialooggroep.

Inhoudelijk:

- Sturen op de voortgang van de dialoog: daarbij gebruikmakend van projectvaardigheden als resultaatgerichtheid, plannen en organiseren, en voortgangscontrole, om zo succesvol tot een eindrapport met bevindingen gericht aan de minister van BZK te komen. Dit rapport moet ook geschikt zijn om aan het parlement te sturen. Concreet betekent dit onder meer in samenspraak met de voorzitter van het adviescollege kijken naar de wekelijkse stappen die genomen moeten worden en daaraan uitvoering geven met de andere ondersteuners van het adviescollege, en het aansturen van de projectondersteuner.

- Inhoudelijk vooronderzoek doen voor de verschillende gesprekstafels;
- Verslaglegging vergaderingen dialooggroep, dialoog-sessies en andere bijeenkomsten, die mede dienen voor de basis van het eindrapport;
- Schrijven van een rapport met bevindingen van de dialoog, op basis van de input van de gesprekstafels en in samenspraak met de dialooggroep;
- Mede zorgen voor een goede archivering en overdracht aan het ministerie van BZK na opheffing van het adviescollege.
- Een schakel zijn tussen het ministerie van BZK en de dialooggroep: In verband met de politieke gevoeligheid van het onderwerp, overlappende contacten/netwerken en raakvlakken met andere onderdelen van het slavernijdossier, is periodiek overleg met de opdrachtgever van belang.

Organisatorisch:

- Sleutelfiguren benaderen namens de dialooggroep;
- Gesprekken inplannen (vergaderingen van de dialooggroep, bijeenkomst sleutelfiguren en gespreksleiders, alle dialoog-sessies);
- Professionele gespreksleiders voor de sessies selecteren en inhuren in samenwerking met BZK;
- Zaalhuur en catering regelen voor de bijeenkomsten in samenwerking met BZK;
- Financieel beheer en administratie van uitgaven in samenwerking met BZK.

Relatie opdrachtgever: In verband met de politieke gevoeligheid, overlappende contacten/netwerken en raakvlakken met andere onderdelen van het slavernijdossier, is periodiek overleg met de opdrachtgever van belang.

Kennis, ervaring en vaardigheden

[Omschrijving gevraagde opleiding(srichting), werkervaring, (systeem)kennis en vaardigheden]

1. Je bent een zelfstarter die goed kan plannen, het overzicht kan houden en in staat is om als spil in het proces de voortgang ervan aan te jagen.
2. Je hebt ervaring als projectsecretaris en weet die rol goed in te vullen.
3. Je beschikt over aantoonbare goede schrijfvaardigheid.
4. Je bent in staat zowel inhoudelijk als praktisch organisatorisch werk te verrichten.
5. Je bent pro-actief en beschikt over politiek-bestuurlijke sensitiviteit en bent daarbij in staat om op een onpartijdige en neutrale wijze te werken

Eisen & wensen

Aanbiedingen van kandidaten worden beoordeeld op zowel eisen als wensen. Wanneer er niet wordt voldaan aan een eis, komt de kandidaat niet in aanmerking voor de opdracht (knock-out). Daarna wordt er beoordeeld op diverse wensen. In de aanbieding van de kandidaten moeten eisen en wensen plus de mate waarin hieraan voldaan wordt expliciet benoemd worden.

Nr	Eis	Score
1	Kandidaat beschikt aantoonbaar over minimaal WO werk- en denkniveau.	Voldoet / Voldoet niet
2	Kandidaat beschikt over aantoonbare ervaring in een vergelijkbare/soortgelijke rol waarbij het aanjagen en het bewaken van de voortgang van een project inclusief het coördineren een centrale rol heeft.	Voldoet / Voldoet niet
3	Het uurtarief van de kandidaat is niet hoger dan € 126,- (excl. btw)	Voldoet / Voldoet niet
4.	Kandidaat beschikt over eigen telefoon en laptop	Voldoet / Voldoet niet

Nr	Wens	Score
1	Mate waarin de kandidaat affiniteit heeft met en kennis heeft van het onderwerp slavernijverleden, interculturele vraagstukken en/of onderwerpen die polariserend kunnen werken	Maximaal [20] punten
2	Mate waarin de kandidaat ervaring heeft met het aanjagen, bewaken en coördineren van de voortgang van een project	Maximaal [25] punten
3	Mate waarin de kandidaat beschikt over ervaring met politiek en maatschappelijk gevoelige thema's	Maximaal [15] punten
4	Mate waarin de kandidaat beschikt over de genoemde competenties (toetsbaar op basis van cv, motivatie en/of mogelijk sollicitatiegesprek)	Maximaal [35] punten
5	Uurtarief: (laagste tarief / aangeboden tarief) * maximale prijsscoring	Maximaal [5] punten

Het aanbieden van kandidaten kan uitsluitend via de applicatie Nétive JOB voor de gestelde deadline. Aanbiedingen die de UBR|Inhuurdesk via een andere weg of op een ander tijdstip bereiken, zullen niet in behandeling worden genomen. Opdrachtnemers zijn zelf verantwoordelijk voor hun account in de applicatie en het tijdig/correct voorstellen van kandidaten. Bij vragen over de applicatie Nétive JOB is de helpdesk bereikbaar via 10.1.d@rijksoverheid.nl of 10.1.d@rijksoverheid.nl.

10.1.d

Verzonden: maandag 9 augustus 2021 10:23
Onderwerp: FW: brief KNHG
Bijlagen: Brief aan de minister inzake commissie slavernijverleden.pdf; Verzonden brief Koninklijk Nederlands Historisch Genootschap.pdf

---

Van: **10.1.d**
Verzonden: maandag 17 augustus 2020 16:17
Aan: **10.1.d** @minsw.nl>; **10.1.d** @minocw.nl
Onderwerp: FW: brief KNHG

Van: **10.1.d**
Verzonden: maandag 17 augustus 2020 12:22
Aan: **10.1.d** @bmc.nl>; **10.1.d** @gmail.com
CC: **10.1.d** @minbzk.nl>; **10.1.d** @minbzk.nl
Onderwerp: brief KNHG

Beste **10.1.d** en **10.1.d**,

Hierbij stuur ik het adviescollege dialooggroep slavernijverleden de brief van het Koninklijk Nederlands Historisch Genootschap (KNHG) en de reactie van de minister hierop toe. Het KNHG spreekt zijn verwondering uit dat in de adviescommissie slechts één archivaris-historicus is opgenomen, en geen experts op het gebied van het slavernijverleden en dringt erop aan om dit alsnog te doen en geeft aan bereid te zijn tot het geven van advies. De minister geeft in haar reactie o.a. aan dat zij bij het adviescollege het belang van deelname van een historicus in de groep van wetenschappers onder de aandacht heeft gebracht (gesprek ambtelijk BZK met de voorzitter op 23 juli jl) en dat zij de brief van het KNHG eveneens onder de aandacht zal brengen van het adviescollege. Dat doe ik bij deze.

met vriendelijke groet,

10.1.d

Directie Democratie en Bestuur
Directoraat-Generaal Bestuur, Ruimte en Wonen
Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties
Turfmarkt 147 | 2511 DP | Den Haag
Postbus 20011 | 2500 EA | Den Haag

10.1.d

Verzonden: vrijdag 30 juli 2021 10:39
Onderwerp: FW: Correspondentie richting gezagen en Emancipation day

Van: [REDACTED]**Verzonden:** dinsdag 13 april 2021 13:06**Aan:** [REDACTED] > [REDACTED] @gmail.com>**CC:** [REDACTED] @minbzk.nl; [REDACTED] @minbzk.nl> [REDACTED]**[REDACTED] @minbzk.nl****Onderwerp:** RE: Correspondentie richting gezagen en Emancipation day

Beste [REDACTED] en [REDACTED]

De enige correspondentie die wij hebben gehad met de gezagen is via de brief die jullie eerder van mij ontvingen. Die brieven zijn via de permanent vertegenwoordiger [REDACTED] overhandigd. Wij hebben geen andere correspondentie gevoerd. [REDACTED] (waarschijnlijk) wel.

Over emancipation day op St. Eustatius is niet in het interdepartemental overleg gesproken. Dit is nieuw voor mij. Ik zal dit bij mijn collega's van SZW gaan checken.

BZK had bij de start geen ideeën ontwikkeld over de kosten in het Caribisch deel van het Koninkrijk. Dat kon ook niet, omdat dit afhangt van de vraag hoe het adviescollege die dialoog zou gaan inrichten.

Op een gegeven moment hebben we wel lom [REDACTED] contact gelegd met de Rijksdienst voor Caribisch Nederland (RCN), omdat die een aantal zaken zou kunnen regelen zoals locaties en vervoer. Aangezien de ontwikkelingen mbt de organisatie op de eilanden daarna vertraging oplep, hebben wij daar geen actie meer op kunnen ondernemen. Het meest handige lijkt mij nog steeds om RCN in te schakelen.

Groet,
[REDACTED]

Van: [REDACTED] >**Verzonden:** dinsdag 13 april 2021 12:18**Aan:** [REDACTED] @gmail.com> [REDACTED] @minbzk.nl>**Onderwerp:** Correspondentie richting gezagen en Emancipation day

Dag [REDACTED]

In de gesprekken die [REDACTED] tot nu met de gezagen voert, komt naar voren dat er vanuit BZK correspondentie heeft plaatsgevonden over de instelling van de Dialooggroep. Zo ver ik na heb kunnen gaan, hebben wij bij de start van de dialooggroep deze correspondentie niet gehad. Graag ontvangen wij deze, mede omdat op basis daarvan gezagen ook zelf zijn gaan handelen.

Verder heeft vanuit SZW correspondentie en besluitvorming plaatsgevonden over Emancipation day. In ieder geval wil Sint Eustatius dit als officiële vrije dag aanmerken en heeft Minister Koolmees hier over besloten. Ik neem aan dat dit in jullie interdepartementale overleg aan de orde is geweest?

Graag ontvangen we ook die correspondentie, vanwege de dialoog zoals we die in het Caribisch deel gaan inrichten.

Over deze dialoog was ik benieuwd welk beeld bij de start van de opdracht was over de facilitering van de Eilanden. De coordinatoren voeren hun taken vrijwillig uit. Dat betekent dat iets van E-facturatie niet gaat werken. In de begroting van het PvA/ PvU is totaal bedrag opgenomen, wat we omslaan naar een bedrag per eiland. Dus ben benieuwd naar het beeld hier over vanuit BZK.

Zou je de informatie aan **10.1.d** kunnen sturen? Dan pakt zij dit verder op.

Met vriendelijke groet,

10.1.d

10.1.d
Adviescollege Dialoog Slavernijverleden

T 10.1.d | E 10.1.d

*Het Adviescollege Dialooggroep Slavernijverleden is in 2020 ingesteld door de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties. Zij heeft tot taak het opzetten van een maatschappelijk dialoog rondom het Nederlandse slavernijverleden en de doorwerking daarvan in de hedendaagse samenleving. De dialogen vinden in 2021 plaats in zowel het Nederlandse als Caribische deel van het koninkrijk. Het college werkt onafhankelijk en wordt onbezoldigd voorgezeten door **10.1.d**.*

The information contained in this e-mail communication is solely intended for the person/legal person to whom it has been sent, and as it may contain information of a personal or confidential nature, it may not be made public by virtue of law, regulations or agreement. If someone other than the intended recipient should receive or come into possession of this e-mail communication, he/she will not be entitled to read, disseminate, disclose or duplicate it. If you are not the intended recipient, you are requested to inform the sender of this e-mail message of this immediately, and to destroy the original e-mail communication. Neither Randstad Holding nv nor its subsidiaries accept any liability for incorrect and incomplete transmission or delayed receipt of this e-mail.

10.1.d

Verzonden: vrijdag 30 juli 2021 10:57
Onderwerp: FW: dialooggroep

Van: **10.1.d** @minbzk.nl>

Verzonden: zondag 12 juli 2020 17:57

Aan: **10.1.d** @gmail.com>; **10.1.d** >

CC: **10.1.d** @minbzk.nl>; **10.1.d** @minbzk.nl> **10.1.d**

10.1.d @minbzk.nl>

Onderwerp: dialooggroep

Beste **10.1.d**,

Als het goed is hebben jullie morgen een eerste digitale bijeenkomst met de dialooggroep.

Graag geef ik jullie nog een paar punten mee:

- Wij kunnen het media-overzicht, zoals eerder gemeld, sturen naar de individuele dialooggroepleden. In dat geval gebeurt het in beginsel elke werkdag, tenzij er geen relevante mediaberichten zijn. Of dit kan via de secretaris. In dat geval kan **10.1.d** evt. meerdere media-overzichten bundelen.
- Graag horen we snel diverse opties vanuit de kant van de dialooggroep voor een kennismaking met de minister. Haar agenda loopt snel vol. Ik ga er vanuit dat het gesprek max. 1 uur duurt.
- **10.1.d** is in beschikbaar voor advisering van de dialooggroep. Jullie kunnen hem laten meedenken met de verschillende stappen die jullie nemen en uiteraard kan hij de sessies van het denkkader polarisatie verzorgen. Als het goed is hebben **10.1.d** inmiddels ook kennismakingsmaakt.
- Afgelopen week hebben wij contact gehad met het NiNsee en met de gemeente Amsterdam. Hieruit is een aantal punten gekomen die ook voor jullie van belang zijn.

▪ Gesprek met **10.1.d** NiNsee:

- Binnen de Afro-Caribische gemeenschap bestaat discussie over de samenstelling van de dialooggroep. Deze vindt niet plaats op facebook en de lokale radio.
- NiNsee zou het logisch gevonden hebben om ook deel uit te maken van de dialooggroep. Vanuit BZK is aangegeven dat dit vanwege de wet- en regelgeving (Wet Adviescolleges) niet kan, maar dat de dialoog van de dialooggroep met nadruk ook een andere doelgroep, nl het brede midden van de samenleving, moet bereiken. Met het oog daarop is de dialooggroep samengesteld (verschillende expertises, aanspreken van verschillende doelgroepen, inbreng diverse netwerken, affiniteit met het onderwerp en in staat om het brede midden van de samenleving te betrekken bij dit belangrijke onderwerp.)
- Polarisatie binnen de Afro-Caribische gemeenschappen:

- **10.2.d** Een deel van de gemeenschappen heeft zich bijvoorbeeld tot nu toe niet eerder uitgesproken over het onderwerp.
- Vragen en zorgen binnen de gemeenschappen komen niet alleen vanuit de grassroots, maar breder. Bepaalde mensen voelen zich mogelijk gepasseerd, ook uit de middengroep. Dit brengt het risico met zich mee dat deze middengroep zich meer richting een pool gaat bewegen.
- NiNsee stelt parallelle dialogen voor over het onderwerp binnen de respectieve gemeenschappen. Een tweede stap is dan de gemeenschappen onderling in contact brengen. Dit kan eventueel gedaan worden door al bestaande organisaties. NiNSee is zelf bezig met het idee voor een Tafel van 100. Afstemming met de dialooggroep is van belang.

- NiNsee geeft aan dat het verstandig is als de dialooggroep middels een persbericht of persmoment zo snel mogelijk duidelijkheid geeft over de opzet van de dialoog.
- BZK is in overleg met het NinSee over een project jongeren en het slavernijverleden.

- BZK raadt de dialooggroep aan om snel met het NiNSee in contact te treden om uitleg te geven over de dialoog en afspraken te maken zodat trajecten van het NiNSee de dialooggroep elkaar niet in de weg zitten, maar aanvullend ten opzichte van elkaar kunnen zijn en elkaar kunnen versterken.

- **De gemeente Amsterdam:**
  - is actief met het onderwerp slavernijverleden bezig, maar ook met kolonialisme, Amsterdamse migratiegeschiedenis, inclusief herdenken en de huidige "beeldenstorm".
  - Gaat graag in gesprek met de dialooggroep, want ook Amsterdam gaat stadsgesprekken (gericht op de inwoners van Amsterdam) organiseren. BZK kan contacten leggen. BZK blijft zelf ook in contact met Amsterdam.
  - In september komt het onderzoek naar de rol van het Amsterdamse standsbestuur in het slavernijverleden, uitgevoerd door het IISG, gereed. Daarna volgen er publieksgesprekken tussen november en mei 2021
  - Ook zullen er stadsgesprekken gevoerd worden over het mogelijk aanbieden van excuses
  - Het tijdpad van Amsterdam komt dus behoorlijk overeen met die van de dialooggroep.
  - Ook andere gemeenten zijn bezig met onderzoek (bv. Rotterdam, Utrecht en Middelburg), en er zijn ook gemeenten bezig met slavernijmonumenten.

Hopelijk hebben jullie één en ander aan het bovenstaande bij het overleg met de dialooggroep. Ik neem aan dat jullie het ook zullen hebben over de woordvoering en de motie Nicolaï. Mochten er punten uit het overleg komen, die voor BZK van belang zijn, dan horen we dat uiteraard graag.

Veel succes!!

met vriendelijke groet,

10.1.d

.....
10.1.d
Directie Democratie en Bestuur
Directoraat-Generaal Bestuur, Ruimte en Wonen
Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties
Turfmarkt 147 | 2511 DP | Den Haag
Postbus 20011 | 2500 EA | Den Haag

[REDACTED]

Verzonden: vrijdag 30 juli 2021 11:22
Onderwerp: FW: Dialooggroep slavernijverleden
Bijlagen: kamerbrief-over-slavernijverleden 30 juni.pdf; Persberichten Kabinet laat wet over slavernijverleden onderzoeken.docx; Communicatie instelling dialooggroep slavernijverleden.docx

Van: [REDACTED] @minbzk.nl>

Verzonden: dinsdag 30 juni 2020 17:02

Aan: [REDACTED] @gmail.com'; [REDACTED] @gmail.com'; [REDACTED] @ziggo.nl'; [REDACTED] @svbn.nl'; [REDACTED] @svbn.nl>
CC: [REDACTED] @minbzk.nl'; [REDACTED] @minbzk.nl'; [REDACTED] @minbzk.nl'

[REDACTED] @minbzk.nl>

Onderwerp: Dialooggroep slavernijverleden

Geachte leden van het Adviescollege dialooggroep slavernijverleden,

Graag breng ik u op de hoogte van de laatste stand van zaken over de dialoog over het slavernijverleden.

Afgelopen vrijdag is de ministerraad akkoord gegaan met de Instelling van het Adviescollege dialooggroep slavernijverleden. De ministerraad is daarmee ook akkoord met de samenstelling van deze groep, waarvan u deel uitmaakt. Goed nieuws kortom! De dialooggroep bestaat uit de volgende zes leden:

1. de heer Frits Goedgedrag, tevens voorzitter;
2. de heer Edgar Davids;
3. mevrouw Lillian Gonçalves-Ho Kang You;
4. mevrouw Hannie Kool-Blokland;
5. de heer Glenn de Randamie;
6. de heer Ruben Severina.

In de Instellingsregeling van de dialooggroep staat het volgende over de opdracht van de dialooggroep:

1. Het adviescollege heeft tot taak het organiseren van een dialoog over het slavernijverleden en het opstellen van een rapport met bevindingen van de dialoog. De dialoog gaat over de doorwerking van het slavernijverleden in de hedendaagse samenleving en is gericht op een bredere erkenning en inbedding van dit gedeelde verleden.
2. Het adviescollege zal:
  - a) de onafhankelijkheid en inhoudelijke samenhang van de dialoog waarborgen;
  - b) gesprekstafels binnen de maatschappelijke sectoren en in het Caribische deel van het Koninkrijk organiseren en faciliteren; en
  - c) een rapport met bevindingen van de dialoog opstellen en aanbieden aan de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties.

Over de eerste bijeenkomst van de dialooggroep zult u op korte termijn op de hoogte worden gebracht door de voorzitter en secretaris [REDACTED]. Ook ontvangt u van ons, het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK), nog op korte termijn een e-mail met meer praktische informatie, onder meer over de wijze van uitbetaling van de vergoedingen. Daarnaast sturen wij u de Instellingsregeling en het Benoemingsbesluit van het Adviescollege dialooggroep slavernijverleden, zodra deze zijn getekend. Datzelfde geldt voor de benoemingsbrieven.

Het is goed om u alvast het volgende mee te geven over de woordvoering en actualiteit van deze week:

- Morgen, woensdag 1 juli, tijdens de Nationale herdenking afschaffing slavernij in Amsterdam, zal minister Van Engelshoven van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap een toespraak geven waarin zij ook de start van

- de dialoog over het slavernijverleden aankondigt. Twee van u hebben een rol bij deze nationale herdenking.
- Daarnaast verstuurdt de minister van BZK morgen een korte brief naar de Eerste en Tweede Kamer om hen te informeren over de instelling van het Adviescollege dialooggroep slavernijverleden, met daarin ook uw namen als leden van het adviescollege. Zodra deze brief uit is, zullen we deze ook aan u toesturen.
  - Vandaag heeft de minister een brief aan de Eerste Kamer gestuurd over de motie Nicolaï over het slavernijverleden. Bijgaand treft deze brief aan, alsmede enkele nieuwsberichten die naar aanleiding van dit bericht vandaag zijn verschenen.
  - Aangezien het onderwerp slavernijverleden, samen met het onderwerp discriminatie en racisme, volop in de publieke aandacht staat, is het waarschijnlijk dat ook de bekendmaking van de dialooggroep slavernijverleden media aandacht genereert. **Bijgevoegd treft u daarom een Communicatie briefing.** Deze bevat ook voorbeeld vragen en antwoorden waaruit u desgewenst kunt putten, mocht u benaderd worden door media.

Alvast hartelijk dank voor uw inzet op dit onderwerp!

(Aan de managers die deze mail ontvangen graag het verzoek om dit bericht ook zo spoedig mogelijk door te sturen aan de leden zelf.)

met vriendelijke groet,

10.1.d

.....

10.1.d

Directie Democratie en Bestuur

Directoraat-Generaal Bestuur, Ruimte en Wonen

Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties

Turfmarkt 147 | 2511 DP | Den Haag

Postbus 20011 | 2500 EA | Den Haag

10.1.d

Ministerie van Binnenlandse Zaken en
Koninkrijksrelaties

> Retouradres Postbus 20011 2500 EA Den Haag

Aan de Voorzitter van de Eerste Kamer
der Staten-Generaal
Postbus 20017
2500 EA DEN HAAG

**Ministerie van
Binnenlandse Zaken en
Koninkrijksrelaties**

Turfmarkt 147
Den Haag
Postbus 20011
2500 EA Den Haag

Kenmerk
2020-0000395027

Uw kenmerk

Datum   30 juni 2020
Betreft   Motie Nicolaï c.s. 2019-2020, 35 300 VI,Y

Bij motie Nicolaï c.s. van 10 maart 2020¹ is de regering verzocht om na te gaan of er reden bestaat om – net zoals in Frankrijk- bij wet de slavernij en de slavenhandel die in het verleden heeft plaatsgevonden als een misdaad tegen de menselijkheid aan te merken, en om na te gaan of in diezelfde wet de oprichting en instandhouding van een Nationaal Monument Slavernijverleden, een Kenniscentrum Slavernijverleden en een Slavernijmuseum dient te worden gegarandeerd, en daarover uiterlijk binnen twee maanden aan de Kamer te rapporteren.

Inmiddels verwacht ik spoedig de instelling van een dialooggroep slavernijverleden te kunnen aankondigen en het parlement hierover te berichten.

Ik informeer u bij deze dat ik uw verzoek zal doorgeleiden naar dit adviescollege, die de komende maanden vorm en uitvoering gaat geven aan de dialoog over het slavernijverleden die ik eerder heb toegezegd, en hen vragen om uw verzoek mede te betrekken bij deze dialoog en het daarvoor benodigde aanvullend onderzoek. Indien de dialooggroep extra budget nodig acht in dat verband, zal het kabinet daarin voorzien. De bevindingen van dit adviescollege zal ik aan het parlement doen toekomen.

De minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties,

drs. K.H. Ollongren

---

¹ Kamerstukken EK, 2019/2020, 35 300 VI.

Kabinet laat wet over slavernijverleden onderzoeken

ANP DINSDAG 30 JUNI 2020 |

RACISME

DEN HAAG (ANP) - Het kabinet laat onderzoeken of Nederland in de wet moet vastleggen dat de slavernij en de slavenhandel een misdaad tegen de menselijkheid waren. De commissie die het maatschappelijk debat over het slavernijverleden op gang moet brengen, moet ook dat nagaan, schrijft minister Kajsa Ollongren (Binnenlandse Zaken) aan de Eerste Kamer.

De Partij voor de Dieren in de senaat had Ollongren gevraagd Frankrijk als voorbeeld te nemen. Dat land heeft bijna twintig jaar geleden al de slavernij in de koloniale tijd bij wet aangemerkt als misdaad tegen de menselijkheid. PvdD-senator Peter Nicolaï leek te kunnen rekenen op de steun van een meerderheid.

Ollongren heeft "het adviescollege dat de komende maanden vorm en uitvoering gaat geven aan de dialoog over het slavernijverleden" gevraagd zich ook over het verzoek van Nicolaï te buigen, schrijft ze. Als het college daarvoor meer onderzoek moet doen en daarvoor extra geld nodig heeft, kan het daarop rekenen.

Dat is "een mooi gebaar vlak voor Keti Koti", de herdenking van de afschaffing van de slavernij, vindt Nicolaï. Hij ziet de toegezegging van de minister als "een begin van de uitvoering" van zijn voorstel. De PvdD-senator vraagt de Eerste Kamer daarom nog niet om zich erover uit te spreken en houdt zijn motie hierover achter de hand.

Kabinet laat wet over slavernijverleden onderzoeken

RD.nl Vandaag

Het kabinet laat onderzoeken of Nederland in de wet moet vastleggen dat de slavernij en de slavenhandel een misdaad tegen de menselijkheid waren. De commissie die het maatschappelijk debat over het slavernijverleden op gang moet brengen, moet ook dat nagaan, schrijft minister Kajsa Ollongren (Binnenlandse Zaken) aan de Eerste Kamer.

De Partij voor de Dieren in de senaat had Ollongren gevraagd Frankrijk als voorbeeld te nemen. Dat land heeft bijna twintig jaar geleden al de slavernij in de koloniale tijd bij wet aangemerkt als misdaad tegen de menselijkheid. PvdD-senator Peter Nicolaï leek te kunnen rekenen op de steun van een meerderheid.

Ollongren heeft „het adviescollege dat de komende maanden vorm en uitvoering gaat geven aan de dialoog over het slavernijverleden” gevraagd zich ook over het verzoek van Nicolaï te buigen, schrijft ze. Als het college daarvoor meer onderzoek moet doen en daarvoor extra geld nodig heeft, kan het daarop rekenen.

Dat is „een mooi gebaar vlak voor Keti Koti”, de herdenking van de afschaffing van de slavernij, vindt Nicolaï. Hij ziet de toezegging van de minister als „een begin van de uitvoering” van zijn voorstel. De PvdD-senator vraagt de Eerste Kamer daarom nog niet om zich erover uit te spreken en houdt zijn motie hierover achter de hand.

Communicatie dialooggroep slavernijverleden

1 juli herdenking afschaffing slavernij

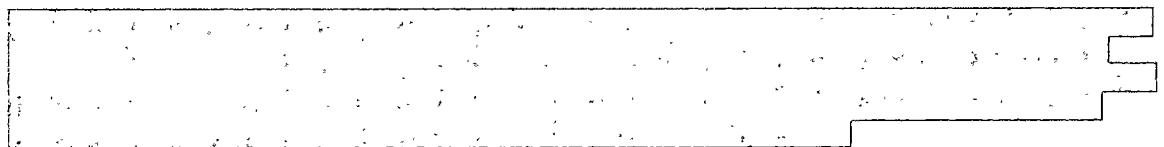
De nationale herdenking van de afschaffing van de slavernij vindt plaats op 1 juli in Amsterdam in het Oosterpark bij het nationaal monument Nederlands slavernijverleden. Minister Van Engelshoven van OCW zal een speech geven. In deze speech komt ook een verwijzing naar de start van de dialooggroep, die het ministerie van BZK faciliteert. Aangezien de dialooggroep vorig jaar is aangekondigd, is het nu ook tijd om aan te geven dat deze zal starten.

Nieuwsbericht op 1 juli met aankondiging dialoog

Op woensdag verstuurdt BZK een nieuwsbericht inclusief de namen van de leden van de dialooggroep. Zie onderstaande bijlage: concept persbericht.

Woordvoeringslijn voor minister BZK

Concepten / 11.1 Wob

De samenstelling van de dialooggroep is als volgt:

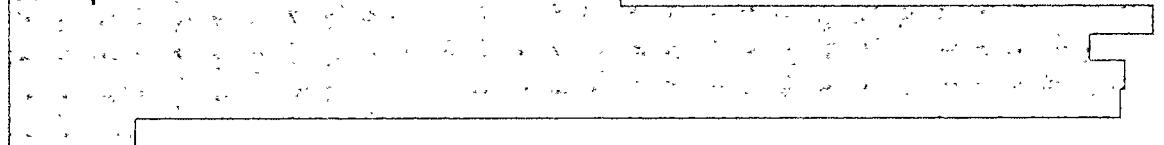
1. Voorzitter: de heer F.M.d.I.S. (Frits) Goedgedrag
2. de heer E.S. (Edgar) Davids;
3. mevrouw mr. L.Y. (Lilian) Gonçalves-Ho Kang You;
4. mevrouw dr. J.L. (Hannie) Kool-Blokland;
5. de heer I. G. L. E. (Glenn) de Randamie (Typhoon);
6. de heer R. R. (Ruben) Severina.

Q&A's voor leden van de dialooggroep

Concepten / 11.1 Wob

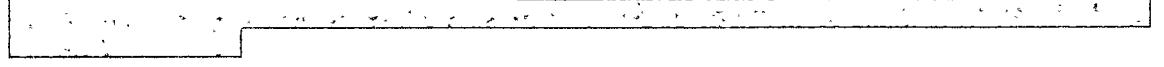
Concepten / 11.1 Wob

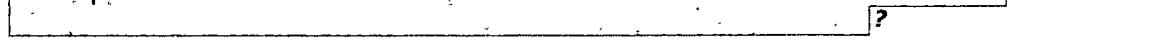
Concepten / 11.1 Wob

Concepten / 11.1 Wob

Concepten / 11.1 Wob

Overige persvragen?

Bij overige vragen van de pers waarvoor u als lid van de dialooggroep nog geen antwoord weet kunt u contact opnemen met woordvoering BZK via: **10.1.d**

Communicatie loopt deze week in eerste instantie via woordvoering BZK. Na de eerste bijeenkomst van de dialooggroep zal de dialooggroep de woordvoering over de dialoog zelf oppakken. Hoe de dialooggroep de woordvoering organiseert wordt afgesproken in die eerste bijeenkomst.

Bijlage concept persbericht

1 juli 2020

Start dialooggroep slavernijverleden

De komende tijd start een ‘adviescollege dialooggroep slavernijverleden’ een reeks gesprekstafels over het slavernijverleden en de doorwerking daarvan in de hedendaagse samenleving. Het doel van de gesprekken is gericht op verbinding en een bredere erkenning van dit gedeelde verleden. Dat heeft minister Ollongren van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties aan de Tweede Kamer laten weten. In 2021 levert deze dialooggroep een rapport met bevindingen op aan de minister van BZK.

Ollongren: ‘Discriminatie en racisme zijn hardnekkige problemen in onze samenleving. Daarom is het belangrijk om met elkaar het gesprek aan te gaan om stil te staan bij wat het slavernijverleden voor mensen in het heden betekent. Zo kunnen we een pijnlijk verleden omzetten in iets wat ons als samenleving verbindt in plaats van verdeelt.’

Maatschappelijke sectoren

De dialooggroep zal in verschillende maatschappelijke sectoren, zoals bijvoorbeeld cultuur, sport en bedrijfsleven de komende tijd gesprekstafels organiseren. De dialoog richt zich op de hele Nederlandse samenleving. Ook op de Caribische delen van het Koninkrijk vinden gesprekstafels plaats. Daarmee staat een inclusieve benadering bij de dialoog voorop. Ook maatschappelijke organisaties zullen betrokken worden. De dialooggroep zal eigen keuzes maken over de exacte invulling van de gesprekstafels.

Namen

Naast de voorzitter Frits Goedgedrag bestaat de dialooggroep uit Edgar Davids, Lilian Gonçalves-Ho Kang You, Hannie Kool-Blokland, Glenn de Randamie (Typhoon) en Ruben Severina. Daarnaast komt er een vaste groep van ca. 4 of 5 wetenschappers die de dialooggroep gevraagd en ongevraagd zullen adviseren. Het ministerie van BZK faciliteert de dialoog. Voor 1 mei 2021 zal de dialooggroep een advies aan minister Ollongren aanbieden met de bevindingen van de gesprekstafels.

Van: [REDACTED]
Aan: Birbal, Shanta
Onderwerp: FW: Informatie dialooggroep slavernijverleden
Datum: donderdag 30 september 2021 13:13:37
Bestanden: Kamerbrief over slavernijverleden 1 juli 2019.pdf

Van: [REDACTED] @minbzk.nl>
Verzonden: woensdag 10 juni 2020 17:14
Aan: [REDACTED]@ziggo.nl; [REDACTED]@ziggo.nl>
CC: [REDACTED]@minbzk.nl; [REDACTED]@minbzk.nl>
Onderwerp: Informatie dialooggroep slavernijverleden

Geachte [REDACTED]

Hartelijk dank voor het prettige gesprek van zojuist en voor uw positieve reactie op de uitnodiging om lid te worden van de dialooggroep slavernijverleden. Bijgaand stuur ik u mede namens [REDACTED] wat aanvullende informatie over de dialooggroep.

Zoals gezegd zal er aankomend najaar een maatschappelijke dialoog starten over de doorwerking van het Nederlandse slavernijverleden in de hedendaagse samenleving. Die dialoog is in juli 2019 toegezegd aan de Tweede Kamer (zie bijgevoegde Kamerbrief vanaf pagina 2 onderaan). Het kabinet vindt het van groot belang dat er wordt gesproken over het slavernijverleden, en over hoe dit doorwerkt in onze samenleving. Het doel hiervan is een brede inbedding van het slavernijverleden in onze maatschappij van vandaag. Om deze maatschappelijke dialoog te begeleiden wordt er een dialooggroep slavernijverleden ingesteld.

Toelichting op de dialooggroep:

- De dialooggroep gaat gesprekstafels over het slavernijverleden organiseren binnen maatschappelijke sectoren, zoals sport, onderwijs, en het bedrijfsleven en regionale tafels in het Caribische deel van het Koninkrijk.
- Het idee is dat sleutelfiguren uit die maatschappelijke sectoren in die gesprekstafels met elkaar verkennen wat het slavernijverleden betekent voor hen in het heden, en voor hun sector. En dat zij voorstellen doen voor de inbedding van dit gedeelde verleden in de betreffende sector.
- De dialooggroep zal een rol spelen bij:
  1. Het benaderen en selecteren van sleutelfiguren uit de maatschappelijke sectoren;
  2. Het adviseren bij het evenwichtig samenstellen van de deelnemers aan de gesprekstafels;
  3. Het waarborgen van de onafhankelijkheid en inhoudelijke samenhang van de dialoog;
  4. Het faciliteren van de gesprekstafels binnen de maatschappelijke sectoren;
  5. Het opstellen van een rapport met bevindingen van de dialoog en het aanbieden van dit rapport aan de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (vóór 1 mei 2021).
- Ulterhaar krijgt de dialooggroep inhoudelijke en organisatorische ondersteuning in de vorm van een secretaris. Wij hebben daartoe een secretaris aangenomen.
- Met het instellen van een dialooggroep willen wij zeker stellen dat de dialoog over het slavernijverleden onafhankelijk van de overheid kan worden gevoerd. De dialooggroep kan daarom zelfstandig werken.
- De dialooggroep zal bestaan uit een voorzitter en 5 leden. Voorzitter van de dialooggroep wordt [REDACTED]
- De dialooggroep slavernijverleden wordt ingesteld als officieel en eenmalig adviescollege (voor een jaar) door de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties. Dat betekent een formele procedure via de ministerraad. Waarschijnlijk zal de ministerraad van 19 juni a.s. zich hierover buigen. Na goedkeuring door de ministerraad zullen de namen van de leden ook openbaar worden via publicatie van de Instellingsregeling en het benoemingsbesluit in de Staatscourant.
- De verwachting is dat leden van de dialooggroep maximaal een halve dag per week zullen

besteden aan deze werkzaamheden. Hiervoor komen de leden in aanmerking voor een vergoeding conform de wet- en regelgeving voor adviescolleges.

- De planning van de dialoog op hoofdlijnen is als volgt: Naar verwachting zal de voorzitter – na het moment van goedkeuring door de MR – proberen om op korte termijn een startsessie (fysiek of digitaal) te hebben met de dialooggroep. De eerste serie gesprekstafels vindt dan plaats in september en oktober 2020 en de tweede serie in februari en maart 2021. Waarna het eindrapport met bevindingen gereed is vóór 1 mei 2021.

Mocht u naar aanleiding van bovenstaande nog aanvullende vragen hebben dan beantwoord ik die uiteraard graag.

We horen graag of uw deelname ook voor uw werkgever akkoord is, fijn dat u dit morgen navraagt. En indien het inderdaad akkoord is, kunt u mij dan ook uw volledige naam - evt. academische titels en initialen - mailen voor de vermelding in het benoemingsbesluit?

(I.v.m. achtervang en bereikbaarheid heb ik ook een collega die aan dit onderwerp werkt in de cc gezet.)

Met vriendelijke groet,

10.1.d [REDACTED]

.....
10.1.d [REDACTED]

10.1.d [REDACTED]

Directoraat-Generaal Bestuur en Wonen

Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties

Turfmarkt 147 | 2511 DP | Den Haag | Toren Zuid, 18e etage

.....
[REDACTED]

10.1.d [REDACTED] @minbzk.nl

Ministerie van Binnenlandse Zaken en
Koninkrijksrelaties

> Retouradres Postbus 20011 2500 EA Den Haag

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer
der Staten-Generaal
Postbus 20018
2500 EA DEN HAAG

**Ministerie van
Binnenlandse Zaken en
Koninkrijksrelaties**
Turfmarkt 147
Den Haag
Postbus 20011
2500 EA Den Haag

Kenmerk
2019-0000351765
Uw kenmerk

Datum   1 juli 2019
Betreft   Slavernijverleden

'Op 18 september 2018 heeft uw Kamer de motie van het lid Özütok aangenomen waarin de regering wordt verzocht om in overleg te treden met de verschillende projectfinanciers van de herdenking van de afschaffing van de slavernij en te onderzoeken of de financiering structureel kan worden ingebed. Met deze brief geef ik, mede namens de minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW) en de minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid (SZW) uitvoering aan deze motie. Tevens geeft deze brief een reactie op het verzoek van het lid Kuzu om een brief over het aanbieden van excuses voor het slavernijverleden door het kabinet, ingediend tijdens het ordedebat van 3 juli 2018.

Ter voorbereiding van deze brief is gesproken met relevante partijen als het Nationaal Instituut Nederlands slavernijverleden en erfenis (NiNsee), dat jaarlijks de herdenking bij het Nationaal Monument Nederlands Slavernijverleden organiseert, de gemeente Amsterdam, het Mondriaan Fonds (verstrekt jaarlijks een OCW-subsidie voor de nationale herdenking) en het Nationaal Comité 4 en 5 mei.

Deze brief gaat eerst in op de activiteiten gericht op het slavernijverleden, waar het kabinet al bij betrokken is. Daarna op het verzoek over het aanbieden van excuses voor het slavernijverleden en het starten van een dialoog over het slavernijverleden. Tot slot komt de structurele inbedding van de financiering van de herdenking waar de motie van het lid Özütok om verzoekt aan bod.

Aandacht voor het slavernijverleden

Tijdens de herdenking van het slavernijverleden op 1 juli 2018, benadrukte ik als vertegenwoordiger van het kabinet het belang van aandacht voor het slavernijverleden: "Slavernij staat haaks op de waarden in onze Grondwet, haaks op het gelijkheidsbeginsel, haaks op ons idee van menselijke waardigheid, haaks op wat wij als land willen zijn. Samen herdenken wij wat in het verleden is gebeurd, samen houden we de verhalen levend, en samen vieren wij die belangrijke stap naar gelijkwaardigheid en gerechtigheid die 155 jaar geleden is gezet. Een gerechtigheid die nooit vaststaat, nooit gegarandeerd wordt, maar te allen tijde onze actieve bescherming verdient".

Deze woorden liggen in het verlengde van het huidige Regeerakkoord, dat het belang van een gedeelde geschiedenis en de waarde om die actief uit te dragen onderstreept door de kennis daarover en de toegankelijkheid ervan te bevorderen. De geschiedenis van de slavernij maakt deel uit van onze

**Ministerie van
Binnenlandse Zaken en
Koninkrijksrelaties**

Datum
1 juli 2019
Kenmerk
2019-0000351765

gezamenlijke Nederlandse geschiedenis. De sporen daarvan zijn overal zichtbaar, in archieven, musea, historische gebouwen, de namen van straten en pleinen, de diversiteit in Nederland en onze internationale relaties met overzeese gebieden waarmee we een verleden delen. Sporen van het slavernijverleden werken in de samenleving door tot op de dag van vandaag.

Het kabinet vindt het van belang om jaarlijks bij de afschaffing van de slavernij en de doorwerking van het slavernijverleden stil te staan en daarnaast ook op andere manieren hieraan actief aandacht te schenken. Hiermee wil het kabinet een rol spelen in het levend houden én aan volgende generaties doorgeven van de herinnering over het slavernijverleden, zodat nooit vergeten wordt dat ook het leed van zoveelen in slavernij, deel uitmaakt van onze geschiedenis.

Zo heeft de minister van OCW aandacht voor het onderwerp vanuit diverse invalshoeken. Via erfgoed en onderwijs, door de herziening van de Canon van Nederland, waarin aandacht zal zijn voor multiperspectiviteit, diversiteit en verhalen van verschillende groepen. Via archieven, onder meer door archieven over dit onderwerp digitaal toegankelijk te maken, waardoor deze archieven voor een breed publiek beschikbaar komen. Maar ook door de verkenning herinneringserfgoed die de Rijksdienst voor het Cultureel erfgoed uitvoert en die een relatie legt tussen herinneringserfgoed en de herdenkingscultuur in Nederland. Daarnaast stimuleert de minister de uitbreiding van het Netwerk Slavernijverleden, een netwerk dat de activiteiten van culturele instellingen in Nederland, gericht op het slavernijverleden, zichtbaar maakt. Ook is de minister van OCW in gesprek met de gemeente Amsterdam over de ontwikkeling van een nationale museale voorziening slavernijverleden. De Raad voor Cultuur heeft hier positief over geadviseerd. In de Uitgangspuntenbrief Cultuurbeleid 2021-2024 heeft de minister van OCW voor de ontwikkeling van een dergelijke voorziening 1 miljoen euro per jaar gereserveerd. Tot slot is het erfgoedveld zelf ook actief betrokken bij dit onderwerp. Musea hebben steeds meer aandacht voor het onderwerp in hun collectieregistraties en tentoonstellingen, zoals de Slavernijtentoonstelling (2020-2021) die het Rijksmuseum nu voorbereidt of de publicatie 'Words Matter' van het Museum van Wereldculturen.

De minister van SZW besteedt eveneens aandacht aan het onderwerp via de coördinatie van de Nederlandse invulling van het decennium voor mensen van Afrikaanse afkomst. De VN heeft de periode 1 januari 2015 tot en met 31 december 2024 uitgeroepen tot "International Decade for People of African Descent" (hierna: "Decade"). De Nederlandse invulling richt zich op de versterking van de aanpak van racisme in Nederland. Een aantal activiteiten in het kader van de Decade raakt ook aan bewustwording van het gedeeld verleden. Zo heeft SZW bijgedragen aan de Black Achievement Month: een maand waarin de bijdragen van personen van Afrikaanse afkomst aan de Nederlandse samenleving centraal staan. Eind 2017 zijn in het kader van de Decade twee Fondsen op Naam opgericht om initiatief vanuit de samenleving op het gebied van maatschappelijk welzijn, cultureel erfgoed, inclusie en sociale verbinding ten aanzien van personen van Afrikaanse afkomst te steunen met financiële middelen van SZW. De twee Fondsen op Naam zijn ondergebracht bij het Prins Bernhard Cultuurfonds (VN Decennium Fonds Cultuur) en het Oranje Fonds (VN Decennium Fonds Sociaal). Beide fondsen kennen een looptijd tot en met 2020.

Dialoog slavernijverleden

Door het lid Kuzu (DENK) is om een brief gevraagd waarin het kabinet ingaat op het aanbieden van formele excuses voor het slavernijverleden.

**Ministerie van
Binnenlandse Zaken en
Koninkrijksrelaties**

Datum
1 juli 2019

Kenmerk
2019-0000351765

Het kabinet kan de tijd niet terugdraaien, maar betreurt het ten zeerste dat slavernij onderdeel uitmaakt van onze gezamenlijke geschiedenis. Evenals voorgaande kabinetten, heeft het kabinet diepe spijt en berouw over hoe Nederland is omgegaan met de menselijke waardigheid ten tijde van het slavernijverleden.

Het kabinet acht het van groot belang dat er een dialoog over het slavernijverleden en de doorwerking daarvan in de hedendaagse samenleving plaatsvindt gericht op een bredere erkenning en inbedding van dit gedeelde verleden. Deze dialoog richt zich niet alleen op Nederlanders van Afrikaanse afkomst, maar op de Nederlandse samenleving in zijn geheel. Het kabinet realiseert zich dat het slavernijverleden in het bijzonder ook de Caribische delen van het Koninkrijk raakt. Het kabinet gaat met deze landen en openbare lichamen hun betrokkenheid bespreken bij deze dialoog over het slavernijverleden. Een dialoog gericht op verbinding kan plaats vinden in de vorm van een platform of andere vorm. Uit de dialoog zou nader historisch onderzoek of andere voorstellen voor activiteiten die bijdragen aan een goede inbedding van het slavernijverleden en de doorwerking daarvan in het heden, kunnen voortkomen.

Het kabinet wil, naast de in deze brieven genoemde activiteiten, ook aanvullende concrete stappen nemen die in de volgende paragraaf aan de orde komen.

Motie van het lid Özütok: structurele inbedding van de financiering van de herdenking

De aandacht voor het slavernijverleden staat centraal in de jaarlijkse herdenking op 1 juli. Het belang dat het kabinet hecht aan deze herdenking blijkt allereerst uit de terugkerende aanwezigheid van het kabinet bij de nationale herdenking. Ook in financiële zin heeft het Rijk bijgedragen aan zowel de nationale herdenking als lokale herdenkingsactiviteiten.

Het is gezien het voorgaande van belang om deze jaarlijkse herdenking ook voor de toekomst te borgen. Wij hebben daarom besloten om de financiering van de herdenking bij het Nationaal Monument Slavernijverleden structureel in te bedden. Daarmee benadrukken wij het belang van een bredere erkenning en bewustwording van het slavernijverleden als onderdeel van onze gedeelde geschiedenis.

Voor 2019 heeft de minister van SZW nog eenmaal op projectbasis subsidie voor herdenkingsactiviteiten verstrekt. Voor de periode vanaf 2020 wordt een structurele financiering vormgegeven. Hiervoor gaat de minister van OCW in gesprek met het NiNsee en de gemeente Amsterdam.

Uitgangspunten daarbij zijn:

- Het onderwerp wordt bij één ministerie belegd, te weten het ministerie van OCW;
- Het NiNsee blijft de organisator van de herdenking;
- De minister van OCW maakt met het NiNsee nieuwe afspraken over professionalisering van de organisatie en verbreding en verdieping van de herdenking;
- De ministers van OCW, SZW en BZK stellen samen een daarbij passend budget beschikbaar;
- Er wordt daarbij gehecht aan samenwerking met de gemeente Amsterdam;
- Er komt een meerjarige financiering in plaats van jaarlijkse financiering.

**Ministerie van
Binnenlandse Zaken en
Koninkrijksrelaties**

Datum
1 juli 2019

Kenmerk
2019-0000351765

Tot slot

Met de voorgenomen dialoog en de jaarlijkse herdenking bij het Nationaal Monument Nederlands Slavernijverleden wil het kabinet herdenken wat in het verleden is gebeurd, met elkaar de verhalen hierover levend houden en niet vergeten, en samen die belangrijke stap naar gelijkwaardigheid en vrijheid vieren en vorm blijven geven, die 156 jaar geleden met de afschaffing van de slavernij is gezet.

Door stil te blijven staan bij deze betreurenswaardige periode in ons gedeelde verleden en bewustwording te stimuleren over de geschiedenis van personen van Afrikaanse afkomst in onze samenleving, zorgen wij ervoor dat de lessen uit het verleden niet worden vergeten en nog altijd relevant zijn voor de wijze waarop wij heden ten dage in diversiteit samenleven. Op deze wijze kunnen wij een pijnlijk verleden omzetten in iets wat ons als samenleving verbindt in plaats van verdeelt.

De minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties,

drs. K.H. Ollongren

10.1.d

Verzonden: vrijdag 30 juli 2021 10:34
 Onderwerp: FW: Spoedvraag M
 Bijlagen: kabinet/reactie-rapport-algemene-rekenkamer-diverseiteit-in-vaste-adviescollegesvan-de-regering.pdf; kamerbrief-nadere-reflectie-over-diverseiteit-inadviescolleges.pdf

Van: **10.1.d** @minbzk.nl>

Verzonden: maandag 29 juni 2020 14:15

Aan: **10.1.d** @minbzk.nl>; **10.1.d** @minbzk.nl>; **10.1.d** @minbzk.nl>

10.1.d @minbzk.nl>

CC: **10.1.d** @minbzk.nl>; **10.1.d** @minbzk.nl>; **10.1.d** @minbzk.nl>

10.1.d @minbzk.nl> Onderwerp: RE: Spoedvraag M

Hallo **10.1.d**,

Bij dezen. De percentages staan in de eerste brief, de tweede is vandaag verzonden.

Groet, **10.1.d**

Van: **10.1.d** @minbzk.nl>

Verzonden: maandag 29 juni 2020 13:32

Aan: **10.1.d** @minbzk.nl>; **10.1.d** @minbzk.nl>; **10.1.d** @minbzk.nl>

10.1.d @minbzk.nl>

CC: **10.1.d** @minbzk.nl>; **10.1.d** @minbzk.nl>; **10.1.d** @minbzk.nl>

10.1.d @minbzk.nl>; **10.1.d** @minbzk.nl>; **10.1.d** @minbzk.nl>

10.1.d @minbzk.nl> Onderwerp: RE: Spoedvraag M

Hoi **10.1.d**

Nog een aanvullende vraag: waar staan die precieze percentages? In de Kaderwet zelf tref ik alleen artikel 12 lid 3 "bij de benoeming van de voorzitters en bij de benoeming van de andere leden van adviescolleges wordt gestreefd naar evenredige deelname aan adviescolleges van vrouwen en personen behorende tot etnische of culturele minderheidsgroepen". In de MvT vind ik ze ook niet. Staan ze in de Kamerbrief die **10.1.d** noemt?

Groeten, **10.1.d**

Van: **10.1.d**

Verzonden: maandag 29 juni 2020 11:54

Aan: **10.1.d** @minbzk.nl>; **10.1.d** @minbzk.nl>; **10.1.d** @minbzk.nl>

10.1.d @minbzk.nl>

CC: **10.1.d** @minbzk.nl>; **10.1.d** @minbzk.nl>; **10.1.d** @minbzk.nl>

10.1.d @minbzk.nl>; **10.1.d** @minbzk.nl>; **10.1.d** @minbzk.nl>

10.1.d @minbzk.nl> Onderwerp: RE: Spoedvraag M

Dag allen, ik maakte een typefout in mijn mail: moet zijn '2 vrouwen en 4 mannen' in het oorspronkelijke voorstel dat naar de MR ging: hetgeen neer kwam op 33% vrouw. Als er dus mannen bijkomen komen en geen vrouwen komen we dus onder de 30% vrouwen. Excuses voor de verwarring. Groeten, **10.1.d**

Van: **[REDACTED]** **[REDACTED]@minbzk.nl**
Verzonden: maandag 29 juni 2020 11:46
Aan: **[REDACTED]** **[REDACTED]Leeuwen@minbzk.nl**; **[REDACTED]** **[REDACTED]@minbzk.nl**; Noppe,
[REDACTED] **[REDACTED]@minbzk.nl**
CC: **[REDACTED]** **[REDACTED]@minbzk.nl**; **[REDACTED]** **[REDACTED]@minbzk.nl**; **[REDACTED]** **[REDACTED]@minbzk.nl**; **[REDACTED]** **[REDACTED]@minbzk.nl**; **[REDACTED]** **[REDACTED]@minbzk.nl**
Onderwerp: RE: Spoedvraag M

Hallo **[REDACTED]**

Dat verbaast me, wat betreft de MR. Zowel onze minister als onze staatssecretaris vinden het een belangrijk onderwerp; ze hebben het in eerder MR's bij andere ministeries aan de orde gesteld. Daarnaast gaat er deze week als het goed is een brief uit over diversiteitsbeleid bij adviescolleges over het belang ervan. Wellicht helpt dit om het belang nog eens te onderstrepen. Succes!

Groet, **[REDACTED]**

Van: **[REDACTED]** **[REDACTED]@minbzk.nl**
Verzonden: maandag 29 juni 2020 11:29
Aan: **[REDACTED]** **[REDACTED]@minbzk.nl**; **[REDACTED]** **[REDACTED]@minbzk.nl**
CC: **[REDACTED]** **[REDACTED]@minbzk.nl**; **[REDACTED]** **[REDACTED]@minbzk.nl**; **[REDACTED]** **[REDACTED]@minbzk.nl**; **[REDACTED]** **[REDACTED]@minbzk.nl**; **[REDACTED]** **[REDACTED]@minbzk.nl**
Onderwerp: RE: Spoedvraag M

Hoi **[REDACTED]**,

Prima, dank.

T.a.v. de percentages: minstens 30% man en minstens 10% personen met een niet-westerse migratieachtergrond lukt ruimschoots. Het aantal vrouwen in het voorstel dat naar de MR ging was 33%: 2 mannen en 4 vrouwen (overigens ontvingen wij de exacte percentages die jij in jouw mail noemt niet eerder, we wisten uiteraard wel het belang van voldoende vrouwen).

[REDACTED]
Groeten, **[REDACTED]**

Van: **[REDACTED]** **[REDACTED]@minbzk.nl**
Verzonden: maandag 29 juni 2020 11:17
Aan: **[REDACTED]** **[REDACTED]@minbzk.nl**; **[REDACTED]** **[REDACTED]@minbzk.nl**
CC: **[REDACTED]** **[REDACTED]@minbzk.nl**; **[REDACTED]** **[REDACTED]@minbzk.nl**; **[REDACTED]** **[REDACTED]@minbzk.nl**; **[REDACTED]** **[REDACTED]@minbzk.nl**
Onderwerp: RE: Spoedvraag M

Hoi **[REDACTED]**,

Dat kan. Het maximum, inclusief voorzitter, is 10, dat mag niet overschreden worden. Dus maximaal 9 kan. Overigens (maar neem aan dat Roelant dat ook al eerder heeft aangegeven) blijft het punt van evenredige deelneming van vrouwen en personen met een niet-westerse achtergrond (art. 12, derde lid). Dat wil dus zeggen, minstens 30% vrouw, minstens 30% man en minstens 10% personen met een niet-westerse migratieachtergrond.

Groeten [REDACTED]

Van: [REDACTED] [@minbzk.nl](#)
Verzonden: maandag 29 juni 2020 11:07
Aan: [REDACTED] [@minbzk.nl](#); [REDACTED] [@minbzk.nl](#)
CC: [REDACTED] [@minbzk.nl](#); [REDACTED] [@minbzk.nl](#)
[REDACTED] [@mmbzk.nl](#) Onderwerp: RE: Spoedvraag M

Hoi [REDACTED]

Dank, goed te weten, dat is dan bevestiging van wat ik zelf gisteren kon vinden met behulp van de kaderwet en de MvT daarbij.

Nog één vraag: in de regeling staat het aantal leden waaruit het college bestaat. Moet daarin altijd het precieze aantal leden staan (nu staat er zes), of mag er ook staan: maximaal negen leden (bijvoorbeeld).

Vraag heeft te maken met het feit dat deze nog week i.v.m. de MR besluitvorming van vorige week aanvullende leden benaderd worden. A.s. woe 1 juli (nationale herdenking afschaffing slavernij) is de datum waarop we niet in ieder geval met de instellingsregeling naar buiten willen, ook als de benoemingen dan nog niet rond zijn. Maar dan zitten we dus nog met dat aantal leden in de regeling dat we dan niet zeker weten. Vandaar de vraag of er ook 'maximaal x leden' mag staan.

Dank alvast voor je reactie.

Groeten, [REDACTED]

Van: [REDACTED] [@minbzk.nl](#)
Verzonden: maandag 29 juni 2020 09:59
Aan: [REDACTED] [@minbzk.nl](#); [REDACTED] [@minbzk.nl](#)
CC: [REDACTED] [@minbzk.nl](#); [REDACTED] [@minbzk.nl](#)
[REDACTED] [@mmbzk.nl](#) Onderwerp: RE: Spoedvraag M

Hoi [REDACTED]

Nee, de Kaderwet adviescolleges biedt niet die specifieke mogelijkheid. De Kaderwet schrijft voor dat leden van een adviescollege worden benoemd op grond van de deskundigheid die nodig is voor de advisering op het beleidsterrein waarvoor het college is ingesteld, als mede op grond van maatschappelijke kennis en ervaring (art. 12, eerste lid). Een adviescollege kan zich doen bijstaan door andere personen, voor zover dat voor de vervulling van de adviestaak nodig is (art. 19, tweede lid). Dit is echter aan het adviescollege zelf om te bepalen. Heb je hier wat aan?

Groeten [REDACTED]

Van: [REDACTED] [@minbzk.nl](#)
Verzonden: zondag 28 juni 2020 14:10
Aan: [REDACTED] [@minbzk.nl](#); [REDACTED] [@mmbzk.nl](#)
CC: [REDACTED] [@minbzk.nl](#); [REDACTED] [@minbzk.nl](#)
[REDACTED] [@mmbzk.nl](#) Onderwerp: Spoedvraag M

Urgentie: Hoog

Hoi **[10.1.d]**

[10.2.g] wordt het Adviescollege dialooggroep slavernijverleden mogelijk uitgebreid met twee wetenschappers. Zie vraag van minister hieronder. Kaderwet adviescolleges biedt geen mogelijkheid voor een aparte status van bepaalde leden, of wel?

Groeten **[10.1.d]**

Van: **[10.1.d]** [@minbzk.nl>](mailto:@minbzk.nl)

Verzonden: zondag 28 juni 2020 13:16

Aan: **[10.1.d]** [@minbzk.nl>; **\[10.1.d\]** \[@minbzk.nl>; **\\[10.1.d\\]** \\[@minbzk.nl>\\]\\(mailto:@minbzk.nl\\)\]\(mailto:@minbzk.nl\)](mailto:@minbzk.nl)

[10.1.d] [@minbzk.nl>](mailto:@minbzk.nl)

CC: **[10.1.d]** [@minbzk.nl>](mailto:@minbzk.nl)

Onderwerp: RE: Terugkoppeling gesprek MBZK met **[10.1.d]**

Nabrander van minister: kunnen wetenschappers niet soort aparte status krijgen (wetenschappelijke adviseurs van de commissie oid). Dan blijft de kerncommissie klein.

Verzonden met BlackBerry Work
(www.blackberry.com)

Ministerie van Binnenlandse Zaken en
Koninkrijksrelaties

> Retouradres Postbus 20011 2500 EA 's-Gravenhage

Tweede Kamer der Staten-Generaal
T.a.v. De voorzitter
Postbus 20018
2500 EA 's-Gravenhage

Ministerie van
Binnenlandse Zaken en
Koninkrijksrelaties

Turfmarkt 147
's-Gravenhage
Postbus 20011
2500 EA 's-Gravenhage
www.rijksoverheid.nl
www.facebook.com/minbzk
www.twitter.com/minbzk

Kenmerk
2020-0000116468

Uw kenmerk

6 maart 2020

Bijlage(n)

1

Datum   Kabinetsreactie rapport Algemene Rekenkamer 'Diversiteit in
Betreft   vaste adviescolleges van de regering'

Op 26 september 2019 deed de Algemene Rekenkamer u het onderzoek 'Diversiteit in vaste adviescolleges van de regering' toekomen. Dat onderzoek volgde uit de viering van 100 jaar algemeen vrouwenkiesrecht. Met deze brief reageer ik namens het kabinet op dat onderzoek en doe ik de toezeggingen die tijdens het AO Functioneren van de Rijksdienst van 3 juli 2019 en het VAO Rijksdienst van 3 december 2019 gedaan zijn, gestand. Uw Kamer heeft mij gevraagd hoe ik omga met diversiteit in adviescolleges en met het rapport van de Algemene Rekenkamer.

Context

De samenleving wordt steeds meer divers en maatschappelijke vraagstukken worden steeds complexer. Het is zowel van economisch als maatschappelijk belang dat ieder talent benut wordt. Het kabinet voelt de verantwoordelijkheid voor het creëren van gelijke kansen om talent in te zetten. Door het zelf toe te passen wil het kabinet een voorbeeld zijn voor andere partijen. Adviesraden zijn bij uitstek de plek waar diversiteit op deze wijze kan bijdragen aan de kwaliteit en uitwerking van adviezen. Meer variatie in de personen die aan deze vraagstukken werken resulteert in meer creativiteit en innovatie, betere resultaten en beter beleid. Diversiteit in samenstelling van teams kan daarmee betere adviezen en besluiten opleveren.¹

Daarnaast is diversiteit in samenstelling een voorwaarde, maar niet voldoende voor daadwerkelijke inclusie in beleid en uitvoering. Een inclusieve cultuur binnen organisaties is nodig voor de effectiviteit van divers samengestelde teams. Beleid en uitvoering die rekening houden met de diversiteit in de samenleving, kunnen daardoor beter de maatschappelijk gewenste resultaten leveren. Wanneer adviezen een reflectie zijn van een zo groot mogelijk deel van de samenleving, zullen de adviezen ook meer gedragen worden.

Diversiteit en een inclusieve werkcultuur krijgen veel aandacht in de politiek, de maatschappij, de overheid en het bedrijfsleven. Zo heeft de minister van

---

Onderwijs, Cultuur en Wetenschap in maart 2018 aan de Kamer toegezegd een betere man-vrouwverhouding in commissies van het Rijk te willen stimuleren. Tijdens het rondetafelgesprek in

---

¹ McKinsey (2018) *Delivering through diversity*

de Tweede Kamer over vrouwen in het openbaar bestuur op 7 maart 2019 is vanuit verschillende hoeken van de samenleving aandacht gevraagd voor de ondervertegenwoordiging van vrouwen. In haar beleidsreactie van 2 juli 2019 naar aanleiding van dit rondetafelgesprek heeft de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties een stevige ambitie uitgesproken om de positie van vrouwen in het openbaar bestuur te versterken.² In augustus van dit jaar hebben het Centraal Planbureau en het Sociaal en Cultureel Planbureau de publicatie 'Vrouwen aan de top' uitgebracht. Daarnaast heeft de Sociaal Economische Raad (SER) op 20 september jl. advies uitgebracht onder de titel "Diversiteit in de top, tijd voor versnelling". Aan uw Kamer is toegezegd dat er een programma wordt ingesteld met betrokken instanties en stakeholders uit de (semi-)publieke sector. Het kabinet zal de Kamer voor de zomer van 2020 informeren over de vormgeving, de aanpak en het tijdspad van het programma.³

De SER concludeert dat er ondanks het uitspreken van goede intenties nog steeds te weinig vrouwen en mensen met een niet-westerse migratieachtergrond in de top van het Nederlandse bedrijfsleven zijn. Zij adviseert een integrale, stevige aanpak om genderdiversiteit te bevorderen. Op dit moment is 8,5% van besturen van beursgenoteerde bedrijven vrouw terwijl al enige tijd wordt gestreefd naar een evenredige vertegenwoordiging. Om echt voor verandering te zorgen zijn specifieke maatregelen nodig, gericht op de top en de doorstroom naar de top. Het is zowel van economisch als maatschappelijk belang dat latent talent wordt benut. Om genderdiversiteit te bevorderen stelt de SER een ingroeiquotum voor in de raden van commissarissen van beursgenoteerde bedrijven. Daarnaast wordt voorgesteld dat 'grote' vennootschappen zelf ambitieuze streefcijfers en actieplannen opstellen om diversiteit en inclusie te bevorderen. Ook zal de 'kweekvijver' op orde moeten zijn. Om het bewustzijn van het belang van diversiteit en inclusie te versterken, stelt de SER voor dat bedrijven transparant zijn over de eigen diversiteit en het diversiteitsbeleid. Het advies en de voorgestelde maatregelen zijn door het kabinet integraal overgenomen voor het bedrijfsleven. De SER adviseerde ook om vergelijkbare maatregelen te treffen voor de (semi-)publieke sector, want ook daar blijft de diversiteit in de top achter. Deze aanbeveling wordt overgenomen en er wordt een programma gestart om dit samen met betrokken stakeholders uit de (semi-)publieke sector nader uit te werken, waar onder meer adviescolleges onder vallen.

Diversiteit vanuit de Kaderwet adviescolleges

Het vergroten van diversiteit is onderdeel van de Kaderwet adviescolleges. In artikel 12, derde lid, Kaderwet is bepaald dat "Bij de benoeming van de voorzitters en bij de benoeming van de andere leden van adviescolleges wordt gestreefd naar evenredige deelneming aan adviescolleges van vrouwen en

---

personen behorende tot etnische of culturele minderheidsgroepen." Gelet op de ondervertegenwoordiging van vrouwen en personen met een niet-westerse migratieachtergrond in adviescolleges, is daarbij in algemene zin opgemerkt dat de strekking van het derde lid in overeenstemming is met onder andere de artikelen 1 (gelijke behandeling en discriminatieverbod) en 3 (gelijke benoembaarheid) van de Grondwet.

De Kaderwet adviescolleges beoogt divers samengestelde adviesraden te realiseren om een aantal redenen. De samenleving moet zich zo veel mogelijk kunnen herkennen in adviesraden die adviezen uitbrengen over toekomstig beleid en wetgeving die ook hen zal raken. Daarnaast wordt een verscheidenheid aan invalshoeken benut om een advies zo volledig mogelijk te maken, wat de kwaliteit ervan ten goede komt.

Het kabinet wil blijven werken aan divers samengestelde adviescolleges. Diversiteit omvat meer dan diversiteit op geslacht of niet-westerse migratieachtergrond, denk daarbij onder andere aan leeftijd, opleidingsniveau, fysieke of mentale beperking, of regionale herkomst. De Kaderwet richt zich op de twee meest zichtbare groepen die bij de inwerkingtreding van de wet ondervertegenwoordigd waren, en dat nog steeds blijken te zijn. Er is een verbetering zichtbaar wat betreft het aandeel vrouwen, te weten van 25% in 2003 naar 38% in 2019. Wij zijn erop

---

² Kamerstuk 30 420, nr. 328.

³ Brief van 7 februari 2020 Kabinetsreactie op het SER-advies 'Diversiteit in de top. Tijd voor versnelling'.

gericht de norm van evenredige vertegenwoordiging in het adviesstelsel te halen voor geslacht en niet-westerse migratieachtergrond en ook in bredere zin te streven naar diversiteit. Dat zal stevige inzet en een lange adem vergen.

Uitkomsten rapport van de Algemene Rekenkamer

De Algemene Rekenkamer heeft vanwege de viering 100 jaar algemeen kiesrecht onderzocht in welke mate het kabinet actief inzet op evenredige vertegenwoordiging en wat daarvan de resultaten zijn. Geconcludeerd wordt dat “*de toename van diversiteit bij de bemensing van vaste adviescolleges de laatste jaren stagneert. De aandacht en inspanning van betrokkenen bij het vergroten van diversiteit in adviescolleges is met name gericht op vrouwen en minder op mensen behorend tot een etnische of culturele minderheidsgroep.*” De Algemene Rekenkamer benoemt ook een aantal factoren die kunnen bijdragen aan meer diversiteit. Deze zijn in lijn met de adviezen uit het eerder genoemde SER-rapport.

1. *Tone at the top.* Het top-downsturen op diversiteit in colleges heeft een positief effect.
2. *Ervaring aan de top van het vakgebied.* Naast de pool van hogleraren, kan gekeken worden naar de pool van universitair (hoofd)docenten, waardoor de doelgroep verbreed kan worden.
3. *De flexibele schil.* Het aantrekken van externe deskundigen kan een kweekvijver zijn voor vrouwen, jongeren en personen met een migratieachtergrond. Op deze manier kunnen zij ervaring opdoen en aan hun cv werken.
4. *Gerichte zoekstrategieën.* Bij de samenstelling kan gericht worden gezocht in netwerken van vrouwen of personen met een migratieachtergrond.
5. *(On)zichtbaarheid van adviescolleges.* Een aantal respondenten vermoedt dat adviescolleges niet heel bekend zijn bij vrouwen en minderheden buiten de directe omgeving van adviescolleges. Niet ieder adviescollege is vindbaar op internet en daarom ook niet altijd bekend. Er kunnen maatregelen getroffen worden om bekendheid en zichtbaarheid onder specifieke doelgroepen te vergroten.
6. *Diversiteit in het adviesterrein zelf.* Het veld waarover de betreffende raad adviseert, kan een stimulerende rol spelen door aan te dringen op een diverse samenstelling.

Vervolgmaatregelen

De resultaten uit het rapport van de Algemene Rekenkamer geven aanleiding om maatregelen te treffen. Het quotum dat het kabinet aan het bedrijfsleven heeft opgelegd, sluit aan op het streefcijfer dat al geldt voor adviescolleges, namelijk: minimaal 30% vrouw, minimaal 30% man en 10% van het geheel aan leden per commissie met een niet-westerse migratieachtergrond. Hoewel een verhouding van 30% en 70% nog niet evenredig is, geeft dit streefcijfer als norm voor alle afzonderlijke adviesorganen wel een belangrijke stimulans richting volledige evenredigheid. Waar het onderzoek van de Algemene Rekenkamer zich gericht heeft op de permanente adviescolleges, beoogt het kabinet dezelfde mate van diversiteit te bereiken bij alle adviescolleges en commissies, ook als zij niet onder het bereik van de Kaderwet adviescolleges vallen. Het principe ‘pas toe of leg uit’ geldt hier. Indien een voordracht voor een lid wordt gedaan die niet bijdraagt aan diversiteit, dient de minister die het aangaat uit te leggen welke pogingen tot het realiseren van diversiteit zijn ondernomen. Zo nodig spreken de leden van het kabinet elkaar aan op de voordracht.

Om dit te realiseren worden de volgende maatregelen genomen:

1. In de opleidingen over diversiteit voor HR-adviseurs en managers bij de rijksoverheid zal aandacht worden besteed aan de werving en selectie van leden van adviescolleges. Voorzitters en leden van adviescolleges wordt aangeboden cursussen van de rijksoverheid te volgen op het gebied van diversiteit en andere relevante gebieden.
2. Op ambtelijk niveau wordt door het ministerie van BZK een jaarlijkse schouw met betrekking tot het adviesstelsel georganiseerd waarin gedeeld zal worden hoe de stand van zaken is, onder meer op het gebied van diversiteit.

Daar worden ervaringen en *best practices* gedeeld.

3. Het kabinet zal de voorzitters van de vaste adviescolleges vragen hoe bij hun adviescollege een diverse samenstelling kan worden bevorderd en of zij hun ervaringen willen uitwisselen. Dit betreft onder meer hoe zij de diversiteit laten doorklinken in (het proces van opstellen van) hun adviezen. Er is een aantal adviescolleges dat diversiteit in de samenstelling weet te realiseren en

de andere adviescolleges kan ondersteunen in het streven daarnaar. Ik neem hier nog in 2020 het initiatief toe.

4. De Kaderwet adviescolleges schrijft voor dat de minister die het aangaat zorgdraagt voor de openbaarmaking van een vacature in een adviescolleges. De 'Handreiking voor de benoeming van voorzitter of lid van een adviescollege' zal op dit punt expliciter worden gemaakt met behulp van inhoudelijke en procedurele richtlijnen, met het oog op het bereiken van een bredere groep die op de vacature kan reageren. Deze wijziging zal uiterlijk medio dit jaar worden ingevoerd.

5. In de Handreiking zullen voorbeelden worden opgenomen van netwerken waarin de vacatures gedeeld kunnen worden. Ook zal de door de Algemene Rekenkamer voorgestelde flexibele schil in de Handreiking worden opgenomen en wordt aandacht besteed aan het vergroten van de zichtbaarheid van het college.

6. In het standpunt van de minister over de vierjaarlijkse evaluatie van een afzonderlijk adviescollege wordt aandacht geschenken aan het benoeming beleid volgens het 'pas toe of leg uit'-principe. Daarbij wordt gekeken naar transparantie van het proces van werving en selectie.

7. Met de vaste adviescolleges zal worden besproken op welke wijze de zichtbaarheid, met in elk geval contactgegevens en websitelink, kan worden verbeterd.

8. De benoeming van leden geschieht bij Koninklijk Besluit, op voordracht van de vakminister. De Kamer kan de minister daarover om verantwoording vragen. De minister van BZK zal diversiteit in het adviesstelsel blijven monitoren en daarover jaarlijks rapporteren aan de Tweede Kamer (in de Jaarrapportage Bedrijfsvoering Rijk).

Tot slot dank ik de Algemene Rekenkamer en de respondenten met wie zij gesproken hebben. Het rapport biedt inzicht in manieren waarop vrouwen en personen met een niet-westerse migratieachtergrond gevonden en benoemd worden en kunnen worden in adviescolleges. Daarbij hecht het kabinet eraan te benadrukken dat diversiteit breder is dan deze twee groepen en ook daartoe het streven voort zal zetten. Het is een gedeelde opgave van alle leden van het kabinet en van de voorzitters van de adviesraden om diversiteit in adviesraden te realiseren en uiteindelijk door te laten klinken in advisering.

De minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties,

dr. R.W. Knops

10.1.d

Verzonden: vrijdag 30 juli 2021 11:30
Onderwerp: FW: strategiedocument/ opdrachtformulering
Bijlagen: aangepaste opdrachtformulering en strategie versie 2020.10.20.docx; 2020.10.16 Risico inventarisatie.pdf

Van: **10.1.d**

Verzonden: woensdag 21 oktober 2020 11:29

Aan: **10.1.d** @minbzk.nl>

Onderwerp: strategiedocument/ opdrachtformulering

Dag **10.1.d**

Ik zou je nog het strategiedocument sturen. Bij deze, hierin heb ik alle namen verwerkt. Ook heb ik de versie van de risico analyse bijgevoegd die door de dialooggroep is vastgesteld.

Met vriendelijke groet,

10.1.d

10.1.d

10.1.d
10.1.d

10.1.d

The information contained in this e-mail communication is solely intended for the person/legal person to whom it has been sent, and as it may contain information of a personal or confidential nature, it may not be made public by virtue of law, regulations or agreement. If someone other than the intended recipient should receive or come into possession of this e-mail communication, he/she will not be entitled to read, disseminate, disclose or duplicate it. If you are not the intended recipient, you are requested to inform the sender of this e-mail message of this immediately, and to destroy the original e-mail communication. Neither Randstad Holding nv nor its subsidiaries accept any liability for incorrect and incomplete transmission or delayed receipt of this e-mail.

Opdrachtformulering en strategie

Versie 20-10-2020

De dialooggroep stimuleert en faciliteert als onafhankelijke adviescommissie een dialoog over het slavernijverleden en de doorwerking van het slavermijverleden in het heden en stelt een rapport met haar bevindingen op. De commissie biedt dit rapport uiterlijk op 1 mei 2021 aan de Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties aan.

Hieronder staat achtereenvolgens de opzet van de dialoog beschreven, de inrichting van de dialoogtafels, de wijze waarop deze tafels tot stand komen en de rol van sleutelfiguren, gespreksleiders en wetenschappers bij de dialoog. Dit vormt een geheel. De beschreven aanpak is tevens de strategie van de dialooggroep. Enerzijds om de dialoog te faciliteren, anderzijds om door de dialoog binnen de samenleving het noodzakelijke gesprek rondom het slavernijverleden een stap verder te brengen. Onderdeel van de strategie is de manier waarop stakeholders betrokken worden.

Wie zijn de deelnemers aan de sessies?

Het is een stap vooruit in het gesprek als niet alleen mensen spreken die al kenbaar hebben gemaakt dat ze het slavernijverleden belangrijk vinden. Er is een groep die bij wijze van spreken zich altijd geconfronteerd voelt met dit verleden. De wens is om het gesprek in den brede mogelijk te maken. Dat is een opgave. Er is namelijk ook een deel dat meent dat het slavernijverleden niet ‘hun zaak’ is, iets van een ver verleden. De vraag voor de commissie blijft ondanks dat gegeven; hoe kan de samenleving in het Koninkrijk (in den brede) zich verhouden tot het slavernijverleden? De vraag is niet; wat vindt een beperkt deel van de Nederlandse samenleving ervan?

Waarom een benadering van sectoren?

De dialooggroep zoekt de samenleving op door sectoren te benaderen (de wereld van de zorg, de wereld van de sport, de wereld van het onderwijs, de wereld van justitie en politie, de wereld van het bedrijfsleven, de wereld van het bestuur, de wereld van cultuur en media). Door breed sectoren te nemen, bieden we aan elke Nederlander voor hem of haar herkenbare personen met herkenbare verhalen. Met behulp van ‘sleutelfiguren’ wil de commissie mensen benaderen voor een dialoog in een bepaalde sector, met enerzijds mensen die het slavernijverleden al belangrijk vinden en anderzijds mensen die het (nog) niet belangrijk vinden. De opzet is te komen tot een diverse doorsnede met voor een deel aansprekende figuren (rolmodellen), zodat mensen uit de sector zich erin kunnen herkennen. Het idee daarvan is dat ‘de sector spreekt’ in een diversiteit/samenstelling waar de dialooggroep met de sleutelfiguren zorgvuldig naar gaat kijken. We zoeken daarbij ook contrasten, mensen die er heel verschillend in staan.

Wat is de vraagstelling in de dialoog?

Een stap vooruit in het gesprek is het als de gesprekken niet in discussie(s) verzanden waarin stellingen met ja of nee worden beantwoord. Het is goed om als eerste stap de verhalen aan te reiken zoals ze bijvoorbeeld door wetenschappers, maar ook door activisten worden verwoord. In de voorbereiding ontvangen deelnemers evenwichtig feitenmateriaal, waarna de dialoog vanuit een gezamenlijk vertrekpunt kan worden gestart. Dat stelt de dialooggroep in staat om sturing te geven aan ‘het gespreksklimaat’ dat ze wil. Het is bijvoorbeeld mogelijk om een korte

openingsfilm van enkele minuten te tonen, en daarbij de deelnemers tevoren een A4 te geven met de doelstelling van de dialoog (wat zijn de gespreksregels) en het eerdergenoemde feitenmateriaal.

Daarna komen de vragen zelf aan bod. Het gaat dan om vraagstukken en niet om stellingen. De deelnemer wordt gevraagd twee dingen te doen; te vertellen en te luisteren. Laat je raken! Heeft het slavernijverleden impact op zijn of haar heden? Vertel en luister. Hoe heeft de deelnemer de opkomende discussie over het slavernijverleden ervaren? Vertel en luister. Kan de eigen sector er goed mee uit de voeten? Wat zien we daar gebeuren? Ligt er een opdracht voor de deelnemer? Ligt er een opdracht voor anderen? Ligt er een opdracht voor de sector? Hoe ziet het eruit als je spreekt over 'doorwerking en inbedding'? Welke vragen zijn er nodig om nieuwe stappen te zetten? En: als ze gevraagd worden aan het einde van het gesprek om de betekenis te omschrijven die het slavernijverleden heeft, hoe zou dat kunnen luiden? Als je de buitenwereld, en in eerste instantie de eigen sector, een boodschap zou willen afgeven over het slavernijverleden; wat zou die kunnen zijn? Kun je spreken over verantwoordelijkheden nu? Heb je zelf een verantwoordelijkheid?

Dit zijn veel vragen, daarom is in eerste instantie gedacht een knip te maken. De wens is ervaringen op te halen met betrekking tot de doorwerking en hoe die ervaringen te kenmerken zijn. Bovendien is het bovenstaande een aanzet, waarbij de dialooggroep niet wil sturen op de uitkomsten, maar wel op het mogelijk maken van het gesprek. Dit vergt per sector steeds een andere voorbereiding. In deze voorbereiding worden de sleutelfiguren en coördinatoren betrokken.

Wat is de positie en toon van de commissie zelf?

Een stap vooruit is het als de dialooggroep een toonbeeld kan zijn van het juiste gespreksklimaat, de dialooghouding. Ze kan helder uitleg geven over keuzes, en is in staat om te luisteren en te vertellen. De dialooggroep zal zich niet verdedigen of zich aanvallend opstellen. Dat is een positie van leiderschap, waar de stakeholders zich bij thuis voelen, waar de samenleving zich door wil laten meenemen. Het is delicat om het deel van de Nederlandse samenleving dat (grote) weerstand voelt bij de hele onderneming, te laten voelen dat de antwoorden niet al klaarliggen, en dat hun vraagstuk of worsteling ook centraal staat. Hoe kun je met elkaar betekenis geven aan dit onderdeel van de vaderlandse geschiedenis? Vanuit de dialooggroep kun je vertellen dat dit een 'worsteling' is, dat er geen simpele antwoorden zijn, dat mensen met simpele antwoorden ons niet verder helpen. De commissie straalt uit dat ze niet bezig is met goed en fout, niet bezig met beschuldigingen, maar met stappen vooruit. Deze stappen vooruit wil de commissie wel zetten vanuit de grondhouding dat slavemij in strijd is en was met de grondrechten van de mens. Dat neemt niet weg dat in haar werk de dialooggroep een zoekende houding aanneemt. Dit is ook een punt waar vanuit de woordvoering naar buiten toe aan gewerkt moeten worden en dat als houvast in een woordvoeringslijn kan worden uitgewerkt. Met dit alles bouwt de dialooggroep gezamenlijk het benodigde krediet en leiderschap op, bovenop het krediet en leiderschap dat individueel door hen al wordt ingebracht.

Wat zijn de criteria voor de sleutelfiguren?

Voor sleutelfiguren geldt dat zij een invloedrijke status binnen de sector/samenleving moeten hebben. Hun gezag hebben zij op basis van liefde voor en kunde in het vakgebied en niet op basis van een inhoudelijke expertise/positie of visie met betrekking tot het slavernijverleden. Een sleutelfiguur is een binder, die breed in de sector kan 'rekruteren'. De rol van de sleutelfiguren is

om de bedding mogelijk te maken waarin open gesprekken kunnen plaatsvinden. De sleutelfiguur gaat voluit staan voor het belang dat hij of zij hecht aan een stap voorwaarts in het gesprek over het slavernijverleden. De volgende sectoren en sleutelfiguren worden voorgesteld:

1. **Zorg:** 10.1.d uit jeugdzorg of verpleegkunde
2. **Bestuur:** 10.1.d
3. **Bedrijfsleven en arbeidsmarkt:** 10.1.d
4. **Justitie en politie:** 10.1.d
5. **Onderwijs:** 10.1.d
6. **Cultuur:** 10.1.d
7. **Media:** 10.1.d
8. **Sport:** 10.1.d

De sleutelfiguren worden door de leden van de Dialooggroep benaderd. Hiervoor wordt werkwijze opgesteld en een deadline afgesproken. Vervolgens ontvangen de sleutelfiguren verdere instructies en een introductie in het denkkader. De secretaris ondersteunt de sleutelfiguren in de praktische werkzaamheden.

Criteria voor gespreksleiders

Voor de gespreksleiders telt hun achtergrond/ identiteit, maar senioriteit is ook van belang. Ze hebben leiderschapskwaliteiten en gezag op kwaliteit als luisteraar en het beheersen van goed parafraseren, ervaring met het managen van tijd in het gesprek en daarbij elke stem tot zijn of haar recht laten komen. Dat is iets anders dan een dialoogmethodiek of facilitator (de bruggenbouwers-positie). We zoeken een leider over de breedte en het midden (6e positie). Naast de gespreksleider kan iemand aanschuiven als 'assistent' om de taak van de gespreksleider voor te bereiden en te verlichten. De dialooggroep spreekt grote voorkeur uit voor 10.1.d gevuld door 10.1.d. Echter zal zij toestemming moeten krijgen van de 10.1.d. Mocht dit niet lukken dan wordt gedacht aan 10.1.d 10.1.d

Positie stakeholders

Een belangrijk onderdeel is de relatie die de dialooggroep opbouwt met een aantal zogenaamde stakeholders. Deze hebben in hun werkzaamheden of met het werk van hun organisatie een nauwe betrokkenheid op de thematiek van het slavernijverleden. De dialooggroep heeft negen organisaties aangeduid als de maatschappelijke stakeholders. Zij worden op de volgende manier betrokken:

1. Voor de gesprekken worden twee tot drie dagen uitgetrokken en gepland op het moment dat de voorzitter in Nederland is. Indien door de corona-maatregelen niet mogelijk is, zoekt de dialooggroep naar een passende oplossing.
2. Het is zaak te bepalen, wie van de leden deze gevoelige gesprekken zou kunnen voeren? Dit kan verschillen per organisatie. Bovendien is vanwege de coronamaatregelen terughoudendheid in aanwezigheid van belang. Een zelfde beroep wordt op de organisaties gedaan.
3. Het is zaak de stakeholders uit te nodigen voor live gesprek of ze op te zoeken voor dat gesprek. Omdat het hier gaat om het opbouwen van een relatie en vertrouwen kan dit niet digitaal.
4. Het is zaak om het juiste management van verwachtingen toe te passen. Ze worden gevraagd om reflectie op de opdracht en reflectie op de werkwijze van de dialooggroep.

De dialooggroep heeft een zelfstandige opdracht en positie. Voorstel is om daarvoor twee momenten met hen inbouwen. Het eerste moment is vooraf, het andere na de twee rondes van dialogen. Ze kunnen zo voor een deel eigenaarschap voelen, waarbij zorgvuldig moet worden bewaakt dat ze niet de verwachting krijgen mee te kunnen beslissen. Ze zijn er voor toetsing en reflectie, zodat de onafhankelijke dialooggroep haar werk geïnformeerd kan doen.

5. In de gesprekken deelt de commissie haar overwegingen, en toetst deze bij hen. Er is geen sprake van verdediging of aanval. Ze vraagt stakeholders naar mogelijkheden om te verbeteren, en ze vraagt ook naar de manier waarop *zé* in een document willen worden genoemd, hoe ze willen dat de aandacht op hen gevestigd wordt bij de deelnemers aan de dialoog, die informatie krijgen aangereikt om hen te informeren over wie zich met welke doelstelling bezighoudt met het slavernijverleden in Nederland, Suriname en de landen en eilanden van het Koninkrijk in het Caribisch gebied.
6. De commissie stelt een overzicht samen van partijen/stakeholders (en wetenschappers) die de dialooggroep heeft geraadpleegd om haar opzet te toetsen en die meedenken/reflecteren om de vraagstelling voor de dialoog te verrijken. Dit overzicht komt als bijlage in de eindrapportage.

De volgende stakeholders worden betrokken:

1. NiNsee;
2. OCAN;
3. KIEN;
4. Kickout Zwarte Piet;
5. The Black Archives;
6. Amsterdam Museum;
7. Comité 21 maart;
8. Organisatoren herdenking 17 augustus in Nederland en op Curaçao (Plataforma Sklavitud i Herensha di Sklavitud);
9. Landelijk Platform Slavernijverleden

De planning van de gesprekken zal eind oktober/ begin november zijn. Vooraf moet de gespreksleidraad gereed zijn en informatie over de opzet/inrichting van de dialoog in hoofdlijnen. De stakeholders ontvangen een uitnodiging van de voorzitter voor het gesprek.

Betrekkers van wetenschappers en bijkomende thema's

Naast de stakeholders wil de dialooggroep een aantal wetenschappers betrekken voor gevraagd en ongevraagd advies. Dit alles heeft te maken met het feit dat, naast de formele opdracht, de Minister explicet een aantal samenhangende zaken bij de commissie heeft neergelegd met een vraag om advies. Daarnaast is door de commissie bij het aanvaarden van de opdracht ook explicet gesproken over de positie van Suriname in de dialoog. De dialooggroep wil de volgende vraagstukken bij wetenschappers neerleggen:

1. De gevolgen van het wettelijk vastleggen dat de slavernij en de slavenhandel in het verleden 'misdaden tegen de menselijkheid' waren. De dialooggroep wil een aantal wetenschappers vragen wat de juridische consequenties zijn. Ook wil de dialooggroep de effecten van een dergelijke wet inzichtelijk hebben. Hiervoor wordt vooral naar Frankrijk in vergelijkend perspectief gekeken waar een dergelijke wet al bestaat. Zijn effecten waarneembaar en is de situatie in Frankrijk met de Nederlandse situatie te vergelijken? En leidt een dergelijke wet tot een mogelijk beroep op herstelbetalingen?

Zijn met een dergelijke wet dan ook excuses namens de Nederlandse overheid op zijn plaats? In dit kader speelt ook de vraag van het eerherstel en rehabilitatie van Tula. De volgende wetenschappers worden hiervoor aangezocht:

- A. 10.1.d
- B. 10.1.d
- C. 10.1.d
- D. 10.1.d

Voor deze kwestie zijn 10.1.d als reserve wetenschappers voorzien.

2. De vraag van eventuele excuses vanuit de overheid is tevens een ander vraagstuk. Dragen dergelijke excuses bij aan een stap vooruit in de dialoog? Hierbij hecht de dialooggroep waarde aan eerdere reacties, namelijk of excuses gelijk staan aan het erkennen van het aangedane leed. Of moet de overheid, dan wel de Nederlandse samenleving, om dit leed te erkennen, andere stappen ondernemen? En zo ja, hoe kunnen die stappen er dan uit zien? De volgende wetenschappers worden hier oor aangezocht:

- A. 10.1.d
- B. 10.1.d
- C. 10.1.d

Voor deze kwestie is 10.1.d als reserve wetenschapper voorzien.

3. Een derde kwestie gaat over de instandhouding van het Nationaal Monument Slavernijverleden, oprichting van een Kenniscentrum Slavernijverleden en de vestiging van een Slavernijmuseum. Zijn dit voor de samenleving als geheel middelen om het slavernijverleden in het heden betekenisvol te borgen? En aan welke (aanvullende) randvoorwaarden moet voldaan worden om dit op een succesvolle wijze bij te laten dragen aan de dialoog in de samenleving? Zijn hier (internationale) succesvolle voorbeelden van? En dragen andere opties, zoals 1 juli als nationale feestdag, of een viering dan wel herdenking van 1 juli 1873 (in 2023 150 jaar geleden) of 17 augustus 1795 hier in sterkere of juist minder sterke wijze aan bij? De volgende wetenschappers worden hier oor aangezocht:

- A. 10.1.d
- B. 10.1.d
- C. 10.1.d

Experts

Naast de wetenschappers op de kwesties wil de dialooggroep een aantal experts raadplegen.

Dit gaat om 10.1.d

10.2.e

10.2.e

10.1.d

De

dialooggroep wil gebruik maken van de ervaringen en kennis die al is opgedaan, om deze in de dialoog in te kunnen zetten of op een andere manier te gebruiken.

Pool van deskundigen en experts

Samen vormen deze wetenschappers en experts een pool van deskundigen. Zij hebben naast een gerichte taak, ook de taak om de dialooggroep van ongevraagd van advies te voorzien. Het doel van deze kwesties is om voor de tweede ronde van de dialoogsessies de adviezen te

ontvangen. De vorm waarin het advies wordt uitgebracht is vrij aan de wetenschappers en gericht aan de dialooggroep. Zo kan de dialooggroep deze adviezen betrekken in de verdere voorbereiding en betrekken in haar eigen advies. Ook kan hier door de stakeholders op gereflecteerd worden.

De wetenschappers en experts worden door de voorzitter benaderd, waarbij de secretaris in praktische ondersteuning en opvolging voorziet.

Caribisch deel en Suriname

Voor de dialoog in het Caribisch deel van het koninkrijk wil de dialooggroep de sectorale aanpak loslaten. Per eiland wordt een dialoogtafel georganiseerd. Daarmee worden de reisbewegingen tussen de eilanden beperkt. Verder werkt de dialooggroep met coördinatoren. Zij hebben een zelfde rol als de sleutelfiguren. Het gaat om personen die op het eiland het meest met het onderwerp bezig zijn en tegelijkertijd zorg zullen dragen voor logistieke aangelegenheden in de organisatie. Zij nemen ook de rol van gespreksleider op zich. Zij worden in de verdere voorbereiding betrokken, waaronder het bijeenroepen van de gespreksgenoten, het reserveren van een zaal en dergelijke.

Voor de eilanden is het idee om per eiland een tafel te organiseren en daar de coördinatoren verantwoordelijk voor te maken. Het gaat dan om 6x2 tafels.

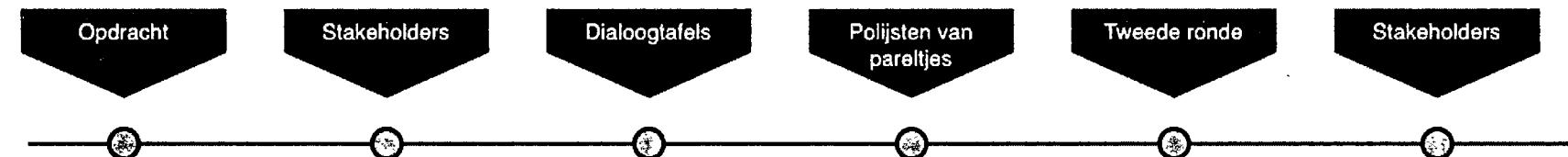
Aruba	10.1.d
Curaçao	10.1.d
Bonaire	10.1.d
Sint Maarten	10.1.d
Sint Eustatius	10.1.d
Saba	10.1.d

In de verdere organisatie wordt rekening gehouden met digitaal aansluiten vanuit Nederland bij de dialoog. De dialooggroep heeft de voorkeur de eilanden in het kader van de dialoog te bezoeken. Gezien de maatregelen rondom Covid-19 en het indikken van de beschikbare tijd zal dit zeer lastig in te plannen zijn. Afreizen en bezoeken van alle eilanden in het Caribisch deel kost minimaal 5 dagen.

De commissie is het erover eens dat in Nederland verblijvende Surinamers of Nederlanders met een Surinaamse achtergrond sowieso nadrukkelijk een positie hebben in de dialoog die via sectoren gevoerd wordt. Dat geldt ook voor de diaspora van het Caribisch deel van het Koninkrijk. Daarnaast ligt er de wens ook in Suriname mensen mee te laten spreken. Vanuit wetgeving is er voor de dialooggroep geen enkele belemmering in het buitenland gesprekken te voeren. Wel is het wenselijk het Ministerie van Binnenlandse Zaken hiervan op de hoogte te stellen. In de kwesties voor de wetenschappers zit het gedeelde verleden eveneens opgesloten en veel van de aan de wetenschap voorgelegde kwesties hebben daarmee betrekking op Suriname.

Tijdlijn

De onderstaande tijdlijn geeft de hierboven beschreven stappen in een oogopslag weer. Daarbij is er een zekere tijd volgordelijkheid in het proces. De planning van iedere stap is onderaan het schema opgenomen. In het schema op de volgende pagina is de aanpak in een tijdlijn weggezet. Deze tijdlijn kan als samenvatting van de aanpak gebruikt worden.

Dialoog groep

De dialooggroep formuleert haar opdracht.

Reflectie

Op basis van hun maatschappelijke betrokkenheid bij het onderwerp vinden met 9 stakeholders plaats. Hen wordt gevraagd om te reflecteren op de opdracht en op de werkwijze van de dialooggroep. In de gesprekken deelt de dialooggroep haar overwegingen, en toets deze bij hen..

Dialoog

Aan de hand van de in de opdracht benoemde sectoren zijn sleutelfiguren aangezocht voor de dialoogsessies. Deze worden geleid door 1 of 2 gespreksleiders. De uitnodiging volgt vanuit de sleutelfiguren. In het Caribisch deel zijn het Eilandtafels. De eerste sessie is gericht op de verkenning van de vraag wat het slavernijverleden betekent voor het hedén.

Opbrengst

De eerste opbrengst levert inzichten op die breder getoetst kunnen worden. Bijvoorbeeld door wetenschappers of in een (online) enquête gericht op het (stille) midden. Bijzondere gebeurtenissen aan tafel kunnen in interviews uitgewerkt worden en zo onderdeel van het eindrapport worden of anderszins gedeeld worden.

Toekomst

In de tweede ronde vindt een verkenning naar de toekomst plaats: Dit is sterk afhankelijk van de opbrengst uit de eerste ronde en kan gaan over welke doorwerking er is binnen sector. Mogelijke uitkomsten van de enquête of van de wetenschappers kunnen in deze ronde meegenomen worden.

Afweging

De stakeholders worden nogmaals gevraagd voor reflectie op de opbrengst na afronding van de sessies en input van de wetenschappers. De dialooggroep gebruikt deze reacties als een reflectie en bij haar afwegingen om tot een eindrapport en aanbevelingen te komen.

Rapport

Betrekken wetenschappers en experts

Een pool van geselecteerde wetenschappers is beschikbaar voor de dialooggroep. In de opdrachtbepaling worden een aantal kwesties benoemd waar een wetenschappelijke benadering voor gevraagd wordt. Bovendien is ruimte voor ongevraagd advies. Ook andere experts worden door de dialooggroep betrokken. Dit is meer adviseerend en reflecterend op de werkzaamheden.

september - december

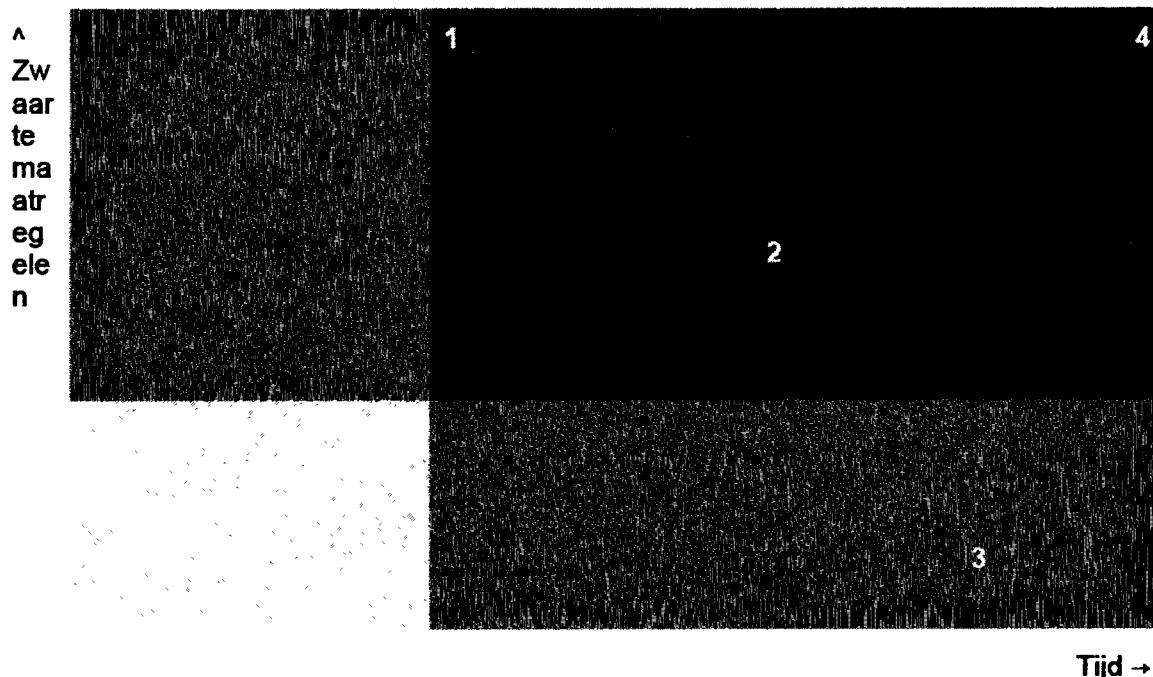
januari - maart

april - 1 mei

Risico inventarisatie dialooggroep slavernijverleden

scenario's rondom corona maatregelen en de dialoog

Risicomatrix en scenario's

De bovenstaande matrix geeft vier mogelijke scenario's weer. Doorgaans is een methode om een risico te wegen door aan de kans op waarde te schatten en de impact op waarde te schatten. Dat levert een score op. In de bovenstaande benadering staan de kleuren voor de zwaarte van de maatregelen en de tijdsduur van de maatregelen. Neemt de zwaarte van de maatregelen toe, maar leidt dit tot een korte duur, dan geeft dat voor lange termijn perspectief. Anderzijds als de huidige maatregelen voor lange termijn aanhouden, heeft dat invloed op de werkzaamheden. Wanneer de huidige maatregelen aangescherpt worden, kan dat voor kortere of langere tijd aanhouden, waarmee de impact groter wordt. Dat geldt ook voor het over de tijd steeds verder aanscherpen van de maatregelen. Op die manier zijn 4 mogelijke scenario's gedefinieerd met een verschil in zwaarte qua maatregelen en lengte of duur van de betreffende maatregelen. Dat raakt aan het advies over de werkzaamheden.

In de planning wordt geen onderscheid gemaakt tussen het Caribisch deel van het Koninkrijk en het Nederlandse deel. Reden is dat de werkzaamheden simultaan moeten lopen om het gewenste effect te bereiken.

Huidige situatie qua corona-maatregelen

De huidige situatie gaat uit van zo veel mogelijk thuiswerken, maximaal 30 mensen qua groep binnen eenzelfde ruimte, zo min mogelijk reizen en het beperken sociaal contact.

De opdracht aan de dialooggroep is om als onafhankelijke adviescommissie een dialoog te organiseren over het slavernijverleden en de doorwerking van het slavernijverleden in het heden en stelt een rapport met haar bevindingen op. In haar aanpak zal de dialooggroep 9

maatschappelijke stakeholders laten reflecteren op de dialoog. Daarnaast wordt een aantal wetenschappers aangezocht om over een drietal kwesties te adviseren. De dialoog loopt via een aantal sectoren en in twee rondes: de eerste over de betekenis van het slavernijverleden voor de sector, de tweede over de doorwerking in het heden. De bespiegelingen van de wetenschappers worden idealiter in de tweede gespreksronde betrokken. Daarbij is nog discussie over de betekenis van de dialoog als methodiek en de representativiteit. Verder wil de dialooggroep het maatschappelijk bereik vergroten. De maatschappelijke stakeholders die vooraf geïnformeerd worden, wordt ook na afloop de opbrengst meegedeeld voor een reflectie. Dit neemt de commissie op in haar advies.

Huidige maatregelen en risicobeheersing

De maatregelen raken aan de werkzaamheden van de dialooggroep. De dialooggroep vergadert gedurende de maatregelen in principe digitaal. De voorbereidingen kunnen onverlet hun doorgang vinden. Deze bestaan uit

- het benaderen van wetenschappers en experts,
- het benaderen en instrueren van sleutelfiguren en gespreksleiders,
- het benaderen en spreken van de maatschappelijke stakeholders,
- de voorbereiding van de dialoog.

Naast de corona-maatregelen, bepaalt de commissie haar tempo. De mate waarin de dialooggroep zelf werkzaamheden op zich neemt, dan wel gezamenlijk wil besluiten over de inrichting van activiteiten, bepaalt in zekere mate ook de voortgang.

Inlopen en dakpansgewijze planning

Onder de huidige situatie is de planning aangepast, maar nog wel realiseerbaar binnen de deadline van 1 mei 2021. Dat heeft als voordeel dat er geen verzoek bij de Minister hoeft te worden gedaan. Wel schuiven de gesprekken naar januari op en is er tussen de twee gespreksrondes minder ruimte. De tweede gespreksronde is in maart.

Daarnaast is ook het voorstel meer dakpansgewijs te gaan plannen: Dat betekent dat na het informeren van de sleutelfiguren de werving van deelnemers kan starten. Daarbij informeren we deelnemers over de planning, maar nog niet over een datum. We starten met de sector waar als eerste voldoende deelnemers de uitnodiging hebben geaccepteerd.

Scenario 1: Korte lockdown

De maatregelen verscherpen naar een korte (volledige) lockdown. In dit scenario betekent dat ten opzichte van de huidige situatie weinig anders. Alleen zal veel meer digitaal moeten. Daarbij komt dat de afbouw ook langer duurt. In dit scenario zal pas versoepeling vanaf januari plaatsvinden. Dat betekent voor de voorbereidingen dat deze wel plaats kunnen vinden en veel gesprekken digitaal gevoerd worden. Voor de uitvoering van de dialoog zal deze dan mogelijk in maart kunnen starten en tot de zomer duren. Voor de inzet betekent dat tot eind 2020 een iets lagere inzet, maar in 2021 effectief een hogere inzet.
Opleverdatum van het rapport is dan 1 september 2021.

Scenario 2: Slimme lockdown voor langere periode

De maatregelen worden iets verscherpt, maar beperkt verkeer en contact is mogelijk. Het organiseren van dialoog is in deze situatie nog steeds niet mogelijk gezien de risico's. De voorbereidingen zullen digitaal zijn. Wel houdt dit scenario in dat dat pas na maart 2021

versoepeling optreedt. Daarmee zou een eerste dialoogronde vlak voor de zomer plaats kunnen vinden en een tweede direct na de zomer. Dit vraagt qua inzet een langere periode tegen dezelfde tijdsbelasting zoals deze nu gepland is. De opleverdatum voor het rapport is dan 1 december 2021.

Scenario 3: Huidige maatregelen blijven lange periode van kracht

Om effect te bereiken blijven de huidige maatregelen langer van kracht. Omdat het lichtere maatregelen dan bij een korte lockdown, zijn deze ook weer eerder afgebouwd. Daarmee komt het qua tijd ongeveer uit op dezelfde periode als het betreffende scenario. Dat betekent voor de voorbereidingen dat deze wel plaats kunnen vinden en veel gesprekken digitaal gevoerd worden. Voor de uitvoering van de dialoog zal deze dan mogelijk in maart kunnen starten en tot de zomer duren. Voor de inzet betekent dat tot eind 2020 een iets lagere inzet, maar in 2021 effectief een hogere inzet. Opleverdatum van het rapport is dan 1 september 2021.

Scenario 4: Lange lockdown

Een van de drie eerste scenario's schiet door naar het 4e scenario: een lange intensieve lockdown. In dit scenario zal niet voor maart 2021 enige verlichting of afbouw plaatsvinden. De gevolgen voor de samenleving zijn raken diep en kunnen daarmee grote gevolgen hebben, bijvoorbeeld het uitstellen van de verkiezingen voor de Tweede Kamer, het stilleggen van Openbaar Vervoer, een avondklok, een beperking in de beweegruimte buiten. In dit scenario betekent het ook dat niet voor mei/ juni de maatregelen dusdanig afgebouwd of verlicht zijn dat fysieke ontmoetingen na die tijd plaats kunnen vinden. In dit scenario zal het werk van de dialooggroep langdurig onderbroken worden. Eventuele voorbereidingen worden uitgesteld/ opgeschort tot voorjaar 2021. De dialoog vindt in het najaar 2021 plaats. De opleverdatum voor het rapport verschuift naar 1 april 2022.

De dialoog digitaal voeren als alternatief?

Het alternatief van het digitaal voeren van de dialoog doet geenszins recht aan de kwaliteit van de dialoog. De uitnodiging vanuit de sleutelfiguren, de atmosfeer en uitstraling van de locatie, de ontmoeting van (betrokken) personen uit de sector zijn factoren die de slagingskans van een goede inhoudelijke dialoog bevorderen. Dit valt geenszins te vergelijken met een digitale sessie. Hier zal ook in de opzet in het Caribisch deel aandacht voor moeten zijn. Dat is de reden om ook in het Caribisch deel een dialoogtafel per eiland te organiseren, dit voorkomt reisbewegingen tussen de eilanden, wat de uitvoerbaarheid ten goede komt.

Verschuiving deadline

Wanneer in een later stadium blijkt dat de deadline van 1 mei niet gehaald kan worden, raakt dat aan de opdracht in het instellingsbesluit. Het aanpassen van de datum kan wanneer de dialooggroep de Minister dit verzoekt door middel van een beargumenteerde schriftelijke onderbouwing. Hier zal de Minister dan over beslissen.

Eventueel uitstel raakt niet alleen aan het instellingsbesluit. Daarmee hangen ook een aantal andere zaken samen. Er zal na 17 maart 2021 sprake zijn van een demissionair kabinet. De behandeling van het advies en het aanbieden van het advies aan de Tweede Kamer is mede afhankelijk van de formatie van een nieuw kabinet. Een reactie op het rapport valt rond 1 juli 2021 te verwachten. Daarbij spelen ook andere ontwikkelingen, zoals nu gaande

is vanuit Amsterdam rondom de onderzoeken, die een voorbode lijken voor het aanbieden van excuses.

Een laatste punt is de ondersteuning van de dialooggroep. Het contract hiervan loopt tot en met 29 juni 2021. Hier is geen verlenging van mogelijk, als gevolg van het verlopen van het mantelcontract.

Advies

De planning aan te passen in lijn met de huidige situatie.

Besluit

1. Vast te houden aan het huidige scenario qua voorbereiding, planning en uitvoering en de dialoog gespreksronden in januari tot en met maart 2021 te laten plaatsvinden.
2. De voorbereidende werkzaamheden zo veel mogelijk digitaal voort te zetten, uitgezonderd het gesprek met de stakeholders.
3. Bij verandering van de maatregelen het bovenstaande te heroverwegen, afhankelijk van meer duidelijkheid qua maatregelen en het daarbij meest passende scenario.

10.1.d

Verzonden: vrijdag 30 juli 2021 12:08
Onderwerp: FW: Stukken dialoog slavernijverleden
Bijlagen: Bijlage ontwerp_Ondersteuning en contact met BZK.pdf; Opzet dialoog slavernijverleden definitief.pdf; Regeling instelling Adviescollege dialooggroep slavernijverleden en Toelichting.docx

---

Van: **10.1.d** @minbzk.nl>

Verzonden: zondag 28 juni 2020 15:26

Aan: **10.1.d**

CC: **10.1.d** @minbzk.nl>, **10.1.d** @minbzk.nl>; **10.1.d**

10.1.d @minbzk.nl>

Onderwerp: Stukken dialoog slavernijverleden

Dank voor je app van gister **10.1.d**. Ik ben blij dat je een goed gesprek had met de minister. Fijn ook dat jullie morgen al een vervolggesprek kunnen hebben, zoals je aangaf. 1 juli nadert snel en het is van belang dat de dialooggroep dan voltallig is. Als beloofd op je verzoek hierbij:

- Het functieprofiel voor de secretaris.
- De concept-instellingsregeling adviescollege dialooggroep slavernijverleden, incl. toelichting.
- Het dialoogontwerp. Dit dialoogontwerp is niet aan de MR voorgelegd; de minister heeft dit in samengevatte vorm gekregen.

Kun je me s.v.p. nog een keer je telefoonnummers mailen? In de eerder ontvangen nummers kloppen enkele cijfers niet.

In aanloop naar 1 juli is zinvol samen nog even contact te hebben over mogelijke vragen van de media. In ieder geval heb je a.s. dinsdag nog een overleg met **10.1.d** en de secretaris **10.1.d**

Hartelijke groet uit een zonnig Den Haag, fijne zondag nog,

10.1.d

Bijlage: Ondersteuning en contact met BZK

De dialooggroep wordt ondersteund door een inhoudelijk secretaris. De secretaris zal een spilfiguur zijn voor de dialoog. Hij of zij werkt nauw samen met de (voorzitter van de) dialooggroep. De secretaris zal met name (ca. 80%) inhoudelijk werk verrichten en daarnaast samen met BZK enige (ca. 20%) organisatorische taken:

Inhoudelijk:

- Sturen op de voortgang van de dialoog: daarbij gebruikmakend van projectvaardigheden als resultaatgerichtheid, plannen en organiseren, en voortgangscontrole, om zo succesvol tot een eindrapport met bevindingen gericht aan de minister van BZK te komen. Dit rapport moet ook geschikt zijn om aan het parlement te sturen. Concreet betekent dit onder meer in samenspraak met de voorzitter van de dialoog kijken naar de wekelijkse stappen die genomen moeten worden en daaraan uitvoering geven, en het motiveren en aansturen van de stakeholders
- Inhoudelijk vooronderzoek doen voor de verschillende gesprekstafels;
- Verslaglegging vergaderingen dialooggroep, dialoog-sessies en andere bijeenkomsten, die mede dienen voor de basis van het eindrapport;
- Schrijven van een rapport met bevindingen van de dialoog, op basis van de input van de gesprekstafels en in samenspraak met de dialooggroep;
- Een schakel zijn tussen het ministerie van BZK en de dialooggroep: in verband met de politieke gevoeligheid van het onderwerp, overlappende contacten/netwerken en raakvlakken met andere onderdelen van het slavernijdossier, is periodiek overleg met de opdrachtgever van belang.

Organisatorisch:

- Sleutelfiguren benaderen namens de dialooggroep;
- Gesprekken inplannen (vergaderingen van de dialooggroep, bijeenkomst sleutelfiguren en gespreksleiders, alle dialoog-sessies);
- Professionele gespreksleiders voor de sessies selecteren en inhuren in samenwerking met BZK;
- Zaalhuur en catering regelen voor de bijeenkomsten in samenwerking met BZK;
- Financieel beheer en administratie van uitgaven in samenwerking met BZK.

Relatie opdrachtgever: In verband met de politieke gevoeligheid, overlappende contacten/netwerken en raakvlakken met andere onderdelen van het slavernijdossier, is periodiek overleg met de opdrachtgever van belang.

Aanstelling en vergoeding

De dialooggroep wordt ingesteld middels de *Regeling instelling Adviescollege dialooggroep slavernijverleden*. De vergoeding vindt plaats conform de Kaderwet adviescolleges. Hierbij wordt uitgegaan van een vaste vergoeding per maand in schaal 18 voor de voorzitter (voor 1 dag per week, dat is arbeidsduurfactor 0,2) en een vaste vergoeding per maand in schaal 17 voor de leden (voor een halve dag per week, dat is arbeidsduurfactor 0,1).

Opzet dialoog slavernijverleden

Inhoud

1.	Introductie	3
	Aanleiding	3
	Kader	3
2.	Opzet dialoog	3
	Centrale vraag	3
	Opzet	3
3.	Denkkader polarisatie	4
	De drie basiswetten van polarisatie van Bart Brandsma.....	4
	Vijf rollen in polarisatie	4
	De vier gamechangers (of manieren om te depolariseren)	5
	Rol Bart Brandsma	6
4.	Sectorale aanpak en sleutelfiguren	6
	Sectoren	6
	Sleutelfiguren	6
	Caribisch deel van het Koninkrijk	7
	Belangenorganisaties	7
5.	Dialoog en inbedding	7
	Invulling	7
	Begeleiding	7
	Samenstellen deelnemers (sectorale) gesprekstafels	7
	Planning sessies	8
	Vergoeding	8
6.	Dialooggroep	8
	Rol	8
	Samenstelling	8
	Ondersteuning en contact met BZK	8
	Aanstelling en vergoeding	9
7.	Rapportage en bevindingen	9
8.	Communicatie	9
	Bijlage 1: Planning dialoog slavernijverleden	10
	Bijlage 2: Profiel gespreksleiders	11
	Bijlage 3: Overzicht terminologie	12

1. Introductie

Aanleiding

Op 1 juli 2019 stuurde minister Ollongren van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties een brief aan de Tweede Kamer over het slavernijverleden. In deze brief schreef de minister het volgende over de dialoog:

"Het kabinet acht het van groot belang dat er een dialoog over het slavernijverleden en de doorwerking daarvan in de hedendaagse samenleving plaatsvindt gericht op een bredere erkenning en inbedding van dit gedeelde verleden. Deze dialoog richt zich niet alleen op Nederlanders van Afrikaanse afkomst, maar op de Nederlandse samenleving in zijn geheel. Het kabinet realiseert zich dat het slavernijverleden in het bijzonder ook de Caribische delen van het Koninkrijk raakt. Het kabinet gaat met deze landen en openbare lichamen hun betrokkenheid bespreken bij deze dialoog over het slavernijverleden. Een dialoog gericht op verbinding kan plaats vinden in de vorm van een platform of andere vorm. Uit de dialoog zou nader historisch onderzoek of andere voorstellen voor activiteiten die bijdragen aan een goede inbedding van het slavernijverleden en de doorwerking daarvan in het heden, kunnen voortkomen."

Kader

De dialoog over de doorwerking van het slavernijverleden wordt door de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties extern belegd bij een onafhankelijke dialooggroep, officieel: 'Adviescollege dialooggroep slavernijverleden'. In de instellingsregeling van de dialooggroep staat dat de dialooggroep:

- a) de onafhankelijkheid en inhoudelijke samenhang van de dialoog zal waarborgen;
- b) de gesprekstafels binnen de maatschappelijke sectoren en in het Caribische deel van het Koninkrijk zal organiseren en faciliteren; en
- c) een rapport met bevindingen van de dialoog zal opstellen en aanbieden aan de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (vóór 1 mei 2021).

Om de dialooggroep op weg te helpen, schetst dit document een kader waarbinnen de dialoog plaats kan vinden. Het is aan de dialooggroep om verder invulling te geven aan de opzet van de dialoog; zij kan van dit kader afwijken mits wordt voldaan aan bovenstaande criteria a t/m c.

2. Opzet dialoog

Centrale vraag

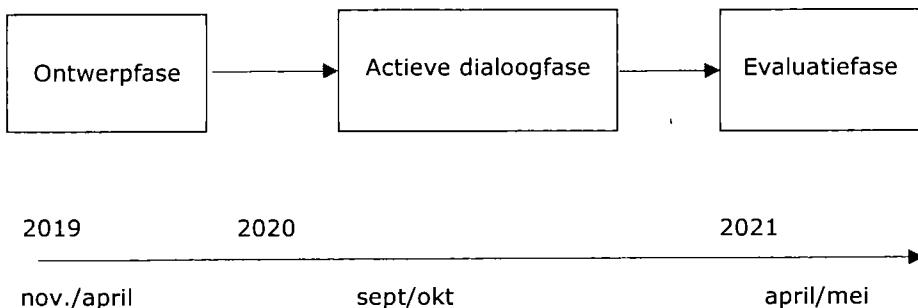
De minister wenst een brede maatschappelijke inbedding van de dialoog. Om het juiste brede maatschappelijk draagvlak te verkrijgen is de vraagstelling van de dialoog zo gekozen dat uiteenlopende groepen mensen zich er goed toe kunnen verhouden. Het centrale vertrekpunt van de dialoog is de vraag of en zo ja, welke persoonlijke betekenis deelnemers geven aan het slavernijverleden. Voor sommigen is die betekenis in eerste instantie nihil of gering, voor anderen is deze van meet af aan groot. Door mensen te vragen naar hun eigen 'beleving' en te komen tot uitwisseling van gedachten over het slavernijverleden wordt de richting van de dialoog bepaald, maar de uitkomsten worden vrij gelaten. Kenmerkend voor een werkelijke dialoog is dat het onderzoekend is, zonder impliciet of expliciet te sturen richting gewenste uitkomsten.

De centrale vragen hierbij zijn:

1. Wat is mijn ervaring met, en voor mij de betekenis van, het slavernijverleden, ook in het heden?
2. Wat levert mij het gesprek hierover op?
3. Wat betekent de opbrengst van deze eerste twee vragen over het slavernijverleden voor de sector waarin ik werkzaam ben? Hoe kunnen we hier verder mee komen in de sector?

Opzet

Er is gekozen voor een projectmatige opzet van de dialoog. De dialoog kent drie fasen: een ontwerpfase, een actieve dialoogfase en een evaluatie. Bijlage 1 geeft in meer detail invulling aan de planning.

De dialoog wordt extern belegd bij een dialooggroep. Dit om zoveel mogelijk onafhankelijkheid te creëren. De actieve dialoogfase bestaat uit een tweetrapsraket. Deel één is gericht op de vraag wat het slavernijverleden betekent voor het heden (de eerste twee centrale vragen), het tweede deel bouwt hierop voort en heeft als impliciet doel de inbedding van de doorwerking van het slavernijverleden (de derde centrale vraag). Er is gekozen voor een sectorale aanpak. Per sector wordt in twee sessies de dialoog over de betekenis van het slavernijverleden voor het heden gevoerd (fase één van de tweetrapsraket) en nagedacht over de maatschappelijke inbedding van het slavernijverleden (fase twee) in het verlengde van de sectoren. Per sector wordt er gezocht naar een sleutelfiguur, die een rol speelt bij de samenstelling van de gesprekstafels. In sectie 4 wordt verder ingegaan op de sectoren en sleutelfiguren. Sectie 5 gaat verder in op het voeren van de dialoog en de inbedding in de maatschappij.

Er wordt een dialooggroep ingericht die de onafhankelijkheid en de inhoudelijke samenhang van de dialoog waarborgt. De dialooggroep benadert en selecteert de sleutelfiguren, adviseert bij het evenwichtig samenstellen van de deelnemers per sector en faciliteert de actieve dialoogfase. De dialooggroep is ook verantwoordelijk voor het laten uitvoeren van de monitoring en evaluatie van de dialoog. De dialooggroep wordt hierin ondersteund door een secretaris. Sectie 6 gaat verder in op de dialooggroep.

3. Denkkader polarisatie

De dialoog richt zich op een bredere erkenning en inbedding van het gedeelde slavernijverleden en op verbinding. Om zowel bij te dragen aan een bredere inbedding als aan de verbinding via een dialoog, kan het Denkkader Polarisatie van Bart Brandsma behulpzaam zijn. Het denkkader benadert polarisatie vanuit een aantal basiswetten, rollen en gamechangers.

De drie basiswetten van polarisatie van Bart Brandsma

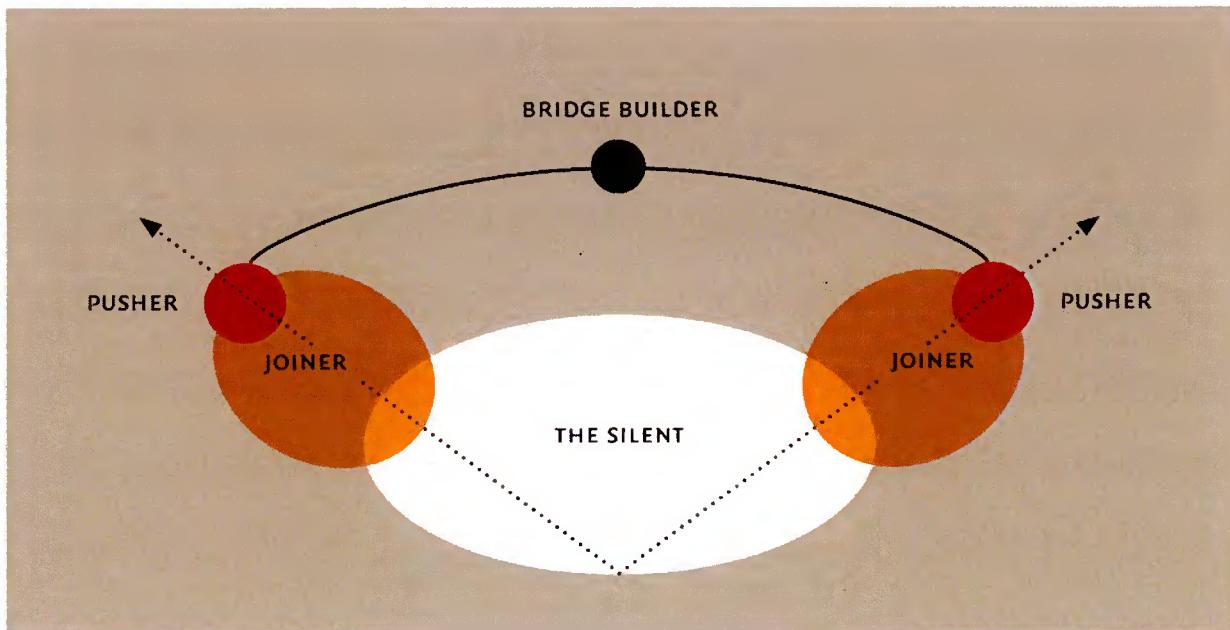
- Polarisatie is een **gedachtenconstructie**. Polarisatie is geen conflict, want conflicten hebben een tijd, plaats en eigenaar. Bij polarisatie ontbreken er duidelijke probleemeigenaren. Wij-zij denken staat centraal.
- Polarisatie heeft **brandstof** nodig. Als je die weghaalt, zakt het in. Die brandstof is uitspraken van de ene pool over de (identiteit van de) andere pool. Ook positief bedoelde uitspraken kunnen polarisatie voeden.
- Polarisatie is een **gevoeldynamiek**, met weinig plek of ruimte voor ratio. Feiten doen er bij polarisatie minder toe. Hoe je het brengt is vaak belangrijker dan wat je precies zegt.

De discussie omtrent het slavernijverleden heeft duidelijke kenmerken van polarisatie. Het wij-zij van deze discussie kan in eerste instantie cru omschreven worden als 'witte mensen' versus 'zwarte mensen', waarbij wij-zij's als 'links versus rechts', 'koloniaal versus gekoloniseerde', maar ook 'elite versus volk' mee resoneren.

Vijf rollen in polarisatie

- **Pusher.** De pushers leveren brandstof. Pushers hebben een ongezouten buitenperspectief, doen publiekelijk scherpe uitspraken, maar hebben ook een eigen binnenperspectief (idealisme). Pushers voeren geen discussie, ze zijn van de monoloog. Wanneer het aantal joiners toeneemt, gaat de pusher zich (verder) radicaliseren.

- **Joiners.** Zij sluiten zich aan bij de pusher en kiezen dus een positie. Joiners claimen wel wat meer redelijk te zijn dan de pusher en doen graag mee aan de discussie.
- **Het stille midden (the silent)** is de werkelijke doelgroep van de pusher. Er zijn hier drie motivaties voor mensen om in het midden te staan.
  - Onverschilligen: Zij kunnen kiezen voor een pool. Een belangrijke groep.
  - Betrokkenen. Betrokken, maar maken geen keuze. Zij zijn geïnformeerd en soms ook genuanceerd.
  - Beroepsneutralen. Ambtenaren die geacht worden neutraal te zijn. De docent, burgemeester, politie, rechters.
- **Bruggenbouwers** hebben de beste intenties en geloven in dialoog om pushers weer in verbinding met elkaar te krijgen. Ze handelen vaak (te) rationeel in een gevoelsdynamiek. Zij worden niet vertrouwd, maar gedoodgdoed door pushers. Pushers gijzelen de bruggenbouwers. Andere kenmerken: Neutraal, oplossend, begrenzend, moraliserend.
- **Zondebok ('scapegoat')**. Deze komt bij maximale polarisatie in beeld, wanneer het midden (bruggenbouwer of the silent) gedwongen wordt om een pool te kiezen (in het plaatje weggeleggen).
- Naast bovenstaande rollen bestaat er ook een **6e positie**. Deze positie opereert vanuit the silent, neemt leiderschap over het midden om het midden te versterken. Deze positie is onafhankelijk (niet neutraal), empathisch, uitnodigend, werkt vanuit een vraagstuk en is kwetsbaar.

10.1.d geeft aan dat polarisatie geen probleem hoeft te zijn. Sterker nog, polarisatie kan een bron van vernieuwing en verandering zijn. Het wordt wel een probleem bij escalerende polarisatie, wanneer het stille midden zich meer en meer bij pushers en joiners aansluit. Hierdoor is er uiteindelijk sprake van twee grote groepen en ontbreekt het stille midden. Mensen worden dan gedwongen om een keuze te maken: "You are either with us or you are with the enemy". Hier komt de zondebok in beeld, een rol voor degene die in het midden en alleen is komen te staan. De weg terug van polarisatie naar depolarisatie is vele malen zwaarder.

De vier gamechangers (of manieren om te depolariseren)

- **Verander van doelgroep.** Niet de polen bestrijden, maar het midden versterken. De vraag blijft wel: kan je pushers uitsluiten? Het is zaak om randvoorwaarden te stellen voor deelname aan dialoog, waarmee pushers niet hun gebruikelijke spel kunnen spelen.
- **Verander van onderwerp.** Je mijdt de brandstof; het spreken over identiteiten en beschuldigingen. Je formuleert het juiste (gedeelde) vraagstuk dat voor het midden van belang is. Niet mensen uitnodigen om hun mening te komen geven, maar om hun worsteling en ervaringen met het spanningsveld te delen.

- **Positie kiezen in het midden.** In wezen komen we hier uit bij de **zesde rol**: leiderschap in het midden, maar niet als bruggenbouwer. Verbinding maken, luisteren en de eigen worsteling delen staat centraal. Deze persoon moet autoriteit en gezag hebben en kan daarmee krediet opbouwen of krediet hebben opgebouwd.
  - Niet neutraal, maar onafhankelijk.
  - Niet rationeel, maar empathisch.
  - Niet begrenzend, maar uitnodigend.
  - Niet de oplossing centraal stellen, maar aandacht voor vraagstuk.
  - Niet moraliserend, maar kwetsbaar.
- **Een toon** kiezen die daarbij past. Inclusief spreken. Oordeel opschorten. Zonder goed of fout.

Rol Bart Brandsma

Voorafgaand aan de dialoog verzorgt Bart Brandsma sessies over het Denkkader Polarisatie voor de dialooggroep, sleutelfiguren en gespreksleider. Tijdens de gehele dialoog is hij beschikbaar als adviseur voor de dialooggroep.

4. Sectorale aanpak en sleutelfiguren

Er is gekozen voor een sectorale aanpak, omdat langs deze weg de samenleving breed kan worden betrokken. Hierbij wordt voor elke sector een sleutelfiguur benaderd. In het Caribisch deel van het Koninkrijk worden regionale i.p.v. sectorale gesprekken voorgesteld.

Sectoren

De dialoog wordt gevoerd door middel van een sectorale aanpak die het stille midden uit het Denkkader kan vertegenwoordigen. De sectoren moeten een groot bereik hebben en een zekere weerspiegeling vormen van de samenleving. Hierbij wordt ook rekening gehouden met een goede regionale spreiding. Deelnemers nemen deel aan de gesprekstafels vanuit een intrinsieke motivatie en passie voor hun sector.

Gedacht kan worden aan de volgende sectoren:

- Sport
- Onderwijs
- Zorg¹
- Veiligheid en justitie
- Bedrijfsleven
- Kunst en cultuur
- Landbouw en visserij

Sleutelfiguren

Voor elke sector wordt er een sleutelfiguur geworven. Dit zijn gezaghebbende personen binnen de eigen sector. Het is van belang dat de sleutelfiguren een goed netwerk hebben voor de werving van de andere deelnemers binnen zijn/haar sector. De rol van de sleutelfiguren binnen het denkkader is de 6^e positie. De positie wordt gekenmerkt door leiderschap vanuit het midden. Verbinding en de eigen beleving staan centraal. Werken vanuit de 6^e positie vereist een mate van authenticiteit en de juiste toon. Hier wordt daarmee gedoeld op de 6^e positie binnen de eigen sector en niet zozeer binnen de gesprekstafels of op het thema slavernijverleden. De sleutelfiguren fungeren als het gezicht van de sector die zij vertegenwoordigen. Zij hebben passie voor hun sector en zorgen voor het groepsgevoel. In de gesprekssessies zorgen zij voor de juiste sfeer en toonzetting. De gesprekssessies zullen worden geleid door gespreksleiders. Hierdoor kunnen de sleutelfiguren vrij deelnemen aan de gesprekken en wordt ondervangen dat mogelijke spanningen binnen de sector een belemmering vormen voor de dialoog.

De sleutelfiguren worden, net als de dialooggroep, voorafgaand aan de gesprekken meegenomen in het Denkkader Polarisatie, zodat zij zich bewust zijn van de rollen en hun eigen positie.

---

¹ Gelet op de huidige situatie rondom COVID-19 moet bezien worden of het wel het juiste moment is om de zorg te benaderen. De insteek is hier wel op in te zetten en de zorgsector in de breedst mogelijke zin te betrekken. Naast ziekenhuizen zouden ook jeugdzorg, verzorgingstehuizen, psychiatrie etc. benaderd kunnen worden.

Caribisch deel van het Koninkrijk

Binnen het Koninkrijk raakt het slavernijverleden in het bijzonder de Caribische delen. Er worden twee gesprekstafels georganiseerd, als tegenhanger van de sectorale aanpak. Logistiek gezien zal dit naar alle waarschijnlijkheid neerkomen op een gesprekstafel op een van de benedenwindse eilanden en een gesprekstafel op een van de bovenwindse eilanden. Er is bewust gekozen voor het organiseren van aparte gesprekstafels op de eilanden omdat de culturele context in Caribisch Nederland anders is dan die in Nederland. Ook de sleutelfiguren voor Caribisch Nederland worden voorafgaand aan de gesprekken meegenomen in het Denkkader Polarisatie. In het bijzonder moet worden nagedacht over het informeren van de sleutelfiguren en gespreksleider in de landen en openbare lichamen over het Denkkader Polarisatie. De huidige situatie rondom COVID-19 brengt beperkingen met zich mee.

Belangenorganisaties

Hoewel de dialoog middels de sectorale aanpak gevoerd wordt, is het van belang ook belangenorganisaties als NiNsee, Landelijk Platform Slavernijverleden, Keti Koti Tafel en Kick Out Zwarte Piet aan het begin van het proces al te benaderen en op de hoogte te stellen van de dialoog. Deze organisaties staan immers niet buiten de maatschappelijke dialoog. In een gesprek tussen de dialooggroep/secretaris en de organisaties aan de voorkant van de dialoog kunnen de organisaties meedenken. De dialooggroep zal bepalen hoe hun standpunten worden meegenomen. Een wellicht moeilijker te vinden aanspreekpunt is dat op de uitgesproken andere zijde van de dialoog. Er kan gedacht worden aan een conservatieve denktank, om in ieder geval geluiden uit de samenleving op te halen voorafgaand aan de dialoog.

5. Dialoog en inbedding

Invulling

In de praktische invulling van de dialoog is gekozen voor een tweetrapsraket. Voor gesprekstafels (sectoraal en in het Caribisch deel van het Koninkrijk) worden er per gesprekstafel twee gesprekssessies georganiseerd. De eerste sessie is gericht op de verkenning van de vraag wat het slavernijverleden betekent voor het heden. De tweede sessie bouwt daarop voort. De invulling hangt af van de opbrengsten uit de eerste sessie en verschilt mogelijk per sector. Een impliciet doel omvat de inbedding van de doorwerking van het slavernijverleden in de sectoren en in Caribisch Nederland. Of die inbedding mogelijk is, zal afhangen van diezelfde opbrengsten uit de sectoren zelf. De tussenliggende tijd kan worden gebruikt om een aantal (spraakmakende) verhalen via de media naar buiten te brengen. Na de tweede sessie worden de uitkomsten en evaluatie aangeboden aan de minister van BZK.

Begeleiding

De gesprekssessies worden begeleid door een of twee gespreksleiders (zie ook bijlage 2 voor een volledig profiel). De sleutelfiguren zijn, zoals gezegd, het gezicht van de gesprekstafel maar worden niet gevraagd de sessies voor te zitten. Niet alle sleutelfiguren zullen hier ervaring mee hebben. Daarnaast is de verwachting dat externe gespreksbegeleiding zorgt voor een meer open en evenwichtig gesprek, waarbij eventuele verhoudingen binnen de sector geen mogelijke weerslag hebben op de dialoog. Gespreksleiders dienen een zekere senioriteit en statuur te hebben. Het is van belang dat zij snel verbinding kunnen maken met de deelnemers en het gesprek goed kunnen leiden. Zij zorgen voor het juiste gespreksklimaat en werken toe naar een eindsituatie waarin alle deelnemers zich individueel gehoord weten. Het is van belang dat ook de gespreksleiders vooraf meegenomen worden in het Denkkader Polarisatie. Voorafgaand aan de gesprekssessies vindt een kennismaking plaats tussen de sleutelfiguur van de betreffende sector en de gespreksleider om de gesprekstafel voor te bespreken.

Samenstellen deelnemers (sectorale) gesprekstafels

Per sector of gespreksgroep kunnen 10-15 personen deelnemen. Voor de sectoren geldt dat voor de werving van de deelnemers gebruik gemaakt wordt van de sleutelfiguren. Deelnemers moeten passie hebben voor hun vak. Voor een goede inbedding in de maatschappij later in het traject is het van belang dat ca vier van de deelnemers rolmodellen zijn binnen de sector. De (sectorale) gesprekstafels vormen daarnaast een goede weerspiegeling van de maatschappij in leeftijd, geslacht, regio en afkomst.

Planning sessies

De gesprekssessies worden per (sectorale) gesprekstafel apart georganiseerd. Per gesprekstafel vinden er twee sessies plaats. De eerste sessie vindt plaats na de zomer (september-november), de tweede sessie begin 2021 (januari-maart). Beide sessies duren naar verwachting een dagdeel en vinden plaats op een centraal gelegen locatie.

Vergoeding

Anders dan eventuele reiskostenvergoeding zal er geen vergoeding zijn voor de deelnemers en sleutelfiguren van de gesprekstafels. Het is voor de dialoog van belang dat de deelnemers en sleutelfiguren intrinsiek gemotiveerd zijn om deel te nemen aan de dialoog en daarmee hun sector op het onderwerp vooruit te helpen.

6. Dialooggroep

Rol

De dialooggroep waarborgt de onafhankelijkheid en inhoudelijke samenhang van de dialoog. De dialooggroep benadert en selecteert de sleutelfiguren, adviseert bij het evenwichtig samenstellen van de deelnemers per gesprekstafel en faciliteert de actieve dialoogfase. De dialooggroep is ook verantwoordelijk voor de rapportage met bevindingen. De leden van de dialooggroep bepalen zelf of zij aanwezig zijn bij de gesprekstafels. Hun aanwezigheid moet dan wel in balans zijn met het aantal deelnemers van de betreffende gesprekstafel. De dialooggroep neemt zo min mogelijk een actieve positie in het gesprek in. Zij fungeren als de onafhankelijke waarborg voor een vrije ruimte ten bate van de dialoog.

Samenstelling

De dialooggroep bestaat uit een voorzitter en 2-5 leden. Het is van belang dat de dialooggroep voldoende divers is van samenstelling (m/v, leeftijd, etnische herkomst, expertise, netwerk). De verwachting voor de voorzitter is een gemiddelde tijdsbesteding van 1 dag per week gedurende het hele traject van de dialoog. Voor de leden is dit een halve dag per week.

Ondersteuning en contact met BZK

De dialooggroep wordt ondersteund door een inhoudelijk secretaris. De secretaris zal een spilfiguur zijn voor de dialoog. Hij of zij werkt nauw samen met de (voorzitter van de) dialooggroep. De secretaris zal met name (ca. 80%) inhoudelijk werk verrichten en daarnaast samen met BZK enige (ca. 20%) organisatorische taken verrichten:

Inhoudelijk:

- De voortgang van de dialoog bewaken;
- Inhoudelijk vooronderzoek doen voor de verschillende gesprekstafels;
- Verslaglegging vergaderingen dialooggroep, dialoog-sessies en andere bijeenkomsten, die mede dienen voor de basis van het eindrapport;
- Schrijven van een rapport met bevindingen van de dialoog, op basis van de input van de gesprekstafels en in samenspraak met de dialooggroep;

Organisatorisch:

- Sleutelfiguren benaderen namens de dialooggroep;
- Gesprekken inplannen (vergaderingen van de dialooggroep, bijeenkomst sleutelfiguren en gespreksleiders, alle dialoog-sessies);
- Professionele gespreksleiders voor de sessies selecteren en inhuren in samenwerking met BZK;
- Zaalhuur en catering regelen voor de bijeenkomsten in samenwerking met BZK;
- Financieel beheer en administratie van uitgaven in samenwerking met BZK.

Aanstelling en vergoeding

De dialooggroep wordt ingesteld middels de *Regeling instelling Adviescollege dialooggroep slavernijverleden*. De vergoeding vindt plaats conform de Kaderwet adviescolleges. Hierbij wordt uitgegaan van een vaste vergoeding per maand in schaal 18 voor de voorzitter (voor 1 dag per week, dat is arbeidsduurfactor 0,2) en een vaste vergoeding per maand in schaal 17 voor de leden (voor een halve dag per week, dat is arbeidsduurfactor 0,1).

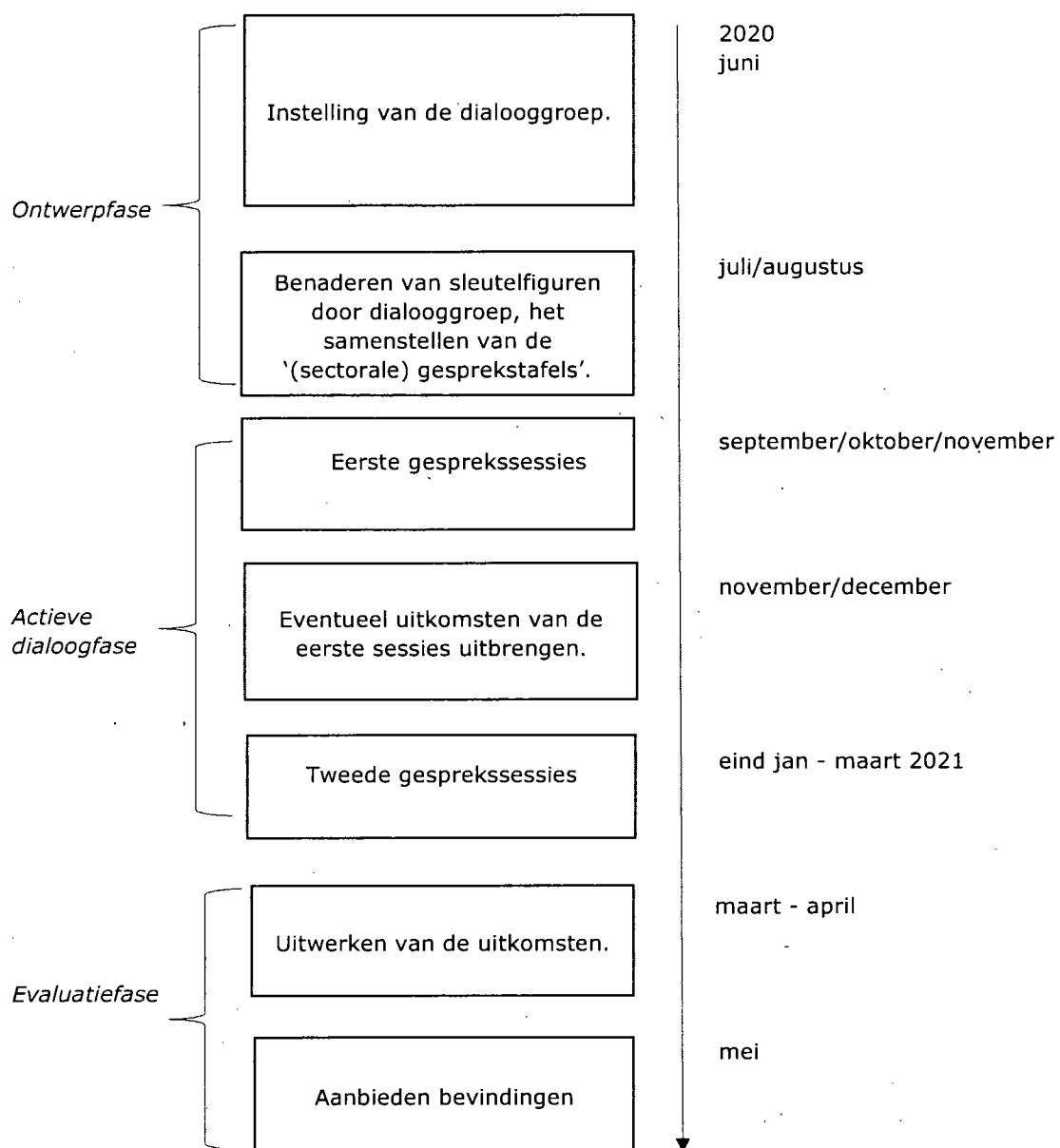
7. Rapportage en bevindingen

Parallel aan de dialoog startde secretaris van de dialooggroep een rapportage hiervan. De rapportage is een inhoudelijk verslag van dialoog en de uitkomsten hiervan en legt de bevindingen van de dialooggroep vast. Hierbij kan ook het proces vastgelegd worden. In aanvulling op de feitelijke rapportage kunnen kwalitatieve gesprekken gevoerd worden met de deelnemers over hun ervaringen. Deze rapportage met bevindingen wordt aangeboden aan de minister van BZK.

8. Communicatie

Communicatie over de dialoog loopt via de onafhankelijke dialooggroep.

Bijlage 1: Planning dialoog slavernijverleden

Bijlage 2: Profiel gespreksleiders

Geschikte kandidaten moeten een gesprek kunnen *leiden*. Dat betekent dat ze verbaal vaardig zijn om een gesprek met mensen op te zetten, waarbij de deelnemers worden geleid in een gezamenlijk verhaal. De leider van het gesprek weet steeds waar hij of zij is, waar vertragen geboden is, waar versnellen, en werkt toe naar een eindsituatie waarin alle deelnemers zich individueel gehoord weten, maakt ruimte voor herkenning en erkenning, waarbij er een gezamenlijkheid gaat ontstaan. Samen hebben de deelnemers door hem of haar een zoektocht kunnen doorlopen, hebben vragen gesteld, naar hun antwoorden kunnen zoeken en het vraagstuk een stukje verder gebracht.

Dit betekent dat de gespreksleider een 'gespreksklimaat' maakt, waarin de deelnemers voelen dat 'er iets bijzonders staat te gebeuren'. De gespreksregels worden – niet dwingend, maar wel helder en met gezag – aangebracht. De gespreksleider benut de centrale positie van de sleutelfiguur, en is in staat om niet oordelend, goed te luisteren (empathie), kijkend naar de mogelijkheden van de groep om te komen tot een werkelijke dialoog; uitwisseling en samen zoeken. Het vergt 'aanvoelen' van diverse stadia in de gespreksdynamiek.

Dit kan iemand met een zekere senioriteit en gezag zijn. Aan de ene kant bestaat die uit ervaring met gesprekken, met interviewen, maar ook met leiding geven aan een proces, waarbij op de juiste momenten stappen worden gemarkeerd. Hierbij kan gedacht worden aan een journalist, of iemand die goed gewend is in de media te bewegen, die met status en empathie anderen kan laten meebewegen. Dit zijn mensen met een inlevend vermogen en verbaal sterke kwaliteiten, met daarnaast 'enige' eigen verdienste, een zekere status die voelbaar is. Ze kunnen kleuren, zonder te gaan overheersen.

Het is zaak om ook naar de samenstelling van de deelnemers te kijken, om te kijken welke gespreksleider daar bij past, ook in combinatie met de sleutelfiguur. Voor de continuïteit binnen de dialoog zou het streven zijn met een beperkt aantal gespreksleiders te werken.

Twee andere types

Technisch voorzitter

Dit type zal sterker zitten op tijd bewaken dan op aandacht geven, meer op proces dan op vorm en inhoud, en meer op eerlijke verdeling van spreektijd, dan op het samenspel van de geluiden en de beleefde dynamiek. We hebben nu juist iemand nodig, die het technische niet te belangrijk maakt, die niet gaat 'managen', maar in staat is om 'zichzelf als persoon' in te brengen, met parafraseren, soms met humor, die creatief kan samenvatten en leiden.

Dialoogfacilitator of mediator

De typische 'facilitator' zal veel oog hebben voor waardevrij luisteren, is goed getraind om mee te bewegen met de mogelijkheden van deelnemers, maar we hebben hier nu iemand nodig die in staat is om weliswaar zonder oordeel te luisteren, maar toch ook in een dagdeel ergens uit kan komen; bij een gezamenlijke samenvattende afsluiting. Er is leiding nodig.

Bijlage 3: Overzicht terminologie

Dialooggroep	Onafhankelijke commissie die de dialoog over het slavernijverleden faciliteert. De leden benaderen de sleutelfiguren, bewaken de evenwichtige samenstelling van gesprekstafels en monitoren de voortgang van de dialoog. Daarnaast verzorgt de dialooggroep een rapportage met bevindingen die aan de minister van BZK aangeboden wordt.
Gesprekstafel	Een gesprekstafel bestaat uit een sleutelfiguur van een bepaalde sector, of voor Caribisch Nederland een bepaalde regio, aangevuld met deelnemers uit de sector/regio. Elke gesprekstafel voert in twee gesprekssessies de dialoog over het slavernijverleden. In het denkkader van Brandsma nemen zij de rol van 'the silent' in.
Gesprekssessie	Per gesprekstafel vinden er twee gesprekssessies plaats over het slavernijverleden. De twee sessies van alle gesprekstafels samen vormen de dialoog. Elke gesprekssessie wordt begeleid door een gespreksleider.
Sleutelfiguur	Voor elke (sectorale) gesprekstafel werft de dialooggroep een sleutelfiguur aan. Een sleutelfiguur is een prominent individu binnen de sector/regio, met een groot netwerk. De sleutelfiguur werft de deelnemers voor de gesprekstafel in zijn sector/regio. In het denkkader van Brandsma nemen zij de 6 ^e positie in.
Gespreksleider	Een gespreksleider faciliteert de gesprekssessies. Een gespreksleider heeft specifiek ervaring in het faciliteren van een dialoog.
Secretaris	De secretaris ondersteunt de dialooggroep in zowel praktische als inhoudelijke zin.

Regeling van de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties en de staatssecretaris van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties van <datum>, <nr.>, tot instelling van het Adviescollege dialooggroep slavernijverleden (Regeling instelling Adviescollege dialooggroep slavernijverleden)

De minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties en de staatssecretaris van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, handelende in overeenstemming met het gevoelen van de ministerraad;

Gelet op artikel 6, eerste lid, van de Kaderwet adviescolleges;

BESLUITEN:

Artikel 1

In deze regeling wordt verstaan onder:

- a. *minister*: de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties
- b. *adviescollege*: Adviescollege dialooggroep Slavernijverleden

Artikel 2

1. Er is een Adviescollege dialooggroep Slavernijverleden.
2. Het adviescollege heeft tot taak het organiseren van een dialoog over het slavernijverleden en het opstellen van een rapport met bevindingen van de dialoog. De dialoog gaat over de doorwerking van het slavernijverleden in de hedendaagse samenleving en is gericht op een bredere erkenning en inbedding van dit gedeelde verleden.
3. Het adviescollege zal:
  - a) de onafhankelijkheid en inhoudelijke samenhang van de dialoog waarborgen;
  - b) gesprekstafels binnen de maatschappelijke sectoren en in het Caribische deel van het Koninkrijk organiseren en faciliteren; en
  - c) een rapport met bevindingen van de dialoog opstellen en aanbieden aan de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties.

Artikel 3

Het adviescollege bestaat uit pm aantal leden.

Artikel 4

1. Het adviescollege brengt zijn advies uit voor 1 mei 2021 aan de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties.
2. Na het uitbrengen van het advies is het adviescollege opgeheven.

Artikel 5

De archiefbescheiden van het adviescollege worden na zijn opheffing of, zo de omstandigheden daartoe eerder aanleiding geven, zoveel eerder, overgebracht naar het archief van het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties.

Artikel 6

Deze regeling treedt in werking met ingang van de dag na uitgifte van de Staatscourant waarin zij wordt geplaatst en vervalt met ingang van 1 september 2021.

Artikel 7

Deze regeling wordt aangehaald als: Regeling instelling Adviescollege dialooggroep slavernijverleden.

Deze regeling zal met de toelichting in de Staatscourant worden geplaatst.

De minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties,

drs. K.H. Ollongren

De staatssecretaris van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties,

drs. R.W. Knops

TOELICHTING

1. Inleiding

Deze regeling strekt tot instelling van het Adviescollege dialooggroep slavernijverleden. Dit adviescollege wordt gevraagd om een dialoog over het slavernijverleden te organiseren en om een rapport met bevindingen van de dialoog op te stellen.

2. Achtergrond

Er is in Nederland in toenemende mate maatschappelijke aandacht voor het slavernijverleden. Sporen van het slavernijverleden werken in de samenleving door tot op de dag van vandaag. Het kabinet vindt het van belang om jaarlijks bij de afschaffing van de slavernij en de doorwerking van het slavernijverleden stil te staan en daarnaast ook op andere manieren hieraan actief aandacht te schenken. Hiermee wil het kabinet een rol spelen in het levend houden én aan volgende generaties doorgeven van de herinnering over het slavernijverleden, zodat nooit vergeten wordt dat ook het leed van zovelen in slavernij, deel uitmaakt van onze geschiedenis.

Het kabinet is via de ministeries van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW), Sociale Zaken en Werkgelegenheid (SZW) en Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK) dan ook betrokken bij een palet aan activiteiten gericht op het slavernijverleden. In een brief aan de Tweede Kamer van 1 juli 2019 over het slavernijverleden¹ werden die activiteiten door de minister van BZK, mede namens de ministers van OCW en SZW, geschetst. Een aantal voorbeelden hiervan is de ontwikkeling van een nationale museale voorziening slavernijverleden, de voortaan structurele financiering van de jaarlijkse herdenking bij het Nationaal Monument Slavernijverleden en de Nederlandse invulling van het decennium voor mensen van Afrikaanse afkomst (januari 2015 - december 2024), dat zich richt op de versterking van de aanpak van racisme in Nederland.

In diezelfde Kamerbrief over het slavernijverleden schreef de minister van BZK ook dat het kabinet het van groot belang acht dat er een dialoog over het slavernijverleden, en over de doorwerking daarvan in de hedendaagse samenleving plaatsvindt. Een dialoog die gericht is op verbinding en op een bredere erkenning en inbedding van dit gedeelde verleden.

Een onafhankelijke dialooggroep ("Adviescollege dialooggroep slavernijverleden") zal via verschillende gesprekstafels de dialoog voeren. De dialoog richt zich niet alleen op Nederlanders van Afrikaanse afkomst, maar op de Nederlandse samenleving in zijn geheel en in het bijzonder ook op de Caribische delen van het Koninkrijk. Voor 1 mei 2021 zal de dialooggroep een rapportage aan de minister van BZK aanbieden met de bevindingen van de dialoog. Deze regeling strekt tot het instellen van de dialooggroep.

3. Adviescollege

Het Adviescollege dialooggroep slavernijverleden heeft tot taak het organiseren van een dialoog over het slavernijverleden en het opstellen van een rapport met bevindingen van de dialoog. Daartoe zal het adviescollege:

1. de onafhankelijkheid en inhoudelijke samenhang van de dialoog waarborgen;
2. de gesprekstafels binnen de maatschappelijke sectoren en in het Caribische deel van het Koninkrijk organiseren en faciliteren; en
3. een rapport met bevindingen van de dialoog opstellen en aanbieden aan de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties.

Het instellen van een Adviescollege dialooggroep slavernijverleden waarborgt dat de dialoog over het slavernijverleden onafhankelijk van de overheid gevoerd kan worden. De overheid faciliteert slechts de dialoog. Dat is van belang, omdat de Nederlandse overheid immers gezien kan worden als een partij in deze discussie. Het instellen van het Adviescollege dialooggroep slavernijverleden zorgt er bijvoorbeeld voor dat de overheid geen rol hoeft te spelen in het selecteren van deelnemers aan de gesprekstafels. Dit zou de bevindingen van de dialoog kunnen sturen en deze daarmee aan waarde doen verliezen. De leden van het Adviescollege dialooggroep slavernijverleden handelen niet op last van ruggespraak met een bepaalde achterban.

---

¹ Kamerstukken II 2018/19, 35000-VII, nr.101.

De dialooggroep zal bestaan uit een groep mensen die vanuit zowel hun persoonlijke achtergrond als vanuit de maatschappelijke functies die zij bekleden affiniteit hebben met het onderwerp slavernijverleden. Zij kunnen ervoor zorgen dat de Nederlandse maatschappij in brede zin goed vertegenwoordigd is in de dialoog over het slavernijverleden. Bestaande adviescolleges kennen niet een samenstelling van een groep mensen met een dergelijke achtergrond en ervaring. Deze adviestaak kan daarom niet worden opgedragen aan een bestaand adviescollege.

Deze toelichting is mede namens de staatssecretaris van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, gezien zijn verantwoordelijk voor de Kaderwet adviescolleges. Het Adviescollege dialooggroep slavernijverleden is één adviescollege als bedoeld in artikel 6 van de Kaderwet adviescolleges.

De minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties,

drs. K.H. Ollongren

Van: [REDACTED]
Aan: [REDACTED]@hetnet.nl; [REDACTED]
Cc:
Onderwerp: RE: Wob-verzoek slavernijverleden
Datum: donderdag 12 augustus 2021 08:27:53

Beste [REDACTED]

Hartelijk bedankt voor het nakijken. Jammer dat het bericht er niet meer is, maar het is niet anders.

Nogmaals dank en hartelijke groet,

[REDACTED]

Verzonden met BlackBerry Work(www.blackberry.com)

Van: [REDACTED]@hetnet.nl>
Verzonden: 11 aug. 2021 10:07
Naar: [REDACTED] [REDACTED]
[REDACTED]@minbzk.nl>
Cc: [REDACTED]@minbzk.nl>
Onderwerp: RE: Wob-verzoek slavernijverleden

Hi allen,

Ik heb even gekeken, maar ik heb ook een nieuwe telefoon gekregen. Daarbij is bij mij überhaupt geen whatapp verkeer overgezet. Dus die app, als je die al hebt doorgestuurd, heb ik niet.

Groet,

[REDACTED]

Van: [REDACTED]
Verzonden: woensdag 11 augustus 2021 09:09
Aan: [REDACTED]@minbzk.nl>
Cc: [REDACTED]@minbzk.nl>
Onderwerp: RE: Wob-verzoek slavernijverleden

Ha [REDACTED]

Dank hiervoor, van [REDACTED] begreep ik al dat er een Wob-verzoek ligt. Dat zat er van meet af aan ook wel in. Ook daarom deden we ons best om zo zorgvuldig mogelijk met dit dossier om te gaan, zeker gezien de polarisatiegevoelige materie. Uiteraard geef ik graag mijn zienswijze op de documenten waarin ik voorkom. Uitstekend om ook alle Whatsapp-verkeer te verstrekken, hoe meer open hoe beter.

Mijn Samsung A50 heb ik eind februari ingeleverd toen ik het departement verliet, van [REDACTED] heb ik een nieuwe iPhone gekregen. Ik mocht hetzelfde mobiel nummer houden in goed overleg met de IT-afdelingen van BZK en [REDACTED]. Maar bij de switch van Samsung naar iPhone ging o.a. een fors aantal nummers verloren, waaronder ook die van [REDACTED]. Kennelijk komt dit vaker voor, begreep ik (wat het alleen maar erger maakt, maar dat terzijde). Ook alle bijbehorendeWhatsapps zijn verdwenen.

Misschien is er hier hoop: mijn gewoonte was alle info over slavernij te delen met jouw voorganger **[10.1.d]** ook Whatsapp-verkeer. Ik stuur **[10.1.d]** deze mail daarom cc (bcc i.v.m. haar privacy), met de vraag:

Hey **[10.1.d]**

Heb jij voor **[10.1.d]** nog de gevraagdeWhatsapps tussen **[10.1.d]** en mij?

Beste groet,

[10.1.d]

Van: **[10.1.d]** **@minbzk.nl**

Verzonden: dinsdag 10 augustus 2021 16:19

Aan: **[10.1.d]**

CC: **[10.1.d]** **@minbzk.nl**

Onderwerp: Wob-verzoek slavernijverleden

Urgentie: Hoog

Beste **[10.1.d]**

Hopelijk heb je een fijne zomer.

Ik mail je even niet i.v.m. **[10.1.d]** maar in verband met je vorige functie bij BZK. Wij hebben een Wob-verzoek ontvangen over het Adviescollege Dialooggroep Slavernijverleden. De verzoeker lijkt vooral geïnteresseerd in de mate van onafhankelijkheid van het Adviescollege en de aangetrokken wetenschappers.

Onze map met Wob-documenten doorlezend stuitte ik op een mail van jou aan **[10.1.d]** **[10.1.d]** waarin je schrijft 'Dank voor je app van gister, **[10.1.d]**. Ik ben blij dat je een goed gesprek had met de minister [...]'.

Nu is mijn vraag aan jou: heb jij toevallig nog app-verkeer tussen jou en de voorzitter(s) van het Adviescollege? Of heb je inmiddels een ander toestel/nummer? App-verkeer maakt ook onderdeel uit van correspondentie waarop het Wob-verzoek betrekking heeft, en tot nu toe hebben we helemaal geen apps; vandaar dat dit zinnetje in jouw mail zo in het oog springt, en ik kan me voorstellen dat dat ook zo werkt bij de Wob-verzoeker. Het appje waarnaar je in de mail verwijst zou van 27 juni 2020 zijn geweest- maar eventueel ander app-verkeer met het Adviescollege valt ook onder het Wob-verzoek.

Gezien de strakke termijnen die er zijn voor Wob-verzoeken zou het fijn zijn op korte termijn van je te horen.

Tot slot: zullen je in een later stadium mogelijk ook nog vragen naar je zienswijze op documenten waarin jij figureert, indien van toepassing.

Alvast hartelijk dank,

Groet **[10.1.d]**

[10.1.d]

[10.1.d]

Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties
DGBRW/ Directie Democratie en Bestuur
Bezoekadres: Turfmarkt 147, Den Haag
Postadres: Postbus 20011, 2500 EA Den Haag

[10.1.d]

Dit bericht kan informatie bevatten die niet voor u is bestemd. Indien u niet de geadresseerde bent of dit bericht abusievelijk aan u is toegezonden, wordt u verzocht dat aan de afzender te melden en het bericht te verwijderen. De Staat aanvaardt geen aansprakelijkheid voor schade, van welke aard ook, die verband houdt met risico's verbonden aan het elektronisch verzenden van berichten

This message may contain information that is not intended for you. If you are not the addressee or if this message was sent to you by mistake, you are requested to inform the sender and delete the message. The State accepts no liability for damage of any kind resulting from the risks inherent in the electronic transmission of messages.

[0.1.d]

Verzonden: vrijdag 30 juli 2021 12:28
Onderwerp: FW: Update Gesprek MBZK - voorzitter dialooggroep

Van: [0.1.d]

Verzonden: dinsdag 30 juni 2020 12:12

Aan: [0.1.d] @minbzk.nl>

Onderwerp: RE: Update Gesprek MBZK - voorzitter dialooggroep

Hi [0.1.d]

In deze versie van de brief staan nog opmerkingen van [0.1.d]. Heb je daar al wat mee kunnen doen?

Groet,

[0.1.d]

Van: [0.1.d] @minbzk.nl>

Verzonden: dinsdag 30 juni 2020 12:05

Aan: [0.1.d] @mnszw.nl>; [0.1.d] @MINSZW.NL>

CC: [0.1.d] @minbzk.nl>; [0.1.d] @minbzk.nl>; [0.1.d] @minbzk.nl>;

[0.1.d] @minocw.nl>; [0.1.d] @minbzk.nl>

Onderwerp: Update Gesprek MBZK - voorzitter dialooggroep

Urgentie: Hoog

Hoi [0.1.d] (en [0.1.d] in cc, begreep dat **jij** al was bijgepraat door [0.1.d])

Gisterenavond heeft onze minister opnieuw gesproken met [0.1.d]. Uitkomst van dat gesprek:

- De dialooggroep blijft bestaan uit 6 pp.
- Daarnaast komt er een aparte, vaste wetenschappelijke groep van ca. 4 of 5 begeleidende wetenschappers. Zij adviseren gevraagd en ongevraagd over al dat de dialooggroep aangaat. Voorlopig komt die wetenschappelijke groep er nog niet, tijdens de eerste (constituerende) vergadering zal de dialooggroep hierover praten.
- MBZK stuurt de TK een brief waarin zij de namen van leden van de dialooggroep noemt. MBZK informeert de TK in deze brief naast de samenstelling over de bedoeling van de dialoog, de aanpak en de opdracht. Die brief kan dan worden verzonden op woensdag, tegelijk met het houden van de speech op 1/7 door M OCW.

Kortom, ik heb gisterenavond de eerder met jullie afgestemde Kamerbrief bij ons de lijn in gebracht. Tekst is op een gewijzigde voetnoot na dezelfde als eerst (zie bijgevoegd). En uiteraard de mede namens eruit gehaald. Brief gaat ook naar EK vanwege verplichting daartoe uit Kaderwet adviescolleges. Deze versies liggen hier nu bij niveau DG.

Ook heb ik gisteren de stukken voor de instelling van het college zoals die in de MR voorlagen ter formele ondertekening en publicatie de lijn in gedaan. Publicatie in Staatscourant zal niet al morgen zijn.

Groeten, [0.1.d]

Konings, Jeroen

Verzonden: vrijdag 30 juli 2021 11:19

Onderwerp: FW: Verzoek in te plannen drie belafspraken voor [REDACTED]

Bijlagen:

Belnotitie voor [REDACTED] - [REDACTED] - [REDACTED] - [REDACTED]

Slavernijverleden.docx; Belnotitie voor [REDACTED] - [REDACTED] - [REDACTED] - [REDACTED]

Slavernijverleden.docx; Belnotitie voor [REDACTED] - [REDACTED] - [REDACTED] - [REDACTED]

Slavernijverleden.docx

Van: [REDACTED] @minbzk.nl>

Verzonden: woensdag 6 mei 2020 10:39

Aan: [REDACTED] @minbzk.nl>

CC: [REDACTED] @minbzk.nl>; [REDACTED] @minbzk.nl>; [REDACTED] @minbzk.nl>;

[REDACTED] @minbzk.nl>; [REDACTED] @minbzk.nl>

Onderwerp: Verzoek in te plannen drie belafspraken voor [REDACTED]

Dag [REDACTED]

Zou je voor [REDACTED] (hij weet ervan af en is hiermee akkoord) nog drie belafspraken willen inplannen voor mogelijke kandidaten voor de dialooggroep Slavernijverleden? Het gaat om:

1. [REDACTED]. Zij is [REDACTED] en bereikbaar via [REDACTED] of [REDACTED] @zeeuwsarchief.nl [REDACTED] Mevrouw [REDACTED] werkt niet op de vrijdagen.
2. [REDACTED] - [REDACTED] - [REDACTED] Haar telefoonnummer is [REDACTED]
3. [REDACTED] [REDACTED] [REDACTED] Is te bereiken via mail [REDACTED] @nos.nl. Aanvraag gaat eerst per mail, vervolgens zal communicatie contact opnemen

In de bijlagen heb ik ook alvast drie gepersonaliseerde belnotities toegevoegd.

Alvast veel dank weer.

Groeten, [REDACTED]

Van: [REDACTED] @minbzk.nl>

Verzonden: dinsdag 28 april 2020 16:01

Aan: [REDACTED] @minbzk.nl>

CC: [REDACTED] @minbzk.nl>; [REDACTED] @minbzk.nl>; [REDACTED] @minbzk.nl>; [REDACTED] @minbzk.nl>;

[REDACTED] sen@minbzk.nl>

Onderwerp: Verzoek belafspraken voor [REDACTED] met [REDACTED] en [REDACTED]

Hoi [REDACTED]

Zou **jij** voor [REDACTED] o zo kort mogelijke termijn twee belafspraken willen inplannen in het kader van de dialoog over het slavernijverleden? Het gaat om [REDACTED]

- [REDACTED] is bereikbaar [REDACTED] [REDACTED] op tel nr: [REDACTED]
- Correspondentie met [REDACTED] gaat via zijn [REDACTED] [REDACTED] @svbn.nl

Voor wat betreft het onderwerp/de aanleiding kun je zeggen dat [REDACTED] hen namens de minister van BZK wil uitnodigen om lid te worden van een dialooggroep over het Nederlandse slavernijverleden.

Heb je hier voldoende informatie aan? Zo niet, laat het mij weten. En als je mij ook kunt laten weten wanneer de afspraken zijn ingepland dan kan ik de planning in de gaten houden omdat er daarna voor hetzelfde onderwerp nog andere mensen door Eric benaderd zullen worden.

Bedankt en met groeten, 10.1.d

**Belnotitie voor 10.1.d Benaderen 10.1.d - 10.2.e voor
dialooggroep slavernijverleden**

Telefoongesprek kan lopen langs de volgende lijnen:

- Eigen introductie: 10.1.d etc.
- Er zal dit najaar een maatschappelijke dialoog over de doorwerking van het Nederlandse slavernijverleden starten. Die dialoog is toegezegd aan de TK. Het kabinet vindt het erg belangrijk dat er wordt gesproken over het slavernijverleden, en over hoe dit doorwerkt in onze samenleving. Het doel hiervan is een brede inbedding van het slavernijverleden in onze maatschappij van vandaag.
- Om deze maatschappelijke dialoog te begeleiden wordt er een dialooggroep ingesteld. Namens minister Kajsa Ollongren nodig ik u graag uit om hiervan deel uit te maken.
- Het is bekend dat u het slavernijverleden meer onder de aandacht probeert te brengen 10.2.e
Vanuit deze persoonlijke achtergrond, uw maatschappelijke betrokkenheid en uw bereik onder ook jongeren zou u een zeer waardevol lid van deze groep zijn.
- Toelichting op de rol van de dialooggroep:
de dialooggroep gaat gesprekstafels over het slavernijverleden organiseren binnen 6 à 7 maatschappelijke sectoren, zoals zorg, sport, onderwijs, politie en het bedrijfsleven. En in het Caribische deel van Koninkrijk.
- Het idee is dat sleutelfiguren uit die maatschappelijke sectoren aan de gesprekstafels met elkaar verkennen wat het slavernijverleden betekent voor hen in het heden, voor de betrokken personen en voor hun sector. En dat zij voorstellen doen voor de inbedding van dit gedeelde verleden in de betreffende sector.
- Als lid van de dialooggroep zou u een rol spelen bij:
  1. Het benaderen en selecteren van sleutelfiguren uit de maatschappelijke sectoren
  2. Het adviseren bij het evenwichtig samenstellen van de deelnemers aan de gesprekstafels
  3. Het waarborgen van de onafhankelijkheid en inhoudelijke samenhang van de dialoog
  4. Het faciliteren van de gesprekstafels binnen de maatschappelijke sectoren
  5. Het opstellen van een rapport met bevindingen van de dialoog en het aanbieden van dit rapport aan de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties
- Uiteraard krijgt de dialooggroep inhoudelijke en organisatorische ondersteuning in de vorm van een secretaris.

- Met het instellen van een dialooggroep willen we zeker stellen dat dialoog over het slavernijverleden onafhankelijk gevoerd kan worden. De dialooggroep kan daarom ook zelfstandig werken.
  - Voorzitter van de dialooggroep wordt 10.1.d
  - 10.1.d
  - De verwachting is dat leden van de dialooggroep maximaal een halve dag per week zullen besteden aan deze werkzaamheden. Denk aan werkzaamheden als mensen benaderen, vergaderen en stukken lezen. Hiervoor komen de leden in aanmerking voor een vergoeding. (PM: vergoedingen zijn cf de wet- en regelgeving voor dergelijke adviescommissies.)
  - Verder is het goed om u te vertellen dat de dialooggroep ingesteld zal worden als een officiële adviescollege. Dat betekent dat dit langs de Ministerraad zal gaan en dat de namen van de leden openbaar zullen worden. Hoewel niet onze bedoeling is om hiermee actief de publiciteit te zoeken – het proces is meer low key - is het niet uit te sluiten dat u in de publiciteit kunt komen.
  - Wilt u lid te worden van deze dialooggroep?
  - Uiteraard is het ook mogelijk hier over na te denken en op korte termijn opnieuw contact met elkaar over te hebben.

Achtergrond 10.1.d 10.2.e

10.1.d

**Belnotitie voor 10.1.d Benaderen 10.1.d voor dialooggroep
slavernijverleden**

Telefoongesprek kan lopen langs de volgende lijnen:

- Eigen introductie: 10.1.d etc.
- Er zal dit najaar een maatschappelijke dialoog over de doorwerking van het Nederlandse slavernijverleden starten. Die dialoog is toegezegd aan de TK. Het kabinet vindt het zeer belangrijk dat er wordt gesproken over het slavernijverleden, en over hoe dit doorwerkt in onze samenleving. Het doel hiervan is een brede inbedding van het slavernijverleden in onze maatschappij van vandaag.
- Om deze maatschappelijke dialoog te begeleiden wordt er een dialooggroep ingesteld. Namens minister Ollongren nodig ik u graag uit om hiervan deel uit te maken.
- 10.1.d maken dat u uniek gepositioneerd bent om voor het voetlicht te brengen hoe beslissingen uit het verleden – ook die ten tijde van de slavernij – onze hedendaagse maatschappij nog steeds beïnvloeden. Die combinatie maakt dat u een zeer waardevol lid van deze dialooggroep zou zijn.
- Toelichting op de rol van de dialooggroep:
de dialooggroep gaat gesprekstafels over het slavernijverleden organiseren binnen 6 à 7 maatschappelijke sectoren, zoals zorg, sport, onderwijs, politie en het bedrijfsleven. En in het Caribische deel van Koninkrijk.
- Het idee is dat sleutelfiguren uit die maatschappelijke sectoren aan de gesprekstafels met elkaar verkennen wat het slavernijverleden betekent voor hen in het heden, voor de betrokken personen en voor hun sector. En dat zij voorstellen doen voor de inbedding van dit gedeelde verleden in de betreffende sector.
- Als lid van de dialooggroep zou u een rol spelen bij:
  1. Het benaderen en selecteren van sleutelfiguren uit de maatschappelijke sectoren
  2. Het adviseren bij het evenwichtig samenstellen van de deelnemers aan de gesprekstafels
  3. Het waarborgen van de onafhankelijkheid en inhoudelijke samenhang van de dialoog
  4. Het faciliteren van de gesprekstafels binnen de maatschappelijke sectoren
  5. Het opstellen van een rapport met bevindingen van de dialoog en het aanbieden van dit rapport aan de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties
- Uiteraard krijgt de dialooggroep inhoudelijke en organisatorische ondersteuning in de vorm van een secretaris.

- Met het instellen van een dialooggroep willen we zeker stellen dat dialoog over het slavernijverleden onafhankelijk gevoerd kan worden. De dialooggroep kan daarom ook zelfstandig werken.
- Voorzitter van de dialooggroep wordt [REDACTED]
[REDACTED]
[REDACTED]
- De verwachting is dat leden van de dialooggroep maximaal een halve dag per week zullen besteden aan deze werkzaamheden. Denk aan werkzaamheden als mensen benaderen, vergaderen en stukken lezen. Hiervoor komen de leden in aanmerking voor een vergoeding. (PM: vergoedingen zijn cf de wet- en regelgeving voor dergelijke adviescommissies.)
- Verder is het goed om u te vertellen dat de dialooggroep ingesteld zal worden als een officiële adviescollege. Dat betekent dat dit langs de Ministerraad zal gaan en dat de namen van de leden openbaar zullen worden. Hoewel niet onze bedoeling is om hiermee actief de publiciteit te zoeken – het proces is meer low key – is het niet uit te sluiten dat u in de publiciteit kunt komen.
- Wilt u lid te worden van deze dialooggroep?
- Uiteraard is het ook mogelijk hier over na te denken en op korte termijn opnieuw contact met elkaar over te hebben.

[REDACTED]
[REDACTED]

[REDACTED]
[REDACTED]

**Belnotitie voor 10.1.d Benaderen 10.1.d voor dialooggroep
slavernijverleden**

Telefoongesprek kan lopen langs de volgende lijnen:

- 10.1.d
Er zal dit najaar een maatschappelijke dialoog over de doorwerking van het Nederlandse slavernijverleden starten. Die dialoog is toegezegd aan de TK. Het kabinet vindt het erg belangrijk dat er wordt gesproken over het slavernijverleden, en over hoe dit doorwerkt in onze samenleving. Het doel hiervan is een brede inbedding van het slavernijverleden in onze maatschappij van vandaag.
- Om deze maatschappelijke dialoog te begeleiden wordt er een dialooggroep ingesteld. Namens minister Kajsa Ollongren nodig ik u graag uit om hiervan deel uit te maken.
- 10.1.d

  van dit onderwerp, in combinatie met uw brede 10.1.d maken dat u een zeer waardevol lid van deze groep zou zijn.
- Toelichting op de rol van de dialooggroep:
de dialooggroep gaat gesprekstafels over het slavernijverleden organiseren binnen 6 à 7 maatschappelijke sectoren, zoals zorg, sport, onderwijs, politie en het bedrijfsleven. En in het Caribische deel van Koninkrijk.
- Het idee is dat sleutelfiguren uit die maatschappelijke sectoren aan de gesprekstafels met elkaar verkennen wat het slavernijverleden betekent voor hen in het heden, voor de betrokken personen en voor hun sector. En dat zij voorstellen doen voor de inbedding van dit gedeelde verleden in de betreffende sector.
- Als lid van de dialooggroep zou u een rol spelen bij:
  1. Het benaderen en selecteren van sleutelfiguren uit de maatschappelijke sectoren
  2. Het adviseren bij het evenwichtig samenstellen van de deelnemers aan de gesprekstafels
  3. Het waarborgen van de onafhankelijkheid en inhoudelijke samenhang van de dialoog
  4. Het faciliteren van de gesprekstafels binnen de maatschappelijke sectoren
  5. Het opstellen van een rapport met bevindingen van de dialoog en het aanbieden van dit rapport aan de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties
- Uiteraard krijgt de dialooggroep inhoudelijke en organisatorische ondersteuning in de vorm van een secretaris.

- Met het instellen van een dialooggroep willen we zeker stellen dat dialoog over het slavernijverleden onafhankelijk gevoerd kan worden. De dialooggroep kan daarom ook zelfstandig werken.
- Voorzitter van de dialooggroep wordt **10.1.d**
[redacted]
[redacted]
- De verwachting is dat leden van de dialooggroep maximaal een halve dag per week zullen besteden aan deze werkzaamheden. Denk aan werkzaamheden als mensen benaderen, vergaderen en stukken lezen. Hiervoor komen de leden in aanmerking voor een vergoeding. (PM: vergoedingen zijn cf de wet- en regelgeving voor dergelijke adviescommissies.)
- Verder is het goed om u te vertellen dat de dialooggroep ingesteld zal worden als een officiële adviescollege. Dat betekent dat dit langs de Ministerraad zal gaan en dat de namen van de leden openbaar zullen worden. Hoewel niet onze bedoeling is om hiermee actief de publiciteit te zoeken – het proces is meer low key - is het niet uit te sluiten dat u in de publiciteit kunt komen.
- Wilt u lid te worden van deze dialooggroep?
- Uiteraard is het ook mogelijk hier over na te denken en op korte termijn opnieuw contact met elkaar over te hebben.

10.1.d [redacted]

10.1.d [redacted]
[redacted]
[redacted]

Van: [REDACTED]
 Aan: [REDACTED]
 Cc: [REDACTED]
 Onderwerp: RE: Gesprek M - [REDACTED]
 Datum: maandag 29 juni 2020 22:47:03

kleine toevoeging nog: bij de groep wetenschappers ook goed kijken naar evenwicht man / vrouw

Verzonden met BlackBerry Work(www.blackberry.com)

Van: [REDACTED]
 Verzonden: 29 jun. 2020 20:44
 Naar: [REDACTED]
 Cc: [REDACTED]
 Onderwerp: Gesprek M - [REDACTED]

Zojuist spraken [REDACTED] en ik met [REDACTED] na het telefoontje dat [REDACTED] vanavond had met M. Het volgende is besproken en afgesproken:

- * De dialooggroep blijft bestaan uit 6 pp.
- * Daarnaast komt er een aparte, vaste wetenschappelijke groep van ca. 4 of 5 begeleidende wetenschappers. Zij adviseren gevraagd en ongevraagd over al dat de dialooggroep aangaat. Voorlopig komt die wetenschappelijke groep er nog niet, tijdens de eerste (constituerende) vergadering zal de dialooggroep hierover praten.
- * De dialooggroep blijft dan beperkt in omvang. Wel kunnen de sectortafels (veel) omvangrijker zijn.
- * M stuurt de TK een brief waarin zij de namen van leden van de dialooggroep noemt. M informeert de TK in deze brief naast de samenstelling over de bedoeling van de dialoog, de aanpak en de opdracht. Die brief kan dan worden verzonden tegelijk met het houden van de speech op 1/7 door M OCW. Ook M OCW kan derhalve de namen van de dialooggroep leden in haar speech noemen.
- * Belangrijk is uiteraard dat de leden dit vooraf weten. Zoals we vandaag bespraken in ons interdepartementale overleg reiken we [REDACTED] morgen iom Com ook suggesties aan voor speaking notes voor hem en de (andere) leden. Zodat eenieder globaal hetzelfde kan zeggen bij mediavragen op 1/7. De brief van M aan gouverneurs/ gezaghebbers kan als leidraad dienen.
- * We brengen het benoemingsbesluit voor vz en leden morgen z.s.m. in procedure.
- * Over het land Suriname geldt het voornemen zoals voorzien: het gaat niet over het land, wel mede over de slavernij in dat land.
- * Over de motie Nikolai: wij maken een brief van M aan de EK, waarin M schrijft dat zij de wensen (voor opnemen in de wet van slavernij als misdaad tegen de menselijkheid etc.) in de motie overbrengt aan de dialooggroep, en dat de dialooggroep het bij die motie gevraagde onderzoek kan overlaten aan de groep wetenschappers. Dat onderzoek kan wellicht ook andere good practices omvatten dan het Franse model, maar dat is aan de dialooggroep. Aandachtspunt hier is dat we het breed formuleren en daarmee niet politiek maken.
- * Morgen is er een kennismakingsgesprek tussen [REDACTED] en de [REDACTED] van de dialooggroep. Aan de orde kan dan komen:
  - diens culturele sensitiviteit en omgang met diversiteit
  - het inhuren van professionele gespreksleiders is aan de dialooggroep en moet de secretaris dus niet zelfstandig gaan doen
  - als daartoe aanleiding is, kan de dialooggroep ook anderen met het type specialiteit van [REDACTED] inhuren

- het budget voor vergaderruimte etc. en de handelwijze hiermee.
- * De dialooggroep maakt een plan voor de modus operandi en door de groep voorziene uitgaven. Dit is een passend onderwerp voor de constituerende vergadering (niet besproken maar als suggestie mijnerzijds: het lijkt goed morgen aan ^{10.1.d} aan te bieden dat we assisteren met een voorstel voor de constituerende vergadering van de dialooggroep).
- *^{10.1.d} had in de planning in september weer naar NL te komen. M besprak met hem dat augustus wellicht al opportuun zou zijn. Wel is goed dat de eerste vergadering van de dialooggroep al voordien plaatsheeft. Die zal dan digitaal moeten, ^{10.1.d} en ik boden aan dat BZK die dan faciliteert.

Tot zover. Graag neem ik morgen nog ff alle actiepunten door.

Fijne avond nog,

^{10.1.d}

Van: [REDACTED]
Aan: [REDACTED]
Cc: [REDACTED]
Onderwerp: RE: Terugkoppeling gesprek MBZK met [REDACTED]
Datum: zondag 28 juni 2020 13:15:43

Nabrander van minister: kunnen wetenschappers niet soort aparte status krijgen (wetenschappelijke adviseurs van de commissie oid). Dan blijft de kerncommissie klein.

Verzonden met BlackBerry Work
(www.blackberry.com)

Van: [REDACTED] @minbzk.nl
Datum: zaterdag 27 jun. 2020 1:14 PM
Aan: [REDACTED] @minbzk.nl>, [REDACTED] @minbzk.nl>, [REDACTED] @minbzk.nl>
Kopie: [REDACTED] @minbzk.nl>
Onderwerp: Terugkoppeling gesprek MBZK met [REDACTED]

Terugkoppeling gesprek MBZK met [REDACTED] 26/6 door MBZK:

Adviescollege akkoord in MR

1 of 2 wetenschappers : [REDACTED] wil graag [REDACTED] in elk geval, ev ook [REDACTED]. Hij denkt over de vraag of een oud burgemeester behulpzaam kan zijn en zoja wie ([REDACTED] genoemd als suggestie).

hij laat me zondag weten wat hij wil. Ik denk dat hij voor beide wetenschappers kiest.

Ook zorgen dat hij en leden goed geïnformeerd zijn over hoe en wanneer dit openbaar wordt gemaakt! Mn op [REDACTED] zal veel afkomen qua reacties. Als ik nog iemand moet bellen laat me weten.

Ik heb ook belang van verbinding met de jeugd benadrukt. Gesprek in Catshuis wo jl.

We moeten proberen bijeenkomst dialoog commissie + mzbk te organiseren in september.
[REDACTED] komt dan voor RvS naar Nederland.

Gr [REDACTED]

Verzonden met BlackBerry Work
(www.blackberry.com)

Van: [REDACTED]
Aan: [REDACTED]
Cc: [REDACTED]
Onderwerp: Terugkoppeling gesprek MBZK met [REDACTED]
Datum: zaterdag 27 juni 2020 13:14:50

Terugkoppeling gesprek MBZK met [REDACTED] 26/6 door MBZK:

Adviescollege akkoord in MR

1 of 2 wetenschappers : [REDACTED] wil graag [REDACTED] in elk geval, ev ook [REDACTED]. Hij denkt over de vraag of een oud burgemeester behulpzaam kan zijn en zoja wie ([REDACTED] genoemd als suggestie).

hij laat me zondag weten wat hij wil. Ik denk dat hij voor beide wetenschappers kiest.

Ook zorgen dat hij en leden goed geïnformeerd zijn over hoe en wanneer dit openbaar wordt gemaakt! Mn op [REDACTED] zal veel afkomen qua reacties. Als ik nog iemand moet bellen laat me weten.

Ik heb ook belang van verbinding met de jeugd benadrukt. Gesprek in Catshuis wo jl.

We moeten proberen bijeenkomst dialoog commissie + mzbk te organiseren in september.
[REDACTED] komt dan voor RvS naar Nederland.

Gr [REDACTED]

Verzonden met BlackBerry Work
(www.blackberry.com)

Van: [REDACTED]
Aan: [REDACTED]
Cc: [REDACTED]
Onderwerp: FW: Spoed: verzoek M voor belafsprak dialooggroep slavernijverleden incl belnotitie
Datum: vrijdag 26 juni 2020 16:38:15
Prioriteit: Hoog

Ter Info

Van: [REDACTED]

Verzonden: vrijdag 26 juni 2020 16:38

Aan: [REDACTED]

CC: [REDACTED]

Onderwerp: Spoed: verzoek M voor belafsprak dialooggroep slavernijverleden incl belnotitie

Urgentie: Hoog

Beste collega's,

N.a.v. besluitvorming n de MR van vanmorgen en na overleg met [REDACTED] graag het verzoek om **op korte termijn een belafsprak, d.w.z. bij voorkeur vandaag of anders in het weekend, in te plannen tussen de minister en de heer [REDACTED]**. En onderstaande belnotitie aan de minister te sturen.

De heer [REDACTED] woont op [REDACTED] er is dus sprake van een **tijdsverschil**.

Zijn telefoonnummers zijn:

[REDACTED]

[REDACTED]

Belnotitie t.b.v. de minister:

Info [REDACTED]

• Met [REDACTED] de aanvulling bespreken van de dialoogcommissie:

- 1 wetenschapper: [REDACTED]

Toelichting: [REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

- Een burgemeester, met concrete naam.

NB: Instellingsregeling, Besluit met alle namen dialooggroep, benoemingsbrieven en Kamerbrief moeten bij voorkeur voor 1 juli getekend zijn.
met vriendelijke groet,

[REDACTED]

[REDACTED]

Bestuur

Directoraat-Generaal Bestuur, Ruimte en Wonen
Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties
Turfmarkt 147 | 2511 DP | Den Haag
Postbus 20011 | 2500 EA | Den Haag

Van: [REDACTED] 10.1.d
Aan: [REDACTED] 10.1.d @gmail.com; 10.1.d [REDACTED] 10.1.d
Cc: [REDACTED] 10.1.d
Onderwerp: Kamerbrieven instelling dialooggroep
Datum: woensdag 1 juli 2020 16:33:55
Bijlagen: EERSTE KAMER Kamerbrief Instelling Adviescollege dialooggroep slavernijverleden.pdf
 TWEEDE KAMER Kamerbrief Instelling Adviescollege dialooggroep slavernijverleden.pdf
 Regeling instelling Adviescollege dialooggroep slavernijverleden en Toelichting.docx

---

Beste leden van de dialooggroep.

Helaas volgen de mails elkaar nu in een hoog tempo op. Dat is in deze beginfase en op deze dag helaas niet te vermijden. Inmiddels worden nl verschillende leden al door de media benaderd.

Het leek ons nl wel erg van belang om bijgaande brieven aan de Eerste en Tweede Kamer zo snel mogelijk door te sturen naar jullie, omdat in deze brieven het parlement wordt geïnformeerd over de instelling van het Adviescollege dialooggroep slavernijverleden. Hierin staan ook jullie namen

Ook bijgaand de concept-Instellingsregeling van het Adviescollege dialooggroep slavernijverleden met de toelichting. Deze is nog niet formeel getekend, maar dat volgt spoedig.

De komende dagen zullen we u nader informeren over de instellingsregeling, het benoemingsbesluit, de benoemingsbrieven e.d.

met vriendelijke groet,

[REDACTED]

Directie Democratie en Bestuur
Directoraat-Generaal Bestuur, Ruimte en Wonen
Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties
 Turfmarkt 147 | 2511 DP | Den Haag
 Postbus 20011 | 2500 EA | Den Haag
[REDACTED]

Van: [REDACTED]

Verzonden: woensdag 1 juli 2020 13:18

Aan: [REDACTED] 10.1.d @gmail.com'; 10.1.d [REDACTED]

[REDACTED] 10.1.d @ziggo.nl'; 10.1.d [REDACTED]; 10.1.d [REDACTED]

CC: [REDACTED] 10.1.d [REDACTED] 10.1.d [REDACTED] 10.1.d [REDACTED]

Onderwerp: aanvulling Dialooggroep slavernijverleden

Beste leden van de dialooggroep,

Op verzoek van [REDACTED] stuur ik aanvullend op eerder verzonden info onderstaande vraag en antwoord toe, voor de helderheid en voor het geval er vragen van de media komen.

Vraag: Wordt het Surinaamse slavernijverleden ook meegenomen in de dialoog?

Antwoord:

- Jazeker, het Surinaamse slavernijverleden maakt ook deel uit van het Nederlands verleden en daarmee van ons gedeelde verleden.
- Het slavernijverleden dat zich heeft afgespeeld in het huidige Suriname maakt daarom volledig deel uit van de dialoog over het slavernijverleden.
- De gesprekstafels van de dialoog vinden in Nederland en in het Caribisch deel van het Koninkrijk plaats. Niet in Suriname, dat uiteraard een soevereine staat is.

met vriendelijke groet,

[REDACTED]

Directie Democratie en Bestuur
Directoraat-Generaal Bestuur, Ruimte en Wonen
Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties
 Turfmarkt 147 | 2511 DP | Den Haag
 Postbus 20011 | 2500 EA | Den Haag
[REDACTED]

Van: [REDACTED] 10.1.d @minbzk.nl>

Verzonden: dinsdag 30 juni 2020 17:02

Aan: [REDACTED] 10.1.d @gmail.com' 10.1.d [REDACTED]

[REDACTED] 10.1.d [REDACTED] 10.1.d [REDACTED] 10.1.d [REDACTED]

10.1.d [redacted] @ziggo.nl 10.1.d [redacted] @ziggo.nl>;
10.1.d [redacted] 10.1.d [redacted] >
cc: 10.1.d [redacted] @minbzk.nl> 10.1.d [redacted]
10.1.d [redacted] @minbzk.nl>; 10.1.d [redacted] @minbzk.nl>

Onderwerp: Dialooggroep slavernijverleden

Geachte leden van het Adviescollege dialooggroep slavernijverleden,
Graag breng ik u op de hoogte van de laatste stand van zaken over de dialoog over het
slavernijverleden.

Afgelopen vrijdag is de ministerraad akkoord gegaan met de instelling van het Adviescollege
dialooggroep slavernijverleden. De ministerraad is daarmee ook akkoord met de samenstelling
van deze groep, waarvan u deel uitmaakt. Goed nieuws kortom! De dialooggroep bestaat uit de
volgende zes leden:

1. de heer Frits Goedgedrag, tevens voorzitter;
2. de heer Edgar Davids;
3. mevrouw Lilian Gonçalves-Ho Kang You;
4. mevrouw Hannie Kool-Blokland;
5. de heer Glenn de Randamie;
6. de heer Ruben Severina.

In de instellingsregeling van de dialooggroep staat het volgende over de opdracht van de
dialooggroep:

1. Het adviescollege heeft tot taak het organiseren van een dialoog over het slavernijverleden
en het opstellen van een rapport met bevindingen van de dialoog. De dialoog gaat over de
doorwerking van het slavernijverleden in de hedendaagse samenleving en is gericht op een
breder erkennings- en inbedding van dit gedeelde verleden.
2. Het adviescollege zal:
  - a) de onafhankelijkheid en inhoudelijke samenhang van de dialoog waarborgen;
  - b) gesprekstafels binnen de maatschappelijke sectoren en in het Caribische deel van het
Koninkrijk organiseren en faciliteren; en
  - c) een rapport met bevindingen van de dialoog opstellen en aanbieden aan de minister van
Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties.

Over de eerste bijeenkomst van de dialooggroep zult u op korte termijn op de hoogte worden
gebracht door de voorzitter en 10.1.d [redacted]. Ook ontvangt u van ons, het ministerie
van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK), nog op korte termijn een e-mail met
meer praktische informatie, onder meer over de wijze van uitbetaling van de vergoedingen.
Daarnaast sturen wij u de Instellingsregeling en het Benoemingsbesluit van het Adviescollege
dialooggroep slavernijverleden, zodra deze zijn getekend. Datzelfde geldt voor de
benoemingsbrieven.

**Het is goed om u alvast het volgende mee te geven over de woordvoering en
actualiteit van deze week:**

- Morgen, woensdag 1 juli, tijdens de Nationale herdenking afschaffing slavernij in
Amsterdam, zal minister Van Engelshoven van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap een
toespraak geven waarin zij ook de start van de dialoog over het slavernijverleden
aankondigt. Twee van u hebben een rol bij deze nationale herdenking.
- Daarnaast stuurt de minister van BZK morgen een korte brief naar de Eerste en
Tweede Kamer om hen te informeren over de instelling van het Adviescollege
dialooggroep slavernijverleden, met daarin ook uw namen als leden van het
adviescollege. Zodra deze brief uit is, zullen we deze ook aan u toesturen.
- Vandaag heeft de minister een brief aan de Eerste Kamer gestuurd over de motie Nicolaï
over het slavernijverleden. Bijgaand treft deze brief aan, alsmede enkele
nieuwsberichten die naar aanleiding van dit bericht vandaag zijn verschenen.
- Aangezien het onderwerp slavernijverleden, samen met het onderwerp discriminatie en
racisme, volop in de publieke aandacht staat, is het waarschijnlijk dat ook de
bekendmaking van de dialooggroep slavernijverleden media aandacht genereert.
Bijgevoegd treft u daarom een Communicatie briefing. Deze bevat ook voorbeeld
vragen en antwoorden waaruit u desgewenst kunt putten, mocht u benaderd worden
door media.

Alvast hartelijk dank voor uw inzet op dit onderwerp!

(Aan de managers die deze mail ontvangen graag het verzoek om dit bericht ook zo spoedig
mogelijk door te sturen aan de leden zelf.)
met vriendelijke groet,

10.1.d [redacted]

10.1.d [redacted]

Directie Democratie en Bestuur

Directoraat-Generaal Bestuur, Ruimte en Wonen

Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties

Turfmarkt 147 | 2511 DP | Den Haag

Postbus 20011 | 2500 EA | Den Haag

10.1.d

Ministerie van Binnenlandse Zaken en
Koninkrijksrelaties

> Retouradres Postbus 20011 2500 EA Den Haag

Aan de Voorzitter van de Eerste Kamer
der Staten-Generaal
Postbus 20017
2500 EA DEN HAAG

Ministerie van
Binnenlandse Zaken en
Koninkrijksrelaties
Turfmarkt 147
Den Haag
Postbus 20011
2500 EA Den Haag

Kenmerk
2020-0000394506
Uw kenmerk

Datum   **01 JUL 2020**
Betreft   Instelling Adviescollege dialooggroep slavernijverleden

Met deze brief informeer ik uw Kamer over de wijze waarop de dialoog over het slavernijverleden wordt vormgegeven¹.

In juli vorig jaar heb ik de Tweede Kamer per brief² op de hoogte gesteld van het voornemen om een dialoog over het slavernijverleden te gaan houden. In die brief stond dat het kabinet het van groot belang acht dat er een dialoog plaatsvindt over het slavernijverleden, en over de doorwerking daarvan in de hedendaagse samenleving. Deze dialoog is gericht op verbinding en op een bredere erkenning en inbedding van dit gedeelde verleden.

In overleg met mijn collega's van Sociale Zaken en Werkgelegenheid en van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, heb ik zorgvuldig nagedacht over een aanpak die past bij de diverse opvattingen over dit onderwerp. Dit heeft geresulteerd in het instellen van een onafhankelijk Adviescollege dialooggroep slavernijverleden, dat tot taak heeft deze dialoog te organiseren gericht op de Nederlandse samenleving in zijn geheel en in het Caribisch deel van het Koninkrijk. De dialoog zal worden gevoerd in sectorale gesprekstafels in Nederland en in regionale gesprekstafels in het Caribisch deel van het Koninkrijk. Daarmee staat een inclusieve benadering bij de dialoog voorop. Ook maatschappelijke organisaties zullen betrokken worden. De dialooggroep zal eigen keuzes maken over de exacte invulling van de gesprekstafels.

Het Adviescollege dialooggroep slavernijverleden bestaat uit:

1. de heer mr. F.M.d.I.S. Goedgedrag, tevens voorzitter;
2. de heer E.S. Davids;
3. mevrouw mr. L.Y. Gonçalves-Ho Kang You;
4. mevrouw dr. J.L. Kool-Blokland;
5. de heer I. G. L. E. de Randamie;

¹ Conform artikel 6, lid 2 van de Kaderwet adviescolleges, betreffende het informeren van beide Kamers der Staten-Generaal over de instelling van een eenmalig adviescollege. En conform de toezegging in de brief aan de Tweede Kamer over de Kabinetsaanpak van discriminatie, Kamerstukken II 2019/20, 35000-VII-101.

² Kamerstukken II 2019/20, 30950-185

**Ministerie van
Binnenlandse Zaken en
Koninkrijksrelaties**

Datum
30 juni 2020

Kenmerk
2020-0000394506

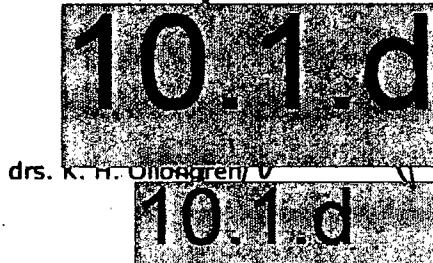
6. de heer R. R. Severina.

Daarnaast komt er een vaste groep van circa vier of vijf wetenschappers die de dialooggroep gevraagd en ongevraagd zullen adviseren.

Het instellen van het Adviescollege dialooggroep slavernijverleden waarborgt dat de dialoog over het slavernijverleden onafhankelijk van de overheid gevoerd kan worden. De overheid faciliteert slechts de dialoog. Dat is van belang, omdat de Nederlandse overheid gezien kan worden als een partij in deze discussie. Het instellen van het Adviescollege dialooggroep slavernijverleden zorgt er bijvoorbeeld voor dat de overheid geen rol speelt in het selecteren van deelnemers aan de gesprekstafels. De leden van het Adviescollege dialooggroep slavernijverleden handelen daarnaast niet op last of ruggespraak van een bepaalde achterban, maar op persoonlijke titel.

Voor 1 mei 2021 zal de dialooggroep een rapportage aan mij aanbieden met de bevindingen van de dialoog. Deze bevindingen zal ik met uw Kamer delen.

De minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties,

Ministerie van Binnenlandse Zaken en
Koninkrijksrelaties

> Retouradres Postbus 20011 2500 EA Den Haag

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer
der Staten-Generaal
Postbus 20018
2500 EA DEN HAAG

Ministerie van
Binnenlandse Zaken en
Koninkrijksrelaties

Turfmarkt 147
Den Haag
Postbus 20011
2500 EA Den Haag

Kenmerk
2020-0000365177

Uw kenmerk

01 JUL 2020

Datum

Betreft Instelling Adviescollege dialooggroep slavernijverleden

Met deze brief informeer ik uw Kamer over de wijze waarop de dialoog over het slavernijverleden wordt vormgegeven¹.

In juli vorig jaar heb ik uw Kamer per brief² op de hoogte gesteld van het voornemen om een dialoog over het slavernijverleden te gaan houden. In die brief stond dat het kabinet het van groot belang acht dat er een dialoog plaatsvindt over het slavernijverleden, en over de doorwerking daarvan in de hedendaagse samenleving. Deze dialoog is gericht op verbinding en op een bredere erkenning en inbedding van dit gedeelde verleden.

In overleg met mijn collega's van Sociale Zaken en Werkgelegenheid en van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, heb ik zorgvuldig nagedacht over een aanpak die past bij de diverse opvattingen over dit onderwerp. Dit heeft geresulteerd in het instellen van een onafhankelijk Adviescollege dialooggroep slavernijverleden, dat tot taak heeft deze dialoog te organiseren gericht op de Nederlandse samenleving in zijn geheel en in het Caribisch deel van het Koninkrijk. De dialoog zal worden gevoerd in sectorale gesprekstafels in Nederland en in regionale gesprekstafels in het Caribisch deel van het Koninkrijk. Daarmee staat een inclusieve benadering bij de dialoog voorop. Ook maatschappelijke organisaties zullen betrokken worden. De dialooggroep zal eigen keuzes maken over de exacte invulling van de gesprekstafels.

Het Adviescollege dialooggroep slavernijverleden bestaat uit:

1. de heer mr. F.M.d.I.S. Goedgedrag, tevens voorzitter;
2. de heer E.S. Davids;
3. mevrouw mr. L.Y. Gonçalves-Ho Kang You;
4. mevrouw dr. J.L. Kool-Blokland;
5. de heer I. G. L. E. de Randamie;

¹ Conform artikel 6, lid 2 van de Kaderwet adviescolleges, betreffende het informeren van beide Kamers der Staten-Generaal over de instelling van een eenmalig adviescollege. En conform de toezegging in de brief aan de Tweede Kamer over de Kabinetsaanpak van discriminatie, Kamerstukken II 2019/20, 35000-VII-101.

² Kamerstukken II 2019/20, 30950-185

**Ministerie van
Binnenlandse Zaken en
Koninkrijksrelaties**

Datum
30 Juni 2020

Kenmerk
2020-0000365177

6. de heer R. R. Severina.

Daarnaast komt er een vaste groep van circa vier of vijf wetenschappers die de dialooggroep gevraagd en ongevraagd zullen adviseren.

Het instellen van het Adviescollege dialooggroep slavernijverleden waarborgt dat de dialoog over het slavernijverleden onafhankelijk van de overheid gevoerd kan worden. De overheid faciliteert slechts de dialoog. Dat is van belang, omdat de Nederlandse overheid gezien kan worden als een partij in deze discussie. Het instellen van het Adviescollege dialooggroep slavernijverleden zorgt er bijvoorbeeld voor dat de overheid geen rol speelt in het selecteren van deelnemers aan de gesprekstafels. De leden van het Adviescollege dialooggroep slavernijverleden handelen daarnaast niet op last of ruggespraak van een bepaalde achterban, maar op persoonlijke titel.

Voor 1 mei 2021 zal de dialooggroep een rapportage aan mij aanbieden met de bevindingen van de dialoog. Deze bevindingen zal ik met uw Kamer delen.

De minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties,

10.1.d

drs. K. H. Oliöngreß/ VKI

10.1.d

Regeling van de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties en de staatssecretaris van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties van <datum>, <nr.>, tot instelling van het Adviescollege dialooggroep slavernijverleden (Regeling instelling Adviescollege dialooggroep slavernijverleden)

De minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties en de staatssecretaris van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, handelende in overeenstemming met het gevoelen van de ministerraad;

Gelet op artikel 6, eerste lid, van de Kaderwet adviescolleges;

BESLUITEN:

Artikel 1

In deze regeling wordt verstaan onder:

- a. *minister*: de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties
- b. *adviescollege*: Adviescollege dialooggroep Slavernijverleden

Artikel 2

1. Er is een Adviescollege dialooggroep Slavernijverleden.
2. Het adviescollege heeft tot taak het organiseren van een dialoog over het slavernijverleden en het opstellen van een rapport met bevindingen van de dialoog. De dialoog gaat over de doorwerking van het slavernijverleden in de hedendaagse samenleving en is gericht op een bredere erkenning en inbedding van dit gedeelde verleden.
3. Het adviescollege zal:
  - a) de onafhankelijkheid en inhoudelijke samenhang van de dialoog waarborgen;
  - b) gesprekstafels binnen de maatschappelijke sectoren en in het Caribische deel van het Koninkrijk organiseren en faciliteren; en
  - c) een rapport met bevindingen van de dialoog opstellen en aanbieden aan de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties.

Artikel 3

Het adviescollege bestaat uit pm aantal leden.

Artikel 4

1. Het adviescollege brengt zijn advies uit voor 1 mei 2021 aan de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties.
2. Na het uitbrengen van het advies is het adviescollege opgeheven.

Artikel 5

De archiefbescheiden van het adviescollege worden na zijn opheffing of, zo de omstandigheden daartoe eerder aanleiding geven, zoveel eerder, overgebracht naar het archief van het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties.

Artikel 6

Deze regeling treedt in werking met ingang van de dag na uitgifte van de Staatscourant waarin zij wordt geplaatst en vervalt met ingang van 1 september 2021.

Artikel 7

Deze regeling wordt aangehaald als: Regeling instelling Adviescollege dialooggroep slavernijverleden.

Deze regeling zal met de toelichting in de Staatscourant worden geplaatst.

De minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties,

drs. K.H. Ollongren

De staatssecretaris van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties,

drs. R.W. Knops

TOELICHTING

1. Inleiding

Deze regeling strekt tot instelling van het Adviescollege dialooggroep slavernijverleden. Dit adviescollege wordt gevraagd om een dialoog over het slavernijverleden te organiseren en om een rapport met bevindingen van de dialoog op te stellen.

2. Achtergrond

Er is in Nederland in toenemende mate maatschappelijke aandacht voor het slavernijverleden. Sporen van het slavernijverleden werken in de samenleving door tot op de dag van vandaag. Het kabinet vindt het van belang om jaarlijks bij de afschaffing van de slavernij en de doorwerking van het slavernijverleden stil te staan en daarnaast ook op andere manieren hieraan actief aandacht te schenken. Hiermee wil het kabinet een rol spelen in het levend houden én aan volgende generaties doorgeven van de herinnering over het slavernijverleden, zodat nooit vergeten wordt dat ook het leed van zovelen in slavernij, deel uitmaakt van onze geschiedenis.

Het kabinet is via de ministeries van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW), Sociale Zaken en Werkgelegenheid (SZW) en Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK) dan ook betrokken bij een palet aan activiteiten gericht op het slavernijverleden. In een brief aan de Tweede Kamer van 1 juli 2019 over het slavernijverleden¹ werden die activiteiten door de minister van BZK, mede namens de ministers van OCW en SZW, geschetst. Een aantal voorbeelden hiervan is de ontwikkeling van een nationale museale voorziening slavernijverleden, de voortaan structurele financiering van de jaarlijkse herdenking bij het Nationaal Monument Slavernijverleden en de Nederlandse invulling van het decennium voor mensen van Afrikaanse afkomst (januari 2015 - december 2024), dat zich richt op de versterking van de aanpak van racisme in Nederland.

In diezelfde Kamerbrief over het slavernijverleden schreef de minister van BZK ook dat het kabinet het van groot belang acht dat er een dialoog over het slavernijverleden, en over de doorwerking daarvan in de hedendaagse samenleving plaatsvindt. Een dialoog die gericht is op verbinding en op een bredere erkenning en inbedding van dit gedeelde verleden.

Een onafhankelijke dialooggroep ("Adviescollege dialooggroep slavernijverleden") zal via verschillende gesprekstafels de dialoog voeren. De dialoog richt zich niet alleen op Nederlanders van Afrikaanse afkomst, maar op de Nederlandse samenleving in zijn geheel en in het bijzonder ook op de Caribische delen van het Koninkrijk. Voor 1 mei 2021 zal de dialooggroep een rapportage aan de minister van BZK aanbieden met de bevindingen van de dialoog. Deze regeling strekt tot het instellen van de dialooggroep.

3. Adviescollege

Het Adviescollege dialooggroep slavernijverleden heeft tot taak het organiseren van een dialoog over het slavernijverleden en het opstellen van een rapport met bevindingen van de dialoog. Daartoe zal het adviescollege:

1. de onafhankelijkheid en inhoudelijke samenhang van de dialoog waarborgen;
2. de gesprekstafels binnen de maatschappelijke sectoren en in het Caribische deel van het Koninkrijk organiseren en faciliteren; en
3. een rapport met bevindingen van de dialoog opstellen en aanbieden aan de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties.

Het instellen van een Adviescollege dialooggroep slavernijverleden waarborgt dat de dialoog over het slavernijverleden onafhankelijk van de overheid gevoerd kan worden. De overheid faciliteert slechts de dialoog. Dat is van belang, omdat de Nederlandse overheid immers gezien kan worden als een partij in deze discussie. Het instellen van het Adviescollege dialooggroep slavernijverleden zorgt er bijvoorbeeld voor dat de overheid geen rol hoeft te spelen in het selecteren van deelnemers aan de gesprekstafels. Dit zou de bevindingen van de dialoog kunnen sturen en deze daarmee aan waarde doen verliezen. De leden van het Adviescollege dialooggroep slavernijverleden handelen niet op last van ruggespraak met een bepaalde achterban.

---

¹ Kamerstukken II 2018/19, 35000-VII, nr.101.

De dialooggroep zal bestaan uit een groep mensen die vanuit zowel hun persoonlijke achtergrond als vanuit de maatschappelijke functies die zij bekleden affiniteit hebben met het onderwerp slavernijverleden. Zij kunnen ervoor zorgen dat de Nederlandse maatschappij in brede zin goed vertegenwoordigd is in de dialoog over het slavernijverleden. Bestaande adviescolleges kennen niet een samenstelling van een groep mensen met een dergelijke achtergrond en ervaring. Deze adviestaak kan daarom niet worden opgedragen aan een bestaand adviescollege.

Deze toelichting is mede namens de staatssecretaris van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, gezien zijn verantwoordelijk voor de Kaderwet adviescolleges. Het Adviescollege dialooggroep slavernijverleden is een adviescollege als bedoeld in artikel 6 van de Kaderwet adviescolleges.

De minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties,

drs. K.H. Ollongren

G34 vervalt vanwege dubbeling met G22

Van: 10.1.d
Aan: 10.1.d
Onderwerp: FW: afspraak 4 januari
Datum: vrijdag 6 augustus 2021 12:06:13

Van: 10.1.d
Verzonden: donderdag 31 december 2020 14:49
Aan: 10.1.d @gmail.com>
CC: 10.1.d @minbzk.nl>
Onderwerp: afspraak 4 januari

Beste 10.1.d

Graag spreken wij 10.1.d en ik) a.s. maandag 4 januari met jou over jouw opvolging en de voorbereiding van het overleg op 5 januari.
Het liefste vroeg op de dag 10.1.d
Wanneer schikt het jou?

Groet, en een goede jaarwisseling!

10.1.d

Van: [REDACTED]
Aan: [REDACTED]
Onderwerp: FW: afspraak 4 januari
Datum: vrijdag 6 augustus 2021 12:06:30

Van: [REDACTED] @minbzk.nl>
Verzonden: donderdag 31 december 2020 18:53
Aan: [REDACTED] @gmail.com>
CC: [REDACTED] @minbzk.nl>
Onderwerp: RE: afspraak 4 januari

Hi [REDACTED]

Prima, ik laat nog weten of het 07.00/12.00 uur of een uur later wordt.
Fijne avond,

Groet,

[REDACTED]

Verzonden met BlackBerry Work
(www.blackberry.com)

Van: [REDACTED] @gmail.com>
Datum: donderdag 31 dec. 2020 18:49
Aan: [REDACTED] @minbzk.nl>
Onderwerp: Re: afspraak 4 januari

Dag [REDACTED] Ik verwacht niet veel berichten a.s. maandag.
Ben dus vanaf 07.00 (12.00) beschikbaar, vanaf 08.00
(13.00) zeker.
Om 10.00 heb ik een volgende vergadering

Op do 31 dec. 2020 om 09:48 schreef [REDACTED] @minbzk.nl>:

Beste [REDACTED]

Graag spreken wij ([REDACTED] en ik) a.s. maandag 4 januari met jou over jouw opvolging en de voorbereiding van het overleg op 5 januari.
Het liefste vroeg op de dag [REDACTED]
Wanneer schikt het jou?

Groet, en een goede jaarwisseling!

[REDACTED]

Dit bericht kan informatie bevatten die niet voor u is bestemd. Indien u niet de geadresseerde bent of dit bericht abusievelijk aan u is toegezonden, wordt u verzocht dat aan de afzender te melden en het bericht te verwijderen. De Staat aanvaardt geen aansprakelijkheid voor schade, van welke aard ook, die verband houdt met risico's verbonden aan het elektronisch verzenden van berichten.

This message may contain information that is not intended for you. If you are not the addressee or if this message was sent to you by mistake, you are requested to inform the sender and delete the message. The State accepts no liability for damage of any kind resulting from the risks inherent in the electronic transmission of messages.

Van: [REDACTED]
Aan: [REDACTED]
Onderwerp: memo MBZK overleg dialooggroep slavernijverleden
Datum: vrijdag 6 augustus 2021 12:04:22
Bijlagen: Memo MBZK gesprek met dialooggroep slavernijverleden 5 januari 2021.docx
Bijlagen Memo MBZK gesprek met dialooggroep slavernijverleden 5 januari 2021.docx

---

Van: [REDACTED]
Verzonden: zaterdag 2 januari 2021 16:36
Aan: [REDACTED] @minbzk.nl>
CC: [REDACTED] @minbzk.nl>; [REDACTED] @minbzk.nl>;
[REDACTED] @minbzk.nl>
Onderwerp: memo MBZK overleg dialooggroep slavernijverleden

Hi [REDACTED]

Bijgaand het aangepaste memo + bijlagen voor de minister voor het overleg met de dialooggroep a.s. dinsdag 5 januari. Hierin ook een aantal adviezen.
Jouw opmerkingen zijn hierin waar nodig verwerkt. Dat komt er vooral op neer dat de beoogde kandidaat niet aanwezig zal zijn bij het overleg op 5 januari, omdat de politieke sondering niet is afgerond. Pas na de MR van 15 januari kunnen formele stappen gezet worden, voorbereidingen worden voor die tijd zoveel mogelijk opgepakt. Het betekent wel dat de nieuwe voorzitter pas 2 weken later daadwerkelijk aan de slag kan.

Stuur jij door naar de minister? Mocht de minister nog reageren n.a.v. deze stukken, dan zou het fijn zijn dat z.s.m. te horen, omdat er op 4 januari gesprekken gepland zijn met [REDACTED]
[REDACTED] en we daarin mogelijk evt. de opmerkingen van de minister moeten meenemen.

NB: n.a.v. jouw vraag of [REDACTED] er 5 januari bij is, is in eerste instantie aan het adviescollege (het is het overleg van het adviescollege), en ulteraard ook aan hemzelf.

Groet,
[REDACTED]

Van: [REDACTED] @minbzk.nl>
Verzonden: vrijdag 1 januari 2021 14:13
Aan: [REDACTED] @minbzk.nl>
CC: [REDACTED] @minbzk.nl>; [REDACTED] @minbzk.nl>
Onderwerp: RE: vragen [REDACTED]

Thx. [REDACTED]. Ik zit nog met 1 punt. M moet kandidaat nog politiek toetsen. Dit kan op zijn vroegst dinsdag. Maar waarschijnlijker in aanloop naar MR van 15/1. Voor die tijd kunnen we [REDACTED]
[REDACTED] nog niet officieel vzt maken. Zal toch pas echt kunnen na 15/1.

Voor die tijd kunnen we haar nog wel toetsen bij leden vd commissie. Haar bijpraten etc etc. Dus dan moet [REDACTED] 5/1 gewoon vzt. Daar zeggen dat hij ermee stopt. M kan dan zeggen dat er een nieuwe vzt is gevonden maar procedure nog niet is afgerond.. Kan haar naam wel noemen, denk ik.

Betekent dus nog wat aanpassingen in je/jullie voorstel. Kan je dat aanpassen? Zie specifieke opm hieronder ook. En graag verwerken in nota voor M die je mij eerder stuurde. Lukt dat? Dan

stuur ik haar die zondag. Had ik nog niet gedaan?

Hgrt [REDACTED]

Nb gelukkig nieuwjaar!!

Verzonden met BlackBerry Work

(www.blackberry.com)

Van: [REDACTED] @minbzk.nl>
Datum: donderdag 31 dec. 2020 2:44 PM
Aan: [REDACTED] @minbzk.nl>
Kopie: [REDACTED] @minbzk.nl>, [REDACTED]
[REDACTED] @minbzk.nl>
Onderwerp: vragen [REDACTED]

Beste [REDACTED]

Ik begreep van [REDACTED] dat je 2 vragen hebt over de dialooggroep slavernijverleden.

Jouw eerste vraag gaat over het opzeggen van het PvdA-lidmaatschap door [REDACTED]
[REDACTED]

De kant van [REDACTED] belicht zij in een interview met [REDACTED] te vinden
op de VNG-website
<https://vng.nl/artikelen/hoe-laat-je-ze-stralen>

De relevante passage luidt als volgt:

Elastiekje 'Dat vierkantje kan ik niet uittekenen. Eerlijkheid vind ik belangrijk, integriteit vind ik heel erg belangrijk. Misschien tot in het extreme, hoor, want het heeft er uiteindelijk ook voor gezorgd dat ik afscheid heb genomen van de Partij van de Arbeid. Ik heb in Feijenoord dingen gezien, waarin mensen beslissingen namen, al naar gelang het hen uitkomt. Ik vond dat er dingen verdoezeld werden. Uiteindelijk heb ik me zo kwaad gemaakt... In een gesprek met de toenmalige landelijk partijvoorzitter knapte er iets. Dat was zo'n grof en onbeschoft gesprek. Toen heb ik mijn lidmaatschap van de partij opgezegd. Iedereen zei: "Je bent getikt, dit is het einde van je carrière." "Goed", zei ik, "dat zullen we dan zien." Ik heb hele duidelijke grenzen, maar je moet erg je best doen om over de grens te gaan. Kameleon is niet de goede term, maar ik kan me heel goed aanpassen aan situaties. Ik vind dus niet dat je als bestuurder een repertoire moet hebben, want je komt zoveel verschillende situaties tegen. Maar er is el een basis. Die basis is voor mij dat je met respect met anderen omgaat, dat je duidelijkheid wilt geven, ja, écht wilt geven. Die basis heb ik en soms vraagt de situatie dus dat je empathisch bent en soms moet je streng zijn. En soms dus duidelijk maken: dit gebeurt zo, omdat ik het zeg. Of: dit is de wet, het is nou eenmaal zo en nu is het klaar. En eigenlijk was het in Hunneberg ook zo. Er is een basis, dat besef ik heel goed. En laten we wel wezen, ik ben vijfenvertig nu en merk dat ik nog steeds verander. Dat elastiekje dat verschillende kanten op kan, dat had ik vroeger niet zo. Ik was behalve nieuwsgierig ook behoorlijk eigenwijs. Dat ben ik nu nog, behoorlijk eigenwijs zelfs, maar ik heb wel geleerd om dat te doseren en om te luisteren.'

'Ik ben gestopt als burgemeester en overgestapt naar de Amsterdamse politie. Fascinerend waren de vriendelijke reacties uit het dorp, mensen die zeiden het echt verschrikkelijk te vinden dat ik vertrok. Er was ook een groep die tekeerging op Facebook en op Twitter; overwegend mensen waarvan ik een evenement niet door heb laten gaan of dat zulk soort dingen. Ja, die konden mijn bloed wel drinken. Er zullen altijd mensen zijn waar je echt helemaal niks goed voor

kunt doen, zoals er ook mensen zijn waar je het linksom of rechtsom niet mee redt, en dan rest alleen de weg naar de rechtbank. Ik vond het als burgemeester prima als mensen boos waren en een beetje scholden, maar bedreigen of intimideren van mij of mijn personeel, no way. Je mocht hier dan komen voor een paspoort, verder waren alle privileges ook weg. Dan ben ik heel duidelijk, ja.'

Jouw tweede vraag gaat over het inlichten van de dialooggroep. Voorstel van [10.1.d] en mij is om het als volgt te doen:

1. Wij plannen een gesprek in met [10.1.d] op maandag 4 januari en vragen hem om de leden van de dialooggroep in te lichten over zijn vertrek en dat zijn beoogd opvolger op 5 januari in het overleg van de dialooggroep zal worden geïntroduceerd door de minister. **OK**
2. Wij vragen [10.1.d] om formeel het overleg op 5 januari nog voor te zitten en om 4 of 5 januari (voor het overleg van de dialooggroep) te spreken met zijn opvolgster. **KAN OOK NA 5/1**
3. Wij spreken 4 januari [10.1.d] om met haar praktische zaken, procedures en inhoudelijke zaken door te nemen. **PRIMA MAAR KAN OOK NA 5/1**
4. Wij spreken [10.1.d] eveneens op 4 januari. **PRIMA, KAN HIJ ER 5/1 BIJ ZIJN?**
5. Wij spreken de secretaris van de dialooggroep op 4 januari om de rol van de minister in het overleg van 5 januari door te nemen en technische aspecten door te nemen (webex). **PRIMA**
6. Op 5 januari introduceert MBZK de beoogde nieuwe voorzitter in het overleg van de dialooggroep. Vanaf dat overleg kan [10.1.d] materieel het voorzitterschap overnemen. Langer wachten maakt kwetsbaar, want er resteren minder dan 4 maanden voor de oplevering van het rapport en voor die tijd moeten alle gesprekstafels nog georganiseerd worden. **ZIE HIERBOVEN**
7. In de eerstvolgende MR op 15 januari meldt de minister reden van vertrek en naam van de beoogd voorzitter. **YEP**
8. Het parlement wordt ingelicht en er wordt een persbericht verstuurd. **YEP**
9. Aanpassing regeling en besluit vindt plaats. **YEP**

Heb ik hiermee jouw vragen beantwoord?

Om dit alles op 4 januari voor elkaar te krijgen, zetten we nu vast één en ander in werking.

Groet,
[10.1.d]

Van: [10.1.d] @minbzk.nl>

Verzonden: woensdag 30 december 2020 16:12

Aan: [10.1.d] @minbzk.nl>

CC: [10.1.d] @minbzk.nl> [10.1.d] @minbzk.nl>

[10.1.d] @minbzk.nl> [10.1.d] @minbzk.nl>

Onderwerp: Memo MBZK gesprek met dialooggroep slavernijverleden 5 januari 2021

Beste [10.1.d]

Bijgaand de voorbereiding voor de minister voor het overleg met het adviescollege

dialooggroep slavernijverleden op 5 januari.

Voor dat moment zijn nog de nodige acties nodig. Daar gaat het memo ook op in.
Memo en bijlagen zijn met ^{10.1.3} afgestemd.

Kan jij ervoor zorgen dat het bij de minister terecht komt, als je akkoord bent met deze stukken?

Fijne jaarwisseling!

Groet,

10.1.d

Ministerie van Binnenlandse Zaken en
Koninkrijksrelaties

T.a.v.: MBZK

dgBRW
DenB
Contactpersoon
10.1.d
10.1.d

Datum
2 januari 2021

memo

gesprek met dialooggroep slavernijverleden 5 januari
2021

Aanleiding

Op 5 januari a.s. heeft het adviescollege dialooggroep slavernijverleden de volgende digitale vergadering (15.00-17.00 uur). In uw agenda is van 15.00-15.30 uur gereserveerd om deel te nemen aan dit webex-gesprek. U wordt ambtelijk ondersteund door 10.1.d

Advies:

u wordt geadviseerd om:

1. Z.s.m de nieuwe kandidaat-voorzitter 10.1.d politiek te sonderen en de reden van vertrek van de huidige voorzitter en de naam van de nieuwe voorzitter te melden in de eerste MR van het jaar op 15 januari
2. Bij positieve uitkomst te bellen met 10.1.d en haar te bedanken voor het vervullen van deze positie.
3. Eveneens te bellen met de huidige voorzitter en hem te bedanken voor zijn inzet. Evt. kunt u hem vragen om met de dialooggroep te overleggen over een rol van hem in Caribisch Nederland (niet zijnde lid van het adviescollege, maar bv. als sleutelfiguur of coördinator van de gesprekstafels in Caribisch Nederland). NB: de huidige voorzitter zal formeel zijn terugtrekken moeten melden.
4. Na de MR van 15 januari het parlement in te lichten en een persbericht te versturen.
5. De regeling en het besluit Adviescollege Dialooggroep Slavernijverleden kort daarop te wijzigen, te tekenen en te publiceren.

Ambtelijk

1. Hebben wij inmiddels een gesprek in met 10.1.d ingepland op maandag 4 januari. In dat gesprek zullen wij hem vragen om voor het overleg van 5 januari de leden van de dialooggroep in te lichten over zijn vertrek en dat de minister zijn beoogd opvolger op 5 januari in het overleg van de dialooggroep zal introduceren, maar dat de procedure nog niet is afgerond. Ook zullen wij hem vragen om zijn terugtrekken formeel te melden. Tot slot vragen wij hem het overleg op 5 januari nog voor te zitten en op korte termijn met zijn beoogd opvolger te spreken.
2. Zullen wij op korte termijn spreken met 10.1.d om met haar praktische zaken, procedures en inhoudelijke zaken door te nemen.

Datum
30 december 2020

4. Spreken wij adviseur **[10.1.d]** op 4 januari. Dit gesprek is er op gericht om hem te behouden als adviseur voor de dialooggroep en BZK.
5. Spreken wij de secretaris van de dialooggroep eveneens op 4 januari om uw rol en gesprekspunten in het overleg van 5 januari en de technische aspecten door te nemen (webex).

Uw inbreng:

Uw inbreng betreft 3 onderwerpen:

1. Nieuwjaarswensen overbrengen
2. Aankondiging nieuwe voorzitter
3. Voortgang adviescollege dialooggroep slavernijverleden

1. Nieuwjaarswensen overbrengen

U kunt:

- Bedanken voor de gelegenheid die de dialooggroep u biedt om aan te sluiten bij hun overleg en uw nieuwjaarswensen overbrengen.
- Aangeven dat dit een belangrijk jaar wordt voor de dialooggroep, omdat voor 1 mei 2021 (datum genoemd in de regeling van het adviescollege) het rapport van de dialooggroep aan u moet worden aangeboden, en dat u daar zeer benieuwd naar bent.
- Aangeven dat u nu graag twee onderwerpen met de dialooggroep zou willen bespreken: het voorzitterschap en de werkzaamheden en voortgang van de dialooggroep.

2. Aankondiging nieuwe voorzitter

U kunt aangeven:

- dat **[10.1.d]** contact met u heeft gezocht en heeft aangegeven dat hij zijn voorzittersrol i.v.m. Covid-19 en de daarmee samenhangende maatregelen vanuit zijn **[10.1.d]** niet voldoende goed kan invullen.
- Dat u dit uiteraard jammer, maar wel begrijpelijk vindt.
- Dat u het vervolgens van groot belang vindt dat snel in de opvolging wordt voorzien.
- Dat u een geschikte en bekwaame kandidaat gevonden heeft en dat u blij bent dat zij hiertoe bereid is. De procedure is echter nog niet volledig afgerond. U kunt vertrouwelijk melden (NB: vertrouwelijkheid stevig benadrukken) dat het om **[10.1.d]** gaat. Voor een toelichting zie bijlage 1 voor de achtergrond van **[10.1.d]**.
- U kunt afsluiten met de opmerking dat u op een vruchtbare samenwerking binnen de dialooggroep rekent.

3. Voortgang adviescollege dialooggroep slavernijverleden

Het is van belang om ook aan dit onderwerp voldoende aandacht te schenken, want hier ligt een risico.

Toelichting: de dialooggroep is ruim een half bezig en over de helft van zijn termijn, maar er is nog weinig concreets gebeurd, terwijl de verwachtingen hoog zijn. Die verwachtingen zijn hoog bij het parlement (zie bv laatste AO

Datum
30 december 2020

discriminatie op 10 december), de stakeholders, bij diverse gemeenten, mogelijk ook bij de media, en bij uzelf.

- Op dit moment heeft de dialooggroep wel voorbereidende werkzaamheden verricht ten aanzien van de gesprekstafels (ca 8), maar is de planning hiervan steeds verschoven. Er is geen enkele gesprekstafel gepland en van elke gesprekstafel moeten twee sessies worden gehouden (ca 16 sessies). Het gebrek aan voortgang hangt deels samen met het steeds terugkomen op genomen besluiten, onduidelijkheid over genomen besluiten, formalistische werkwijze, vooruit willen lopen op de uitkomsten van de gesprekstafels terwijl het om een open dialoog moet gaan etc. Enkele leden lijken een duidelijk stempel op de groep te drukken en voor te willen sorteren op de uitkomsten van de dialoog in strijd met doel en methodiek van de dialoog..
- Wel zijn gesprekken gehouden met de belangrijkste stakeholders, zoals het NiNsee. Een tweede ronde van deze gesprekken moet nog plaatsvinden. Die zal plaatsvinden na de gesprekstafels en voor/tijdens het schrijven van het rapport.
- Er zijn 9 wetenschappers bereid gevonden op een aantal thema's (excuses en de motie Nicolaï. Zie bijlage). De opdrachten aan deze wetenschappers moeten nog wel formeel worden geregeld.
- **[10.1.d]** is bereid gevonden om gespreksleider te zijn van de gesprekstafels. Er komt nog een tweede gespreksleider bij.

U kunt aangeven dat:

- Het voor u van groot belang is dat het adviescollege volgens opdracht voor 1 mei 2021 het rapport oplevert (mede met het oog op 1 juli 2021).
- Dat betekent niet dat de dialoog in de samenleving dan is afgerond, maar wel dat er met de werkzaamheden van de dialooggroep goede stappen zijn gezet om het gesprek in belangrijke maatschappelijke sectoren in de samenleving (m.n. het brede midden van deze samenleving) een start te geven.

U kunt informeren naar:

- De stand van zaken van de werkzaamheden van de dialooggroep, de gesprekken met de stakeholders en de inzet van de wetenschappers.
- De gevolgen van de corona-maatregelen voor de gesprekstafels.

U kunt afsluiten:

- Door nogmaals de urgentie en tijdige oplevering voor 1 mei 2021 te benadrukken.
- Te vragen of de dialooggroep op dit moment nog iets van u nodig heeft.

Bijlagen:

1. Korte achtergrond **[10.1.d]**
2. Samenstelling huidige dialooggroep
3. Wetenschappers die door de dialooggroep worden ingezet

Bijlage 1 [10.1.d]

[10.1.d]

- [10.1.d]
- Pluspunt is dat zij bekend is met het denkkader polarisatie van [10.1.d], dit onderschrijft en zij en Brandsma goed kunnen samenwerken.

Bijlage 2 Samenstelling huidige dialooggroep

- *Frits Goedgedrag* [10.1.d]
- *Edgar Davids* [10.1.d]
- *Lilian Gonçalves-Ho Kang You* [10.1.d]
- *Hannie Kool-Blokland* [10.1.d]
- *Glenn de Randamie – 'Typhoon'* [10.1.d]
- *Ruben Severina* [10.1.d]

Bijlage 3 Wetenschappers die door de dialooggroep worden ingezet

vraagstuk	wetenschapper
Slavernij als misdaad tegen de menselijkheid vastleggen	Dr. Glenn Thodé
Slavernij als misdaad tegen de menselijkheid vastleggen	Dr. Arjen van Rijn
Slavernij als misdaad tegen de menselijkheid vastleggen	Mr. Dr. Bastiaan Rijpkema
Het aanbieden van excuses	Prof. Dr. Ir. Gilbert Cijntje
Het aanbieden van excuses	Dr. Philomena Essed
Het aanbieden van excuses	Dr. Francio Gaudeloupe
Het levend houden van de herinnering (Memoriaal)	Dr. Disrael Gordon Daniel Orphelin
Het levend houden van de herinnering (Memoriaal)	Prof. Dr. Alex van Stipriaan
Het levend houden van de herinnering (Memoriaal)	Dr. Rose Mary Allen

Van: 10.1.d
Aan: 10.1.d@amnesty.nl
Onderwerp: planning afspraken 10.1.d (juni)
Datum: dinsdag 25 mei 2021 13:26:00

Beste 10.1.d

In haar hoedanigheid als voorzitter van het Adviescollege Slavernijverleden heeft 10.1.d 10.1.d met regelmaat op de woensdagmiddag overleg gehad met mijn collega 10.1.d. Die stopt per eind mei met haar werkzaamheden en ik zal die taken vanuit BZK deels van haar overnemen.

Graag zou ik met u vervolgafspraken plannen voor de maand juni (en wellicht nog een laatste keer in juli). De afspraken hadden nu tweewekelijks op woensdagmiddag plaats. Vanuit de directe opvolger van 10.1.d de vraag of deze overleggen eventueel op een andere dag dan de woensdag zouden kunnen. Mocht dit toch niet lukken dan stel ik voor de woensdagmiddag aan te houden.

Daarnaast hebben we met 10.1.d afgesproken om een informele technische briefing rondom de motie Nicolaï te organiseren. Toevallig hebben de relevantie partijen hiervoor op 7 juni in de middag overleg. Zou zij rond 15/15:30 op die dag toevallig een kwartiertje tijd hebben? Afspraak staat nu met nog met potlood ingetekend, maar zou ik dat in de agenda kunnen meenemen.

Nog een laatste vraag: 10.1.d stelde voor om nummers uit te wisselen. Onder welk nummer kan ik haar bereiken?

Alvast hartelijk dank voor uw reactie.

Met vriendelijke groet,

10.1.d

.....
Directie Democratie en Bestuur
Directoraat-Generaal Bestuur, Ruimte en Wonen
Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties
Turfmarkt 147 | 2511 DP | Den Haag
Postbus 20011 | 2500 EA | Den Haag
10.1.d
[redacted]

Van: 10.1.d
Aan: 10.1.d
Onderwerp: RE: Motie Nicolaï -> maandag 7 juni om 15.00 uur briefing
Datum: vrijdag 4 juni 2021 08:29:00

Hoi 10.1.d

Prima, geef ik de andere collega's aan dat jij 10.1.d vervangt. Tot maandag.

Hartelijke groet,

10.1.d

Van: 10.1.d @gmail.com>
Verzonden: donderdag 3 juni 2021 15:42
Aan: 10.1.d @amnesty.nl>
CC: 10.1.d @minbzk.nl>
Onderwerp: Re: Motie Nicolaï -> maandag 7 juni om 15.00 uur briefing
Urgentie: Hoog

Dag 10.1.d

Dat is goed.

10.1.d en ik kennen elkaar al wel een beetje!

Met vriendelijke groeten,

10.1.d

On 3 Jun 2021, at 15:22, 10.1.d @amnesty.nl> wrote:

Dag 10.1.d

Kun je a.s. maandag namens 10.1.d aansluiten bij een informele technische briefing over de motie Nicolaï?

Tijd: 15.00 uur

Duur: 15-20 minuten

10.1.d, kun je 10.1.d een link sturen?

Voor zover jullie elkaar nog niet kennen: 10.1.d Adviescollege Dialoog Slavemijverleden.

Alvast hartelijk bedankt.

Met vriendelijke groet/ with kind regards,

10.1.d

10.1.d
Adviescollege
Dialoog Slavemijverleden

10.1.d
10.1.d @amnesty.nl
10.1.d

<image001.jpg>

10.1.d

[redacted]

10.1.d

Van: 10.1.d @minbzk.nl

Verzonden: dinsdag 25 mei 2021 13:26

Aan: 10.1.d @amnesty.nl

Onderwerp: planning afspraken Dagmar (juni)

Beste mevrouw 10.1.d

In haar hoedanigheid als voorzitter van het Adviescollege Slavernijverleden heeft 10.1.d met regelmaat op de woensdagmiddag overleg gehad met mijn collega 10.1.d. Die stopt per eind mei met haar werkzaamheden en ik zal die taken vanuit BZK deels van haar overnemen.

Graag zou ik met u vervolgafspraken plannen voor de maand juni (en wellicht nog een laatste keer in juli). De afspraken hadden nu tweewekelijks op woensdagmiddag plaats. Vanuit de directe opvolger van 10.1.d de vraag of deze overleggen eventueel op een andere dag dan de woensdag zouden kunnen. Mocht dit toch niet lukken dan stel ik voor de woensdagmiddag aan te houden.

Daarnaast hebben we met 10.1.d afgesproken om een informele technische briefing rondom de motie Nicolaï te organiseren. Toevallig hebben de relevantie partijen hiervoor op 7 juni in de middag overleg. Zou zij rond 15/15:30 op die dag toevallig een kwartiertje tijd hebben? Afspraak staat nu met nog met potlood ingetekend, maar zou ik dat in de agenda kunnen meenemen.

Nog een laatste vraag: 10.1.d stelde voor om nummers uit te wisselen. Onder welk nummer kan ik haar bereiken?

Alvast hartelijk dank voor uw reactie.

Met vriendelijke groet,

10.1.d

.....
Directie Democratie en Bestuur

Directoraat-Generaal Bestuur, Ruimte en Wonen
Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties
Turfmarkt 147 | 2511 DP | Den Haag
Postbus 20011 | 2500 EA | Den Haag

10.1.d

10.1.d

Dit bericht kan informatie bevatten die niet voor u is bestemd. Indien u niet de geadresseerde bent of dit bericht abusiefeljk aan u is toegezonden, wordt u verzocht dat aan de afzender te melden en het bericht te verwijderen. De Staat aanvaardt geen aansprakelijkheid voor schade, van welke aard ook, die verband houdt met nsicco's verbonden aan het elektronisch verzenden van berichten.
This message may contain information that is not intended for you. If you are not the addressee or if this message was sent to you by mistake, you are requested to inform the sender and delete the message. The State accepts no liability for damage of any kind resulting from the risks inherent in the electronic transmission of messages.

Van: 10.1.d
Aan: 10.1.d
Cc: 10.1.d
Onderwerp: wijziging overleg vanmiddag: deel Rijk/A"dam vervalt
Datum: maandag 7 juni 2021 12:30:00

Beste 10.1.d

Ik heb net contact gehad met Amsterdam. 10.1.d gaf aan dat ze vanuit de gemeente een voorkeur hebben om het overleg tussen Rijk/A'dam naar een ander moment (maar wel voor 1 juli) te verzetten. Dit zodat ook andere mensen van binnen de gemeente kunnen aanhaken. Ik kom hierover zsm bij jullie terug met een nieuw datumvoorstel.

De gespreksdelen overleg Rijk blijven staan. M.b.t adviescollege: 10.1.d vervangt 10.1.d die uiteindelijk niet aanwezig kan zijn. 10.1.d sluit om 14:30 aan. Namens ons zal ook de opvolger van 10.1.d aanschuiven. Tot zo.

Hartelijke groet,

10.1.d

10.1.d

10.1.d
Directoraat-Generaal Bestuur, Ruimte en Wonen
Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties
Turfmarkt 147 | 2511 DP | Den Haag
Postbus 20011 | 2500 EA | Den Haag
10.1.d
10.1.d

Van: 10.1.d
Aan: 10.1.d
Cc: 10.1.d
Onderwerp: Agenda overleg 7 juni
Datum: woensdag 2 juni 2021 12:01:00

Beste 10.1.d

Zie bijgevoegd agenda voor 7 juni. Ik benader 10.1.d apart met de voor hun relevante agendapunten en inbetalijd. 10.1.d (adviescollege) is om 15 uur beschikbaar. Ik stel daarom voor om 15:30 als eindtijd aan te houden, hoewel een kwartier vermoed ik volstaat. Tot maandag!

Hartelijke groet,

10.1.d

Agenda:

14: 00 IO zaken OCW/SZW/BZK

Stavaza brief Ninsee (indien nodig)
Input OCW/SZW voor 1 juli toespraak MBZK
(Voortgang Dialooggroep)

14:30 Rijk/A'dam 10.1.d

Terugkoppeling overleg BZK/steden

10.2.g

15:00 – 15:15/30 (max.) Rijk/Adviescollege 10.1.d sluit aan)

Informele briefing reeds bestaande (niet bij wet verankerde) faciliteiten rondom motie Nicolaï.

N.b. College ontvangt reeds extern juridisch advies over excuses/erkennung misdaad menselijkheid. Insteek hier: kennisgeving over vraag wat nu gedaan wordt op terreinen besproken in Motie Nicolai, omtrent educatie, onderzoek, museale voorziening. Ter voorkoming dat adviezen bestaand beleid ‘dubbelen’.

Informele technische briefing over de motie Nicolaï (07 juni 2021)

Aanwezig: **10.1.d** Ministerie van
 Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties DGBRW/Directie Democratie en Bestuur, **10.1.d**
(BZK), 10.1.d (OCW), 10.1.d (BZK), 10.1.d
 Adviescollege

Overleg is bedoeld om duidelijkheid te verschaffen aan het Adviescollege wat er nu al bestaat met betrekking tot de motie Nicolaï. Eerst wordt uitgelegd wat de motie Nicolaï inhoudt, vervolgens vertelt vooral **10.1.d** wat de stand van zaken is.

1. Monument

Er is een nationaal monument, hetgeen niet hetzelfde is als een rijksmonument. Het monument wordt onderhouden door de gemeente Amsterdam. Amsterdam is verantwoordelijk, wel gegarandeerde instandhouding.

Verschil is dat rijksmonument meestal is aangewezen door minister vanuit cultuur-historische waarde of architectonische waarde (kerken, woonhuizen, Waaldorpse vlakte – zit nu in proces tot aanwijzing). Soms zijn het dus monumenten die meer een herinneringswaarde hebben dan dat kunst of de esthetische waarde voorop staat. Zo'n proces zou ook gestart kunnen worden voor het monument nationaal slavernijverleden, maar de meerwaarde is redelijk beperkt, behalve dat je er misschien (meer) erkenning mee geeft. Het houdt eigenlijk in dat je voor het onderhoud van het monument subsidie kunt aanvragen. En er zit een bepaalde beschermingswaarde aan dat het niet zomaar mag aangepast worden.

2. Museum

Er is een verkenning gaande naar museale voorziening slavernijverleden. Dit is in opdracht van de gemeente Amsterdam. Die verkenning wordt uitgevoerd door 3 partijen: het NiNsee, Museum zonder muren en IZI solutions.

Adviesrapport is klaar. De volgende stap is dat de Raad voor Cultuur en de Amsterdamse Kunststraad daar een advies op gaan geven en dat ze dan door gaan naar de volgende fase. Om meer zaken rondom het oprichten van zo'n museum verder op te bouwen, bedrijfsstructuur, collectievorming en dat soort zaken. Vanuit OCW is er 4x 1 miljoen gegeven om die volgende fase in te gaan.

Amsterdam is echt in de lead omdat dit voorstel vanuit de Amsterdamse politiek naar voren is gebracht. OCW kijkt vooral mee als museale verantwoordelijkheid en het nationale karakter van de voorziening.

Vroeger had je een groot aantal musea die rijksmusea waren, die waren echt van het rijk. Die zijn verzelfstandigd op den duur en kregen subsidie vanuit het ministerie voor onderhoud van de collectie, vaak ook van het pand en voor de publieksfunctie. Sinds 2 jr is dat vastgelegd in de erfgoedwet en daar zit ook een component in voor de collectie, want ze hebben de collectie vaak in bruikleen omdat het de rijkscollectie is. Een component voor het gebouw wat vaak een rijksmonument is en een component voor die publieksfunctie – voor het organiseren van tentoonstelling, maar ook het maken van educatieve pakketten. En het is een vaste set musea die onderdeel uit maken van de erfgoed wet. Dat is een wettelijke verplichting en dan krijgt je bekostiging ipv subsidie – dat is de belangrijkste wijziging omdat ze dan niet meer elke 4 jaar door het hoepeltje hoeven te springen voor een subsidieregeling, maar dat ze gewoon vaste bekostiging krijgen. Dat zijn musea die veel al rijkscollectie hebben of een collectie hebben die van dermate van rijks belang is – zoals bv glas museum – waar dan de collectie niet van ons is als rijksoverheid, maar waarvan we wel zeggen deze collectie is zo belangrijk dat wij vinden dat dit een museum onder de erfgoedwet moet zijn.

En daarnaast zijn er ook nog wel een aantal andere departementen die een subsidierelatie met musea hebben. Bv het ministerie van VWS heeft een aantal herinneringscentra die ze financieel ondersteund (douane museum, Bronbeek – valt onder defensie).

De musea staan met naam genoemd in de erfgoedwet. En ook met bedragen.

Als je daar dus iets aan toe wilt voegen (of afhalen) dan moet je echt een wetwijziging doorvoeren. En er zijn ook best strikte voorwaarden voor, dat is niet zomaar geregeld.

Daarnaast hebben we (OCW) ook nog 12 musea die onderdeel uitmaken van onze culturele basis infrastructuur. Die vallen onder die vierjaarlijkse subsidie. Dat zijn de regionale musea en die worden voorgedragen door de provincies. Dus die krijgen een relatief kleine subsidie van OCW. 10.1.d denkt 250.000 per jaar. En dat is vooral een politiek compromis.

Is de lijst musea die vallen onder de erfgoedwet statisch of niet? Volgens 10.1.d eigenlijk wel. De tendens is eerder dat er partijen afvallen dan dat er partijen bijkomen. Bij bezuinigingen onder Rutte I, in 2013, zijn er een aantal afgevallen die niet meer een grote rijkscollectie hadden. Er zitten veel juridische haken en ogen aan om een museum onder de erfgoedwet te laten vallen.

3. Kenniscentrum

Op dit moment is dat natuurlijk eigenlijk NiNsee. Althans op die manier zijn ze in ieder geval destijds in het leven geroepen. Zij worden op dit moment via het Mondriaanfonds ondersteund om de nationale herdenking op 1 juli te organiseren. En daarvoor krijgen ze 200.00 euro per jaar. Mondriaan fonds valt onder OCW. Er komt dus 100.000 van OCW, 50.000 van SZW en 50k van BZK. En dan zijn er nog wat individuele subsidies, zoals op dit moment is er een masterclass verbindend leiderschap.

Eerder kreeg het NiNsee subsidie vanuit OCW. Dat is met de bezuinigingen van Rutte 1 gestopt. Dat is voornamelijk ingegeven door het feit dat de activiteiten die NiNsee ontplooit eigenlijk niet passen bij de Kunst & Cultuur begroting. Want als je gewoon goed kijkt naar het type instellingen die OCW subsidieert vanuit hun beleidsartikel dan zit daar eigenlijk geen functie in voor een kenniscentrum op het gebied van slavernij. Ze zijn destijds wel door OCW gefinancierd omdat ze eerder wel wat cultureel gelieerde activiteiten hadden maar eigenlijk dat nauwelijks deden. En vanuit de wetenschap is toen ook gezegd, dit is geen volwaardig kenniscentrum. Er is toen gekeken door het NIOD of NiNsee bijvoorbeeld onderdeel kon gaan uitmaken van het NIOD, maar die zeiden [redacted] niet past bij wat het NIOD doet.

Het NIOD krijgt bij OCW vanuit wetenschap subsidie.

102g
[redacted]

Van:**Aan:****Onderwerp:**

[0.1.0]

[0.1.0]

Overleg Rijk/A'dam slavernijverleden + informele briefing motie Nicolai (Voorzitter adviescollege)

Beste allen,

Om in te haken op email van [0.1.0], zie bijgevoegd de link voor het overleg 7 juni. Mijn voorstel is om de volgende drie zaken te combineren en zo ieders tijd maximaal te benutten.

- 1) kort overleg met A'dam (o.a. [0.2.9] - [0.1.0] sluit aan vanuit A'dam);
- 2) informele briefing Voorzitter Adviescollege Slavernijverleden. [0.1.0] heeft aangegeven interesse te hebben in een briefing over bestaande voorzieningen rondom motie Nicolai. Is beschikbaar 7 juni.
- 3) Input vanuit OCW/SZW op beleidsrelevante zaken rondom 1 juli toespraak MBZK.

Definitieve agenda volgt (alle input welkom), waarbij voor deel 1 A'dam in/uitlogt; en deel 2 [0.1.0] kort inbelt. Zouden jullie uiterlijk ma a.s. kunnen bevestigen? Dan kan ik dit [0.1.0] laten weten.

Alvast een fijn weekend en hopelijk tot 7 juni!

Hartelijke groet,

– De volgende tekst niet verwijderen of wijzigen. –

Wanneer het tijd is, kunt u hier deelnemen aan uw Rijksvideo Vergadering.

Vergadernummer (toegangscode): [0.2.9]

Wachtwoord voor vergadering: [0.2.9]

Deelnemen aan vergadering <<https://rijksvideo.webex.com/rijksvideo/j.php?MTID=m0f2b7cb033e74c3ab38af8d190787051>>

Tik om deel te nemen vanaf een mobiel apparaat (alleen deelnemers)
 +31-2072-19842 [0.2.9] <tel%2B31-2072-19842..*01*1634481979%23%23%01*> Netherlands Toll
 +1-650-215-5226 [0.2.9] <tel%2B1-650-215-5226..*01*1634481979%23%23%01*> United States Toll

Deelnemen via telefoon

+31-2072-19842 Netherlands Toll

+1-650-215-5226 United States Toll

Algemene inbelpunten <<https://rijksvideo.webex.com/rijksvideo/globalcallin.php?MTID=mc2317c740b1d42ff7500ff4aaedb6d0>>

Deelnemen via een videosysteem of -toepassing

Kies [0.2.9]@rijksvideo.webex.com <sip:1634481979@rijksvideo.webex.com>

U kunt ook [0.2.9] kiezen en uw vergaderingnummer invoeren.

Deelnemen met Microsoft Lync of Microsoft Skype voor Bedrijven

Kies [0.2.9].rijksvideo@lync.webex.com <sip:1634481979.rijksvideo@lync.webex.com>

Als u een host bent, klik dan hier <<https://rijksvideo.webex.com/rijksvideo/j.php?MTID=m60d0897c1b525e89a33abec3661a6846>> om hostgegevens weer te geven.

Hebt u hulp nodig? Ga naar <http://help.webex.com> <http://help webex.com>

10.1.d

Verzonden:

maandag 9 augustus 2021 10:24

Onderwerp:

FW: Brief minister BZK aan Eerste Kamer

Bijlagen:

Getekende brief aan EK over motie Nicolai aug2020.pdf; Brief aan minBZK 9 juli 2020 over motie Nicolai c.s._pdf

Van: 10.1.d

Verzonden: maandag 17 augustus 2020 14:35

Aan: 10.1.d <10.1.d@gmail.com>; 10.1.0

CC: 10.1.d <10.1.d@minbzk.nl>; 10.1.0 <10.1.0@minbzk.nl>; @minbzk.nl <@minbzk.nl>

Onderwerp: Brief minister BZK aan Eerste Kamer

Beste 10.1.d

Het begint op spam te lijken, maar de brieven komen nu één voor één los.

Hierbij stuur ik jullie een brief van de Eerste Kamer aan de minister van BZK over de motie Nicolai en de reactie van de minister. Het adviescollege dialooggroep slavernijverleden wordt hierin ook genoemd in relatie tot de motie Nicolai.

met vriendelijke groet,

10.1.d

10.1.d
Directie Democratie en Bestuur
Directoraat-Generaal Bestuur, Ruimte en Wonen
Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties
Turfmarkt 147 | 2511 DP | Den Haag
Postbus 20011 | 2500 EA | Den Haag

Voorzitter

Eerste Kamer der Staten-Generaal

Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties
T.a.v. mevrouw drs. K.H. Ollongren
Postbus 20011
2500 EA Den Haag

Binnenhof 22
postbus 20017
2500 EA Den Haag

telefoon 070-312 92 47
fax 070-312 92 33

e-mail voorzitter@eerstekamer.nl
internet www.eerstekamer.nl

datum 9 juli 2020
ans kenmerk 166678U/JAB/gw

Geachte mevrouw Ollongren,

Op 30 juni jl. stond de stemming geagendeerd over de op 10 maart 2020 aangehouden motie Nicolaï, 35300 VI, Y. Kort voor de stemming zond u mij als Voorzitter van de Kamer een brief over deze motie, welke onmiddellijk is verspreid onder alle leden, met het oog op de stemming.

Met deze brief breng ik hetgeen tijdens de plenaire vergadering van de Eerste Kamer jl. is verhandeld over de motie van het lid Nicolaï c.s. over het slavernijverleden (35300 VI, letter Y) onder uw aandacht.

Aan de orde is de stemming over een aangehouden motie, ingediend bij het debat over de staat van de rechtsstaat, te weten:
de motie-Nicolaï c.s. over het slavernijverleden (35300-VI, letter Y herdruk).
(Zie vergadering van 10 maart 2020.)

De voorzitter:

Ten slotte de stemming over de op 10 maart jongstleden aangehouden motie (35300-VI, letter Y) van de heer Nicolaï. Ik geef de heer Nicolaï graag het woord daarover.

De heer Nicolaï (PvdD):

Dank u wel voorzitter. Ik wil de motie graag aanhouden. Vanmorgen heeft minister Ollongren een brief gestuurd aan de Eerste Kamer die ik zie als een eerste stap in de uitvoering van de motie. De motie zei niet wat er in Nederland moet worden ingevoerd, maar vroeg om een goed en gedegen onderzoek naar de mogelijkheid van de Franse oplossing, als ik dat zo mag zeggen. Uit de brief blijkt dat de minister dat serieus heeft genomen, dat het voorstel dat in de motie besloten ligt aan de dialooggroep wordt overgebracht met het verzoek om daar goed naar te kijken. En de minister heeft zelfs gezegd dat als dat onderzoek ...

De voorzitter:

Meneer Nicolaï, maakt u het niet te lang? Ik ga u onderbreken. Wilt u afronden alstublieft?

datum 9 juli 2020
oms kenmerk 166678U/JAB/gw
blad 2

De heer Nicolaï (PvdD):

Ik was met de afronding bezig. De minister heeft zelfs gezegd dat er financiën beschikbaar zijn als nader onderzoek meer budget vergt. Dat is de reden.
Dank u wel.

De voorzitter:

Op verzoek van de heer Nicolaï stel ik voor zijn motie (35300-VI, letter Y herdruk) aan te houden.

Daartoe wordt besloten.

De voorzitter:

Dan zijn we hiermee aan het einde gekomen van de stemmingen en dank ik de staatssecretaris van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties voor zijn aanwezigheid, maar niet dan nadat ik eerst de heer Van Dijk het woord gegeven heb.

De heer Van Dijk (SGP):

Misschien mag ik een verhelderende vraag stellen? Ik heb de brief van de minister ook gelezen, een brief gericht aan de Eerste Kamer waarin voortdurend wordt gesproken in termen als "u verzoekt dit" en "u verzoekt dat". Ik kreeg de indruk alsof de minister dacht dat er sprake was van een aanvaarde motie. Stel dat die verworpen was, wat hadden we dan gedaan? Kan daar helderheid over worden gegeven?

De voorzitter:

We kunnen een brief naar de minister sturen met deze vraag. Dat zullen we dan ook doen.

Graag wil ik u verzoeken de door de heer Van Dijk gevraagde opheldering te verschaffen.

Met vriendelijke groet,

10.1.d

prof. dr. H.A. Bruijn
Voorzitter van de Eerste Kamer der Staten-Generaal

10.1.d

Ministerie van Binnenlandse Zaken en
Koninkrijksrelaties

> Retouradres Postbus 20011 2500 EA Den Haag

Aan de Voorzitter van de Eerste Kamer
der Staten-Generaal
Postbus 20017
2500 EA DEN HAAG

Ministerie van
Binnenlandse Zaken en
Koninkrijksrelaties

Turfmarkt 147
Den Haag
Postbus 20011
2500 EA Den Haag

Kenmerk
2020-0000437999

Uw kenmerk
166678U/JAB/gw

Datum   **17 AUG 2020**
Betreft   Vraag over de brief van de minister van BZK over de motie
              Nicolaï

In uw brief van 9 juli jl. (kenmerk: 166678U/JAB/gw) vraagt u om de door het lid Van Dijk gevraagde verheldering te verschaffen.

Het lid Van Dijk vraagt zich af of ik ervan uit ging dat de motie Nicolaï (Kamerstukken I, 2019-2020, 35 300 VI, Y, herdruk) al aanvaard was. Dat is niet het geval, ik was ervan op de hoogte dat de motie was aangehouden.

Eerder is mijn ambtsvoorganger gevraagd om een appreciatie van de motie. In zijn brief van 10 april 2020 (Kamerstukken I, 2019-2020, 35 300 VI, AB) heeft hij de motie ontraden en aangegeven de bevindingen van de dialoog af te wachten.

Op 30 juni jl. zou deze motie opnieuw in stemming worden gebracht. Inmiddels waren de voorbereidingen voor de dialoog in een ver gevorderd stadium en kon op 1 juli jl. de instelling van het adviescollege dialooggroep slavernijverleden worden aangekondigd. Gezien de taak van het adviescollege, leek het mij passend om het verzoek verwoord in de motie door te geleiden naar dit adviescollege en hen te vragen dit verzoek te betrekken bij de dialoog, en het adviescollege ruimte te bieden om hiervoor wetenschappers te benaderen.

Het lid Van Dijk vraagt ook wat er gebeurd zou zijn als de motie bij de stemming in de Eerste Kamer zou zijn verworpen. Het antwoord op deze vraag moet ik hem schuldig blijven, dat is per definitie speculatief. Duidelijk is dat het adviescollege de vraagstelling uit de motie meeneemt in zijn werk.

De minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties,

10.1.d
drs. K.H. Oliemans
10.1.d

**Besluit van de Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, van 25 januari 2021
kenmerk 2021-0000034612, houdende ontslag en benoeming van de voorzitter van het
Adviescollege dialooggroep slavernijverleden**

**De Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties,
Handelende in overeenstemming met het gevoelen van de ministerraad;**

**Gelet op artikel 3 van de Regeling instelling Adviescollege dialooggroep slavernijverleden, artikel 6,
derde lid, van de Kaderwet adviescolleges en artikel 2, eerste en tweede lid, van de Wet
vergoedingen adviescolleges en commissies;**

Besluit:

Artikel 1

**Met ingang van 14 januari 2021 wordt aan de heer mr. F.M.d.I.S. Goedgedrag op zijn verzoek eervol
ontslag verleend als lid, tevens voorzitter, van het Adviescollege dialooggroep slavernijverleden.**

Artikel 2

**Met ingang van 14 januari 2021 wordt mevrouw drs. D.H. Oudshoorn-Tinga, benoemd tot lid, tevens
voorzitter van het Adviescollege dialooggroep slavernijverleden.**

Artikel 3

**Het lid, tevens voorzitter, mevrouw drs. D.H. Oudshoorn-Tinga, van het Adviescollege dialooggroep
slavernijverleden, ziet af van de vaste vergoeding op grond van artikel 3 van het Besluit benoeming
en vergoeding leden Adviescollege dialooggroep slavernijverleden.**

Artikel 4

**Dit besluit treedt in werking met ingang van de dag na de datum van uitgifte van de Staatscourant
waarin het wordt geplaatst en werkt terug tot en met 14 januari 2021, en vervalt met ingang van 1
september 2021.**

Dit besluit zal in de Staatscourant worden geplaatst.

De Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties,

10.1.d

K.H. Ollongren 10.1.d
10.1.d

**Ministerie van Binnenlandse Zaken en
Koninkrijksrelaties**

10.1.d

**Directoraat-generaal
Bestuur, Ruimte en Wonen
Directie Democratie en
Bestuur**

www.rijksoverheid.nl
www.facebook.com/minbzk
www.twitter.com/minbzk
www.linkedin.com/company/ministerie-van-bzk

Kenmerk
2021-0000034707

Uw kenmerk

Datum

Betreft   **benoeming tot voorzitter van het Adviescollege dialooggroep
slavernijverleden**

Geachte **10.1.d**

**Ik ben verheugd om u met bijgaand benoemingsbesluit te benoemen als
voorzitter, tevens lid, van het Adviescollege dialooggroep slavernijverleden.**

**Uw benoemingsbesluit, waarin ook is opgenomen dat u afziet van de vergoeding
voor de functie van voorzitter, wordt gepubliceerd in de Staatscourant.**

**Graag dank ik u hartelijk voor uw bereidheid om u voor dit maatschappelijk
onderwerp in te spannen. Een brede dialoog over het Nederlandse
slavernijverleden, en over de doorwerking daarvan in onze samenleving van
vandaag, is geen eenvoudige opgave, maar wel een belangrijke. Het onderwerp
kent veel gevoeligheden. Juist daarom waardeer ik uw inzet zeer: een breed
maatschappelijk gesprek over het slavernijverleden kan bijdragen aan meer
begrip tussen verschillende groepen, aan meer kennis over het slavernijverleden,
en aan een bredere erkenning en inbedding van dit gedeelde verleden.**

**Ik kijk ernaar uit om u en de andere leden van de dialooggroep later dit jaar in
persoon te ontmoeten en met u in gesprek te gaan over uw bevindingen.**

Ik wens u veel succes bij uw werkzaamheden.

Hoogachtend

De minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties,

drs. K.H. Olongren

10.1.d

Ministerie van Binnenlandse Zaken en
Koninkrijksrelaties

> Retouradres Postbus 20011 2500 EA Den Haag

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer
der Staten-Generaal
Postbus 20018
2500 EA DEN HAAG

**Ministerie van
Binnenlandse Zaken en
Koninkrijksrelaties**

Turfmarkt 147
Den Haag
Postbus 20011
2500 EA Den Haag

Kenmerk
2021-0000201018
Uw kenmerk

Datum 23 april 2021

Betreft Wijziging van de Regeling instelling Adviescollege
dialooggroep slavernijverleden

Met deze brief informeer ik uw Kamer over een wijziging van de Regeling instelling Adviescollege dialooggroep slavernijverleden¹.

In juli vorig jaar heb ik uw Kamer en de Eerste Kamer er per brief² van op de hoogte gesteld dat er een adviescollege wordt ingesteld dat de opdracht krijgt om een maatschappelijke dialoog over het slavernijverleden te organiseren. En om hierover een advies met bevindingen op te stellen.

Het Adviescollege dialooggroep slavernijverleden is ingesteld met de Regeling instelling Adviescollege dialooggroep slavernijverleden. Het adviescollege is conform artikel 6 van deze regeling in werking getreden op 21 juli 2020 en de instellingsduur vervalt per 1 september 2021.

Het Adviescollege dialooggroep slavernijverleden heeft aan mij te kennen gegeven niet vóór 1 mei 2021 een advies met bevindingen uit te kunnen brengen. Het adviescollege verwacht dit advies nu uiterlijk 1 juli 2021 af te ronden. Om die reden wordt artikel 4, eerste lid, van de Regeling instelling Adviescollege dialooggroep slavernijverleden gewijzigd: het adviescollege brengt zijn advies met bevindingen uiterlijk op 1 juli 2021 aan mij uit.

De reden voor deze vertraging is het coronavirus, en de daarmee samenhangende maatregelen. Deze maatregelen brengen uitdagingen mee voor het organiseren en uitvoeren van een maatschappelijke dialoog over het Nederlandse slavernijverleden: fysieke bijeenkomsten konden en kunnen niet goed doorgang vinden. Dit heeft het adviescollege ertoe doen besluiten de planning aan te passen en grotendeels over te stappen op een digitale dialoog.

Eerder zijn uw Kamer en de Eerste Kamer er al per brief van 14 januari 2021³ van op de hoogte gesteld dat de oorspronkelijk voorzitter van het adviescollege, de heer Frits Goedgedrag, vanwege de coronamaatregelen niet vanuit zijn woonplaats op Aruba naar Nederland kon reizen en daardoor moest besluiten zijn werkzaamheden als voorzitter neer te leggen. Hij is als voorzitter van het

---

¹ Stcrt 2020, 38358.

² Kamerstukken II 2019/20, 30950-185

³ Kamerstukken II 2020/21, 35 570 VII, nr. 86.

**Ministerie van
Binnenlandse Zaken en
Koninkrijksrelaties**

Datum
23 april 2021

Kenmerk
2021-0000201018

Adviescollege dialooggroep slavernijverleden opgevolgd door mevrouw Dagmar
Harriet Oudshoorn-Tinga.

De minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties,

dr.s. K.H. Ollongren

Opzet dialoog slavernijverleden

Inhoud

1.	Introductie	3
	Aanleiding	3
	Kader	3
2.	Opzet dialoog	3
	Centrale vraag	3
	Opzet	3
3.	Denkkader polarisatie	4
	De drie basiswetten van polarisatie van Bart Brandsma.....	4
	Vijf rollen in polarisatie	4
	De vier gamechangers (of manieren om te depolariseren)	5
	Rol Bart Brandsma	6
4.	Sectorale aanpak en sleutelfiguren	6
	Sectoren	6
	Sleutelfiguren	6
	Caribisch deel van het Koninkrijk	7
	Belangenorganisaties.....	7
5.	Dialoog en inbedding	7
	Invulling	7
	Begeleiding	7
	Samenstellen deelnemers (sectorale) gesprekstafels	7
	Planning sessies.....	8
	Vergoeding.....	8
6.	Dialooggroep	8
	Rol	8
	Samenstelling	8
	Ondersteuning en contact met BZK	8
	Aanstelling en vergoeding	9
7.	Rapportage en bevindingen	9
8.	Communicatie.....	9
	Bijlage 1: Planning dialoog slavernijverleden	10
	Bijlage 2: Profiel gespreksleiders	11
	Bijlage 3: Overzicht terminologie	12

1. Introductie

Aanleiding

Op 1 juli 2019 stuurde minister Ollongren van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties een brief aan de Tweede Kamer over het slavernijverleden. In deze brief schreef de minister het volgende over de dialoog:

"Het kabinet acht het van groot belang dat er een dialoog over het slavernijverleden en de doorwerking daarvan in de hedendaagse samenleving plaatsvindt gericht op een bredere erkenning en inbedding van dit gedeelde verleden. Deze dialoog richt zich niet alleen op Nederlanders van Afrikaanse afkomst, maar op de Nederlandse samenleving in zijn geheel. Het kabinet realiseert zich dat het slavernijverleden in het bijzonder ook de Caribische delen van het Koninkrijk raakt. Het kabinet gaat met deze landen en openbare lichamen hun betrokkenheid bespreken bij deze dialoog over het slavernijverleden. Een dialoog gericht op verbinding kan plaats vinden in de vorm van een platform of andere vorm. Uit de dialoog zou nader historisch onderzoek of andere voorstellen voor activiteiten die bijdragen aan een goede inbedding van het slavernijverleden en de doorwerking daarvan in het heden, kunnen voortkomen."

Kader

De dialoog over de doorwerking van het slavernijverleden wordt door de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties extern belegd bij een onafhankelijke dialooggroep, officieel: 'Adviescollege dialooggroep slavernijverleden'. In de instellingsregeling van de dialooggroep staat dat de dialooggroep:

- a) de onafhankelijkheid en inhoudelijke samenhang van de dialoog zal waarborgen;
- b) de gesprekstafels binnen de maatschappelijke sectoren en in het Caribische deel van het Koninkrijk zal organiseren en faciliteren; en
- c) een rapport met bevindingen van de dialoog zal opstellen en aanbieden aan de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (vóór 1 mei 2021).

Om de dialooggroep op weg te helpen, schetst dit document een kader waarbinnen de dialoog plaats kan vinden. Het is aan de dialooggroep om verder invulling te geven aan de opzet van de dialoog; zij kan van dit kader afwijken mits wordt voldaan aan bovenstaande criteria a t/m c.

2. Opzet dialoog

Centrale vraag

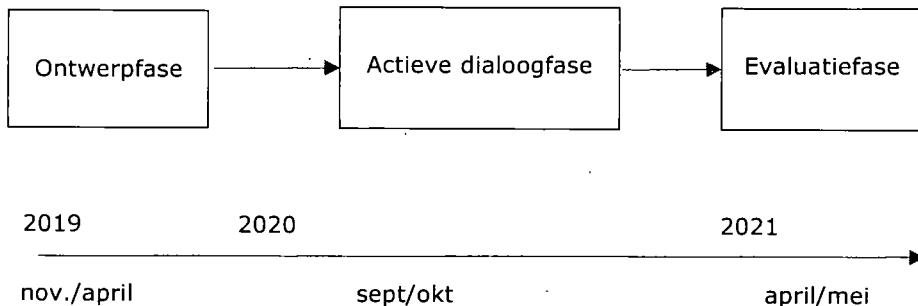
De minister wenst een brede maatschappelijke inbedding van de dialoog. Om het juiste brede maatschappelijk draagvlak te verkrijgen is de vraagstelling van de dialoog zo gekozen dat uiteenlopende groepen mensen zich er goed toe kunnen verhouden. Het centrale vertrekpunt van de dialoog is de vraag of en zo ja, welke persoonlijke betekenis deelnemers geven aan het slavernijverleden. Voor sommigen is die betekenis in eerste instantie nihil of gering, voor anderen is deze van meet af aan groot. Door mensen te vragen naar hun eigen 'beleving' en te komen tot uitwisseling van gedachten over het slavernijverleden wordt de richting van de dialoog bepaald, maar de uitkomsten worden vrij gelaten. Kenmerkend voor een werkelijke dialoog is dat het onderzoekend is, zonder impliciet of expliciet te sturen richting gewenste uitkomsten.

De centrale vragen hierbij zijn:

1. Wat is mijn ervaring met, en voor mij de betekenis van, het slavernijverleden, ook in het heden?
2. Wat levert mij het gesprek hierover op?
3. Wat betekent de opbrengst van deze eerste twee vragen over het slavernijverleden voor de sector waarin ik werkzaam ben? Hoe kunnen we hier verder mee komen in de sector?

Opzet

Er is gekozen voor een projectmatige opzet van de dialoog. De dialoog kent drie fasen: een ontwerpfasen, een actieve dialoogfase en een evaluatie. Bijlage 1 geeft in meer detail invulling aan de planning.

De dialoog wordt extern belegd bij een dialooggroep. Dit om zoveel mogelijk onafhankelijkheid te creëren. De actieve dialoogfase bestaat uit een tweetrapsraket. Deel één is gericht op de vraag wat het slavernijverleden betekent voor het heden (de eerste twee centrale vragen), het tweede deel bouwt hierop voort en heeft als impliciet doel de inbedding van de doorwerking van het slavernijverleden (de derde centrale vraag). Er is gekozen voor een sectorale aanpak. Per sector wordt in twee sessies de dialoog over de betekenis van het slavernijverleden voor het heden gevoerd (fase één van de tweetrapsraket) en nagedacht over de maatschappelijke inbedding van het slavernijverleden (fase twee) in het verlengde van de sectoren. Per sector wordt er gezocht naar een sleutelfiguur, die een rol speelt bij de samenstelling van de gesprekstafels. In sectie 4 wordt verder ingegaan op de sectoren en sleutelfiguren. Sectie 5 gaat verder in op het voeren van de dialoog en de inbedding in de maatschappij.

Er wordt een dialooggroep ingericht die de onafhankelijkheid en de inhoudelijke samenhang van de dialoog waarborgt. De dialooggroep benadert en selecteert de sleutelfiguren, adviseert bij het evenwichtig samenstellen van de deelnemers per sector en faciliteert de actieve dialoogfase. De dialooggroep is ook verantwoordelijk voor het laten uitvoeren van de monitoring en evaluatie van de dialoog. De dialooggroep wordt hierin ondersteund door een secretaris. Sectie 6 gaat verder in op de dialooggroep.

3. Denkkader polarisatie

De dialoog richt zich op een bredere erkenning en inbedding van het gedeelde slavernijverleden en op verbinding. Om zowel bij te dragen aan een bredere inbedding als aan de verbinding via een dialoog, kan het Denkkader Polarisatie van Bart Brandsma behulpzaam zijn. Het denkkader benadert polarisatie vanuit een aantal basiswetten, rollen en gamechangers.

De drie basiswetten van polarisatie van Bart Brandsma

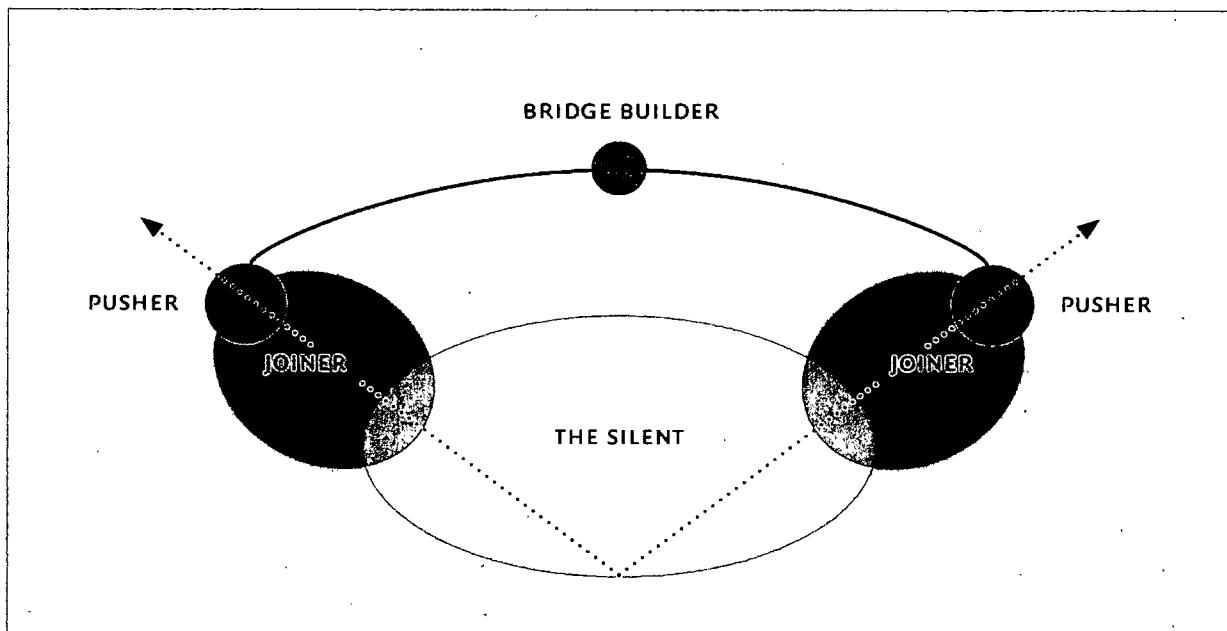
- Polarisatie is een **gedachtenconstructie**. Polarisatie is geen conflict, want conflicten hebben een tijd, plaats en eigenaar. Bij polarisatie ontbreken er duidelijke probleemeigenaren. Wij-zij denken staat centraal.
- Polarisatie heeft **brandstof** nodig. Als je die weghaalt, zakt het in. Die brandstof is uitspraken van de ene pool over de (identiteit van de) andere pool. Ook positief bedoelde uitspraken kunnen polarisatie voeden.
- Polarisatie is een **gevoelsdynamiek**, met weinig plek of ruimte voor ratio. Feiten doen er bij polarisatie minder toe. Hoe je het brengt is vaak belangrijker dan wat je precies zegt.

De discussie omtrent het slavernijverleden heeft duidelijke kenmerken van polarisatie. Het wij-zij van deze discussie kan in eerste instantie crux omschreven worden als 'witte mensen' versus 'zwarte mensen', waarbij wij-zij's als 'links versus rechts', 'koloniaal versus gekoloniseerde', maar ook 'elite versus volk' mee resoneren.

Vijf rollen in polarisatie

- **Pusher.** De pushers leveren brandstof. Pushers hebben een ongezouten buitenperspectief, doen publiekelijk scherpe uitspraken, maar hebben ook een eigen binnenperspectief (idealisme). Pushers voeren geen discussie, ze zijn van de monoloog. Wanneer het aantal joiners toeneemt, gaat de pusher zich (verder) radicaliseren.

- **Joiners.** Zij sluiten zich aan bij de pusher en kiezen dus een positie. Joiners claimen wel wat meer redelijk te zijn dan de pusher en doen graag mee aan de discussie.
- **Het stille midden (the silent)** is de werkelijke doelgroep van de pusher. Er zijn hier drie motivaties voor mensen om in het midden te staan.
  - Onverschilligen. Zij kunnen kiezen voor een pool. Een belangrijke groep.
  - Betrokkenen. Betrokken, maar maken geen keuze. Zij zijn geïnformeerd en soms ook genuanceerd.
  - Beroepsneutralen. Ambtenaren die geacht worden neutraal te zijn. De docent, burgemeester, politie, rechters.
- **Bruggenbouwers** hebben de beste intenties en geloven in dialoog om pushers weer in verbinding met elkaar te krijgen. Ze handelen vaak (te) rationeel in een gevoelsdynamiek. Zij worden niet vertrouwd, maar gedoodg door pushers. Pushers gijzelen de bruggenbouwers. Andere kenmerken: Neutraal, oplossend, begrenzend, moraliserend.
- **Zondebok ('scapegoat')**. Deze komt bij maximale polarisatie in beeld, wanneer het midden (bruggenbouwer of the silent) gedwongen wordt om een pool te kiezen (in het plaatje weggelaten).
- Naast bovenstaande rollen bestaat er ook een **6e positie**. Deze positie opereert vanuit the silent, neemt leiderschap over het midden om het midden te versterken. Deze positie is onafhankelijk (niet neutraal), empathisch, uitnodigend, werkt vanuit een vraagstuk en is kwetsbaar.

Brandsma geeft aan dat polarisatie geen probleem hoeft te zijn. Sterker nog, polarisatie kan een bron van vernieuwing en verandering zijn. Het wordt wel een probleem bij escalerende polarisatie, wanneer het stille midden zich meer en meer bij pushers en joiners aansluit. Hierdoor is er uiteindelijk sprake van twee grote groepen en ontbreekt het stille midden. Mensen worden dan gedwongen om een keuze te maken: "You are either with us or you are with the enemy". Hier komt de zondebok in beeld, een rol voor degene die in het midden en alleen is komen te staan. De weg terug van polarisatie naar depolarisatie is vele malen zwaarder.

De vier gamechangers (of manieren om te depolariseren)

- **Verander van doelgroep.** Niet de polen bestrijden, maar het midden versterken. De vraag blijft wel: kan je pushers uitsluiten? Het is zaak om randvoorwaarden te stellen voor deelname aan dialoog, waarmee pushers niet hun gebruikelijke spel kunnen spelen.
- **Verander van onderwerp.** Je mijdt de brandstof; het spreken over identiteiten en beschuldigingen. Je formuleert het juiste (gedeelde) vraagstuk dat voor het midden van belang is. Niet mensen uitnodigen om hun mening te komen geven, maar om hun worsteling en ervaringen met het spanningsveld te delen.

- **Positie kiezen in het midden.** In wezen komen we hier uit bij de **zesde rol**: leiderschap in het midden, maar niet als bruggenbouwer. Verbinding maken, luisteren en de eigen worsteling delen staat centraal. Deze persoon moet autoriteit en gezag hebben en kan daarmee krediet opbouwen of krediet hebben opgebouwd.
  - Niet neutraal, maar onafhankelijk.
  - Niet rationeel, maar empathisch.
  - Niet begrenzend, maar uitnodigend.
  - Niet de oplossing centraal stellen, maar aandacht voor vraagstuk.
  - Niet moraliserend, maar kwetsbaar.
- **Een toon** kiezen die daarbij past. Inclusief spreken. Oordeel opschorten. Zonder goed of fout.

Rol **10.1.d**

Voorafgaand aan de dialoog verzorgt **10.1.d** sessies over het Denkkader Polarisatie voor de dialooggroep, sleutelfiguren en gespreksleider. Tijdens de gehele dialoog is hij beschikbaar als adviseur voor de dialooggroep.

4. Sectorale aanpak en sleutelfiguren

Er is gekozen voor een sectorale aanpak, omdat langs deze weg de samenleving breed kan worden betrokken. Hierbij wordt voor elke sector een sleutelfiguur benaderd. In het Caribisch deel van het Koninkrijk worden regionale i.p.v. sectorale gesprekken voorgesteld.

Sectoren

De dialoog wordt gevoerd door middel van een sectorale aanpak die het stille midden uit het Denkkader kan vertegenwoordigen. De sectoren moeten een groot bereik hebben en een zekere weerspiegeling vormen van de samenleving. Hierbij wordt ook rekening gehouden met een goede regionale spreiding. Deelnemers nemen deel aan de gesprekstafels vanuit een intrinsieke motivatie en passie voor hun sector.

Gedacht kan worden aan de volgende sectoren:

- Sport
- Onderwijs
- Zorg¹
- Veiligheid en justitie
- Bedrijfsleven
- Kunst en cultuur
- Landbouw en visserij

Sleutelfiguren

Voor elke sector wordt er een sleutelfiguur geworven. Dit zijn gezaghebbende personen binnen de eigen sector. Het is van belang dat de sleutelfiguren een goed netwerk hebben voor de werving van de andere deelnemers binnen zijn/haar sector. De rol van de sleutelfiguren binnen het denkkader is de 6^e positie. De positie wordt gekenmerkt door leiderschap vanuit het midden. Verbinding en de eigen beleving staan centraal. Werken vanuit de 6^e positie vereist een mate van authenticiteit en de juiste toon. Hier wordt daarmee gedoeld op de 6^e positie binnen de eigen sector en niet zozeer binnen de gesprekstafels of op het thema slavernijverleden. De sleutelfiguren fungeren als het gezicht van de sector die zij vertegenwoordigen. Zij hebben passie voor hun sector en zorgen voor het groepsgevoel. In de gesprekssessies zorgen zij voor de juiste sfeer en toonzetting. De gesprekssessies zullen worden geleid door gespreksleiders. Hierdoor kunnen de sleutelfiguren vrij deelnemen aan de gesprekken en wordt ondervangen dat mogelijke spanningen binnen de sector een belemmering vormen voor de dialoog.

De sleutelfiguren worden, net als de dialooggroep, voorafgaand aan de gesprekken meegenomen in het Denkkader Polarisatie, zodat zij zich bewust zijn van de rollen en hun eigen positie.

¹ Gelet op de huidige situatie rondom COVID-19 moet bezien worden of het wel het juiste moment is om de zorg te benaderen. De insteek is hier wel op in te zetten en de zorgsector in de breedst mogelijke zin te betrekken. Naast ziekenhuizen zouden ook jeugdzorg, verzorgingstehuizen, psychiatrie etc. benaderd kunnen worden.

Caribisch deel van het Koninkrijk

Binnen het Koninkrijk raakt het slavernijverleden in het bijzonder de Caribische delen. Er worden twee gesprekstafels georganiseerd, als tegenhanger van de sectorale aanpak. Logistiek gezien zal dit naar alle waarschijnlijkheid neerkomen op een gesprekstafel op een van de benedenwindse eilanden en een gesprekstafel op een van de bovenwindse eilanden. Er is bewust gekozen voor het organiseren van aparte gesprekstafels op de eilanden omdat de culturele context in het Caribisch deel van het Koninkrijk anders is dan die in Nederland. Ook de sleutelfiguren voor het Caribisch deel van het Koninkrijk worden voorafgaand aan de gesprekken meegenomen in het Denkkader Polarisatie. In het bijzonder moet worden nagedacht over het informeren van de sleutelfiguren en gespreksleider in de landen en openbare lichamen over het Denkkader Polarisatie. De huidige situatie rondom COVID-19 brengt beperkingen met zich mee.

Belangenorganisaties

Hoewel de dialoog middels de sectorale aanpak gevoerd wordt, is het van belang ook belangenorganisaties als NiNsee, Landelijk Platform Slavernijverleden, Keti Koti Tafel en Kick Out Zwarte Piet aan het begin van het proces al te benaderen en op de hoogte te stellen van de dialoog. Deze organisaties staan immers niet buiten de maatschappelijke dialoog. In een gesprek tussen de dialooggroep/secretaris en de organisaties aan de voorkant van de dialoog kunnen de organisaties meedenken. De dialooggroep zal bepalen hoe hun standpunten worden meegenomen. Een wellicht moeilijker te vinden aanspreekpunt is dat op de uitgesproken andere zijde van de dialoog. Er kan gedacht worden aan een conservatieve denktank, om in ieder geval geluiden uit de samenleving op te halen voorafgaand aan de dialoog.

5. Dialoog en inbedding

Invulling

In de praktische invulling van de dialoog is gekozen voor een tweetrapsraket. Voor gesprekstafels (sectoraal en in het Caribisch deel van het Koninkrijk) worden er per gesprekstafel twee gesprekssessies georganiseerd. De eerste sessie is gericht op de verkenning van de vraag wat het slavernijverleden betekent voor het heden. De tweede sessie bouwt daarop voort. De invulling hangt af van de opbrengsten uit de eerste sessie en verschilt mogelijk per sector. Een impliciet doel omvat de inbedding van de doorwerking van het slavernijverleden in de sectoren en in het Caribisch deel van het Koninkrijk. Of die inbedding mogelijk is, zal afhangen van diezelfde opbrengsten uit de sectoren zelf. De tussenliggende tijd kan worden gebruikt om een aantal (spraakmakende) verhalen via de media naar buiten te brengen. Na de tweede sessie worden de uitkomsten en evaluatie aangeboden aan de minister van BZK.

Begeleiding

De gesprekssessies worden begeleid door een of twee gespreksleiders (zie ook bijlage 2 voor een volledig profiel). De sleutelfiguren zijn, zoals gezegd, het gezicht van de gesprekstafel maar worden niet gevraagd de sessies voor te zitten. Niet alle sleutelfiguren zullen hier ervaring mee hebben. Daarnaast is de verwachting dat externe gespreksbegeleiding zorgt voor een meer open en evenwichtig gesprek, waarbij eventuele verhoudingen binnen de sector geen mogelijke weerslag hebben op de dialoog. Gespreksleiders dienen een zekere senioriteit en statuur te hebben. Het is van belang dat zij snel verbinding kunnen maken met de deelnemers en het gesprek goed kunnen leiden. Zij zorgen voor het juiste gespreksklimaat en werken toe naar een eindsituatie waarin alle deelnemers zich individueel gehoord weten. Het is van belang dat ook de gespreksleiders vooraf meegenomen worden in het Denkkader Polarisatie. Voorafgaand aan de gesprekssessies vindt een kennismaking plaats tussen de sleutelfiguur van de betreffende sector en de gespreksleider om de gesprekstafel voor te bespreken.

Samenstellen deelnemers (sectorale) gesprekstafels

Per sector of gespreksgroep kunnen 10-15 personen deelnemen. Voor de sectoren geldt dat voor de werving van de deelnemers gebruik gemaakt wordt van de sleutelfiguren. Deelnemers moeten passie hebben voor hun vak. Voor een goede inbedding in de maatschappij later in het traject is het van belang dat ca vier van de deelnemers rolmodellen zijn binnen de sector. De (sectorale) gesprekstafels vormen daarnaast een goede weerspiegeling van de maatschappij in leeftijd, geslacht, regio en afkomst.

Planning sessies

De gesprekssessies worden per (sectorale) gesprekstafel apart georganiseerd. Per gesprekstafel vinden er twee sessies plaats. De eerste sessie vindt plaats na de zomer (september-november), de tweede sessie begin 2021 (januari-maart). Beide sessies duren naar verwachting een dagdeel en vinden plaats op een centraal gelegen locatie.

Vergoeding

Anders dan eventuele reiskostenvergoeding zal er geen vergoeding zijn voor de deelnemers en sleutelfiguren van de gesprekstafels. Het is voor de dialoog van belang dat de deelnemers en sleutelfiguren intrinsiek gemotiveerd zijn om deel te nemen aan de dialoog en daarmee hun sector op het onderwerp vooruit te helpen.

6. Dialooggroep

Rol

De dialooggroep waarborgt de onafhankelijkheid en inhoudelijke samenhang van de dialoog. De dialooggroep benadert en selecteert de sleutelfiguren, adviseert bij het evenwichtig samenstellen van de deelnemers per gesprekstafel en faciliteert de actieve dialoogfase. De dialooggroep is ook verantwoordelijk voor de rapportage met bevindingen. De leden van de dialooggroep bepalen zelf of zij aanwezig zijn bij de gesprekstafels. Hun aanwezigheid moet dan wel in balans zijn met het aantal deelnemers van de betreffende gesprekstafel. De dialooggroep neemt zo min mogelijk een actieve positie in het gesprek in. Zij fungeren als de onafhankelijke waarborg voor een vrije ruimte ten bate van de dialoog.

Samenstelling

De dialooggroep bestaat uit een voorzitter en 2-5 leden. Het is van belang dat de dialooggroep voldoende divers is van samenstelling (m/v, leeftijd, etnische herkomst, expertise, netwerk). De verwachting voor de voorzitter is een gemiddelde tijdsbesteding van 1 dag per week gedurende het hele traject van de dialoog. Voor de leden is dit een halve dag per week.

Ondersteuning en contact met BZK

De dialooggroep wordt ondersteund door een inhoudelijk secretaris. De secretaris zal een spilfiguur zijn voor de dialoog. Hij of zij werkt nauw samen met de (voorzitter van de) dialooggroep. De secretaris zal met name (ca. 80%) inhoudelijk werk verrichten en daarnaast samen met BZK enige (ca. 20%) organisatorische taken verrichten:

Inhoudelijk:

- De voortgang van de dialoog bewaken;
- Inhoudelijk vooronderzoek doen voor de verschillende gesprekstafels;
- Verslaglegging vergaderingen dialooggroep, dialoog-sessies en andere bijeenkomsten, die mede dienen voor de basis van het eindrapport;
- Schrijven van een rapport met bevindingen van de dialoog, op basis van de input van de gesprekstafels en in samenspraak met de dialooggroep;

Organisatorisch:

- Sleutelfiguren benaderen namens de dialooggroep;
- Gesprekken inplannen (vergaderingen van de dialooggroep, bijeenkomst sleutelfiguren en gespreksleiders, alle dialoog-sessies);
- Professionele gespreksleiders voor de sessies selecteren en inhuren in samenwerking met BZK;
- Zaalhuur en catering regelen voor de bijeenkomsten in samenwerking met BZK;
- Financieel beheer en administratie van uitgaven in samenwerking met BZK.

Aanstelling en vergoeding

De dialooggroep wordt ingesteld middels de *Regeling instelling Adviescollege dialooggroep slavernijverleden*. De vergoeding vindt plaats conform de Kaderwet adviescolleges. Hierbij wordt uitgegaan van een vaste vergoeding per maand in schaal 18 voor de voorzitter (voor 1 dag per week, dat is arbeidsduurfactor 0,2) en een vaste vergoeding per maand in schaal 17 voor de leden (voor een halve dag per week, dat is arbeidsduurfactor 0,1).

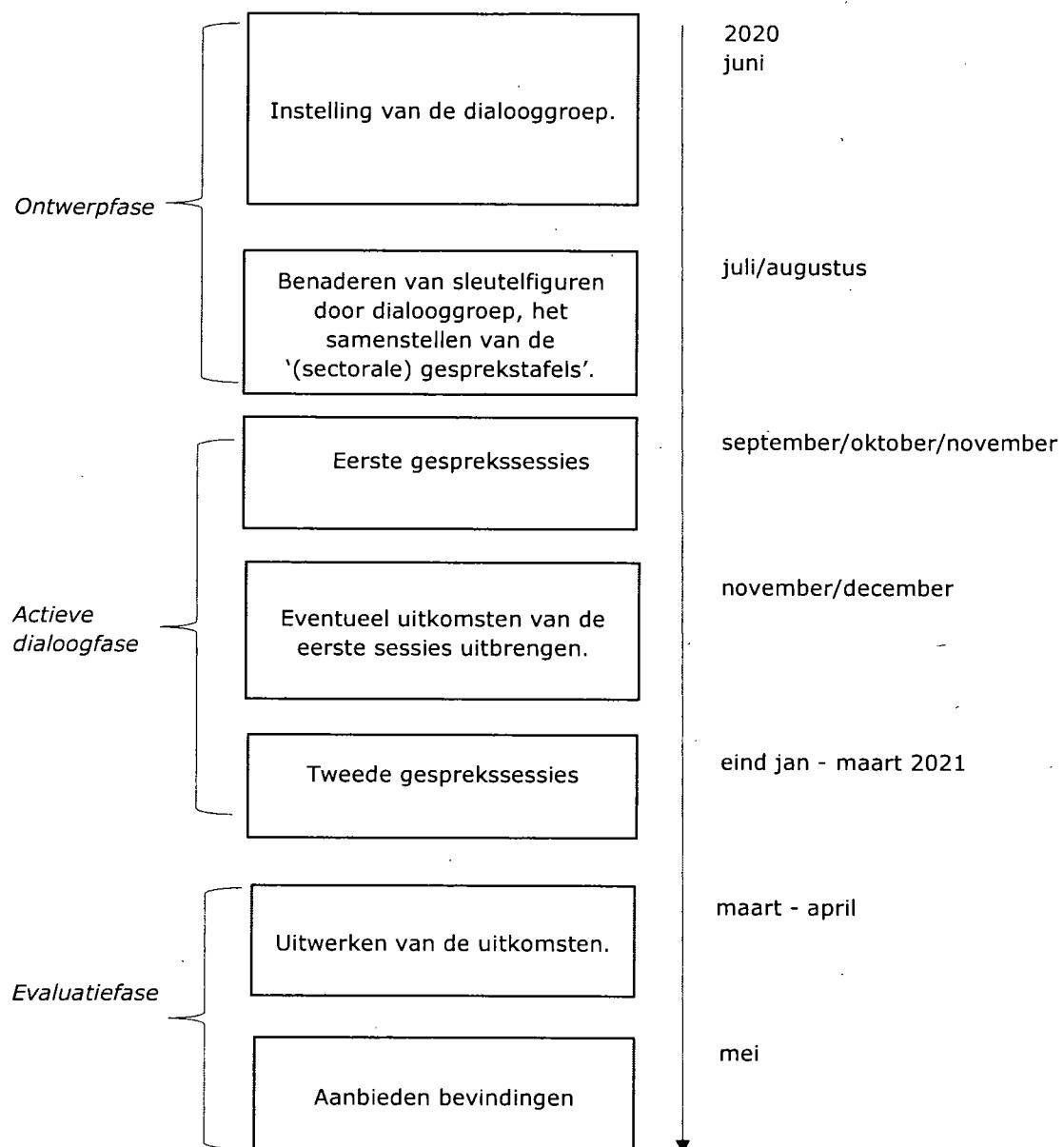
7. Rapportage en bevindingen

Parallel aan de dialoog startde secretaris van de dialooggroep een rapportage hiervan. De rapportage is een inhoudelijk verslag van dialoog en de uitkomsten hiervan en legt de bevindingen van de dialooggroep vast. Hierbij kan ook het proces vastgelegd worden. In aanvulling op de feitelijke rapportage kunnen kwalitatieve gesprekken gevoerd worden met de deelnemers over hun ervaringen. Deze rapportage met bevindingen wordt aangeboden aan de minister van BZK.

8. Communicatie

Communicatie over de dialoog loopt via de onafhankelijke dialooggroep.

Bijlage 1: Planning dialoog slavernijverleden.

Bijlage 2: Profiel gespreksleiders

Geschikte kandidaten moeten een gesprek kunnen *leiden*. Dat betekent dat ze verbaal vaardig zijn om een gesprek met mensen op te zetten, waarbij de deelnemers worden geleid in een gezamenlijk verhaal. De leider van het gesprek weet steeds waar hij of zij is, waar vertragen geboden is, waar versnellen, en werkt toe naar een eindsituatie waarin alle deelnemers zich individueel gehoord weten, maakt ruimte voor herkenning en erkenning, waarbij er een gezamenlijkheid gaat ontstaan. Samen hebben de deelnemers door hem of door haar een zoektocht kunnen doorlopen, hebben vragen gesteld, naar hun antwoorden kunnen zoeken en het vraagstuk een stukje verder gebracht.

Dit betekent dat de gespreksleider een 'gespreksklimaat' maakt, waarin de deelnemers voelen dat 'er iets bijzonders staat te gebeuren'. De gespreksregels worden – niet dwingend, maar wel helder en met gezag – aangebracht. De gespreksleider benut de centrale positie van de sleutelfiguur, en is in staat om niet oordelend, goed te luisteren (empathie), kijkend naar de mogelijkheden van de groep om te komen tot een werkelijke dialoog; uitwisseling en samen zoeken. Het vergt 'aanvoelen' van diverse stadia in de gespreksdynamiek.

Dit kan iemand met een zekere senioriteit en gezag zijn. Aan de ene kant bestaat die uit ervaring met gesprekken, met interviewen, maar ook met leiding geven aan een proces, waarbij op de juiste momenten stappen worden gemarkeerd. Hierbij kan gedacht worden aan een journalist, of iemand die goed gewend is in de media te bewegen, die met status en empathie anderen kan laten meebewegen. Dit zijn mensen met een inlevend vermogen en verbaal sterke kwaliteiten, met daarnaast 'enige' eigen verdienste, een zekere status die voelbaar is. Ze kunnen kleuren, zonder te gaan overheersen.

Het is zaak om ook naar de samenstelling van de deelnemers te kijken, om te kijken welke gespreksleider daar bij past, ook in combinatie met de sleutelfiguur. Voor de continuïteit binnen de dialoog zou het streven zijn met een beperkt aantal gespreksleiders te werken.

Twee andere types

Technisch voorzitter

Dit type zal sterker zitten op tijd bewaken dan op aandacht geven, meer op proces dan op vorm en inhoud, en meer op eerlijke verdeling van spreektijd, dan op het samenspel van de geluiden en de beleefde dynamiek. We hebben nu juist iemand nodig, die het technische niet te belangrijk maakt, die niet gaat 'managen', maar in staat is om 'zichzelf als persoon' in te brengen, met parafraseren, soms met humor, die creatief kan samenvatten en leiden.

Dialoogfacilitator of mediator

De typische 'facilitator' zal veel oog hebben voor waardevrij luisteren, is goed getraind om mee te bewegen met de mogelijkheden van deelnemers, maar we hebben hier nu iemand nodig die in staat is om weliswaar zonder oordeel te luisteren, maar toch ook in een dagdeel ergens uit kan komen; bij een gezamenlijke samenvattende afsluiting. Er is leiding nodig.

Bijlage 3: Overzicht terminologie

Dialooggroep	Onafhankelijke commissie die de dialoog over het slavernijverleden faciliteert. De leden benaderen de sleutelfiguren, bewaken de evenwichtige samenstelling van gesprekstafels en monitoren de voortgang van de dialoog. Daarnaast verzorgt de dialooggroep een rapportage met bevindingen die aan de minister van BZK aangeboden wordt.
Gesprekstafel	Een gesprekstafel bestaat uit een sleutelfiguur van een bepaalde sector, of voor het Caribisch deel van het Koninkrijk een bepaalde regio, aangevuld met deelnemers uit de sector/regio. Elke gesprekstafel voert in twee gesprekssessies de dialoog over het slavernijverleden. In het denkkader van Brandsma nemen zij de rol van 'the silent' in.
Gesprekssessie	Per gesprekstafel vinden er twee gesprekssessies plaats over het slavernijverleden. De twee sessies van alle gesprekstafels samen vormen de dialoog. Elke gesprekssessie wordt begeleid door een gespreksleider.
Sleutelfiguur	Voor elke (sectorale) gesprekstafel werft de dialooggroep een sleutelfiguur aan. Een sleutelfiguur is een prominent individu binnen de sector/regio, met een groot netwerk. De sleutelfiguur werft de deelnemers voor de gesprekstafel in zijn sector/regio. In het denkkader van Brandsma nemen zij de 6 ^e positie in.
Gespreksleider	Een gespreksleider faciliteert de gesprekssessies. Een gespreksleider heeft specifiek ervaring in het faciliteren van een dialoog.
Secretaris	De secretaris ondersteunt de dialooggroep in zowel praktische als inhoudelijke zin.

Staatscourant van het Koninkrijk der Nederlanden

Datum publicatie	Organisatie	Jaargang en nummer	Rubriek
20-07-2020 09:00	Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties	Staatscourant 2020, 38357	Benoemingen en ontslagen

Besluit van de Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, van 3 juli 2020, 2020-0000385793, houdende de benoeming van en vaststelling van de vergoeding van leden van het Adviescollege dialooggroep slavernijverleden (Besluit benoeming en vergoeding leden Adviescollege dialooggroep slavernijverleden)

De Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties,

Gelet op artikel 6, derde lid, van de Kaderwet adviescolleges en artikel 2, eerste lid, van de Wet vergoedingen adviescolleges en commissies;

BESLUIT:

Artikel 1

In dit besluit wordt verstaan onder adviescollege: Adviescollege dialooggroep slavernijverleden.

Artikel 2

Tot leden van het adviescollege worden benoemd:

- a. de heer mr. F.M.d.I.S. Goedgedrag, tevens voorzitter;
- b. de heer E.S. Davids;
- c. mevrouw mr. L.Y. Gonçalves-Ho Kang You;
- d. mevrouw dr. J.L. Kool-Blokland;
- e. de heer I.G.L.E. de Randamie;
- f. de heer R.R. Severina.

Artikel 3

1. Aan de voorzitter van het adviescollege wordt een vaste vergoeding per maand toegekend, waarbij de salaris-schaal wordt vastgesteld op schaal 18, trede 10, van de CAO Rijk en de arbeidsduurfactor op 0,2.
2. Aan de andere leden van het adviescollege wordt een vaste vergoeding per maand toegekend, waarbij de salaris-schaal wordt vastgesteld op schaal 17, trede 10, van de CAO Rijk en de arbeidsduurfactor op 0,1.

Artikel 4

Dit besluit treedt in werking met ingang van de dag na uitgifte van de Staatscourant waarin zij wordt geplaatst en vervalt met ingang van 1 september 2021.

Artikel 5

Dit besluit wordt aangehaald als: Besluit benoeming en vergoeding leden Adviescollege dialooggroep slavernijverleden.

Dit besluit zal in de Staatscourant worden geplaatst.

De Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties,

K.H. Ollongren

Over deze website	Informatie hergebruiken	Open data	MijnOverheid.nl
Contact	Privacy en cookies	Linked Data Overheid	Rijksoverheid.nl
English	Toegankelijkheid	PUC Open Data	Ondernemersplein
Help	Sitemap		Werkenbijdeoverheid.nl
Zoeken			

Staatsblad, Staatscourant en Tractatenblad worden met ingang van 1 juli 2009 als pdf-bestanden uitgegeven. De hier aangeboden pdf-bestanden van deze bladen vormen de formele bekendmakingen in de zin van de Grondwet. Voor publicaties van vóór deze datum geldt dat alleen de in papieren vorm uitgegeven bladen formele status hebben; de hier aangeboden elektronische versies daarvan worden bij wijze van service aangeboden.

U bent hier: Home / Staatscourant 2020, 38358

Staatscourant van het Koninkrijk der Nederlanden

Datum publicatie	Organisatie	Jaargang en nummer	Rubriek
20-07-2020 09:00	Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties	Staatscourant 2020, 38358	Interne regelingen

Regeling van de Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties en de Staatssecretaris van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties van 3 juli 2020, 2020-0000385792, tot instelling van het Adviescollege dialooggroep slavernijverleden (Regeling instelling Adviescollege dialooggroep slavernijverleden)

De Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties en de staatssecretaris van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, handelende in overeenstemming met het gevoelen van de ministerraad;

Gelet op artikel 6, eerste lid, van de Kaderwet adviescolleges;

BESLUITEN:

Artikel 1

In deze regeling wordt verstaan onder:

- a. minister: de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties;
- b. adviescollege: Adviescollege dialooggroep Slavernijverleden.

Artikel 2

1. Er is een Adviescollege dialooggroep Slavernijverleden.
2. Het adviescollege heeft tot taak het organiseren van een dialoog over het slavernijverleden en het opstellen van een rapport met bevindingen van de dialoog. De dialoog gaat over de doorwerking van het slavernijverleden in de hedendaagse samenleving en is gericht op een bredere erkenning en inbedding van dit gedeelde verleden.
3. Het adviescollege zal:
  - a) de onafhankelijkheid en inhoudelijke samenhang van de dialoog waarborgen;
  - b) gesprekstafels binnen de maatschappelijke sectoren en in het Caribische deel van het Koninkrijk organiseren en faciliteren; en
  - c) een rapport met bevindingen van de dialoog opstellen en aanbieden aan de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties.

Artikel 3

Het adviescollege bestaat uit zes leden.

Artikel 4

1. Het adviescollege brengt zijn advies uit voor 1 mei 2021 aan de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties.
2. Na het uitbrengen van het advies is het adviescollege opgeheven.

Artikel 5

De archiefbescheiden van het adviescollege worden na zijn opheffing of, zo de omstandigheden daartoe eerder aanleiding geven, zoveel eerder, overgebracht naar het archief van het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties.

Artikel 6

Deze regeling treedt in werking met ingang van de dag na uitgifte van de Staatscourant waarin zij wordt geplaatst en vervalt met ingang van 1 september 2021.

Artikel 7

Deze regeling wordt aangehaald als: Regeling instelling Adviescollege dialooggroep slavernijverleden.

Deze regeling zal met de toelichting in de Staatscourant worden geplaatst.

De Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties,

K.H. Ollongren

De Staatssecretaris van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties,

R.W. Knops

TOELICHTING

1. Inleiding

Deze regeling strekt tot instelling van het Adviescollege dialooggroep slavernijverleden. Dit adviescollege wordt gevraagd om een dialoog over het slavernijverleden te organiseren en om een rapport met bevindingen van de dialoog op te stellen.

2. Achtergrond

Er is in Nederland in toenemende mate maatschappelijke aandacht voor het slavernijverleden. Sporen van het slavernijverleden werken in de samenleving door tot op de dag van vandaag.

Het kabinet vindt het van belang om jaarlijks bij de afschaffing van de slavernij en de doorwerking van het slavernijverleden stil te staan en daarnaast ook op andere manieren hieraan actief aandacht te schenken. Hiermee wil het kabinet een rol spelen in het levend houden én aan volgende generaties doorgeven van de herinnering over het slavernijverleden, zodat nooit vergeten wordt dat ook het leed van zovelen in slavernij, deel uitmaakt van onze geschiedenis.

Het kabinet is via de ministeries van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW), Sociale Zaken en Werkgelegenheid (SZW) en Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK) dan ook betrokken bij een palet aan activiteiten gericht op het slavernijverleden. In een brief aan de Tweede Kamer van 1 juli 2019 over het slavernijverleden¹ werden die activiteiten door de minister van BZK, mede namens de ministers van OCW en SZW, geschetst. Een aantal voorbeelden hiervan is de ontwikkeling van een nationale museale voorziening slavernijverleden, de voortaan structurele financiering van de jaarlijkse herdenking bij het Nationaal Monument Slavernijverleden en de Nederlandse invulling van het decennium voor mensen van Afrikaanse afkomst (januari 2015–december 2024), dat zich richt op de versterking van de aanpak van racisme in Nederland.

In diezelfde Kamerbrief over het slavernijverleden schreef de minister van BZK ook dat het kabinet het van groot belang acht dat er een dialoog over het slavernijverleden, en over de doorwerking daarvan in de hedendaagse samenleving plaatsvindt. Een dialoog die gericht is op verbinding en op een bredere erkennung en inbedding van dit gedeelde verleden.

Een onafhankelijke dialooggroep ('Adviescollege dialooggroep slavernijverleden') zal via verschillende gesprekstafels de dialoog voeren. De dialoog richt zich niet alleen op Nederlanders van Afrikaanse afkomst, maar op de Nederlandse samenleving in zijn geheel en in het bijzonder ook op de Caribische delen van het Koninkrijk. Voor 1 mei 2021 zal de dialooggroep een rapportage aan de minister van BZK aanbieden met de bevindingen van de dialoog. Deze regeling strekt tot het instellen van de dialooggroep.

3. Adviescollege

Het Adviescollege dialooggroep slavernijverleden heeft tot taak het organiseren van een dialoog over het slavernijverleden en het opstellen van een rapport met bevindingen van de dialoog. Daartoe zal het adviescollege:

1. de onafhankelijkheid en inhoudelijke samenhang van de dialoog waarborgen;
2. de gesprekstafels binnen de maatschappelijke sectoren en in het Caribische deel van het Koninkrijk organiseren en faciliteren; en
3. een rapport met bevindingen van de dialoog opstellen en aanbieden aan de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties.

Het instellen van een Adviescollege dialooggroep slavernijverleden waarborgt dat de dialoog over het slavernijverleden onafhankelijk van de overheid gevoerd kan worden. De overheid faciliteert slechts de dialoog. Dat is van belang, omdat de Nederlandse overheid immers gezien kan worden als een partij in deze discussie. Het instellen van het Adviescollege dialooggroep slavernijverleden zorgt er bijvoorbeeld voor dat de overheid geen rol hoeft te spelen in het selecteren van deelnemers aan de gesprekstafels. Dit zou de bevindingen van de dialoog kunnen sturen en deze daarmee aan waarde doen verliezen. De leden van het Adviescollege dialooggroep slavernijverleden handelen niet op last van ruggespraak met een bepaalde achter-

ban.

De dialooggroep zal bestaan uit een groep mensen die vanuit zowel hun persoonlijke achtergrond als vanuit de maatschappelijke functies die zij bekleden affiniteit hebben met het onderwerp slavernijverleden. Zij kunnen ervoor zorgen dat de Nederlandse maatschappij in brede zin goed vertegenwoordigd is in de dialoog over het slavernijverleden. Bestaande advies-colleges kennen niet een samenstelling van een groep mensen met een dergelijke achtergrond en ervaring. Deze adviestaak kan daarom niet worden opgedragen aan een bestaand adviescollege.

Deze toelichting is mede namens de staatssecretaris van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, gezien zijn verantwoordelijk voor de Kaderwet adviescolleges. Het Adviescollege dialooggroep slavernijverleden is een adviescollege als bedoeld in artikel 6 van de Kaderwet adviescolleges.

De Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties,

K.H. Ollongren

1

Kamerstukken II 2018/19, 35 000 VII, nr. 101.

› Over deze website	› Informatie hergebruiken	› Open data	› MijnOverheid.nl
› Contact	› Privacy en cookies	› Linked Data Overheid	› Rijksoverheid.nl
› English	› Toegankelijkheid	› PUC Open Data	› Ondernemersplein
› Help	› Sitemap		› Werkenbijdeoverheid.nl
› Zoeken			

Staatsblad, Staatscourant en Tractatenblad worden met ingang van 1 juli 2009 als pdf-bestanden uitgegeven. De hier aangeboden pdf-bestanden van deze bladen vormen de formele bekendmakingen in de zin van de Grondwet. Voor publicaties van voor deze datum geldt dat alleen de in papieren vorm uitgegeven bladen formele status hebben; de hier aangeboden elektronische versies daarvan worden bij wijze van service aangeboden.

**Ministerie van Binnenlandse Zaken en
Koninkrijksrelaties**

> Retouradres Postbus 20011 2500 EA Den Haag

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer
der Staten-Generaal
Postbus 20018
2500 EA DEN HAAG

**Ministerie van
Binnenlandse Zaken en
Koninkrijksrelaties**
Turfmarkt 147
Den Haag
Postbus 20011
2500 EA Den Haag

Kenmerk
2020-0000365177
Uw kenmerk

Datum   1 juli 2020
Betreft   Instelling Adviescollege dialooggroep slavernijverleden

Met deze brief informeer ik uw Kamer over de wijze waarop de dialoog over het slavernijverleden wordt vormgegeven¹.

In juli vorig jaar heb ik uw Kamer per brief² op de hoogte gesteld van het voornemen om een dialoog over het slavernijverleden te gaan houden. In die brief stond dat het kabinet het van groot belang acht dat er een dialoog plaatsvindt over het slavernijverleden, en over de doorwerking daarvan in de hedendaagse samenleving. Deze dialoog is gericht op verbinding en op een bredere erkenning en inbedding van dit gedeelde verleden.

In overleg met mijn collega's van Sociale Zaken en Werkgelegenheid en van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, heb ik zorgvuldig nagedacht over een aanpak die past bij de diverse opvattingen over dit onderwerp. Dit heeft gescreëerd in het instellen van een ónafhankelijk Adviescollege dialooggroep slavernijverleden, dat tot taak heeft deze dialoog te organiseren gericht op de Nederlandse samenleving in zijn geheel en in het Caribisch deel van het Koninkrijk. De dialoog zal worden gevoerd in sectorale gesprekstafels in Nederland en in regionale gesprekstafels in het Caribisch deel van het Koninkrijk. Daarmee staat een inclusieve benadering bij de dialoog voorop. Ook maatschappelijke organisaties zullen betrokken worden. De dialooggroep zal eigen keuzes maken over de exacte invulling van de gesprekstafels.

Het Adviescollege dialooggroep slavernijverleden bestaat uit:

1. de heer mr. F.M.d.I.S. Goedgedrag, tevens voorzitter;
2. de heer E.S. Davids;
3. mevrouw mr. L.Y. Gonçalves-Ho Kang You;
4. mevrouw dr. J.L. Kool-Blokland;
5. de heer I. G. L. E. de Randamie;

---

¹ Conform artikel 6, lid 2 van de Kaderwet adviescolleges, betreffende het informeren van beide Kamers der Staten-Generaal over de instelling van een eenmalig adviescollege. En conform de toezegging in de brief aan de Tweede Kamer over de Kabinetsaanpak van discriminatie, Kamerstukken II 2019/20, 35000-VII-101.

² Kamerstukken II 2019/20, 30950-185

**Ministerie van
Binnenlandse Zaken en
Koninkrijksrelaties**

6. de heer R. R. Severina.

Daarnaast komt er een vaste groep van circa vier of vijf wetenschappers die de dialooggroep gevraagd en ongevraagd zullen adviseren.

Het instellen van het Adviescollege dialooggroep slavernijverleden waarborgt dat de dialoog over het slavernijverleden onafhankelijk van de overheid gevoerd kan worden. De overheid faciliteert slechts de dialoog. Dat is van belang, omdat de Nederlandse overheid gezien kan worden als een partij in deze discussie. Het instellen van het Adviescollege dialooggroep slavernijverleden zorgt er bijvoorbeeld voor dat de overheid geen rol speelt in het selecteren van deelnemers aan de gesprekstafels. De leden van het Adviescollege dialooggroep slavernijverleden handelen daarnaast niet op last of ruggespraak van een bepaalde achterban, maar op persoonlijke titel.

Voor 1 mei 2021 zal de dialooggroep een rapportage aan mij aanbieden met de bevindingen van de dialoog. Deze bevindingen zal ik met uw Kamer delen.

De minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties,

drs. K. H. Ollongren

STAATSCOURANT

Officiële uitgave van het Koninkrijk der Nederlanden sinds 1814.

Regeling van de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties van 23 april 2021, 2021-0000206889, tot wijziging van de Regeling instelling Adviescollege dialooggroep slavernijverleden (Wijzigingsregeling Regeling instelling Adviescollege dialooggroep slavernijverleden)

De minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, handelende in overeenstemming met het gevoelen van de ministerraad;

Gelet op artikel 6, eerste lid, van de Kaderwet adviescolleges;

BESLUIT:

Artikel 1

In artikel 4, eerste lid, van de Regeling instelling Adviescollege dialooggroep slavernijverleden wordt 'voor 1 mei 2021' gewijzigd in 'uiterlijk 1 juli 2021'.

Artikel 2

Deze regeling treedt in werking met ingang van 1 mei 2021. Indien de Staatscourant waarin deze regeling wordt geplaatst, wordt uitgegeven na 30 april 2021, treedt zij in werking met ingang van de dag na de datum van uitgifte van de Staatscourant waarin zij wordt geplaatst, en werkt zij terug tot en met 1 mei 2021.

Artikel 3

Deze regeling wordt aangehaald als: Wijzigingsregeling Regeling instelling Adviescollege dialooggroep slavernijverleden.

Deze regeling zal met de toelichting in de Staatscourant worden geplaatst.

*De Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties,
K.H. Ollongren*

TOELICHTING

1. Inleiding

Deze regeling strekt tot wijziging van de Regeling instelling Adviescollege dialooggroep slavernijverleden. De wijziging houdt in dat het adviescollege uiterlijk op 1 juli 2021 zijn advies zal uitbrengen, in plaats van uiterlijk op 1 mei 2021, zoals eerder was vastgelegd in de oorspronkelijke Regeling instelling Adviescollege dialooggroep slavernijverleden¹.

2. Achtergrond

In een brief aan de Tweede Kamer en Eerste Kamer van 1 juli 2020² is aangekondigd dat er een adviescollege wordt ingesteld dat de opdracht krijgt om een maatschappelijke dialoog over het slavernijverleden te organiseren en hierover een advies met bevindingen op te stellen. Het Adviescollege dialooggroep slavernijverleden is ingesteld met de Regeling instelling Adviescollege dialooggroep slavernijverleden. Het adviescollege is conform artikel 6 van deze regeling in werking getreden op 21 juli 2020 en de instellingsduur vervalt per 1 september 2021.

De benoeming van de leden van dit adviescollege en de vaststelling van hun vergoeding is geregeld in een apart besluit van de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties³. Het Adviescollege dialooggroep slavernijverleden bestaat uit een voorzitter en vijf leden.

Het Adviescollege dialooggroep slavernijverleden heeft te kennen gegeven niet voor 1 mei 2021 een advies met bevindingen uit te kunnen brengen. Het adviescollege verwacht dit advies uiterlijk 1 juli 2021 af te ronden. Om die reden wijzigt deze regeling artikel 4, eerste lid, van de Regeling instelling Adviescollege dialooggroep slavernijverleden: het adviescollege brengt zijn advies met bevindingen uiterlijk op 1 juli 2021 uit aan de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties.

De reden voor de vertraging is het coronavirus en de daarmee samenhangende maatregelen. Deze maatregelen brengen uitdagingen mee voor het organiseren en uitvoeren van een maatschappelijke dialoog over het Nederlandse slavernijverleden: fysieke bijeenkomsten konden en kunnen niet goed doorgang vinden. Dit heeft het adviescollege ertoe doen besluiten de planning aan te passen en grotendeels over te stappen op een digitale dialoog.

Eerder zijn de Tweede Kamer en Eerste Kamer er al per brief van 14 januari 2021⁴ van op de hoogte gesteld dat de oorspronkelijk voorzitter van het adviescollege, de heer Frits Goedgedrag, vanwege de coronamaatregelen niet vanuit zijn woonplaats op Aruba naar Nederland kon reizen en daardoor moest besluiten zijn werkzaamheden als voorzitter neer te leggen. Hij is als voorzitter van het Adviescollege dialooggroep slavernijverleden opgevolgd door mevrouw Dagmar Harriët Oudshoorn-Tinga.

*De Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties,
K.H. Ollongren*

---

¹ Stcrt 2020, 38358.

² Kamerstukken II 2019/20, 35 300 VII, nr. 132.

³ Stcrt 2020, 38357.

⁴ Kamerstukken II 2020/21, 35 570 VII, nr. 88.

Ministerie van Binnenlandse Zaken en
Koninkrijksrelaties

10.1.d

**Directoraat-generaal
Bestuur, Ruimte en Wonen**
Directie Democratie en
Bestuur

www.rijksoverheid.nl
www.facebook.com/minbzk
www.twitter.com/minbzk
www.linkedin.com/company/ministerie-van-bzk

Kenmerk
2021-0000034707

Uw kenmerk

Datum

Betreft   benoeming tot voorzitter van het Adviescollege dialooggroep
slavernijverleden

Geachte 10.1.d

Ik ben verheugd om u met bijgaand benoemingsbesluit te benoemen als voorzitter, tevens lid, van het Adviescollege dialooggroep slavernijverleden.

Uw benoemingsbesluit, waarin ook is opgenomen dat u afziet van de vergoeding voor de functie van voorzitter, wordt gepubliceerd in de Staatscourant.

Graag dank ik u hartelijk voor uw bereidheid om u voor dit maatschappelijk onderwerp in te spannen. Een brede dialoog over het Nederlandse slavernijverleden, en over de doorwerking daarvan in onze samenleving van vandaag, is geen eenvoudige opgave, maar wel een belangrijke. Het onderwerp kent veel gevoeligheden. Juist daarom waardeer ik uw inzet zeer: een breed maatschappelijk gesprek over het slavernijverleden kan bijdragen aan meer begrip tussen verschillende groepen, aan meer kennis over het slavernijverleden, en aan een bredere erkenning en inbedding van dit gedeelde verleden.

Ik kijk ernaar uit om u en de andere leden van de dialooggroep later dit jaar in persoon te ontmoeten en met u in gesprek te gaan over uw bevindingen.

Ik wens u veel succes bij uw werkzaamheden.

Hoogachtend,
De minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties,

drs. K.H. Ollongren

**Besluit van de Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, van 25 januari 2021
kenmerk 2021-0000034612, houdende ontslag en benoeming van de voorzitter van het
Adviescollege dialooggroep slavernijverleden**

De Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties,
Handelende in overeenstemming met het gevoelen van de ministerraad;

Gelet op artikel 3 van de Regeling instelling Adviescollege dialooggroep slavernijverleden, artikel 6,
derde lid, van de Kaderwet adviescolleges en artikel 2, eerste en tweede lid, van de Wet
vergoedingen adviescolleges en commissies;

Besluit:

Artikel 1

Met ingang van 14 januari 2021 wordt aan de heer mr. F.M.d.I.S. Goedgedrag op zijn verzoek eervol
ontslag verleend als lid, tevens voorzitter, van het Adviescollege dialooggroep slavernijverleden.

Artikel 2

Met ingang van 14 januari 2021 wordt mevrouw drs. D.H. Oudshoorn-Tinga, benoemd tot lid, tevens
voorzitter van het Adviescollege dialooggroep slavernijverleden.

Artikel 3

Het lid, tevens voorzitter, mevrouw drs. D.H. Oudshoorn-Tinga, van het Adviescollege dialooggroep
slavernijverleden, ziet af van de vaste vergoeding op grond van artikel 3 van het Besluit benoeming
en vergoeding leden Adviescollege dialooggroep slavernijverleden.

Artikel 4

Dit besluit treedt in werking met ingang van de dag na de datum van uitgifte van de Staatscourant
waarin het wordt geplaatst en werkt terug tot en met 14 januari 2021, en vervalt met ingang van 1
september 2021.

Dit besluit zal in de Staatscourant worden geplaatst.

De Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties,

K.H. Ollongren

Ministerie van Binnenlandse Zaken en
Koninkrijksrelaties

Aan	Minister BZK	DGBRW
Van	Dir DenB	DenB
		Contactpersoon
		[10.1.d]
		[10.1.d]
		Datum
		2 maart 2021
		Kenmerk
		2021-0000121948
		Samengewerkt met
		-CZW

nota

Nota aanpassing dialoog slavernijverleden+verzoek
Rotterdam

Aanleiding

Aanleiding voor deze nota is dat het adviescollege dialooggroep slavernijverleden bezig is met een aangepast plan van aanpak en het eindrapport niet voor 1 mei 2021 zal opleveren en daarnaast het verzoek van wethouder Wybenga van Rotterdam voor een overleg over het slavernijverleden.

Advies/actie

1. Akkoord gaan met inplannen overleg met de voorzitter van het adviescollege dialooggroep slavernijverleden i.v.m. aangepast plan van aanpak en aangepaste planning
2. Akkoord gaan met inplannen overleg met wethouder Rotterdam over excuses slavernijverleden.

Kern

Het adviescollege zal het eindrapport niet voor 1 mei kunnen opleveren. Ook ziet het adviescollege geen mogelijkheden om geschikte tussenresultaten op te leveren. Over het aangepaste plan van aanpak en het tijdpad, gaat de voorzitter graag op korte termijn met u in gesprek.

Toelichting

Ad 1. Medio januari is [10.1.d] als nieuwe voorzitter gestart. Na een oriëntatiefase constateert zij **aandachtspunten** op 3 aspecten:

1. De dialooggroep zelf: niet alle leden dragen de opdracht om gesprekstafels in maatschappelijke sectoren te organiseren, er zijn brokjes activiteiten verricht maar een samenhangend geheel ontbreekt nog, discussies worden steeds over gedaan en dit belemmert besluitvorming. De dialooggroep lijkt onvoldoende in te zien dat knopen moeten worden doorgehakt om een dialoog te organiseren. O.a. vanwege de coronamaatregelen zijn nog geen gesprekstafels georganiseerd.
2. Er zijn wetenschappers aangezocht om te adviseren over de vragen uit de motie Nicolai, maar i.p.v. de gevraagde 3 producten van 3 groepjes van 3 wetenschappers gaat dit nu 7 producten opleveren. Ook is er nu twijfel bij de dialooggroep of dit wel de juiste wetenschappers zijn, hoewel de dialooggroep hier toe zelf heeft besloten.

Datum
2 maart 2021
Kenmerk
2021-0000121948

3. De ondersteuning. BZK heeft een secretaris, communicatieadviseur en projectondersteuner ingehuurd. Om resultaten te boeken op afzienbare termijn is nu meer nodig.

Oplossingen:

1. De dialooggroep werkt nu met spoed aan een aangepast plan van aanpak, waarin naast de gesprekstafels in maatschappelijke sectoren, ook een bredere maatschappelijke dialoog wordt opgenomen. Hierbij komt ook aandacht voor jongeren en maatschappelijke stakeholders en voor wat er nu al wel digitaal kan. De planning wordt aangepast naar oplevering 1 juli. Men ziet geen mogelijkheden voor tussenproducten. Om de planning van 1 juli te halen zal er overigens nog hard gewerkt moeten worden. Met de voorzitter is regelmatig contact.
2. Er wordt een extra opdracht uitgezet aan een instituut die voor een meer samenhangend en aanvullend beeld moet zorgen t.a.v. de vragen in de motie Nicolai.
3. BZK heeft aangeboden om meer ondersteuning in te kopen en bespreekt de invulling daarvan met de voorzitter. Dit betreft externe inhuren en opdrachtverlening.

Ad 2. Eerder is n.a.v. het collegebesluit van Rotterdam (zie bijlage) aan u de vraag voorgelegd of u bereid bent om met de wethouder van Rotterdam in gesprek te gaan over het vraagstuk van excuses. Rotterdam wil in het najaar hierover een standpunt formuleren. U heeft aangegeven hiertoe bereid te zijn. Inmiddels is ambtelijk vernomen dat wethouder Wybenga graag een afspraak maakt. Rotterdam is overigens ook zeer geïnteresseerd in de uitkomsten van de dialoog.

In de tussentijd heeft de MP, na afloop van de MR van 12 februari jl. n.a.v. vragen over het door I&O Research uitgevoerde onderzoek in opdracht van Trouw naar excuses (zie bijlage), verklaard dat dit demissionaire kabinet geen excuses voor het slavernijverleden zal aanbieden.

Recent heeft het NiNsee een brief gestuurd aan MBZK en MOCW met een groot aantal punten. Eén van deze punten gaat over excuses. NiNsee acht een voortraject nodig richting excuses, alsmede een natraject, en ziet 2023 (het aangekondigde herdenkingsjaar), als een goed moment voor excuses van het Rijk. Deze brief zal eerst interdepartementaal en vervolgens met het NiNsee worden besproken alvorens deze aan u wordt voorgelegd.

De dialooggroep slavernijverleden zal naar verwachting ook ingaan op het vraagstuk excuses in het eindrapport. Het college van BenW van Amsterdam zal naar verwachting op 1 juli 2021 excuses aanbieden.

Het gesprek met Rotterdam, de brief van het NiNsee en het rapport van de dialooggroep, kunnen evt. in combinatie met de formatie, bijdragen aan dit vraagstuk.

Ministerie van Binnenlandse Zaken en
Koninkrijksrelaties

TER ONDERTEKENING

Aan	Minister BZK
Van	dDenB

DGBRW
DenB
Contactpersoon
10.1.d
10.1.d

Datum
21 januari 2021

Kenmerk
2021-0000035020

Bijlage(n)
2

Samengewerkt met
-CZW
-DGOO/AenO2

nota

Nota benoemingsbesluit voorzitter Adviescollege
dialooggroep slavernijverleden

Aanleiding

Onlangs is aan de EK en TK gemeld dat 10.1.d de nieuwe voorzitter wordt van het Adviescollege dialooggroep slavernijverleden. Om dit formeel af te ronden is een benoemingsbesluit nodig (bijgevoegd) en een benoemingsbrief (bijgevoegd). Ook komt de opdracht van het Adviescollege aan de orde in deze nota.

Advies/actie

- Bijgevoegd benoemingsbesluit ondertekenen. Hierna vindt publicatie in de Staatscourant plaats.
- Bijgevoegde benoemingsbrief ondertekenen.
- Instemmen met het bieden van ruimte voor en verbreding van de activiteiten van de dialooggroep, met als oogmerk een goede voortzetting, versnelling en afronding.

Kern

- Het benoemingsbesluit regelt het ontslag van de 10.1.d en de benoeming van 10.1.d. Zij ziet af van vergoeding voor haar werkzaamheden voor het Adviescollege. Ontslag en benoeming gaan in met terugwerkende kracht op 14 januari jl., de dag waarop het parlement is geïnformeerd. Hierna vindt nog publicatie in de Staatscourant plaats.
- De benoemingsbrief is gericht aan 10.1.d en zal door DenB per mail worden verstuurd.
- De nieuwe voorzitter heeft op basis van gevoerde gesprekken met leden van de dialooggroep aangegeven dat een zekere ruimte voor en verbreding van de activiteiten van de dialooggroep nodig zijn om tot een goede voortzetting, versnelling en afronding te komen.
- Daarbij wordt op dit moment gedacht aan:
  - Meer aandacht voor de polen in de dialoog, met name voor de gemeenschappen van nazaten van tot slaaf gemaakten. Sommige leden van de dialooggroep zijn bevreesd dat met de dialoog via gesprekstafels in maatschappelijke sectoren, het "zwarte" perspectief onvoldoende tot uiting komt. Dit is waarschijnlijk ook de reden waarom tot nu toe weinig voortgang is geboekt.
  - Het betrekken van jongeren bij de dialoog.
- Bovenstaande komt dan naast de opdracht om een dialoog te organiseren in maatschappelijke sectoren in Nederland en gesprekstafels in het Caribisch gebied, en de later doorgeleide motie Nicolaï. De uitbreiding biedt wel meer

Datum
21 januari 2021
Kenmerk
2021-0000035020

mogelijkheden om ook in deze tijd van corona-maatregelen (digitaal) actie te ondernemen.

- Geadviseerd wordt daarom om hiervoor ruimte te bieden.
- De signalen die van het adviescollege komen zijn dat 1 mei niet gehaald gaat worden voor het aanbieden van het eindrapport. Ambtelijk BZK heeft aangegeven dat tussenresultaten wel nodig zijn en dat het niet halen van de einddatum van 1 mei formeel gemeld moet worden aan de minister van BZK. Wij sturen erop dat eventueel uitstel niet te lang duurt.

Ministerie van Binnenlandse Zaken en
Koninkrijksrelaties

Aan	De minister van BZK	DGBRW
Van	10.1.d	DenB
		Contactpersoon
		10.1.d
		10.1.d
		Datum
		13 april 2021
	Kenmerk	2021-0000201034
	Bijlage(n)	2
	Samengewerkt met	- CZW - DGOU/A&O

nota

Kamerbrieven Wijziging Instellingsregeling Adviescollege dialooggroep slavernijverleden

Aanleiding

De Eerste Kamer en de Tweede Kamer dienen ervan op de hoogte te worden gesteld dat het Adviescollege dialooggroep slavernijverleden niet vóór 1 mei 2021 een advies met bevindingen oplevert zoals oorspronkelijk gepland, maar uiterlijk op 1 juli 2021. Hierop wordt de instellingsregeling van het adviescollege aangepast.

Advies/actie

- Graag alvast uw ondertekening van bijgevoegde brieven die de Eerste en Tweede Kamer op de hoogte brengen van de wijziging van de instellingsregeling van het Adviescollege dialooggroep slavernijverleden.

Kern

- De brieven aan de EK en TK verschillen op één punt van elkaar: in de brief aan de EK staat een korte extra passage met de mededeling dat met de nieuwe deadline voor het adviescollege, ook uitstel nodig is in verband met een reactie op de aangehouden motie Nicolaï. Het verzoek in deze motie heeft u, zoals eerder aan de Kamer vermeld, doorgeleid naar het Adviescollege dialooggroep slavernijverleden.

Toelichting

- De brieven aan beide Kamers kunnen pas verzonden worden nadat de MR akkoord is gegaan met de voorgestelde wijziging van de instellingsregeling.
- De MR-behandeling daarvan is voorzien voor de MR van 23 april. De stukken daarvoor gingen separaat al naar u toe.

Ministerie van Binnenlandse Zaken en
Koninkrijksrelaties

TER BESLUITVORMING

Aan De minister van BZK
Van **10.1.d**

DGBRW
DenB
Contactpersoon
10.1.d
10.1.d

Datum
12 april 2021
Kenmerk
2021-0000190580
Bijlage(n)
4
Samengewerkt met
- CZW
- DGOU/A&O

nota

Wijziging Instellingsregeling Adviescollege dialooggroep slavernijverleden

Aanleiding

Het Adviescollege dialooggroep slavernijverleden heeft te kennen gegeven niet vóór 1 mei 2021 een advies met bevindingen uit te kunnen brengen, maar dit uiterlijk op 1 juli 2021 te zullen doen. Daarop moet de instellingsregeling van het adviescollege worden aangepast.

Advies/actie

- Graag uw ondertekening van het MR-aanbiedingsformulier en daarmee uw akkoord met de 'Wijzigingsregeling Regeling instelling Adviescollege dialooggroep slavernijverleden'.

Kern

- Het Adviescollege dialooggroep slavernijverleden heeft hinder ondervonden van het coronavirus en de daarmee samenhangende maatregelen. Deze maatregelen brengen uitdagingen mee voor het organiseren en uitvoeren van een maatschappelijke dialoog over het Nederlandse slavernijverleden: fysieke bijeenkomsten konden en kunnen niet goed doorgang vinden.
- Het adviescollege heeft daarom besloten de planning aan te passen, de dialoog te verbreden en voor een groot deel over te stappen op een digitale dialoog.
- De dialooggroep heeft u per mail van 12 april (zie bijlage) van de vertraging en de nieuwe planning op de hoogte gebracht.
- In de wijzigingsregeling is nu opgenomen dat de dialooggroep uiterlijk op 1 juli 2021 aan u een advies met bevindingen uitbrengt.
- Het halen van de datum van 1 juli is van belang vanwege de jaarlijkse herdenking van de afschaffing van de slavernij en de viering van Keti Koti.

Toelichting

- I.v.m. uw eerdere toezegging dienen de beide Kamers vóór 1 mei (de oorspronkelijke opleveringsdatum van het advies van de dialooggroep) op de hoogte te worden gebracht van de nieuwe datum.
- Om dit op tijd te halen, en ook omdat u op 30 april niet zelf bij de MR aanwezig bent, is het gewenst dit stuk te laten agenderen op de MR van vrijdag 23 april. Dat betekent uiterlijk aanbieden bij AZ op vrijdag 16 april vóór 12:00.
- Op dinsdag 20 april staat er een digitale ontmoeting met de dialooggroep voor u gepland, waarin de dialooggroep u zal bijpraten over hun nieuwe planning.

Ministerie van Binnenlandse Zaken en
Koninkrijksrelaties

Aan	De minister van BZK en de staatssecretaris van BZK	DGBRW DenB
Van	10.1.d 10.1.d	Contactpersonen 10.1.d 10.1.d
		10.1.d 10.1.d
		Datum 29 juni 2020
		Kenmerk 2020-0000394815
		Bijlage(n) 8
		Samengewerkt met - A&O - CZW - COM - KR

nota

Instellingsstukken en benoemingsbrieven Adviescollege
dialooggroep slavernijverleden

Aanleiding

De MR van 26 juni 2020 heeft de instelling en samenstelling van het Adviescollege dialooggroep slavernijverleden aanvaard. Met deze aanvaarding kunt u, minister en staatssecretaris, de instellingsregeling ondertekenen. En kunt u, minister, het benoemingsbesluit en de benoemingsbrieven ondertekenen.

Advies/actie

Aan de minister van BZK: graag uw akkoord voor de volgende acties:

- Ondertekening en publicatie van de instellingsregeling;
- Ondertekening en publicatie van het benoemingsbesluit;
- Ondertekening en verzending van de zes benoemingsbrieven.

Aan de staatssecretaris van BZK:

- Vanuit uw verantwoordelijkheid voor de Kaderwet adviescolleges graag uw ondertekening van de instellingsregeling.

Kern

- 10.2.g Dit overleg heeft plaatsgehad; conclusie is dat de dialooggroep niet wordt uitgebreid en er een aparte groep wetenschappers komt die de dialooggroep gevraagd en ongevraagd adviseert. Dus kunnen deze laatste stappen worden gezet, zodat de dialoog formeel van start kan gaan.
- Met de huidige samenstelling voldoet het adviescollege aan de vereisten die BZK aan de samenstelling van adviescolleges stelt: minstens 30% vrouw, minstens 30% man en minstens 10% personen met een niet-westerse migratieachtergrond.
- De instellingsregeling (incl. toelichting) en het benoemingsbesluit zullen na ondertekening in de Staatscourant worden gepubliceerd.
- De benoemingsbrieven worden als bijlage per mail naar de leden van het adviescollege verzonden, met in die mail ook andere praktische informatie voor de leden, bijvoorbeeld over de wijze van uitbetaling van de vergoedingen.
- Artikel 6, lid 2, van de Kaderwet adviescolleges bepaalt dat beide Kamers geïnformeerd moeten worden over de instelling van een eenmalig adviescollege. De Kamerbrieven daartoe zijn separaat met MBZK gedeeld en worden op woensdag 1 juli verzonden.

Ministerie van Binnenlandse Zaken en
Koninkrijksrelaties

TER BESLUITVORMING

Aan
Van

Minister BZK

10.1.d

DGBRW/D&B
Democratie

Contactpersoon
10.1.d
10.1.d

Datum
14 juni 2021

Kenmerk
2021-0000315957

Samengewerkt met
- Speechschrijver
- Protocol

nota

Slavernijverleden: speech herdenking en ontvangst
rapport Dialooggroep

Aanleiding

De concept-speech voor de herdenking van het slavernijverleden op 1 juli.

Advies/actie

- Uw instemming met een overleg op korte termijn tussen u, dD&B, speechschrijver en COM over de inhoud van uw speech en communicatie rondom de herdenking.
- Uw instemming met het programma en de communicatie rondom uw ontvangst van het rapport van de commissie slavernijverleden op 1 juli.
- Politiek sonderen kernboodschap speech 1 juli *en marge* van de MR 18/6.

Kern

Speech

De speech die u op 1 juli uitspreekt zal maatschappelijk en politiek onder een vergrootglas komen te liggen. Het huidige concept voor de speech is, ook in vergelijking met de toespraak die minister Van Engelshoven vorig jaar bij dezelfde gelegenheid hield, behoudend. Dit behoudende beeld wordt versterkt door de excuses die burgemeester Halsema in haar speech (na die van u) hoogstwaarschijnlijk zal aanbieden voor de rol die het bestuur van Amsterdam heeft gespeeld in het slavernijverleden. De afdeling Democratie adviseert daarom de concept-speech proactiever te maken door o.a.:

- Het noemen van 2023 als herdenkingsjaar voor 150 jaar daadwerkelijke (vs. 140 jaar officiële) afschaffing van de slavernij.
- Opperen dat het volgende kabinet zou kunnen besluiten tot historisch onderzoek naar de precieze rol van de Nederlandse overheid bij slavernij, zoals Amsterdam en Rotterdam dat als lokale overheden hebben gedaan.
- Benoemen dat er op landelijk niveau nog een weg te gaan is naar excuses voor het slavernijverleden, maar dat de gezamenlijke route die we nu afleggen net zo belangrijk is.
- Verwijzen naar de conclusies van het adviescollege. Naar verwachting ontyangen wij op 18 juni de conceptversie van het rapport om uw speech hierop af te kunnen stemmen.

Datum
14 juni 2021
Kenmerk
2021-0000315957

Programma en communicatie ontvangst rapport

De NOS zal zowel aan de overhandiging van het rapport als aan de herdenking van het slavernijverleden aandacht besteden. NiNsee [10.1.d] (organisator van de Nationale Herdenking Slavernijverleden) en [10.1.d] [10.1.d] Adviescollege Dialooggroep Slavernijverleden) hechten eraan op 1 juli zo veel mogelijk gezamenlijk op te trekken met u en burgemeester Halsema. De burgemeester heeft aangegeven geen gezamenlijk persmoment te willen. Wij stellen de invulling van het programma als volgt voor:

- Aanwezigheid van [10.1.d] tijdens de overhandiging van het rapport van het Adviescollege.
- Na afloop van de overhandiging staan u en [10.1.d] de pers te woord. Aansluitend gezamenlijke wandeling naar de herdenking in het Oosterpark.
- Na afloop van de herdenking kunt u eventuele persvragen beantwoorden (bijv. reactie op Amsterdamse excuses), maar daarvoor wordt geen separate gelegenheid georganiseerd. De excuses van burgemeester Halsema zullen naar verwachting veel media-aandacht genereren.
- Het Adviescollege brengt zelf een persbericht naar buiten over de publicatie van het rapport, dat ook op Rijksoverheid.nl wordt gepubliceerd.
- In overleg met COM kunnen op de socials een foto van de overhandiging en een persoonlijke reactie van u worden geplaatst.

G4

De G4, waarvan naast Amsterdam ook in beginsel Rotterdam positief staan tegenover het maken van excuses, zal naar verwachting kort voor het debat over racisme en discriminatie op 30 juni een lobbybrief naar de Tweede Kamer sturen waarin wordt gepleit voor een duidelijke stellingname en beleidsrespons van het Rijk op het thema slavernijverleden.

Interdepartementale afstemming

Ambtelijk zal uw speech worden afgestemd met OCW, SZW en AZ (en wordt de speech voorgelegd aan een sensitivity reader).

Wij stellen voor om de kernboodschappen van de speech te sonderen en marge van de MR van 18/6 bij uw collega's van OCW, J&V, SZW en bij MP. U zult daarvoor separaat inbreng ontvangen.

Van: [REDACTED]
Aan: [REDACTED]
Onderwerp: FW: Slavernijverleden
Datum: vrijdag 23 juli 2021 11:07:09
Bijlagen: image001.png

Deze mail ter info.

Van: [REDACTED] @minbzk.nl>
Verzonden: donderdag 4 maart 2021 09:40
Aan: [REDACTED] @minjenv.nl>; [REDACTED] [REDACTED] o@minszw.nl>
CC: [REDACTED] @minjenv.nl>; [REDACTED] [REDACTED] [REDACTED] @minbzk.nl>
Onderwerp: RE: Slavernijverleden

Dag [REDACTED]

Zojuist even overleg gehad met mijn collega. Zij heeft eerder al met JenV gesproken over naamsverandering. Of het adviescollege iets gaat zeggen over naamsverandering weten we niet. De opdracht van het college is om vooral een dialoog te organiseren. Deze vindt onafhankelijk van BZK plaats. We kunnen dus ook niet op de uitkomsten vooruit lopen.

Vriendelijke groet,

[REDACTED]

Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties
Directie Democratie en Bestuur; DG Bestuur, Ruimte en Wonen
Postbus 20011 | 2500 EA | Den Haag
Turfmarkt 147 | 2511 DP | Den Haag

[REDACTED]
www.riksoverheid.nl
www.erkendetalen.nl

Van: [REDACTED] @minjenv.nl>
Verzonden: donderdag 4 maart 2021 09:17
Aan: [REDACTED] @minszw.nl>; [REDACTED] [REDACTED] [REDACTED] @minbzk.nl>
CC: [REDACTED] @minjenv.nl>
Onderwerp: RE: Slavernijverleden

Veel dank [REDACTED]

@10.1.d zou ik deze ochtend al even een kwartiertje kunnen bellen? Dan kan ik nader introduceren vanwaar onze interesse komt om met jou in gesprek te gaan. Tevens, vanmiddag spreken we de Minister voor Rechtsbescherming over het verzoek dat Amsterdam heeft gestuurd, en daarvoor zouden we graag weten of/wat voor signalen bij de dialooggroep bekend zijn over het onderwerp van naamswijziging n.a.v. een slavernijverleden.
In de CC mijn collega 10.1.d Maril is mede werkzaam op het dossier naamrecht en naamswijziging.

Ik hoor graag.

Hartelijke groet,

10.1.d
10.1.d

Ministerie van Justitie en Veiligheid
Directoraat-Generaal Straffen en Beschermen
Directie Beschermen, Aanpakken en Voorkomen
10.1.d
Turfmarkt 147 | 2511 DP | Den Haag | N26
10.1.d
10.1.d @minjenv.nl

Van: 10.1.d @minjenv.nl>

Verzonden: donderdag 4 maart 2021 08:45

Aan: 10.1.d @minjenv.nl; 10.1.d

10.1.d

10.1.d @minbzk.nl>

Onderwerp: RE: Slavernijverleden

Beste 10.1.d

Bij deze breng ik jullie met elkaar in contact met betrekking naamsverandering.

@10.1.d kan jou wellicht verder brengen met dit vraagstuk wat contacten betreft.

Met vriendelijke groet,

10.1.d

10.1.d

Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid
Expertise-unit Sociale Stabiliteit (ESS)
Parnassusplein 5 | 2511 VX | Den Haag |

10.1.d
10.1.d @minjenv.nl
www.sociaalstabiliteit.nl

SZW Divers
en Inclusief

Diversiteit is niet een kwestie van kleur.....maar een manier van denken.....

Van: 10.1.d @minjenv.nl>

Verzonden: woensdag 3 maart 2021 12:35

Aan: 10.1.d @minszw.nl>

Onderwerp: RE: Slavernijverleden

Beste 10.1.d

Veel dank voor de snelle terugkoppeling.

We wachten het contact af.

Ter aanvulling, morgenmiddag vindt een (deze week pas gepland) overleg plaats met de Minister voor Rechtsbescherming om het te hebben over de reactie op een verzoek uit de gemeente Amsterdam.

Het zou (indien mogelijk uiteraard) heel fijn zijn om van te voren al even contact te hebben met 10.1.d over wat voor signalen er omtrent naamswijziging bekend zijn binnen de dialooggroep Slavernijverleden.

Hartelijke groet,

10.1.d

10.1.d

Ministerie van Justitie en Veiligheid

Directoraat-Generaal Straffen en Beschermen

Directie Beschermen, Aanpakken en Voorkomen

10.1.d

Turfmarkt 147 | 2511 DP | Den Haag | N26

10.1.d

10.1.d @minjenv.nl

Van: 10.1.d @minszw.nl>

Verzonden: woensdag 3 maart 2021 12:18

Aan: 10.1.d @minjenv.nl>

Onderwerp: Slavernijverleden

10.1.d

Ik heb **10.1.d** gemaild met de vraag of zij met jou contact opneemt óf jij met haar op mag nemen. Zij is vandaag vrij zie ik. Zodra ik een reactie heb dan laat ik het weten.

10.1.d Is overigens van BZK en niet OCW. Zij is mijn contact mbt de dialoog

Met vriendelijke groet,

10.1.d

10.1.d

10.1.d

**Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid
Expertise-unit Sociale Stabiliteit (ESS)
Parnassusplein 5 | 2511 VX | Den Haag |**

10.1.d

mnszw.nl

www.sociaalstabiliteit.nl

S.A.W.
Divers
en inclusief

Diversiteit is niet een kwestie van kleur.....maar een manier van denken.....

Dit bericht kan informatie bevatten die niet voor u is bestemd. Indien u niet de geadresseerde bent of dit bericht abusievèlijk aan u is toegezonden, wordt u verzocht dat aan de afzender te melden en het bericht te verwijderen. De Staat aanvaardt geen aansprakelijkheid voor schade, van welke aard ook, die verband houdt met risico's verbonden aan het elektronisch verzenden van berichten.

This message may contain information that is not intended for you. If you are not the addressee or if this message was sent to you by mistake, you are requested to inform the sender and delete the message. The State accepts no liability for damage of any kind resulting from the risks inherent in the electronic transmission of messages.

Dit bericht kan informatie bevatten die niet voor u is bestemd. Indien u niet de geadresseerde bent of dit bericht abusievèlijk aan u is toegezonden, wordt u verzocht dat aan de afzender te melden en het bericht te verwijderen. De Staat aanvaardt geen aansprakelijkheid voor schade, van welke aard ook, die verband houdt met risico's verbonden aan het elektronisch verzenden van berichten.

Ministerie van Justitie en Veiligheid

This message may contain information that is not intended for you. If you are not the addressee or if this message was sent to you by mistake, you are requested to inform the sender and delete the message. The State accepts no liability for damage of any kind resulting from the risks inherent in the electronic transmission of messages.

Ministry of Justice and Security

Dit bericht kan informatie bevatten die niet voor u is bestemd. Indien u niet de geadresseerde bent of dit bericht abusievelijk aan u is toegezonden, wordt u verzocht dat aan de afzender te melden en het bericht te verwijderen. De Staat aanvaardt geen aansprakelijkheid voor schade, van welke aard ook, die verband houdt met risico's verbonden aan het elektronisch verzenden van berichten.

Ministerie van Justitie en Veiligheid

This message may contain information that is not intended for you. If you are not the addressee or if this message was sent to you by mistake, you are requested to inform the sender and delete the message. The State accepts no liability for damage of any kind resulting from the risks inherent in the electronic transmission of messages.

Ministry of Justice and Security

Van: [REDACTED]
Aan: [REDACTED]
Cc: [REDACTED]
Onderwerp: RE: Samen optrekken, samen versterken | samenwerking tussen partners
Datum: donderdag 10 juni 2021 09:21:18

Beste allen,

Dank voor het constructieve gesprek maandag en veel dank [REDACTED] voor deze opzet. De minister kan op 1 juli van 12:15-15:00 aanwezig zijn. Dat sluit goed aan bij de wens tot een gezamenlijk ontvangstmoment voorafgaand aan de herdenking. Daarnaast biedt het mogelijkheden v.w.b. een persmoment naderhand.

Graag zouden wij volgende week met jullie verkennen of we op dit laatste punt een voor iedereen passende vorm kunnen vinden, die ook ruimte laat om de herdenking te laten bezinken en praktisch werkbaar is (denk: locatie; als er, zeker voor het persmoment, iets denkbaar is in/zeer dichtbij het park dan scheelt dat 'reis'-tijd, zodat er meer ruimte is voor de inhoud)

Ik maak volgende week een ronde langs iedereen om te inventariseren wat er 17 juni besproken moet worden.

Hartelijke groet,

[REDACTED]

Van: [REDACTED] @amsterdam.nl>
Verzonden: woensdag 9 juni 2021 16:07
Aan: [REDACTED] @minbzk.nl> [REDACTED]
[REDACTED] @minbzk.nl>; [REDACTED] @ninsee.nl; [REDACTED] @ninsee.nl;
[REDACTED] @ninsee.nl; [REDACTED] @amnesty.nl; [REDACTED] @amsterdam.nl>
CC: [REDACTED] @gmail.com>; [REDACTED] @amsterdam.nl>
Onderwerp: RE: Samen optrekken, samen versterken | samenwerking tussen partners

Hallo [REDACTED], dank voor dit heldere voorstel.

Voorlopig ben ik aanspreekpunt binnen de gemeente. Ik zet dit door naar de woordvoering van het college en kabinet van burgemeester Halsema. Een reactie vanuit mij of collega's die het verder oppakken zal zeker spoedig volgen.

Hartelijke groet,

[REDACTED]

[REDACTED]

Van: [REDACTED]
Verzonden: woensdag 9 juni 2021 16:01
Aan: [REDACTED] @minbzk.nl>; [REDACTED]
[REDACTED] @minbzk.nl>; [REDACTED] @ninsee.nl; [REDACTED] @ninsee.nl;
[REDACTED] @ninsee.nl; [REDACTED] @amnesty.nl; [REDACTED] @amsterdam.nl> [REDACTED]
[REDACTED] @amsterdam.nl>
CC: [REDACTED] @gmail.com>

Onderwerp: Samen optrekken, samen versterken | samenwerking tussen partners

Beste mensen,

Wat fijn dat we op zoek zijn naar mogelijkheden om samen op te trekken. Hieronder een uitwerking van het voorstel dat we afgelopen dinsdag hebben besproken. Laten we kijken of we gezamenlijk kunnen optrekken en binnen onze organisaties hetzelfde enthousiasme weten te creëren als dat wat wij hadden met elkaar. Mocht dit lukken dan kunnen we komende week gebruiken om onze mogelijke samenwerking verder handen en voeten te geven.

Voorstel

- Dit jaar is er op 1 juli sprake van een unieke set van omstandigheden; de jaarlijkse herdenking, de mogelijke excuses van gemeente Amsterdam en het uitkomen van het rapport van het Adviescollege Dialooggroep Slavernijverleden (en de daaraan gekoppelde wens tot overhandiging aan de minister BZK op diezelfde dag).
- De mogelijke excuses van Amsterdam en het rapport van het adviescollege hebben naar verwachting een grote invloed op de media-aandacht die dag zelf en zullen mogelijk leiden tot een brede maatschappelijke discussie in de dagen daarna.
- Hoewel ieder partner/partij vanuit zijn eigen taken en verantwoordelijkheden een rol heeft op 1 juli, zijn de boodschappen die we naar buiten willen brengen complementair. Door een gezamenlijk optreden kunnen we elkaar versterken en ontstaat er zo een overkoepelende boodschap naar voren die meer kan zijn dan de som der delen.
- Het NiNsee is het Nederlandse instituut dat zich verantwoordelijk acht voor erkenning en herkenning van de rol van het slavernijverleden in het huidige tijdsgewricht. Tevens is het NiNsee verantwoordelijk voor de Nationale Herdenking.

Uitwerking zoals besproken

- Voor de herdenking zou de overhandiging van het rapport aan de minister plaats kunnen vinden door de voorzitter van het adviescollege. Dit in aanwezigheid van NiNsee. Het zou zeer op prijs worden gesteld als indien mogelijk ook de burgemeester van Amsterdam hierbij aanwezig zou kunnen zijn, dit om zo elkaars boodschap te versterken. Als locatie voor deze overhandiging werd de Muiderkerk (voormalig kantoor NiNsee) geopperd.
- Gezamenlijk lopen naar herdenking
- Herdenking met speeches minister en burgemeester; daarnaast geven ook de voorzitter van NiNsee en de inleidster van de herdenking een speech in het Oosterpark.
- Aansluitend een gezamenlijke persconferentie van NiNsee, gemeente Amsterdam, minister BZK en voorzitter adviescollege.

Uitgangspunten

- Als uitgangspunt in alle scenario's staat de herdenkingsceremonie en programmering

van NiNsee voorop. Niets mag afleiden van het momentum en de boodschap van de herdenking zelf.

- De andere partijen willen zich graag voegen rondom dit podium dat in de afgelopen jaren tot een eerbiedwaardig instituut is geworden.
- Allen zoeken naar een zo groot mogelijke impact voor hun eigen boodschap en daar bieden we elkaar de ruimte voor.
- Samenwerking hierin heeft ieders sterke voorkeur.

Voor de praktische uitwerking zal onder meer met de NOS in overleg moeten worden treden.

Deelnemers

- NiNsee
- BZK
- Gemeente Amsterdam
- Adviescollege Dialooggroep Slavernijverleden

Gevraagd beslissing

- Akkoord voor het gezamenlijk optrekken
- Inspannen voor een gezamenlijk programma (uitzoeken komende week)

Graag verneem ik jullie reactie, het is wellicht handig dat er 1 persoon per organisatie hiervoor de woordvoerder is (en afstemt met de rest) namens het adviescollege kan ik dat zijn. **10.1.d** heeft op zich genomen om in ieder geval voor de volgende vergadering een rondje te bellen om te inventariseren wat ieders verwachtingen en verlangens zijn.

Hartelijke groet

Adviescollege Dialooggroep Slavernijverleden

@collegeslavernij.nl

[Adviescollege_Dialooggroep_Slavernijverleden / www.ikzeteenstap.nl](http://Adviescollege_Dialooggroep_Slavernijverleden/)

Het Adviescollege Dialooggroep Slavernijverleden is in 2020 ingesteld door de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties. Zij heeft tot taak het opzetten van een maatschappelijke dialoog rondom het Nederlandse slavernijverleden en de doorwerking daarvan in de hedendaagse samenleving. De dialogen vinden in 2021 plaats in zowel het Nederlandse als Caribische deel van het koninkrijk. Het college werkt onafhankelijk en wordt onbezoldigd voorgezeten door Dagmar Oudshoorn (directeur Amnesty International Nederland).

De gemeente Amsterdam streeft naar optimale dienstverlening en zorgvuldige afhandeling van e-mailverkeer. Als deze e-mail niet voor u is bestemd, laat dit dan weten aan de afzender en verwijder de e-mail. Voor meer informatie:
www.amsterdam.nl/proclaimer

Van: 10.1.d
Aan: 10.1.d @ninsee.nl; 10.1.d @ninsee.nl; 10.1.d @ninsee.nl
Cc: 10.1.d
Onderwerp: aandachtspunten overleg Ninsee/Adviescollege/BZK/Gemeente A'dam
Datum: woensdag 16 juni 2021 11:54:24

Beste 10.1.d

Morgen is het vervolgoverleg voor de afstemming van activiteiten op 1 juli. We bespreken sowieso de praktische zaken rondom het ontvangstmoment vooraf (tijd, locatie, vorm) en de voorwaarden en vorm van een evt. persmoment achteraf. Zijn er daarnaast nog zaken of aandachtspunten die jullie morgen zouden willen agenderen? Ook prima als jullie dit vandaag onderling afstemmen en morgen bij aanvang van het overleg even aangeven. Tot morgen.

Hartelijke groet,

10.1.d

.....
Directie Democratie en Bestuur
Directoraat-Generaal Bestuur, Ruimte en Wonen
Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties
Turfmarkt 147 | 2511 DP | Den Haag
Postbus 20011 | 2500 EA | Den Haag
10.1.d
[redacted]

Van: [REDACTED]
Aan: [REDACTED]
Cc: [REDACTED]
Onderwerp: RE: contact woordvoering tussen Gem A'dam en MBZK?
Datum: donderdag 17 juni 2021 10:38:00

Dag [REDACTED]

Ik had gister contact gelegd tussen [REDACTED] en [REDACTED] over de speeches.

Hartelijke groet,

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties
DGBRW/ Directie Democratie en Bestuur
Bezoekadres: Turfmarkt 147, Den Haag
Postadres: Postbus 20011, 2500 EA Den Haag

[REDACTED]

Van: [REDACTED] @minbzk.nl>

Verzonden: woensdag 16 juni 2021 10:11

Aan: [REDACTED] @minbzk.nl>

CC: [REDACTED] @minbzk.nl>

Onderwerp: RE: contact woordvoering tussen Gem A'dam en MBZK?

Nee nog geen contact gehad.

Verzonden met BlackBerry Work
(www.blackberry.com)

Van: [REDACTED] @minbzk.nl>

Datum: woensdag 16 jun. 2021 10:00 AM

Aan: [REDACTED] @minbzk.nl>

Kopie: [REDACTED] @minbzk.nl>

Onderwerp: contact woordvoering tussen Gem A'dam en MBZK?

Beste [REDACTED]

Wij zijn met verschillende partijen bezig om activiteiten rondom de 1 juli-herdenking af te stemmen (waaronder ontvangst rapport adviescollege). O.a. de mogelijkheid tot een gezamenlijk persmoment na de herdenking.

Vanuit de Gemeente A'dam kregen wij te horen dat hun woordvoering hierover contact opneemt met woordvoering MBZK. Is dit reeds gebeurd, of staat dat gepland? Dat is even handig om te weten voor het vervolgoverleg met alle partijen morgenochtend, waar besloten zal

worden over de concrete invulling op 1 juli. Alvast dank!

Hartelijke groet,

10.1.d

.....
Directie Democratie en Bestuur
Directoraat-Generaal Bestuur, Ruimte en Wonen
Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties
Turfmarkt 147 | 2511 DP | Den Haag
Postbus 20011 | 2500 EA | Den Haag

10.1.d

[redacted]

Overleg slavernijverleden
BZK-OCW-SZW en Gemeente Amsterdam

29 april

Aanwezig: 10.1.d

10.1.d

NiNsee

- 10.2.g
- 10.2.g

Amsterdam geeft aan door de financiering van de Keti Koti viering, daarmee ook de herdenking te faciliteren en daar zit wel pijn, want dit wordt gezien als een rijkstaak.
- 10.2.g
- 10.2.g
- 10.2.g
- 10.2.g
- 10.2.g

Richting 1 juli

- Er worden op 1 juli nog altijd excuses verwacht vanuit de Gemeente Amsterdam, al is daarover nog altijd geen definitief besluit genomen.
- Ambitieus college wat betreft de viering van Keti Koti. Scala aan (online) activiteiten gepland, vanuit een hoop verschillende organisaties. Burgemeester zal aanhaken bij enkele (ca 3) grote evenementen.
- Amsterdam zelf heeft een programma rond diverse portretten van Amsterdammers en hun relatie tot het slavernijverleden.
- Op 28 mei wordt het rapport over de museale verkenning verwacht.
- Amsterdam en BZK/Rijk hebben contact over de communicatie rondom 1 juli. Ook NiNsee zal daarbij moeten worden betrokken.

Afspraken

- Amsterdam en BZK-SZW-OCW blijven in contact over de ontwikkelingen rondom het NiNsee en in aanloop naar 1 juli.
- **10.2.g**

Van: [REDACTED]
Aan: [REDACTED]
Cc: [REDACTED]
Onderwerp: RE: vraag n.a.v overleg minister+wethouders
Datum: donderdag 10 juni 2021 16:48:21
Bijlagen: image001.png

Ha [REDACTED] en [REDACTED]

Ik vond het ook een fijn overleg!

De ambitie is om de brief in ieder geval voor 30 juni (er is dan een AO Discriminatie) te versturen, ik denk 1 week van te voren, maar pin mij er niet op vast. We richten de brief aan de leden van vaste commissie voor binnenlandse zaken, dus niet meer aan de informateur.

Zodra ik meer hoor, laat ik 't weten.

Met vriendelijke groet,

[REDACTED]
[REDACTED]
Gemeente Rotterdam
Maatschappelijke Ontwikkeling
[REDACTED]
[REDACTED]
Het Timmerhuis, Halvermaanpassage 90
Postbus 70014 3000 KS Rotterdam
[REDACTED]
Website www.rotterdam.nl

Van: [REDACTED] @minbzk.nl>
Verzonden: donderdag 10 juni 2021 16:35
Aan: [REDACTED] @rotterdam.nl>
CC: [REDACTED] @minbzk.nl>
Onderwerp: vraag n.a.v overleg minister+wethouders

Dag [REDACTED]

Interessant overleg vanmiddag. Ook inspirerend om meer te horen over het mooie en waardege traject dat de Gemeente Rotterdam aan het bewandelen is!

Even korte vraag: de G4 lobbybrief werd kort aangestipt. Ik begrijp dat de inhoud daarvan nog onderling binnen de G4 wordt afgestemd. Wel was ik was even benieuwd of je misschien in algemene zin al iets kunt zeggen over het tijdstip waarop die wordt verzonden? Is dat bijv. rond 1 juli, of later als onderdeel van de formatie? Ik heb mijn collega [REDACTED] even in de cc, zij is de opvolger van [REDACTED]. Misschien goed om binnenkort even informeel kennis te maken en bij te praten.

Alvast dank voor je reactie.

Hartelijke groet,

[REDACTED]

Directie Democratie en Bestuur

**Directoraat-Generaal Bestuur, Ruimte en Wonen
Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties**

Turfmarkt 147 | 2511 DP | Den Haag
Postbus 20011 | 2500 EA | Den Haag

10.1.d

10.1.d

Dit bericht kan informatie bevatten die niet voor u is bestemd. Indien u niet de geadresseerde bent of dit bericht abusievelijk aan u is toegezonden, wordt u verzocht dat aan de afzender te melden en het bericht te verwijderen. De Staat aanvaardt geen aansprakelijkheid voor schade, van weke aard ook, die verband houdt met risico's verbonden aan het elektronisch verzenden van berichten.

This message may contain information that is not intended for you. If you are not the addressee or if this message was sent to you by mistake, you are requested to inform the sender and delete the message. The State accepts no liability for damage of any kind resulting from the risks inherent in the electronic transmission of messages.

Vindt u deze informatie onduidelijk? Wij geven graag een toelichting.
Geef het door aan de afzender wanneer deze e-mail niet voor u is en verwijder dit bericht

Van: [REDACTED]
 Aan: [REDACTED]
 Cc: [REDACTED]
 Onderwerp: RE: Ter info taak Overleg 10 juni M + wethouders
 Datum: dinsdag 8 juni 2021 12:55:47

Beste [REDACTED] en anderen,

Dat beeld komt inderdaad sterk terug uit het vooroverleg dat ik afgelopen week met beleidsadviseurs A'dam/Rotterdam had om de agenda voor do a.s. af te stemmen.

- Agendapunten over proces excuses Amsterdam en (wens) tot strategische samenwerking Rijk/Steden kwamen deels uit koker R'dam. Kortom, ze zoeken steun en oriëntatie.
- Misschien is dat voor nu voldoende, maar goed om tijdens het gesprek scherp te krijgen wat hun beeld hierbij is? En anders bel ik nog even met [REDACTED] in R'dam.
- A'dam gaat excuses aanbieden. Hebben hierover net bevestiging gehad 'in de marge van' overleg met Ninsee/Adviescollege/A'dam rondom 1 juli. Hoe wordt 14 juni door College B+W besloten? [REDACTED]/ik komen hier donderdag op terug.

Groet,

[REDACTED]

Van: [REDACTED] @minbzk.nl>

Verzonden: dinsdag 8 juni 2021 11:56

Aan: [REDACTED] @minbzk.nl>; [REDACTED]

[REDACTED] @minbzk.nl>

CC: [REDACTED] @rijksoverheid.nl> [REDACTED]

[REDACTED] @minbzk.nl>

Onderwerp: RE: Ter info taak Overleg 10 juni M + wethouders

In vorige gesprek kreeg ik de indruk dat Rotterdam meer genegd is tot afstemming, misschien idee om vooraf nog even met hen te bellen? En dan Rotterdam donderdag als eerste vragen hoe zij erin zitten?

Evt kunnen wij vanuit CZW directeur JZ in Amsterdam nog bellen, maar is wellicht nu nog niet nodig?

Groet [REDACTED]

[REDACTED]
 Directie Constitutionele Zaken en Wetgeving
 Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties
 [REDACTED]
 [REDACTED]

Turfmarkt 147 | 2511 DP | Den Haag
 Postbus 20011 | 2500 EA | Den Haag

Van: [REDACTED] @minbzk.nl>

Verzonden: dinsdag 8 juni 2021 11:05

Aan: [REDACTED] @minbzk.nl>; [REDACTED]

[REDACTED] @minbzk.nl>

cc: 10.1.d [redacted] u@rijksoverheid.nl>; 10.1.d [redacted]
10.1.d [redacted] @minbzk.nl>

Onderwerp: RE: Ter info taak Overleg 10 juni M + wethouders

Beste 10.1.d

Veel dank voor je reactie en goed dat je donderdag bij overleg M aanwezig bent (excuses, had even niet scherp dat jij ook 19 april aanwezig was). Belangrijk punt v.w.b. regie. Ik heb net met 10.1.d besproken dat we dit donderdag tijdens het overleg DenB/CZW moeten aanstippen.

We kunnen richting wethouders informeel wel aangeven dat BZK in de reactie op het rapport een integrale visie wil vormgeven, met nuancingen v.w.b. coalitie? Op die manier zouden we komende maanden op inhoud en nationale 'scope' de regie kunnen terugpakken. Met bijv. als stip aan de horizon 'Herdenkingsjaar 2023'?

Goed om hier donderdag verder op in te gaan.

Hartelijke groet,

10.1.d

Van: 10.1.d [redacted] @minbzk.nl>

Verzonden: maandag 7 juni 2021 17:37

Aan: 10.1.d [redacted] @minbzk.nl>; 10.1.d [redacted]
10.1.d [redacted] @minbzk.nl>

cc: 10.1.d [redacted] @rijksoverheid.nl>

Onderwerp: FW: Ter info taak Overleg 10 juni M + wethouders

Beste 10.1.d en 10.1.d

10.1.d bracht deze nota onder mijn aandacht. Ik heb inmiddels al even met 10.1.d besproken dat ik donderdag ook aanschuif (ik was er vorige keer ook bij ivm juridische aspecten van excuses)

Wat mij opvalt bij lezing van de nota is dat de informatie een beetje afwachtend is. Wat betekent het voor onze minister als Amsterdam nu versneld doorgaat en als er een lobbybrief komt? Het Rijk biedt denk ik geen excuses aan omdat de G4 er om vraagt maar omdat er een zelfstandige afweging wordt gemaakt. Raken we de regie zo niet te veel kwijt? Zou het niet beter zijn in het gesprek te onderzoeken of er ruimte is om tot een gezamenlijk tijdpad te komen? Waarbij natuurlijk lastig is dat we niet weten wanneer er een nieuw kabinet is en welke kleur dat kabinet krijgt. Maar wellicht kunnen we wel een tijdpad uitdenken waarin de informatie beschikbaar is (uitkomst dialoog, evt aanvullend onderzoek?) zodat een nieuwe kabinet snel een afweging kan maken .

Groeten 10.1.d

Van: 10.1.d [redacted] @minbzk.nl 10.1.d [redacted] @minbzk.nl>

Verzonden: vrijdag 4 juni 2021 13:13

Aan: 10.1.d [redacted] @rijksoverheid.nl>

Onderwerp: Digidoc bericht: Ter info taak Overleg 10 juni M + wethouders

Er is een ter info taak binnengekomen in je inbox 10.1.d

Klik op Overleg 10 juni M + wethouders om de taak te openen.

Voor Digidoc Online klik op Overleg 10 juni M + wethouders

Dit bericht kan informatie bevatten die niet voor u is bestemd. Indien u niet de geadresseerde bent of dit bericht abusievelijk aan u is toegezonden, wordt u verzocht dat aan de afzender te melden en het bericht te verwijderen. De Staat aanvaardt geen aansprakelijkheid voor schade van weke aard ook, die verband houdt met risico's verbonden aan het elektronisch verzenden van berichten.

This message may contain information that is not intended for you. If you are not the addressee or if this message was sent to you by mistake, you are requested to inform the sender and delete the message. The State accepts no liability for damage of any kind resulting from the risks inherent in the electronic transmission of messages.

Kort verslag overleg minister BZK- Rotterdam over het slavernijverleden d.d. 19 april

Deelnemers:

- Rotterdam: wethouder Wijbenga, [10.1.d] [10.1.c]
- [10.1.d]
- BZK: minBZK, [10.1.d] (DenB), [10.1.d] (CZW)

De wethouder geeft aan dat er een enorme behoefte is aan acties op het gebied van het slavernijverleden, maar dat dat allemaal suboptimaal is, omdat naar zijn idee een landelijke benadering nodig is. Ook Amsterdam zit er zo in. Hij zegt dit ook namens wethouder Groot Wassink van Amsterdam. Om lokaal besluiten te kunnen nemen zou het ideaal zijn als het kabinet kan aangeven welke ruimte het ziet.

MBZK geeft aan dat zij stappen op het onderwerp heeft gezet met de instelling van het adviescollege dialooggroep slavernijverleden. Vanwege corona lukt het het adviescollege niet om voor 1 mei het rapport op te leveren. Dat wordt nu 1 juli. Ook betrekt het adviescollege wetenschappers. Het gaat nadrukkelijk om het verbinden van het verleden met het heden. Voor dit kabinet is het instellen van het adviescollege het maximaal haalbare geweest. Daarnaast gaan er een nationaal coördinator discriminatie en een staatscommissie racisme komen. Het vraagstuk van excuses zal niet door dit (demissionaire) kabinet worden opgepakt. Het is wel goed om zoveel mogelijk met elkaar op te trekken. Wat het slavernijmuseum betreft: dat ligt bij Amsterdam en bij MOCW. Dat onderwerp kan het beste met hen worden besproken.

De wethouder geeft aan dat als excuses worden aangeboden dat die dan wel inhoud moeten krijgen. Excuses worden sterker als die worden gecombineerd met bv een museum (breed toegankelijk voor kinderen/jongeren), met educatie, met landelijk historisch onderzoek. De vraag is dus of er niet meer verknoot kan worden.

MBZK: aan elkaar verknopen is goed. [10.2.g]

In ieder geval is de verbinding van belang. Ook een aanbeveling voor een landelijk onderzoek komt wellicht uit het rapport van het adviescollege voort. Wat zo'n onderzoek betreft is het ook de vraag of er behoeft is aan een samenvoeging van bestaand onderzoek of dat er nieuw historisch onderzoek nodig is.

De wethouder geeft aan dat een dergelijk onderzoek het makkelijker kan maken om later excuses aan te bieden. Hij geeft ook het voorbeeld van een Rotterdamse penning die vernoemd is naar Johan van der Veeken, een Rotterdam stadsbestuurder met banden met de slavenhandel (zie ook collegebesluit januari 2021). Er zou ook toegewerkten kunnen worden naar het herdenkingsjaar 2023.

MBZK vindt het mooi om toe te werken naar 2023. Bouwstenen daarvoor kunnen het rapport van het adviescollege zijn, de lokale initiatieven en de Staatscommissie en Nationaal Coördinator discriminatie.

De wethouder heeft het idee dat Amsterdam op 1 juli a.s. wel een uitspraak zal doen, maar dat er nog geen excuses worden aangeboden. Zelf is hij van mening dat als er een goede redenering is om niet nu excuses aan te bieden, maar later, dat dan een begaanbare weg zou zijn. Reden zou dan kunnen zijn dat er inhoud bij de excuses georganiseerd moet worden en dat er inhoud wordt gegeven aan verbinding. Maar het mag niet zo zijn dat van uitstel afstel komt. Het zou mooi zijn als er

gezamenlijke excuses komen en dat daar inhoud aan wordt gegeven. Dan kan het evt. wat later, met relatie naar het heden. Het zou helemaal mooi zijn als de Koning de excuses zou aanbieden. In dat geval zal Rotterdam niet op korte termijn zelfstandig excuses aanbieden.

De achterban wil doorleefde excuses met handelingsperspectief.

De wethouder geeft aan dat uitstel van excuses zonder verder liggend perspectief voor Rotterdam niet kan. Hij stelt voor om een gezamenlijk stuk te maken, waarbij Rotterdam het initiatief neemt. MBZK geeft aan dat plannen maken kan, met die kanttekening dat het huidige kabinet demissionair is en op dat vlak niets kan doen (**actie**).

De wethouder geeft aan de keuze voor een nationaal coördinator discriminatie een goede is. Dit is een positieve ontwikkeling. Wel is er behoefte aan een coördinerend bewindspersoon. MBZK geeft hierop aan dat de nationaal coördinator valt onder coördinerend bewindspersoon MBZK. De formatie kan overigens een herschikking van portefeuilles opleveren.

Afsluitend concludeert MBZK dat zij blij is met het initiatief van Rotterdam voor dit gesprek. Afgesproken is dat Rotterdam een stuk/stukken zal delen. Afgesproken wordt dat over ca 6 à 8 weken weer een overleg plaatsvindt en dan met Amsterdam erbij (**actie**).

minBZK

J9

16470

dgBRW akkoord

15/4

Ministerie van Binnenlandse Zaken en
Koninkrijksrelaties

TEN BEHOEVE VAN GESPREK OP 19 APRIL 2021
Aan Minister BZK
Van DenB

DGBRW
DenB
Contactpersoon
10/11/2020
10/11/2020

Datum
7 april 2021
Kenmerk
2021-0000191144
Bijlage(n)
3
Samengewerkt met
-CZW
-OCW

nota

Overleg op 19 april met wethouder Wijbenga over het slavernijverleden

Aanleiding

Op 19 april van 16.45-17.15 uur heeft u een (webex) overleg met wethouder Wijbenga van Rotterdam over o.a. het slavernijverleden.

Advies/actie

- Kennisnemen van bijgaande geannoteerde agenda voor dit overleg

Met opmerkingen [BK1]: 14/
4 KB: dgBRW akkoord

Kern

- Vorig jaar oktober zijn in opdracht van de gemeente Rotterdam 3 publicaties uitgebracht over het koloniale- en slavernijverleden. In reactie daarop is het college van B&W van Rotterdam met een collegereactie gekomen (zie bijlage).
- Het koloniale- en slavernijverleden ligt gevoelig in Rotterdam. Daarom wil Rotterdam graag met het Rijk optrekken, omdat dat het voor Rotterdam makkelijker zou maken om op deze onderwerpen lokaal stappen te zetten.
- Het gesprek met wethouder Wijbenga zal vooral van informerende en verkennende aard zijn. Het huidige demissionaire kabinet zal op het onderwerp van het slavernijverleden nl. geen nieuwe activiteiten kunnen ondernemen. De huidige lopende trajecten, zoals de dialoog slavernijverleden en de verkenning naar de nationale museale voorziening (OCW) lopen door. Voor BZK is met name het advies van het adviescollege dialooggroep slavernijverleden van belang.
- Het advies van het adviescollege dialooggroep slavernijverleden wordt op 1 juli a.s. verwacht i.p.v. 1 mei, o.a. vanwege corona en de daarmee samenhangende maatregelen. Hierover was een gesprek met u gepland op 31 maart. Dit overleg is verzet naar 20 april. Op korte termijn ontvangt u bovendien een aanpassing van de instellingsregeling van het adviescollege, die ook langs de MR moet, en brieven aan EK en TK om hen daarover te informeren.

Datum
7 april 2021
Kenmerk
2021-0000191144

Bijlage 1

Annotatie overleg 19 april met wethouder Wijbenga

U wordt ambtelijk ondersteund door 10.1.d [REDACTIE] en 10.1.d [REDACTIE]
10.1.d (DenB) en 10.1.d (CZW)

De afgestemde agenda is als volgt:

1. Verhouding tot het slavernijverleden (lokaal en nationaal)
2. Verkennen mogelijkheden voor een nationaal onderzoek naar het slavernijverleden
3. Publieksprogramma Rotterdam 2021-2023
4. Verzoek Rotterdam i.v.m. de Nationaal coördinator discriminatie en racisme

Ad 1 Verhouding tot het slavernijverleden (lokaal en nationaal)

Toelichting: In oktober 2020 zijn in opdracht van de gemeente Rotterdam enkele onderzoeken over het koloniale en slavernijverleden gepubliceerd. In vervolg daarop heeft het college van B&W een besluit geformuleerd (zie bijlage). Bij dit agendapunt komen twee onderwerpen aan de orde, nl excuses en de nationale museale voorziening.

Excuses

Toelichting

Voor het onderwerp excuses richt het college het volgende proces in:

- Luisteren naar diverse betrokken gemeenschappen. Daarbij worden de uitkomsten van het onafhankelijk adviescollege dia looggroep slavernijverleden betrokken (NB: adviescollege en Rotterdam hebben binnenkort een gesprek).
- In 2021 wordt een symposium georganiseerd, waarbij er met o.a. de Afro-Caribische gemeenschap gesproken wordt over o.a. excuses en schadeherstel en de mogelijke voorwaarden voor een bevredigende handelswijze.
- Een Adviesraad Diversiteit & Inclusie wordt ingesteld en hierbij betrokken.
- De brede Rotterdamse bevolking wordt betrokken. Alle meningen en argumenten, zowel van voor- als tegenstanders van excuses, worden geïnventariseerd en gewogen.
- Het college wil zich laten adviseren door wetenschappers en rechtgeleerden.
- Het college spreekt met Amsterdam en het Rijk over excuses op nationaal niveau en de mogelijkheid om hier alle drie samen in op te trekken. Daarbij roept het college ook op om een nationaal onderzoek naar het Nederlandse slavernijverleden te starten en te komen tot een nationaal slavernijmuseum; Hierna volgt besluitvorming in het college en besprekking met de raad. In oktober wil het college een besluit gaan nemen over excuses.

Het onderwerp ligt gevoelig in Rotterdam en de voorkeur van Rotterdam gaat uit naar het op landelijk niveau aanbieden van excuses, waar de gemeente zich bij kan aansluiten.

Uw inbreng op het punt van excuses:

- U kunt de wethouder vragen om dit agendapunt toe te lichten.

Datum
7 april 2021
Kenmerk
2021-0000191144

- Het kabinet heeft reeds diepe spijt en berouw uitgesproken over hoe Nederland is omgegaan met de menselijke waardigheid tijdens het slavernijverleden en betreurt ten zeerste dat slavernij deel uitmaakt van onze geschiedenis.
- In het plenair debat over Institutioneel Racisme op 1 juli jl. heeft de MP aangegeven dat het kabinet na zorgvuldigeweging van de verschillende argumenten besloten heeft geen excuses aan te bieden. Met als belangrijkste argument daarvoor dat excuses het risico dragen de samenleving te polariseren in plaats van een aanleiding vormen voor dialoog en verbinding, het feit dat dit in de geschiedenis zo ver terug ligt en dat het ten tijde van de slavernij ging om een ander staatsbestel.
- Op 12 februari jl. heeft de MP n.a.v. vragen over het door I&O Research uitgevoerde onderzoek in opdracht van Trouw naar excuses, verklaard dat dit demissionaire kabinet geen excuses voor het slavernijverleden zal aanbieden.
- Evt. stappen op het gebied van excuses zijn daarmee aan het nieuwe kabinet.
- Daarnaast zal het adviescollege dialooggroep slavernijverleden mogelijk ook met een advies op dit onderwerp komen (NB: naar verwachting levert het adviescollege zijn rapport op 1 juli a.s. op).
- Het vraagstuk omtrent het aanbieden van excuses heeft een sterk juridisch aspect. U bent hier eerder over geïnformeerd bij nota van CZW van 5 juli 2018, die als bijlage 3 is gevoegd.

De nationale museale voorziening

Toelichting: de wethouder zal informeren naar de stand van zaken van de museale voorziening slavernijverleden. Dit onderwerp valt onder MOCW. Onderstaande reactie is afgestemd met OCW.

Uw inbreng:

- U kunt de wethouder vragen om dit agendapunt toe te lichten.
- Dit onderwerp behoort tot de portefeuille van MOCW.
- Stand van zaken museale voorziening: De verkenningsfase is bijna afgerond. De partijen hebben daar uitsel tot half mei voor gekregen. Als de rapporten gereed zijn gaat OCW samen met de gemeente Amsterdam advies vragen aan de Raad voor Cultuur en de Amsterdamse Kunstraad.
- Wat brengt de verkenning tot stand: De verkenningsfase levert een aantal rapporten op waarin verschillende onderdelen van de voorziening zijn verkend. Het betreft onder andere de missie en visie van de museale voorziening, de wijze waarop het nationale karakter kan worden vormgegeven, educatie en doelgroeponderzoek. Ook wordt er een inventarisatie gemaakt van het netwerk en partners. Daarnaast wordt het financiële raamwerk uitgewerkt. Op deze onderdelen moet een akkoord komen om vervolgens het ondernemingsplan uit te gaan werken.
- Amsterdam is in de lead, OCW heeft een jaarlijkse bijdrage toegezegd en neemt deel aan de stuurgroep en de ambtelijke overleggroep. Dit met name voor het nationale karakter.
- Als Rotterdam meer wil weten, dan kunnen ze het beste zelf in gesprek gaan met de collega's van de gemeente Amsterdam.

Ad 2. Verkennen mogelijkheden voor een nationaal onderzoek naar het slavernijverleden

Toelichting: In verschillende gemeenten is (Amsterdam, Rotterdam) of wordt (bv Utrecht) onderzoek gedaan naar het slavernijverleden. Rotterdam zal in dit

Datum
7 april 2021
Kenmerk
2021-0000191144

gesprek, mede namens Amsterdam, vragen om de mogelijkheden te verkennen voor een nationaal onderzoek naar het slavernijverleden.

Uw inbreng:

- U kunt de wethouder vragen om dit agendapunt toe te lichten.
- Het kabinet wacht in ieder geval het advies van het adviescollege dialooggroep slavernijverleden af. Mogelijk komt een dergelijke aanbeveling aan de orde in het adviesrapport. Vervolgens is het aan het nieuwe kabinet om op dit advies inhoudelijk te reageren.

Ad 3. Publieksprogramma Rotterdam 2021-2023

Toelichting:

In 2021 gaat Rotterdam gesprekken in de stad organiseren over de onderzoeksresultaten en een uitgebreider publieksprogramma in 2022. Hieronder valt ook de aandacht voor straatnamen, gedenktekens en koloniaal erfgoed. Op basis van opgehaalde ideeën en beschikbare middelen wordt een voorstel voor een stadsprogramma in 2022 gedaan. Daarnaast wil men aansluiten bij de motie die door de MP tijdens het plenair debat racisme op 1 juli is omarmd om in 2023 een landelijke herdenking rondom 150 jaar afschaffing slavernij in Nederland te organiseren. Rotterdam ziet de lokale inzet en activiteiten in de jaren 2021 en 2022 als een logische aanloop naar 2023 en de landelijke herdenking.

AZ heeft aangegeven een directeurenoverleg te beleggen met diverse relevante departementen om de uitvoering van deze motie te overleggen. Dit is tot op heden nog niet gebeurd. Mogelijk wacht AZ tot na de formatie.

Uw inbreng:

- U kunt de wethouder vragen om dit agendapunt toe te lichten.
- U kunt aangeven dat het vervolgprogramma van Rotterdam er goed uitziet en dat het logisch lijkt om in 2023 vervolgens aan te sluiten bij het landelijke herdenkingsjaar.
- Voor het kabinet zal het rapport van het Adviescollege dialooggroep slavernijverleden van belang zijn voor de verdere vervolgacties. De inhoud daarvan is nu nog niet bekend.
- Ook de invulling van het landelijk herdenkingsjaar is nu nog niet bekend, maar het lijkt voor de hand te liggen om daarbij zoveel mogelijk verbindingen te leggen met ook regionale en lokale activiteiten en andersom. De invulling hiervan zal ook aan het nieuwe kabinet zijn.

Ad 4. Verzoek Rotterdam i.v.m. de Nationaal coördinator discriminatie en racisme

Toelichting: de wethouder zal de wens uitspreken om de nationaal coördinator te laten vallen onder een coördinerend bewindspersoon om versnippering te voorkomen en vanuit een centrale plek regie op coördinator en proces te kunnen uitvoeren.

- Op 1 juli 2020 zijn twee moties (D66, DENK) met brede meerderheid aangenomen die het kabinet vragen om de instelling van een Nationaal coördinator discriminatie en racisme. Een andere, breed gesteunde, motie (PvdA) vroeg om de instelling van een Staatscommissie over dit onderwerp. De urgentie van het onderwerp en een versterking van de aanpak daarvan, is vele malen de orde geweest.

Datum

7 april 2021

Kenmerk

2021-0000191144

- In een brief van 9 december 2020 heeft minBZK aangekondigd een kortdurende verkenning te laten uitvoeren naar een Nationaal coördinator Discriminatie en Racisme (NCDR).

Uw inbreng:

- U kunt de wethouder vragen om dit agendapunt toe te lichten.
- Op 5 maart is de verkenning naar een NCDR afgerond. Na een intensief traject waarin de G4 (waaronder de heer Wijbenga), maatschappelijke organisaties, ketenpartners, departementen en medeoverheden zijn geconsulteerd, adviseert hij het instellen van een regeringscommissaris, zoals de Deltacommissaris met daarnaast een stevige hoog-ambtelijke coördinatie. De NCDR zou een nationaal programma moeten opstellen. De verkenner acht het aangewezen om een NCDR een stevige positie binnen het rijk te geven en onder de ministeriële verantwoordelijkheid te scharen. Het is zijn advies om een NCDR bij het ministerie van BZK te beleggen, aangezien dit departement nu al een coördinerende rol vervult.
- Het rapport van de verkenner is op 10 maart aan de Tweede Kamer aangeboden. Bericht over het vervolg zal voor de zomer naar de TK gaan.

NB: de G4 hebben op 9 december 2020, voor het AO discriminatie, een brief gestuurd met een aantal voorstellen voor een gezamenlijke aanpak. Deze voorstellen zijn meegenomen in de voorbereiding van het debat en vervolgens zijn de G4 betrokken in de verkenning. Een concrete reactie op de brief volgt in de jaarlijkse voortgangsbrief die voor eind juni gepland staat. De in te stellen NCDR zal juist ook de samenwerking met lokale overheden (en hun voorstellen) zoeken in het opstellen van een Nationaal programma.

J10 vervalt vanwege dubbeling met J5

Van: [REDACTED]@amsterdam.nl>

Verzonden: woensdag 12 mei 2021 16:12

Aan: [REDACTED]

[REDACTED]@amsterdam.nl>

CC: [REDACTED]@amsterdam.nl>; [REDACTED]

[REDACTED]@minbzk.nl>; [REDACTED]@amsterdam.nl>

Onderwerp: verzoek 10 juni overleg met Minister BZK : 10 juni 13.00- 13.30 uur

Beste collega's

[REDACTED] zal jullie zeer spoedig benaderen ivm verzoek om overleg met Minister BZK op 10 juni van

13.00 – 13.30 uur

Hartelijke groet,

De gemeente Amsterdam streeft naar optimale dienstverlening en zorgvuldige afhandeling van e-mailverkeer. Als deze e-mail niet voor u is bestemd, laat dit dan weten aan de afzender en verwijder de e-mail. Voor meer informatie:

www.amsterdam.nl/proclaimer

Dit bericht kan informatie bevatten die niet voor u is bestemd. Indien u niet de geadresseerde bent of dit bericht abusievelijk aan u is toegezonden, wordt u verzocht dat aan de afzender te melden en het bericht te verwijderen. De Staat aanvaardt geen aansprakelijkheid voor schade, van welke aard ook, die verband houdt met risico's verbonden aan het elektronisch verzenden van berichten.

This message may contain information that is not intended for you. If you are not the addressee or if this message was sent to you by mistake, you are requested to inform the sender and delete the message. The State accepts no liability for damage of any kind resulting from the risks inherent in the electronic transmission of messages.

De gemeente Amsterdam streeft naar optimale dienstverlening en zorgvuldige afhandeling van e-mailverkeer. Als deze e-mail niet voor u is bestemd, laat dit dan weten aan de afzender en verwijder de e-mail. Voor meer informatie:

www.amsterdam.nl/proclaimer

Dit bericht kan informatie bevatten die niet voor u is bestemd. Indien u niet de geadresseerde bent of dit bericht abusievelijk aan u is toegezonden, wordt u verzocht dat aan de afzender te melden en het bericht te verwijderen. De Staat aanvaardt geen aansprakelijkheid voor schade, van welke aard ook, die verband houdt met risico's verbonden aan het elektronisch verzenden van berichten.

This message may contain information that is not intended for you. If you are not the addressee or if this message was sent to you by mistake, you are requested to inform the sender and delete the message. The State accepts no liability for damage of any kind resulting from the risks inherent in the electronic transmission of messages.

De gemeente Amsterdam streeft naar optimale dienstverlening en zorgvuldige afhandeling van e-mailverkeer. Als deze e-mail niet voor u is bestemd, laat dit dan weten aan de afzender en verwijder de e-mail. Voor meer informatie:

www.amsterdam.nl/proclaimer

Van: [REDACTED]
Aan: [REDACTED]
Cc: [REDACTED]
Onderwerp: RE: 4 - 16/5- RE: verzoek 10 juni overleg met Minister BZK : 10 juni 13.00- 13.30 uur
Datum: maandag 17 mei 2021 14:34:47

Beste [REDACTED]

In dat geval maakt [REDACTED] zijn agenda vrij op 10 juni van 13:00-13:30 uur.
Wij wachten het vergaderverzoek van het secretariaat verder af, hartelijk bedankt alvast.

Met vriendelijke groet,

[REDACTED]

[REDACTED]

Amstel 1, 1011 PN Amsterdam [REDACTED]
[REDACTED]@amsterdam.nl

Van: [REDACTED]@minbzk.nl>

Verzonden: maandag 17 mei 2021 12:57

Aan: [REDACTED]

[REDACTED]@amsterdam.nl>; [REDACTED]@amsterdam.nl>

CC: [REDACTED]@amsterdam.nl>; [REDACTED]@minbzk.nl>

[REDACTED]@minbzk.nl>

Onderwerp: RE: 4 - 16/5- RE: verzoek 10 juni overleg met Minister BZK : 10 juni 13.00- 13.30 uur

Beste [REDACTED]

Hartelijk dank voor uw reactie. Vanuit het secretariaat van de minister heb ik vernomen dat een alternatief overleg pas begin juli zou kunnen plaatsvinden. Daarnaast neemt de minister juist ook met grote belangstelling kennis van de visies van [REDACTED] en zijn collega uit [REDACTED] op thema's die spelen in aanloop naar en rondom de jaarlijkse herdenking 1 juli.

Als zodanig zou de minister de [REDACTED] erkentelijk zijn als hij toch kans ziet om op 10 juni aanwezig te zijn. Mag ik dat namens u aan het secretariaat doorgeven?

Met vriendelijke groet,

[REDACTED]

Van: [REDACTED]
[REDACTED]@amsterdam.nl>
Verzonden: maandag 17 mei 2021 12:21

Aan: [REDACTED]@minbzk.nl>; [REDACTED]@amsterdam.nl>;
[REDACTED]@amsterdam.nl>
cc: [REDACTED]@amsterdam.nl>

Onderwerp: RE: 4 - 16/5- RE: verzoek 10 juni overleg met Minister BZK : 10 juni 13.00- 13.30 uur

Beste [REDACTED]

Hartelijk bedankt voor het voorstel. Indien het op een ander moment in de agenda zou kunnen dan heeft dat de voorkeur, lukt dat?

Zo niet dan maakt [REDACTED] graag zijn agenda vrij op 10 juni van 13:00-13:30 uur.

Met vriendelijke groet,

[REDACTED]

[REDACTED]

Amstel 1, 1011 PN Amsterdam [REDACTED]
[REDACTED]@amsterdam.nl

Van: [REDACTED]@minbzk.nl>

Verzonden: woensdag 12 mei 2021 16:32

Aan: [REDACTED]@amsterdam.nl>; [REDACTED]@amsterdam.nl>

[REDACTED]@amsterdam.nl>

cc: [REDACTED]@amsterdam.nl>

Onderwerp: 4 - 16/5- RE: verzoek 10 juni overleg met Minister BZK : 10 juni 13.00- 13.30 uur

Veel dank voor het doorsturen [REDACTED]

De minister zou graag met de wethouders uit Amsterdam en Rotterdam in gesprek gaan over de voortgang rondom de diallogen slavernijverleden/het aanstaande advies van het college slavernijverleden 1 juli.

Hiertoe heeft ze een datumvoorstel gedaan: 10 juni, 13:00-13:30. [REDACTED]
[REDACTED] sluit aan en is beschikbaar. Vraag aan u is of [REDACTED] op dit
tijdstip ook beschikbaar zou zijn voor overleg? Voor vragen ben ik bereikbaar op: [REDACTED]

Alvast veel dank voor een spoedige reactie.

Met vriendelijke groet,

[REDACTED]

Directie Democratie en Bestuur

Directoraat-Generaal Bestuur, Ruimte en Wonen

Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties

Turfmarkt 147 | 2511 DP | Den Haag

Postbus 20011 | 2500 EA | Den Haag

[REDACTED]

[REDACTED]

Van: [REDACTED] 10.1.d

Verzonden: woensdag 12 mei 2021 16:12

Aan: [REDACTED] 10.1.d

[REDACTED] 10.1.d [REDACTED] @amsterdam.nl>

cc: [REDACTED] 10.1.d [REDACTED] @amsterdam.nl>; [REDACTED] 10.1.d

[REDACTED] 10.1.d [REDACTED] @minbzk.nl>; [REDACTED] 10.1.d [REDACTED] @amsterdam.nl>

Onderwerp: verzoek 10 juni overleg met Minister BZK : 10 juni 13.00- 13.30 uur

Beste collega's

[REDACTED] 10.1.d zal jullie zeer spoedig benaderen ivm verzoek om overleg met Minister BZK op 10 juni van

13.00 – 13.30 uur

Hartelijke groet,

[REDACTED] 10.1.d

De gemeente Amsterdam streeft naar optimale dienstverlening en zorgvuldige afhandeling van e-mailverkeer. Als deze e-mail niet voor u is bestemd, laat dit dan weten aan de afzender en verwijder de e-mail. Voor meer informatie: www.amsterdam.nl/proclaimer.

Dit bericht kan informatie bevatten die niet voor u is bestemd. Indien u niet de geadresseerde bent of dit bericht abusievelijk aan u is toegezonden, wordt u verzocht dat aan de afzender te melden en het bericht te verwijderen. De Staat aanvaardt geen aansprakelijkheid voor schade, van weke aard ook, die verband houdt met risico's verbonden aan het elektronisch verzenden van berichten.

This message may contain information that is not intended for you. If you are not the addressee or if this message was sent to you by mistake, you are requested to inform the sender and delete the message. The State accepts no liability for damage of any kind resulting from the risks inherent in the electronic transmission of messages.

De gemeente Amsterdam streeft naar optimale dienstverlening en zorgvuldige afhandeling van e-mailverkeer. Als deze e-mail niet voor u is bestemd, laat dit dan weten aan de afzender en verwijder de e-mail. Voor meer informatie: www.amsterdam.nl/proclaimer.

Dit bericht kan informatie bevatten die niet voor u is bestemd. Indien u niet de geadresseerde bent of dit bericht abusievelijk aan u is toegezonden, wordt u verzocht dat aan de afzender te melden en het bericht te verwijderen. De Staat aanvaardt geen aansprakelijkheid voor schade, van weke aard ook, die verband houdt met risico's verbonden aan het elektronisch verzenden van berichten.

This message may contain information that is not intended for you. If you are not the addressee or if this message was sent to you by mistake, you are requested to inform the sender and delete the message. The State accepts no liability for damage of any kind resulting from the risks inherent in the electronic transmission of messages.

De gemeente Amsterdam streeft naar optimale dienstverlening en zorgvuldige afhandeling van e-mailverkeer. Als deze e-mail niet voor u is bestemd, laat dit dan weten aan de afzender en verwijder de e-mail. Voor meer informatie: www.amsterdam.nl/proclaimer.

Verslag gesprek MBZK + Wethouder Wijbenga, Groot Wassink, 10 juni 2021

Aanwezig:

- BZK: Minister, [REDACTED]

[REDACTED]

- A'dam: Wethouder Groot Wassink, [REDACTED]

- R'dam: Wethouder Wijbenga, [REDACTED]

1. Introductie

De minister heet iedereen welkom. Amsterdam sluit ook aan en wordt van harte welkom geheten. Dit gesprek is een vervolg op het gesprek in april j.l. Daar is besloten tot een vervolgoverleg waarbij ook Amsterdam aansluit. Er is een agenda, maar het gesprek verloopt organisch.

Tijdens de introductie komt de aanstaande G4 lobbybrief aan de orde: de steden zullen hierin het Rijk oproepen tot actie op het gebied van een nationaal onderzoek. Ook zal er aandacht zijn voor de Nationaal coördinator. Hierover volgt een korte discussie over de NC en ADVs.

2. Discussie Nationaal coördinator + ADV

De minister geeft aan dat ADVs (Antidiscriminatievoorziening, op lokaal/gemeentelijk niveau) prioriteit hebben. Er komt extra geld beschikbaar om laagdrempelheid en onafhankelijkheid te waarborgen.

Over de coördinator vertelt de minister dat dit een instituut betreft met staf. Nu in de fase van het opstellen van een profiel. Verwacht groen licht van de TW (Idealiter voor zomer). Moet gaan om fijnmazig instituut, brede werkzaamheden en concrete doorzettingsmacht. Voorwaarden voor profiel: draagvlak+diverseit + inbedding van kernwaarden in team met aandacht voor expertise/doelgroepen/diverseit. Minister heeft met BLM gezanten gesproken over NC profiel.

3. Stedelijk beleid slavernijverleden

Amsterdam gaat kort in op het lokale onderzoek slavernijverleden. Hiervan is ook een publieksversie verschenen die met de minister en wethouder uit Rotterdam zal worden gedeeld.

Groot Wassink: er is veel aandacht voor het onderwerp in A'dam. Met name rondom thema's als het instellen van een feestdag; de positie van het onderwerp in onderwijs; straatnamen. Leeft breed, ook binnen het bestuur. Recent is over de doorwerking hiervan het Zwart Manifest aangeboden.

Daarnaast staat A'dam kort stil bij traject museale verkenning slavernijverleden. Die is nu afgerond en gaat nu vervolgebraject in, waarin o.a. de Amsterdamse Raad voor de Kunst een advies gaan uitbrengen.

Wijbenga (R'dam) benoemt het belang van aandacht voor het onderwerp en een ander beeld op het onderwerp voor deze tijd. Onder ander in het zichtbaar maken van de directe lijn tussen verleden en heden. Benadrukt het belang van het proces, zowel qua onderzoek, dialoog, als qua evt. excuses. Er is veel aandacht voor het onderwerp in de lokale cultuursector, het onderwijs, maar ook in straatnamenwijzigingen; ook krijgt een erepenning van de stad, die vernoemd was naar een slavenhouder, een nieuwe naam.

4. Excuses

Er volgt een discussie over de (randvoorwaarden voor) excuses voor slavernij in stedelijke en nationale context. Vanuit A'dam is formeel nog geen besluit genomen over excuses. Dit ligt

uiteindelijk bij B+W. Van belang voor eventuele excuses: dat deze worden aangeboden op basis van onderzoek; dat ze breedgedragen zijn onder de bevolking; en zich uitspreken over het handelen van de overheid en het bestuur, niet zozeer voor de bevolking. Hier toe heeft de stad onderzoek laten uitvoeren. Daarnaast bestaat er breed draagvlak voor onder de bevolking. Formeel besluit vlak voor 1 juli. Wel staan op die dag marathondebatten over dit onderwerpen gepland.

Rotterdam: Excuses worden bekeken. Onderstrepen het belang van depotisering/draagvlak, bijv. door ze te laten uitspreken door de voorzitter van en namens het college. Belang van draagvlak ook nationaal; en het depotiseren, bijv. door op nationaal niveau het Staatshoofd of de MP deze te laten uitspreken. De wethouder spreekt uit dat hiervoor ook weerstand vanuit de bevolking moet worden overwonnen en het belang van dialoog hierin. De verhoudingen binnen de Raad zijn nog ongewis. Wijbenga: belangrijke voorwaarden zijn in ieder geval dat excuses i) orecht zijn; ii) goed voorbereid en ingebed (bijv. in onderzoek); iii) afgestemd met een doelgroep die hiervoor ook openstaat. Daarnaast moet het om acties gaan; een duidelijk gebaar.

Minister: verwijst aan het grote belang van het proces. Zoals eerder vermeld volgen deze kabinetperiode geen excuses vanuit het Rijk – met verwijzing naar demissionaire status van het kabinet. Stipt wel het belang aan van historisch onderzoek; 10.2.g

10.2.g
10.2.g Vandaar ook het belang van samenwerking. Spreekt daarnaast de wens uit om op de hoogte te worden gehouden over evt. besluiten op dit onderwerp. Onderstreept het belang van heldere afbakening van de vraagstelling en de focus op verantwoordelijkheid van het bestuur: kadert en verheldert het probleem. Beaamt uitgangspunt van de steden: draagvlak vanuit de inhoud, voorbij partijpolitiek en het belang van dialoog hierin. Geeft aan in de 1 juli toespraak bij deze zaken stil te willen staan.

In vraag van R'dam hoe evt. excuses doorwerken verwacht A'dam brede steun vanuit de bevolking; wel een kleine, vocale minderheid. Ofwel: een grote groep 'hartstikke fijn'; groep: 'laat, maat goed'; en kleine groep die het afkeurt. R'dam wijst in dit verband op belang van steun zoeken bij organisaties en smeden van brede coalitie (niet alleen de kleine doelgroep).

10.2.g
10.2.g

Daarnaast beaamt Groot Wassink dat het doel van o.a. de lobbybrief is om druk uit te oefenen op het Rijk rondom dit onderwerp, als wegbereiding voor een landelijk traject.

5. Lobbybrief + Samenwerking Steden/Rijk

Er komt een lobbybrief. A'dam+R'dam pleiten hierin in G4 verband allebei voor nationaal historisch onderzoek. Steden spreken ook wens uit tot strategische samenwerking met Rijk in vervolgsproces

6. Rondvraag

Er wordt overeengekomen om richting 1 juli contact te houden tussen wethouders en minister. Daarnaast zal er vervolgooverleg worden ingepland na die datum.

Ministerie van Binnenlandse Zaken en
Koninkrijksrelaties

TEN BEHOEVE VAN GESPREK OP 10 JUNI 2021

Aan	Minister BZK	DGBRW/DenB
Van	10.1.d	10.1.d
		Contactpersoon
		10.1.d
		10.1.d
		Datum
		2 juni 2021
		Bijlage(n)
		1
		Kenmerk
		2021-0000296449

nota

Gesprek minister met wethouders 10 juni

Aanleiding

Op **10 juni van 13:00 – 13:30** heeft u een overleg met de wethouders Groot Wassink (A'dam) en Wijbenga (R'dam) over het thema slavernijverleden. Dit in vervolg op uw gesprek met Wijbenga op d.d. 19 april 2021. Het gesprek vindt plaats per **Webex**

Advies/actie

Graag uw kennisname van onderstaande aandachtspunten voor het gesprek.

Kern

- Doel is wederzijds bijpraten over (stedelijk) beleid rondom slavernijverleden. U vindt de agenda bijgevoegd. Voornaamste gespreksonderwerpen:
  - (lokale) excuses
  - het aanstaande rapport Adviescollege Slavernijverleden;
  - structurele samenwerking Rijk/steden
- Amsterdam gaat in op het proces rondom (lokale) excuses. Uit ambtelijke hoek vernemen wij dat die voor 1 juli gepland staan. Rotterdam bespreekt een beleidsbrief met daarin onder andere aandacht voor hetzelfde thema.
- Zelf kunt u stilstaan bij het Adviescollege Slavernijverleden. U ontvangt op 1 juli het Adviesrapport en spreekt tevens de herdenkingsrede uit.
- Uitgangspunt is dat een inhoudelijke reactie op het advies door een volgend, missionair kabinet wordt aangeboden.
- Het gezamenlijk belang in samenwerking tussen G2 (straks G4) en Rijk is het vergroten van draagvlak voor de dialoog in de samenleving over het slavernijverleden. De steden zullen zich ook tot het Rijk richten.
- U kunt dus vragen verwachten over: mogelijke adviezen uit het rapport, het tijdschap van nationale excuses, de rol van het Rijk in de samenwerking met G4 op dit dossier, en de bereidheid van Rijk tot politieke/materiële steun.

Toelichting

- Excuses Amsterdam zijn waarschijnlijk. In oktober volgt het besluit vanuit College B+W Rotterdam. Wel wordt een leidende rol van het Rijk gewenst.
- In mei/juni zijn namens het Adviescollege dialogen gehouden rondom sport, cultuur, arbeidsmarkt, jongeren, en doorwerking – ook op de eilanden.
- Het Eindrapport Adviescollege zal adviseren over: (formele) erkenning, verankering van het verleden in onderzoek en cultuur (een nieuw in te stellen museum?) en bestrijden van hedendaagse discriminatie.
- De G4 komt met een Lobbybrief waarin het Rijk tot een duidelijke stellingname en beleidsrespons wordt verzocht op dit dossier.

Datum
2 juni 2021
Kenmerk
2021-0000296449

BIJLAGE Gespreksannotatie:

0. Opening

Spreeklijn:

- U heet iedereen welkom. Verwelkom ook expliciet W Groot Wassink die voor het eerst aanschuift in dit overleg.
- Vervolg op goed gesprek 19 april. Dank allen voor aanwezigheid op korte termijn.
- Doel vandaag: informeel bijpraten stavaza dossier slavernijverleden.
- U nodigt mensen uit zich (kort!) te introduceren.

Toelichting (deelnemers):

- Rotterdam: Bert Wijbenga (W integratie/samenleven), 10.1.d
- Amsterdam: Rutger Groot Wassink (W diversiteit), 10.1.d
- U wordt ambtelijk ondersteund door 10.1.d

(Afgestemde) Agendapunten: U stipt de onderwerpen aan

- Lopend beleid slavernijverleden
- 1 juli en adviescollege slavernijverleden
- Museale verkenning slavernijverleden (korte terugblik Amsterdam)
- Structurele samenwerking Steden + Rijk

Agenda

1. (stedelijk) beleid slavernijverleden (stavaza)

A'dam: proces historisch onderzoek verleden/mogelijke excuses

Spreeklijn:

- U Nodigt W Groot Wassink uit te vertellen over het proces rondom het historisch onderzoek en excuses. Hoe ver zijn ze in dit proces?
- Welke vervolgstappen wil de stad zetten om dit verleden zichtbaar te maken en te verankeren?
- Welke verwachtingen en wensen heeft de stad hierin van het Rijk?

Toelichting:

- Op 14 juni besluit B+W Amsterdam *hoe zij excuses gaan aanbieden*.
- Indien onbenoemd: vraag of u met oog op de slavernijherdenking op 1 juli informeel op hoogte kunt blijven.
- Amsterdam neemt de voortrekkersrol: Amsterdamse excuses gelden mogelijk als breekijzer voor het debat en opmaat voor nationale excuses.

Datum
2 juni 2021
Kenmerk
2021-0000296449

R'dam: Beleidsbrief Wethouder Wijbenga koloniaal/slavernijverleden

Spreeklijn

- U nodigt W Wijbenga in te gaan op de beleidsbrief. Wat is er bereikt? Welke stappen kondigt het B+W aan?

Toelichting:

- B+W Rotterdam neemt oktober een besluit over excuses. Het Rijk moet hierin voortouw nemen.
- Wijbenga d.d. 19 april: 'De achterban wil doorleefde excuses met handelingsperspectief.' Ofwel, naast symbolische erkenning, ook materieel handelen. Hiervoor is coördinatie vanuit het Rijk gewenst.
- U kunt gevraagd worden of het Rijk bijvoorbeeld een nationaal onderzoek wenselijk vindt.

BZK: Adviescollege Slavernijverleden

Spreeklijn

- U kunt kort stilstaan bij het werk van het Adviescollege.
- U kunt vragen of men aanwezig is geweest bij de dialogen/livecasts.

Toelichting:

- In mei/juni zijn door het Adviescollege maatschappelijke dialogen georganiseerd rondom o.a.: sport, cultuur, jongeren, arbeidsmarkt. Ook op de eilanden. U onderstreept het belang van deze dialogen.
- Er zijn livecasts geweest waarin het publiek kon meepraten.

2. Activiteiten 1 juliherdenking

Spreeklijn

- U ontvangt op 1 juli het Adviesrapport. U kunt aangeven dat dit een belangrijke mijlpaal is voor het onderwerp. Met een opdracht voor toekomst.
- U kunt noemen dat u op 1 juli ook de speech verzorgt

Toelichting

- Een inhoudelijke reactie zal voorbehouden zijn aan een nieuw, missionair kabinet.
- U kunt gevraagd worden naar uw visie op de rol van het Rijk in dit dossier. Of een voorschot te nemen op mogelijke adviezen uit het rapport.
- U kunt bijv. kort stilstaan bij antiracisme/discriminatiebeleid.

Datum
2 juni 2021
Kenmerk
2021-0000296449

3. Traject Museale Verkenning Slavernijverleden

Spreeklijn:

- U nodigt Amsterdam uit kort uit te weiden over de Museale Verkenning Slavernijverleden (op verzoek Rotterdam).
- U vraagt naar het vervolgtraject.

Toelichting:

- U kunt vragen krijgen over toezeggingen vanuit het Rijk over financiële of politieke steun. Hiervoor ligt het initiatief bij MOCW.
- Het adviescollege zal dit punt in haar advies over de motie Nicolaï meenemen. Een evt. advies zal onderdeel uitmaken van een toekomstige kabinetsreactie.

4. Structurele samenwerking Steden/Rijk vervolgtraject

Spreeklijn:

- U nodigt de steden uit hun visie op samenwerking te schetsen.
- U kunt vragen wat hun verwachtingen en wensen richting het Rijk zijn.
- U kunt voorzichtig polsen wat de status en inhoud is van de G4 lobbybrief.
- U kunt vragen welke vragen in samenwerking prioriteit moeten hebben.

Toelichting:

- Steden zoeken strategische samenwerking met het Rijk.
- Steden zoeken ook strategische bondgenoten. Er is contact tussen de G2 en het Adviescollege, en met andere belangengroepen.
- De G4 komt met een lobbybrief waarin het Rijk tot een beleidsreactie wordt verzocht. Niet ondenkbaar is dat de inhoud deels is afgestemd met conceptadviezen van het Adviescollege.

Via
Aan
Onderwerp: [REDACTED] [REDACTED] | [REDACTED] en [REDACTED]
Dit bericht is voor u bestemd.

Dag [REDACTED] en [REDACTED].
Hierbij hebben jullie elkaar gegevens
Groot [REDACTED]

Verzonden met BlackBerry Work([www.blackberry.com])

Van: [REDACTED] (@minbrk.nl)
Verstuurdatum: 15 jun 2011 18:03
Aan: [REDACTED] (@minbrk.nl)
Onderwerp: [REDACTED] [REDACTED] operationen, levensverzekeren | [REDACTED]

Dag [REDACTED]

Groot dat wij elkaar vandaag even spreken. Ik was vanavond vroeg bij een spreker die een goed contact wilde met de sprekersgroep van de arbeidsgroep.

Zou jij ook een aantal of enkele mensen hebben?

Vriendelijke groet,
[REDACTED]

—Operatieve dienst—
Van: [REDACTED] (@minbrk.nl)
Verstuurdatum: 15 jun 2011 18:21
Aan: [REDACTED] (@minbrk.nl)
Onderwerp: [REDACTED] [REDACTED] operationen, levensverzekeren | [REDACTED]

Dag [REDACTED]

Peter, dankt dat ons 17 euro's te ophalen had die u wellicht graag over dit onderwerp wilde spreken met anderen mijne enkele en. Ging niet door, Groot [REDACTED]

Verzonden met BlackBerry Work([www.blackberry.com])
Van: [REDACTED] (@minbrk.nl)
Verstuurdatum: 15 jun 2011 18:22
Aan: [REDACTED] (@minbrk.nl)
Onderwerp: [REDACTED] [REDACTED] operationen, levensverzekeren | [REDACTED]

Dag [REDACTED]

Mijn naam is [REDACTED] & ik ben de [REDACTED]

Is het dan idee dat wij even bellen?

Vriendelijke groet,
[REDACTED]

Van: [REDACTED] (@minbrk.nl) [REDACTED] (@minbrk.nl)
Verstuurdatum: 15 jun 2011 18:23
Aan: [REDACTED] (@minbrk.nl) [REDACTED] (@minbrk.nl)
[REDACTED] (@minbrk.nl) [REDACTED] (@minbrk.nl)
CC: [REDACTED] (@minbrk.nl) [REDACTED] (@minbrk.nl)
[REDACTED] (@minbrk.nl) [REDACTED] (@minbrk.nl)
[REDACTED] (@minbrk.nl) [REDACTED] (@minbrk.nl)
Onderwerp: [REDACTED] [REDACTED] operationen, levensverzekeren | [REDACTED]

Dag [REDACTED]

Bedankt voor je goede reactie. Je hebt gelijk, de beschikking om de verachting van het rapport zijn tegenstaan geboden, da's alvast een reden om hierin plezier te hebben op dezelfde dag.

Familie groet,
[REDACTED]

Van: [REDACTED] (@minbrk.nl) [REDACTED] (@minbrk.nl)
Verstuurdatum: 15 jun 2011 18:24
Aan: [REDACTED] (@minbrk.nl) [REDACTED] (@minbrk.nl)
[REDACTED] (@minbrk.nl) [REDACTED] (@minbrk.nl)
CC: [REDACTED] (@minbrk.nl) [REDACTED] (@minbrk.nl)
[REDACTED] (@minbrk.nl) [REDACTED] (@minbrk.nl)
[REDACTED] (@minbrk.nl) [REDACTED] (@minbrk.nl)
Onderwerp: [REDACTED] [REDACTED] operationen, levensverzekeren | [REDACTED]

Dag [REDACTED]

Dit rapport moet rechtvaardigen. De belanghebbende heeft individueel gezien ook voor andere verplichtingen. Ik weet wat er wel en niet wel of of de beschikking een geschikt moment is om rapporten te overhandigen - en dat heeft niets met het grote belang van het rapport te maken maar met de (voornemelijk) reden van de bijeenkomst. Maar dat is uiteraard helemaal niet per se.

Met vriendelijke groet, [REDACTED]

[REDACTED]
[REDACTED]

Van: [REDACTED] (@minbrk.nl) [REDACTED] (@minbrk.nl)
Verstuurdatum: 15 jun 2011 18:24
Aan: [REDACTED] (@minbrk.nl) [REDACTED] (@minbrk.nl)
[REDACTED] (@minbrk.nl) [REDACTED] (@minbrk.nl)
CC: [REDACTED] (@minbrk.nl) [REDACTED] (@minbrk.nl)
[REDACTED] (@minbrk.nl) [REDACTED] (@minbrk.nl)
[REDACTED] (@minbrk.nl) [REDACTED] (@minbrk.nl)
Onderwerp: [REDACTED] [REDACTED] operationen, levensverzekeren | [REDACTED]

Gedownload op [REDACTED]

Bedankt voor je bericht. Nu even om het belanghebbende te halen: heeft dit wel betrekking op een gescreend persoon of alleen op de beschikking, of alleen op het (het) bijvoegen van de verachting van het rapport? Vlijt om dat uit te leggen, dan kunnen wij de informatie correct informeren, en halen we de 17% van gescreend weer terug.

Wilt je alleen?

Heel goede groet,

[REDACTED]

[REDACTED] Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties DGCS/OM Directie Documenten en Bestuur
[REDACTED] Postbus 20011, 250 EA Den Haag

[REDACTED]

Van: [REDACTED] (@minbrk.nl) [REDACTED] (@minbrk.nl)
Verstuurdatum: 15 jun 2011 18:24
Aan: [REDACTED] (@minbrk.nl) [REDACTED] (@minbrk.nl)
[REDACTED] (@minbrk.nl) [REDACTED] (@minbrk.nl)
CC: [REDACTED] (@minbrk.nl) [REDACTED] (@minbrk.nl)
[REDACTED] (@minbrk.nl) [REDACTED] (@minbrk.nl)
[REDACTED] (@minbrk.nl) [REDACTED] (@minbrk.nl)
Onderwerp: [REDACTED] [REDACTED] operationen, levensverzekeren | [REDACTED]

Dag [REDACTED]

U's antwoord dat er 1 juli op dit artikel een betere dienst kan optreden is prima. Dan moeten we wellicht op voorzag

De onderstaande beschrijving moet de resultaten van het belanghebbende op het moment van 20/20 vertonen de beschikking op 1 juli.

[REDACTED], & kan worden dat deze beschrijvingen verschillen bij presentatievoering op 1 juli.

Met vriendelijke groet,

[REDACTED]

Van: [REDACTED] (@minbrk.nl) [REDACTED] (@minbrk.nl)
Verstuurdatum: 15 jun 2011 18:24
Aan: [REDACTED] (@minbrk.nl) [REDACTED] (@minbrk.nl)
[REDACTED] (@minbrk.nl) [REDACTED] (@minbrk.nl)
CC: [REDACTED] (@minbrk.nl) [REDACTED] (@minbrk.nl)
[REDACTED] (@minbrk.nl) [REDACTED] (@minbrk.nl)
[REDACTED] (@minbrk.nl) [REDACTED] (@minbrk.nl)
Onderwerp: [REDACTED] [REDACTED] operationen, levensverzekeren | [REDACTED]

Dag [REDACTED]

Dit rapport is nu [REDACTED] gereedgegaan, het lijkt me wel dat de ZM belang van mij of gedeeld belang van mij niet past met de beschrijving enkele voorwaarden voor de beschikking en heeft andere diensten ook andere verplichtingen in totaal van 1 juli.

De belanghebbende is voor de informatie dat een van de gebruikelijke drie verschillende niet past omdat van 20/20 beschikbaar

Je kunt dan zelf desbetrekkelijk maar je kunnen!

Met vriendelijke groet, [REDACTED]

[REDACTED]
[REDACTED]

10.1.8
Inita burgemeesterinkhakema

Van **10.1.8** *@amsterdam nl-mailto:10.1.8@amsterdam.nl* >

Verzonden woensdag 9 juni 2021 16:16

Aan **10.1.8** *@amsterdam nl-mailto:10.1.8@amsterdam.nl* **10.1.8** *@amsterdam nl-mailto:10.1.8@amsterdam.nl*

CC **10.1.8** *@amsterdam nl-mailto:10.1.8@amsterdam.nl* **10.1.8** *@amsterdam nl-mailto:10.1.8@amsterdam.nl*

Onderwerp FW: Samen oprukken samen versterken, samenwerking tussen partners

Hallo **10.1.8** *[redacted]* **10.1.8**

Buganda op mijn verzoek het formele verzoek van BZK om in de marge van de herdenking op 1 juli het rapport van de Dialoogronde aan te bieden
t/m **10.1.8**, jullie kunnen het proceé. Ook mijn voorloepig standpunt hierin

Graag verneem ik wie aanspreekpunt is hierin

Hardelijke grtz collegas

[redacted]

Van **10.1.8** *@amsterdam nl-mailto:10.1.8@amsterdam.nl* >

Verzonden woensdag 9 juni 2021 16:07

Aan **10.1.8** *@amnesty nl-mailto:10.1.8@amnesty.nl* **10.1.8** *@amnesty nl-mailto:10.1.8@amnesty.nl*

CC **10.1.8** *@gmail com-mailto:10.1.8@gmail.com* **10.1.8** *@amsterdam nl-mailto:10.1.8@amsterdam.nl* **10.1.8** *@amsterdam nl-mailto:10.1.8@amsterdam.nl*

Onderwerp RE: Samen oprukken, samen versterken | samenwerking tussen partners

Hallo **10.1.8** dank voor dit heldere voorstel

Voorloepig ben ik aanspreekpunt binnen de gemeente. Ik zal dit door naar de voorbereiding van het college en kabinet van burgemeester Halkema. Een reactie vanuit mij of collega's die het verder oppakken zal zeker spoedig volgen

Hardelijke groet

10.1.8 *[redacted] gemeente Amsterdam*

Van **10.1.8** *[redacted]* >

Verzonden woensdag 9 juni 2021 16:07

Aan **10.1.8** *@amnesty nl-mailto:10.1.8@amnesty.nl* **10.1.8** *@amnesty nl-mailto:10.1.8@amnesty.nl*

CC **10.1.8** *@gmail com-mailto:10.1.8@gmail.com* **10.1.8** *@amsterdam nl-mailto:10.1.8@amsterdam.nl* **10.1.8** *@amsterdam nl-mailto:10.1.8@amsterdam.nl*

Onderwerp Samen oprukken, samen versterken | samenwerking tussen partners

Beste mensen,

Wat zijn dat we op zoek zijn naar mogelijkheden om samen op te trekken. Hieronder een uitleg van het voorstel dat we algeleden dinsdag hebben besproken. Laten we kijken of we gezamenlijk kunnen optrekken en binnen onze organisaties hetzelfde enthousiasme weten te creëren als dat wat wij hadden met elkaar. Mocht dit lukken dan kunnen we komende week gebruiken om onze mogelijke samenwerking vader handen en voeten te geven.

Voorstel

Dit jaar is er op 1 juli sprake van een unieke set van omstandigheden, de jaarlijks herdenking, de mogelijke excuses van gemeente Amsterdam en het uitkomen van het rapport van het Adviseercollege Dialooggroep Slavernijverleden (en de daaraan gekoppelde wens tot overhandiging aan de minister BZK op diezelfde dag)

De mogelijke excuses van Amsterdam en het rapport van het adviseercollege hebben naar verwachting een grote invloed op de media-aandacht die dag zelf en zullen mogelijk leiden tot een brede maatschappelijke discussie in de dagen daarna.

Hoewel ieder partner partij vanuit zijn eigen taken en verantwoordelijkheden een rol heeft op 1 juli, zijn de boodschappen die we naar buiten willen brengen complementair. Door gezamenlijk optreden kunnen we elkaar versterken en ontstaat er zo een overkoepelende boodschap naar voren die meer kan zijn dan de som der delen.

Het NINSee is het Nederlandse instituut dat zich verantwoordelijk acht voor erkennung en herkenning van de rol van het slavernijverleden in het huidige tijdsgewricht. Tevens is het NINSee verantwoordelijk voor de Nationale Herdenking

Uitwerking zoals besproken

Voor de herdenking zou de overhandiging van het rapport aan de minister plaats kunnen vinden door de voorzitter van het adviseercollege. Dit in aanwezigheid van NINSee. Het zou zeer op prijs worden gesteld als indien mogelijk ook de burgemeester van Amsterdam hierbij aanwezig zou kunnen zijn, dat om zo elkaars boodschap te versterken. Als locatie voor deze overhandiging wordt de Minderkerk (voormalig kantoor NINSee) geopperd.

Gezamenlijk openbaar herdenking

* Herdenking met speeches minister en burgemeester, daarnaast geven ook de voorzitter van NINSee en de leider van de herdenking een speech in het Oosterpark.

Anaafsluitend een gezamenlijke persconferentie van NINSee, gemeente Amsterdam, minister BZK en voorzitter adviseercollege.

Uitgangspunten

Als uitgangspunt in alle scenario's staat de herdenkingseremonie en programmering van NINSee voorop. Niets mag afleiden van het momentum en de boodschap van de herdenking zelf.

De andere partijen willen zich graag voegen rondom dit podium dat in de algeleden jaren tot een certificaatwaardig instituut is geworden.

Allen zoeken naar een zo groot mogelijke impact voor hun eigen boodschap en daar bieden we elkaar de ruimte voor

Samenwerking hierin heeft reden sterke voorkeur

Voor de praktische uitwerking zal onder meer met de NOS in overleg moeten worden rekening gehouden.

Declinators

NINSee

BZK

Gemeente Amsterdam

Adviseercollege Dialooggroep Slavernijverleden

Gescreagd bestlossing

Akkord voor het gezamenlijk optrekken

Inspannen voor een gezamenlijk programma (uitzoeken komende week)

Graag verneem ik jullie reactie, het is wellicht handig dat er 1 persoon per organisatie hierover de woordvoerder is (en afstemt met de rest) namens het adviseercollege kan ik dat zijn Rutger Kaptein heeft op zich genomen om in ieder geval voor de volgende vergadering een rondje te halen om te inventariseren wat ieders verwachtingen en verlangens zijn

Hardelijke groet

10.1.8

10.1.8 *[redacted]*

Adviseercollege Dialooggroep Slavernijverleden

10.1.8 *@collegeslavemv.nl-mailto:10.1.8@collegeslavemv.nl* **10.1.8** *@collegeslavemv.nl*

Adviseercollege Dialooggroep Slavernijverleden <http://www.rijksoverheid.nl/ministries/ministries-in-binnenlandse-zaken-en-koninkrijksrelaties/commissies/adviseercollege-dialooggroep-slavemv.html> > www.iksteenvast.nl < http://www.iksteenvast.nl>

2002-2011 K. Schrijvers (1) 2012-2013 J. van der Wal (1) 2014-2015 R. Kaptein (1) 2016-2017 R. Kaptein (1) 2018-2019 R. Kaptein (1) 2020-2021 R. Kaptein (1) 2022-2023 R. Kaptein (1) 2024-2025 R. Kaptein (1)

Het Adviseercollege Dialooggroep Slavernijverleden is in 2020 ingesteld door de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties. Zij heeft tot taak het opzetten van een maatschappelijke dialoog rondom het Nederlandse slavernijverleden en de doorwerking daarvan in de hedendaagse samenleving. De dialogen vinden in 2021 plaats in zowel het Nederlandse als Caraïbische deel van het koninkrijk. Het college werkt onafhankelijk en wordt onbezahlbaar voorzien door Dagmar Oudshoorn (directeur Amnesty International Nederland).

De gemeente Amsterdam streeft naar optimale dienstverlening en zorgvuldige afhandeling van e-mailverkeer. Als deze e-mail niet voor u is bestemd, laat dit dan weten aan de afzender en verwijder de e-mail. Voor meer informatie www.amsterdam.nl/proclamer <http://www.amsterdam.nl/proclamer2>.

Dit bericht kan informatie bevatten die niet voor u is bestemd. Indien u niet de geadresseerde bent of dit bericht abusievelijk aan u is toegezonden, wordt u verzocht dat aan de afzender te melden en het bericht te verwijderen. De Staat aanvaardt geen aansprakelijkheid voor schade, van welke aard ook, die verband houdt met risico's verbonden aan het elektronisch verzenden van berichten. This message may contain information that is not intended for you. If you are not the addressee or if this message was sent to you by mistake, you are requested to inform the sender and delete the message. The State accepts no liability for damage of any kind resulting from the risks inherent in the electronic transmission of messages.

De gemeente Amsterdam streeft naar optimale dienstverlening en zorgvuldige afhandeling van e-mailverkeer. Als deze e-mail niet voor u is bestemd, laat dit dan weten aan de afzender en verwijder de e-mail. Voor meer informatie www.amsterdam.nl/proclamer <http://www.amsterdam.nl/proclamer2>.

Dit bericht kan informatie bevatten die niet voor u is bestemd. Indien u niet de geadresseerde bent of dit bericht abusievelijk aan u is toegezonden, wordt u verzocht dat aan de afzender te melden en het bericht te verwijderen. De Staat aanvaardt geen aansprakelijkheid voor schade, van welke aard ook, die verband houdt met risico's verbonden aan het elektronisch verzenden van berichten. This message may contain information that is not intended for you. If you are not the addressee or if this message was sent to you by mistake, you are requested to inform the sender and delete the message. The State accepts no liability for damage of any kind resulting from the risks inherent in the electronic transmission of messages.

De gemeente Amsterdam streeft naar optimale dienstverlening en zorgvuldige afhandeling van e-mailverkeer. Als deze e-mail niet voor u is bestemd, laat dit dan weten aan de afzender en verwijder de e-mail. Voor meer informatie www.amsterdam.nl/proclamer <http://www.amsterdam.nl/proclamer2>.

10.1.6

Verzonden: donderdag 22 juli 2021 13:57
Onderwerp: Wob: FW: terugkoppeling gesprek Amsterdam

Van: **10.1.d**

Verzonden: woensdag 7 oktober 2020 15:21

Aan: **10.1.6** @minbzk.nl>; **10.1.d** @minbzk.nl>; **10.1.6** @minbzk.nl>;
10.1.6 @minbzk.nl>

Onderwerp: terugkoppeling gesprek Amsterdam

Wederom hi collega's,

Korte terugkoppeling gesprek SZW, OCW, BZK, Amsterdam **10.1.6**

- **10.1.d** kon er vanwege een spoedklus niet bij zijn.
- **Amsterdam:**
  - Het onderzoek in opdracht van de gemeente Amsterdam dat vorige week is gepresenteerd heeft veel media-aandacht gekregen, voornamelijk positief. Er komt nog een publieksversie, maar dat is toch ingewikkelder dan gedacht, dus kost meer tijd.
  - De wetenschappers, waaronder **10.1.d** en **10.1.c**, zouden onderzoek naar het slavernijverleden graag breder trekken richting het Rijk en er ook een nationaal verhaal van willen maken.
  - Dit luidt niet zonder meer het traject naar excuses in. Er komen gesprekken in de stad, zowel live als digitaal.
  - Daarnaast 3 sporen:
    - Ontwikkeling van een Amsterdams narratief, wetenschappelijk/journalistiek: verhaal van de Amsterdammers over o.a. waarom er wel/niet excuses moeten worden aangeboden en waarvoor precies (1^e kwartaal 2021)
    - Een campagne op lokale tv (beelden). Niet zwart-wit. Gericht op Amsterdam, nog niet in uitvoering.
    - Educatief traject. Moet nog worden vormgegeven.
  - Ivm mogelijke excuses van de kant van Amsterdam is men benieuwd naar de positie van het kabinet. Verwezen naar plenair debat 1 juli, verklezingen, dialooggroep.
- BZK: Ik heb de svz van de dialooggroep gegeven en de belemmeringen die de Covid maatregelen met zich meebrengen.
- SZW heeft e.e.a. vertelt over anti-discriminatiebeleid en de Catshuisssessies. MBZK komt waarschijnlijk in december met een Kamerbrief.
- Volgend overleg begin december

Groet,

10.1.c

Verslag gesprek BZK en NiNsee: jongeren en slavernijverleden

Datum: 9 juli 2020

Deelnemers: 10.1.d (gemeente Amsterdam), 10.1.d (gemeente Amsterdam,
10.1.d (OCW) 10.1.d (BZK)

- 10.1.d dossier gedeelde geschiedenis. Hieronder vallen: slavernij+ kolonialisme, Amsterdamse migratiegeschiedenis, inclusief herdenken en de huidige “beeldenstorm”.
- Het in opdracht van de gemeente Amsterdam uit te voeren onderzoek door het IISG naar de rol van het Amsterdamse stadsbestuur in het slavernijverleden, is in september gereed. Hieraan werken 40 auteurs mee, in zg vensters. Het wordt een boek van ca 300 p met daarnaast een publieksversie. Er komt een publiekspresentatie van dit onderzoek.
- Daarna zullen er stadsgesprekken komen n.a.v dit onderzoek. Hieraan kunnen grote groepen Amsterdammers deelnemen. Deze gesprekken lopen vanaf ca november 2020 tot mei 2021. Dit is nog niet allemaal uitgekristalliseerd.
- Ook over de vraag of er al dan niet excuses door de gemeente moeten worden aangeboden, zullen gesprekken georganiseerd worden.
- Ook andere gemeenten laten nu onderzoek uitvoeren naar het slavernijverleden, zoals Rotterdam (verschijnt in oktober), Utrecht en Middelburg.

Afspraken:

- BZK zal de dialooggroep slavernijverleden suggereren om een gesprek te hebben met de gemeente Amsterdam.
- Het Rijk (in ieder geval OCW en BZK) zullen met regelmaat bijpraten met Amsterdam omdat de beide trajecten in tijd gelijk lopen en ook inhoudelijke raakvlakken hebben.
- Amsterdam zal beleidsmedewerkers van het Rijk uitnodigen voor een gezamenlijk overleg dat een aantal gemeenten na de zomer zullen hebben.

10.1.d

Verzonden: maandag 9 augustus 2021 10:09
Aan: **10.1.d**
Onderwerp: FW: Slavernijverleden (Amsterdam-BZK-SZW-OCW)

Van: **10.1.d**
Verzonden: donderdag 26 november 2020 11:53
Aan: **10.1.d** @minocw.nl>; **10.1.d** @rninszw.nl>; **10.1.d** @amsterdam.nl>; **10.1.d** @amsterdam.nl
Onderwerp: Slavernijverleden (Amsterdam-BZK-SZW-OCW)

Beste allen,

A.s. maandag 30 november van 16.00-17.00 uur hebben we via webex weer een bijpraatgesprek over het slavernijverleden.

Ik zie de volgende bespreekpunten:

- Ontwikkelingen Amsterdam
- Ontwikkelingen Rijk: OCW,SZW, BZK
- NINsee

Hebben jullie aanvullingen of precisieringen?

Tot maandag!

met vriendelijke groet,

10.1.d

10.1.d
Directie Democratie en Bestuur
Directoraat-Generaal Bestuur, Ruimte en Wonen
Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties
Turfmarkt 147 | 2511 DP | Den Haag
Postbus 20011 | 2500 EA | Den Haag

10.1.d

Verzonden:

maandag 9 augustus 2021 10:06

Aan:

Onderwerp:

10.1.d

FW: vertrek en benoeming voorzitter adviescollege dialooggroep slavernijverleden

Van: 10.1.d

Verzonden: donderdag 14 januari 2021 16:28

Aan: 10.1.d @amsterdam.nl; 10.1.d @amsterdam.nl; 10.1.d ,
10.1.d @amsterdam.nl

Onderwerp: vertrek en benoeming voorzitter adviescollege dialooggroep slavernijverleden

Beste collega's,

Vanmiddag is een persbericht uitgegaan en zijn er brieven naar de Eerste en Tweede Kamer gestuurd over het vertrek van de voorzitter van de dialooggroep en de benoeming van een nieuwe voorzitter. Meer informatie kan je vinden via:

<https://www.rijksoverheid.nl/actueel/nieuws/2021/01/13/nieuwe-voorzitter-adviescollege-dialooggroep-slavernijverleden>

met vriendelijke groet,

10.1.d

.....

10.1.d

Directie Democratie en Bestuur

Directoraat-Generaal Bestuur, Ruimte en Wonen

Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties

Turfmarkt 147 | 2511 DP | Den Haag

Postbus 20011 | 2500 EA | Den Haag

10.1.d

Verzonden: maandag 9 augustus 2021 10:05
Aan: 10.1.d
Onderwerp: FW: PERSBERICHT | DIALOOG SLAVERNIJVERLEDEN | START 11 MEI 2021 | + programma
Bijlagen: PROGRAMMA_DIALOOG_SLAVERNIJVERLEDEN_07MEI21.pdf; PERSBERICHT_DIALOOG_SLAVERNIJ_07MEI21.pdf

Van: 10.1.d

Verzonden: maandag 10 mei 2021 11:35

Aan: 10.1.d @amsterdam.nl>

Onderwerp: PERSBERICHT | DIALOOG SLAVERNIJVERLEDEN | START 11 MEI 2021 | + programma

Beste 10.1.d

Bijgaand het persbericht en het programma van het adviescollege dialooggroep slavernijverleden.

met vriendelijke groet,

10.1.d

10.1.d

Directie Democratie en Bestuur
Directoraat-Generaal Bestuur, Ruimte en Wonen
Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties
Turfmarkt 147 | 2511 DP | Den Haag
Postbus 20011 | 2500 EA | Den Haag

10.1.d

ZIE BIJLAGE VOOR HET PROGRAMMA

Dialoog slavernijverleden

Tijd voor een open gesprek over ons gedeeld verleden en gezamenlijke toekomst

In de maand mei organiseert het Adviescollege Dialooggroep Slavernijverleden dialogen over het slavernijverleden en de doorwerking daarvan in de hedendaagse samenleving. Zit deze geschiedenis de toekomst van velen niet in de weg? Hoe kijken we naar dit verleden?

De dialogen worden breed uitgezet binnen de Nederlandse samenleving: via interactieve live-cast uitzendingen vanuit Pakhuis de Zwijger, gesprekstafels binnen diverse maatschappelijke sectoren en het Caribische deel van het Koninkrijk. Scholen krijgen ook een eigen dialoogprogramma.

Quote

'Gebeurtenissen uit het verleden hebben impact op het heden. De impact van slavernij lijkt de toekomst van velen nog steeds in de weg te zitten. Het is tijd om hier een open gesprek over te hebben. Hoe kijken we eigenlijk naar ons gedeeld verleden?'

*Dagmar Oudshoorn
Voorzitter Adviescollege Dialooggroep Slavernijverleden*

Adviescollege Dialooggroep Slavernijverleden

De dialogen vinden plaats in opdracht van het Adviescollege Dialooggroep Slavernijverleden. Dit onafhankelijk adviescollege is in juli 2020 ingesteld door de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties.

Het college heeft als taak het organiseren van een maatschappelijke dialoog over het slavernijverleden en de doorwerking daarvan in het heden. Hieruit moet een rapport van bevindingen en aanbevelingen volgen. Dit rapport verschijnt na de dialogen op 1 juli 2021.

Het adviescollege laat de dialogen plaatsvinden binnen het bestaande maatschappelijke discours en deze zijn in de eerste plaats bedoeld om ervaringen, zienswijzen en adviezen op te halen. De dialogen zijn gericht op verbinding en op een bredere erkenning en inbedding van dit gedeelde verleden.

Naast het opzetten van de dialoog is het adviescollege ook gevraagd om de vraag te beantwoorden of slavernij als misdaad tegen de menselijkheid moet worden gezien en een advies te geven rondom erkenning en herdenking m.b.t. het slavernijverleden (motie Nicolaï). Hiervoor wint het adviescollege onder meer advies in bij wetenschappers.

Leden

Het college werkt onafhankelijk en wordt onbezoldigd voorgezeten door Dagmar Oudshoorn (directeur Amnesty International Nederland). Andere leden van het college zijn Edgar Davids, Lilian Gonçalves-Ho Kang You, Hannie Kool-Blokland, Glenn de Randamie (Typhoon) en Ruben Severina.

ZIE BIJLAGE VOOR HET PROGRAMMA

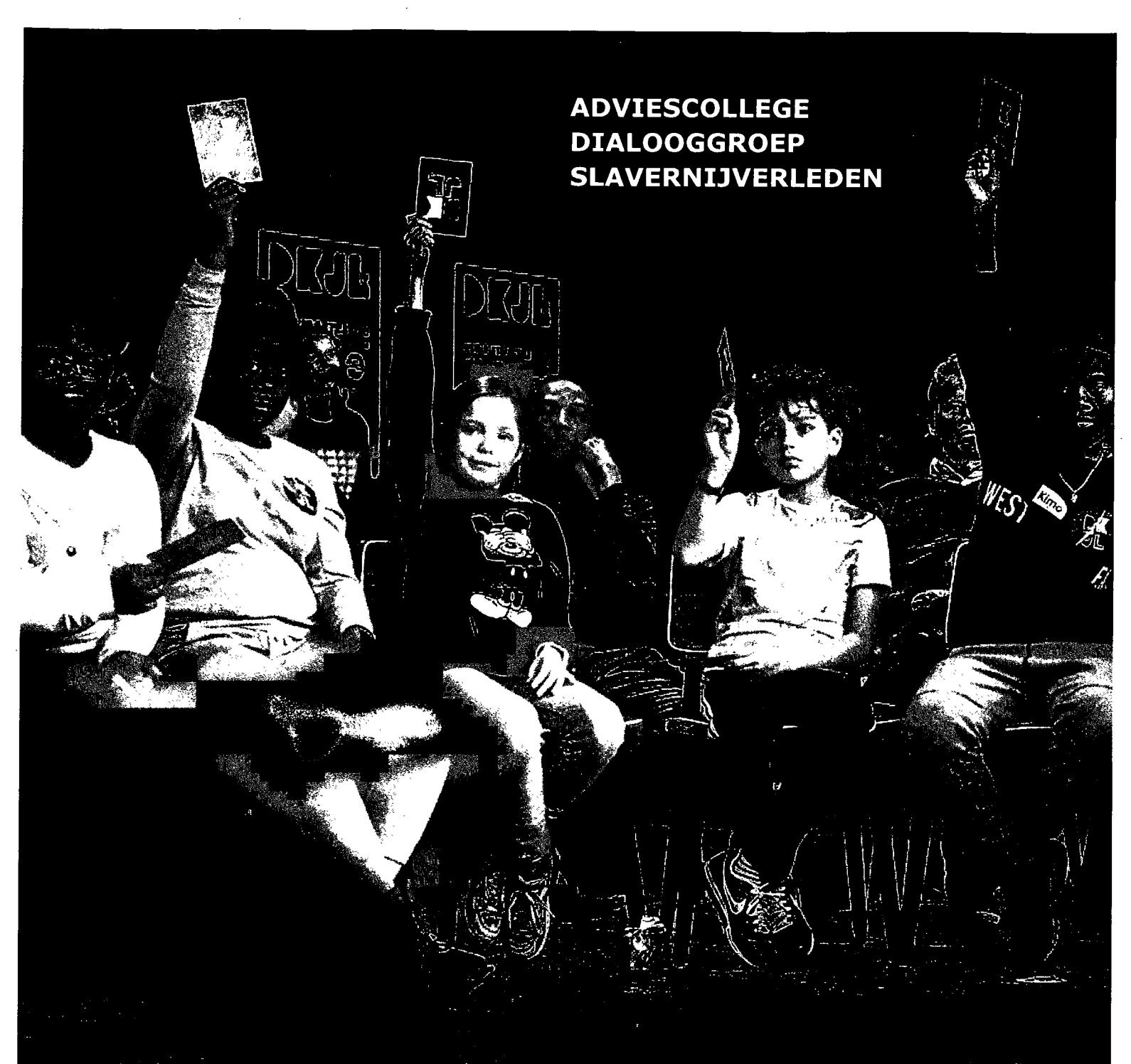
Persvragen

Voor meer informatie kunt u contact opnemen met de **woordvoerder** van het adviescollege **Roy Vinke** telefoon 06 24539060 of pers@collegeslavernij.nl

---

Instellingsbesluit en informatie vanuit ministerie BZK

- www.rijksoverheid.nl/ministeries/ministerie-van-binnenlandse-zaken-en-koninkrijksrelaties/nieuws/2021/05/07/dialoog-slavernijverleden
- www.rijksoverheid.nl/actueel/nieuws/2021/01/13/nieuwe-voorzitter-adviescollege-dialooggroep-slavernijverleden
- www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2020/07/01/kamerbrief-over-instelling-adviescollege-dialooggroep-slavernijverleden

**ADVIESCOLLEGE
DIALOOGGROEP
SLAVERNIJVERLEDEN**

Dialoog slavernijverleden

Dialoog slavernijverleden

"Tijd voor een open gesprek over ons gedeeld verleden en gezamenlijke toekomst"

In de maand mei organiseert het Adviescollege Dialooggroep Slavernijverleden dialogen over het slavernijverleden en de doorwerking daarvan in de hedendaagse samenleving. Zit deze geschiedenis de toekomst van velen niet in de weg? Hoe kijken we naar dit verleden?

De dialogen worden breed uitgezet binnen de Nederlandse samenleving: via interactieve live-cast uitzendingen vanuit Pakhuis de Zwijger, gesprekstafels binnen diverse maatschappelijke sectoren en het Caribische deel van het Koninkrijk. Scholen krijgen ook een eigen dialoogprogramma.

Quotes

'Gebeurtenissen uit het verleden hebben impact op het heden. De impact van slavernij lijkt de toekomst van velen nog steeds in de weg te zitten. Het is tijd om hier een open gesprek over te hebben. Hoe kijken we eigenlijk naar ons gedeeld verleden?'

'Herkennen we in Nederland buitensluiting wel goed genoeg? Kun je racisme herkennen als je dat zelf nooit ervaren hebt? Weet jij wat de ander ervaart als het over discriminatie gaat?'

'Demonstraties van Black Lives Matter, overheidssystemen die etnisch profileren en historische helden die voor sommigen van hun sokkel vallen, het lijkt een goed moment om deze gesprekken te voeren.'

'Iedereen is voor een gelijkwaardige samenleving maar oordelen en vooroordelen lijken ons soms in de weg te zitten. Wij willen dat in deze dialoog bespreekbaar maken.'

Dagmar Oudshoorn

Voorzitter Adviescollege Dialooggroep Slavernijverleden.

Programma Dialoog slavernijverleden

Publieke dialogen

De publieke dialogen vinden plaats op **11, 18 en 25 mei 2021** via een live-cast vanuit Pakhuis de Zwijger. Alle dialogen zijn interactief. De eerste dialoog wordt gepresenteerd door oud NOS nieuwslezers Noraley Beyer en zanger Typhoon.

Op **11 mei** staat het onderwerp '**kansen-gelijkheid**' centraal. Hierbij worden de thema's '**onderwijs**' en '**arbeidsmarkt**' behandeld. [> Programma 11 mei](#)

Op **18 mei** staat het onderwerp '**beeldvorming**' centraal. Dan komen de thema's '**media**', '**cultuur**' en '**publieke ruimte**' aan bod. [> Programma 18 mei](#)

Op **25 mei** staat het onderwerp '**Erkennen en Herdenken**' centraal en zal er ook een slotdialoog plaatsvinden. [> Programma 25 mei](#)

Sectorale dialogen

De sectorale dialogen vinden op uitnodiging plaats op **17, 20 en 21 mei 2021**.

De sectoren waarbinnen wordt gesproken zijn: Zorg, Bestuur, Bedrijfsleven & Arbeidsmarkt, Justitie en Politie, Onderwijs, Cultuur, Media en Sport. Aan gesprekstafels wordt gesproken over onder meer buitensluiting (discriminatie en racisme), gelijkwaardigheid en representatie.

Jeugddialogen

Op **25, 26 en 27 mei 2021** vinden de dialogen binnen het onderwijs plaats. Hier worden voor 15 groepen 18 masterclasses en 8 slotdialogen georganiseerd. Dit programma vindt verspreid over Nederland plaats binnen het primair onderwijs, voorgezet onderwijs en mbo/hbo/wo.

Caribisch deel van het Koninkrijk

Ook in het Caribisch deel van het Koninkrijk vinden dialogen plaats. In verband met de heftige covidpandemie op sommige van de eilanden wordt momenteel gekeken hoe en onder welke omstandigheden deze gesprekken doorgang kunnen vinden. Het adviescollege ondersteunt de coördinatoren ter plekke zo goed als mogelijk in hun taak.

Campagne

Voor de dialogen start vanaf **8 mei 2021** een promotie en social-mediacampagne. In samenwerking met campagnebureau DeGoedeZaak worden mensen uitgenodigd om zich te verbinden met de thema's uit de serie dialogen. Ook is het mogelijk maatschappelijk initiatieven te ondersteunen. Onderzoeksbureau Motivation peilt tijdens de dialoogperiode diverse kwesties via een online panel.

Opdracht

De dialogen vinden plaats in opdracht van het Adviescollege Dialooggroep Slavernijverleden. Dit onafhankelijk adviescollege is in juli 2020 ingesteld door de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties.

Het college heeft als taak het organiseren van een maatschappelijke dialoog over het slavernijverleden en de doorwerking daarvan in het heden. Hieruit moet een rapport van bevindingen en aanbevelingen volgen. Dit rapport verschijnt na de dialogen op **1 juli 2021**.

Het adviescollege laat de dialogen plaatsvinden binnen het bestaande maatschappelijke discours en zijn in de eerste plaats bedoeld om ervaringen, zienswijzen en adviezen op te halen. De dialogen zijn gericht op verbinding en op een bredere erkenning en inbedding van dit gedeelde verleden.

Naast het opzetten van de dialoog is het adviescollege ook gevraagd om de vraag beantwoorden of slavernij als misdaad tegen de menselijkheid moet worden gezien en een advies te geven rondom erkenning en herdenking m.b.t. het slavernijverleden (motie Nicolaï). Hiervoor wint het college onder meer advies in bij wetenschappers.

Leden

Het college werkt onafhankelijk en wordt onbezoldigd voorgezeten door Dagmar Oudshoorn (directeur Amnesty International Nederland). Andere leden van het college zijn Edgar Davids, Lilian Gonçalves-Ho Kang You, Hannie Kool-Blokland, Glenn de Randamie (Typhoon) en Ruben Severina.

Contact

Voor meer informatie kunt u een mail sturen naar info@collegeslavernij.nl. Voor persvragen kunt u terecht bij woordvoerder Roy Vinke, pers@collegeslavernij.nl.

Meer informatie

- www.pakhuisdezwijger.nl
- www.ikzeteenstap.nl

Instellingsbesluit en nadere informatie vanuit ministerie BZK

- www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2020/07/01/kamerbrief-over-instelling-adviescollege-dialooggroep-slavernijverleden
- <https://www.rijksoverheid.nl/actueel/nieuws/2021/01/13/nieuwe-voorzitter-adviescollege-dialooggroep-slavernijverleden>

Aan het Adviescollege dialooggroep slavernijverleden
dtk van voorzitter mr. Frits Goedgedrag

@g.mail.com

Curaçao 27 september 2020

Geachte leden van het Adviescollege dialooggroep slavernijverleden,

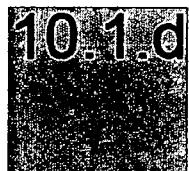
Op 3 oktober 2019 heeft de "Plataforma Sklabitut i Herensha di Sklabitut" (Platform Slavernij en Slavernijerfenis (PSHS)¹ uit Curaçao een volkstribunaal gehouden in verband met de executie van Tula en zijn medestrijders op 3 oktober 1795. Als resultaat hiervan heeft het PSHS een formeel verzoek d.d. 7 november 2019 gedaan via de gouverneur van Curaçao aan de Rijksministerraad om Tula officieel te rehabiliteren, opdat Tula als onbesmette nationale held kan fungeren als inspiratiebron en vooral als kompas voor de emancipatorische ontwikkeling van de Curaçaoese bevolking..

De Rijksministerraad reageerde op dit verzoek op 17 augustus 2020 via de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties mevrouw drs. K.H. Olongren. In een haar brief verwees zij naar de instelling van het onafhankelijk Adviescollege dialooggroep slavernijverleden. Uit de brief valt te lezen dat zij ons naar uw Adviescollege verwijst om tot een oordeel te komen over het eerherstel en de rehabilitatie van Tula. Bij deze doen we dat. (zie bijlage voor een copie van ons zeer uitgebreid onderbouwd officieel verzoek)

Wij doen dan ook op uw college een beroep om, gezien het belang van de rehabilitatie en eerherstel van Tula voor de emancipatorische ontwikkeling van de hedendaagse en toekomstige Curaçaoese samenleving, het daarheen te doen leiden dat ons verzoek door de Nederlandse Staat gehonoreerd wordt. Het koninkrijk der Nederlanden is immers de rechtsopvolger van het bewind dat in 1795 aan de macht was en verantwoordelijk was voor de overedsdaad om Tula op gruwelijke wijze te martelen en af te slachten.

De Plataforma Sklabitut i Herensha di Sklabitut begrijpt dat de Rijksministerraad de tijd niet terug kan draaien. Maar we vinden dat het kabinet hierdoor niet na moet laten wat het wél kan doen: postume rehabilitatie en postuum eerherstel van onze officiële nationale held Tula voor zijn strijd voor vrijheid, gelijkheid en broederschap oftewel voor zijn inzet voor fundamentele mensenrechten zodat wij en anderen geïnspireerd kunnen worden zich zodanig in te zetten dat de legitieme strijd van Tula zich kan voortzetten, uitbreiden en verder ontwikkelen.

¹ De "Plataforma Sklabitut i Herensha di Sklabitut" (Platform of Slavery and Legacy of Slavery) is het officiële orgaan dat in 2009 door het Bestuurscollege van het Eilandgebied Curacao is ingesteld om de herdenking van het slavernijverleden te coördineren en vorm te geven. Als leden van dit Platform heeft het Bestuurscollege benoemd een vertegenwoordiging van Nationale Unesco Commissie(NUC) Antillen; de Dienst Openbare scholen, de Asosiashon Promoshon Konsensi Istoriko; Unesco Curacao; Fundashon Parké Nashonal; Plataforma Berdat Historiko; Archivo Nashonal; Fundashon Biblioteka Publiko Korsou; Universiteit van de Nederlandse Antillen; Fundashon Kas di Kultura Korsou; Unidat di Barrio.

Als onafhankelijk adviescollege belast met doen van voorstellen met betrekking tot onder andere de doorwerking van het Nederlands slavernijverleden op de ontwikkelingen van de Curacaose samenleving doen wij bij deze een serieus en dringend beroep op U om mogelijk te maken dat ons verzoek aan de Rijksministerraad tot eerherstel van Tula gehonorerd wordt.

Wij hopen spoedig bericht van u te ontvangen op ons verzoek.

Hoogachtend,

10.1.d

Drs Frank Quirindongo
Voorzitter Plataforma Sklabitut i Herensha di Sklabitut

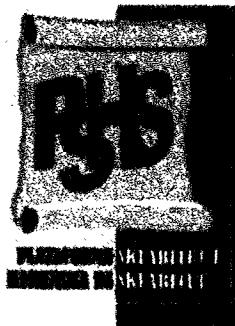
10.1.d

Bijlage:

1. verzoek van PSHS aan Rijksministerraadula
2. Reactie d.d. 17 augustus 2020 van minister Ollongren

Cc: - Raad van Ministers van Curacao
- Minister Ollongren

10.1.d

To:

The Council of Ministers of the Kingdom of the Netherlands
Attn: The Honorable Mr. Mark Rutte Prime
Minister, Minister of General Affairs
Binnenhof 19
Postbus 20001
2500 EA Den Haag
Netherlands

Through:

Her Excellency Mrs. Lucille George-Wout
The Governor of Curacao
c/o Fort Amsterdam
Willemstad
Curacao

Curacao, October 3rd, 2019

Subject: Reparation and Rehabilitation of Tula, the National Hero of Curacao.

Dear Prime Minister,

As a result of the People's Tribunal which was organized on October 3rd, 2019, in Curacao by the "Plataforma Sklabitut i Herensha di Sklabitut"¹ It is that necessary and entitled to demand from the Government of the Kingdom of the Netherlands that our national hero Tula² is rehabilitated c.q. restored to his glory. As the Prime Minister of the Government of the Kingdom of the Netherlands, being the legal successor of the colonial rule in 1795 on Curacao, we approach you with the request to have Tula, the official national hero of Curacao, rehabilitated and restored to his honor by the Dutch state.

¹ Plataforma Sklabitut i Herensha di Sklabitut (Platform of Slavery and Legacy of Slavery) is an official body installed by the Executive Government of the Island Territory of Curacao in 2009 to better coordinate the commemoration of slavery and the legacy of slavery and to give this commemoration more shape and content.

² Under the guidance of Prof. Dr. A.F. Paula by the Central Historical Archives of Curacao, composite edition of original government documents, the name Tula was written in four different ways: 1. Toela, 2. Thoela, 3. Toula and 4. Thoula. Today and also in this letter- the current official orthography (PB. 2008 No. 88) is used.

Letter to the Council of Ministers of the Kingdom of the Netherlands

10.1.d

The Kingdom of the Netherlands is, as the legal successor, responsible for the unjustified torturing, condemnation without even a trial in a court and by a judge, cruel abuse, clapper clawing, decapitation and, finally, the inhumane and unjust killing of Tula. The body's severed head was on display to the public on a skewer for days, while the headless body was dumped in the sea at the place called "Riff".

This Improper way of acting was primarily to deter all residents of Curacao from the correct and justifiable struggle of Tula and his fellow freedom fighters for better living and working conditions based on the fundamental principles of freedom, equality and brotherhood. This is a government act that today would be internationally considered as a reprehensible crime against humanity.

Intentionally committing the extreme cruel torture against Tula and the horrific killing of Tula and his fellow fighters with the aim of deterring and curb the struggle of the people of Curacao and to systematically discourage the people of Curacao from adopting the views of Tula is a very bad act against the people of Curacao. The aim of this act was to hamper the struggle of the people of Curacao in imitation of Tula and to discourage their confirmation that it is possible for the Curacaoan human being, based on his developed collective identity, to independently give the community of Curacao a sense of direction to its own existence.

Successfully committing erroneous, incorrect and criminal torture and killings against Tula and his fellow combatants, resulted not only in a crime against humanity, but also in a crime against the people of Curacao with serious repercussions that can be noted up to date. An example of this is the fact that only during the fifties of the 20th century, as part of the decolonization process, a movement had begun to learn from the heroic deeds of Tula. The fear of seeing Tula as a hero was so deep that the psychological effect of the acts of the Dutch state was thus maintained until the 20th century.

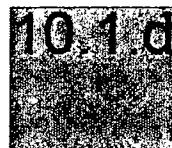
The Dutch state, as the successor of the colonial administration in 1795, will therefore have to correct this bad mistake by restoring Tula and his fellow fighters, so that Tula, as our national Hero, can actually function as a source and symbol of inspiration and motivation for the development and emancipation of the Curacaoan human being and the Curacao community on its way to actual sovereignty.

As is known, the Government of Curacao officially proclaimed Tula as the national hero of Curacao on August 17th, 2010. To do this, the Government of Curacao deemed it desirable to rehabilitate Tula and his fellow freedom fighters from the incorrect condemnation. A conviction that they received only because they fought for freedom, equality and brotherhood for all enslaved citizens of the then community of Curacao, and for building a society based on fundamental and transcendental intrinsic values and universal principles.

A broad social dialogue led by the "Fundashon Rehabilitashon Tula" with, among others, guiding leaders such as former Prime Minister Dominico Felipe (Don) Martina, former Prime Minister Professor Dr. Alejandro (Jandi) Paula, former Prime Minister Suzy Römer, former Governor Nolda Römer-Kenepa and several other prominent members of the Curacao Society, resulted in the official proclamation of Tula as our national hero by Lieutenant-Governor Lisa Dindial, on behalf of the Executive Board of the government of Curacao on August 17th, 2010, where Tula and all his fellow freedom fighters of 1795 were also simultaneously repaired in honor.

Letter to the Council of Ministers of the Kingdom of the Netherlands

The guiding motive for this historical and emancipatory decision of the Executive Board of Curacao was the introduction of a connection between the past, the present and especially the future development of Curacao with Tula, as a source of inspiration, to actively fight and to continually strive for improvement in our living conditions and to build a society based on the basic principles of freedom, equality, brotherhood and social justice. In doing so, it is crucial to be able to work on the development of our collective identity.

This means that Tula, as our national hero, must serve as a symbol of inspiration to consistently fight for the emancipation of the Curacao human being and of the country of Curacao. Emancipation must be understood, in this regard, as freeing itself from the pre-set boundaries to obtain the same rights and position as all others. Emancipation is a process of the gradual elevation of the development of both the Curacao individual and the community of Curacao. It is a process in which a person or a group of people develop, until it is no longer dependent on others. Emancipation is therefore a process, which must lead to the ideal situation where the individual and/or the community of Curacao are able to independently give meaning and direction to his own existence and to form judgments on the meaning of its existence. The emancipation process, initiated by our national hero, Tula, must therefore be interpreted as an intentional and active strive for equality, autonomy and fairer social relationships on the basis of freedom, equality and brotherhood.

The Proclamation of Tula as our national hero on August 17th, 2010, is therefore a milestone in the long process of our struggle to be freed from the policy of the colonial rule of 1795, which was successfully introduced to deter the people of Curacao from the thoughts, the views and the vision of Tula; in short, an intentional act to forget Tula and thereby curb the decolonization process. This colonial policy has been successful for years. For years, we have also been opposing our slavery past, for many years our slavery past was a taboo, and for many years we also regarded Tula as a criminal, a rebel, and a riot leader, which has led to the blockage of our emancipatory thinking and acting for many years. This has brought with it consequences for the development of the collective identity of the people of Curacao, in which the past was systematically silenced as a tool for forging a unified feeling, and is still part of a manipulative act by Eurocentric historians. The consequence of this is that our own history is not used as an instrument for nation building, which normally forms the basis in the building up of nations, including the Netherlands. This was and still is abstained to us.

In his speech on October 17th, 1998, at the revelation of the reef monument "Desenkadenā", Prof. Dr. Alexander (Jandi) Paula expressed this effect of Dutch colonial policy as follows: "It is remarkable that today many of us want to forget this part of history. We often forget that the incorporation of our past will not only cause us to better understand our present, but more importantly, we will understand ourselves better. The incorporation of the past with the present does not mean that we go back to the past, but have the values of this past connected with our current life. Without the experiences of the past, we will lose our confidence and not be able to give direction to our own existence. Without a connection to the past, we will remain spiritually empty. Therefore, Tula, as an inspiring leader, must continue to be the example offighting for the principles of freedom, equality and brotherhood." However, the world has changed over the course of time and so has Curacao also changed. Slowly but surely, the blockage in our emancipatory thinking and acting is reducing — both within the frameworks of international law and within the context of our own actions on Curacao. Within the framework of international law, in both individual and collective cases, when new elements have emerged, demonstrating that the condemned were innocent and unjustly convicted,

---

Letter to the Council of Ministers of the Kingdom of the Netherlands

he or she has to be eligible for rehabilitation or for recovery. This is also undeniably true for the incorrect condemnation and execution of Tula and his fellow freedom fighters by the Dutch state. On the basis of the current international legal order, it is unthinkable that a person condemned for fighting against slavery and slave trade is murdered by the Dutch state:

- On July 2nd, 1890, the then colonial powers in Brussels have already joined the Brussels Convention (officially: "General Act of the Conference of Brussels"), an international treaty against the transatlantic slave trade, declaring slavery and slave trade as a crime against humanity. The Netherlands is also one of the treaty countries.
- The victorious powers of the First World War, supplemented and revised the Brussels Convention to the Treaty of Saint-Germain-en-Laye, which was signed on September 10th, 1919.
- Almost immediately after the establishment of the "League of Nations" (Volkenbond), the fight against slavery and slave trade was placed high on the agenda. In 1926, this resulted in the International Convention on Combating Slave Trade and the Slavery, which came into force since March 9th, 1927. The Netherlands is also registered as a country that has joined this treaty.
- On December 10th, 1948, the spirit of Tula's struggle and his fellow freedom fighters were adopted by the United Nations as part of the Universal Declaration of Human Rights. The Netherlands also ratified this international declaration.
- Recently, the United Nations World Conference on racism, racial discrimination, xenophobia and related intolerance, which took place in South Africa's Durban in 2001, reconfirmed slavery as one of the crimes against humanity that must be combated and prevented. The Dutch state also participated in this world conference with a target number of Dutch NGO's.

At both United Nations and European level, the ban on slavery, trafficking of human beings and forced labor has been enshrined in various international treaties, such as:

- Article 4 of the Universal Declaration of Human Rights,
- Article 8 of the International Convention on Civil and Political Rights,
- Article 4 of the European Convention for the Protection of Human Rights,
- Article 5 of the Charter of Fundamental Rights of the European Union,
- Article 6 of the UN Women's Convention which prohibits trafficking of women and exploitation of prostitution,
- Article 35 of the Convention on Children's Rights and the Protocol on the sale of kids, child prostitution and child pornography in the Child Rights Convention,
- Council of Europe Convention of 2005 for the fight against trafficking in human beings,
- Convention No. 109 of the International Labor Organization (ILO) on the abolition of forced labour from 1957, - Convention No. 182 of the International Labor Organization (ILO) on the worst forms of child labor from 1999.

In 1994, THE UNESCO launched "The Slave Route Project: Resistance, Liberty, Heritage" to break the silence on the slave trade and slavery. A project that is still running for more than 25 years.

On August 23rd, 1998, the UNESCO proclaimed this day of the grand slave uprising in Saint Domingue, Haiti, as the "International Day for the Remembrance of the Slave Trade and its Abolition". UNESCO encourages all Member States to reflect on this day annually in order to recall the "Tragedy of the Slave Trade", to commemorate all the victims and atrocities of the transatlantic slave trade, and to prevent any similar action against humanity today and in the future.

These international developments clearly show that the Dutch State was wrong in 1795 when she condemned, abused, tortured and executed Tula and his fellow freedom fighters because he was leading a principled struggle against slavery, trade of human beings and forced labor, and a struggle for the principles of liberty, equality and brotherhood. It is right to stress that UNESCO officially condemned slavery as 'a crime against humanity'. This means that the struggle of Tula, among others, against the inhuman system of transatlantic slavery, was condemned two centuries later by the international community and labeled as the greatest crime ever against humanity. We can therefore hardly accept that the Dutch state has wrongly condemned and executed Tula just because of his struggle against slavery as the greatest crime against humanity. We, the people of Curacao, are currently proud of Tula, our national hero, for his vision, his commitment, his determination and his contribution towards humanity.

In Curacao, as well as on international level, a similar process has started. As a dialectical result of the process of our wrestling out of the retainment of the vision, thinking and ambitions of Tula, Curacao has now become an autonomous country within the Kingdom of the Netherlands. This development is partly a result of a slowly budding realization that the policy pursued by the Dutch state to deter the people of Curacao since the unjustified condemnation and execution of Tula on October 3rd, 1795 to especially make the vision of Tula one of our own is no longer tenable. The realization has penetrated so much more that the Curacao human being and the community of Curacao itself must be able to give self-esteem and direction to its own existence. More and more, the realization is permeated by the true nature of the ideals, the actions, the leadership, and especially the price that Tula had to pay for fighting for a dignified existence of the people of Curacao. Increasingly, the struggle of Tula has become less forgotten and we have started to see the value and impact of his struggle of August 17th, 1795. More and more, we have started to see the stiffening of the slavery past of Curacao as a source of inspiration for the present and for the future. This budding emancipatory consciousness is therefore the reason why the abolition of slavery in Curacao has been commemorated for years in the context of the struggle of August 17th, 1795 under the guidance of Tula: a commemoration of the struggle and not the commemoration of the technical-legal abolition of slavery by the King on July 1st, 1863. Internationally, there is much admiration for the way in which we deal with the history of slavery in Curacao. On page 127 of the book "Tula, the slave Rebellion of 1795 on Curacao", the Surinamese historian, Sandew Hira, writes: "*I listen with admiration to what Severina tells and read with astonishment the speech of Don Martina in which he talks about the way Antilleans deal with slavery history. This is a special story for Surinamese historians. In Suriname, we celebrate July 1st as the day of freedom, the day when the colonizer decided to abolish slavery. The Antilleans are much bolder and more brave. They celebrate the abolition of slavery on the day that the slaves decided to abolish slavery: August 17th is not the day of freedom, but the day of the Struggle for Freedom!*"

As part of this process of awareness, Curacao has, in recent years, increasingly demonstrated recognition of the just and inspiring struggle of Tula. A token of recognition not from the perspective of victims of slavery trauma but more from the perspective of drawing inspiration from a continuous struggle for freedom and emancipation for the people of Curacao:

- In 1963, the government of Curacao unveiled the "Memorial Pillar" at Rif: the place where the beheaded bodies of Tula and his fellow fighters of 1795 were thrown into the sea. This pillar (marker column) also had to indicate the place where once a monument was to be risen to commemorate the freedom fight of 1795.

- In 1968, the "Movimiento 17-8-1795" was founded by the young people of Curacao under the leadership of Humphrey Senior with the aim of commemorating the freedom struggle of Tula and his fellow fighters on August 17th. Since then, each year the freedom struggle of Tula is commemorated on this day first as one forbidden by the authorities, secondly as a tolerated commemoration, and finally as an officially recognized event.
- In 1984, August 17th was officially proclaimed as "Dia di Lucha pa Libertat", the same year, in which Curacao officially lifted its own flag on July 2nd, 1984.
- In 1987, the Government of Curacao installed a commission to come up with a proposal to set up a national park, "Parke di Lucha pa Libertat" on the memorable place of Rif with a monument to commemorate the struggle for freedom, equality and brotherhood of 1795.
- In 1998, the Government unveiled the monument "Desenkadenâ" at Rif to commemorate Tula and the freedom struggle of August 17th, 1795.
- In 2000, the area of "Parke di Lucha pa Libertat" was recognized by UNESCO as "Sitio Mensahero di Pas", which translates to a "messenger's site of peace" in English.
- On August 17th, 2007, former Prime Minister Dominico Felipe (Don) Martina, on invitation of NINSEE, presented a lecture entitled "Freed but still chained". In doing so, he called for the setting up of a project that lead to the fact that Tula and the other leaders of the 1795 uprising, are still being rehabilitated posthumously by the Dutch state. He referred to the rehabilitation of Manuel Carlos Piar, one of our freedom leaders, who was sentenced to death in 1817 by the Venezuelan state and rehabilitated more than a century later, in the first half of the twentieth century.
- On February 18th, 2009, in collaboration with the NINSEE, the "Fundashon Rehabilitashon Tula" was set up in Curacao with the aim of enabling the rehabilitation of the freedom fighters at the time of slavery and to proclaim Tula to be called "Heroe Nashonal" (English: national hero). The board of this foundation consisted of Dominico (Don) Martina (Chairman), Lionel Janga (Secretary), Jaime de Sola (Treasurer), Suzanne Camelia-Römer, Nolda Römer-Kenepa, Charles do Rego and Frank Quirindongo as members.
- On October 3rd, 2009, the "Fundashon Rehabilitashon Tula" organized a symposium where more than 100 representatives of the Curacao civil society made pronouncements for the rehabilitation of the freedom fighters of 1795 and for the proclamation of Tula as the "Heroe nashonal" (English: national hero) of Curacao .
- In 2009, the Executive Board of Curacao set up the "Plataforma Sklabitut i Herensha di Sklabitut"¹ with the aim of a better coordination of the commemoration of slavery and the legacy of slavery and to give the commemoration and slavery heritage more shape, content and depth.
- On the memorable day of July 1st, 2010, all fractions of the Island Council of Curacao unanimously declared the initiative to rehabilitate the Freedom fighters of 1795 and to proclaim Tula as "Heroe Nashonal (English: national hero) as two noble and praise worthy initiatives.
- On August 17th, 2010, Tula was officially named as "Heroe Nashonal di Korsou" (English: National Hero of Curacao) and all freedom Fighters of 1795 were rehabilitated by the lieutenant-governor

¹ In the Plataforma Sklabitut i Herensha di Sklabitut are appointed as members representatives of the National Unesco Commission (NUC) Antilles; Dienst Openbare Scholen, Asosiashon Promoshon Konsensi Historiko; Unesco Curacao; Fundashon Parke Nashonal; Plataforma Berdat Historiko; Archivo Nashonal; Fundashon Biblioteka Publiko Korsou, University of the Netherlands Antilles; Fundashon Kas di Kultura Korsou; Unidat di Barlo.

- of Curacao, Lisa Dindial, together with Deputy of the government of Curacao, Mrs. Marilyn Alcala-Walle, with the presence of the board of the "Fundashon Rehabilitashon Tula" and a representative of NINSEE from the Netherlands.
- On August 19th 2010 the Island Council of Curacao unanimously confirmed the decision of the government of Curacao to appoint Tula as our national hero and to rehabilitate all the freedom fighters of august 1795
  - On July 1st, 2013, on the occasion of the celebration of 150 years of abolition of slavery in Curacao, July 1st was proclaimed as "Dia di Emansipashon" (English: Day of Emancipation) by the Minister of Education, Science, Culture and Sports, Ms.. Rubia Bitorina. July 1st is now conceived as a milestone of the struggle for emancipation that Tula started in 1795, with an emphasis on this being one of the milestones in the long process of emancipation of the people of Curacao. Without the liberation generated by the struggle that was initiated by Tula, we could not be where we are now in the process of emancipation. But we also realize that we are still not where we should be. The popular composer Doble R expresses this in the classic song: "Tula warda, no wak ainda" (Tula wait, do no look yet...) This song of Doble R really marks our mission to continue the struggle of Tula for emancipation.
  - On July 1st 2013, the President of Parliament of Curacao, Mike Franco, unveiled a plaque on the wall of the palace of the governor, as a token of gratitude to Tula with the engraved words: "*Danki pa bo lucha pa libertat ku a pone ku despues di tempu mester a aboli sklabitut*" (English: *"Thank you for your struggle for freedom that contributed to the later abolition of slavery"*).
  - On August 17th, 2017, Prime Minister Eugene Rhuggenaath ratified the historical and emancipatory decision taken by the Executive Board of Curacao on August 17th, 2010, to proclaim Tula as "Heroe Nashonal" during a ceremony in the presence of the full council of Ministers of Curacao.
  - In 2019, a citizen's initiative arose to set up a statue of our national hero, Tula, in the center of our capital, Willemstad; a citizen's initiative that was supported by the "Plataforma Sklabitut I Herensha di Sklabitut" and unanimously by the fractions of the Parliament of Curacao.

The recognition of Tula as our national hero has been created on the basis of a broad dialogue in the 'civil society' of Curacao and on the basis of careful consideration of the merits, the views on the leadership and the incorrect treatment of Tula. Partly thanks to the production and publication of the book "1795; the Slave uprising in Curacao" which was composed by Prof. Dr. Alejandro (Jandi) Paula and the staff of the Central Historical Archive, we have a good picture of the actions, ideals and leadership of Tula. This book is an inventory and publication of virtually all original documents and sources relating to the great slave rebellion for freedom, equality and brotherhood of 1795. Analysis of this official document has yielded us the following image of our Tula as our national hero:

1. About the character, principles and moral of Tula as an inspiring leader:

- Tula was a powerful person with determination and a clear goal;
- Tula was a faithful and religious man;
- Tula was a good organizational leader;
- Tula was a leader who could reason and argue logically and clearly;
- Tula was a leader who was knowledgeable about both local, international and geopolitical developments;
- Tula was a leader recognized as the one with authority by his fellow fighters;
- Tula was a leader who was reasonably respectful and hospitable;

- Tula was a leader without an inferiority complex;
- Tula was, above all, a warrior for freedom, equality and brotherhood;
- Tula dreamed of becoming a free man within a society where whites and blacks lived together in freedom and in harmony;
- Tula was a sinless and non-conventional man who dared to violate the imposed boundaries by the colonial authorities;
- Tula had a noble character and his struggle was not directed against the whites; it was not vengeful and hateful, but the basic intention of his actions was freedom and righteousness;
- Tula was a revolutionary man who stood up against injustice, against mistreatment and torture of his enslaved brothers, and who has managed to mobilize his fellow brothers behind one goal: Freedom.

These are all characteristics, principles and moral traits of an inspiring leader.

2. About the gains of Tula:

- The struggle of 1795 caused that within weeks after the end of the battle, a package of new measures were proclaimed by the colonial government to improve the working and living conditions of the slaves, such as the treatment, the working hours, food supply and clothing supply.
- The Battle of 1795 had the result that from that moment, it was taken into account to curb the struggle of the slaves and to keep their thinking under control to avoid the realization that the end of slavery was slowly but surely in sight. There came a new regulation for punishing the enslaved.
- The struggle of 1795 broke the myth that colored people are naturally passive and modest beings, who were satisfied with their situation as slaves.
- Although it still lasted 68 years before the Dutch state in Europe, as one of the last ones, abolished slavery on July 1st, 1863, in its colonies in the Caribbean, it must be considered that the freedom struggle of August 17th, 1795 was one of the most significant steps in the irreversible emancipation process of the people of Curacao. This is also recognized within the international scientific circle of historical writers.

3. About the ideals of Tula

- Tula visualized a society in Curacao in which all people could live with each other as free people without being hindered by systems of subjection and superiority due to race, socio-economic status, gender, belief or religion.
- Tula has been working for a society that is based on social justice and transparency.
- Tula was of the opinion that the slaves in Curacao were entitled to their freedom by the Dutch state just as the French had abolished slavery in 1794 during the revolution. At the time of the Tula's struggle in 1795, he was aware of the fact that the Netherlands was under French rule and that it therefore was logical and reasonable that all the slaves in Curacao also had the right to be freed from their chains.
- When the Dutch priest, father Jacobus Schinck, spoke as a mediator to Tula and his slaves, Tula would have said to the priest, among other things: "Lord Priest, all men do not come forth from one Father, Adam and Eve? Have I resented that I have redeemed twenty-two of my fellow brothers from the shackles in which they were unjustly thrown? Lord Priest, the French freedom has served us only to torment. If someone was punished, they added, "Are you also looking for

your freedom?" "Once I was tied up, I cried without stopping for mercy for a poor slave and when I was loosened at last, the blood waved me out of the mouth. I threw myself on the knees and cried out to God, 'O Divine Majesty! O, purest spirit! Is it your will, that we are mistreated in such a way?' Ah priest, one wears more care for a beast; If a beast breaks a paw, it is at least cured."

4. About the treatment of Tula

- Tula has had, by law, no impartial and unbiased legal process²,
- Tula has been convicted on the basis of declarations enforced by torture;
- The penalties applied to Tula and his execution were disproportionate;
- Tula's cruel and inhumane execution was used to curb and suppress all the potential struggle of the people of Curacao for better living conditions.

It is thus unquestionable that Tula has carried on the role and responsibility of directing the struggle of the enslaved residents of Curacao for freedom, for equality and for brotherhood. And although Tula had to perform this as a leader in a situation where he was still physically chained and unfree, his spirit and mind were free. Tula has proven with his actions, his views and his character that he possessed the characteristics of what one would regard as that of a great and visionary leader nowadays.

This appreciation of Tula is not in the sense of worshiping a saint, but in the sense of continuously learning and drawing inspiration from his courage to create a new emancipated Curacao; disregarding the large individual risks that need to be taken. Icons in Dutch history, such as the resistance fighters in the Second World War, are still part of lively debates within the Dutch community. Why should the people of Curacao be deprived of this?

We can therefore proudly conclude that Tula has rightly been proclaimed as our national hero and he must be able to serve as a symbol of inspiration for the people of Curacao to fight and commit themselves for the sustainable improvement of working and living conditions in Curacao.

But we still are hindered by the paralyzing and confusing discussion regarding the unjustified condemnation of Tula. Still the remnants are present of the criminal act of the Dutch state to torture and murder Tula and his fellow combatants as an instrument to use this for the intentional and systematical deterring and curb of the struggle of the people of Curacao for better working and living conditions and not to use the views of Tula as an inspirational example. It was to be avoided that the people of Curacao would work in imitation of Tula to make it possible for the Curacao human being and the community of Curacao itself to be able to feel self-reliant and to give direction to his own existence, to work independently to improve the working and living conditions in Curacao. More and more, the awareness developed that as long as there is no rehabilitation and no recovery of Tula as our national hero by the Dutch state, being the one who was in charge of the colonial reign in 1795 in Curacao, it is proven to be socio-psychologically difficult to use our national hero as a source of inspiration and as a symbol to give us maximum support and strength for the emancipation of the people of Curacao and the society of Curacao. We, as part of the people of Curacao, are actually proud of Tula, who lived in an

---

² In the minutes of October 2nd, 1795, of the Extraordinaire Criminele Justitie Raad (English: Executive Criminal Justice Board) you can read: "... that the operating head of rebellion blacks, Thoula, nicknamed Rigaud, was brought locally without further form of process as they do during local execution..."

inhumane and cruel system of slavery and who managed to find such great and exemplary leadership from that situation. Tula is truly worthy to be our national hero!

Taking all of this into consideration, we believe that the Dutch state, as the successor to the colonial regime in Curacao in 1795, is committed to correcting the historical error against Tula and his fellow combatants. It is against all the present norms and rules of decency to maintain such a judgment and its execution. Very serious is also the preservation of the actions and policies to deter the people of Curacao not to follow the views and ambitions of Tula and also to keep our national hero, Tula, in our imagines as a rebel, as a criminal, and as a terrorist. Maintaining these matters means not only maintaining a crime against humanity but also maintaining a socio-psychological blockage among the people of Curacao to fight and to commit themselves to the emancipation of the individual of Curacao and especially the emancipation of the country of Curacao. An emancipation on the way to true and sustainable sovereignty, in which we will heroically have the right to have the control in our own hands! The real rehabilitation and recovery of Tula by the Dutch state will make a significant contribution to the healing process and reconciliation in the field of shared history.

Tula is our National Hero!

Tula is our symbol of inspiration.

Tula has to be rehabilitated by the Dutch state so that we can be strengthened and enriched by his examples of leadership, authority, determination, and unselfish struggle for a good cause and especially by his examples of respect, neither revenge nor hate feelings against the opponent. Tula must be our example and source of inspiration to work consistently to build better living conditions for all citizens of Curacao based on the development of our collective identity.

Following the view of Prof. Dr. Alejandro (Jandi) Paula, Dutch Prime Minister Jan-Peter Balkenende stated during the official commemoration of the past Dutch slavery on July 1st, 2008, in Amsterdam: "*Slavery and slave trade are inseparably linked to our patriotic history. However painful, we should never walk away and never close our eyes again from those facts. We should never be silent – that has been done too long. The past gives us an assignment for today. The dark history of slavery belongs in our education, to be able to understand the present and to build a future together. The Dutch history of slavery and slave trade is a blemish on the blazon of our country. It was a shameless episode in our history.*"

After these meaningful words from the then Dutch Prime Minister Mr. Balkenende, the moment has come for the Dutch state to take the final step to rehabilitate our national hero Tula and to give him recovery. The various new elements and insights that have become part of international law on slavery, human trafficking and forced labor over the years makes it unthinkable for us that the Kingdom of the Netherlands continues to persist in the incorrect and unjust condemnation and murder of Tula by the Dutch state opposed to the prevailing values, norms and regulations of the actual international legal order.

As a culmination of the process of correction of the anti-Emancipatory Act by the Dutch state, the people of Curacao, as a result of the public Tribunal held on October 3rd, 2019, by the "Plataforma Sklabitut i Herensha di Sklabitut" ruled that it is necessary and just to demand that the Government of

---

Letter to the Council of Ministers of the Kingdom of the Netherlands

the Kingdom of the Netherlands rehabilitates our national hero Tula based on her crime against humanity. This makes it possible for Tula, our national hero, to act as an actual compass for the people of Curacao in the further navigation of the emancipation process of our country Curacao.

Sincerely,

Drs. Frank Quirindongo

10.1.d

President of "Plataforma Sklabitut i Herensha di Sklabitut" Amperestraat 5 fquirindongto@hotmail.com
+5999-522-6982

Annex:

1. Summary of 2 pages
2. Five official decisions (in Papiamentu) concerning the recognition of the struggle of Tula

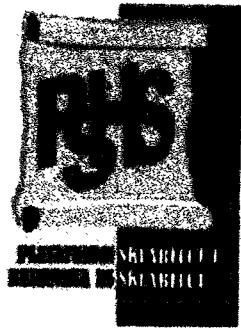
CC:

- Council of Ministers of the government of Curaçao
- Parliament of Curaçao
- Political Parties of Curaçao
- Parliament of the Netherlands First Chamber
- Parliament of the Netherlands Second Chamber
- Minister Plenipotentiary of Curaçao in the Netherlands
- Minister Plenipotentiary of Aruba in the Netherlands
- Minister Plenipotentiary of St. Maarten in the Netherlands
- Composing partners of the Plataforma Sklabitut i Herensha di Sklabitut
- Secretary of the United Nations
- CARICOM Secretariat
- African Union Headquarters
- Unesco headquater in Paris
- UNESCO regional office in Jamaica for the Caribbean region
- UNESCO Curaçao
- Commission Rehabilitation Tula, Attn: Mr. D. Martina
- Inter American University of the Caribbean (IUC)
- Nationaal Instituut Nederlands slavernijverleden en erfenis (NiNsee)
- Foundation SPLIKA of Antillean people in the Netherlands

Letter to the Council of Ministers of the Kingdom of the Netherlands

10.1.e

Annex 1.:

Summary

(of the letter to the Council of Ministers of the Kingdom of the Netherlands to rehabilitate Tula)

As a result of the People's Tribunal organized by the "Plataforma Sklubitut i Herensha di Sklubitut" on October 3rd, 2019, in Curacao, it is necessary and just to demand from the Government of the Kingdom of the Netherlands that our national hero, Tula, be rehabilitated c.q. restored to honor.

The Kingdom of the Netherlands is, as the legal successor, responsible for the unjustified torturing, condemnation without even a trial in a court and by a judge, cruel abuse, clapper clawing, decapitation and, finally, the inhumane and unjust killing of Tula in October of 1795. The severed head from the body was put on a skewer to be displayed for days to the public while the beheaded body was dumped in the sea at Rif. This improper way of acting had to serve above all to deter all residents of Curacao from not continuing with the correct and justifiable struggle of Tula for better living and working conditions neither for their emancipation. This is a disapproving act of the Dutch state that nowadays would internationally be declared as a reprehensible crime against humanity.

Successfully committing erroneous, incorrect and criminal torture and killings against Tula and his fellow fighters resulted not only in a crime against humanity but also, in particular, in a crime against the people of Curacao resulting in serious social-psychological blockages that can be noted to this date.

Both the current frameworks of international law and the result of our own actions in Curacao have led to the fact that in the second half of the 20th century, this blockage in our emancipatory thinking and acting began to crumble slowly.

Within the frameworks of international law, it is agreed that when new elements emerge demonstrating that convicted men were innocently and wrongly convicted, that they should be eligible for rehabilitation. On the basis of the current international legal order, it is unthinkable that a person fighting against slavery, against slave trade and fighting for better living and working conditions based on the fundamental principles of freedom, equality and brotherhood, is condemned and executed by the Dutch state.

The result of our own actions in Curacao, as part of our process of emancipatory awareness, has in recent years increasingly led to the recognition of the just and inspiring struggle of Tula. A token of recognition not from the perspective of victims of slavery trauma but more from the perspective of drawing

Letter to the Council of Ministers of the Kingdom of the Netherlands

inspiration for the continuous struggle for freedom and emancipation for the people of Curacao. This awareness culminated in 2010 in the official proclamation of Tula as the national hero of Curacao by the Government of Curacao. The official recognition of Tula as a national hero has been established on the basis of a broad dialogue in the civil society of Curacao and on the basis of careful consideration of the merits and views on the leadership and the incorrect treatment of Tula.

Thanks to the inventory, production and publication of virtually all original documents and sources relating to the struggle for freedom, equality and brotherhood of 1795 by Prof. Dr. Alejandro (Jandi) Paula and the staff of the Central Historical Archive, it was possible to form a good image of Tula's actions, ideals and leadership. With his actions, his views and his characteristics, Tula has proven to possess the qualities of what one would now consider to be a great and visionary leader. It is good to emphasize that proclamation of Tula as our national hero, not as a kind of worship of saints but, above all, it is instrumental to continuously continue to learn and draw inspiration from Tula's courage with disregard of the large individual risks to be taken towards the struggle for the emancipation of Curacao.

Taking all of this into consideration, we believe that the Dutch state, as the successor of the colonial regime in

Curacao in 1795, is obligated to correct the historical and inhumane error against Tula and his fellow combatants. It is against all the present norms and rules of decency to preserve his unjustifiable condemnation and cruel execution. On another deeper note is also the preservation of the colonial action of the Dutch state to deter the people of Curacao from following the views and ambitions of Tula and to continue to impose an imagine that Tula is a rebel, a criminal and a terrorist. Maintaining these matters means not only maintaining a crime against humanity, but also maintaining a socio-psychological blockage on the people of Curacao in their fight for emancipation.

The various new elements and insights that have become part of international law on slavery, human trafficking and forced labor over the years make it unthinkable for us that the Kingdom of the Netherlands, opposed to the prevailing values, norms and regulations of the international legal order, continues to persist in the incorrect and unjust condemnation and murder of Tula by the Dutch state. It is therefore necessary and just to demand from the Government of the Kingdom of the Netherlands that our national hero, Tula, be rehabilitated by the Dutch state, as the successor of the perpetrators of the crime against humanity and against the people of Curacao. The recovery, in honor of Tula, by the Dutch state will make an important contribution to the 'healing process and reconciliation in the field of a shared history and to the empowerment of the people of Curacao in their struggle for emancipation.

Tula is our national hero.

Tula is our symbol of inspiration.

Tula has to be rehabilitated by the Dutch state so that the people of Curacao can be strengthened and enriched by his examples of leadership, authority, determination and unselfish and respectful fights for a good cause. The rehabilitation of Tula by the Dutch state is recognition of our national hero, emphasizes the respect by the Dutch state for our history and for the people of Curacao. It will be a clear sign in the direction of healing for both the Curacao and the Dutch population.

Tula must be our example and inspiration to be able to work consistently in building better living conditions for all citizens of Curacao based on the development of our collective identity.

The rehabilitation of our national hero, Tula, makes it possible for him to serve as an actual compass for the people of Curacao in the further navigation of the emancipation process of Curacao.

*****End of Summary*****

Letter to the Council of Ministers of the Kingdom of the Netherlands

**Ministerie van Binnenlandse Zaken en
Koninkrijksrelaties**

> Retouradres Postbus 20011 2500 EA

Plataforma Sklabitut i Herensha di Sklabitut
T.a.v. Voorzitter van het platform

**Ministerie van
Binnenlandse Zaken en
Koninkrijksrelaties**

Turfmarkt 147
Den Haag
Postbus 20011
2500 EA
Nederland
www.rijksoverheid.nl

Kenmerk
2020-0000403573

Uw kenmerk

Datum   **17 AUG 2020**
Betreft   **Rehabilitatieverzoek Tula**

Geachte heer Quirindongo,

Op 7 november 2019 heeft de waarnemend Gouverneur van Curaçao een petitie, ingediend door het platform Sklabitut i Herensha di Sklabitut, doorgeleid aan de voorzitter van de Rijksminsterraad. In uw brief wordt verzocht om de rehabilitatie van Tula. Middels deze brief ontvangt u mijn reactie op uw verzoek, waarbij ik u bij deze mijn verontschuldigingen aanbied omdat de reactie op uw verzoek langer heeft geduurd dan aanvankelijk verwacht.

Tijdens de herdenking van het slavernijverleden op 1 juli 2018, benadrukte ik als vertegenwoordiger en vicepremier van het kabinet het belang van aandacht voor het slavernijverleden: "Slavernij staat haaks op de waarden in onze Grondwet, haaks op het gelijkheidsbeginsel, haaks op ons idee van menselijke waardigheid, haaks op wat wij als land willen zijn. Samen herdenken wij wat in het verleden is gebeurd, samen houden we de verhalen levend, en samen vieren wij die belangrijke stap naar gelijkwaardigheid en gerechtigheid die 155 jaar geleden is gezet". Deze woorden liggen in het verlengde van het huidige regeerakkoord, dat het belang van een gedeelde geschiedenis en de waarde om die actief uit te dragen onderstreept door de kennis daarover en de toegankelijkheid ervan te bevorderen. De geschiedenis van de slavernij maakt deel uit van onze gezamenlijke Nederlandse geschiedenis, de geschiedenis van ons Koninkrijk.

Het kabinet vindt het van belang om jaarlijks bij de afschaffing van de slavernij en de doorwerking van het slavernijverleden stil te staan en daarnaast ook op andere manieren hieraan actief aandacht te blijven schenken. Hiermee wil het kabinet een rol spelen in het levend houden én aan volgende generaties doorgeven van de herinnering over het slavernijverleden. Als leider van een slavenopstand op Curaçao in 1795 kwam Tula op tegen het onrecht dat tot slaaf gemaakten werd aangedaan en streefde naar vrijheid. Hiervoor verdient Tula onze bijzondere aandacht. Koning Willem-Alexander heeft op 1 juli 2018 tijdens een bezoek aan Curaçao bij de ceremoniële opening van de Tula-pier in Willemstad stilgestaan bij het verhaal van Tula. Meer recentelijk heeft de minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW) aandacht besteed aan de rol van Tula als vrijheidsstrijder in haar toespraak tijdens de nationale herdenking van het slavernijverleden op 1 juli 2020 in Amsterdam: "U en ik, hier vandaag, wij

**Ministerie van
Binnenlandse Zaken en
Koninkrijksrelaties**

Datum

Kenmerk
2020-0000403573

leven zonder fysieke ketens. Wij hebben niemand tot slaaf gemaakt zien worden.
En wij hebben vrijheidsstrijders als Cuffy en Tula nooit ontmoet."

Vorig jaar heeft het kabinet aangegeven dat het van groot belang is dat er een dialoog over het slavernijverleden en de doorwerking daarvan in de hedendaagse samenleving plaatsvindt gericht op een bredere erkenning en inbedding van dit onderdeel van ons gedeelde verleden. Deze dialoog richt zich op de Nederlandse samenleving in zijn geheel, inclusief de Caribische delen van het Koninkrijk. Ik heb onlangs een onafhankelijk Adviescollege dialooggroep slavernijverleden ingesteld. Het adviescollege heeft tot taak deze dialoog te organiseren. Uit de dialoog zouden voorstellen voor activiteiten die bijdragen aan een goede inbedding van het slavernijverleden en de doorwerking daarvan in het heden, kunnen voortkomen,

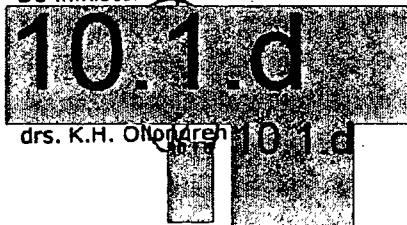
Op 2 juli 2020 heeft de Tweede Kamer een motie aangenomen waarin de regering wordt verzocht van het jaar 2023 een herdenkingsjaar te maken waarin de afschaffing van de slavernij breed wordt herdacht.

Het kabinet kan de tijd niet terugdraaien, maar betreurt het ten zeerste dat slavernij onderdeel uitmaakt van onze geschiedenis. Evenals voorgaande kabinetten, heeft het kabinet diepe spijt en berouw over hoe Nederland is omgegaan met de menselijke waardigheid ten tijde van het slavernijverleden.

Met de voorgenomen dialoog, het herdenkingsjaar 2023 en de jaarlijkse herdenking wil het kabinet herdenken wat in het verleden is gebeurd, met elkaar de verhalen hierover levend houden en niet vergeten. Het verhaal van Tula is een belangrijk onderdeel van deze herdenking.

Hoogachtend,

De minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties,

Dit dossier bevat geen onderdeel L

UITNODIGING ADVIESCOLLEGE DIAЛООGGROEP
10 mei 2021 SLAVERNIJVERLEDEN

Uitnodiging deelname dialoog slavernijverleden

Datum en tijd	20 mei 2021 van 16:00 tot 18:00
Locatie	Pakhuis de Zwijger, Amsterdam
Bijlage	Programma Dialoog Slavernijverleden

Geachte heer /mevrouw xxx ,

In de maand mei organiseert het Adviescollege Dialooggroep Slavernijverleden dialogen over het slavernijverleden en de doorwerking daarvan in de hedendaagse samenleving. Zit deze geschiedenis de toekomst van velen niet in de weg? Hoe kijken we naar dit verleden? Hoe werkt dit door tot op de dag van vandaag?

De dialogen worden breed uitgezet binnen de Nederlandse samenleving: via interactieve live-cast uitzendingen vanuit Pakhuis de Zwijger, gesprekstafels binnen diverse maatschappelijke sectoren en het Caribische deel van het Koninkrijk. Ook scholen hebben een eigen dialoogprogramma.

Graag nodig ik u uit voor deelname aan de dialoog in de sector 'sport'. U bent samen met zeven anderen voor deze thematafel uitgenodigd. We denken dat deze zorgvuldig samengestelde groep kan discussiëren over de problemen in deze sector en adviezen of inzichten kan geven rondom de thema's buitensluiting (discriminatie en racisme), gelijkwaardigheid en representatie. Voor deze sector is de XXX gevraagd als sleutelfiguur om over deze groepssamenstelling mee te denken.

De groep is samengesteld uit mensen die eindbeslissers zijn, mensen die praktijkervaring hebben en mensen die rondom het thema racisme een profiel hebben opgebouwd. De sectoren waar we een dialoogtafel voor organiseren zijn: zorg, bestuur, bedrijfsleven & arbeidsmarkt, justitie en politie, onderwijs, cultuur, media en sport. De moderator van de tafels is **10.1.d.** **10.1.d.** Zij zal deze dialoogreeks van de maatschappelijke sectoren voor ons verzorgen.

De gesprekken worden geanonimiseerd genotuleerd zodat het college onder meer vanuit deze opbrengsten aanbevelingen kan doen aan de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties. Dit rapport zal op 1 juli 2021 worden overhandigd. Binnen de gekozen groepsgrootte is het mogelijk om op een covid-veilige manier fysiek bij elkaar te komen en open in gesprek te gaan. We hebben explicet gekozen voor fysieke ontmoetingen vanwege de gevoeligheid van het onderwerp. Het verdient een open gesprek waarbij deelnemers elkaar in de ogen moeten kunnen aankijken.

Graag verneem ik of u bereid bent om deel te nemen aan deze dialoog. In de bijlage vindt u meer informatie over het adviescollege en het programma.

Hoogachtend,

Dagmar Oudshoorn
Voorzitter Adviescollege Dialooggroep Slavernijverleden

**UITNODIGING ADVIESCOLLEGE DIAЛООGGROEP
10 mei 2021 SLAVERNIJVERLEDEN**

RSVP en informatie over deze dialoog:

Voor RSVP en meer informatie over deze dialoog kunt u terecht bij **10.1.d**

Voor zaken betreffende het adviescollege:

Voor meer informatie of contact met het adviescollege kunt u terecht bij onze **10.1.d** van het adviescollege, **10.1.d** of info@collegeslavernij.nl

Het Adviescollege Dialooggroep Slavernijverleden is in 2020 ingesteld door de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties. Zij heeft tot taak het opzetten van een maatschappelijke dialoog rondom het Nederlandse slavernijverleden en de doorwerking daarvan in de hedendaagse samenleving. De dialogen vinden in 2021 plaats in zowel het Nederlandse als Caribische deel van het koninkrijk. Het college werkt onafhankelijk en wordt onbezoldigd voorgezeten door Dagmar Oudshoorn (directeur Amnesty International Nederland).

10.2.g

10.1.d

Offertedatum: 9 april 2021

Opdrachtgever: Adviescollege Dialooggroep Slavernijverleden

T.a.v. Dagmar Oudshoorn (voorzitter)

Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties

Postbus 20011 | 2500 EA | Den Haag

Geacht college,

Hierbij ontvangt u het voorstel van sociaal innovatiebureau 10.2.g om uitvoering te geven aan een dialoog in 8 sectoren in Nederland omtrent het slavernijverleden en de doorwerking daarvan in de hedendaagse samenleving. Dit houdt in dat verantwoordelijk is voor de voorbereiding, organisatie, programmering, moderatie en vastlegging (notulering van de uitkomsten) van de sectorale dialogen.

Naast de sectorale dialogen vindt ook een maatschappelijke dialoog plaats (Pakhuis de Zwijger), een jeugddialoog (Discussiëren Kun Je Leren), een actie-campagne (De Goede Zaak) en een panelgesprek door Motivaction.

Net zoals voor de andere betrokken partners is voor ons de dialoog alleen zinvol als het voortborduurt op een aantal stappen die het afgelopen decennium reeds gezet zijn.^{10.2.1}

Domeinen uit het recent gelanceerde Zwart Manifest worden als uitgangspunt gebruikt voor de aandachtsgebieden door alle betrokken partners in de door hun uit te voeren opdracht. Zij zullen zich richten op: Openbare Ruimte, Onderwijs, Arbeidsmarkt, Media en Nazorg. Uiteraard zullen de sectorale dialogen hier aan verbonden zijn. De 8 sectoren waar de doorwerking van het slavernijverleden in de hedendaagse samenleving pijnlijk zichtbaar is en die we voor ogen hebben voor de sectorale dialogen zijn: arbeidsmarkt, politiek en bestuur, kunst en cultuur, onderwijs, zorg en welzijn, sport, media en justitie en veiligheid.

Om de sectorale dialogen constructief vorm te geven zal er gericht worden op de 'Hoe-vraag': Hoe kan er zorg gedragen worden voor dekolonisatie, representatie en gelijkwaardigheid in de 8 geselecteerde sectoren.

De gewenste output van de dialogen is dat mensen zich realiseren dat:

- het slavernijverleden een geschiedenis van alle Nederlanders is;
- de huidige maatschappelijke vraagstukken een doorwerking zijn van ons gezamenlijk verleden;
- er gezamenlijk oplossingen gevonden kunnen worden over het geven van een plek aan dat gedeelde verleden;
- er gezamenlijk gekeken kan worden naar wat er mogelijk is binnen de desbetreffende sector op het gebied van dekolonisatie, representatie en gelijkwaardigheid.

De verschillende dialogen en uiteindelijke bevindingen kunnen gebruikt worden naar het stilstaan van 150 jaar gedeelde geschiedenis in 2023.

Rol¹⁰²³

¹⁰²³ heeft ruime ervaring in het organiseren, programmeren en modereren van evenementen om aandacht, bewustwording en gedragsverandering te stimuleren rondom maatschappelijke gevoelige onderwerpen. In dit geval zal ¹⁰²³ verantwoordelijk zijn voor de voorbereiding, organisatie, programmering, moderatie en vastlegging (notulering van de uitkomsten) van de 8 sectorale dialogen.

Te leveren producten en diensten

- 8 sectorale dialogen;
- Het leveren/trainen van de moderatoren en de centrale aansturing hiervan;
- Verzorgen van zowel de inhoudelijke als logistieke invulling van de dialoog;
- Aanvullen van deelnemende kandidaten indien nodig;
- Komen met bruikbare opbrengsten en aanbevelingen uit de dialogen;
- Verzorgen notulisten/verslaggeving.

Uitgangspunten

- De sectorale dialogen vinden in overleg plaats. Bij voorkeur in week 19, 20 en 21 van 2021;
- Het adviescollege heeft eigen gesprekskandidaten en sleutelfiguren welke in overleg ingezet kunnen worden bij de dialoogsessies;
- Bijeenkomsten vinden het liefst fysiek plaats. Dit betekent dat indien mogelijk een gedeelte van de deelnemers aanwezig is op een fysieke locatie en het andere gedeelte van de deelnemers online;
- Per bijeenkomst zijn er maximaal 12 personen betrokken;
- De dialogen bieden concrete opbrengsten en aanbevelingen.

Mogelijke invulling

Wij stellen vanwege COVID-19, de daaropvolgende maatregelen en de onzekerheden die het met zich meebrengt, hybride bijeenkomsten voor. Dit betekent dat een gedeelte van deelnemers aanwezig is op een fysieke locatie en het andere gedeelte van de deelnemers online via een kwalitatieve verbinding meedoet. Op deze manier kan er rekening worden gehouden met een gedeelte van de deelnemers, die niet fysiek op locatie kan, mag of wil komen. Een dialoog duurt 60 - 120 minuten en zijn voor max 12 personen. De dialoogsessies zullen niet moraliserend zijn en juist ruimte bieden aan de deelnemers om zich te uiten. Wat wij als ¹⁰²³ doen is de energie die tijdens de sectorale sessies loskomen kanaliseren naar synergie en constructieve oplossingen en actiepunten. De daadwerkelijke invulling van de sectorale dialogen zal in overleg plaatsvinden.

Een dialoogsessie kan er als volgt uit zien:

- (Virtuele inloop)
- Opening
  - Welkom door lid van adviescollege
  - Feitelijke introductie van het trans-Atlantisch slavernijverleden en de doorwerking ervan in relatie tot de desbetreffende sector.
- Dekolonisatie
  - Welke obstakels en uitsluitingsmechanismen herkennen we?
  - Wat is er nodig om die weg te nemen?
- Representatie
  - Wat is er tot op heden gedaan aan het bevorderen van meerstemmigheid?
  - Waar wordt tegenaan gelopen?
  - Wat is er nodig om het te bevorderen?
- Gelijkwaardigheid
  - Wat is er nodig om gelijkwaardigheid te creëren?
  - Afsluiting

Randvoorwaarden (verwachtingen naar opdrachtgever)

Om onze aanpak succesvol te laten verlopen zijn er een aantal belangrijke randvoorwaarden waaraan het Adviescollege en/of ministerie aan moet voldoen:

- 1 sessie afstemming met alle uitvoerenden;
- Vast contactpersoon met inhoudelijk mandaat om snel met ons te kunnen schakelen en handelen;
- Het aan tafel krijgen van de einderverantwoordelijken en beslisser uit de verschillende maatschappelijke sectoren;
- Facilitering van fysieke locatie en catering indien het fysieke bijeenkomsten zijn.

Kosten

Omschrijving	Tijden per eenheid	Aantal eenheden	Unitprijs	Totaal
Algemene projectcoördinatie en afstemming met o.a. adviescollege	36	1	€ 104,00	€ 104,00
Conceptontwikkeling sectorale dialoogen	N.v.t.	1	€ 104,00	€ 104,00
Praktische voorbereiding en organisatie van sectorale dialoogen	12	8	€ 104,00	€ 832,00
Modereren van sectorale dialoogen	N.v.t.	8	€ 104,00	€ 832,00
Notuleren van sectorale dialoogen	N.v.t.	8	€ 104,00	€ 832,00
Handleiding dialoogen voor sectorale dialoogen	24	1	€ 104,00	€ 104,00
Analyse + Schrijven eindrapport	24	1	€ 104,00	€ 104,00
			Total excl. BTW	€ 10.240,-
			Total incl. BTW	€ 10.240,-

*Facilitaire kosten (locatie, techniek, videograag en catering) zijn niet in de begroting opgenomen.

In de bijlage vind u meer informatie over ons als organisatie, achtergrondinformatie met betrekking tot deze opdracht en de methodologische onderbouwing van de dialoogsessies.

Akkoord

Opdrachtgever: Adviescollege Dialooggroep Slavernijverleden Plaats: Datum: Naam: Functie: Handtekening:	Opdrachtnemer: 10.2.g Plaats: Amsterdam Datum: Naam: 10.1.d Functie: 10.1.d Handtekening:
---	--

Bijlage

Over ons

Wij ¹⁰²³ zijn een sociaal innovatiebureau dat oplossingen biedt voor maatschappelijke vraagstukken. Dit doen wij door middel van bewustwording, organisatieadvies en beleidsbeïnvloeding. Onze aanpak is geïnspireerd door de Lean Six Sigma filosofie waarbij kwaliteitsmanagement, procesoptimalisatie en duurzame verbetering leidend is.

Thema's waarin wij gespecialiseerd zijn:

- Diversiteit en inclusie
- Uitsluiting- en copingmechanismen
- Participatie en kansengelijkheid
- Sociale cohesie en maatschappelijke weerbaarheid
- Community building en organizing.

Wij staan (inter)nationaal bekend om onze kennis en kunde omtrent maatschappelijke vraagstukken en het bereiken en activeren van (jong)volwassenen en etnisch-culturele en/of religieuze gemeenschappen. ¹⁰²⁴ gelooft in het versterken van gemeenschappen. Daarom zijn al onze evenementen, activiteiten en persoonlijke begeleiding te allen tijde gratis toegankelijk voor (jong)volwassenen, startende ondernemers en kleine ideële (zelf)organisaties.

Achtergrondinformatie

De verschillende demonstraties in Nederland hebben ertoe geleid dat er zowel lokaal als nationaal aandacht is voor institutioneel racisme en anti-zwartracisme en het slavernijverleden in het bijzonder. Dit heeft er o.a. toe geleid dat er een 'Adviescollege Dialooggroep Slavernijverleden (ADS)' is gekomen die een reeks gesprekstafels gaat organiseren over het slavernijverleden en de doorwerking daarvan in de hedendaagse samenleving. Het doel van de gesprekken is gericht op verbinding en een bredere erkenning van dit gedeelde verleden. Dat heeft minister Ollongren van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties aan de Tweede Kamer laten weten. In de loop van 2021 levert deze dialooggroep een rapport met bevindingen op aan de minister van BZK.

De dialooggroep zal in verschillende maatschappelijke sectoren, zoals bijvoorbeeld cultuur, sport en bedrijfsleven de komende tijd gesprekstafels organiseren. De dialoog richt zich op de hele Nederlandse samenleving. Ook op de Caribische delen van het Koninkrijk vinden gesprekstafels plaats. Daarmee staat een inclusieve benadering bij de dialoog voorop. Ook maatschappelijke organisaties zullen betrokken worden. De dialooggroep zal eigen keuzes maken over de exacte invulling van de gesprekstafels.

Naast de voorzitter Dagmar Oudshoorn bestaat de dialooggroep uit Edgar Davids, Lilian Gonçalves-Ho Kang You, Hannie Kool-Blokland, Glenn de Randamie (Typhoon) en Ruben Severina. Daarnaast komt er een vaste groep van ca. 4 of 5 wetenschappers die de dialooggroep gevraagd en ongevraagd zullen adviseren.

Methodologische onderbouwing

Bij de opzet van de sectorale dialoogsessies zullen we gebruik maken van de Respectmethode die wij als ¹⁰²⁴ hebben ontwikkeld. Verschillende groepen in de samenleving lijken elkaar niet meer tegen te komen. Ontmoetingen kunnen de kloof tussen verschillende groepen enigszins verkleinen en bijdragen aan kennis en begrip over elkaarse achtergronden, uitdagingen en beweegredenen. Vandaar dat ¹⁰²⁵ de Respectmethode heeft ontwikkeld.

De Respectmethode is erop gericht om bewustwording te stimuleren, dialoog en toenadering te bevorderen, concrete oplossingen te verzamelen en continuïteit te borgen.

Onze methode richt zich dus niet op de extremen aan de zijkant maar op het grotere en stillere midden. Het richt zich niet op de tegenstellingen, maar op gedeelde identiteiten en waarden, concrete oplossingen, verbeteringen en kansen waarmee gewerkt kan worden aan een inclusieve en respectvolle Nederlandse samenleving. Dit sluit nauw aan bij het werk van politiek en sociaal filosoof Bart Brandsma over polarisatie. Bij het ontwikkelen van de werkform van de Respectmethode hebben we gebruik gemaakt van de kernwaarden van de Nederlandse samenleving, het polarisatiemodel van Bart Brandsma en het onderzoek van het Kennisplatform Integratie en Samenleving (KIS) over de effectiviteit van dialoogbijeenkomsten.

Kernwaarden van Nederland

ProDemos, het huis voor democratie en rechtstaat, heeft in opdracht van het Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid de kernwaarden van de Nederlandse samenleving opgesteld. De drie kernwaarden zijn vrijheid, gelijkwaardigheid en solidariteit. Vrijheid gaat over de vrijheid om te denken, te zeggen en te doen wat je zelf wilt. De vrijheid van meningsuiting, levensstijl, vereniging en godsdienst staan centraal in Nederland. De grens van deze vrijheid wordt bepaald door de wet: je mag iemand niet met opzet beledigen of tot haat oproepen.

Volgens de opstellers betekent de vrijheid van meningsuiting overigens niet dat je zomaar alles mag of hoeft te zeggen. Gelijkwaardigheid gaat ervoor dat alle mensen evenveel waard zijn en dat iedereen gelijkwaardig behandeld moet worden. Het verbod op discriminatie, artikel 1 van de Grondwet, staat hierin centraal. Solidariteit betekent dat we rekening met elkaar houden met elkaar en dat we weten dat anderen dat ook met ons doen. We betalen belasting zodat er scholen, wegen en politieagenten zijn, maar mensen moet ook elkaar helpen. Veel mensen doen vrijwilligerswerk of zijn mantelzorger. Solidariteit gaat ook over bestaanszekerheid, over genoeg geld hebben om van te leven.

In onze respectmethode hebben we de Nederlandse kernwaarden vertaald naar actuele en maatschappelijke gevoelige thema's.

Polarisatiemodel

Bart Brandsma is een veel gevraagd adviseur. Hij geeft jaarlijks tientallen trainingen bij verschillende overheidsinstellingen, waaronder gemeenten en de politie. Volgens Brandsma hebben mensen verschillende identiteiten en identificeren zich daarom ook verschillend. Deze diversiteit loopt langs verschillende lijnen: gelovig/niet-gelovig, jong/oud, links/rechts, gezagsgetrouw/opstandig, etc. Gebeurtenissen zoals een terroristische aanslag, het debat over klimaatverandering of zorgen over de sociaaleconomische positie kunnen leiden tot spanning. Doordat 'pushers' een sterke mening uitspreken worden de 'mensen in het midden' uitgedaagd om een kant te kiezen. Hierdoor kan polarisatie ontstaan. Polarisatie is niet altijd een slechte ontwikkeling. Een gezonde vorm van polarisatie helpt in de (morele) oordeelsvorming. Volgens Brandsma kan polarisatie echter een bedreiging worden als er niet meer wordt gesproken over gedeelde belangen en als het debat zich toespitst op de identiteit van de tegenstander. Er wordt dan niet meer gesproken over de wensen en belangen van mensen (een veilige samenleving, respecteren van tradities) maar over iemands -vermeende- identiteit (het zijn racisten, terroristen, aanstellers).

De respectmethode is mede gebaseerd op de lessen van Brandsma om polarisatie tegen te gaan. Probeer niet de 'pushers' van gedachten te veranderen maar richt je op de mensen in het midden. Praat niet over identiteit, zoals de 'pushers' willen, maar luister naar wat het midden denkt en zoek naar de gedeelde belangen. Verander je toon: stel je oordeel uit en stel open vragen.

De daarbij behorende uitdaging is om mensen in het midden te vinden. Mensen in het midden worden niet perse vertegenwoordigd door organisaties. Ook informele leiders kunnen echter mensen uit het midden vertegenwoordigen.

Onderzoek KIS

In een literatuuronderzoek onderzocht KIS of dialoogbijeenkomsten helpen tot een afname van vooroordelen en stereotypen over groepen met een andere huidskleur, afkomst of religie dan wat als gangbaar wordt gezien in Nederland. KIS concludeert dat dialoog een plausibele anti-discriminatie interventie is. Dat komt doordat contact tussen verschillende sociale of culturele groepen de vooroordelen tegen de ander reduceert. Daarbij helpt vooral het stimuleren van empathische gevoelens. Een belangrijke randvoorwaarde voor het stimuleren van empathie is dat mensen bereid zijn om zich in te leven in de ander. Ook helpt het om tijdens een dialoogbijeenkomst moeilijke of onrechtvaardige situaties te beschrijven. Dit zorgt voor verontwaardiging bij de deelnemers, waardoor zij een positieve houding ontwikkelen richting het slachtoffer van deze situaties. Een belangrijke tip die KIS geeft is om de positieve sociale norm expliciet te maken voorafgaand en tijdens de dialoog.

Bij al onze trainingen en bijeenkomsten maken wij gebruik van deze adviezen. Wij stimuleren empathie door filmpjes te gebruiken waarin mensen in onrechtvaardige situaties verkeren. Een korte film stelt mensen gemakkelijk in staat zich snel in te leven in een persoon of situatie. Filmfragmenten wekken een mate van verontwaardiging op, waardoor mensen zich sneller empathisch zullen opstellen. Zelf nemen wij als organisatie geen standpunt tijdens de bijeenkomst. Wel spreken we vooraf een sociale norm af met de aanwezigen, die voorafgaand en tijdens de bijeenkomsten expliciet wordt uitgesproken, namelijk dat:

- ‘Domme’ vragen bestaan niet
- Een ieder heeft de ruimte voor een eigen opvatting;
- Een ieder luistert naar de mening en denkbeelden van de andere aanwezigen;
- Een ieder heeft recht op een eigen mening, maar niet op eigen feiten;
- Verschillende meningen kunnen en mogen naast elkaar bestaan.

Uiteindelijk worden er eindverantwoordelijken en beslisser uit meerdere sectoren actief betrokken bij het realiseren van de gewenste output, te weten dat.:

- het slavernijverleden een geschiedenis van alle Nederlanders is;
- de huidige maatschappelijke vraagstukken een doorwerking zijn van ons gezamenlijk verleden;
- er gezamenlijk oplossingen gevonden kunnen worden over het geven van een plek aan dat gedeelde verleden;
- er gezamenlijk gekeken kan worden naar wat er mogelijk is binnen de desbetreffende sector op het gebied van dekolonisatie, representatie en gelijkwaardigheid.

Het gesprek met de sectoren zal plaatsvinden in relatie tot hun dienstverlening/uitvoering, op de werkvloer en bij hun samenwerkingspartners (leveranciers). Het is belangrijk om hierbij nogmaals te vermelden dat de bijeenkomsten niet moraliserend zijn en juist ruimte bieden aan de deelnemers om zich te uiten. Wat wij als doen is de energie die tijdens de dialogen loskomen kanaliseren naar synergie en constructieve oplossingen en actiepunten.

Over het Zwart Manifest

Belangrijke spelers en organisaties, waaronder ¹⁰²⁸ hebben gezamenlijk het initiatief genomen om een manifest op te stellen met als doel anti-zwart racisme tegen te gaan en daarmee Zwarte emancipatie te bevorderen. Dit Zwart Manifest is er om enerzijds eindverantwoordelijkheden een concreet actieplan te bieden en anderzijds om Zwarte mensen en betrokkenen handvatten te geven om punten te agenderen en monitoren.

In het manifest is er aandacht voor 12 domeinen:

1. EDUCATIE
2. ZORG & WELZIJN
3. HUISVESTING
4. ARBEIDSMARKT
5. ECONOMISCHE GELIJKHEID
6. POLITIEK & OVERHEID
7. JUSTITIE & VEILIGHEID
8. HERVORMING ADV'S
9. MEDIA
10. KUNST & CULTUUR
11. SPORT
12. NAZORG

In deze domeinen is de doorwerking van het slavernijverleden in de hedendaagse samenleving pijnlijk zicht- en voelbaar. De dialoogsessies zijn gebaseerd op de domeinen uit het manifest. Deze domeinen zijn bepaald naar aanleiding van openbare bijeenkomsten die georganiseerd zijn in vijf provincies. Daarnaast heeft het collectief De Zwarte Jacobines een tweetal bijeenkomsten georganiseerd om input te verzamelen. Verder zijn er diepte-interviews gedaan met Zwarte experts en (ervaring)deskundigen en hebben partnerorganisaties online-enquêtes uitgezet en focusgroepen georganiseerd.

kennis en aanpak van
sociale vraagstukken

Adviescollege dialooggroep slavernijverleden
Ter attentie van mw. D. Oudshoorn (Voorzitter)
Postbus 20011
2500 EA Den Haag

Van **10.1.d**
Offertenummer **A21-1514**

Adviescollege Dialooggroep Slavernijverleden

Ondersteuning bij adviesrapport

Utrecht, 8 april 2021

Waarom Movisie?

Movisie is hét landelijk kennisinstituut voor een samenhangende aanpak van sociale vraagstukken. Samen met de praktijk ontwikkelen we kennis over wat echt goed werkt en passen we die kennis toe. De unieke rol van Movisie is het versnellen van leerprocessen. We zijn alleen tevreden als we een duurzame positieve verandering voor mensen in een kwetsbare positie realiseren.

Nederland is een welvarend land, waar de meeste mensen gelukkig zijn en zich goed kunnen redden. Toch kampen we met sociale vraagstukken, zoals eenzaamheid, armoede en schulden, een toenemende kloof tussen hoog- en laagopgeleiden, radicalisering, discriminatie en worsteling met de dialoog over ons ons slavernijverleden. Iedereen kan door allerlei oorzaken in een kwetsbare positie terechtkomen. Hoe eenvoudig dat soms gaat, zo taai is het vaak om die kwetsbaarheid te verminderen of de gevolgen ervan te verzachten. Dat is wél precies wat Movisie drijft. We willen met de doelgroep zelf, de mensen om hen heen en professionals ontdekken wat in de praktijk aantoonbaar het beste werkt om kwetsbaarheid te voorkomen én de negatieve gevolgen ervan te verminderen. Daarom is Movisie hét landelijk kennisinstituut voor een samenhangende aanpak van sociale vraagstukken.

Movisie heeft kwaliteit hoog in het vaandel staan. Daarvoor hebben we een kwaliteitssysteem dat sinds 2011 voldoet aan de ISO9001-normering. Sinds 2016 staat onze handtekening onder de Charter Diversiteit waarmee we toezeggen om diversiteit op de werkvloer te bevorderen. We werken zonder winstoogmerk.

Kijk voor meer informatie op www.movisie.nl.

Inhoudsopgave

Ons aanbod	4
1 Aanleiding	4
2 Vraagstuk/Ambitie	4
3 Doelstellingen	5
4 Resultaten	6
5 Doelgroep	6
6 Aanpak	7
6.1 Werkwijze	7
6.2 Plan van aanpak	8
7 Kritische succesfactoren	9
7.1 Projectregie	9
7.2 Risico's	9
7.3 Afspraken	9
8 Planning en begroting	9
8.1 Doorlooptijd en inzet Movisie	9
8.2 Begroting	10
9 Geldigheidstermijn en facturatie	10
10 Overige voorwaarden	10

Ons aanbod

"MOVISIE zorgt door middel van onderzoek, inhoudelijk en strategisch advies, facilitering van bijeenkomsten en penvoering voor dat het Adviescollege dialooggroep Slavernijverleden in staat is om een rapport van bevindingen uit te brengen aan het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelatie inzake de dialoog over het slavernijverleden en de doorwerking daarvan in de hedendaagse samenleving. De dialoog is gericht op verbinding en op een bredere erkenning en inbedding van het gedeelde verleden. Movisie ondersteunt het Adviescollege bij het bepalen van de hoofdlijnen van het bevindingenrapport en formuleren van de adviezen. De totale kosten voor de inzet van MOVISIE bedragen 10.1.c exclusief BTW. De doorlooptijd van het traject is drie maanden.

1 Aanleiding

In juli 2020 is het Adviescollege dialooggroep Slavernijverleden ingesteld door het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties met de taak om een dialoog te organiseren over het slavernijverleden en het opstellen van een rapport met bevindingen. De dialoog gaat over de doorwerking van het slavernijverleden in de hedendaagse samenleving en is gericht op een bredere erkenning en inbedding van dit gedeelde verleden. Het adviescollege wordt verwacht om uiterlijk 1 juli 2021 dit rapport met bevindingen te presenteren aan de Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties.

Bij de uitvoering van deze taak bent u op zoek naar ondersteuning en zoekt u een persoon die:

- Sterke inhoudelijke kennis over het slavernijverleden en discriminatie
  - Sterke affiniteit met de Surinaamse/Antilliaanse gemeenschap
  - Met ervaring in het schrijven en /of opstellen van een (advies) rapport
  - Overziet de politieke consequenties van geformuleerde teksten
  - Is in staat het adviescollege te begeleiden in het formuleren van aanbevelingen en conclusies
  - Beschikt over juiste taal, bewoordingen en (historisch) gevoel van onderwerpen
  - Beschikt over een vlotte pen
  - Kan zo vroeg mogelijk beginnen

In uw zoektocht bent u uitgekomen bij 10.1.d bij Movisie. Wij zijn vereerd en zeer verheugd dat u haar heeft gevraagd een offerte uit te brengen voor deze bijzondere en maatschappelijk relevante opdracht. Zij is uw contactpersoon, projectleider en daarmee ook de hoofdverantwoordelijke persoon bij formuleren van de aanbevelingen en schrijven van het eindrapport. Zij zal hiervoor gebruik maken van externe ondersteuning en in overleg met het Adviescollege op zoek gaan naar de meest geschikte kandidaat.

2 Vraagstuk/Ambitie

Na de dood op de Amerikaan George Floyd op 25 mei 2020 als gevolg van gewelddadig optreden door de politie van Minneapolis (Verenigde Staten) werden er, eerst in Minneapolis zelf en later ook in andere Amerikaanse steden en in veel andere landen, protesten gehouden tegen racisme en

politiegeweld. Ook in Nederland werden in diverse steden manifestaties georganiseerd die tienduizenden mensen op de been brachten. Dit bracht het maatschappelijke debat over racisme en het slavernijverleden in een stroomversnelling. Op diverse plekken in het land, in de media en in de Tweede Kamer werd volop gediscussieerd over (institutioneel) racisme in Nederland. Het debat in de Tweede Kamer over institutioneel racisme leidde tot een aantal maatregelen waaronder de noodzaak om een maatschappelijk debat te voeren over het Nederlands slavernijverleden. Kenmerkend aan de debatten is dat deze gepolariseerd zijn en dat het ontbreekt aan kennis van het Nederlandse slavernijverleden bij het brede publiek.

De samenleving is ondertussen wel in beweging en in ontwikkeling. Zo wordt de geschiedeniscanon herzien, komt er aandacht voor de geschiedenis van het Caribisch gebied en kolonialisme en wordt de Surinaamse verzetsstrijder Anton de Kom toegevoegd. De roep neemt toe, met name de Afro-Nederlandse gemeenschap, om maatregelen te treffen tegen (institutioneel) racisme dat leidt tot kansengelijkheid in bijvoorbeeld het onderwijs, op de arbeidsmarkt, de woningmarkt en etnisch profileren door de politie en is inmiddels opgetekend met het Zwart manifest. Dit manifest werd geschreven op initiatief van en door verschillende maatschappelijke organisaties. In dit manifest formuleren zij maatregelen om racisme te bestrijden en emancipatie te bevorderen.

De werkzaamheden van het Adviescollege vinden niet plaats in een vacuüm maar binnen de hierboven geschetste context van politieke en maatschappelijke ontwikkelingen. Dit maakt het werk van het Adviescollege actueel en maatschappelijk relevant. De ambities zijn hoog.

3. Doelstellingen

In de afgelopen week hebben gesprekken plaatsgevonden tussen [redacted] (het Adviescollege) en later met mevrouw Dagmar Oudshoorn (Voorzitter Adviescollege). Uit deze gesprekken kwam naar voren dat het Adviescollege, rekening houdend met maatschappelijke ontwikkelingen streeft naar een bevindingenrapport aan de Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties dat verbindend is in toon en tegelijkertijd rekening geeft van de gevoelens die leven bij met name Nederlanders van Afrikaans komaf die tot op de dag van vandaag de gevolgen ondergaan van het slavernijverleden. Met het bevindingenrapport, dat op 15 juni 2021 gereed dient te zijn en op 1 juli 2021 wordt overhandigd aan de Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, beoogt het Adviescollege een belangrijke bijdrage te leveren om het maatschappelijke debat een stap verder te brengen, voorbij de polarisatie. Onze doelstelling is om met onze inzet, expertise, advies en penvoerderschap het Adviescollege hierin te ondersteunen. Movisie ondersteunt het Adviescollege met capaciteit en expertise. Wij beschikken over ruimte expertise op thema's als migratie, slavernijverleden, discriminatie, (institutioneel en openlijk) racisme, dialoogvoering (wat werkt en wat niet) en polarisatie.

U gaf aan dat in de maanden april en mei 2021 ongeveer een dertigtal dialogen met diverse geledingen en sectoren uit de Nederlandse samenleving wordt georganiseerd. Daarnaast loopt een adviestraject bij het Asser Instituut met de vraag of er een reden is om in het recht een aantal zaken te laten vastleggen aangaande slavernij als misdaad tegen de menselijkheid en of bijvoorbeeld een instituut en kenniscentrum zoals in Frankrijk nodig is? De dialogen, het advies van het Asser Instituut

aangevuld met gesprekken met diverse wetenschappers vormen belangrijke elementen voor het bevindingenrapport. Onderdelen van het rapport betreffen:

1. Maatschappelijke dialoog
2. Sectorale dialoog
3. Jeugddialoog
4. Dialoog eilanden
5. Online panel
6. Publiekscampagne
7. Uitgezette wetenschappelijke verkenning op de onderdelen
  - a. Misdaad
  - b. Excuses
  - c. Memoriaal
  - d. Memory Laws/ international context

4 Resultaten

Het uiteindelijke resultaat van onze inzet is een bevindingenrapport dat de rode draad van de dialogen weergeeft alsmede de gemene deler (overeenstemming tussen de deelnemers), de diversiteit in opvattingen, beelden, gevoelens en oplossingsrichtingen. Op basis van onze expertise adviseren wij het Adviescollege bij de formulering van aanbevelingen. Ook kunnen we adviseren in nieuwe inzichten in wat wel en wat niet werkt bij het voeren van een gepolariseerd debat c.q. dialoog.

Wij beschrijven hierbij de fases van polarisatie en welke stappen per fase genomen kunnen worden om deze te voorkomen of te verminderen. In het rapport worden ook de uitkomsten van de inhoudelijke gesprekken met wetenschappers en het adviestraject bij het Asser Instituut verwerkt. Deelresultaten zijn onder andere:

- Als toeschouwer bijwonen van een aantal dialogen.
- Analyse maken van maatschappelijke context en schetsen van een narratief hoe het thema leeft in de samenleving (wat leeft aan denkbeelden, wat zijn de gevoelens en opvattingen, wat is er al tot stand gebracht denk aan bijvoorbeeld ontwikkelingen in de kunst en cultuur, herziening van canon, onderzoek van Trouw over excuses slavernijverleden en Zwart manifest).
- Analyse maken van de maatschappelijke dialogen en de rode draad die daarin loopt aan de hand van de verslagen die van de dialogen worden gemaakt.
- Gezamenlijk met het Adviescollege de hoofdlijnen van het bevindingenrapport bepalen en aanbevelingen formuleren.

5 Doelgroep

De directe profijtgroep van onze inzet is het Adviescollege. Indirect betreft dit ambtenaren van het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties en van Sociale Zaken en werkgelegenheid, maar ook de leden van de Tweede Kamer, Onderwijs, actoren in de Kunst en cultuursector, ondernemers, maatschappelijke organisaties die actief zijn op dit thema, de Nederlandse samenleving en in het bijzonder de zwarte gemeenschap in Nederland.

6 Aanpak

Movisie is hét landelijk kennisinstituut voor een samenhangende aanpak van sociale vraagstukken. Samen met de praktijk ontwikkelen we kennis over wat echt goed werkt en passen we die kennis toe. De unieke rol van Movisie is het versnellen van leerprocessen. We zijn alleen tevreden als we een duurzame positieve verandering voor mensen in een kwetsbare positie realiseren. Onze aanpak wordt gekenmerkt door de wens om maatschappelijk impact te hebben. Wij doen dit met inzet van wetenschappelijke kennis en ervaringskennis. Wij zijn onafhankelijk en werken in co-creatie met onze opdrachtgever. Onze aanpak wordt derhalve gekenmerkt door de inbreng van expertise, ervaring, onafhankelijkheid, wens om maatschappelijke impact en co-creatie met onze opdrachtgever.

6.1 Werkwijze

Onze werkwijze bestaat uit de volgende stappen:

1. Voorbereiding (kennismaking met leden adviescollege en eventueel andere relevante betrokkenen, deskresearch en eventueel interviews/focusgesprekken)
2. Maken van analyses en schrijven van conceptrapport
3. Bespreken van conceptrapport
4. Presentatie eindrapport
5. Monitoring (gedurende het project) en evaluatie na het project

Deze vijf stappen en bijbehorende resultaten worden nader omschreven in paragraaf 6.2

6.2 Plan van aanpak

Stap 1: Voorbereiding	Resultaat 1: alle benodigde stappen ondernomen om van start te gaan met het maken van de analyses en schrijven van het conceptrapport
Bijbehorende activiteit	Kennismaking met commissie, inhoudsopgave maken en deskresearch uitvoeren
Doorlooptijd	2 weken (week 16 en 17)
Benodigde inzet	54 uur
Stap 2: Maken van analyse en schrijven conceptrapport	Resultaat 2: Analyse en conceptrapport met aanbevelingen gereed
Bijbehorende activiteit	Op basis van inhoudsopgave, deskresearch en analyse van dialogen en advies Asser Instituut samen met Adviescollege formuleren van aanbevelingen schrijven van conceptrapport
Doorlooptijd	3 weken (week 19, 20 en 21)
Benodigde inzet	108 uur
Stap 3: Conceptrapportage per mail verzenden aan Adviescollege en daarna mondeling bespreken	Resultaat 3: Conceptrapport besproken en helderheid over gewenste aanpassingen/aanvullingen
Bijbehorende activiteit	Adviescollege leest conceptrapportage daarna volgt mondelinge besprekking
Doorlooptijd	2 weken (week 22)
Benodigde inzet	24 uur
Stap 4: Verwerken uitkomst bespreking conceptrapportage met Adviescollege	Resultaat 4: reactie Adviescollege verwerkt en eindrapport gereed
Bijbehorende activiteit	Eindrapport schrijven, schriftelijk presenteren aan Adviescollege en na goedkeuring oplaten maken
Doorlooptijd	3 weken (week 23, 24 en 25)
Benodigde inzet	72 uur
Stap 5: Evaluatie en eindgesprek met Adviescollege	Resultaat 5: Evaluatie en eindgesprek met voorzitter van Adviescollege hebben plaatsgevonden
Bijbehorende activiteit	Inplannen, organiseren en houden van eindgesprek met voorzitter van Adviescollege
Doorlooptijd	1 week (week 26)
Benodigde inzet	8 uur

7 Kritische succesfactoren

7.1 Projectregie

Het Adviescollege heeft de regie over dit project. Zij is eigenaar en afzender van het rapport en de tot stand gekomen adviezen en kennis. Wij (Movisie) werken in co-creatie met onze opdrachtgever. Onze aanpak wordt gekenmerkt door de inbreng van expertise, ervaring, wens om maatschappelijke impact en in co-creatie met onze opdrachtgever. Het adviescollege heeft de uiteindelijke zeggenschap over de geformuleerde adviezen.

Risico's

Het schrijven van het rapport vindt plaats op basis van de uitkomsten van 1. de dialogen, 2. het adviestraject van het Aser instituut en 3. de beschikbaarheid van (de voorzitter van) het Adviescollege voor overleg. Dit zijn zaken waar Movisie geen tot weinig invloed op heeft. Als deze drie elementen niet (tijdig) plaatsvinden kan ons aandeel in dit traject in gedrang komen of vertraging opleveren. Indien er afwijkingen zullen ontstaan in de doorlooptijd en of de benodigde inzet zullen wij dit tijdig en vooraf met u afstemmen.

7.2 Afspraken

In gezamenlijkheid met het Adviescollege kijken we naar mogelijkheden om in het rapport als samenwerkingspartner te worden opgenomen.

8 Planning en begroting

8.1 Doorlooptijd en inzet Movisie

Dit project vangt naar alle waarschijnlijkheid aan halverwege april 2021 en duurt tot 1 juli 2021 waarvan de piek ligt in de periode 15 mei -15 juni 2021. Hierbij zijn dit de te nemen stappen en de bijbehorende doorlooptijd en inzet vanuit Movisie:

Wat	Doorlooptijd	Inzet Movisie
Voorbereiding	Week 16 en 17	50 uur
Maken analyse en schrijven conceptrapport	Week 19, 20 en 21	98 uur
Bespreken en aanpassen concept	Week 22	24 uur
Definitief rapport gereed	Week 23, 24 en 25	70 uur
Evaluatie	Week 26	8 uur

8.2 Begroting

Uren	Tarief	
118 Senior Adviseur / Manager	à € 101,-	= € 10.1.c
80 Adviseur/Projectmedewerker	à € 101,-	= € 8.0.1.c
40 Ondersteuning / secretariaat	à € 101,-	= € 4.0.1.c
Overige kosten		
8 Communicatie	€ 101,-	€ 10.1.c
8 Edit en opmaak eindrapport	€ 101,-	€ 10.1.c
Totaalbedrag excl. BTW		€ 10.1.c
	BTW 21 %	€ 10.1.c
Totaalbedrag incl. BTW		€ 10.1.c

De uurtarieven voor komende jaren zijn richtinggevend. Afhankelijk van prijsontwikkelingen kunnen de uurtarieven van Movisie jaarlijks worden bijgesteld.

9 Geldigheidstermijn en facturatie

De tarieven in deze offerte zijn geldig tot drie maanden na dagtekening. De tarieven van Movisie worden ieder jaar aangepast.

Facturatie zal plaatsvinden na afloop van het project.

Bij facturatie zal Movisie de dan geldende BTW-wetgeving hanteren.

10 Overige voorwaarden

Op deze offerte zijn onze algemene voorwaarden van toepassing, die als bijlage bij deze offerte zijn gevoegd.

Plaats : Utrecht
Datum : 8 april 2021

Plaats :
Datum :

Movisie
10.1.d
10.1.d

Opdrachtgever
Naam :
Functie :

OPDRACHT ADVIESCOLLEGE DIALOGGROEP
dialogen SLAVERNUVERLEDEN

OPDRACHT – MAATSCHAPPELIJKE DIALOG

2.1_MAATSCHAPPIJ_PVU_DIALOGGROEP_20MAART21_RV

INHOUDSOPGAVE

1. OPDRACHT
2. PLANNING
3. SESSIES
4. ACHTERGROND
5. PLAN VAN UITVOERING

1. OPDRACHT*

- Kom met een opzet, idee en uitvoering voor een maatschappelijke dialoog (online)
- Deze dialoog moet breed uitgezet worden in Nederland en is gericht op het zogenoemde maatschappelijke midden.
- Kom met een ondersteunende online media campagne met duidelijk publiek aftrap moment
- Uitgangspunten hiervoor zijn verwoord in deze opdracht
- Het maximum beschikbare bedrag voor deze opdracht is circa 30k.**

Buiten deze scope vallen

- De sectorale dialoog (mogelijke partner **[REDACTED]**)
- De dialoog met jeugd (ingevuld door DKJL)
- Het online panel (ingevuld door motivation)
- In de caribische delen worden eigen dialogen opgezet (maar reach out hiernaar toe is eventueel mogelijk)
- *Eventuele samenwerking met **[REDACTED]** en Movisie is mogelijk

Producten

- Concept, organisatie en facilitatie van de dialoog
- Zorg dragen voor moderatie en online faciliteiten
- Mede zorg dragen voor inhoud, thema's, opbrengsten en aanbevelingen en mogelijke verwerking hiervan
- Bijdragen aan de PR en een online mediastrategie

2. PLANNING

Wat	Data	Week	Deadline	Geschatte uren
Uitvoerders				
Offerte		11	Woe 24 maart	
Dialogen				
Dialogen eiland		14/15		
Dialogen maatschappelijk/jeugd		16/17		

Dialogen sectoraal	20		
Rapport			
Input uitwerken en bespreken	21	Woe 26 juni	
Versie 1	22	Woe 2 juni	
Versie 2	23	Woe 9 juni	
Versie def	24	Woe 16 juni	
Presentatie	26	Don 1 juli	

3. ACHTERGROND

Opdracht college

Het adviescollege heeft tot taak het organiseren van een dialoog over het slavernijverleden en het opstellen van een rapport met bevindingen van de dialoog. De dialoog gaat over de doorwerking van het slavernijverleden in de hedendaagse samenleving en is gericht op een bredere erkenning en inbedding van dit gedeelde verleden. Het adviescollege werkt onafhankelijk.

Eindresultaat

Het eindresultaat is tweeledig. Allereerst zijn er dialogen georganiseerd in Nederland en in het Caribische deel van het Koninkrijk georganiseerd. Ten tweede leiden deze dialogen leiden tot een rapport met bevindingen van de dialoog. Daarnaast geeft het adviescollege wetenschappers de opdracht om specifieke omtrent excuses uit te laten zoeken. Ook op basis hiervan komt het adviescollege met een onafhankelijk advies. Dit rapport wordt uiterlijk 1 juli 2021 aangeboden aan de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties.

Wie zit er in de commissie

- Dagmar Oudshoorn (voorzitter)
- Lilian Gonçalves-Ho Kang You
- Hannie Kool-Blokland
- Edgar Davids
- Glenn de Randamie (Typhoon)
- Ruben Severina

Naslag

- <https://www.rijksoverheid.nl/actueel/nieuws/2020/07/01/start-diaologgroep-slaervnijverleden>
- <https://www.rijksoverheid.nl/actueel/nieuws/2021/01/13/nieuwe-voorzitter-adviescollege-diaologgroep-slaervnijverleden>

4. PLAN VAN UITVOERING

Onderstaand zijn alle onderdelen die het adviescollege uitvoert, niet alle onderdelen horen bij de gevraagde opdracht van 1.

Drietrapsmethode

Voor de dialogen is een drietrapsmethode bedacht: 1) een breed maatschappelijke dialoog (inclusief zware jeugdcomponent), 2) een verdiepende dialoog binnen sectoren en 3) de aanbevelingen van de commissie.

Panel

Daarnaast wordt in samenwerking met een onderzoeksbureau een onlinepanel van 100 personen ingezet. Dit panel vormt een representatieve afspiegeling van de Nederlandse maatschappij.

Het panel wordt ingezet voor diverse onderzoeken of opdrachten die we kunnen gebruiken om invulling te geven aan de dialogen.

Validatie

Gedurende de dialoogperiode worden de diverse opbrengsten en aanbevelingen voorgelegd. Ook de uiteindelijke aanbevelingen van het adviescollege worden aan dit panel voorgelegd. Op die manier biedt het adviescollege een gevalideerd eindresultaat dat op draagvlak uit de samenleving kan rekenen. Het adviescollege komt mogelijk los van deze eindresultaten ook met eigen zelfstandig aanbeveling

Opzet en locatie

De maatschappelijke dialogen vinden grotendeels online plaats. De sectorale (kunst, sport, onderwijs, bestuur etc) indien mogelijk fysiek in kleine groepjes van 8 -12 max. Mocht dat door corona toch niet mogelijk zijn dan vinden deze ook online plaats. Elke sector kan meerdere dialoogtafels hebben.

Onderzoeksbureau

Van het onderzoeksbureau wordt verwacht dat zij een panel van 100 personen samenstellen. Dit panel is online en fungeert als kleine online community. Het onderzoeksbureau legt hen onderzoeksvragen voor en opbrengsten uit de diverse dialogen. De aanpak en uitvoering van de dialogen borduurt voort op eerdere door ministeries uitgevoerde dialogen zoals de Nationale Onderwijs Dialoog, de Pensioendialoog en de Energiedialoog.

Deelnemers dialogen

Er wordt een aanvullende stakeholder- en krachtenveldanalyse gemaakt. Hierbij wordt gekeken of op alle onderdelen een juiste mix van vertegenwoordigers aanwezig is. Er is al een grote lijst van mogelijke deelnemers en sleutelfiguren. Deze wordt eventueel herijkt op bases van de stakeholder- en krachtenveldanalyse en als de kaders voor dialogen definitief gereed zijn.

Het adviescollege

Het adviescollege biedt de inhoudelijke thema's, opzet en richting van de dialogen aan. Ze zet ervaren professionals en organisaties in voor de uitvoering. Ook doet ze onderzoek bij deelnemers voor en na deelname aan de dialoog. Hieruit kunnen bijvoorbeeld aanbevelingen worden gehaald

Publiekscampagne

Voor de maatschappelijke dialoog wordt een publiekscampagne opgezet. Deze heeft een herkenbaar startpunt en eindpunt en wordt ondersteund door een onlinemediastrategie. Voor de jeugd wordt een gespecialiseerd bureau aangetrokken.

Narratief en rapport

Het adviescollege zet voor het schrijven van het narratief, de kaders, de aanbevelingen en het uiteindelijke rapport een schrijver/onderzoeker in die beschikt over de juiste taal, bewoordingen en (historisch) gevoel rondom onderwerp slavernijverleden.

Data

De dialogen vinden plaats in mei 2021, het rapport wordt geschreven in juni 2021 en moet op 1 juli 2021 gereed zijn.

Wetenschappelijk advies

Aan negen wetenschappers is expertise gevraagd omtrent a) de gevolgen van het met terugwerkende kracht wettelijk vastleggen van slavernij als misdaad tegen de menselijkheid , mogelijke excuses voor het slavernijverleden en eventuele gevolgen daarvan, mogelijkheden voor memoriaal door de instandhouding van het Nationaal Monument Slavernijverleden, het Kenniscentrum Slavernijverleden, de vestiging van een Slavernijmuseum (museale voorziening), nationale feestdag of herdenking. Daarnaast wordt een onafhankelijk wetenschappelijk instituut ingezet voor een overkoepelend advies.

Caribische delen

Met de Caribische delen wordt overleg gevoerd over de invulling en uitvoering van de dialoogtafels daar. In plaats van 1 dialoogtafel voor alle delen wordt nu gekeken naar dialoogtafel voor ieder afzonder land of gemeente.

OPDRACHT ADVIESCOLLEGE DIALOGGROEP
dialogen SLAVERNIJVERLEDEN

OPDRACHT – SECTORALE DIALOOG

1.0_SECTOR_PVU_DIALOGGROEP_22MAART21_RV

INHOUDSOPGAVE

- 1. OPDRACHT**
- 2. PLANNING**
- 3. SESSIES**
- 4. ACHTERGROND**
- 5. PLAN VAN UITVOERING**

1. OPDRACHT*

- Verzorgen van de dialogen in 8 Nederlandse sectoren.
- Hierin te komen met een algemene opzet, thema's en invulling.
- Samen met het adviescollege en/of de sleutelfiguren per sector te kijken of de beoogde kandidaten voor de specifieke sector geschikt (representatief) zijn voor het voeren van de dialoog en hier (mede) met aanvullingen komen.
- Te komen met moderatoren en zorg dragen voor een eenduidige opzet en kwaliteit.
- Eventuele moderatoren aangedragen door het adviescollege te begeleiden.
- Komen met een voorstel voor het ophalen en verzamelen van opbrengsten van de dialogen
- Het doen van verslaggeving
- Gebruik te maken van de uitgangspunten van het denkkader Polarisatie van Bart Brandsma
- Rekening te houden met corona en naast fysieke dialogen een mogelijke online variant
- Het maximum beschikbare bedrag voor deze opdracht is circa 30k.*

Buiten deze scope vallen

- De maatschappelijke dialoog (mogelijke partner pakhuis de zwijger)
- De dialoog met jeugd (ingevuld door DKJL)
- Het online panel (ingevuld door motivation)
- In de caribische delen worden eigen dialogen opgezet (maar reach out hiernaar toe is eventueel mogelijk)
- *Eventuele samenwerking met pakhuis de zwijger is mogelijk

Producten

- Concept, organisatie en facilitatie van de dialoog
- Zorg dragen voor moderatie en (online) faciliteiten
- Mede zorg dragen voor inhoud, thema's, opbrengsten en aanbevelingen en mogelijke verwerking hiervan

2. PLANNING

	Wat	Data	Week	Deadline	Geschatte uren
	Uitvoerders				

OPDRACHT ADVIESCOLLEGE DIALOGOGROEP
dialogen · SLAVERNIJVERLEDEN

Offerte		11	Woe 24 maart	
Dialogen				
Dialogen eilanden		14/15		
Dialogen maatschappelijk/jeugd		16/17		
Dialogen sectoraal		20		
Rapport adviescollege				
Input uitwerken en bespreken	21	Woe 26 juni		
Versie 1	22	Woe 2 juni		
Versie 2	23	Woe 9 juni		
Versie def	24	Woe 16 juni		
Presentatie	26	Don 1 juli		

3. ACHTERGROND

Opdracht college

Het adviescollege heeft tot taak het organiseren van een dialoog over het slavernijverleden en het opstellen van een rapport met bevindingen van de dialoog. De dialoog gaat over de doorwerking van het slavernijverleden in de hedendaagse samenleving en is gericht op een bredere erkenning en inbedding van dit gedeelde verleden. Het adviescollege werkt onafhankelijk.

Eindresultaat

Het eindresultaat is tweeledig. Allereerst zijn er dialogen georganiseerd in Nederland en in het Caribische deel van het Koninkrijk georganiseerd. Ten tweede leiden deze dialogen leiden tot een rapport met bevindingen van de dialoog. Daarnaast geeft het adviescollege wetenschappers de opdracht om specifieke omtrent excuses uit te laten zoeken. Ook op basis hiervan komt het adviescollege met een onafhankelijk advies. Dit rapport wordt uiterlijk 1 juli 2021 aangeboden aan de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties.

'Als Dialoogcommissie slavernijverleden zijn we door de minister van Binnenlandse Zaken gevraagd om breed een dialoog op gang te brengen over het slavernijverleden. Het doel hiervan is om de impact ervan op de hedendaagse samenleving tegen het licht te houden.

Het is aan ons als commissie om hieraan praktisch vorm te geven. Zoals eerder toegelicht hebben we ervoor gekozen om dit te doen door dialogen op te zetten. Hierbij streven we ernaar om een evenwichtige representatie van maatschappij -en uiteenlopende standpunten- in het gesprek te betrekken.

Op basis hiervan hebben we verschillende sectoren gedefinieerd. Per sector willen we met maximaal 16 personen, 2 keer uitnodigen voor een dialoogbijeenkomst. We zouden u willen vragen om voor de sector ... na te gaan wie u hierbij zou kunnen/willen aandragen als deelnemer aan de dialoog. Ook zouden we u willen vragen gezamenlijk de potentiële deelnemers te benaderen'.

**Momenteel denken we ivm corona aan kleinere tafels van max 8-12 personen. Maar wel de mogelijkheid om binnen een sector meerdere tafels te hebben indien daar behoeft aan is.*

Wie zit er in de commissie

- Dagmar Oudshoorn (voorzitter)
- Lilian Gonçalves-Ho Kang You
- Hannie Kool-Blokland
- Edgar Davids
- Glenn de Randamie (Typhoon)
- Ruben Severina

Naslag

- <https://www.rijksoverheid.nl/actueel/nieuws/2020/07/01/start-dialooggroep-slaavernijverleden>
- <https://www.rijksoverheid.nl/actueel/nieuws/2021/01/13/nieuwe-voorzitter-adviescollege-dialooggroep-slaavernijverleden>

4. PLAN VAN UITVOERING

Onderstaand zijn alle onderdelen die het adviescollege uitvoert, niet alle onderdelen horen bij de gevraagde opdracht van 1.

Drietrapsmethode

Voor de dialogen is een drietrapsmethode bedacht: 1) een breed maatschappelijke dialoog (inclusief zware jeugdcomponent), 2) een verdiepende dialoog binnen sectoren en 3) de aanbevelingen van de commissie.

Panel

Daarnaast wordt in samenwerking met een onderzoeksbureau een onlinepanel van 100 personen ingezet. Dit panel vormt een representatieve afspiegeling van de Nederlandse maatschappij. Het panel wordt ingezet voor diverse onderzoeken of opdrachten die we kunnen gebruiken om invulling te geven aan de dialogen.

Validatie

Gedurende de dialoogperiode worden de diverse opbrengsten en aanbevelingen voorgelegd. Ook de uiteindelijke aanbevelingen van het adviescollege worden aan dit panel voorgelegd. Op die manier biedt het adviescollege een gevalideerd eindresultaat dat op draagvlak uit de samenleving kan rekenen. Het adviescollege komt mogelijk los van deze eindresultaten ook met eigen zelfstandig aanbeveling

Opzet en locatie

De maatschappelijke dialogen vinden grotendeels online plaats. De sectorale (kunst, sport, onderwijs, bestuur etc) indien mogelijk fysiek in kleine groepjes van 8 -12 max. Mocht dat door corona toch niet mogelijk zijn dan vinden deze ook online plaats. Elke sector kan meerdere dialoogtafels hebben.

Onderzoeksbureau

Van het onderzoeksbureau wordt verwacht dat zij een panel van 100 personen samenstellen. Dit panel is online en fungeert als kleine online community. Het onderzoeksbureau legt hen onderzoeksvragen voor en opbrengsten uit de diverse dialogen. De aanpak en uitvoering van de dialogen borduurt voort op eerdere door ministeries uitgevoerde dialogen zoals de Nationale Onderwijs Dialoog, de Pensioendialoog en de Energiedialoog.

Deelnemers dialogen

Er wordt een aanvullende stakeholder- en krachtenveldanalyse gemaakt. Hierbij wordt gekeken of op alle onderdelen een juiste mix van vertegenwoordigers aanwezig is. Er is al een grote lijst van mogelijke deelnemers en sleutelfiguren. Deze wordt eventueel herijkt op bases van de stakeholder- en krachtenveldanalyse en als de kaders voor dialogen definitief gereed zijn.

Het adviescollege

Het adviescollege biedt de inhoudelijke thema's, opzet en richting van de dialogen aan. Ze zet ervaren professionals en organisaties in voor de uitvoering. Ook doet ze onderzoek bij deelnemers voor en na deelname aan de dialoog. Hieruit kunnen bijvoorbeeld aanbevelingen worden gehaald.

Publiekscampagne

Voor de maatschappelijke dialoog wordt een publiekscampagne opgezet. Deze heeft een herkenbaar startpunt en eindpunt en wordt ondersteund door een onlinemediastrategie. Voor de jeugd wordt een gespecialiseerd bureau aangetrokken.

Narratief en rapport

Het adviescollege zet voor het schrijven van het narratief, de kaders, de aanbevelingen en het uiteindelijke rapport een schrijver/onderzoeker in die beschikt over de juiste taal, bewoordingen en (historisch) gevoel rondom onderwerp slavernijverleden.

Data

De dialogen vinden plaats in mei 2021, het rapport wordt geschreven in juni 2021 en moet op 1 juli 2021 gereed zijn.

Wetenschappelijk advies

Aan negen wetenschappers is expertise gevraagd omtrent a) de gevolgen van het met terugwerkende kracht wettelijk vastleggen van slavernij als misdaad tegen de menselijkheid , mogelijke excuses voor het slavernijverleden en eventuele gevolgen daarvan, mogelijkheden voor memoraal door de instandhouding van het Nationaal Monument Slavernijverleden, het Kenniscentrum Slavernijverleden, de vestiging van een Slavernijmuseum (museale voorziening), nationale feestdag of herdenking. Daarnaast wordt een onafhankelijk wetenschappelijk instituut ingezet voor een overkoepelend advies.

Caribische delen

Met de Caribische delen wordt overleg gevoerd over de invulling en uitvoering van de dialoogtafels daar. In plaats van 1 dialoogtafel voor alle delen wordt nu gekeken naar dialoogtafel voor ieder afzonder land of gemeente.

Ministerie van Binnenlandse Zaken en
Koninkrijksrelaties

> Retouradres Postbus 20011 2500 EA Den Haag

Aan de Voorzitter van de Eerste Kamer
der Staten-Generaal
Postbus 20017
2500 EA DEN HAAG

**Ministerie van
Binnenlandse Zaken en
Koninkrijksrelaties**

Turfmarkt 147
Den Haag
Postbus 20011
2500 EA Den Haag

Kenmerk
2020-0000395027

Uw kenmerk

Datum   30 juni 2020
Betreft   Motie Nicolaï c.s. 2019-2020, 35 300 VI,Y

Bij motie Nicolaï c.s. van 10 maart 2020¹ is de regering verzocht om na te gaan of er reden bestaat om – net zoals in Frankrijk- bij wet de slavernij en de slavenhandel die in het verleden heeft plaatsgevonden als een misdaad tegen de menselijkheid aan te merken, en om na te gaan of in diezelfde wet de oprichting en instandhouding van een Nationaal Monument Slavernijverleden, een Kenniscentrum Slavernijverleden en een Slavernijmuseum dient te worden gegarandeerd, en daarover uiterlijk binnen twee maanden aan de Kamer te rapporteren.

Inmiddels verwacht ik spoedig de instelling van een dialooggroep slavernijverleden te kunnen aankondigen en het parlement hierover te berichten.

Ik informeer u bij deze dat ik uw verzoek zal doorgeleiden naar dit adviescollege, die de komende maanden vorm en uitvoering gaat geven aan de dialoog over het slavernijverleden die ik eerder heb toegezegd, en hen vragen om uw verzoek mede te betrekken bij deze dialoog en het daarvoor benodigde aanvullend onderzoek. Indien de dialooggroep extra budget nodig acht in dat verband, zal het kabinet daarin voorzien. De bevindingen van dit adviescollege zal ik aan het parlement doen toekomen.

De minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties,

drs. K.H. Ollongren

---

¹ Kamerstukken EK, 2019/2020, 35 300 VI.

**Ministerie van Binnenlandse Zaken en
Koninkrijksrelaties**

> Retouradres Postbus 20011 2500 EA Den Haag

Aan de Voorzitter van de Eerste Kamer
der Staten-Generaal
Postbus 20017
2500 EA DEN HAAG

**Ministerie van
Binnenlandse Zaken en
Koninkrijksrelaties**

Turfmarkt 147
Den Haag
Postbus 20011
2500 EA Den Haag

Kenmerk
2020-0000394506
Uw kenmerk

Datum   **01 JUL 2020**
Betreft   Instelling Adviescollege dialooggroep slavernijverleden

Met deze brief informeer ik uw Kamer over de wijze waarop de dialoog over het slavernijverleden wordt vormgegeven¹.

In jull vorig jaar heb ik de Tweede Kamer per brief² op de hoogte gesteld van het voornemen om een dialoog over het slavernijverleden te gaan houden. In die brief stond dat het kabinet het van groot belang acht dat er een dialoog plaatsvindt over het slavernijverleden, en over de doorwerking daarvan in de hedendaagse samenleving. Deze dialoog is gericht op verbinding en op een bredere erkenning en inbedding van dit gedeelde verleden.

In overleg met mijn collega's van Sociale Zaken en Werkgelegenheid en van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, heb ik zorgvuldig nagedacht over een aanpak die past bij de diverse opvattingen over dit onderwerp. Dit heeft gescreuteerd in het instellen van een onafhankelijk Adviescollege dialooggroep slavernijverleden, dat tot taak heeft deze dialoog te organiseren gericht op de Nederlandse samenleving in zijn geheel en in het Caribisch deel van het Koninkrijk. De dialoog zal worden gevoerd in sectorale gesprekstafels in Nederland en in regionale gesprekstafels in het Caribisch deel van het Koninkrijk. Daarmee staat een inclusieve benadering bij de dialoog voorop. Ook maatschappelijke organisaties zullen betrokken worden. De dialooggroep zal eigen keuzes maken over de exacte invulling van de gesprekstafels.

Het Adviescollege dialooggroep slavernijverleden bestaat uit:

1. de heer mr. F.M.d.I.S. Goedgedrag, tevens voorzitter;
2. de heer E.S. Davids;
3. mevrouw mr. L.Y. Gonçalves-Ho Kang You;
4. mevrouw dr. J.L. Kool-Blokland;
5. de heer I. G. L. E. de Randamie;

¹ Conform artikel 6, lid 2 van de Kaderwet adviescolleges, betreffende het informeren van beide Kamers der Staten-Generaal over de instelling van een eenmalig adviescollege. En conform de toezegging in de brief aan de Tweede Kamer over de Kabinettsaanpak van discriminatie, Kamerstukken II 2019/20, 35000-VII-101.

² Kamerstukken II 2019/20, 30950-185

**Ministerie van
Binnenlandse Zaken en
Koninkrijksrelaties**

Datum
30 juni 2020

Kenmerk
2020-0000394506

6. de heer R. R. Severina.

Daarnaast komt er een vaste groep van circa vier of vijf wetenschappers die de dialooggroep gevraagd en ongevraagd zullen adviseren.

Het instellen van het Adviescollege dialooggroep slavernijverleden waarborgt dat de dialoog over het slavernijverleden onafhankelijk van de overheid gevoerd kan worden. De overheid faciliteert slechts de dialoog. Dat is van belang, omdat de Nederlandse overheid gezien kan worden als een partij in deze discussie. Het instellen van het Adviescollege dialooggroep slavernijverleden zorgt er bijvoorbeeld voor dat de overheid geen rol speelt in het selecteren van deelnemers aan de gesprekstafels. De leden van het Adviescollege dialooggroep slavernijverleden handelen daarnaast niet op last of ruggespraak van een bepaalde achterban, maar op persoonlijke titel.

Voor 1 mei 2021 zal de dialooggroep een rapportage aan mij aanbieden met de bevindingen van de dialoog. Deze bevindingen zal ik met uw Kamer delen.

De minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties,

10.1.d

drs. K. H. Ollongren

10.1.d

> Retouradres Postbus 20011 2500 EA Den Haag

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer
der Staten-Generaal
Postbus 20018
2500 EA DEN HAAG

**Ministerie van
Binnenlandse Zaken en
Koninkrijksrelaties**

Turfmarkt 147
Den Haag
Postbus 20011
2500 EA Den Haag

Kenmerk
2020-0000365177
Uw kenmerk

01 JUL 2020

Datum

Betreft Instelling Adviescollege dialooggroep slavernijverleden

Met deze brief informeer ik uw Kamer over de wijze waarop de dialoog over het slavernijverleden wordt vormgegeven¹.

In juli vorig jaar heb ik uw Kamer per brief² op de hoogte gesteld van het voornemen om een dialoog over het slavernijverleden te gaan houden. In die brief stond dat het kabinet het van groot belang acht dat er een dialoog plaatsvindt over het slavernijverleden, en over de doorwerking daarvan in de hedendaagse samenleving. Deze dialoog is gericht op verbinding en op een bredere erkenning en inbedding van dit gedeelde verleden.

In overleg met mijn collega's van Sociale Zaken en Werkgelegenheid en van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, heb ik zorgvuldig nagedacht over een aanpak die past bij de diverse opvattingen over dit onderwerp. Dit heeft gescreeteld in het instellen van een onafhankelijk Adviescollege dialooggroep slavernijverleden, dat tot taak heeft deze dialoog te organiseren gericht op de Nederlandse samenleving in zijn geheel en in het Caribisch deel van het Koninkrijk. De dialoog zal worden gevoerd in sectorale gesprekstafels in Nederland en in regionale gesprekstafels in het Caribisch deel van het Koninkrijk. Daarmee staat een inclusieve benadering bij de dialoog voorop. Ook maatschappelijke organisaties zullen betrokken worden. De dialooggroep zal eigen keuzes maken over de exacte invulling van de gesprekstafels.

Het Adviescollege dialooggroep slavernijverleden bestaat uit:

1. de heer mr. F.M.d.I.S. Goedgedrag, tevens voorzitter;
2. de heer E.S. Davids;
3. mevrouw mr. L.Y. Gonçalves-Ho Kang You;
4. mevrouw dr. J.L. Kool-Blokland;
5. de heer I. G. L. E. de Randamie;

¹ Conform artikel 6, lid 2 van de Kaderwet adviescolleges, betreffende het informeren van beide Kamers der Staten-Generaal over de instelling van een eenmalig adviescollege. En conform de toezegging in de brief aan de Tweede Kamer over de Kabinetsaanpak van discriminatie, Kamerstukken II 2019/20, 35000-VII-101.

² Kamerstukken II 2019/20, 30950-185

**Ministerie van
Binnenlandse Zaken en
Koninkrijksrelaties**

Datum
30 juni 2020

Kenmerk
2020-0000365177

6. de heer R. R. Severina.

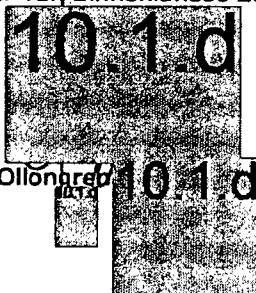
Daarnaast komt er een vaste groep van circa vier of vijf wetenschappers die de dialooggroep gevraagd en ongevraagd zullen adviseren.

Het instellen van het Adviescollege dialooggroep slavernijverleden waarborgt dat de dialoog over het slavernijverleden onafhankelijk van de overheid gevoerd kan worden. De overheid faciliteert slechts de dialoog. Dat is van belang, omdat de Nederlandse overheid gezien kan worden als een partij in deze discussie. Het instellen van het Adviescollege dialooggroep slavernijverleden zorgt er bijvoorbeeld voor dat de overheid geen rol speelt in het selecteren van deelnemers aan de gesprekstafels. De leden van het Adviescollege dialooggroep slavernijverleden handelen daarnaast niet op last of ruggespraak van een bepaalde achterban, maar op persoonlijke titel.

Voor 1 mei 2021 zal de dialooggroep een rapportage aan mij aanbieden met de bevindingen van de dialoog. Deze bevindingen zal ik met uw Kamer delen.

De minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties,

drs. K. H. Ollenhout

Eerste Kamer der Staten-Generaal

Voorzitter

Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties
T.a.v. mevrouw drs. K.H. Ollongren
Postbus 20011
2500 EA Den Haag

Binnenhof 22
postbus 20017
2500 EA Den Haag

telefoon 070-312 92 47
fax 070-312 92 33

e-mail voorzitter@eerstekamer.nl
internet www.eerstekamer.nl

datum 9 juli 2020
ans kenmerk 166678U/JAB/gw

Geachte mevrouw Ollongren,

Op 30 juni jl. stond de stemming geagendeerd over de op 10 maart 2020 aangehouden motie Nicolaï, 35300 VI, Y. Kort voor de stemming zond u mij als Voorzitter van de Kamer een brief over deze motie, welke onmiddellijk is verspreid onder alle leden, met het oog op de stemming.

Met deze brief breng ik hetgeen tijdens de plenaire vergadering van de Eerste Kamer jl. is verhandeld over de motie van het lid Nicolaï c.s. over het slavernijverleden (35300 VI, letter Y) onder uw aandacht.

Aan de orde is de stemming over een aangehouden motie, ingediend bij het debat over de staat van de rechtsstaat, te weten:
de motie-Nicolaï c.s. over het slavernijverleden (35300-VI, letter Y herdrukt).
(Zie vergadering van 10 maart 2020.)

De voorzitter:

Ten slotte de stemming over de op 10 maart jongstleden aangehouden motie (35300-VI, letter Y) van de heer Nicolaï. Ik geef de heer Nicolaï graag het woord daarover.

De heer Nicolaï (PvdD):

Dank u wel voorzitter. Ik wil de motie graag aanhouden. Vanmorgen heeft minister Ollongren een brief gestuurd aan de Eerste Kamer die ik zie als een eerste stap in de uitvoering van de motie. De motie zei niet wat er in Nederland moet worden ingevoerd, maar vroeg om een goed en gedegen onderzoek naar de mogelijkheid van de Franse oplossing, als ik dat zo mag zeggen. Uit de brief blijkt dat de minister dat serieus heeft genomen, dat het voorstel dat in de motie besloten ligt aan de dialooggroep wordt overgebracht met het verzoek om daar goed naar te kijken. En de minister heeft zelfs gezegd dat dat onderzoek ...

De voorzitter:

Meneer Nicolaï, maakt u het niet te lang? Ik ga u onderbreken. Wilt u afronden alstublieft?

datum 9 juli 2020
oms kenmerk 166678U/JAB/gw
blad 2

De heer Nicolaï (PvdD):

Ik was met de afronding bezig. De minister heeft zelfs gezegd dat er financiën beschikbaar zijn als nader onderzoek meer budget vergt. Dat is de reden.
Dank u wel.

De voorzitter:

Op verzoek van de heer Nicolaï stel ik voor zijn motie (35300-VI, letter Y herdruk) aan te houden.

Daartoe wordt besloten.

De voorzitter:

Dan zijn we hiermee aan het einde gekomen van de stemmingen en dank ik de staatssecretaris van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties voor zijn aanwezigheid, maar niet dan nadat ik eerst de heer Van Dijk het woord gegeven heb.

De heer Van Dijk (SGP):

Misschien mag ik een verhelderende vraag stellen? Ik heb de brief van de minister ook gelezen, een brief gericht aan de Eerste Kamer waarin voortdurend wordt gesproken in termen als "u verzoekt dit" en "u verzoekt dat". Ik kreeg de indruk alsof de minister dacht dat er sprake was van een aanvaarde motie. Stel dat die verworpen was, wat hadden we dan gedaan? Kan daar helderheid over worden gegeven?

De voorzitter:

We kunnen een brief naar de minister sturen met deze vraag. Dat zullen we dan ook doen.

Graag wil ik u verzoeken de door de heer Van Dijk gevraagde opheldering te verschaffen.

Met vriendelijke groet,

101.d

prof. dr. H.A. Bruijn

Voorzitter van de Eerste Kamer der Staten-Generaal

101.d

STAATSCOURANT

Officiële uitgave van het Koninkrijk der Nederlanden sinds 1814.

Regeling van de Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties en de Staatssecretaris van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties van 3 juli 2020, 2020-0000385792, tot instelling van het Adviescollege dialooggroep slavernijverleden (Regeling instelling Adviescollege dialooggroep slavernijverleden)

De Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties en de staatssecretaris van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, handelende in overeenstemming met het gevoelen van de ministerraad;

Gelet op artikel 6, eerste lid, van de Kaderwet adviescolleges;

BESLUITEN:

Artikel 1

In deze regeling wordt verstaan onder:

- a. **minister:** de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties;
- b. **adviescollege:** Adviescollege dialooggroep Slavernijverleden.

Artikel 2

1. Er is een Adviescollege dialooggroep Slavernijverleden.
2. Het adviescollege heeft tot taak het organiseren van een dialoog over het slavernijverleden en het opstellen van een rapport met bevindingen van de dialoog. De dialoog gaat over de doorwerking van het slavernijverleden in de hedendaagse samenleving en is gericht op een bredere erkenning en inbedding van dit gedeelde verleden.
3. Het adviescollege zal:
  - a) de onafhankelijkheid en inhoudelijke samenhang van de dialoog waarborgen;
  - b) gesprekstafels binnen de maatschappelijke sectoren en in het Caribische deel van het Koninkrijk organiseren en faciliteren; en
  - c) een rapport met bevindingen van de dialoog opstellen en aanbieden aan de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties.

Artikel 3

Het adviescollege bestaat uit zes leden.

Artikel 4

1. Het adviescollege brengt zijn advies uit voor 1 mei 2021 aan de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties.
2. Na het uitbrengen van het advies is het adviescollege opgeheven.

Artikel 5

De archiefbescheiden van het adviescollege worden na zijn opheffing of, zo de omstandigheden daartoe eerder aanleiding geven, zoveel eerder, overgebracht naar het archief van het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties.

Artikel 6

Deze regeling treedt in werking met ingang van de dag na uitgifte van de Staatscourant waarin zij wordt geplaatst en vervalt met ingang van 1 september 2021.

Artikel 7

Deze regeling wordt aangehaald als: Regeling instelling Adviescollege dialooggroep slavernijverleden.

Deze regeling zal met de toelichting in de Staatscourant worden geplaatst.

***De Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties,
K.H. Ollongren***

***De Staatssecretaris van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties,
R.W. Knops***

TOELICHTING

1. Inleiding

Deze regeling strekt tot instelling van het Adviescollege dialooggroep slavernijverleden. Dit adviescollege wordt gevraagd om een dialoog over het slavernijverleden te organiseren en om een rapport met bevindingen van de dialoog op te stellen.

2. Achtergrond

Er is in Nederland in toenemende mate maatschappelijke aandacht voor het slavernijverleden. Sporen van het slavernijverleden werken in de samenleving door tot op de dag van vandaag. Het kabinet vindt het van belang om jaarlijks bij de afschaffing van de slavernij en de doorwerking van het slavernijverleden stil te staan en daarnaast ook op andere manieren hieraan actief aandacht te schenken. Hiermee wil het kabinet een rol spelen in het levend houden én aan volgende generaties doorgeven van de herinnering over het slavernijverleden, zodat nooit vergeten wordt dat ook het leed van zoveelen in slavernij, deel uitmaakt van onze geschiedenis.

Het kabinet is via de ministeries van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW), Sociale Zaken en Werkgelegenheid (SZW) en Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK) dan ook betrokken bij een palet aan activiteiten gericht op het slavernijverleden. In een brief aan de Tweede Kamer van 1 juli 2019 over het slavernijverleden¹ werden die activiteiten door de minister van BZK, mede namens de ministers van OCW en SZW, geschatst. Een aantal voorbeelden hiervan is de ontwikkeling van een nationale museale voorziening slavernijverleden, de voortaan structurele financiering van de jaarlijkse herdenking bij het Nationaal Monument Slavernijverleden en de Nederlandse invulling van het decennium voor mensen van Afrikaanse afkomst (januari 2015–december 2024), dat zich richt op de versterking van de aanpak van racisme in Nederland.

In diezelfde Kamerbrief over het slavernijverleden schreef de minister van BZK ook dat het kabinet het van groot belang acht dat er een dialoog over het slavernijverleden, en over de doorwerking daarvan in de hedendaagse samenleving plaatsvindt. Een dialoog die gericht is op verbinding en op een bredere erkenning en inbedding van dit gedeelde verleden.

Een onafhankelijke dialooggroep ('Adviescollege dialooggroep slavernijverleden') zal via verschillende gesprekstafels de dialoog voeren. De dialoog richt zich niet alleen op Nederlanders van Afrikaanse afkomst, maar op de Nederlandse samenleving in zijn geheel en in het bijzonder ook op de Caribische delen van het Koninkrijk. Voor 1 mei 2021 zal de dialooggroep een rapportage aan de minister van BZK aanbieden met de bevindingen van de dialoog. Deze regeling strekt tot het instellen van de dialooggroep.

3. Adviescollege

Het Adviescollege dialooggroep slavernijverleden heeft tot taak het organiseren van een dialoog over het slavernijverleden en het opstellen van een rapport met bevindingen van de dialoog. Daartoe zal het adviescollege:

1. de onafhankelijkheid en inhoudelijke samenhang van de dialoog waarborgen;
2. de gesprekstafels binnen de maatschappelijke sectoren en in het Caribische deel van het Koninkrijk organiseren en faciliteren; en
3. een rapport met bevindingen van de dialoog opstellen en aanbieden aan de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties.

Het instellen van een Adviescollege dialooggroep slavernijverleden waarborgt dat de dialoog over het slavernijverleden onafhankelijk van de overheid gevoerd kan worden. De overheid faciliteert slechts de dialoog. Dat is van belang, omdat de Nederlandse overheid immers gezien kan worden als een partij in deze discussie. Het instellen van het Adviescollege dialooggroep slavernijverleden zorgt er bijvoorbeeld voor dat de overheid geen rol hoeft te spelen in het selecteren van deelnemers aan de gesprekstafels. Dit zou de bevindingen van de dialoog kunnen sturen en deze daarmee aan waarde doen verliezen. De leden van het Adviescollege dialooggroep slavernijverleden handelen niet op last van ruggespraak met een bepaalde achterban.

---

¹ Kamerstukken II 2018/19, 35 000 VII, nr. 101.

De dialooggroep zal bestaan uit een groep mensen die vanuit zowel hun persoonlijke achtergrond als vanuit de maatschappelijke functies die zij bekleden affiniteit hebben met het onderwerp slavernijverleden. Zij kunnen ervoor zorgen dat de Nederlandse maatschappij in brede zin goed vertegenwoordigd is in de dialoog over het slavernijverleden. Bestaande adviescolleges kennen niet een samenstelling van een groep mensen met een dergelijke achtergrond en ervaring. Deze adviestaak kan daarom niet worden opgedragen aan een bestaand adviescollege.

Deze toelichting is mede namens de staatssecretaris van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, gezien zijn verantwoordelijk voor de Kaderwet adviescolleges. Het Adviescollege dialooggroep slavernijverleden is een adviescollege als bedoeld in artikel 6 van de Kaderwet adviescolleges.

*De Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties,
K.H. Ollongren*

STAATSCOURANT

Officiële uitgave van het Koninkrijk der Nederlanden sinds 1814.

Besluit van de Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, van 25 januari 2021 kenmerk 2021-0000034612, houdende ontslag en benoeming van de voorzitter van het Adviescollege dialooggroep slavernijverleden

De Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties,

Handelende in overeenstemming met het gevoelen van de ministerraad;

Gelet op artikel 3 van de Regeling instelling Adviescollege dialooggroep slavernijverleden, artikel 6, derde lid, van de Kaderwet adviescolleges en artikel 2, eerste en tweede lid, van de Wet vergoedingen adviescolleges en commissies;

Besluit:

Artikel 1

Met ingang van 14 januari 2021 wordt aan de heer mr. F.M.d.I.S. Goedgedrag op zijn verzoek eervol ontslag verleend als lid, tevens voorzitter, van het Adviescollege dialooggroep slavernijverleden.

Artikel 2

Met ingang van 14 januari 2021 wordt mevrouw drs. D.H. Oudshoorn-Tinga, benoemd tot lid, tevens voorzitter van het Adviescollege dialooggroep slavernijverleden.

Artikel 3

Het lid, tevens voorzitter, mevrouw drs. D.H. Oudshoorn-Tinga, van het Adviescollege dialooggroep slavernijverleden, ziet af van de vaste vergoeding op grond van artikel 3 van het Besluit benoeming en vergoeding leden Adviescollege dialooggroep slavernijverleden.

Artikel 4

Dit besluit treedt in werking met ingang van de dag na de datum van uitgifte van de Staatscourant waarin het wordt geplaatst en werkt terug tot en met 14 januari 2021, en vervalt met ingang van 1 september 2021.

Dit besluit zal in de Staatscourant worden geplaatst.

*De Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties,
K.H. Ollongren*

N7 vervalt vanwege dubbeling met F8

Gemeente Rotterdam
College van Burgemeester en Wethouders

Bezoekadres: Stadhuis Coolsingel 40
3011 AD Rotterdam
Postadres: Postbus 70012
3000 KP Rotterdam

Website: www.rotterdam.nl
E-mail: info@rotterdam.nl
Inlichtingen: info.ROTTERDAM.NL
Telefoon: 010 200 10 00

Aan de Gemeenteraad

Portefeuillehouder: Wethouder B. Wijbenga-van Nieuwenhuizen
Cluster: Cluster Maatschappelijke Ontwikkeling
Ons kenmerk: 20MO05641 – 21bb25
Uw kenmerk: 20bb18562

Datum: B&W 12 januari 2021

Betreft: Collegereactie onderzoek slavernijverleden

Onderwerp:
Collegereactie onderzoek slavernijverleden.

Op welke gronden deze brief? Waarom nu voorgelegd?

Op 20 januari is er in de commissie WIISA een technische sessie over het recent gepubliceerde onderzoek naar het koloniaal en slavernijverleden en de drie boeken die hieruit voortgekomen zijn. Daarna volgt een politieke besprekking, zoals ook door wethouder Wijbenga-van Nieuwenhuizen toegezegd (20bb18562).

Relatie met het coalitieakkoord/collegewerkprogramma/begroting/eerder aangenomen moties en gedane toezeggingen:

- Motie 'Rotterdams slavernijverleden geeft inzicht en verbindt' (17bb9435)
- Actieprogramma Integratie en Samenleven: Relax. Dit is Rotterdam
- Intensiveringsprogramma Rotterdam tegen racisme
- Toezegging slavernijverleden bespreken in WIISA 20 januari (20bb18562)

Daarbij ook de volgende bestuurlijke stukken die nog in behandeling zijn, die een relatie hebben met deze brief:

- 20bb010566 Tussenbericht Reactie op burgerinitiatief 'Rotterdams museum over o.a. Afrikaanse geschiedenis en slavernij'.
- 20bb017808 Tussenbericht Schriftelijke vragen 'Denk vraagt excuses naar aanleiding van onderzoek slavernij'
- 20bb016030 Schriftelijke vragen 'Geen slavenhandelaar als voorbeeld succesvolle ondernemer'
- 20bb16904 Motie 'Maak de geschiedenis zichtbaar'
- 20bb16927 Motie 'Canon van Rotterdam'

Toelichting:

Reactie college op de onderzoeken

In opdracht van de gemeente Rotterdam heeft het Koninklijk Instituut voor Taal-, Land- en Volkenkunde (KITLV) de afgelopen twee jaar onderzoek gedaan naar een beladen onderwerp: het koloniale en slavernijverleden van Rotterdam. Dat heeft drie boeken opgeleverd die op 31 oktober zijn gepresenteerd en overhandigd aan burgemeester Aboutaleb, locoburgemeester Bert Wijbenga-van Nieuwenhuizen en oud-gemeenteraadslid Peggy Wijntuin.

Uit het onderzoek blijkt dat Rotterdam vanaf 1600 een rol speelde in het Nederlandse kolonialisme en ook in slavenhandel en slavernij. Ook hebben Rotterdamse bedrijven geprofiteerd van hun betrokkenheid. Inmiddels is Rotterdam een superdiverse stad, met grote groepen inwoners uit de voormalige – Nederlandse, maar ook Portugese, Franse, Spaanse en Britse – koloniën.

Het is duidelijk dat wij ons, als college van burgemeesters en wethouders, hier toe te verhouden hebben. Voor ons ligt een historische opgave. Niet eerder heeft een stadsbestuur voor de vraag gestaan om verantwoording af te leggen voor de handelingen van voorgangers, die van dusdanige ernst en van zo lang geleden zijn. De roep om excuses is groot, evenals de roep om dat vooral niet te doen. Hetzelfde geldt voor vragen over beelden, straatnamen, onderscheidingen, kunstcollecties en meer. Wij realiseren ons ten volle het gewicht van deze vragen en wat het voor mensen betekent en voelen de verantwoordelijkheid deze vragen te beantwoorden. Dat brengt ons op drie belangrijke uitgangspunten:

1. Als college B&W van Rotterdam erkennen we het belang van dit deel van de geschiedenis en de vragen die daaruit voortkomen;
2. We moeten als samenleving inzetten op dialoog en educatie over deze gedeelde geschiedenis en de weg zoeken naar een gezamenlijke toekomst;
3. We gaan de moeilijke onderwerpen niet uit de weg en zullen deze politiek behandelen.

In deze brief noemen we de diverse vraagstukken en dilemma's, beschrijven we het proces voor een antwoord op gevraagde excuses en het idee van een stadsprogrammering. We nodigen u uit om mee te denken en zullen ook de stad betrekken.

Inhoudelijke vraagstukken en dilemma's

De boeken over het Rotterdamse koloniale en slavernijverleden zorgen voor een intensief politiek en maatschappelijk debat, waarbij veel verschillende onderwerpen op veel verschillende manieren belicht worden. Er zullen de komende tijd mogelijk nog meer vragen opkomen. We vinden het belangrijk om te benoemen dat de beantwoording van deze vragen een grote mate van zorgvuldigheid en nauwkeurigheid vereist. We zullen steeds per onderwerp de verschillende mogelijkheden en per historisch figuur de specifieke context meenemen in de uitwerking van voorstellen. We behandelen al deze onderwerpen graag aan de hand van een debat, dialoog met de stad en waar nodig met nader onderzoek.

We noemen hieronder een aantal vragen en geven hierbij een korte uitleg van de bestaande en komende acties. In een aantal gevallen ontvangt u nadere uitwerking daarvan in antwoord op schriftelijke vragen of als afdoeningsvoorstellen van moties.

1. *Straatnamen met een link naar kolonialisme of slavernij*

De geschiedenis die samenhangt met straatnamen die verwijzen naar ons koloniale/slavernijverleden willen we meer zichtbaar maken in de stad. Dit zullen we zichtbaar maken in het straatbeeld, zoals ook opgedragen door motie 'maak de geschiedenis zichtbaar' (20bb16904). Daarnaast is het ook van belang om ervoor te zorgen dat mensen bekend zijn met deze geschiedenis en daarom zetten we eveneens in op dialoog en educatie. De geschiedenis kunnen we niet herschrijven, maar we kunnen wel met elkaar in gesprek over de betekenis van bijvoorbeeld straatnamen.

2. *Beelden met een link naar kolonialisme of slavernij*

Rotterdam kent ongeveer 15 beelden van personen die een rol hebben gespeeld in ons koloniale/slavernijverleden. We willen deze geschiedenis niet uitwissen, maar hier meer informatie bij beschikbaar stellen, door bijvoorbeeld naast deze beelden een bordje te plaatsen. Zoals u in Rotterdam tegen Racisme hebt kunnen lezen doen we dit in samenwerking met de commissie van advies inzake straatnamen en gedenktekens en Beeldende Kunst in de Openbare Ruimte (BKOR). De BKOR beheert de beeldende kunstcollectie in stad, waaronder het beeld van Piet Heyn. We verkennen daarbij de mogelijkheid om Rotterdammers uit te nodigen om met voorstellen of initiatieven te komen voor inclusieve (stand)beelden en straatnamen, vanuit de gedachte dat we moeten werken aan een beter evenwicht van perspectieven. Verder is het net als bij de straatnamen van belang dat we inzetten op dialoog en educatie met de stad.

3. *Onderscheidingen/ penningen met een link naar kolonialisme of slavernij*

De gemeente reikt jaarlijks een aantal onderscheidingen en penningen uit. Sommige van deze hebben een link naar het koloniale/slavernijverleden. Een voorbeeld hiervan is de Johan van der Veeken Plaquette (zie ook schriftelijke vragen 20bb18645). Hierin ziet het college een verschil met straatnamen, standbeelden en gebouwen. In die gevallen gaat het om gestolde geschiedenis: geen steeds hernieuwd eerbetoon, maar een keuze uit de geschiedenis om een beeld van iemand te plaatsen van wie we dat vandaag niet meer zouden doen. Bij de toeckening van gemeentelijke onderscheidingen echter gaat het iedere keer opnieuw om een eerbetoon die kracht wordt bijgezet met verdiensten van grote Rotterdammers uit een ver verleden, verdiensten die we in de huidige tijd anders waarderen. Het college is daarom in principe van plan om na de commissievergadering van 20 januari het gehele decoratiestelsel te herijken en meer inclusief en van deze tijd te maken. Dit wordt teruggekoppeld in de beantwoording van de Schriftelijke vragen 'Geen slavenhandelaar als voorbeeld succesvolle ondernemer' (20bb016030).

4. *Koloniale roofkunst in musea*

Een aantal Rotterdamse musea doet onderzoek naar hun collectie en de herkomst hiervan. Het college (en bijvoorbeeld ook het Wereldmuseum) is voorstander van het zonder voorwaarden teruggeven van roofkunst uit voormalig door Nederland gekoloniseerde landen. Dit is in lijn met het landelijke advies (zie ook de beantwoording van de schriftelijke vragen hierover: afdoening 20bb017189).

5. *Educatie over het verleden in het onderwijs*

We gaan het komende jaar met het onderwijsveld in gesprek (via onder andere de sectorkamers). Het college is van mening dat ons koloniale en slavernijverleden een prominente plaats moet krijgen in het onderwijs over de Rotterdamse geschiedenis.

6. *De vraag om excuses voor het slavernijverleden*

Hiervoor hebben we een uitgebreider procesvoorstel die we graag hieronder toelichten. We streven naar een proces dat door een zo groot mogelijk deel van de raad onderschreven wordt als de juiste manier om tot het antwoord te komen.

De vraag om excuses

In eerdere jaren is vooral het kabinet gevraagd om excuses aan te bieden voor het slavernijverleden. Het kabinet heeft dat niet gedaan, maar 'spijt en berouw' getoond. Met de onderzoeken naar onze lokale geschiedenis, schuift de vraag om formeel excusum mee naar het niveau van het stadsbestuur.

We begrijpen dat ons deze vraag wordt gesteld. Daarom moeten we nu nadenken over de betekenis, de voorwaarden en gevolgen daarbij: Gelden de excuses namens het college, het stadsbestuur inclusief de raad, voor de gemeente of voor alle Rotterdammers? Wanneer is dit voor betrokkenen afdoende en opent het de weg tot heling en verzoening? Zijn de excuses éénrichtingsverkeer, of gaan er besprekingen of zelfs onderhandelingen aan vooraf en zo ja, door wie en namens wie en met welk mandaat? Wat zijn de gevolgen: financieel, symbolisch, duurzaam en functioneel? Doen we dit alleen of samen met Amsterdam en met het Rijk? Hoe gaan we om met de verdere polarisatie dat elk antwoord met zich mee zal brengen?

Het college realiseert zich dat de samenleving behoeft aan snelle antwoorden. Maar als excuses gemaakt worden, dan moet dit ten volle gerealiseerd worden en moeten de woorden gewicht en bewuste consequenties hebben. Het college wil een zorgvuldig proces voorstellen waar uw raad zich in kan vinden en waarin al uw vragen worden meegenomen:

1. Het college wil luisteren naar wat diverse betrokken gemeenschappen ons hierover willen meegeven. We doen dat op de volgende manieren:
  - a. Het Rijk heeft een onafhankelijk adviescollege dialooggroep *slavernijverleden* ingesteld dat tot taak heeft dialoog te organiseren gericht op de Nederlandse samenleving in zijn geheel en in het Caribisch deel van het Koninkrijk. De dialoog zal worden gevoerd in sectorale gesprekstafels in Nederland en in regionale gesprekstafels in het Caribisch deel van het Koninkrijk. Daarbij worden ook maatschappelijke organisaties betrokken. De dialooggroep maakt

eigen keuzes over de exacte invulling van de gesprekstafels. Op 1 mei 2021 wordt het advies aangeboden aan de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties. We nemen de uitkomsten mee in onze overwegingen.

- b. In Rotterdam zijn we in gesprek met stichting Gedeeld Verleden Gezamenlijke Toekomst om in de eerste helft van 2021 een symposium te organiseren, waarbij er met o.a. de Afro-Caribische gemeenschap diverse onderwerpen worden besproken. Voorbeelden hiervan zijn excuses en schadeherstel en een verkenning van de mogelijke voorwaarden voor een bevredigende handelswijze. We faciliteren dit graag als een open discussie met ruimte en tijd om tot een bepaalde mate van overeenstemming te komen.
  - c. Zoals opgenomen in het intensiveringsplan Rotterdam tegen Racisme is het college voornemens om een Adviesraad Diversiteit & Inclusie (werktitel) in te stellen, die het college gevraagd en ongevraagd kan adviseren. De Adviesraad zal ook betrokken worden in dit proces.
  - d. Naast bovengenoemde groepen willen we ook de brede Rotterdamse bevolking betrekken. We inventariseren en wegen alle meningen en argumenten, zowel van voor- als tegenstanders van excuses.
2. Het college wil zich laten adviseren door wetenschappers en rechtsgeleerden;
  3. Het college spreekt met Amsterdam en het Rijk over excuses op nationaal niveau en de mogelijkheid om hier alle drie samen in op te trekken. Daarbij roepen we ook op om een nationaal onderzoek naar het Nederlandse slavernijverleden te starten en te komen tot een nationaal slavermuseum;
  4. Indien gewenst, inhoudelijke bespreking van bovenstaande in technische sessie(s) met de commissie WIISA, ondersteund door de betreffende experts;
  5. Besluitvorming in het college, waarna bespreking met de raad volgt.

Stadsprogrammering koloniaal en slavernijverleden Rotterdam

Dat brengt ons bij het tweede deel van de motie Wijntuin: *Het Stadsarchief Rotterdam te vragen om het Rotterdamse koloniaal- en slavernijverleden in samenwerking met Rotterdamse musea in woord en beeld uit te werken en voor publiek toegankelijk te maken.* Dit willen wij doen door enerzijds Rotterdammers te faciliteren die al ideeën hebben die bijdragen aan het bespreken van onze geschiedenis en het bestrijden van discriminatie, anderzijds het stimuleren van bewustwording en kennisontwikkeling bij Rotterdammers die zich hier niet eerder mee hebben beziggehouden, daarover in gesprek willen en willen leren.

In 2021 willen we gesprekken in de stad organiseren over de onderzoeksresultaten en de daaraan gekoppelde wens voor een uitgebreider publieksprogramma in 2022. Hieronder valt ook de aandacht voor straatnamen, gedenktekens en koloniaal erfgoed. Over de publicatie voor het onderwijs gaan wij in gesprek met de verschillende onderwijsorganisaties, zodat er gedegen afstemming is over inhoud, methoden en planning. Met organisaties die al ideeën hebben aangedragen om dit in dialogen, projecten, kunst, muziek of welke vorm dan ook tot uitdrukking te laten komen gaan we in gesprek om te kijken in hoeverre we deze kunnen faciliteren.

Uiteindelijk zullen de inspanningen leiden tot een voorstel voor het stadsprogramma van 2022. Dit allemaal afhankelijk van wat er wordt opgehaald aan ideeën en suggesties en de middelen we daartoe beschikbaar kunnen stellen.

Op landelijk niveau is er een toezegging van de minister-president aan de Tweede Kamer om in 2023 een landelijke herdenking rondom 150 jaar afschaffing slavernij in Nederland te organiseren. De lokale inzet en activiteiten in de jaren 2021 en 2022 vormen daarmee een logische aanloop naar 2023. Resumerend ziet het proces er als volgt uit:

- 2021 In gesprek met elkaar, het verkennen van de elementen en activiteiten voor de stadsprogrammering over koloniaal Rotterdam;
- 2022 Uitvoering stadsprogramma koloniaal Rotterdam (indien mogelijk in begroting);
- 2023 Landelijk herdenkingsjaar '150 jaar afschaffing slavernij in Nederland'

Zo staat gedurende de komende drie jaar het onderwerp stevig op de agenda en zullen vele activiteiten en ontwikkelingen elkaar opvolgen.

Tot slot

Het college is het voormalige gemeenteraadslid Peggy Wijntuin erkentelijk. Dankzij haar motie is er twee jaar onderzoek gedaan naar het koloniaal en slavernijverleden van Rotterdam en heeft dit onderwerp zo de benodigde aandacht gekregen. De boeken vertellen de koloniale geschiedenis van onze stad en de wijze waarop deze geschiedenis doorwerkt in de structuren van onze stad vandaag de dag. Het is voor het eerst dat deze geschiedenis van onze stad zoveel aandacht krijgt. Het is heel goed dat dit onderzoek is gedaan en we beter zicht hebben gekregen op dit aspect van de Rotterdamse geschiedenis, zeker ook omdat het koloniaal verleden van invloed is op de huidige samenstelling van onze bevolking. Zoals Peggy Wijntuin het bij de presentatie van de boeken verwoordde: "wij zijn hier omdat jullie daar waren". Laten we ons koloniaal verleden als stad erkennen en actief de gevolgen hiervan bestrijden.

Financiële en juridische consequenties/aspecten:

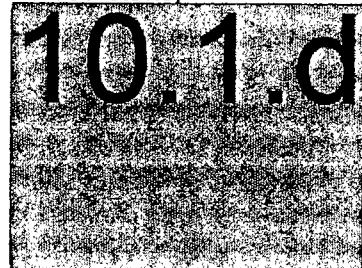
Het onderzoek naar het Rotterdamse koloniale en slavernijverleden (à €250.000) is afgerond. Vanuit Rotterdam tegen Racisme is er nog €250.000 beschikbaar gesteld voor educatie en dialoog over het verleden in 2021.

Financiële consequenties van bijvoorbeeld het plaatsen van toelichtingen bij straatnamen e.d. en een langer durend stadsprogramma zijn nog niet begroot. Het college gaat de komende tijd op zoek naar financiële ruimte.

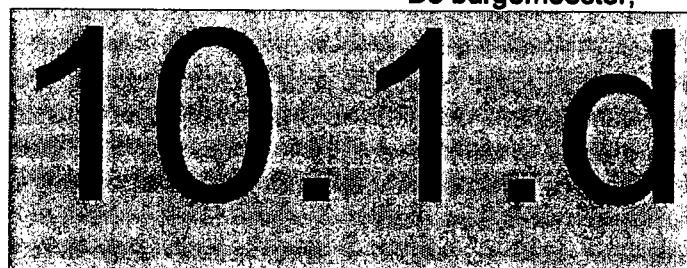
Wij hopen u hiermee voldoende te hebben geïnformeerd en stellen voor om toezegging 20bb16562 als afgedaan te beschouwen.

Burgemeester en Wethouders van Rotterdam,

De secretaris,

De burgemeester,

V.J.M. Roozen

A. Aboutaleb

Bijlage(n):

Samenvatting van de drie onderzoeken: *Het koloniaal verleden van Rotterdam, Rotterdam in slavernij en Rotterdam, een postkoloniale stad in beweging*

Regeling van de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties en de staatssecretaris van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties van <datum>, <nr.>, tot instelling van het Adviescollege dialooggroep slavernijverleden (Regeling instelling Adviescollege dialooggroep slavernijverleden)

De minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties en de staatssecretaris van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, handelende in overeenstemming met het gevoelen van de ministerraad;

Gelet op artikel 6, eerste lid, van de Kaderwet adviescolleges;

BESLUITEN:

Artikel 1

In deze regeling wordt verstaan onder:

- a. *minister*: de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties
- b. *adviescollege*: Adviescollege dialooggroep Slavernijverleden

Artikel 2

1. Er is een Adviescollege dialooggroep Slavernijverleden.
2. Het adviescollege heeft tot taak het organiseren van een dialoog over het slavernijverleden en het opstellen van een rapport met bevindingen van de dialoog. De dialoog gaat over de doorwerking van het slavernijverleden in de hedendaagse samenleving en is gericht op een bredere erkenning en inbedding van dit gedeelde verleden.
3. Het adviescollege zal:
  - a) de onafhankelijkheid en inhoudelijke samenhang van de dialoog waarborgen;
  - b) gesprekstafels binnen de maatschappelijke sectoren en in het Caribische deel van het Koninkrijk organiseren en faciliteren; en
  - c) een rapport met bevindingen van de dialoog opstellen en aanbieden aan de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties.

Artikel 3

Het adviescollege bestaat uit pm aantal leden.

Artikel 4

1. Het adviescollege brengt zijn advies uit voor 1 mei 2021 aan de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties.
2. Na het uitbrengen van het advies is het adviescollege opgeheven.

Artikel 5

De archiefbescheiden van het adviescollege worden na zijn opheffing of, zo de omstandigheden daartoe eerder aanleiding geven, zoveel eerder, overgebracht naar het archief van het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties.

Artikel 6

Deze regeling treedt in werking met ingang van de dag na uitgifte van de Staatscourant waarin zij wordt geplaatst en vervalt met ingang van 1 september 2021.

Artikel 7

Deze regeling wordt aangehaald als: Regeling instelling Adviescollege dialooggroep slavernijverleden.

Deze regeling zal met de toelichting in de Staatscourant worden geplaatst.

De minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties,

drs. K.H. Ollongren

De staatssecretaris van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties,

drs. R.W. Knops

TOELICHTING

1. Inleiding

Deze regeling strekt tot instelling van het Adviescollege dialooggroep slavernijverleden. Dit adviescollege wordt gevraagd om een dialoog over het slavernijverleden te organiseren en om een rapport met bevindingen van de dialoog op te stellen.

2. Achtergrond

Er is in Nederland in toenemende mate maatschappelijke aandacht voor het slavernijverleden. Sporen van het slavernijverleden werken in de samenleving door tot op de dag van vandaag. Het kabinet vindt het van belang om jaarlijks bij de afschaffing van de slavernij en de doorwerking van het slavernijverleden stil te staan en daarnaast ook op andere manieren hieraan actief aandacht te schenken. Hiermee wil het kabinet een rol spelen in het levend houden én aan volgende generaties doorgeven van de herinnering over het slavernijverleden, zodat nooit vergeten wordt dat ook het leed van zovelen in slavernij, deel uitmaakt van onze geschiedenis.

Het kabinet is via de ministeries van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW), Sociale Zaken en Werkgelegenheid (SZW) en Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK) dan ook betrokken bij een palet aan activiteiten gericht op het slavernijverleden. In een brief aan de Tweede Kamer van 1 juli 2019 over het slavernijverleden¹ werden die activiteiten door de minister van BZK, mede namens de ministers van OCW en SZW, geschatst. Een aantal voorbeelden hiervan is de ontwikkeling van een nationale museale voorziening slavernijverleden, de voortaan structurele financiering van de jaarlijkse herdenking bij het Nationaal Monument Slavernijverleden en de Nederlandse invulling van het decennium voor mensen van Afrikaanse afkomst (januari 2015 - december 2024), dat zich richt op de versterking van de aanpak van racisme in Nederland.

In diezelfde Kamerbrief over het slavernijverleden schreef de minister van BZK ook dat het kabinet het van groot belang acht dat er een dialoog over het slavernijverleden, en over de doorwerking daarvan in de hedendaagse samenleving plaatsvindt. Een dialoog die gericht is op verbinding en op een bredere erkenning en inbedding van dit gedeelde verleden.

Een onafhankelijke dialooggroep ("Adviescollege dialooggroep slavernijverleden") zal via verschillende gesprekstafels de dialoog voeren. De dialoog richt zich niet alleen op Nederlanders van Afrikaanse afkomst, maar op de Nederlandse samenleving in zijn geheel en in het bijzonder ook op de Caribische delen van het Koninkrijk. Voor 1 mei 2021 zal de dialooggroep een rapportage aan de minister van BZK aanbieden met de bevindingen van de dialoog. Deze regeling strekt tot het instellen van de dialooggroep.

3. Adviescollege

Het Adviescollege dialooggroep slavernijverleden heeft tot taak het organiseren van een dialoog over het slavernijverleden en het opstellen van een rapport met bevindingen van de dialoog. Daartoe zal het adviescollege:

1. de onafhankelijkheid en inhoudelijke samenhang van de dialoog waarborgen;
2. de gesprekstafels binnen de maatschappelijke sectoren en in het Caribische deel van het Koninkrijk organiseren en faciliteren; en
3. een rapport met bevindingen van de dialoog opstellen en aanbieden aan de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties.

Het instellen van een Adviescollege dialooggroep slavernijverleden waarborgt dat de dialoog over het slavernijverleden onafhankelijk van de overheid gevoerd kan worden. De overheid faciliteert slechts de dialoog. Dat is van belang, omdat de Nederlandse overheid immers gezien kan worden als een partij in deze discussie. Het instellen van het Adviescollege dialooggroep slavernijverleden zorgt er bijvoorbeeld voor dat de overheid geen rol hoeft te spelen in het selecteren van deelnemers aan de gesprekstafels. Dit zou de bevindingen van de dialoog kunnen sturen en deze daarmee aan waarde doen verliezen. De leden van het Adviescollege dialooggroep slavernijverleden handelen niet op last van ruggespraak met een bepaalde achterban.

---

¹ Kamerstukken II 2018/19, 35000-VII, nr.101.

De dialooggroep zal bestaan uit een groep mensen die vanuit zowel hun persoonlijke achtergrond als vanuit de maatschappelijke functies die zij bekleden affiniteit hebben met het onderwerp slavernijverleden. Zij kunnen ervoor zorgen dat de Nederlandse maatschappij in brede zin goed vertegenwoordigd is in de dialoog over het slavernijverleden. Bestaande adviescolleges kennen niet een samenstelling van een groep mensen met een dergelijke achtergrond en ervaring. Deze adviestaak kan daarom niet worden opgedragen aan een bestaand adviescollege.

Deze toelichting is mede namens de staatssecretaris van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, gezien zijn verantwoordelijk voor de Kaderwet adviescolleges. Het Adviescollege dialooggroep slavernijverleden is een adviescollege als bedoeld in artikel 6 van de Kaderwet adviescolleges.

De minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties,

drs. K.H. Ollongren

STAATSCOURANT

Officiële uitgave van het Koninkrijk der Nederlanden sinds 1814.

Nr. 22649

6 mei

2021

Regeling van de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties van 23 april 2021, 2021-0000206889, tot wijziging van de Regeling instelling Adviescollege dialooggroep slavernijverleden (Wijzigingsregeling Regeling instelling Adviescollege dialooggroep slavernijverleden)

De minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, handelende in overeenstemming met het gevoelen van de ministerraad;

Gelet op artikel 6, eerste lid, van de Kaderwet adviescolleges;

BESLUIT:

Artikel 1

In artikel 4, eerste lid, van de Regeling instelling Adviescollege dialooggroep slavernijverleden wordt 'voor 1 mei 2021' gewijzigd in 'uiterlijk 1 juli 2021'.

Artikel 2

Deze regeling treedt in werking met ingang van 1 mei 2021. Indien de Staatscourant waarin deze regeling wordt geplaatst, wordt uitgegeven na 30 april 2021, treedt zij in werking met ingang van de dag na de datum van uitgifte van de Staatscourant waarin zij wordt geplaatst, en werkt zij terug tot en met 1 mei 2021.

Artikel 3

Deze regeling wordt aangehaald als: Wijzigingsregeling Regeling instelling Adviescollege dialooggroep slavernijverleden.

Deze regeling zal met de toelichting in de Staatscourant worden geplaatst.

*De Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties,
K.H. Ollongren*

TOELICHTING

1. Inleiding

Deze regeling strekt tot wijziging van de Regeling instelling Adviescollege dialooggroep slavernijverleden. De wijziging houdt in dat het adviescollege uiterlijk op 1 juli 2021 zijn advies zal uitbrengen, in plaats van uiterlijk op 1 mei 2021, zoals eerder was vastgelegd in de oorspronkelijke Regeling instelling Adviescollege dialooggroep slavernijverleden¹.

2. Achtergrond

In een brief aan de Tweede Kamer en Eerste Kamer van 1 juli 2020² is aangekondigd dat er een adviescollege wordt ingesteld dat de opdracht krijgt om een maatschappelijke dialoog over het slavernijverleden te organiseren en hierover een advies met bevindingen op te stellen. Het Adviescollege dialooggroep slavernijverleden is ingesteld met de Regeling instelling Adviescollege dialooggroep slavernijverleden. Het adviescollege is conform artikel 6 van deze regeling in werking getreden op 21 juli 2020 en de instellingsduur vervalt per 1 september 2021.

De benoeming van de leden van dit adviescollege en de vaststelling van hun vergoeding is geregeld in een apart besluit van de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties³. Het Adviescollege dialooggroep slavernijverleden bestaat uit een voorzitter en vijf leden.

Het Adviescollege dialooggroep slavernijverleden heeft te kennen gegeven niet voor 1 mei 2021 een advies met bevindingen uit te kunnen brengen. Het adviescollege verwacht dit advies uiterlijk 1 juli 2021 af te ronden. Om die reden wijzigt deze regeling artikel 4, eerste lid, van de Regeling instelling Adviescollege dialooggroep slavernijverleden: het adviescollege brengt zijn advies met bevindingen uiterlijk op 1 juli 2021 uit aan de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties.

De reden voor de vertraging is het coronavirus en de daarmee samenhangende maatregelen. Deze maatregelen brengen uitdagingen mee voor het organiseren en uitvoeren van een maatschappelijke dialoog over het Nederlandse slavernijverleden: fysieke bijeenkomsten konden en kunnen niet goed doorgang vinden. Dit heeft het adviescollege ertoe doen besluiten de planning aan te passen en grotendeels over te stappen op een digitale dialoog.

Eerder zijn de Tweede Kamer en Eerste Kamer er al per brief van 14 januari 2021⁴ van op de hoogte gesteld dat de oorspronkelijk voorzitter van het adviescollege, de heer Frits Goedgedrag, vanwege de coronamaatregelen niet vanuit zijn woonplaats op Aruba naar Nederland kon reizen en daardoor moest besluiten zijn werkzaamheden als voorzitter neer te leggen. Hij is als voorzitter van het Adviescollege dialooggroep slavernijverleden opgevolgd door mevrouw Dagmar Harriët Oudshoorn-Tinga.

*De Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties,
K.H. Ollongren*

---

¹ Start 2020, 38368.
² Kamerstukken II 2019/20, 35 300 VII, nr. 132.
³ Start 2020, 38367.
⁴ Kamerstukken II 2020/21, 35 570 VII, nr. 88.

Opdrachtformulering en strategie

Versie 14-10-2020

De dialooggroep stimuleert en faciliteert als onafhankelijke adviescommissie een dialoog over het slavernijverleden en de doorwerking van het slavernijverleden in het heden en stelt een rapport met haar bevindingen op. De commissie biedt dit rapport uiterlijk op 1 mei 2021 aan de Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties aan.

Hieronder staat achtereenvolgens de opzet van de dialoog beschreven, de inrichting van de dialoogtafels, de wijze waarop deze tafels tot stand komen en de rol van sleutelfiguren, gespreksleiders en wetenschappers bij de dialoog. Dit vormt een geheel. De beschreven aanpak is tevens de strategie van de dialooggroep. Enerzijds om de dialoog te faciliteren, anderzijds om door de dialoog binnen de samenleving het noodzakelijke gesprek rondom het slavernijverleden een stap verder te brengen. Onderdeel van de strategie is de manier waarop stakeholders betrokken worden.

Wie zijn de deelnemers aan de sessies?

Het is een stap vooruit in het gesprek als niet alleen mensen spreken die al kenbaar hebben gemaakt dat ze het slavernijverleden belangrijk vinden. Er is een groep die bij wijze van spreken zich altijd geconfronteerd voelt met dit verleden. De wens is om het gesprek in den brede mogelijk te maken. Dat is een opgave. Er is namelijk ook een deel dat meent dat het slavernijverleden niet ‘hun zaak’ is, iets van een ver verleden. De vraag voor de commissie blijft ondanks dat gegeven; hoe kan de samenleving in het Koninkrijk (in den brede) zich verhouden tot het slavernijverleden? De vraag is niet; wat vindt een beperkt deel van de Nederlandse samenleving ervan?

Waarom een benadering van sectoren?

De dialooggroep zoekt de samenleving op door sectoren te benaderen (de wereld van de zorg, de wereld van de sport, de wereld van het onderwijs, de wereld van justitie en politie, de wereld van het bedrijfsleven, de wereld van het bestuur, de wereld van cultuur en media). Door breed sectoren te nemen, bieden we aan elke Nederlander voor hem of haar herkenbare personen met herkenbare verhalen. Met behulp van ‘sleutelfiguren’ wil de commissie mensen benaderen voor een dialoog in een bepaalde sector, met enerzijds mensen die het slavernijverleden al belangrijk vinden en anderzijds mensen die het (nog) niet belangrijk vinden. De opzet is te komen tot een diverse doorsnede met voor een deel aansprekende figuren (rolmodellen), zodat mensen uit de sector zich erin kunnen herkennen. Het idee daarvan is dat ‘de sector spreekt’ in een diversiteit/samenstelling waar de dialooggroep met de sleutelfiguren zorgvuldig naar gaat kijken. We zoeken daarbij ook contrasten, mensen die er heel verschillend in staan.

Wat is de vraagstelling in de dialoog?

Een stap vooruit in het gesprek is het als de gesprekken niet in discussie(s) verzanden waarin stellingen met ja of nee worden beantwoord. Het is goed om als eerste stap de verhalen aan te reiken zoals ze bijvoorbeeld door wetenschappers, maar ook door activisten worden verwoord. In de voorbereiding ontvangen deelnemers evenwichtig feitenmateriaal, waarna de dialoog vanuit een gezamenlijk vertrekpunt kan worden gestart. Dat stelt de dialooggroep in staat om sturing te geven aan ‘het gespreksklimaat’ dat ze wil. Het is bijvoorbeeld mogelijk om een korte

openingsfilm van enkele minuten te tonen, en daarbij de deelnemers tevoren een A4 te geven met de doelstelling van de dialoog (wat zijn de gespreksregels) en het eerdergenoemde feitenmateriaal.

Daarna komen de vragen zelf aan bod. Het gaat dan om vraagstukken en niet om stellingen. De deelnemer wordt gevraagd twee dingen te doen; te vertellen en te luisteren. Laat je raken! Heeft het slavernijverleden impact op zijn of haar heden? Vertel en luister. Hoe heeft de deelnemer de opkomende discussie over het slavernijverleden ervaren? Vertel en luister. Kan de eigen sector er goed mee uit de voeten? Wat zien we daar gebeuren? Ligt er een opdracht voor de deelnemer? Ligt er een opdracht voor anderen? Ligt er een opdracht voor de sector? Hoe ziet het eruit als je spreekt over 'doorwerking en inbedding'? Welke vragen zijn er nodig om nieuwe stappen te zetten? En: als ze gevraagd worden aan het einde van het gesprek om de betekenis te omschrijven die het slavernijverleden heeft, hoe zou dat kunnen luiden? Als je de buitenwereld, en in eerste instantie de eigen sector, een boodschap zou willen afgeven over het slavernijverleden; wat zou die kunnen zijn? Kun je spreken over verantwoordelijkheden nu? Heb je zelf een verantwoordelijkheid?

Dit zijn veel vragen, daarom is in eerste instantie gedacht een knip te maken. De wens is ervaringen op te halen met betrekking tot de doorwerking en hoe die ervaringen te kenmerken zijn. Bovendien is het bovenstaande een aanzet, waarbij de dialooggroep niet wil sturen op de uitkomsten, maar wel op het mogelijk maken van het gesprek. Dit vergt per sector steeds een andere voorbereiding. In deze voorbereiding worden de sleutelfiguren en coördinatoren betrokken.

Wat is de positie en toon van de commissie zelf?

Een stap vooruit is het als de dialooggroep een toonbeeld kan zijn van het juiste gespreksklimaat, de dialooghouding. Ze kan helder uitleg geven over keuzes, en is in staat om te luisteren en te vertellen. De dialooggroep zal zich niet verdedigen of zich aanvallend opstellen. Dat is een positie van leiderschap, waar de stakeholders zich bij thuis voelen, waar de samenleving zich door wil laten meenemen. Het is delicat om het deel van de Nederlandse samenleving dat (grote) weerstand voelt bij de hele onderneming, te laten voelen dat de antwoorden niet al klaarliggen, en dat hun vraagstuk of worsteling ook centraal staat. Hoe kun je met elkaar betekenis geven aan dit onderdeel van de vaderlandse geschiedenis? Vanuit de dialooggroep kun je vertellen dat dit een 'worsteling' is, dat er geen simpele antwoorden zijn, dat mensen met simpele antwoorden ons niet verder helpen. De commissie straalt uit dat ze niet bezig is met goed en fout, niet bezig met beschuldigingen, maar met stappen vooruit. Deze stappen vooruit wil de commissie wel zetten vanuit de grondhouding dat slavernij in strijd is en was met de grondrechten van de mens. Dat neemt niet weg dat in haar werk de dialooggroep een zoekende houding aanneemt. Dit is ook een punt waar vanuit de woordvoering naar buiten toe aan gewerkt moeten worden en dat als houvast in een woordvoeringslijn kan worden uitgewerkt. Met dit alles bouwt de dialooggroep gezamenlijk het benodigde krediet en leiderschap op, bovenop het krediet en leiderschap dat individueel door hen al wordt ingebracht.

Wat zijn de criteria voor de sleutelfiguren?

Voor sleutelfiguren geldt dat zij een invloedrijke status binnen de sector/samenleving moeten hebben. Hun gezag hebben zij op basis van liefde voor en kunde in het vakgebied en niet op basis van een inhoudelijke expertise/positie of visie met betrekking tot het slavernijverleden. Een sleutelfiguur is een binder, die breed in de sector kan 'rekruteren'. De rol van de sleutelfiguren is

om de bedding mogelijk te maken waarin open gesprekken kunnen plaatsvinden. De sleutelfiguur gaat voluit staan voor het belang dat hij of zij hecht aan een stap voorwaarts in het gesprek over het slavernijverleden. De volgende sectoren en sleutelfiguren worden voorgesteld:

1. **Zorg:** 10.1.d, optie uit jeugdzorg of verpleegkunde
2. **Bestuur:** 10.1.d en 10.1.d
3. **Bedrijfsleven en arbeidsmarkt:** 10.1.d en 10.1.d
4. **Justitie en politie:** 10.1.d en 10.1.d
5. **Onderwijs:** 10.1.d en 10.1.d
6. **Cultuur:** nog aanvullen
7. **Media:** 10.1.d en 10.1.d
8. **Sport:** 10.1.d, nog aanvullen

- De sleutelfiguren worden door de leden van de Dialooggroep benaderd. Hiervoor wordt werkwijze opgesteld en een deadline afgesproken. Vervolgens ontvangen de sleutelfiguren verdere instructies en een introductie in het denkkader. De secretaris ondersteunt de sleutelfiguren in de praktische werkzaamheden.

Criteria voor gespreksleiders

Voor de gespreksleiders telt hun achtergrond/ identiteit, maar senioriteit is ook van belang. Ze hebben leiderschapskwaliteiten en gezag op kwaliteit als luisterraar en het beheersen van goed parafraseren, ervaring met het managen van tijd in het gesprek en daarbij elke stem tot zijn of haar recht laten komen. Dat is iets anders dan een dialoogmethodiek of facilitator (de bruggenbouwers-positie). We zoeken een leider over de breedte en het midden (6e positie). Naast de gespreksleider kan iemand aanschuiven als 'assistent' om de taak van de gespreksleider voor te bereiden en te verlichten. De dialooggroep spreekt grote voorkeur uit voor 10.1.d, gevolgd door 10.1.d. Echter zal zij toestemming moeten krijgen van de 10.1.d. Mocht dit niet lukken dan wordt gedacht aan 10.1.d, 10.1.d, 10.1.d, 10.1.d of 10.1.d. De voorzitter zoekt 10.1.d aan.

Positie stakeholders

Een belangrijk onderdeel is de relatie die de dialooggroep opbouwt met een aantal zogenaamde stakeholders. Deze hebben in hun werkzaamheden of met het werk van hun organisatie een nauwe betrokkenheid op de thematiek van het slavernijverleden. De dialooggroep heeft negen organisaties aangeduid als de maatschappelijke stakeholders. Zij worden op de volgende manier betrokken:

1. Voor de gesprekken worden twee tot drie dagen uitgetrokken en gepland op het moment dat de voorzitter in Nederland is. Indien door de corona-maatregelen niet mogelijk is, zoekt de dialooggroep naar een passende oplossing.
2. Het is zaak te bepalen, wie van de leden deze gevoelige gesprekken zou kunnen voeren? Dit kan verschillen per organisatie. Bovendien is vanwege de coronamaatregelen terughoudendheid in aanwezigheid van belang. Een zelfde beroep wordt op de organisaties gedaan.
3. Het is zaak de stakeholders uit te nodigen voor live gesprek of ze op te zoeken voor dat gesprek. Omdat het hier gaat om het opbouwen van een relatie en vertrouwen kan dit niet digitaal.
4. Het is zaak om het juiste management van verwachtingen toe te passen. Ze worden gevraagd om reflectie op de opdracht en reflectie op de werkwijze van de dialooggroep.

De dialooggroep heeft een zelfstandige opdracht en positie. Voorstel is om daarvoor twee momenten met hen inbouwen. Het eerste moment is vooraf, het andere na de twee rondes van dialogen. Ze kunnen zo voor een deel eigenaarschap voelen, waarbij zorgvuldig moet worden bewaakt dat ze niet de verwachting krijgen mee te kunnen beslissen. Ze zijn er voor toetsing en reflectie, zodat de onafhankelijke dialooggroep haar werk geïnformeerd kan doen.

5. In de gesprekken deelt de commissie haar overwegingen, en toetst deze bij hen. Er is geen sprake van verdediging of aanval. Ze vraagt stakeholders naar mogelijkheden om te verbeteren, en ze vraagt ook naar de manier waarop ze in een document willen worden genoemd, hoe ze willen dat de aandacht op hen gevestigd wordt bij de deelnemers aan de dialoog, die informatie krijgen aangereikt om hen te informeren over wie zich met welke doelstelling bezighoudt met het slavernijverleden in Nederland, Suriname en de landen en eilanden van het Koninkrijk in het Caribisch gebied.
6. De commissie stelt een overzicht samen van partijen/stakeholders (en wetenschappers) die de dialooggroep heeft geraadpleegd om haar opzet te toetsen en die meedenken/reflecteren om de vraagstelling voor de dialoog te verrijken. Dit overzicht komt als bijlage in de eindrapportage.

De volgende stakeholders worden betrokken:

1. NiNsee;
2. OCAN;
3. KIEN;
4. Kickout ZWARTE PIET;
5. The Black Archives;
6. Amsterdam Museum;
7. Comité 21 maart;
8. Organisatoren herdenking 17 augustus in Nederland en op Curaçao (Plataforma Sklavitut i Herensha di Sklavitut);
9. Landelijk Platform Slavernijverleden

De planning van de gesprekken zal eind oktober/ begin november zijn. Vooraf moet de gespreksleidraad gereed zijn en informatie over de opzet/inrichting van de dialoog in hoofdlijnen. De stakeholders ontvangen een uitnodiging van de voorzitter voor het gesprek.

Betrekkers van wetenschappers en bijkomende thema's

Naast de stakeholders wil de dialooggroep een aantal wetenschappers betrekken voor gevraagd en ongevraagd advies. Dit alles heeft te maken met het feit dat, naast de formele opdracht, de Minister explicet een aantal samenhangende zaken bij de commissie heeft neergelegd met een vraag om advies. Daarnaast is door de commissie bij het aanvaarden van de opdracht ook explicet gesproken over de positie van Suriname in de dialoog. De dialooggroep wil de volgende vraagstukken bij wetenschappers neerleggen:

1. De gevolgen van het wettelijk vastleggen dat de slavernij en de slavenhandel in het verleden 'misdaden tegen de menselijkheid' waren. De dialooggroep wil een aantal wetenschappers vragen wat de juridische consequenties zijn. Ook wil de dialooggroep de effecten van een dergelijke wet inzichtelijk hebben. Hiervoor wordt vooral naar Frankrijk in vergelijkend perspectief gekeken waar een dergelijke wet al bestaat. Zijn effecten waarneembaar en is de situatie in Frankrijk met de Nederlandse situatie te vergelijken? En leidt een dergelijke wet tot een mogelijk beroep op herstelbetalingen?

Zijn met een dergelijke wet dan ook excuses namens de Nederlandse overheid op zijn plaats? In dit kader speelt ook de vraag van het eerherstel en rehabilitatie van Tula. De volgende wetenschappers worden hiervoor aangezocht:

A. 10.1.d [redacted], was 10.1.d [redacted]

B. 10.1.d [redacted]

C. 10.1.d [redacted]

D. 10.1.d [redacted]

2. De vraag van eventuele excuses vanuit de overheid is tevens een ander vraagstuk.

Dragen dergelijke excuses bij aan een stap vooruit in de dialoog? Hierbij hecht de dialooggroep waarde aan eerdere reacties, namelijk of excuses gelijk staan aan het erkennen van het aangedane leed. Of moet de overheid, dan wel de Nederlandse samenleving, om dit leed te erkennen, andere stappen ondernemen? En zo ja, hoe kunnen die stappen er dan uit zien? De volgende wetenschappers worden hier oor aangezocht:

A. 10.1.d [redacted]

B. 10.1.d [redacted]

10.1.d [redacted]

C. 10.1.d [redacted]

3. Een derde kwestie gaat over de instandhouding van het Nationaal Monument

Slavernijverleden, oprichting van een Kenniscentrum Slavernijverleden en de vestiging van een Slavernijmuseum. Zijn dit voor de samenleving als geheel middelen om het slavernijverleden in het heden betekenisvol te borgen? En aan welke (aanvullende) randvoorwaarden moet voldaan worden om dit op een succesvolle wijze bij te laten dragen aan de dialoog in de samenleving? Zijn hier (internationale) succesvolle voorbeelden van? En dragen andere opties, zoals 1 juli als nationale feestdag, of een viering dan wel herdenking van 1 juli 1873 (in 2023 150 jaar geleden) of 17 augustus 1795 hier in sterkere of juist minder sterke wijze aan bij? De volgende wetenschappers worden hier oor aangezocht:

A. 10.1.d [redacted]

B. 10.1.d [redacted]

C. 10.1.d [redacted]

Experts

Naast de wetenschappers op de kwesties wil de dialooggroep een aantal experts raadplegen.

Dit gaat om 10.1.d [redacted] en 10.1.d [redacted]. Net zoals 10.1.d [redacted] 10.1.d [redacted] in Washington, 10.1.d [redacted]. De dialooggroep wil gebruik maken van de ervaringen en kennis die al is opgedaan, om deze in de dialoog in te kunnen zetten of op een andere manier te gebruiken.

Pool van deskundigen en experts

Samen vormen deze wetenschappers en experts een pool van deskundigen. Zij hebben naast een gerichte taak, ook de taak om de dialooggroep van ongevraagd van advies te voorzien. Het doel van deze kwesties is om voor de tweede ronde van de dialoogsessies de adviezen te ontvangen. De vorm waarin het advies wordt uitgebracht is vrij aan de wetenschappers en gericht aan de dialooggroep. Zo kan de dialooggroep deze adviezen betrekken in de verdere

voorbereiding en betrekken in haar eigen advies. Ook kan hier door de stakeholders op gereflecteerd worden.

De wetenschappers en experts worden door de voorzitter benaderd, waarbij de secretaris in praktische ondersteuning en opvolging voorziet.

Caribisch deel en Suriname

Voor de dialoog in het Caribisch deel van het koninkrijk wil de dialooggroep de sectorale aanpak loslaten. Per eiland wordt een dialoogtafel georganiseerd. Daarmee worden de reisbewegingen tussen de eilanden beperkt. Verder werkt de dialooggroep met coördinatoren. Zij hebben eenzelfde rol als de sleutelfiguren. Het gaat om personen die op het eiland het meest met het onderwerp bezig zijn en tegelijkertijd zorg zullen dragen voor logistieke aangelegenheden in de organisatie. Zij nemen ook de rol van gespreksleider op zich. Zij worden in de verdere voorbereiding betrokken, waaronder het bijeenroepen van de gespreksgenoten, het reserveren van een zaal en dergelijke.

Voor de eilanden is het idee om per eiland een tafel te organiseren en daar de coördinatoren verantwoordelijk voor te maken. Het gaat dan om 6x2 tafels.

Aruba	10.1.d
Curaçao	10.1.d
Bonaire	10.1.d
Sint Maarten	10.1.d
Sint Eustatius	10.1.d
Saba	10.1.d

In de verdere organisatie wordt rekening gehouden met digitaal aansluiten vanuit Nederland bij de dialoog. De dialooggroep heeft de voorkeur de eilanden in het kader van de dialoog te bezoeken. Gezien de maatregelen rondom Covid-19 en het indikken van de beschikbare tijd zal dit zeer lastig in te plannen zijn. Afreizen en bezoeken van alle eilanden in het Caribisch deel kost minimaal 5 dagen.

De commissie is het erover eens dat in Nederland verblijvende Surinamers of Nederlanders met een Surinaamse achtergrond sowieso nadrukkelijk een positie hebben in de dialoog die via sectoren gevoerd wordt. Dat geldt ook voor de diaspora van het Caribisch deel van het Koninkrijk. Daarnaast ligt er de wens ook in Suriname mensen mee te laten spreken. Vanuit wetgeving is er voor de dialooggroep geen enkele belemmering in het buitenland gesprekken te voeren. Wel is het wenselijk het Ministerie van Binnenlandse Zaken hiervan op de hoogte te stellen. In de kwesties voor de wetenschappers zit het gedeelde verleden eveneens opgesloten en veel van de aan de wetenschap voorgelegde kwesties hebben daarmee betrekking op Suriname.

Tijdlijn

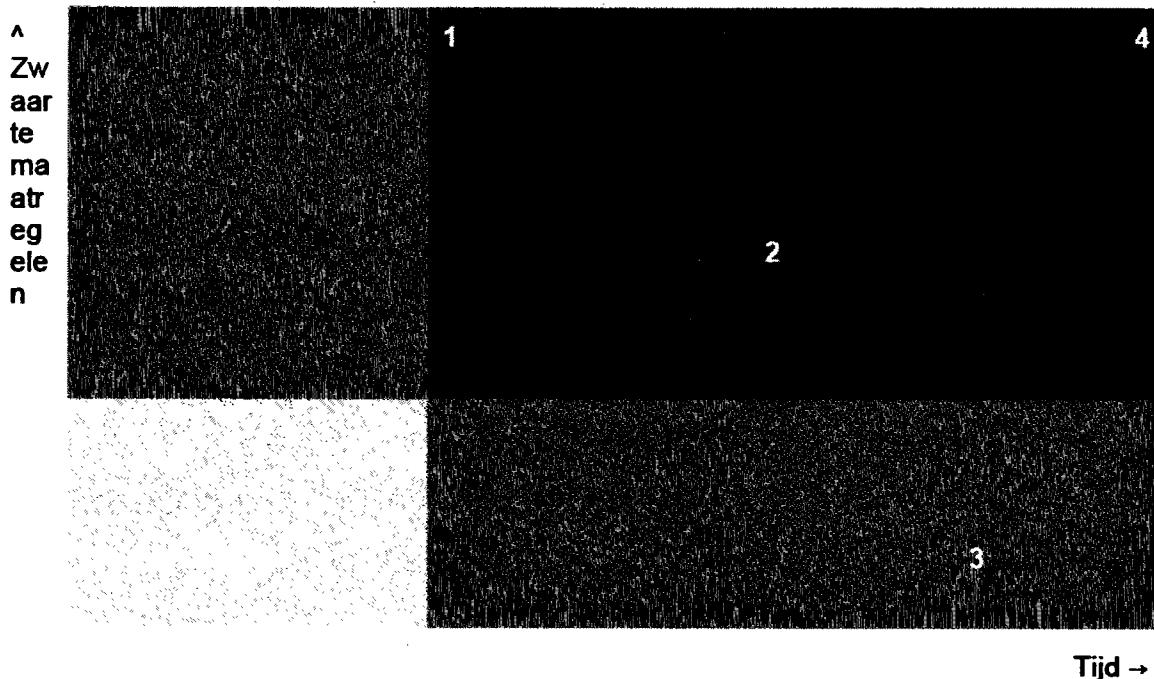
De onderstaande tijdlijn geeft de hierboven beschreven stappen in een oogopslag weer. Daarbij is er een zekere tijd volgordelijkheid in het proces. De planning van iedere stap is onderaan het schema opgenomen. In het schema op de volgende pagina is de aanpak in een tijdlijn weggezet. Deze tijdlijn kan als samenvatting van de aanpak gebruikt worden.

Risico inventarisatie dialooggroep slavernijverleden

scenario's rondom corona maatregelen en de dialoog

Risicomatrix en scenario's

De bovenstaande matrix geeft vier mogelijke scenario's weer. Doorgaans is een methode om een risico te wegen door aan de kans op waarde te schatten en de impact op waarde te schatten. Dat levert een score op. In de bovenstaande benadering staan de kleuren voor de zwaarte van de maatregelen en de tijdsduur van de maatregelen. Neemt de zwaarte van de maatregelen toe, maar leidt dit tot een korte duur, dan geeft dat voor lange termijn perspectief. Anderzijds als de huidige maatregelen voor lange termijn aanhouden, heeft dat invloed op de werkzaamheden. Wanneer de huidige maatregelen aangescherpt worden, kan dat voor kortere of langere tijd aanhouden, waarmee de impact groter wordt. Dat geldt ook voor het over de tijd steeds verder aanscherpen van de maatregelen. Op die manier zijn 4 mogelijke scenario's gedefinieerd met een verschil in zwaarte qua maatregelen en lengte of duur van de betreffende maatregelen. Dat raakt aan het advies over de werkzaamheden.

In de planning wordt geen onderscheid gemaakt tussen het Caribisch deel van het Koninkrijk en het Nederlandse deel. Reden is dat de werkzaamheden simultaan moeten lopen om het gewenste effect te bereiken.

Huidige situatie qua corona-maatregelen

De huidige situatie gaat uit van zo veel mogelijk thuiswerken, maximaal 30 mensen qua groep binnen eenzelfde ruimte, zo min mogelijk reizen en het beperken sociaal contact.

De opdracht aan de dialooggroep is om als onafhankelijke adviescommissie een dialoog te organiseren over het slavernijverleden en de doorwerking van het slavernijverleden in het heden en stelt een rapport met haar bevindingen op. In haar aanpak zal de dialooggroep 9

maatschappelijke stakeholders laten reflecteren op de dialoog. Daarnaast wordt een aantal wetenschappers aangezocht om over een drietal kwesties te adviseren. De dialoog loopt via een aantal sectoren en in twee rondes: de eerste over de betekenis van het slavernijverleden voor de sector, de tweede over de doorwerking in het heden. De bespiegelingen van de wetenschappers worden idealiter in de tweede gespreksronde betrokken. Daarbij is nog discussie over de betekenis van de dialoog als methodiek en de representativiteit. Verder wil de dialooggroep het maatschappelijk bereik vergroten. De maatschappelijke stakeholders die vooraf geïnformeerd worden, wordt ook na afloop de opbrengst meegedeeld voor een reflectie. Dit neemt de commissie op in haar advies.

Huidige maatregelen en risicobeheersing

De maatregelen raken aan de werkzaamheden van de dialooggroep. De dialooggroep vergadert gedurende de maatregelen in principe digitaal. De voorbereidingen kunnen onverlet hun doorgang vinden. Deze bestaan uit

- het benaderen van wetenschappers en experts,
- het benaderen en instrueren van sleutelfiguren en gespreksleiders,
- het benaderen en spreken van de maatschappelijke stakeholders,
- de voorbereiding van de dialoog.

Naast de corona-maatregelen, bepaalt de commissie haar tempo. De mate waarin de dialooggroep zelf werkzaamheden op zich neemt, dan wel gezamenlijk wil besluiten over de inrichting van activiteiten, bepaalt in zekere mate ook de voortgang.

Inlopen en dakpansgewijze planning

Onder de huidige situatie is de planning aangepast, maar nog wel realiseerbaar binnen de deadline van 1 mei 2021. Dat heeft als voordeel dat er geen verzoek bij de Minister hoeft te worden gedaan. Wel schuiven de gesprekken naar januari op en is er tussen de twee gespreksrondes minder ruimte. De tweede gespreksronde is in maart.

Daarnaast is ook het voorstel meer dakpansgewijs te gaan plannen: Dat betekent dat na het informeren van de sleutelfiguren de werving van deelnemers kan starten. Daarbij informeren we deelnemers over de planning, maar nog niet over een datum. We starten met de sector waar als eerste voldoende deelnemers de uitnodiging hebben geaccepteerd.

Scenario 1: Korte lockdown

De maatregelen verscherpen naar een korte (volledige) lockdown. In dit scenario betekent dat ten opzichte van de huidige situatie weinig anders. Alleen zal veel meer digitaal moeten. Daarbij komt dat de afbouw ook langer duurt. In dit scenario zal pas versoepeling vanaf januari plaatsvinden. Dat betekent voor de voorbereidingen dat deze wel plaats kunnen vinden en veel gesprekken digitaal gevoerd worden. Voor de uitvoering van de dialoog zal deze dan mogelijk in maart kunnen starten en tot de zomer duren. Voor de inzet betekent dat tot eind 2020 een iets lagere inzet, maar in 2021 effectief een hogere inzet. Opleverdatum van het rapport is dan 1 september 2021..

Scenario 2: Slimme lockdown voor langere periode

De maatregelen worden iets verscherpt, maar beperkt verkeer en contact is mogelijk. Het organiseren van dialoog is in deze situatie nog steeds niet mogelijk gezien de risico's. De voorbereidingen zullen digitaal zijn. Wel houdt dit scenario in dat dat pas na maart 2021

versoepeling optreedt. Daarmee zou een eerste dialoogrondte vlak voor de zomer plaats kunnen vinden en een tweede direct na de zomer. Dit vraagt qua inzet een langere periode tegen dezelfde tijdsbelasting zoals deze nu gepland is. De opleverdatum voor het rapport is dan 1 december 2021.

Scenario 3: Huidige maatregelen blijven lange periode van kracht

Om effect te bereiken blijven de huidige maatregelen langer van kracht. Omdat het lichtere maatregelen dan bij een korte lockdown, zijn deze ook weer eerder afgebouwd. Daarmee komt het qua tijd ongeveer uit op dezelfde periode als het betreffende scenario. Dat betekent voor de voorbereidingen dat deze wel plaats kunnen vinden en veel gesprekken digitaal gevoerd worden. Voor de uitvoering van de dialoog zal deze dan mogelijk in maart kunnen starten en tot de zomer duren. Voor de inzet betekent dat tot eind 2020 een iets lagere inzet, maar in 2021 effectief een hogere inzet. Opleverdatum van het rapport is dan 1 september 2021.

Scenario 4: Lange lockdown

Een van de drie eerste scenario's schiet door naar het 4e scenario: een lange intensieve lockdown. In dit scenario zal niet voor maart 2021 enige verlichting of afbouw plaatsvinden. De gevolgen voor de samenleving zijn raken diep en kunnen daarmee grote gevolgen hebben, bijvoorbeeld het uitstellen van de verkiezingen voor de Tweede Kamer, het stilleggen van Openbaar Vervoer, een avondklok, een beperking in de beweegruimte buiten. In dit scenario betekent het ook dat niet voor mei/ juni de maatregelen dusdanig afgebouwd of verlicht zijn dat fysieke ontmoetingen na die tijd plaats kunnen vinden. In dit scenario zal het werk van de dialooggroep langdurig onderbroken worden. Eventuele voorbereidingen worden uitgesteld/ opgeschort tot voorjaar 2021. De dialoog vindt in het najaar 2021 plaats. De opleverdatum voor het rapport verschuift naar 1 april 2022.

De dialoog digitaal voeren als alternatief?

Het alternatief van het digitaal voeren van de dialoog doet geenszins recht aan de kwaliteit van de dialoog. De uitnodiging vanuit de sleutelfiguren, de atmosfeer en uitstraling van de locatie, de ontmoeting van (betrokken) personen uit de sector zijn factoren die de slagingskans van een goede inhoudelijke dialoog bevorderen. Dit valt geenszins te vergelijken met een digitale sessie. Hier zal ook in de opzet in het Caribisch deel aandacht voor moeten zijn. Dat is de reden om ook in het Caribisch deel een dialoogtafel per eiland te organiseren, dit voorkomt reisbewegingen tussen de eilanden, wat de uitvoerbaarheid ten goede komt.

Verschuiving deadline

Wanneer in een later stadium blijkt dat de deadline van 1 mei niet gehaald kan worden, raakt dat aan de opdracht in het instellingsbesluit. Het aanpassen van de datum kan wanneer de dialooggroep de Minister dit verzoekt door middel van een beargumenteerde schriftelijke onderbouwing. Hier zal de Minister dan over beslissen.

Eventueel uitstel raakt niet alleen aan het instellingsbesluit. Daarmee hangen ook een aantal andere zaken samen. Er zal na 17 maart 2021 sprake zijn van een demissionair kabinet. De behandeling van het advies en het aanbieden van het advies aan de Tweede Kamer is mede afhankelijk van de formatie van een nieuw kabinet. Een reactie op het rapport valt rond 1 juli 2021 te verwachten. Daarbij spelen ook andere ontwikkelingen, zoals nu gaande

is vanuit Amsterdam rondom de onderzoeken, die een voorbode lijken voor het aanbieden van excuses.

Een laatste punt is de ondersteuning van de dialooggroep. Het contract hiervan loopt tot en met 29 juni 2021. Hier is geen verlenging van mogelijk, als gevolg van het verlopen van het mantelcontract.

Advies

De planning aan te passen in lijn met de huidige situatie.

Besluit

1. Vast te houden aan het huidige scenario qua voorbereiding, planning en uitvoering en de dialoog gespreksronden in januari tot en met maart 2021 te laten plaatsvinden.
2. De voorbereidende werkzaamheden zo veel mogelijk digitaal voort te zetten, uitgezonderd het gesprek met de stakeholders.
3. Bij verandering van de maatregelen het bovenstaande te heroverwegen, afhankelijk van meer duidelijkheid qua maatregelen en het daarbij meest passende scenario.

Opdrachtformulering en strategie

Versie 20-10-2020

De dialooggroep stimuleert en faciliteert als onafhankelijke adviescommissie een dialoog over het slavernijverleden en de doorwerking van het slavernijverleden in het heden en stelt een rapport met haar bevindingen op. De commissie biedt dit rapport uiterlijk op 1 mei 2021 aan de Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties aan.

Hieronder staat achtereenvolgens de opzet van de dialoog beschreven, de inrichting van de dialoogtafels, de wijze waarop deze tafels tot stand komen en de rol van sleutelfiguren, gespreksleiders en wetenschappers bij de dialoog. Dit vormt een geheel. De beschreven aanpak is tevens de strategie van de dialooggroep. Enerzijds om de dialoog te faciliteren, anderzijds om door de dialoog binnen de samenleving het noodzakelijke gesprek rondom het slavernijverleden een stap verder te brengen. Onderdeel van de strategie is de manier waarop stakeholders betrokken worden.

Wie zijn de deelnemers aan de sessies?

Het is een stap vooruit in het gesprek als niet alleen mensen spreken die al kenbaar hebben gemaakt dat ze het slavernijverleden belangrijk vinden. Er is een groep die bij wijze van spreken zich altijd geconfronteerd voelt met dit verleden. De wens is om het gesprek in den brede mogelijk te maken. Dat is een opgave. Er is namelijk ook een deel dat meent dat het slavernijverleden niet ‘hun zaak’ is, iets van een ver verleden. De vraag voor de commissie blijft ondanks dat gegeven; hoe kan de samenleving in het Koninkrijk (in den brede) zich verhouden tot het slavernijverleden? De vraag is niet; wat vindt een beperkt deel van de Nederlandse samenleving ervan?

Waarom een benadering van sectoren?

De dialooggroep zoekt de samenleving op door sectoren te benaderen (de wereld van de zorg, de wereld van de sport, de wereld van het onderwijs, de wereld van justitie en politie, de wereld van het bedrijfsleven, de wereld van het bestuur, de wereld van cultuur en media). Door breed sectoren te nemen, bieden we aan elke Nederlander voor hem of haar herkenbare personen met herkenbare verhalen. Met behulp van ‘sleutelfiguren’ wil de commissie mensen benaderen voor een dialoog in een bepaalde sector, met enerzijds mensen die het slavernijverleden al belangrijk vinden en anderzijds mensen die het (nog) niet belangrijk vinden. De opzet is te komen tot een diverse doorsnede met voor een deel aansprekende figuren (rolmodellen), zodat mensen uit de sector zich erin kunnen herkennen. Het idee daarvan is dat ‘de sector spreekt’ in een diversiteit/samenstelling waar de dialooggroep met de sleutelfiguren zorgvuldig naar gaat kijken. We zoeken daarbij ook contrasten, mensen die er heel verschillend in staan.

Wat is de vraagstelling in de dialoog?

Een stap vooruit in het gesprek is het als de gesprekken niet in discussie(s) verzanden waarin stellingen met ja of nee worden beantwoord. Het is goed om als eerste stap de verhalen aan te reiken zoals ze bijvoorbeeld door wetenschappers, maar ook door activisten worden verwoord. In de voorbereiding ontvangen deelnemers evenwichtig feitenmateriaal, waarna de dialoog vanuit een gezamenlijk vertrekpunt kan worden gestart. Dat stelt de dialooggroep in staat om sturing te geven aan ‘het gespreksklimaat’ dat ze wil. Het is bijvoorbeeld mogelijk om een korte

openingsfilm van enkele minuten te tonen, en daarbij de deelnemers tevoren een A4 te geven met de doelstelling van de dialoog (wat zijn de gespreksregels) en het eerdergenoemde feitenmateriaal.

Daarna komen de vragen zelf aan bod. Het gaat dan om vraagstukken en niet om stellingen. De deelnemer wordt gevraagd twee dingen te doen; te vertellen en te luisteren. Laat je raken! Heeft het slavernijverleden impact op zijn of haar heden? Vertel en luister. Hoe heeft de deelnemer de opkomende discussie over het slavernijverleden ervaren? Vertel en luister. Kan de eigen sector er goed mee uit de voeten? Wat zien we daar gebeuren? Ligt er een opdracht voor de deelnemer? Ligt er een opdracht voor anderen? Ligt er een opdracht voor de sector? Hoe ziet het eruit als je spreekt over 'doorwerking en inbedding'? Welke vragen zijn er nodig om nieuwe stappen te zetten? En: als ze gevraagd worden aan het einde van het gesprek om de betekenis te omschrijven die het slavernijverleden heeft, hoe zou dat kunnen luiden? Als je de buitenwereld, en in eerste instantie de eigen sector, een boodschap zou willen afgeven over het slavernijverleden; wat zou die kunnen zijn? Kun je spreken over verantwoordelijkheden nu? Heb je zelf een verantwoordelijkheid?

Dit zijn veel vragen, daarom is in eerste instantie gedacht een knip te maken. De wens is ervaringen op te halen met betrekking tot de doorwerking en hoe die ervaringen te kenmerken zijn. Bovendien is het bovenstaande een aanzet, waarbij de dialooggroep niet wil sturen op de uitkomsten, maar wel op het mogelijk maken van het gesprek. Dit vergt per sector steeds een andere voorbereiding. In deze voorbereiding worden de sleutelfiguren en coördinatoren betrokken.

Wat is de positie en toon van de commissie zelf?

Een stap vooruit is het als de dialooggroep een toonbeeld kan zijn van het juiste gespreksklimaat, de dialooghouding. Ze kan helder uitleg geven over keuzes, en is in staat om te luisteren en te vertellen. De dialooggroep zal zich niet verdedigen of zich aanvallend opstellen. Dat is een positie van leiderschap, waar de stakeholders zich bij thuis voelen, waar de samenleving zich door wil laten meenemen. Het is delicaat om het deel van de Nederlandse samenleving dat (grote) weerstand voelt bij de hele onderneming, te laten voelen dat de antwoorden niet al klaarliggen, en dat hun vraagstuk of worsteling ook centraal staat. Hoe kun je met elkaar betekenis geven aan dit onderdeel van de vaderlandse geschiedenis? Vanuit de dialooggroep kun je vertellen dat dit een 'worsteling' is, dat er geen simpele antwoorden zijn, dat mensen met simpele antwoorden ons niet verder helpen. De commissie straalt uit dat ze niet bezig is met goed en fout, niet bezig met beschuldigingen, maar met stappen vooruit. Deze stappen vooruit wil de commissie wel zetten vanuit de grondhouding dat slavernij in strijd is en was met de grondrechten van de mens. Dat neemt niet weg dat in haar werk de dialooggroep een zoekende houding aanneemt. Dit is ook een punt waar vanuit de woordvoering naar buiten toe aan gewerkt moeten worden en dat als houvast in een woordvoeringslijn kan worden uitgewerkt. Met dit alles bouwt de dialooggroep gezamenlijk het benodigde krediet en leiderschap op, bovenop het krediet en leiderschap dat individueel door hen al wordt ingebracht.

Wat zijn de criteria voor de sleutelfiguren?

Voor sleutelfiguren geldt dat zij een invloedrijke status binnen de sector/samenleving moeten hebben. Hun gezag hebben zij op basis van liefde voor en kunde in het vakgebied en niet op basis van een inhoudelijke expertise/positie of visie met betrekking tot het slavernijverleden. Een sleutelfiguur is een binder, die breed in de sector kan 'rekruteren'. De rol van de sleutelfiguren is

om de bedding mogelijk te maken waarin open gesprekken kunnen plaatsvinden. De sleutelfiguur gaat voluit staan voor het belang dat hij of zij hecht aan een stap voorwaarts in het gesprek over het slavernijverleden. De volgende sectoren en sleutelfiguren worden voorgesteld:

1. **Zorg:** 10.1.d [redacted], optie uit jeugdzorg of verpleegkunde
2. **Bestuur:** 10.1.d [redacted] en 10.1.d [redacted]
3. **Bedrijfsleven en arbeidsmarkt:** 10.1.d [redacted] en 10.1.d [redacted]
4. **Justitie en politie:** 10.1.d [redacted] en 10.1.d [redacted]
5. **Onderwijs:** 10.1.d [redacted] en 10.1.d [redacted]
6. **Cultuur:** 10.1.d [redacted] en 10.1.d [redacted]
7. **Media:** 10.1.d [redacted] en 10.1.d [redacted]
8. **Sport:** 10.1.d [redacted] en 10.1.d [redacted]

De sleutelfiguren worden door de leden van de Dialooggroep benaderd. Hiervoor wordt werkwijze opgesteld en een deadline afgesproken. Vervolgens ontvangen de sleutelfiguren verdere instructies en een introductie in het denkkader. De secretaris ondersteunt de sleutelfiguren in de praktische werkzaamheden.

Criteria voor gespreksleiders

Voor de gespreksleiders telt hun achtergrond/ identiteit, maar senioriteit is ook van belang. Ze hebben leiderschapskwaliteiten en gezag op kwaliteit als luisterraar en het beheersen van goed parafraseren, ervaring met het managen van tijd in het gesprek en daarbij elke stem tot zijn of haar recht laten komen. Dat is iets anders dan een dialoogmethodiek of facilitator (de bruggenbouwers-positie). We zoeken een leider over de breedte en het midden (6e positie). Naast de gespreksleider kan iemand aanschuiven als 'assistent' om de taak van de gespreksleider voor te bereiden en te verlichten. De dialooggroep spreekt grote voorkeur uit voor 10.1.d [redacted], gevolgd door 10.1.d [redacted]. Echter zal zij toestemming moeten krijgen van de 10.1.d [redacted]. Mocht dit niet lukken dan wordt gedacht aan 10.1.d [redacted], 10.1.d [redacted] of 10.1.d [redacted]. De voorzitter zoekt 10.1.d [redacted] aan.

Positie stakeholders

Een belangrijk onderdeel is de relatie die de dialooggroep opbouwt met een aantal zogenaamde stakeholders. Deze hebben in hun werkzaamheden of met het werk van hun organisatie een nauwe betrokkenheid op de thematiek van het slavernijverleden. De dialooggroep heeft negen organisaties aangeduid als de maatschappelijke stakeholders. Zij worden op de volgende manier betrokken:

1. Voor de gesprekken worden twee tot drie dagen uitgetrokken en gepland op het moment dat de voorzitter in Nederland is. Indien door de corona-maatregelen niet mogelijk is, zoekt de dialooggroep naar een passende oplossing.
2. Het is zaak te bepalen, wie van de leden deze gevoelige gesprekken zou kunnen voeren? Dit kan verschillen per organisatie. Bovendien is vanwege de coronamaatregelen terughoudendheid in aanwezigheid van belang. Een zelfde beroep wordt op de organisaties gedaan.
3. Het is zaak de stakeholders uit te nodigen voor live gesprek of ze op te zoeken voor dat gesprek. Omdat het hier gaat om het opbouwen van een relatie en vertrouwen kan dit niet digitaal.
4. Het is zaak om het juiste management van verwachtingen toe te passen. Ze worden gevraagd om reflectie op de opdracht en reflectie op de werkwijze van de dialooggroep.

De dialooggroep heeft een zelfstandige opdracht en positie. Voorstel is om daarvoor twee momenten met hen inbouwen. Het eerste moment is vooraf, het andere na de twee rondes van dialogen. Ze kunnen zo voor een deel eigenaarschap voelen, waarbij zorgvuldig moet worden bewaakt dat ze niet de verwachting krijgen mee te kunnen beslissen. Ze zijn er voor toetsing en reflectie, zodat de onafhankelijke dialooggroep haar werk geïnformeerd kan doen.

5. In de gesprekken deelt de commissie haar overwegingen, en toetst deze bij hen. Er is geen sprake van verdediging of aanval. Ze vraagt stakeholders naar mogelijkheden om te verbeteren, en ze vraagt ook naar de manier waarop ze in een document willen worden genoemd, hoe ze willen dat de aandacht op hen gevestigd wordt bij de deelnemers aan de dialoog, die informatie krijgen aangereikt om hen te informeren over wie zich met welke doelstelling bezighoudt met het slavernijverleden in Nederland, Suriname en de landen en eilanden van het Koninkrijk in het Caribisch gebied.
6. De commissie stelt een overzicht samen van partijen/stakeholders (en wetenschappers) die de dialooggroep heeft geraadpleegd om haar opzet te toetsen en die meedenken/reflecteren om de vraagstelling voor de dialoog te verrijken. Dit overzicht komt als bijlage in de eindrapportage.

De volgende stakeholders worden betrokken:

1. NiNsee;
2. OCAN;
3. KIEN;
4. Kickout Zwarte Piet;
5. The Black Archives;
6. Amsterdam Museum;
7. Comité 21 maart;
8. Organisatoren herdenking 17 augustus in Nederland en op Curaçao (Plataforma Sklavitud i Herensha di Sklavitud);
9. Landelijk Platform Slavernijverleden

De planning van de gesprekken zal eind oktober/ begin november zijn. Vooraf moet de gespreksleidraad gereed zijn en informatie over de opzet/inrichting van de dialoog in hoofdlijnen. De stakeholders ontvangen een uitnodiging van de voorzitter voor het gesprek.

Betrekkers van wetenschappers en bijkomende thema's

Naast de stakeholders wil de dialooggroep een aantal wetenschappers betrekken voor gevraagd en ongevraagd advies. Dit alles heeft te maken met het feit dat, naast de formele opdracht, de Minister explicet een aantal samenhangende zaken bij de commissie heeft neergelegd met een vraag om advies. Daarnaast is door de commissie bij het aanvaarden van de opdracht ook explicet gesproken over de positie van Suriname in de dialoog. De dialooggroep wil de volgende vraagstukken bij wetenschappers neerleggen:

1. De gevolgen van het wettelijk vastleggen dat de slavernij en de slavenhandel in het verleden 'misdaden tegen de menselijkheid' waren. De dialooggroep wil een aantal wetenschappers vragen wat de juridische consequenties zijn. Ook wil de dialooggroep de effecten van een dergelijke wet inzichtelijk hebben. Hiervoor wordt vooral naar Frankrijk in vergelijkend perspectief gekeken waar een dergelijke wet al bestaat. Zijn effecten waarneembaar en is de situatie in Frankrijk met de Nederlandse situatie te vergelijken? En leidt een dergelijke wet tot een mogelijk beroep op herstelbetalingen?

Zijn met een dergelijke wet dan ook excuses namens de Nederlandse overheid op zijn plaats? In dit kader speelt ook de vraag van het eerherstel en rehabilitatie van Tula. De volgende wetenschappers worden hiervoor aangezocht:

- A. 10.1.d
- B. 10.1.d
- C. 10.1.d
- D. 10.1.d

Voor deze kwestie zijn 10.1.d en 10.1.d als reserve wetenschappers voorzien.

2. De vraag van eventuele excuses vanuit de overheid is tevens een ander vraagstuk. Dragen dergelijke excuses bij aan een stap vooruit in de dialoog? Hierbij hecht de dialooggroep waarde aan eerdere reacties, namelijk of excuses gelijk staan aan het erkennen van het aangedane leed. Of moet de overheid, dan wel de Nederlandse samenleving, om dit leed te erkennen, andere stappen ondernemen? En zo ja, hoe kunnen die stappen er dan uit zien? De volgende wetenschappers worden hier oor aangezocht:

- A. 10.1.d
- B. 10.1.d
- 10.1.d
- C. 10.1.d

Voor deze kwestie is 10.1.d als reserve wetenschapper voorzien.

3. Een derde kwestie gaat over de instandhouding van het Nationaal Monument Slavernijverleden, oprichting van een Kenniscentrum Slavernijverleden en de vestiging van een Slavernijmuseum. Zijn dit voor de samenleving als geheel middelen om het slavernijverleden in het heden betekenisvol te borgen? En aan welke (aanvullende) randvoorwaarden moet voldaan worden om dit op een succesvolle wijze bij te laten dragen aan de dialoog in de samenleving? Zijn hier (internationale) succesvolle voorbeelden van? En dragen andere opties, zoals 1 juli als nationale feestdag, of een viering dan wel herdenking van 1 juli 1873 (in 2023 150 jaar geleden) of 17 augustus 1795 hier in sterkere of juist minder sterke wijze aan bij? De volgende wetenschappers worden hier oor aangezocht:

- A. 10.1.d
- B. 10.1.d
- C. 10.1.d

Experts

Naast de wetenschappers op de kwesties wil de dialooggroep een aantal experts raadplegen.

Dit gaat om 10.1.d en 10.1.d. Net zoals 10.1.d 10.1.d in Washington, 10.1.d. De dialooggroep wil gebruik maken van de ervaringen en kennis die al is opgedaan, om deze in de dialoog in te kunnen zetten of op een andere manier te gebruiken.

Pool van deskundigen en experts

Samen vormen deze wetenschappers en experts een pool van deskundigen. Zij hebben naast een gerichte taak, ook de taak om de dialooggroep van ongevraagd van advies te voorzien. Het doel van deze kwesties is om voor de tweede ronde van de dialoogsessies de adviezen te

ontvangen. De vorm waarin het advies wordt uitgebracht is vrij aan de wetenschappers en gericht aan de dialooggroep. Zo kan de dialooggroep deze adviezen betrekken in de verdere voorbereiding en betrekken in haar eigen advies. Ook kan hier door de stakeholders op gereflecteerd worden.

De wetenschappers en experts worden door de voorzitter benaderd, waarbij de secretaris in praktische ondersteuning en opvolging voorziet.

Caribisch deel en Suriname

Voor de dialoog in het Caribisch deel van het koninkrijk wil de dialooggroep de sectorale aanpak loslaten. Per eiland wordt een dialoogtafel georganiseerd. Daarmee worden de reisbewegingen tussen de eilanden beperkt. Verder werkt de dialooggroep met coördinatoren. Zij hebben een zelfde rol als de sleutelfiguren. Het gaat om personen die op het eiland het meest met het onderwerp bezig zijn en tegelijkertijd zorg zullen dragen voor logistieke aangelegenheden in de organisatie. Zij nemen ook de rol van gespreksleider op zich. Zij worden in de verdere voorbereiding betrokken, waaronder het bijeenroepen van de gespreksgenoten, het reserveren van een zaal en dergelijke.

Voor de eilanden is het idee om per eiland een tafel te organiseren en daar de coördinatoren verantwoordelijk voor te maken. Het gaat dan om 6x2 tafels.

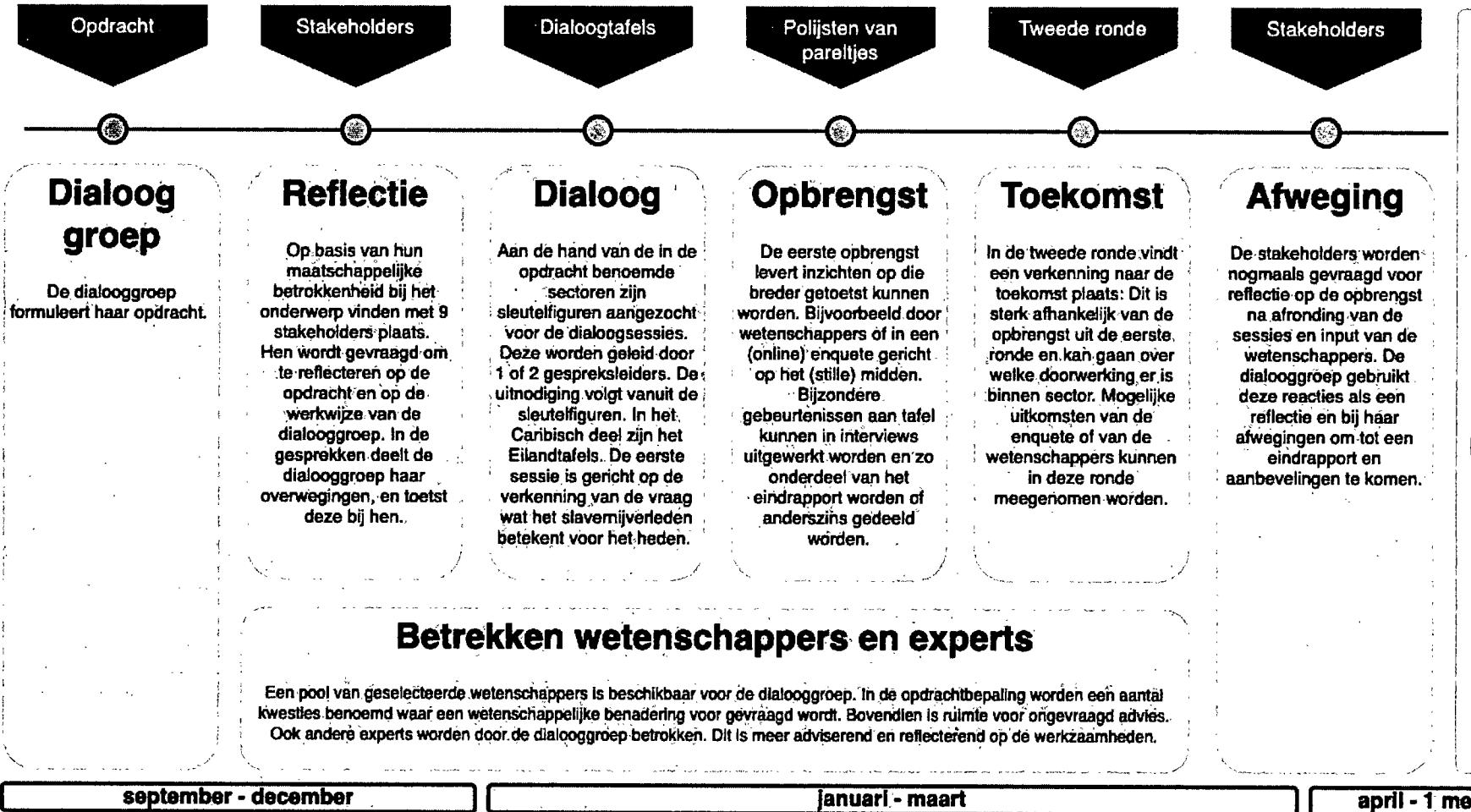
Aruba	10.1.d
Curaçao	10.1.d
Bonaire	10.1.d
Sint Maarten	10.1.d
Sint Eustatius	10.1.d
Saba	10.1.d

In de verdere organisatie wordt rekening gehouden met digitaal aansluiten vanuit Nederland bij de dialoog. De dialooggroep heeft de voorkeur de eilanden in het kader van de dialoog te bezoeken. Gezien de maatregelen rondom Covid-19 en het indikken van de beschikbare tijd zal dit zeer lastig in te plannen zijn. Afreizen en bezoeken van alle eilanden in het Caribisch deel kost minimaal 5 dagen.

De commissie is het erover eens dat in Nederland verblijvende Surinamers of Nederlanders met een Surinaamse achtergrond sowieso nadrukkelijk een positie hebben in de dialoog die via sectoren gevoerd wordt. Dat geldt ook voor de diaspora van het Caribisch deel van het Koninkrijk. Daarnaast ligt er de wens ook in Suriname mensen mee te laten spreken. Vanuit wetgeving is er voor de dialooggroep geen enkele belemmering in het buitenland gesprekken te voeren. Wel is het wenselijk het Ministerie van Binnenlandse Zaken hiervan op de hoogte te stellen. In de kwesties voor de wetenschappers zit het gedeelde verleden eveneens opgesloten en veel van de aan de wetenschap voorgelegde kwesties hebben daarmee betrekking op Suriname.

Tijdlijn

De onderstaande tijdlijn geeft de hierboven beschreven stappen in een oogopslag weer. Daarbij is er een zekere tijd volgordelijkheid in het proces. De planning van iedere stap is onderaan het schema opgenomen. In het schema op de volgende pagina is de aanpak in een tijdlijn weggezet. Deze tijdlijn kan als samenvatting van de aanpak gebruikt worden.

Concept planning dialoogtafels

Opzet: Voor de dialoog is zo'n 3,5 uur nodig. Door in de middag te zitten hebben mensen zowel vooraf de tijd nog eigen dingen te doen, als ook dat de avond beschikbaar is. Zoals beschreven is het idee met een filmpje te beginnen om een gezamenlijk vertrekpunt te hebben. Ook is tijd nodig dat iedereen kan settelen en zich op zijn gemak kan voelen, waarna door het gesprek tot de kern kan worden doorgedrongen. Rond 17.30 uur vindt dan de afronding plaats, waarna gezamenlijk een lichte maaltijd gegeten kan worden.

Locatie: Belangrijkste is dat de bijeenkomst corona proof plaats kan vinden. Voor de dialoog in Nederland wordt gezocht naar een voor de sector relevante locatie waarbij het slavernijverleden mogelijk een rol speelt.

Hieronder een indeling per thema. Dit is een eerste aanzet waarbij met de sleutelfiguren bekeken kan worden in hoeverre dit agendatechnisch passend te organiseren is.

Ronde 1 - januari - Nederland

Wie	Wanneer
1 Zorg	Maandag 11 januari
2 Cultuur	Dinsdag 12 januari
3 Bestuur	Woensdag 13
4 Onderwijs	Donderdag 14
5 Bedrijfsleven en arbeidsmarkt	Maandag 18
6 Media	Dinsdag 19
7 sport	Woensdag 20
8 Justitie en politie	Donderdag 21

Ronde 1 - Caribisch deel

Wie	Wanneer
1 Aruba	Dinsdag 12
2 Curaçao	Woensdag 13
3 Bonaire	donderdag 14
4 Sint Maarten	Dinsdag 19
5 Saba	Woensdag 20
6 Sint Eustatius	Donderdag 21

Ronde 2 - februari/maart - Nederland

Wie	Wanneer
1 Zorg	Maandag 1 maart
2 Cultuur	Dinsdag 2 maart
3 Bestuur	Woensdag 3 maart
4 Onderwijs	Donderdag 4 maart
5 Bedrijfsleven en arbeidsmarkt	Maandag 8 maart
6 Media	Dinsdag 9 maart
7 sport	Woensdag 10 maart
8 Justitie en politie	Donderdag 11 maart

Ronde 2- Caribisch deel

Wie	Wanneer
1 Aruba	Dinsdag 2 maart
2 Curaçao	Woensdag 3 maart
3 Bonaire	Donderdag 4 maart
4 Sint Maarten	Dinsdag 9 maart
5 Saba	Woensdag 10 maart
6 Sint Eustatius	Donderdag 11 maart

Sturing op het gesprek

Dit zijn twee invalshoeken waarmee je het gesprek kunt weghouden bij opniemakerij, kunt richten op zelfreflectie. Het spreekt me aan omdat het onderzoek oproept, waarbij de geschiedenis ons iets kan gaan leren over het nu. Het bespreken van het (slavernij-)verleden kan op zo'n manier doorwerken dat we onszelf – de deelnemers aan de dialoogtafels – in onze tijd beter begrijpen. Pas in tweede instantie kun je dan gaan kijken wat je praktisch kunt doen met de analyse. Welke verantwoordelijkheid kan een sector nemen?

I Het zwart-wit schema, toen en nu. (met dank aan de inbreng van 10.1.d)

Kenmerkend voor het slavernijverleden is de situatie waarin een dominante witte meerderheid (met macht en het geld) staat tegenover zwart (de tot slaaf gemaakten), mensen die niet werden gezien, die niet werden gehoord, niet erkend of begrepen; die samenvattend; niet als mens werden gezien.

De vraag die je naar het nu kunt overbrengen. Ook nu is er een meerderheid, wit en dominant (met macht en geld). Staat ze nu nog tegenover zwart (lees; 'de ander')? Kunnen we de punten van toen in een andere gedaante herkennen als hedendaagse pijnpunten? Worden mensen niet gezien, niet gehoord, erkend of begrepen? Hoe zit dat in de sector waarin we werken?

II De mentaliteitsgeschiedenis; wat stuurt onze blik, toen en nu? (met dank aan 10.1.d)

In de recente geschiedenis zijn er manieren van kijken aan te wijzen, die het spreken en handelen bepalen als het gaat om wit tegenover zwart. Neem bijvoorbeeld in de jaren dertig Nola Hatterman, die sprak over interraciale solidariteit, wat natuurlijk sterk communistisch was geïnspireerd. In de jaren tachtig zou zo'n term niet worden begrepen en werd gesproken over 'alledaagse racisme'. Er is hard gestreden om de samenleving daar oog voor te laten krijgen. Het zijn twee andere tijdvakken dan het onze, met andere termen en mentaliteiten. Die woorden zijn soms bepalend. In ons tijdvak staat het 'intersectionele' centraal. Zwart en wit verbindt zich met bijvoorbeeld lhbt... Hoe kijken de deelnemers aan tegen de huidige manier van spreken. Waar voelen we ons wel en niet bij thuis, wat levert het ons op als we de dialoog willen voeren?

Dialooggroep slavernijverleden
2021.02.24_OpleggerPvA_Dialooggroep

Oplegger bij het plan voor aanpak

Hieronder de onderdelen die we uit het verslag van het vorige collegevergadering hebben gehaald en een plek hebben gekregen in het plan van aanpak.

1. Wens tot verdeling van opdracht in onderdelen / hapklare brokken
2. Wens tot het zo in te richten dat er ruimte is voor eigen interpretatie / inbreng
3. Wens deze betreft inhoud oa te richten op (geherformuleerd)
  - a) perspectiefwisselingen (nav het verleden)
  - b) inzicht in (persoonlijke) systeemstructuren mbt bias / racisme
  - c) inzicht in de problemen hierbij binnen de diverse sectoren / maatschappij
  - d) komen tot duurzame verandering/aanbevelingen (toekomst)
4. Wens van het adviescollege om meer in een sturende rol te komen en het programmabureau in de uitvoerende en adviserende rol.
5. Wens tot een bredere van opzet van de dialoog.
6. Wens om alle betrokkenen hierbij (stakeholders, sleutelfiguren en kandidaten) nog eens goed tegen het licht houden.
7. Wens om te kijken naar mogelijkheden om samen te werken met expert(organisaties) voor verschillende onderdelen.
8. Wens om te kijken naar mogelijkheden van samenwerkingspartners (oa op gebied van inhoud en publiciteit, zoals musea, media etc).
9. Wens voor een meer efficiëntere inzet van het college.

###

Achtergrond bij de Dialoog Slavernijverleden

In voorbereiding op een eerste ontmoeting waarin we de opzet van de dialoogtafels wat uitgebreider voor u willen toelichten, treft u hieronder onze overwegingen aan, verzameld onder kopjes; de aanleiding, de opzet, de benadering van sectoren, wat is de vraagstelling van de dialoog, de sleutelfiguren, de gespreksleider, de relatie met zogenaamde ‘stakeholders’ en een aantal wetenschappers die zijn aangezocht, hoe staat het met de overzeese delen van het Koninkrijk en wat is de planning? We zijn bijzonder blij met uw medewerking en buigen ons graag samen met u over enerzijds de strategie die we hebben gekozen en anderzijds over de vraag wie in uw ‘sector’ genodigd zouden kunnen worden om tot een juiste samenstelling van gespreksgenoten te komen. We lichten graag alle overwegingen en achtergronden toe en spreken alvast alle vertrouwen uit in samenwerking met u. Nogmaals onze dank.

De aanleiding

De minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties heeft een onafhankelijke adviescommissie ingesteld die een maatschappelijke dialoog over het slavernijverleden zal faciliteren om daarin de doorwerking van het slavernijverleden in het heden te bespreken. De commissie stelt een rapport met haar bevindingen op en biedt dit rapport aan op uiterlijk op 1 mei 2021 aan de Minister.

De opzet

Om een brede dialoog in te kunnen zetten is het zaak breed uit te gaan nodigen. Een eerste vraag is daarom; wie willen we als deelnemers? Het is in onze ogen een stap vooruit als niet alleen mensen spreken die al (publiekelijk) kenbaar hebben gemaakt dat ze het slavernijverleden belangrijk vinden. Er is een groep die zich bij wijze van spreken altijd geconfronteerd voelt met dit verleden. De wens is om het gesprek ook met anderen aan te gaan. Dat is een opgave. Er is namelijk ook een deel van de samenleving dat meent dat het slavernijverleden niet ‘hun zaak’ is, iets van een ver verleden. De vraag voor de commissie blijft ondanks dat gegeven; hoe kan de samenleving in het Koninkrijk (in den brede) zich verhouden tot het slavernijverleden? De vraag is niet; wat vindt een beperkt deel van de Nederlandse samenleving ervan?

Een benadering van sectoren

De commissie zoekt ‘de gehele’ samenleving op door sectoren te benaderen (de wereld van de zorg, de wereld van de sport, de wereld van het onderwijs, de wereld van justitie en politie, de wereld van het bedrijfsleven, de wereld van het bestuur, de wereld van cultuur en de mediawereld). Door breed sectoren te nemen, bieden we aan elke Nederlander voor hem of haar herkenbare personen met herkenbare verhalen. Met behulp van ‘sleutelfiguren’ – waarover dadelijk meer - wil de commissie mensen benaderen voor een dialoog in een bepaalde sector, met enerzijds mensen die het slavernijverleden al belangrijk vinden en anderzijds mensen die het (nog) niet belangrijk vinden. De opzet is om te komen tot een diverse doorsnede met voor een deel ook aansprekende figuren (rolmodellen), zodat mensen uit de sector zich erin kunnen herkennen. Het idee hierbij is dat ‘de sector spreekt’ in een diversiteit/samenstelling waar de dialooggroep met de zogenaamde sleutelfiguren zorgvuldig naar gaat kijken. We zoeken daarbij ook contrasten, mensen die er heel verschillend in staan.

Wat is de vraagstelling in de dialoog?

Een stap vooruit in het gesprek is het als de gesprekken niet in discussie(s) verzanden waarin stellingen met ja of nee worden beantwoord, waarin slechts meningen worden uitgewisseld. Het is daarbij goed om als eerste stap verhalen aan te reiken van enerzijds wetenschappers, maar ook activisten (ook in historisch perspectief). Zo sluiten we aan op de geschiedenis die het gesprek over het slavernijverleden al heeft. Mogelijk ontvangen deelnemers vooraf evenwichtig feitenmateriaal, mogelijk reiken we dat aan in een hele korte audiovisuele introductie, waarna de dialoog vanuit een gezamenlijk vertrekpunt kan worden gestart. Dit faciliteert, geeft sturing, om te komen tot ‘het juiste gespreksklimaat’ dat nodig is.

Daarna komen de vragen zelf aan bod. Het gaat dan om vraagstukken en niet om stellingen. De deelnemer wordt gevraagd twee dingen te doen; te vertellen en te luisteren. Laat je raken! Heeft het slavernijverleden impact op zijn of haar heden? Vertel en luister. Hoe heeft de deelnemer de opkomende discussie over het slavernijverleden ervaren? Vertel en luister. Kan de eigen sector er eigenlijk goed mee uit de voeten? Wat zien we daar gebeuren? Ligt er een opdracht voor de deelnemer? Ligt er een opdracht voor anderen? Ligt er een opdracht voor de sector? Hoe ziet het eruit als je spreekt over ‘doorwerking en inbedding’ van het slavernijverleden? Welke vragen zijn er nodig om nieuwe stappen te zetten? En: als deelnemers gevraagd worden aan het einde van het gesprek om de betekenis te omschrijven die het slavernijverleden heeft, hoe zou dat kunnen luiden? Als je de buitenwereld, en in eerste instantie de eigen sector, een boodschap zou willen afgeven over het slavernijverleden; wat zou die kunnen zijn? Kun je spreken over verantwoordelijkheden nu? Heb je zelf een verantwoordelijkheid?

Dit zijn veel vragen, daarom is bedacht een knip te maken. De eerste dialoogbijeenkomst heeft het karakter van een verkenning, de tweede dialoogbijeenkomst onderzoekt mogelijkheden om stappen te zetten; wat kunnen we concreet met de uitkomsten van onze verkenning?

Het bovenstaande is een aanzet, waarbij de dialooggroep niet wil sturen op de uitkomsten, maar wel op het mogelijk maken van het gesprek. Dit vergt overigens per sector steeds een wat andere voorbereiding, waar de sleutelfiguren bij worden betrokken.

De sleutelfiguren?

Voor sleutelfiguren geldt dat zij een invloedrijke status binnen de sector/samenleving hebben. Hun gezag hebben zij vooral op basis van liefde voor en kunde in het eigen vakgebied en niet op basis van een inhoudelijke expertise/positie of visie met betrekking tot het slavernijverleden. Een sleutelfiguur is een binder, die breed in de sector kan ‘rekruteren’. De sleutelfiguur gaat voluit staan voor het belang dat hij of zij hecht aan een stap voorwaarts in het gesprek over het slavernijverleden. Voor de volgende sectoren zijn inmiddels de volgende sleutelfiguren gevraagd.

1. **Zorg:** 10.1.d
2. **Bestuur:** 10.1.d
3. **Bedrijfsleven en arbeidsmarkt:** 10.1.d en 10.1.d
4. **Justitie en politie:** 10.1.d en 10.1.d
5. **Onderwijs:** 10.1.d en 10.1.d
6. **Cultuur:** 10.1.d en 10.1.d
7. **Media:** 10.1.d en vervanger voor eerder genoemde persoon
8. **Sport:** 10.1.d en 10.1.d

Gespreksleider

We hebben een uitstekende gespreksleider gevonden in **10.1.d**

van het **10.1.d** Zij spreekt breed aan, heeft een professionele status, is senior, en is ook inhoudelijk al betrokken op het thema.

Positie stakeholders

De commissie is zich bewust van het feit dat tal van organisaties bezig zijn op het thema slavernijverleden en maakt hen deelgenoot van de gekozen strategie en visie op de te voeren dialoog. Ze hecht eraan met hen contact te onderhouden en hen mee te nemen in de reflectie op de resultaten van de dialoogbijeenkomsten. We hebben daartoe al persoonlijke gesprekken gevoerd met onder meer NiNsee, OCAN, KIEN, Kickout Zwarte Piet, The Black Archives, Comité 21 maart, de organisatoren van herdenking 17 augustus in Nederland en op Curaçao (Plataforma Sklavitud i Herensha di Sklavitud), het Landelijk Platform Slavernijverleden.

Wetenschappers en bijkomende thema's

Een aantal wetenschappers (van wie we de lijst nog niet compleet hebben gemaakt en om die reden nog niet met u te delen, maar daar stellen we graag later van op de hoogte) zal adviseren op 'aanpalende vraagstukken'. Dit heeft te maken met het feit dat, naast de formele opdracht, de Minister explicet een aantal zaken bij de commissie heeft neergelegd.

Hoe om te gaan met de juridische kwalificatie 'misdaad tegen de menselijkheid', wat is in het algemeen te zeggen over de bijdrage van de rol van 'het aanbieden van excuses' in de erkenning van het leed dat het slavernijverleden met zich meebracht of meebrengt, welke standpunten zijn er mogelijk als het gaat om de samenhang van en de inrichting van kenniscentra, een Nationaal Monument, een museum of Nationale gedenkdag?

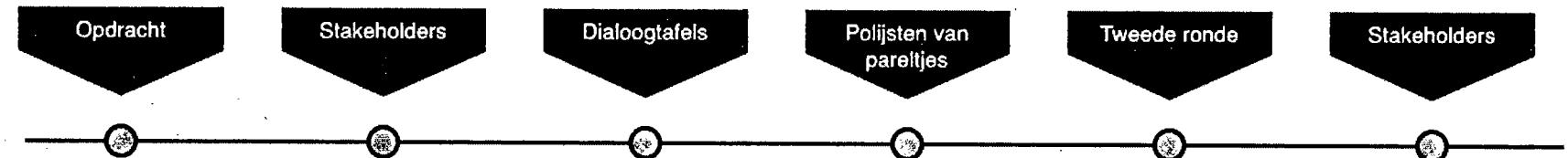
De overzeese gebiedsdelen

In de overzeese gebiedsdelen van het koninkrijk is het niet doenlijk om tafels in te richten op sectoren, maar is het zeer goed mogelijk om per eiland dialoogtafels te organiseren. De coördinatoren/sleutelfiguren volgen dan dezelfde opzet, waarbij met evenveel nadruk een evenwichtige samenstelling van het deelnemersveld wordt nastreefd. De sleutelfiguren/coördinatoren zijn hiervoor inmiddels aangezocht.

Aruba	10.1.d
Curaçao	10.1.d
Bonaire	10.1.d
Sint Maarten	10.1.d
Sint Eustatius	10.1.d
Saba	10.1.d

Een Tijdlijn

De onderstaande tijdlijn geeft de hierboven beschreven onderdelen in een oogopslag weer. Daarbij is er uiteraard een volgordeelijkheid in het proces. De planning van iedere stap is onderaan het schema opgenomen.

Dialoog groep

De dialooggroep formuleert haar opdracht.

Reflectie

Op basis van hun maatschappelijke betrokkenheid bij het onderwerp vinden met 9 stakeholders plaats. Hen wordt gevraagd om te reflecteren op de opdracht en op de werkwijze van de dialooggroep. In de gesprekken deelt de dialooggroep haar overwegingen, en toetst deze bij hen.

Dialoog

Aan de hand van de in de opdracht benoemde sectoren zijn sleutelfiguren aangezocht voor de dialoogsessies. Deze worden geleid door 1 of 2 gespreksleiders. De uitnodiging volgt vanuit de sleutelfiguren. In het Caribisch deel zijn het Eilandtafels. De eerste sessie is gericht op de verkenning van de vraag wat het slavernijverleden betekent voor het heden.

Opbrengst

De eerste opbrengst levert inzichten op die breder getoetst kunnen worden. Bijvoorbeeld door wetenschappers of in een (online) enquête gericht op het (stille) midden. Bijzondere gebeurtenissen aan tafel kunnen in interviews uitgewerkt worden en zo onderdeel van het eindrapport worden of anderszins gedeeld worden.

Toekomst

In de tweede ronde vindt een verkenning naar de toekomst plaats: Dit is sterk afhankelijk van de opbrengst uit de eerste ronde en kan gaan over welke doorwerking er is binnen sector. Mogelijke uitkomsten van de enquête of van de wetenschappers kunnen in deze ronde meegenomen worden.

Afweging

De stakeholders worden nogmaals gevraagd voor reflectie op de opbrengst na afronding van de sessies en input van de wetenschappers. De dialooggroep gebruikt deze reacties als een reflectie en bij haar afwegingen om tot een eindrapport en aanbevelingen te komen.

Rapport

Betrekken wetenschappers en experts

Een pool van geselecteerde wetenschappers is beschikbaar voor de dialooggroep. In de opdrachtbepaling worden een aantal kwesties benoemd waar een wetenschappelijke benadering voor gevraagd wordt. Bovendien is ruimte voor ongevraagd advies. Ook andere experts worden door de dialooggroep betrokken. Dit is meer adviserend en reflecterend op de werkzaamheden.

september - december

januari - maart

april - 1 mei

Opzet dialoog slavernijverleden

Inhoud

1.	Introductie	3
	Aanleiding	3
	Kader	3
2.	Opzet dialoog	3
	Centrale vraag	3
	Opzet	3
3.	Denkkader polarisatie	4
	De drie basiswetten van polarisatie van Bart Brandsma.....	4
	Vijf rollen in polarisatie	4
	De vier gamechangers (of manieren om te depolariseren)	5
	Rol Bart Brandsma	6
4.	Sectorale aanpak en sleutelfiguren	6
	Sectoren	6
	Sleutelfiguren	6
	Caribisch deel van het Koninkrijk	7
	Belangenorganisaties.....	7
5.	Dialoog en inbedding	7
	Invulling	7
	Begeleiding	7
	Samenstellen deelnemers (sectorale) gesprekstafels	7
	Planning sessies.....	8
	Vergoeding.....	8
6.	Dialooggroep	8
	Rol	8
	Samenstelling.....	8
	Ondersteuning en contact met BZK	8
	Aanstelling en vergoeding	9
7.	Rapportage en bevindingen	9
8.	Communicatie.....	9
	Bijlage 1: Planning dialoog slavernijverleden	10
	Bijlage 2: Profiel gespreksleiders	11
	Bijlage 3: Overzicht terminologie	12

1. Introductie

Aanleiding

Op 1 juli 2019 stuurde minister Ollongren van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties een brief aan de Tweede Kamer over het slavernijverleden. In deze brief schreef de minister het volgende over de dialoog:

"Het kabinet acht het van groot belang dat er een dialoog over het slavernijverleden en de doorwerking daarvan in de hedendaagse samenleving plaatsvindt gericht op een bredere erkenning en inbedding van dit gedeelde verleden. Deze dialoog richt zich niet alleen op Nederlanders van Afrikaanse afkomst, maar op de Nederlandse samenleving in zijn geheel. Het kabinet realiseert zich dat het slavernijverleden in het bijzonder ook de Caribische delen van het Koninkrijk raakt. Het kabinet gaat met deze landen en openbare lichamen hun betrokkenheid bespreken bij deze dialoog over het slavernijverleden. Een dialoog gericht op verbinding kan plaats vinden in de vorm van een platform of andere vorm. Uit de dialoog zou nader historisch onderzoek of andere voorstellen voor activiteiten die bijdragen aan een goede inbedding van het slavernijverleden en de doorwerking daarvan in het heden, kunnen voortkomen."

Kader

De dialoog over de doorwerking van het slavernijverleden wordt door de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties extern belegd bij een onafhankelijke dialooggroep, officieel: 'Adviescollege dialooggroep slavernijverleden'. In de instellingsregeling van de dialooggroep staat dat de dialooggroep:

- a) de onafhankelijkheid en inhoudelijke samenhang van de dialoog zal waarborgen;
- b) de gesprekstafels binnen de maatschappelijke sectoren en in het Caribische deel van het Koninkrijk zal organiseren en faciliteren; en
- c) een rapport met bevindingen van de dialoog zal opstellen en aanbieden aan de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (vóór 1 mei 2021).

Om de dialooggroep op weg te helpen, schetst dit document een kader waarbinnen de dialoog plaats kan vinden. Het is aan de dialooggroep om verder invulling te geven aan de opzet van de dialoog; zij kan van dit kader afwijken mits wordt voldaan aan bovenstaande criteria a t/m c.

2. Opzet dialoog

Centrale vraag

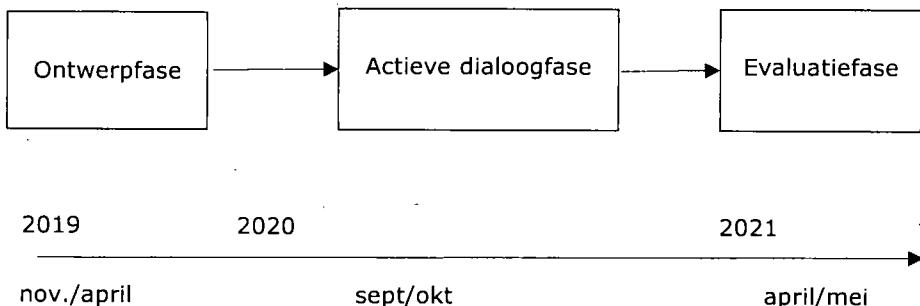
De minister wenst een brede maatschappelijke inbedding van de dialoog. Om het juiste brede maatschappelijk draagvlak te verkrijgen is de vraagstelling van de dialoog zo gekozen dat uiteenlopende groepen mensen zich er goed toe kunnen verhouden. Het centrale vertrekpunt van de dialoog is de vraag of en zo ja, welke persoonlijke betekenis deelnemers geven aan het slavernijverleden. Voor sommigen is die betekenis in eerste instantie nihil of gering, voor anderen is deze van meet af aan groot. Door mensen te vragen naar hun eigen 'beleving' en te komen tot uitwisseling van gedachten over het slavernijverleden wordt de richting van de dialoog bepaald, maar de uitkomsten worden vrij gelaten. Kenmerkend voor een werkelijke dialoog is dat het onderzoekend is, zonder impliciet of expliciet te sturen richting gewenste uitkomsten.

De centrale vragen hierbij zijn:

1. Wat is mijn ervaring met, en voor mij de betekenis van, het slavernijverleden, ook in het heden?
2. Wat levert mij het gesprek hierover op?
3. Wat betekent de opbrengst van deze eerste twee vragen over het slavernijverleden voor de sector waarin ik werkzaam ben? Hoe kunnen we hier verder mee komen in de sector?

Opzet

Er is gekozen voor een projectmatige opzet van de dialoog. De dialoog kent drie fasen: een ontwerpfasen, een actieve dialoogfase en een evaluatie. Bijlage 1 geeft in meer detail invulling aan de planning.

De dialoog wordt extern belegd bij een dialooggroep. Dit om zoveel mogelijk onafhankelijkheid te creëren. De actieve dialoogfase bestaat uit een tweetrapsraket. Deel één is gericht op de vraag wat het slavernijverleden betekent voor het heden (de eerste twee centrale vragen), het tweede deel bouwt hierop voort en heeft als impliciet doel de inbedding van de doorwerking van het slavernijverleden (de derde centrale vraag). Er is gekozen voor een sectorale aanpak. Per sector wordt in twee sessies de dialoog over de betekenis van het slavernijverleden voor het heden gevoerd (fase één van de tweetrapsraket) en nagedacht over de maatschappelijke inbedding van het slavernijverleden (fase twee) in het verlengde van de sectoren. Per sector wordt er gezocht naar een sleutelfiguur, die een rol speelt bij de samenstelling van de gesprekstafels. In sectie 4 wordt verder ingegaan op de sectoren en sleutelfiguren. Sectie 5 gaat verder in op het voeren van de dialoog en de inbedding in de maatschappij.

Er wordt een dialooggroep ingericht die de onafhankelijkheid en de inhoudelijke samenhang van de dialoog waarborgt. De dialooggroep benadert en selecteert de sleutelfiguren, adviseert bij het evenwichtig samenstellen van de deelnemers per sector en faciliteert de actieve dialoogfase. De dialooggroep is ook verantwoordelijk voor het laten uitvoeren van de monitoring en evaluatie van de dialoog. De dialooggroep wordt hierin ondersteund door een secretaris. Sectie 6 gaat verder in op de dialooggroep.

3. Denkkader polarisatie

De dialoog richt zich op een bredere erkenning en inbedding van het gedeelde slavernijverleden en op verbinding. Om zowel bij te dragen aan een bredere inbedding als aan de verbinding via een dialoog, kan het Denkkader Polarisatie van Bart Brandsma behulpzaam zijn. Het denkkader benadert polarisatie vanuit een aantal basiswetten, rollen en gamechangers.

De drie basiswetten van polarisatie van Bart Brandsma

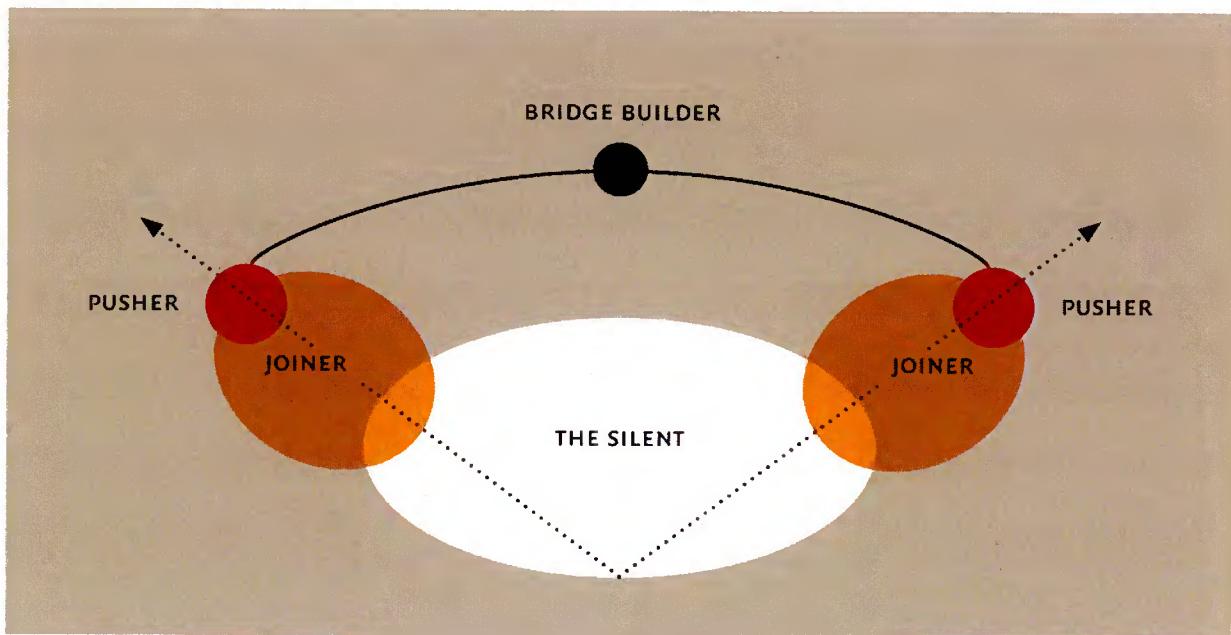
- Polarisatie is een **gedachtenconstructie**. Polarisatie is geen conflict, want conflicten hebben een tijd, plaats en eigenaar. Bij polarisatie ontbreken er duidelijke probleemeigenaren. Wij-zij denken staat centraal.
- Polarisatie heeft **brandstof** nodig. Als je die weghaalt, zakt het in. Die brandstof is uitspraken van de ene pool over de (identiteit van de) andere pool. Ook positief bedoelde uitspraken kunnen polarisatie voeden.
- Polarisatie is een **gevoelsdynamiek**, met weinig plek of ruimte voor ratio. Feiten doen er bij polarisatie minder toe. Hoe je het brengt is vaak belangrijker dan wat je precies zegt.

De discussie omtrent het slavernijverleden heeft duidelijke kenmerken van polarisatie. Het wij-zij van deze discussie kan in eerste instantie crux omschreven worden als 'witte mensen' versus 'zwarte mensen', waarbij wij-zij's als 'links versus rechts', 'koloniaal versus gekoloniseerde', maar ook 'elite versus volk' mee resoneren.

Vijf rollen in polarisatie

- **Pusher.** De pushers leveren brandstof. Pushers hebben een ongezouten buitenperspectief, doen publiekelijk scherpe uitspraken, maar hebben ook een eigen binnenperspectief (idealisme). Pushers voeren geen discussie, ze zijn van de monoloog. Wanneer het aantal joiners toeneemt, gaat de pusher zich (verder) radicaliseren.

- **Joiners.** Zij sluiten zich aan bij de pusher en kiezen dus een positie. Joiners claimen wel wat meer redelijk te zijn dan de pusher en doen graag mee aan de discussie.
- **Het stille midden (the silent)** is de werkelijke doelgroep van de pusher. Er zijn hier drie motivaties voor mensen om in het midden te staan.
  - Onverschilligen. Zij kunnen kiezen voor een pool. Een belangrijke groep.
  - Betrokkenen. Betrokken, maar maken geen keuze. Zij zijn geïnformeerd en soms ook genuanceerd.
  - Beroepsneutralen. Ambtenaren die geacht worden neutraal te zijn. De docent, burgemeester, politie, rechters.
- **Bruggenbouwers** hebben de beste intenties en geloven in dialoog om pushers weer in verbinding met elkaar te krijgen. Ze handelen vaak (te) rationeel in een gevoelsdynamiek. Zij worden niet vertrouwd, maar gedoodgdoed door pushers. Pushers gijzelen de bruggenbouwers. Andere kenmerken: Neutraal, oplossend, begrenzend, moraliserend.
- **Zondebok ('scapegoat')**. Deze komt bij maximale polarisatie in beeld, wanneer het midden (bruggenbouwer of the silent) gedwongen wordt om een pool te kiezen (in het plaatje weggeleggen).
- Naast bovenstaande rollen bestaat er ook een **6e positie**. Deze positie opereert vanuit the silent, neemt leiderschap over het midden om het midden te versterken. Deze positie is onafhankelijk (niet neutraal), empathisch, uitnodigend, werkt vanuit een vraagstuk en is kwetsbaar.

Brandsma geeft aan dat polarisatie geen probleem hoeft te zijn. Sterker nog, polarisatie kan een bron van vernieuwing en verandering zijn. Het wordt wel een probleem bij escalerende polarisatie, wanneer het stille midden zich meer en meer bij pushers en joiners aansluit. Hierdoor is er uiteindelijk sprake van twee grote groepen en ontbreekt het stille midden. Mensen worden dan gedwongen om een keuze te maken: "You are either with us or you are with the enemy". Hier komt de zondebok in beeld, een rol voor degene die in het midden en alleen is komen te staan. De weg terug van polarisatie naar depolarisatie is vele malen zwaarder.

De vier gamechangers (of manieren om te depolariseren)

- **Verander van doelgroep.** Niet de polen bestrijden, maar het midden versterken. De vraag blijft wel: kan je pushers uitsluiten? Het is zaak om randvoorwaarden te stellen voor deelname aan dialoog, waarmee pushers niet hun gebruikelijke spel kunnen spelen.
- **Verander van onderwerp.** Je mijdt de brandstof; het spreken over identiteiten en beschuldigingen. Je formuleert het juiste (gedeelde) vraagstuk dat voor het midden van belang is. Niet mensen uitnodigen om hun mening te komen geven, maar om hun worsteling en ervaringen met het spanningsveld te delen.

- **Positie kiezen in het midden.** In wezen komen we hier uit bij de **zesde rol**: leiderschap in het midden, maar niet als bruggenbouwer. Verbinding maken, luisteren en de eigen worsteling delen staat centraal. Deze persoon moet autoriteit en gezag hebben en kan daarmee krediet opbouwen of krediet hebben opgebouwd.
  - Niet neutraal, maar onafhankelijk.
  - Niet rationeel, maar empathisch.
  - Niet begrenzend, maar uitnodigend.
  - Niet de oplossing centraal stellen, maar aandacht voor vraagstuk.
  - Niet moraliserend, maar kwetsbaar.
- **Een toon** kiezen die daarbij past. Inclusief spreken. Oordeel opschorten. Zonder goed of fout.

Rol Bart Brandsma

Voorafgaand aan de dialoog verzorgt Bart Brandsma sessies over het Denkkader Polarisatie voor de dialooggroep, sleutelfiguren en gespreksleider. Tijdens de gehele dialoog is hij beschikbaar als adviseur voor de dialooggroep.

4. Sectorale aanpak en sleutelfiguren

Er is gekozen voor een sectorale aanpak, omdat langs deze weg de samenleving breed kan worden betrokken. Hierbij wordt voor elke sector een sleutelfiguur benaderd. In het Caribisch deel van het Koninkrijk worden regionale i.p.v. sectorale gesprekken voorgesteld.

Sectoren

De dialoog wordt gevoerd door middel van een sectorale aanpak die het stille midden uit het Denkkader kan vertegenwoordigen. De sectoren moeten een groot bereik hebben en een zekere weerspiegeling vormen van de samenleving. Hierbij wordt ook rekening gehouden met een goede regionale spreiding. Deelnemers nemen deel aan de gesprekstafels vanuit een intrinsieke motivatie en passie voor hun sector.

Gedacht kan worden aan de volgende sectoren:

- Sport
- Onderwijs
- Zorg¹
- Veiligheid en justitie
- Bedrijfsleven
- Kunst en cultuur
- Landbouw en visserij

Sleutelfiguren

Voor elke sector wordt er een sleutelfiguur geworven. Dit zijn gezaghebbende personen binnen de eigen sector. Het is van belang dat de sleutelfiguren een goed netwerk hebben voor de werving van de andere deelnemers binnen zijn/haar sector. De rol van de sleutelfiguren binnen het denkkader is de 6^e positie. De positie wordt gekenmerkt door leiderschap vanuit het midden. Verbinding en de eigen beleving staan centraal. Werken vanuit de 6^e positie vereist een mate van authenticiteit en de juiste toon. Hier wordt daarmee gedoeld op de 6^e positie binnen de eigen sector en niet zozeer binnen de gesprekstafels of op het thema slavernijverleden. De sleutelfiguren fungeren als het gezicht van de sector die zij vertegenwoordigen. Zij hebben passie voor hun sector en zorgen voor het groepsgevoel. In de gesprekssessies zorgen zij voor de juiste sfeer en toonzetting. De gesprekssessies zullen worden geleid door gespreksleiders. Hierdoor kunnen de sleutelfiguren vrij deelnemen aan de gesprekken en wordt ondervangen dat mogelijke spanningen binnen de sector een belemmering vormen voor de dialoog.

De sleutelfiguren worden, net als de dialooggroep, voorafgaand aan de gesprekken meegenomen in het Denkkader Polarisatie, zodat zij zich bewust zijn van de rollen en hun eigen positie.

---

¹ Gelet op de huidige situatie rondom COVID-19 moet bezien worden of het wel het juiste moment is om de zorg te benaderen. De insteek is hier wel op in te zetten en de zorgsector in de breedst mogelijke zin te betrekken. Naast ziekenhuizen zouden ook jeugdzorg, verzorgingstehuizen, psychiatrie etc. benaderd kunnen worden.

Caribisch deel van het Koninkrijk

Binnen het Koninkrijk raakt het slavernijverleden in het bijzonder de Caribische delen. Er worden twee gesprekstafels georganiseerd, als tegenhanger van de sectorale aanpak. Logistiek gezien zal dit naar alle waarschijnlijkheid neerkomen op een gesprekstafel op een van de benedenwindse eilanden en een gesprekstafel op een van de bovenwindse eilanden. Er is bewust gekozen voor het organiseren van aparte gesprekstafels op de eilanden omdat de culturele context in het Caribisch deel van het Koninkrijk anders is dan die in Nederland. Ook de sleutelfiguren voor het Caribisch deel van het Koninkrijk worden voorafgaand aan de gesprekken meegenomen in het Denkkader Polarisatie. In het bijzonder moet worden nagedacht over het informeren van de sleutelfiguren en gespreksleider in de landen en openbare lichamen over het Denkkader Polarisatie. De huidige situatie rondom COVID-19 brengt beperkingen met zich mee.

Belangenorganisaties

Hoewel de dialoog middels de sectorale aanpak gevoerd wordt, is het van belang ook belangenorganisaties als NiNsee, Landelijk Platform Slavernijverleden, Keti Koti Tafel en Kick Out Zwarte Piet aan het begin van het proces al te benaderen en op de hoogte te stellen van de dialoog. Deze organisaties staan immers niet buiten de maatschappelijke dialoog. In een gesprek tussen de dialooggroep/secretaris en de organisaties aan de voorkant van de dialoog kunnen de organisaties meedenken. De dialooggroep zal bepalen hoe hun standpunten worden meegenomen. Een wellicht moeilijker te vinden aanspreekpunt is dat op de uitgesproken andere zijde van de dialoog. Er kan gedacht worden aan een conservatieve denktank, om in ieder geval geluiden uit de samenleving op te halen voorafgaand aan de dialoog.

5. Dialoog en inbedding

Invulling

In de praktische invulling van de dialoog is gekozen voor een tweetrapsraket. Voor gesprekstafels (sectoraal en in het Caribisch deel van het Koninkrijk) worden er per gesprekstafel twee gesprekssessies georganiseerd. De eerste sessie is gericht op de verkenning van de vraag wat het slavernijverleden betekent voor het heden. De tweede sessie bouwt daarop voort. De invulling hangt af van de opbrengsten uit de eerste sessie en verschilt mogelijk per sector. Een impliciet doel omvat de inbedding van de doorwerking van het slavernijverleden in de sectoren en in het Caribisch deel van het Koninkrijk. Of die inbedding mogelijk is, zal afhangen van diezelfde opbrengsten uit de sectoren zelf. De tussenliggende tijd kan worden gebruikt om een aantal (spraakmakende) verhalen via de media naar buiten te brengen. Na de tweede sessie worden de uitkomsten en evaluatie aangeboden aan de minister van BZK.

Begeleiding

De gesprekssessies worden begeleid door een of twee gespreksleiders (zie ook bijlage 2 voor een volledig profiel). De sleutelfiguren zijn, zoals gezegd, het gezicht van de gesprekstafel maar worden niet gevraagd de sessies voor te zitten. Niet alle sleutelfiguren zullen hier ervaring mee hebben. Daarnaast is de verwachting dat externe gespreksbegeleiding zorgt voor een meer open en evenwichtig gesprek, waarbij eventuele verhoudingen binnen de sector geen mogelijke weerslag hebben op de dialoog. Gespreksleiders dienen een zekere senioriteit en statuur te hebben. Het is van belang dat zij snel verbinding kunnen maken met de deelnemers en het gesprek goed kunnen leiden. Zij zorgen voor het juiste gespreksklimaat en werken toe naar een eindsituatie waarin alle deelnemers zich individueel gehoord weten. Het is van belang dat ook de gespreksleiders vooraf meegenomen worden in het Denkkader Polarisatie. Voorafgaand aan de gesprekssessies vindt een kennismaking plaats tussen de sleutelfiguur van de betreffende sector en de gespreksleider om de gesprekstafel voor te bespreken.

Samenstellen deelnemers (sectorale) gesprekstafels

Per sector of gespreksgroep kunnen 10-15 personen deelnemen. Voor de sectoren geldt dat voor de werving van de deelnemers gebruik gemaakt wordt van de sleutelfiguren. Deelnemers moeten passie hebben voor hun vak. Voor een goede inbedding in de maatschappij later in het traject is het van belang dat ca vier van de deelnemers rolmodellen zijn binnen de sector. De (sectorale) gesprekstafels vormen daarnaast een goede weerspiegeling van de maatschappij in leeftijd, geslacht, regio en afkomst.

Planning sessies

De gesprekssessies worden per (sectorale) gesprekstafel apart georganiseerd. Per gesprekstafel vinden er twee sessies plaats. De eerste sessie vindt plaats na de zomer (september-november), de tweede sessie begin 2021 (januari-maart). Beide sessies duren naar verwachting een dagdeel en vinden plaats op een centraal gelegen locatie.

Vergoeding

Anders dan eventuele reiskostenvergoeding zal er geen vergoeding zijn voor de deelnemers en sleutelfiguren van de gesprekstafels. Het is voor de dialoog van belang dat de deelnemers en sleutelfiguren intrinsiek gemotiveerd zijn om deel te nemen aan de dialoog en daarmee hun sector op het onderwerp vooruit te helpen.

6. Dialooggroep

Rol

De dialooggroep waarborgt de onafhankelijkheid en inhoudelijke samenhang van de dialoog. De dialooggroep benadert en selecteert de sleutelfiguren, adviseert bij het evenwichtig samenstellen van de deelnemers per gesprekstafel en faciliteert de actieve dialoogfase. De dialooggroep is ook verantwoordelijk voor de rapportage met bevindingen. De leden van de dialooggroep bepalen zelf of zij aanwezig zijn bij de gesprekstafels. Hun aanwezigheid moet dan wel in balans zijn met het aantal deelnemers van de betreffende gesprekstafel. De dialooggroep neemt zo min mogelijk een actieve positie in het gesprek in. Zij fungeren als de onafhankelijke waarborg voor een vrije ruimte ten bate van de dialoog.

Samenstelling

De dialooggroep bestaat uit een voorzitter en 2-5 leden. Het is van belang dat de dialooggroep voldoende divers is van samenstelling (m/v, leeftijd, etnische herkomst, expertise, netwerk). De verwachting voor de voorzitter is een gemiddelde tijdsbesteding van 1 dag per week gedurende het hele traject van de dialoog. Voor de leden is dit een halve dag per week.

Ondersteuning en contact met BZK

De dialooggroep wordt ondersteund door een inhoudelijk secretaris. De secretaris zal een spilfiguur zijn voor de dialoog. Hij of zij werkt nauw samen met de (voorzitter van de) dialooggroep. De secretaris zal met name (ca. 80%) inhoudelijk werk verrichten en daarnaast samen met BZK enige (ca. 20%) organisatorische taken verrichten:

Inhoudelijk:

- De voortgang van de dialoog bewaken;
- Inhoudelijk vooronderzoek doen voor de verschillende gesprekstafels;
- Verslaglegging vergaderingen dialooggroep, dialoog-sessies en andere bijeenkomsten, die mede dienen voor de basis van het eindrapport;
- Schrijven van een rapport met bevindingen van de dialoog, op basis van de input van de gesprekstafels en in samenspraak met de dialooggroep;

Organisatorisch:

- Sleutelfiguren benaderen namens de dialooggroep;
- Gesprekken inplannen (vergaderingen van de dialooggroep, bijeenkomst sleutelfiguren en gespreksleiders, alle dialoog-sessies);
- Professionele gespreksleiders voor de sessies selecteren en inhuren in samenwerking met BZK;
- Zaalhuur en catering regelen voor de bijeenkomsten in samenwerking met BZK;
- Financieel beheer en administratie van uitgaven in samenwerking met BZK.

Aanstelling en vergoeding

De dialooggroep wordt ingesteld middels de *Regeling instelling Adviescollege dialooggroep slavernijverleden*. De vergoeding vindt plaats conform de Kaderwet adviescolleges. Hierbij wordt uitgegaan van een vaste vergoeding per maand in schaal 18 voor de voorzitter (voor 1 dag per week, dat is arbeidsduurfactor 0,2) en een vaste vergoeding per maand in schaal 17 voor de leden (voor een halve dag per week, dat is arbeidsduurfactor 0,1).

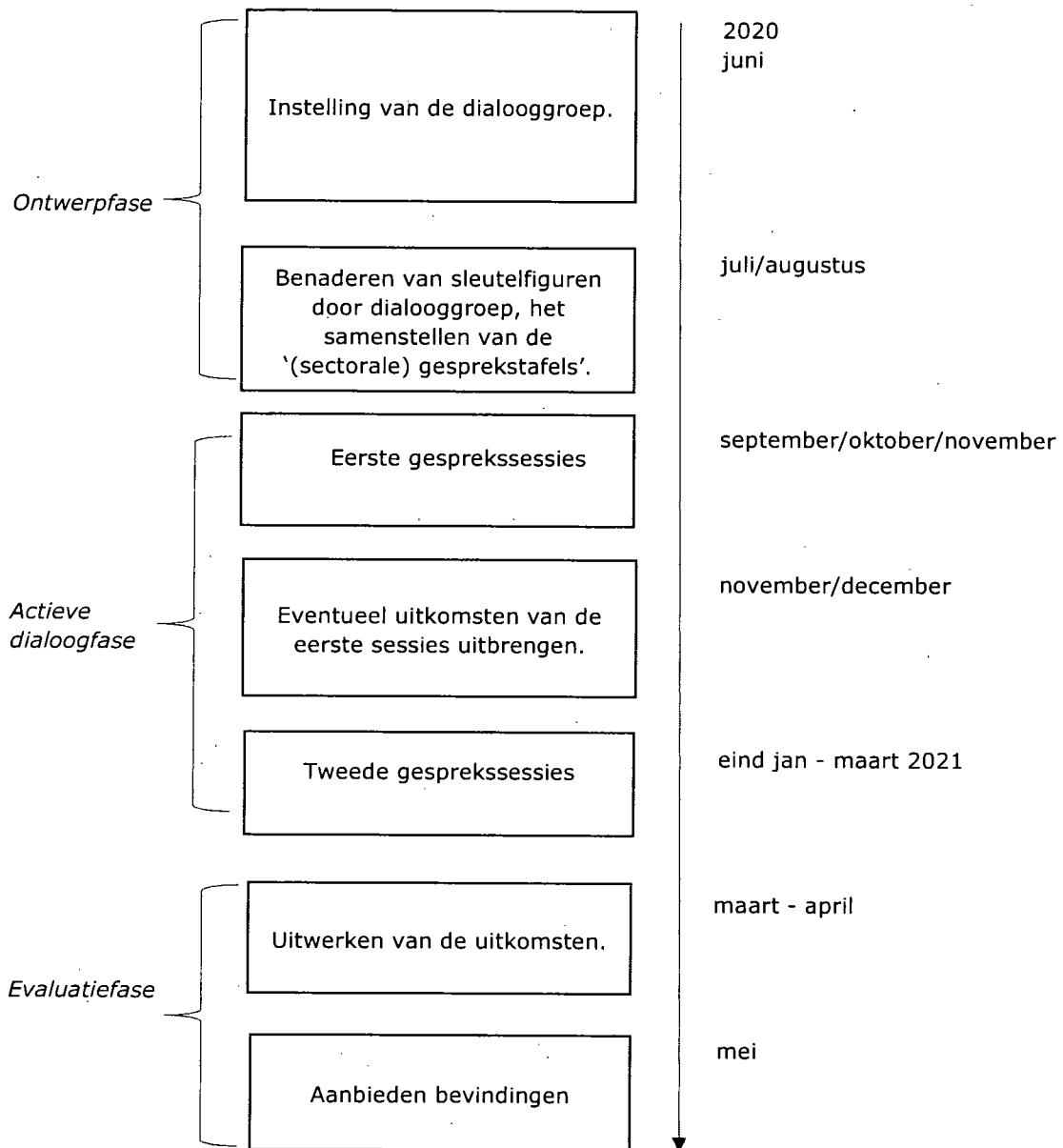
7. Rapportage en bevindingen

Parallel aan de dialoog startde secretaris van de dialooggroep een rapportage hiervan. De rapportage is een inhoudelijk verslag van dialoog en de uitkomsten hiervan en legt de bevindingen van de dialooggroep vast. Hierbij kan ook het proces vastgelegd worden. In aanvulling op de feitelijke rapportage kunnen kwalitatieve gesprekken gevoerd worden met de deelnemers over hun ervaringen. Deze rapportage met bevindingen wordt aangeboden aan de minister van BZK.

8. Communicatie

Communicatie over de dialoog loopt via de onafhankelijke dialooggroep.

Bijlage 1: Planning dialoog slavernijverleden

Bijlage 2: Profiel gespreksleiders

Geschikte kandidaten moeten een gesprek kunnen *leiden*. Dat betekent dat ze verbaal vaardig zijn om een gesprek met mensen op te zetten, waarbij de deelnemers worden geleid in een gezamenlijk verhaal. De leider van het gesprek weet steeds waar hij of zij is, waar vertragen geboden is, waar versnellen, en werkt toe naar een eindsituatie waarin alle deelnemers zich individueel gehoord weten, maakt ruimte voor herkenning en erkenning, waarbij er een gezamenlijkheid gaat ontstaan. Samen hebben de deelnemers door hem of door haar een zoektocht kunnen doorlopen, hebben vragen gesteld, naar hun antwoorden kunnen zoeken en het vraagstuk een stukje verder gebracht.

Dit betekent dat de gespreksleider een 'gespreksklimaat' maakt, waarin de deelnemers voelen dat 'er iets bijzonders staat te gebeuren'. De gespreksregels worden – niet dwingend, maar wel helder en met gezag – aangebracht. De gespreksleider benut de centrale positie van de sleutelfiguur, en is in staat om niet oordelend, goed te luisteren (empathie), kijkend naar de mogelijkheden van de groep om te komen tot een werkelijke dialoog; uitwisseling en samen zoeken. Het vergt 'aanvoelen' van diverse stadia in de gespreksdynamiek.

Dit kan iemand met een zekere senioriteit en gezag zijn. Aan de ene kant bestaat die uit ervaring met gesprekken, met interviewen, maar ook met leiding geven aan een proces, waarbij op de juiste momenten stappen worden gemarkeerd. Hierbij kan gedacht worden aan een journalist, of iemand die goed gewend is in de media te bewegen, die met status en empathie anderen kan laten meebewegen. Dit zijn mensen met een inlevend vermogen en verbaal sterke kwaliteiten, met daarnaast 'enige' eigen verdienste, een zekere status die voelbaar is. Ze kunnen kleuren, zonder te gaan overheersen.

Het is zaak om ook naar de samenstelling van de deelnemers te kijken, om te kijken welke gespreksleider daar bij past, ook in combinatie met de sleutelfiguur. Voor de continuïteit binnen de dialoog zou het streven zijn met een beperkt aantal gespreksleiders te werken.

Twee andere types

Technisch voorzitter

Dit type zal sterker zitten op tijd bewaken dan op aandacht geven, meer op proces dan op vorm en inhoud, en meer op eerlijke verdeling van spreektijd, dan op het samenspel van de geluiden en de beleefde dynamiek. We hebben nu juist iemand nodig, die het technische niet te belangrijk maakt, die niet gaat 'managen', maar in staat is om 'zichzelf als persoon' in te brengen, met parafraseren, soms met humor, die creatief kan samenvatten en leiden.

Dialoogfacilitator of mediator

De typische 'facilitator' zal veel oog hebben voor waardevrij luisteren, is goed getraind om mee te bewegen met de mogelijkheden van deelnemers, maar we hebben hier nu iemand nodig die in staat is om weliswaar zonder oordeel te luisteren, maar toch ook in een dagdeel ergens uit kan komen; bij een gezamenlijke samenvattende afsluiting. Er is leiding nodig.

Bijlage 3: Overzicht terminologie

Dialooggroep	Onafhankelijke commissie die de dialoog over het slavernijverleden faciliteert. De leden benaderen de sleutelfiguren, bewaken de evenwichtige samenstelling van gesprekstafels en monitoren de voortgang van de dialoog. Daarnaast verzorgt de dialooggroep een rapportage met bevindingen die aan de minister van BZK aangeboden wordt.
Gesprekstafel	Een gesprekstafel bestaat uit een sleutelfiguur van een bepaalde sector, of voor het Caribisch deel van het Koninkrijk een bepaalde regio, aangevuld met deelnemers uit de sector/regio. Elke gesprekstafel voert in twee gesprekssessies de dialoog over het slavernijverleden. In het denkkader van Brandsma nemen zij de rol van 'the silent' in.
Gesprekssessie	Per gesprekstafel vinden er twee gesprekssessies plaats over het slavernijverleden. De twee sessies van alle gesprekstafels samen vormen de dialoog. Elke gesprekssessie wordt begeleid door een gespreksleider.
Sleutelfiguur	Voor elke (sectorale) gesprekstafel werft de dialooggroep een sleutelfiguur aan. Een sleutelfiguur is een prominent individu binnen de sector/regio, met een groot netwerk. De sleutelfiguur werft de deelnemers voor de gesprekstafel in zijn sector/regio. In het denkkader van Brandsma nemen zij de 6 ^e positie in.
Gespreksleider	Een gespreksleider faciliteert de gesprekssessies. Een gespreksleider heeft specifiek ervaring in het faciliteren van een dialoog.
Secretaris	De secretaris ondersteunt de dialooggroep in zowel praktische als inhoudelijke zin.

**PLAN VAN AANPAK   ADVIESCOLLEGE DIALOOOGGROEP
uitgangspunten   SLAVERNIJVERLEDEN**

**Plan van aanpak
Adviescollege Dialooggroep Slavernijverleden**

Auteurs	10.1.c
Datum	11 maart 2021
Versie	DEF 4.1

Inhoudsopgave

- 1. Inleiding**
- 2. Algemeen**
  - 2.1. Belangrijkste procestaken adviescollege
  - 2.2. Drie producten
  - 2.3. Uitdagingen
  - 2.4. Operationele agenda
- 3. Plan van aanpak**
  - 3.1. Voorstel A - Komen tot een verhaal, aanbevelingen en rapport
  - 3.2. Voorstel B - De drietrapssrakket als inzet van de dialoog
  - 3.3. Voorstel C - De wetenschappelijke opdracht
  - 3.4. Voorstel D - Een aangepaste route voor de Cariben
  - 3.5. Voorstel E - Organisatie programmabureau en adviescollege
  - 3.6. Voorstel F - Een planning van 19 weken
- 4. Rapport**
  - 4.1. Opzet

Bijlagen

- A. The Golden Circle en argumenteren
- B. Gespreksverslag BZK mbt Caribische Landen
- C. Betrokkenen (in bijgevoegde excel)
  - a. Overzicht stakeholders
  - b. Overzicht wetenschappers
  - c. Overzicht sleutelfiguren
  - d. Overzicht coordinatoren

1. Inleiding

Dit is het voorstel tot plan van aanpak voor het gehele programma van het adviescollege dialooggroep slavernijverleden.

Er is gekeken hoe we dit project kunnen managen: a) wat moet er gedaan worden binnen de gegeven tijd die we hebben, b) welke opdracht ligt er voor ons en hoe kunnen we dat opdelen in hanteerbare onderdelen en c) wat willen we bij elk van die onderdelen bereiken en hoe gaat we dat doen.

Dit voorstel is door het adviescollege geakkordeerd op 24 februari 2021 met het toevoegen van enkele wijzigingen die op 10 maart 2021 zijn geakkordeerd. Daarmee vormt dit plan van aanpak nu de leidraad voor de uitvoering van het programma van het adviescollege.

2 Algemeen

2.1 Belangrijkste processtappen voor dit adviescollege

Met betrekking tot de opdracht het opzetten van een dialoog over het slavernijverleden en de doorwerking daarvan in de hedendaagse samenlevingen zien we voor het adviescollege de volgende processtappen, de inhoud komt aan bod in hoofdstuk 2 van dit document.

- Komen tot een narratief (achtergrond / verhaal)
- Komen tot een kader van handelen (uitvoering)
- Komen tot een perspectief (agenda)
- Vinden van draagvlak en verbinding (brede opzet)
- Komen tot een gedragen resultaat / advies (legitimiteit)

2.2 Het adviescollege kent drie ‘producten’

- Initieren van een maatschappelijke dialoog (in ieder geval binnen sectoren)
- Komen met aanbevelingen naar aanleiding van de gevoerde dialoog
- Komen met een (onafhankelijk) advies rondom de motie Nicolai

2.3 Uitdagingen

- Eenduidigheid beeld van opdracht en bieden van heldere kaders en sturing
- Gezamenlijk vertrekpunt in aanpak en uitwerking
- Tijd, capaciteit en financiering
- Coronavooruitzichten
- Organisatievermogen van de commissie en programmatuur

2.4 Operationele agenda

- 19,4 weken / 4,5 maanden (periode van 15 februari tot 1 juli)
- Het betreft hier de dialogen in Nederland / wetenschappelijke advies / dialogen in Caribische delen
- Opzet van planning periode van 15 februari tot 1 juli

	Wat	Weken	Data
1.	Voorbereidingen	4 weken	15 febr tot 15 maart
2.	Operationaliseren	4 weken	15 maart tot 15 april
3.	Uitvoer	4 weken	15 april tot 15 mei
4.	Opstellen rapport	4 weken	15 mei tot 15 juni
5.	Lancering	2 weken	15 juni tot 1 juli

3 Plan van aanpak

3.1 Voorstel A - Komen tot een narratief*, aanbevelingen en rapport

1. Voorstel en argumentatie
2. Voorwaarden invulling
3. Mogelijkheden
4. Kosten

3.1.1 Voorstel en argumentatie

Voorstel

- Inhuren van een gedegen en ervaren ondersteuning bij het schrijven van het narratief, (ophalen en formuleren van aanbevelingen en schrijven / opstellen van het eindrapport.

Argumentatie

kijk

- We dienen aandacht te besteden aan ons verhaal (*why, how en what*)* en hoe we de conclusies en aanbevelingen opschrijven en presenteren.

want

- Woorden en beelden doen er toe bij de onderwerpen die dit programma omvat.
- We hebben een duidelijk en gezamenlijk kader nodig van waaruit we als geheel of individueel lid van het adviescollege kunnen spreken en opereren.
- Dit kader ligt aan de basis van de dialogen, wetenschappelijk advies en de aanbevelingen die het adviescollege wil gaan geven.
- Het rapport kan grote politieke en/of maatschappelijke impact hebben.

dus

- Zorgen we voor een helder verhaal met gebruik van de juiste taal.
- Bevat het verhaal een inclusieve verwoording voor zowel de nazaten als voor een gemiddelde Nederlandse lezer/ontvanger.
- Bevat het ook duidelijk de uitgangspunten van het adviescollege***
- Huren we hiervoor ervaren en juiste expertise in wbt mensen en/of organisaties.

*Een narratief is een verzameling van verhalen die door verschillende participanten bijeen worden gebracht om te komen tot een gezamenlijk verhaal. Hiermee kunnen ondermeer uitgangspunten en kaders worden genereerd.

** Zie bijlage A. De Golden Circle voor meer toelichting over de Why, How en What

*** Het gaat bij dit onderwerp niet zozeer om neutraliteit maar wel om openheid en transparantie.

3.1.2 Voorwaarden invulling kandidaat

- Sterke inhoudelijke kennis over het slavernijverleden en discriminatie
- Sterke affiniteit hebben met de Surinaams/Antiliaanse gemeenschap
  - Moet ervaring hebben in het schrijven en/of opstellen van een (advies)rapport
  - Moet de politieke consequenties kunnen overzien van geformuleerde teksten
  - Moet het adviescollege kunnen begeleiden in het formuleren van aanbevelingen en conclusies
  - Moet over juiste taal, bewoordingen en (historisch) gevoel van het onderwerp beschikken
  - Moet over een vlotte scherpe pen beschikken.
  - Zo vroeg mogelijk betrokken worden.

3.1.3 Mogelijkheden

- Onderzoeker/schrijver die al publicaties rondom dit onderwerp op zijn of haar naam heeft staan

3.1.4 Kosten

- Nog nader te beschouwen
- Verwachte onderdelen
  - o Advies en begeleiding
  - o Schrijven en opstellen
  - o Opmaak en druk
  - o Verspreiding en pr

3.2 Voorstel B - De drietapsraket als inzet van de dialoog

1. Voorstel en argumentatie
2. Een brede maatschappelijke dialoog (trap 1)
3. Een verdiepende dialoog met sectoren (trap 2)
4. Kosten

3.2.1 Voorstel en argumentatie

Voorstel

- Maak de dialoog breder maatschappelijk toegankelijk. Hiermee halen we input op voor de dialoog in sectoren en krijgen de uiteindelijke aanbevelingen van het adviescollege meer legitimiteit en draagvlak.

Argumentatie

kijk

- Mensen willen meepraten of hebben een mening. Ze voelen zich al snel buitengesloten als ze niet over een onderwerp zoals dit kunnen meepraten (of als ze het gevoel hebben dat ze dat niet te kunnen).

want

- Het adviescollege heeft de taak gekregen om door middel van een opzet via sectoren te werken.
- Jongeren waren aanvankelijk niet in deze opzet meegenomen.
- Voor de buitenwereld is (of althans lijkt) deze dialoog niet bereikbaar.
- Er is een groot maatschappelijk momentum met diverse tentoonstellingen, protesten, discussies en media en politieke aandacht. In dit alles ligt veel informatie besloten en biedt mogelijkheden voor het adviescollege.
- Diverse platforms zien kansen (nos, musea, belangenorganisaties) om mee te doen in de maatschappelijke dialoog van het adviescollege.
- Een bredere maatschappelijke opzet biedt mogelijkheden om een goede basis te vormen voor de meer besloten opzet in sectoren. Er kan input worden opgehaald voor de diverse sectoren en zij kunnen zich meer richten op specifieke inzicht en oplossingsrichtingen bij de sectoren zelf.
- Een bredere maatschappelijke opzet biedt ook de mogelijkheid om de wetenschappelijke opdracht mee te laten nemen in vraagstelling of bijvoorbeeld per 'populair poll'.*

dus

- Faciliteren we een grotere groep om deelnemer te kunnen zijn in de dialoog en zo bij te dragen aan de aanbevelingen van het adviescollege.

- Stellen we een drietrapssakket voor: een bredere maatschappelijke dialoog (a) gevolgd door een meer verdiepende dialoog binnen sectoren (b) met als sluitsluk de aanbevelingen van het college (c) zelf.

*

Bijvoorbeeld door te kijken of er een shift in standpunt is voor en na deelname aan de dialoog.

**

De energiedialoog kende een format waarbij diverse organisaties of clubs in het land zelfstandig konden discussiëren. In plaats van één hadden ze nu 65 dialogen op 1 dag waar ze weinig voor hoefden te doen.

3.2.2 Een brede maatschappelijke dialoog (trap 1)

Opzet

- Een brede (of bredere) maatschappelijke dialoog in de samenleving opzetten die eenvoudig toegankelijk is.
- Hierbij inzetten op algemene thema's en een aantal specifiek sectorale thematieken te betrekken.

Mogelijkheden (hoe gaan we dat doen)

- Inzetten omroep / internet / zoomsessions / social media
- Jongerendialoog
- Aanbieden van 'dialoogpakketten' voor bijvoorbeeld clubs/verenigingen/scholen
- Daarbij het ontwikkelen van thema's en middelen op maat
- Eventueel geschikt voor wandelingen (fysiek en toch coronaproof)
- Vragen om opbrengsten te delen (via een internetplatform) eventueel binnen of met een bestaand platform (musea of speciale tentoonstellingsite) (hier een format voor verzinnen)
- Landelijke aftrap is omroep en bijvoorbeeld 'week van de dialoog' in mei
- Wellicht willen debatcentra in Nederland of de bibliotheken hier een rol in spelen.
- Ophalen en/of ontwikkelen van materiaal voor de dialoog met sectoren.
- De wetenschappelijke vraagstukken kunnen worden voorgelegd (popular poll).

Specifiek worden de volgende onderdelen momenteel onderzocht

- Publiekscampagne
- Online platform met discussie mogelijkheden
- Ondersteunde social mediastrategie
- Inzetten van ambassadeurs
- Ontwikkelen middelen (argumentenkaarten, filmpjes, 'dialoogpakketten' voor dialoog voor scholen / clubs / verenigingen / bedrijven
- Waar mogelijk kijken we naar aansluiting van bestaande initiatieven

Doeleind

- Creeeren maatschappelijk draagvlak en legitimiteit

3.2.3 Een verdiepende dialoog in sectoren (trap 2)

Opzet

- Een serie specifieke dialogen in de sectoren opzetten (met opbrengsten uit de maatschappelijke dialoog)
- We kijken (mogelijk) naar specifieke elementen uit een sector en welke onderdelen van belang waar, wanneer en hoe van invloed kunnen zijn.
- Hiervoor nodigen we een diverse groep van bestuurders, ervaringsdeskundigen, experts en influentucls en/of vertegenwoordigers uit de een betreffende sector uit.
- Wij kijken met welke mate van invloed betrokkenen aanbevelingen kunnen doen vanuit hun positie.
- Deelnemers maken vanuit hun eigen achtergrond relevante zaken binnen de sector bespreekbaar.

Mogelijkheden

- Besloten opzet met een inleidend programma, videofragmenten, aantal gespreksronden, gespreksleiders, eventueel (trainings)acteurs etc
- Eventueel gewicht geven door de dialogen te laten plaatsvinden op relevante locaties (Rijksmuseum, voetbalstadion, op de redactie van een landelijk dagblad, in een tv studio etc).
- Al naar gelang de invulling duidelijk is, kijken hoe we hier de media een rol in kunnen geven bijvoorbeeld door het ophalen van statements, inzichten of resultaten (dit is allemaal heel prematuur). De dialogen zelf zijn in principe besloten.

Doeleind dialogen

- Te komen tot perspectiefwisselingen (nav het verleden), inzicht in (persoonlijke) systeemstructuren mbt bias / racisme, inzicht in de problemen hierbij binnen de diverse sectoren / maatschappij, komen tot duurzame verandering/aanbevelingen.
- Te komen tot bruikbare aanbevelingen en inzichten voor het adviescollege, de sector overheid en / of de maatschappij die kunnen leiden tot een duurzame verandering
- Mogelijkheid tot creeren van bewustzijn en gedrag eigenaarschap om zelf met de aanbevelingen aan de gang te gaan.

Uitdagingen

- Verkrijgen van de juiste gesprekspartners
- Komen tot de juiste maat van de dialogen en compleetheid wbt sectoren
- Corona in relatie tot sterke wens voor een fysieke ontmoeting
- Komen tot de juiste opbrengsten en bundeling van informatie voor de aanbevelingen van het adviescollege ('racisme is niet goed' en 'we gaan ons meer inzetten' zijn geen bruikbare resultaten)

- Het vinden van een juiste rol/plek van diverse belangenorganisaties en stakeholders (al dan niet in het voorbereidingstraject)

Organisatie

- Organisatie voor algehele dialogen (mbt educatie/gespreks/trainingstechnieken) en aansluiting bij verschillende doelgroepen)
- Organisatie voor maatschappelijke dialoog / jongerendialoog
  - o Ontwikkelen juiste narratief / kaders / formuleren van argumenten en teksten
  - o Middelen (platforms/internet, filmpjes/documentaires, dialoogpakketen)
  - o Campagneondersteuning (pr, lancering, social media)
  - o Organisatiecapaciteit (indien het niet in pakketten extern weggezet kan worden)
  - o Plan/platform voor het vastleggen van resultaten / aanbevelingen
- Organisatie van de opzet, inhoud en uitvoer van de sectorale dialoogtafels
  - o Evenementenmanagement (inhuur van de locaties, volledig ingericht en voorzien van catering, organisatie, uitnodigingen)
  - o Voorbereiding met inleiders, gespreksleiders, begeleiding, training, eventueel trainingsacteurs etc
  - o Afstemming rondom publiciteit en verwachtingen
  - o Juiste aansluiting van stakeholders, sleutelfiguren etc
  - o Plan/platform voor het vastleggen van resultaten / aanbevelingen

Stakeholders, sleutelfiguren en kandidaten

- We ontwikkelen een goed narratief met specifieke kaders te ontwikkelen (*waarom* willen we dit doen, *hoe* gaan we dat doen en *wat* willen we met *wie* bereiken).
- We ontwikkelen een goede SWOT-analyse en krachtenveldanalyse uit (te) laten uitvoeren omtrent alle mogelijke stakeholders.
- We vinden, afhankelijk van wat er al is gedaan, een aangepaste rol voor de sleutelfiguren te vinden (indien gewenst wellicht meer ambassadeur en/of adviseur of minder verantwoordelijkheid voor uiteindelijke werving of plaatsing van deelnemers).
- Vanuit dit kader gaan we indien nodig bij een aantal sectoren de sleutelfiguren te herijken.
- Vanuit dit kader gaan komen we indien nodig een aangepaste selectie van kandidaten, passend binnen de opbrengsten die we nodig hebben.
- We kijken naar specifieke issues op het onderwerp binnen de diverse sectoren en sluiten daar in de dialoog op aan, wellicht hoeft niet elke dialoog perse dezelfde opzet te hebben. Meer maatwerk of een specifieke focus is soms beter.

Denkkader Polarisatie

In de opdacht aan de dialooggroep zit de sectorale benadering. Dit komt voort uit het denkkader Polarisatie van Bart Brandsma. Dit kader probeert het adviescollege zo goed mogelijk toe te passen. Het vormt de leidraad en het uitgangspunt bij het opzetten van het maatschappelijk gesprek.

De belangrijkste onderdelen hiervan zijn in het kort gezegd dat het adviescollege niet het (gepolariseerde) debat maar het gesprek (dialog) wil faciliteren en daarbij vooral het (maatschappelijk) midden probeert te bereiken.

Dit midden wil het adviescollege bereiken door een aantal sectoren aan te spreken en het gesprek te voeren over de betekenis van slavernij en de doorwerking in de hedendaagse samenleving, dan wel binnen de betreffende sector.

Het denkkader biedt het adviescollege zeer stevige handvaten en uitgangspunten. Wel adviseren we het adviescollege om voor de volgende fase een gespecialiseerd bureau aan te trekken voor de daadwerkelijke opzet en invulling van de dialoog.

Het denkkader biedt context om in te werken, maar biedt minder goed houvast voor de daadwerkelijk invulling van de dialoog zelf. Er blijkt ruimte nodig om een eigen invulling te geven over hoe dergelijke gesprekken het beste gevoerd en georganiseerd kunnen worden op zo'n manier dat onderliggende thema's voldoende aan bod komen.

Voor de gesprekken moeten deelnemers diverse 'transities' doormaken mbt perspectiefwisselingen (nav het verleden), inzicht in (persoonlijke) systeemstructuren mbt bias en racisme, inzicht in de problemen hierbij binnen de diverse sectoren en maatschappij om zo te komen duurzame veranderingen en aanbevelingen.

Hiervoor denken we dat organisaties die hierin specifieke ervaring hebben en werken op het grensgebied van educatie en organisatieontwikkeling, kennis hebben in het werken met (trainings)acteurs en het trainen van (of bieden van) gespreksleiders, beter in staat zullen zijn om tot het gewenste resultaat te komen.

3.2.4 Kosten

- Nog nader te beschouwen
- Verwachte onderdelen
  - o Organisatie invulling dialoog maatschappelijk (a)
  - o Middelen, campagne en (social) media
  - o Organisatie jongerendialoog
  - o Organisatie invulling dialoog sectoren (b)
  - o Locaties, middelen, mensen en faciliteiten
  - o Organisatie capaciteit (evenementenmanager / productie etc)
  - o Platform/ plan voor het laten landen van aanbevelingen

3.3 Voorstel C – De wetenschappelijke opdracht

1. Voorstel en argumentatie
2. Toelichting
3. Achtergrond
4. Kosten

3.3.1 Voorstel en argumentatie

Voorstel

- Een gespecialiseerd instituut te vragen om met een overkoepelend advies te komen omtrent de wetenschappelijke opdracht van het adviescollege. Hiermee is het college beter in staat tot het komen van een afgewogen advies.

Argumentatie

kijk

- De huidige aanvliegroute van het inzetten en aansturen van wetenschappers leidt tot verschillende problemen.

want

- Hoewel de opdrachten aan wetenschappers met alle zorgvuldigheid zijn geformuleerd mist er een bepaalde coherentie tussen de onderdelen. Er bestaat geen helder kader van het adviescollege voor de wetenschappers dat past bij de motie Nicolai.
- Het lukt verschillende wetenschappers niet om tot een gezamenlijk advies te komen. Hierdoor worden er gefragmenteerde losstaande adviezen/producten opgeleverd.
- Het adviescollege mist hierdoor de mogelijkheid om krachtig eenduidig wetenschappelijk advies te presenteren. Het eindproduct zou juist meer dan de som der delen op moeten leveren.

dus

- Adviseren wij het adviescollege om een gespecialiseerd instituut te vragen voor een overkoepelend advies. Hiermee is zij beter in staat tot het komen van een afgewogen advies.

3.3.2 Toelichting

- Op dit moment werken 9 betaalde wetenschappers aan 3 deelopdrachten die naar verwachting komen met 7 adviezen. We weten niet precies wie waar in het proces zit en sommige wetenschappers hebben hun opdrachtbevestiging nog niet geretourneerd.
- Wellicht is de invulling van ‘onafhankelijk en vormvrij’ iets te optimistisch ingevlogen en is bijsturing c.q. aanvulling in deze aanpak gewenst.
- Een overkoepeld advies van een gespecialiseerd instituut kan dienen als een paraplu voor de adviezen van de al ingezette wetenschappers.
- Tegelijk kunnen bredere contexten (internationaal) of verwante onderzoeken (Rotterdam en Amsterdam) meegegenomen worden
- Het geheel biedt zo meer mogelijkheden voor het adviescollege en is eenvoudiger aan te sturen.

3.3.4 Achtergrond

- Op 10 maart 2020 hield de Eerste Kamer de motie Nicolaï aan. In deze motie wordt de regering verzocht om na te gaan of er reden bestaat om — net zoals in Frankrijk — bij wet de slavernij en de slavenhandel die in het verleden heeft plaatsgevonden als een misdaad tegen de menselijkheid aan te merken, en om na te gaan of in diezelfde wet de oprichting en instandhouding van een Nationaal Monument Slavernijverleden, een Kenniscentrum Slavernijverleden en een Slavernijmuseum dient te worden gegarandeerd, en daarover uiterlijk binnen twee maanden aan de Kamer te rapporteren.
- De Minister van BZK antwoordde de Eerste Kamer dit verzoek bij het adviescollege neer te leggen.
- Het adviescollege gaat over de dialoog, waarbij deze vraagstukken een rol kunnen spelen. Om zich beter te informeren, is dit in 3 vraagstukken onderverdeeld:
  - o De gevolgen van het wettelijk vastleggen dat de slavernij en de slavenhandel in het verleden ‘misdaaden tegen de menselijkheid’
  - o Het aanbieden van excuses voor het slavernijverleden en de eventuele gevolgen daarvan
  - o Een memoreaal door de instandhouding van het Nationaal Monument Slavernijverleden, het Kenniscentrum Slavernijverleden, de vestiging van een Slavernijmuseum (museale voorziening), nationale feestdag of herdenking.
- Op dit moment zijn 9 verschillende wetenschappers gevraagd om in drietallen zich over deze vraagstukken te buigen.
- Deze wetenschappers doen dit onafhankelijk van de dialooggroep en komen per onderdeel met een product. De afgesproken deadline is op 15 maart 2021 voorzien.

3.3.5 Kosten

- Nog nader te beschouwen
- Er worden offertes opgevraagd bij mogelijke instituten

3.4 Voorstel D - Een aangepaste route voor het Caribisch deel

1. Voorstel en argumentatie
2. Toelichting
3. Kosten

3.4.1 Voorstel en argumentatie

Voorstel

- Komen met een aangepaste route met betrekking tot de dialoog op de Caribische delen van het koninkrijk.

Argumentatie

kijk

- Er liggen bestuurlijke en maatschappelijke gevoeligheden met betrekking tot de Caribische delen en de opzet van de dialoog.

want

- Er is ongemak bij de Caribische delen over de wijze waarop zij bij het proces betrokken zijn, vooral bestuurlijk. De Caribische delen zijn zelfstandige landen of bijzondere gemeentes binnen het koninkrijk. Deze kennen een eigen ontwikkelingsgeschiedenis en context met betrekking tot het slavernijverleden en de doorwerking daarvan.
- De Caribische delen (met name bij de landen) vragen o.a. meer aandacht voor de verschillende belevingen van het slavernijverleden van eiland tot eiland. Het slavernijverleden ligt bij bepaalde bevolkingsgroepen nog heel gevoelig. Er is een vraag om wat meer ruimte voor emoties te laten. De aandacht voor excuses is hier nadrukkelijk aanwezig.

dus

- Moeten we opnieuw kijken naar de gevoeligheden, bestuurlijk verhoudingen en opzet van de dialogen.

3.4.2 Toelichting

Bij dit onderdeel zijn o.a. de bestuurlijke partijen nog niet in beeld geweest. Deze nemen we nu ook mee in de (aanloop) naar de dialoog.

In de bijlage is het gespreksverslag van BZK opgenomen met daarin de terugkoppeling van 10.1.d. Hij heeft in juni 2020 een gesprek gehad met de drie directeuren van de kabinetten van de Gouverneurs en met de

waarnemend riksvertegenwoordiger (voor Caribisch NL) over de opzet voor de Dialooggroepen Slavernijverleden. Hierin komen deze punten naar voren.

Werkwijze tot nu toe

In huidige werkwijze van het adviescollege was het voorstel een dialoogtafel per eiland op te zetten. Hiervoor zijn coördinatoren aangezocht en zijn deelnemers voorgesteld.

3.4.3 Kosten

- Nader te beschouwen
- Wordt in kaart gebracht zodra de aangepaste route bekend is.

3.5 Voorstel E - Organisatie programmabureau en adviescollege

1. Voorstel en argumentatie
2. Organisatie

3.5.1 Voorstel en argumentatie

Voorstel

- Een duidelijke omschrijving van de taken en rollen van het programmabureau in relatie tot het adviescollege.

Argumentatie

kijk

- We komen in een nieuwe fase van het programma.

want

- Er zijn nieuwe mensen aan boord, er bieden zich nieuwe mogelijkheden aan en er ligt een concept plan van aanpak dat een efficiënte aansturing en besluitvaardig bestuur vergt.

dus

- Is het verstandig om de rollen, taken en verwachtingen helder te definieren.

3.5.2 Organisatie

Programmabureau

- Het programmabureau vormt de uitvoeringsorganisatie van het college.
- De voorzitter van het college, secretaris en communicatieadviseur vormen het hart.
- Zij maken de vertaalslag van de wensen van het adviescollege en geven hierover advies.
- Zij kijken welke zaken moeten worden uitgevoerd, ingehuurd of bijgestuurd en komen tijdig met voorstellen hiervoor aan het adviescollege.
- Voorzitter behartigt de belangen van a) het adviescollege b) de opdrachtgever (bewindspersoon, BZK) en c) het programmabureau door tijdig voorstellen te doen.

Secretaris

- Eerste aanspreekpunt adviescollege
- Vertaling en aansturing en uitvoering programma
- Verzorgen van informatie, rapportages en analyses
- Planning en organisatie adviescollege
- Contactpersoon voor ministerie BZK

- Aansturing officemanagement

Communicatieadviseur

- Invulling en uitvoering programma (programmamanagement)
- Woordvoering en communicatie (intern en extern)
- Advisering adviescollege

Ondersteuning

- Bij het programmabureau start een officemanager die veel ondersteunde taken op zich gaat nemen waaronder ook verslaggeving, document- en agendabeheer.
- Met BZK zijn we in een gesprek voor een digitale projectruimte waar we alle documenten centraal en beveiligd opgeslagen kunnen worden, en waar (digitaal) samengewerkt kan worden. Bij akkoord van BZK wordt deze ruimte asap ingericht en kunnen vervolgens ook de commissieleden hierin terecht.

Capaciteit

- Secretaris heeft nu 16 uur per week voor zijn taak, de communicatieadviseur 19,2 uur en de officemanager 8 uur per week.
- Dit is onvoldoende voor het vervolg van programma.

Werkwijze met het college

- Het adviescollege kijk per processtap en/of onderdeel of en hoe een of meerdere leden intensiever meekijken met uitwerken van specifieke onderdelen. Taken en functies worden zo per vergadering verdeeld. Er worden geen individuele portefeuillehouders aangesteld.

Kosten

- In overleg met BZK

3.5 Voorstel F – Planning

1. Fasering
2. Visuele weergave

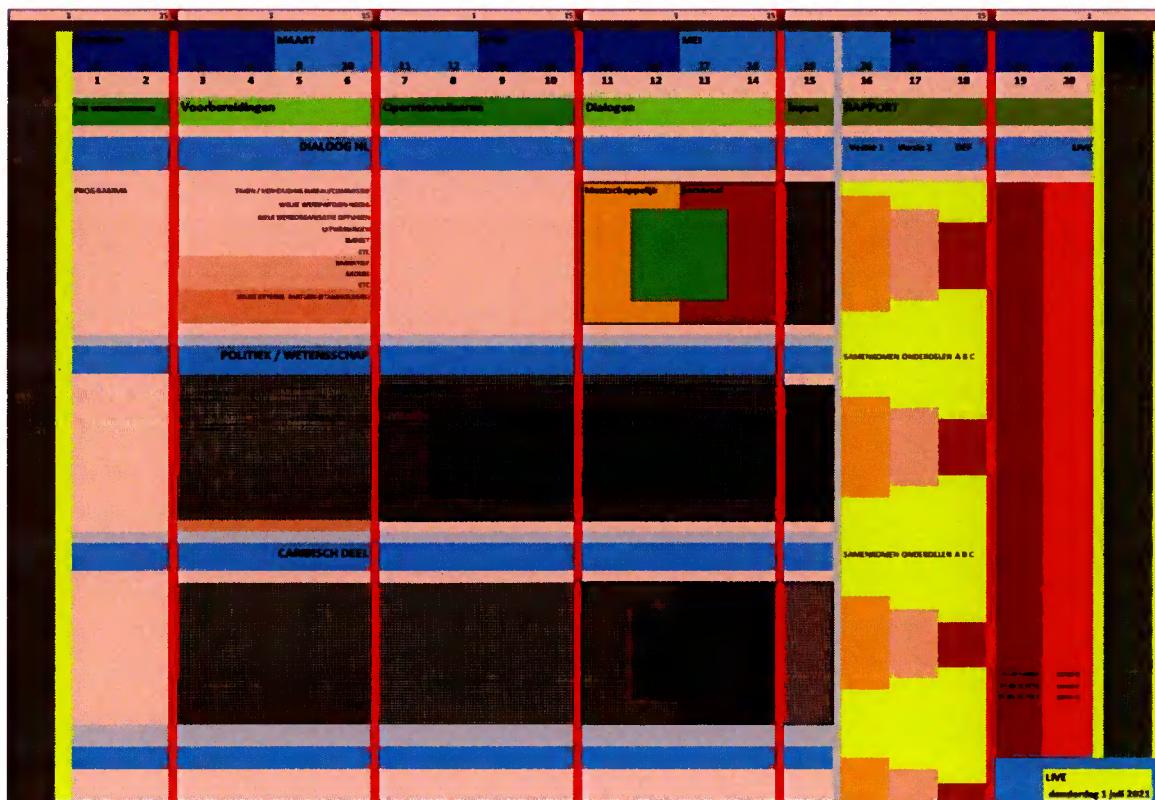
3.5.1 Fasering

Fase	Wat	Tijd
0. Prevoorbereiding	<ul style="list-style-type: none"> - <i>Het programmabureau heeft tot 15 februari de tijd genomen om met het huidige een PvA te komen (door het verzetten van de vergadering is dat 24 februari geworden).</i> 	<ul style="list-style-type: none"> - 4 weken - 15 januari tot 15 februari
1. Voorbereiding	<ul style="list-style-type: none"> - Alle voorstellen die in het PvA staan moeten worden voorbereid en uitgewerkt. - Dat betekent dat het programmabureau gaat praten met mogelijke organisaties, kandidaten, platforms. Er komen mogelijke invullingen en data voor uitvoering. Offertes worden opgevraagd en een heldere begroting en een definitief plan moeten op tafel komen. - Hiermee moet zowel het adviescollege als BZK (financieel) akkoord gaan. - We gaan uit van wat mogelijk is binnen de gegeven tijd (en financien) tot 1 juli. 	<ul style="list-style-type: none"> - 4 weken - 15 februari tot 15 maart
2. Operationalisering	<ul style="list-style-type: none"> - Dit is de fase waarbij alle gecontracteerde en betrokken partijen aan het werk worden gezet om alle plannen voor te bereiden en uit te voeren. 	<ul style="list-style-type: none"> - 4 weken - 15 maart tot 15 april
3. Uitvoering	<ul style="list-style-type: none"> - Dit is met name voor de dialogen het ‘windowframe’ om te acteren. Hierin moeten zowel de maatschappelijk als sectorale dialogen plaats vinden. 	<ul style="list-style-type: none"> - 4 weken - 15 april tot 15 mei
4. Formulering	<ul style="list-style-type: none"> - Dit is de tijd om de alle opbrengsten op te halen, te komen met aanbevelingen en de 	<ul style="list-style-type: none"> - 4 weken - 15 mei tot 15 juni

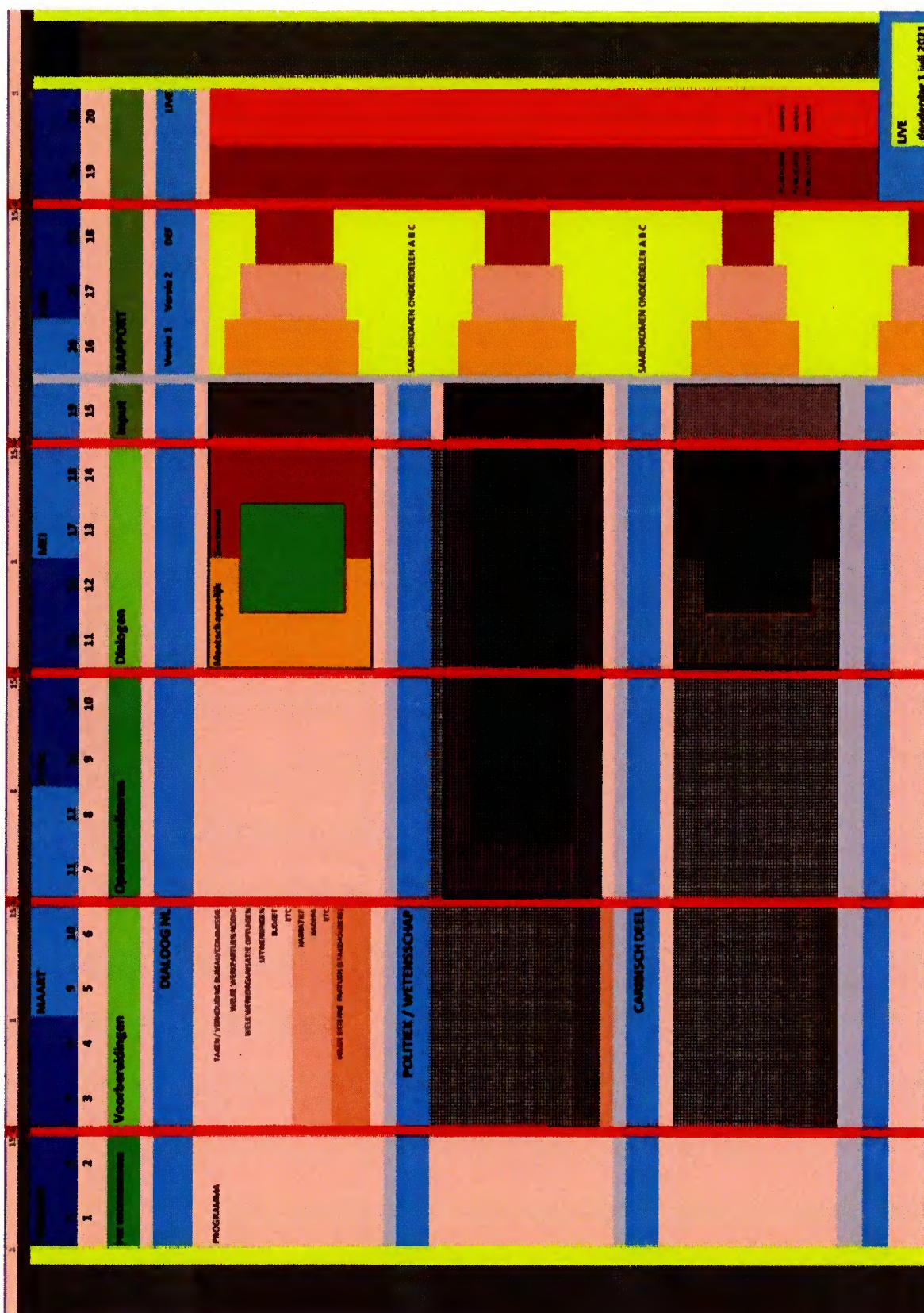
		verschillende versies te schrijven voor het rapport, reacties te laten geven etc.	
5.	Presentatie	<ul style="list-style-type: none"> - Het rapport en de aanbevelingen moeten klaar zijn (uiterlijk 15 juni) - Het wordt gedrukt, platforms voor verspreiding in orde gemaakt, de publiciteit wordt voorbereidt. - 1 juli wordt het rapport dan formeel aangeboden. 	<ul style="list-style-type: none"> - 2 weken - 15 juni tot 1 juli

3.5.2 Visuele weergave

Groter formaat op volgende pagina

PLAN VAN AANPAK
uitgangspunten   ADVIESCOLLEGE DIALOOGGROEP
SLAVERNIJVERLEDEN

4 Rapport

4.1 Verwachte indeling van het rapport

1. Woord vooraf
2. Aanleiding en opdracht
  - Aanleiding
  - Formulering opdracht
  - Leeswijzer
3. Interpretatie opdracht en doelbeschrijving
  - Interpretatie opdracht
  - Doelbeschrijving
  - Beschrijving aanpak
4. Bevindingen
  - Maatschappelijke dialoog en opbrengsten
  - Aanbevelingen naar aanleiding van de gevoerde dialoog
  - Komen met een onafhankelijk advies rondom de motie Nicolai
5. Conclusies
6. Bijlagen

Bijlage A.

A1 - The Golden Circle

Dit stukje vergt 10 minuten aandacht maar een leven lang inzicht. Voor diegenen die het nog niet kennen introduceren we hier The Golden Circle van David Sinek. Kijk even naar onderstaande filmpje van 7 minuten en dan is meteen duidelijk waarom dit inzicht van grote waarde voor het adviescollege kan zijn.

TedTalk, David Sinek and the Golden Circle

- <https://www.youtube.com/watch?v=mM-T7kp7A1M>

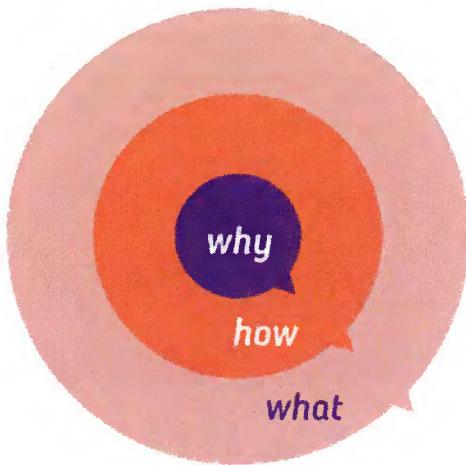
Sinek ontdekte dat het succes van succesvolle leiders en organisaties komt door hun andere denkwijze. Hun manier van denken, handelen en communiceren blijkt wezenlijk anders dan die van meeste organisaties. Hij legt uit waarom bijvoorbeeld Apple en Martin Luther King succesvol zijn en anderen niet.

Hij legt hij uit dat eerst de *Why* duidelijk moet zijn en dat dan pas de *How* en *What* vragen aan bod moeten komen. Wij bieden het adviescollege aan om ook via deze methode de uitvoering van het programma ter hand te nemen. Het geef ruimte aan haar denkproces en biedt het juiste handelingsperspectief op de verschillende momenten.

Sinek geeft daarnaast ook heel goed aan dat onze onderwerpen (slavernij en racisme) heel erg gaan over de emotie (*why*). En dat de zo vurig gewenste gedragsveranderingen of inzichten vaak niet met rationele argumenten (*what*) zijn te bewerkstelligen.

Samenvattend, The Golden Circle is een handig, praktisch en veelgebruikte methode om de verschillende stappen in een project te definiëren en op het juiste moment te zetten. Het biedt een tool om een narratief te ontwikkelen (dat is de verzameling van verhalen die door meestal verschillende participanten bijeen worden gebracht om te komen tot een gezamenlijk verhaal).

The Golden Circle van David Sinek

Why

Geef aan wat je gedrevenheid, wat je motivatie is. Geef ook het maatschappelijk probleem weer waarvoor je met een oplossing wil bieden.

How

Geef het proces weer. Wat moet je allemaal doen om een oplossing te bieden voor het maatschappelijk probleem. Wat gaat jouw project uniek maken en onderscheiden van andere initiatieven.

What

Welke producten en diensten gaat jouw project aanbieden om een oplossing te bieden voor het maatschappelijk probleem?

Meer uitleg

- www.strategischmarketingplan.com/marketingmodellen/golden-circle-simon-sinek/

A2 - Overtuigend argumenteren

In de volgende hoofdstukken maken we gebruik van een eenvoudige maar effectieve manier om een argumentatie op te bouwen, de *kijk-want-dus* methode. Het is een hulpmiddel en wordt veel gebruikt in de communicatie. Het is beproefde en eenvoudige manier om te gebruiken bij teksten zoals e-mails, visiestukken en speeches etc.

Deze methode is, zeker gezien het onderwerp van het adviescollege, een handig hulpmiddel voor als je weer eens in discussie moet of een voorstel hebt. We bieden het adviescollege aan om hier verder vertrouwd mee te raken.

Toelichting

'Als je mensen wilt overtuigen, komt het voor dat jij al lang hebt nagedacht over de situatie. Jij bent tot de conclusie gekomen dat het een goed idee is als je teamgenoten, leidinggevende, klant of medeweggebruikers hun gedrag aanpassen. Het vervelende is: als jij met jouw goede tot tamelijk briljante idee komt, bestaat de kans dat de ander dat helemaal niet lijkt te willen horen. Terwijl het toch zo'n goed idee is. Het is een menselijke eigenschap dat we onbewust overschatte dat anderen snel de logica inzien van onze ideeën (terwijl we zelf soms tijden met het idee in de weer zijn geweest).'

- Kijk, als je een boodschap erg graag over wilt brengen, kan het helaas gebeuren dat mensen niet meteen enthousiast je aanbevelingen opvolgen.

- **Want** veel mensen ondernemen pas actie als ze snappen of zien waarom dat voor hen zinvol is.
- **Dus** is het handig om een structuur te gebruiken die de kans vergroot dat je mensen meekrijgt.

'Kijk – Want – Dus' is zo'n structuur

Voor meer uitleg

- <https://www.dreamfactory.nl/dreamfactory/artikelen/kijk-want-dus>
- <https://www.communicatierijk.nl/vakkennis/factor-c/de-kernboodschap>

Bijlage B.

Gespreksverslag BZK mbt Caribische Landen

- Van wie is dit	BZK
- Van wanneer is dit verslag	Juni 2020
- Wanneer door het college gezien	Februari 2021

Dialoog slavernijverleden in het Caribisch deel van het Koninkrijk

- In de Kamerbrief van 1 juli 2019 is aangegeven dat het kabinet zich realiseert dat het slavernijverleden in het bijzonder ook de Caribische delen van het Koninkrijk raakt en dat met de landen en openbare lichamen de betrokkenheid wordt besproken bij de dialoog.
- In overleg 10.1.d is besloten de 10.1.d in 10.1.d, te vragen de Gouverneurs en Gezaghebbers van de landen en openbare lichamen in te lichten over de voorgenomen dialoog en door de minister van BZK en de staatssecretaris van BZK ondertekende brieven aan te bieden en toe te lichten.
- Deze brieven zijn gedateerd 14 mei 2020 en hebben de volgende inhoud:

"In mijn brief aan de Tweede Kamer van 1 juli 2019 heb ik een dialoog aangekondigd over het slavernijverleden en de doorwerking daarvan in de hedendaagse samenleving. Met deze brief wil ik u graag betrekken bij het verloop van het dialoogtraject.

Deze dialoog is gericht op een bredere erkennings- en inbedding van het gedeelde verleden. De dialoog richt zich niet alleen op Nederlanders van Afrikaanse afkomst, maar op de Nederlandse samenleving in zijn geheel. Het kabinet realiseert zich dat het slavernijverleden in het bijzonder ook de Caribische delen van het Koninkrijk raakt.

Ik ben bezig met het vormgeven en organiseren van de dialoog, waarbij ik een dialooggroep zal vragen om de dialoog uit te voeren en te begeleiden. Ditborgt de onafhankelijkheid van de dialoog. Naast het organiseren van gesprekstafels in Nederland is het de bedoeling dat er gesprekstafels georganiseerd worden in het Caribisch deel van het Koninkrijk. Logistiek gezien zal dit waarschijnlijk neerkomen op een gesprekstafel op een van de benedenwindse eilanden, waaraan ook deelnemers uit de andere benedenwindse eilanden deelnemen, en een gesprekstafel op een van de bovenwindse eilanden, waaraan ook deelnemers uit de andere bovenwindse eilanden deelnemen.

De dialoog wordt in twee sessies gevoerd. In de eerste sessie staat de persoonlijke ervaring met het slavernijverleden centraal. In de tweede sessie wordt meer gericht nagedacht over de inbedding van de doorwerking van het slavernijverleden in de

hedendaagse samenleving. De dialooggroep stelt een rapportage met bevindingen op en biedt deze aan het eind van het dialoogtraject aan mij aan.

In de voorgenomen tijdlijn neemt het gehele dialoogtraject ongeveer een jaar in beslag. Ik verwacht dat na de zomer de eerste gesprekssessies plaats kunnen vinden.

Ik hoop dat u de meerwaarde van de dialoog onderschrijft en dat u zich kunt vinden in de gekozen opzet voor deze dialoog.”

- **10.1.d** heeft medio juni 2020 overleg gevoerd met de drie directeuren van de kabinetten van de Gouverneurs en met de waarnemend riksvertegenwoordiger (voor Caribisch NL) over de opzet voor de dialooggroepen slavernijverleden. Zij hebben erover met de Gouverneurs gesproken. Aandachtspunten o.a.:
  - licht ongemak over de wijze waarop de Caribische landen bij het proces zijn betrokken. Men benadrukt het belang van zoveel mogelijk samen optrekken, stap voor stap.
  - Men vraagt aandacht voor de geheel verschillende beleving van het slavernijverleden van eiland tot eiland.
  - Oproep om wat meer ruimte voor emoties te laten. Slavernijverleden ligt bij bepaalde bevolkingsgroepen nog heel gevoelig.
  - Aandacht voor excuses
- **10.1.d** heeft diverse contacten gehad in het Caribisch deel van het Koninkrijk en heeft daar ook met verschillende sleutelfiguren contact gehad. Aangeraden wordt om afspraken etc na te gaan bij hem

###

ADVIESCOLLEGE
DIALOOGGROEP
SLAVERNIJVERLEDEN

Dialoog slavernijverleden

Dialoog slavernijverleden

"Tijd voor een open gesprek over ons gedeeld verleden en gezamenlijke toekomst"

In de maand mei organiseert het Adviescollege Dialooggroep Slavernijverleden dialogen over het slavernijverleden en de doorwerking daarvan in de hedendaagse samenleving. Zit deze geschiedenis de toekomst van velen niet in de weg? Hoe kijken we naar dit verleden?

De dialogen worden breed uitgezet binnen de Nederlandse samenleving: via interactieve live-cast uitzendingen vanuit Pakhuis de Zwijger, gesprekstafels binnen diverse maatschappelijke sectoren en het Caribische deel van het Koninkrijk. Scholen krijgen ook een eigen dialoogprogramma.

Quotes

'Gebeurtenissen uit het verleden hebben impact op het heden. De impact van slavernij lijkt de toekomst van velen nog steeds in de weg te zitten. Het is tijd om hier een open gesprek over te hebben. Hoe kijken we eigenlijk naar ons gedeeld verleden?'

'Herkennen we in Nederland buitensluiting wel goed genoeg? Kun je racisme herkennen als je dat zelf nooit ervaren hebt? Weet jij wat de ander ervaart als het over discriminatie gaat?'

'Demonstraties van Black Lives Matter, overheidssystemen die etnisch profileren en historische helden die voor sommigen van hun sokkel vallen, het lijkt een goed moment om deze gesprekken te voeren.'

'Iedereen is voor een gelijkwaardige samenleving maar oordelen en vooroordelen lijken ons soms in de weg te zitten. Wij willen dat in deze dialoog bespreekbaar maken.'

Dagmar Oudshoorn

Voorzitter Adviescollege Dialooggroep Slavernijverleden.

Programma Dialoog slavernijverleden

Publieke dialogen

De publieke dialogen vinden plaats op **11, 18 en 25 mei 2021** via een live-cast vanuit Pakhuis de Zwijger. Alle dialogen zijn interactief. De eerste dialoog wordt gepresenteerd door oud NOS nieuwslezers Noraley Beyer en zanger Typhoon.

Op **11 mei** staat het onderwerp '**kansen-gelijkheid**' centraal. Hierbij worden de thema's '**onderwijs**' en '**arbeidsmarkt**' behandeld. [> Programma 11 mei](#)

Op **18 mei** staat het onderwerp '**beeldvorming**' centraal. Dan komen de thema's '**media**', '**cultuur**' en '**publieke ruimte**' aan bod. [> Programma 18 mei](#)

Op **25 mei** staat het onderwerp '**Erkennen en Herdenken**' centraal en zal er ook een slotdialoog plaatsvinden.

[> Programma 25 mei](#)

Sectorale dialogen

De sectorale dialogen vinden op uitnodiging plaats op **17, 20 en 21 mei 2021**.

De sectoren waarbinnen wordt gesproken zijn: Zorg, Bestuur, Bedrijfsleven & Arbeidsmarkt, Justitie en Politie, Onderwijs, Cultuur, Media en Sport. Aan gesprekstafels wordt gesproken over onder meer buitensluiting (discriminatie en racisme), gelijkwaardigheid en representatie.

Jeugddialogen

Op **25, 26 en 27 mei 2021** vinden de dialogen binnen het onderwijs plaats. Hier worden voor 15 groepen 18 masterclasses en 8 slotdialogen georganiseerd. Dit programma vindt verspreid over Nederland plaats binnen het primair onderwijs, voorgezet onderwijs en mbo/hbo/wo.

Caribisch deel van het Koninkrijk

Ook in het Caribisch deel van het Koninkrijk vinden dialogen plaats. In verband met de heftige covidpandemie op sommige van de eilanden wordt momenteel gekeken hoe en onder welke omstandigheden deze gesprekken doorgang kunnen vinden. Het adviescollege ondersteunt de coördinatoren ter plekke zo goed als mogelijk in hun taak.

Campagne

Voor de dialogen start vanaf **8 mei 2021** een promotie en social-mediacampagne. In samenwerking met campagnebureau DeGoedeZaak worden mensen uitgenodigd om zich te verbinden met de thema's uit de serie dialogen. Ook is het mogelijk maatschappelijk initiatieven te ondersteunen. Onderzoeksbureau Motivation peilt tijdens de dialoogperiode diverse kwesties via een online panel.

Opdracht

De dialogen vinden plaats in opdracht van het Adviescollege Dialooggroep Slavernijverleden. Dit onafhankelijk adviescollege is in juli 2020 ingesteld door de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties.

Het college heeft als taak het organiseren van een maatschappelijke dialoog over het slavernijverleden en de doorwerking daarvan in het heden. Hieruit moet een rapport van bevindingen en aanbevelingen volgen. Dit rapport verschijnt na de dialogen op **1 juli 2021**.

Het adviescollege laat de dialogen plaatsvinden binnen het bestaande maatschappelijke discours en zijn in de eerste plaats bedoeld om ervaringen, zienswijzen en adviezen op te halen. De dialogen zijn gericht op verbinding en op een bredere erkenning en inbedding van dit gedeelde verleden.

Naast het opzetten van de dialoog is het adviescollege ook gevraagd om de vraag beantwoorden of slavernij als misdaad tegen de menselijkheid moet worden gezien en een advies te geven rondom erkenning en herdenking m.b.t. het slavernijverleden (motie Nicolaï). Hiervoor wint het college onder meer advies in bij wetenschappers.

Leden

Het college werkt onafhankelijk en wordt onbezoldigd voorgezeten door Dagmar Oudshoorn (directeur Amnesty International Nederland). Andere leden van het college zijn Edgar Davids, Lilian Gonçalves-Ho Kang You, Hannie Kool-Blokland, Glenn de Randamie (Typhoon) en Ruben Severina.

Contact

Voor meer informatie kunt u een mail sturen naar info@collegeslavernij.nl. Voor persvragen kunt u terecht bij 10.1.d_pers@collegeslavernij.nl.

Meer informatie

- www.pakhuisdezwijger.nl
- www.ikzeteenstap.nl

Instellingsbesluit en nadere informatie vanuit ministerie BZK

- www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2020/07/01/kamerbrief-over-instelling-adviescollege-dialooggroep-slavernijverleden
- <https://www.rijksoverheid.nl/actueel/nieuws/2021/01/13/nieuwe-voorzitter-adviescollege-dialooggroep-slavernijverleden>

PLAN VAN UITVOERING

3.1_PVU_DIALOGGROEP_22MAART21_RV

- 1. Opzet**
- 2. Planning**
- 3. Begroting**
- 4. Toelichting**

1. Opzet

Drietrapsmethode

Voor de dialogen is een drietrapsmethode bedacht: 1) een breed maatschappelijke dialoog (inclusief zware jeugdcomponent), 2) een verdiepende dialoog binnen sectoren en 3) de aanbevelingen van de commissie.

Panel

Daarnaast wordt in samenwerking met een onderzoeksbureau een onlinepanel van 50 personen ingezet. Dit panel vormt een representatieve afspiegeling van de Nederlandse maatschappij. Het panel wordt ingezet voor diverse onderzoeken of opdrachten die we kunnen gebruiken om invulling te geven aan de dialogen.

Reflectie

Gedurende de dialoogperiode worden de diverse opbrengsten en aanbevelingen voorgelegd aan een panel dat representatief is voor de Nederlandse samenleving. Ook de uiteindelijke aanbevelingen van het adviescollege worden aan dit panel voorgelegd. Op die manier biedt het adviescollege een eindresultaat aan waarbij naar draagvlak in de samenleving is gekeken, waarbij het adviescollege dit in haar aanbevelingen en eindresultaten kan betrekken.

Opzet en locatie

De maatschappelijke dialogen vinden grotendeels online plaats. De sectorale (kunst, sport, onderwijs, bestuur etc) indien mogelijk fysiek in kleine groepjes van 8 -12 max. Mocht dat door corona toch niet mogelijk zijn dan vinden deze ook online plaats. Elke sector kan meerdere dialoogtafels hebben.

Onderzoeksbureau

Van het onderzoeksbureau wordt verwacht dat zij een panel van 50 personen samenstellen. Dit panel is online en fungeert als kleine online community. Het onderzoeksbureau legt hen onderzoeksvragen voor en opbrengsten uit de diverse dialogen. De aanpak en uitvoering van de dialogen borduurt voort op eerdere door ministeries uitgevoerde dialogen zoals de Nationale Onderwijs Dialoog, de Pensioendialoog en de Energiedialoog.

Deelnemers dialogen

Er wordt een aanvullende stakeholder- en krachtenveldanalyse gemaakt. Hierbij wordt gekeken of op alle onderdelen een juiste mix van vertegenwoordigers aanwezig is. Er is al een grote lijst van mogelijke deelnemers en sleutelfiguren. Deze wordt eventueel herijkt op basis van de stakeholder-

en krachtenveldanalyse en als de kaders voor dialogen definitief gereed zijn. De kandidaat is betrokken in dit proces.

Het adviescollege

Het adviescollege biedt de inhoudelijke thema's, opzet en richting van de dialogen aan. Ze zet ervaren professionals en organisaties in voor de uitvoering. Ook doet ze onderzoek bij deelnemers voor en na deelname aan de dialoog. Hieruit kunnen bijvoorbeeld aanbevelingen worden gehaald.

Publiekscampagne

Voor de maatschappelijke dialoog wordt een publiekscampagne opgezet. Deze heeft een herkenbaar startpunt en eindpunt en wordt ondersteund door een onlinemediastrategie. Voor de jeugd wordt een gespecialiseerd bureau aangetrokken.

Narratief en rapport

Het adviescollege zet voor het schrijven van het narratief, de kaders, de aanbevelingen en het uiteindelijke rapport een schrijver/onderzoeker in die beschikt over de juiste taal, bewoordingen en (historisch) gevoel rondom onderwerp slavernijverleden.

Data

De dialogen vinden plaats in mei 2021, het rapport wordt geschreven in juni 2021 en moet op 1 juli 2021 gereed zijn.

Wetenschappelijk advies

Aan negen wetenschappers is expertise gevraagd omtrent a) de gevolgen van het met terugwerkende kracht wettelijk vastleggen van slavernij als misdaad tegen de menselijkheid, mogelijke excuses voor het slavernijverleden en eventuele gevolgen daarvan, mogelijkheden voor memoriaal door de instandhouding van het Nationaal Monument Slavernijverleden, het Kenniscentrum Slavernijverleden, de vestiging van een Slavernijmuseum (museale voorziening), nationale feestdag of herdenking. Daarnaast wordt een onafhankelijk wetenschappelijk instituut ingezet voor een overkoepelend advies.

Caribische delen

Met de Caribische delen wordt overleg gevoerd over de invulling en uitvoering van de dialoogtafels daar. In plaats van 1 dialoogtafel voor alle delen wordt nu gekeken naar dialoogtafel voor ieder afzonder land of gemeente.

BZK

Met BZK wordt gekeken naar de financiële mogelijkheden. Het programmabureau van het adviescollege wordt uitgebreid voor meer organisatorische slagkrant en ondersteuning. De periode van 10 tot 24 maart worden offertes bij bedrijven opgevraagd en het definitieve plan met begroting geschreven. Deze moet dan door BZK geacordineerd worden door de directeur Democratie en Bestuur. Met de minister BZK vindt op 31 maart overleg plaats.

2. Planning

Wat	Data	Week	Deadline
Uitvoerders			
Ideeen		11	Woe 17 maart
Offertes		12	Maa 22 maart
Akkoord college		12	Woe 24 maart
Akkoord BZK		13	Woe 31 maart
Voorbereidingen			
Afstemmen verschillende uitvoerders en opzet / kaders afstemmen		14	Woe 7 april
Dialogen*			
Dialogen eilanden		14/15	(of ook in 20)
Dialogen maatschappelijk/jeugd		20	(of al in 15)
Dialogen sectoraal		20	
Rapport			
Input uitwerken en bespreken		21	Woe 26 juni
Versie 1		22	Woe 2 juni
Versie 2		23	Woe 9 juni
Versie def		24	Woe 16 juni
Presentatie rapport Minister		26	Don 1 juli

*In samenwerking met de uitvoerende partijen worden de excate data voor de dialogen bepaald.

3. Begroting

Het genoemde bedrag is wat aan de betrokken uitvoerders maximaal beschikbaar is gesteld.

	Programma	Bureau	Uitgangspunt
1.	Maatschappelijke dialogen	Pakhuis de Zwijger (offerte onderweg)	[redacted]
2.	Jongerendialogen (landelijke spreiding)	DKL (offerte binnen)	[redacted]
3.	Panel en onderzoek	Motivation (offerte binnen)	[redacted]
4.	Sectorale dialogen	102 g (offerte onderweg)	[redacted]
5.	Overkoepelend wetenschappelijk advies	Asser Instituut (offerte onderweg)	[redacted]

PLAN VAN UITVOERING ADVIESCOLLEGE DIALOGOGROEP
dialogen SLAVERNIJVERLEDEN

6.	Narratief, kaders, aanbevelingen, rapport, publiciteit	Nog niet ingevuld	☐
7.	Caribische delen (6 onderdelen)	Vind nog overleg plaats	☐
8.	Reservering voor (aanvullende) publiekscampagne (online) en PR (eindrapport, presentatie, representatie)	Reservering	☐
		Totalen	☐ 10.1.c excl btw

Toelichting

Voor de uitvoer van de dialogen zijn de volgende bureaus gevraagd om offerte uit te brengen

1. DKJL voor het jeugdprogramma
2. Motivation voor het online panel/community
3. **10.2.g** voor verzorgen van de sectorale dialoog
4. Pakhuis de Zwijger voor de maatschappelijke dialoog

Alle gevraagde partijen zijn geselecteerd op hun bewezen trackrecord van hun specialisme, hun relevante netwerk en parate actuele kennis omtrent het onderwerp van het adviescollege.

Aan het adviescollege wordt gevraagd om kennis te nemen van de offertes en akkoord te gaan met opzet, uitwerking en inhoud. Gelijktijdig wordt ook BZK meegenomen in opzet, planning en begroting.

Na akkoord van het college en BZK volgt een ronde waarbij alle uitvoerende partijen hun onderdelen kunnen afstemmen op elkaar. De definitieve planning en inhoud wordt dan vervolgens opgesteld en voorgelegd aan het adviescollege.

##

P 1 t/m 22 zijn niet openbaar op grond van artikel wob 10.2g.

Zie het bijgevoegde besluit voor de toelichting hieromtrent.

P 23

De dialoGen

Adviescollege Dialooggroep Slavernijverleden

Drietrapsmethode

Breed maatschappelijk en jeugd

Verdiepend sectoraal

Aanbevelingen adviescollege

Publiekscampagne (online)

Herkenbaar aftrapmoment

Ondersteunende social media
strategie

Jongerendialoog

Breed Maatschappelijk

Opzet

Online dialoogruimtes (door ons georganiseerd)

Online dialoogruimtes (door ons gefaciliteerd)

Middelen en inhoud

Opbrengsten

Jeugd

- Dialooglessen voor primair-, voortgezet- en middelbaar beroepsonderwijs
- Online slotdialogen tussen scholen met experts
- Verspreiding 12 Provincies en Aruba & Curaçao
- Online dialogen bieden kansen om leerlingen/ studenten van scholen in bijvoorbeeld de provincie Limburg en Groningen of Curaçao en Noord-Holland samen te brengen
- Bijzondere ontmoeting en constructief gesprek tussen de leerlingen / studenten en een inhoudelijk expert slavernij/ koloniaal verleden.

Sectoraal

- Fysieke bijeenkomsten voor 8 sectoren
- Plan B is een online variant ivm corona
- Per tafel 8 - 12 personen
- Per sector zijn dan meerdere tafels mogelijk
- Overheidsgebouwen in het land (gratis)

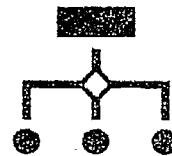

Dialoog meer in intervisievorm (consulterend)

Introductie(filmpjes),

Gebruiken van maatschappelijke opbrengsten

Thema's specifiek voor sectoren

Diverse samenstellingen mogelijk (bestuurders, ervaringsdeskundigen, etc)

Open gesprek mogelijk

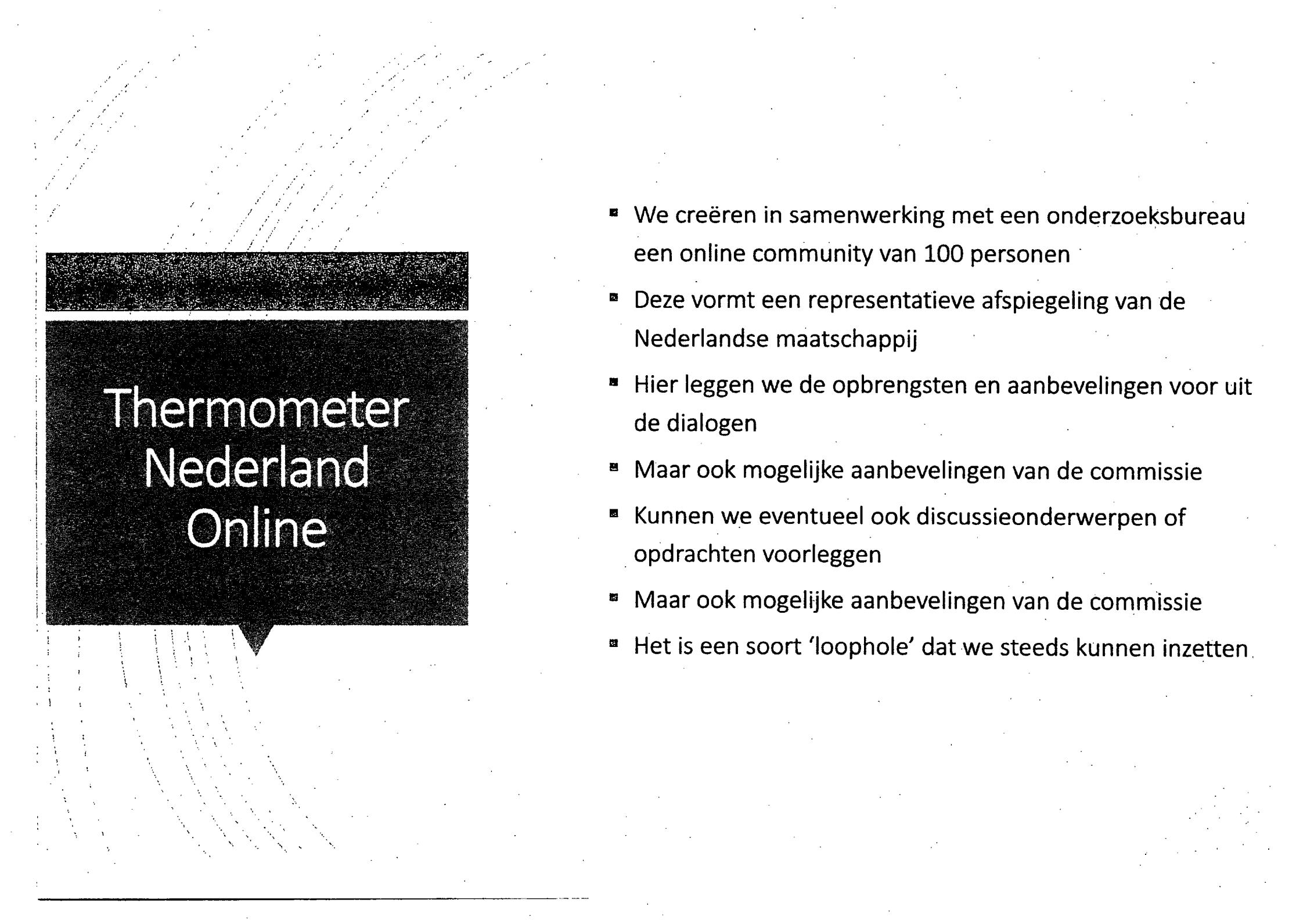
Verbreden perspectieven

Oplossingen / aanbevelingen

Wij bieden moderatoren / verslaggeving / structuur

Opzet

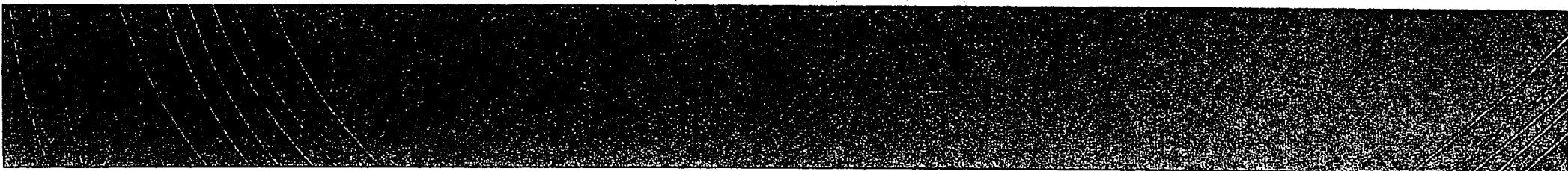

Thermometer Nederland Online

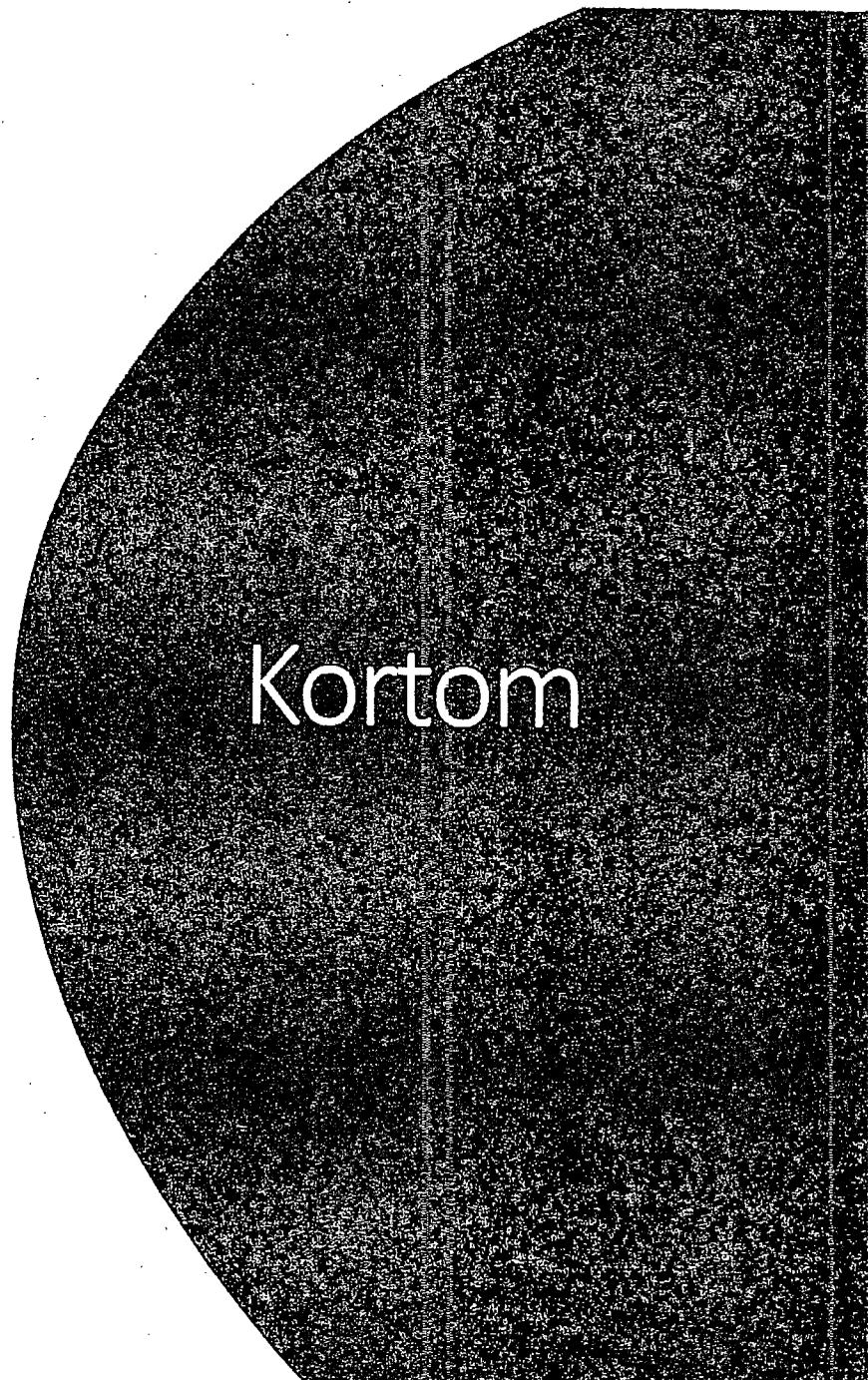
- We creëren in samenwerking met een onderzoeksbureau een online community van 100 personen
- Deze vormt een representatieve afspiegeling van de Nederlandse maatschappij
- Hier leggen we de opbrengsten en aanbevelingen voor uit de dialogen
- Maar ook mogelijke aanbevelingen van de commissie
- Kunnen we eventueel ook discussieonderwerpen of opdrachten voorleggen
- Maar ook mogelijke aanbevelingen van de commissie
- Het is een soort 'loophole' dat we steeds kunnen inzetten

Voordelen

- Het eindproduct van het adviescollege is gevalideerd, representatief en direct bruikbaar
- De minister (BZK & Democratie en Burgerschap) heeft een eindrapport met veel legitimiteit dat is getoetst en draagvlak heeft.
- Het past het erg bij cultuur van BZK (doen veel met onderzoeken).
- Biedt het een heldere input voor bijvoorbeeld de komende staatscommissie Discriminatie en Racisme en de Nationaal Coördinator hierbij.

- Een brede maatschappelijke dialoog in de vorm van een gevalideerde drietrapsmethode
- Met een representatief panel waar we aanbevelingen, onderzoeksresultaten en opbrengsten aan kunnen voorleggen
- Het geheel is relatief makkelijk te hanteren en te organiseren.

Kortom

Afzender

Adviescollege Dialooggroep Slavernijverleden

Meer informatie?

woordvoerder en programmamanager
11 maart 2021

OPDRACHT – INSTITUUT

2.5_INSTITUUT_PVU_DIALOOGGROEP_2021.03.31_BP

INHOUDSOPGAVE

1. OPDRACHT
2. PLANNING
3. SESSIES
4. ACHTERGROND
5. PLAN VAN UITVOERING

1. OPDRACHT

- Op 10 maart 2020 hield de Eerste Kamer de motie Nicolaï aan. In deze motie wordt de regering verzocht om na te gaan of er reden bestaat om — net zoals in Frankrijk — bij wet de slavernij en de slavenhandel die in het verleden heeft plaatsgevonden als een misdaad tegen de menselijkheid aan te merken, en om na te gaan of in diezelfde wet de oprichting en instandhouding van een Nationaal Monument Slavernijverleden, een Kenniscentrum Slavernijverleden en een Slavernijmuseum dient te worden gegarandeerd, en daarover uiterlijk binnen twee maanden aan de Kamer te rapporteren.
- De Minister van BZK antwoordde de Eerste Kamer dit verzoek bij het adviescollege neer te leggen.
- De commissie wil door middel van een opdracht aan een gespecialiseerd instituut een wetenschappelijk artikel ontvangen dat een kader geeft waarbinnen de onderdelen van de Motie Nicolaï zijn af te wegen. Hierbij speelt een antwoord vanuit de internationale context en een juridische benadering hiervan een belangrijke rol.
- Verzoek is in dit kader de volgende onderdelen terug te laten komen:
  - o Moet er memory law komen en zo ja wat helpt en wat niet? Hierbij aan de hand van casestudies dit verder onderbouwen. In deze casestudies in ieder geval de Franse wet betrekken, maar ook andere cases ter verduidelijking aandragen.
  - o Wat is het analytisch framework om deze afweging te maken, waarbij gekeken wordt naar:
    - Rule of law (strijdigheid met rechtsstatelijkheid)
    - Internationale en Europese mensenrechten
    - Internationaal en Europees recht (soft en hard law)
  - o Vervolgens de vraag beantwoorden of in een dergelijke wet de oprichting en instandhouding van een Nationaal Monument Slavernijverleden, een Kenniscentrum Slavernijverleden en een Slavernijmuseum moet worden opgenomen? En zo niet, welke andere wettelijke basis hiervoor te geven valt.
- Uiterlijk 17 mei 2021 een concept eindversie aanleveren en uiterlijk 31 mei 2021 de eindversie. Tussendoor ontvangt de commissie graag op kritische momenten een tussenrapportage of treedt de commissie in overleg.
- De omvang betreft (10.000 woorden) 15 – 20 pagina's A4.

- Het werk mag in het Engels aangeleverd worden. Eventuele vertaling naar het Nederlands organiseert de commissie.
- De commissie neemt het werk op in haar eindrapportage en betrekt dit in haar conclusies en aanbevelingen.
- Over eventuele publicatie na verschijning van de rapportage door de commissie (uiterlijk 1 juli 2021) treden partijen in overleg.
- Het maximum beschikbare bedrag voor deze opdracht is circa € 10.1.c exclusief btw.

Buiten deze scope vallen

- Het adviescollege gaat over de dialoog, waarbij deze vraagstukken uit onder andere de Motie Nicolaï een rol kunnen spelen. Om zich beter te informeren, besloot het college dit in 3 vraagstukken onder te verdelen:
  - o De gevolgen van het wettelijk vastleggen dat de slavernij en de slavenhandel in het verleden ‘misdaden tegen de menselijkheid’
  - o Het aanbieden van excuses voor het slavernijverleden en de eventuele gevolgen daarvan
  - o Een memoreaal door de instandhouding van het Nationaal Monument Slavernijverleden, het Kenniscentrum Slavernijverleden, de vestiging van een Slavernijmuseum (museale voorziening), nationale feestdag of herdenking.
- Op dit moment werken 9 betaalde wetenschappers, aan deze 3 deelopdrachten waarbij zij komen met 7 adviezen.
- Zij hadden in hun opdracht de invulling ‘onafhankelijk en vormvrij’ op te pakken. De commissie realiseert zich dat dit iets te optimistisch ingestoken is, waardoor een concreet antwoord op de vragen uit de motie Nicolaï naar de achtergrond dreigt te verdwijnen.
- De commissie ziet deze opdracht los van de opdrachten aan de andere wetenschappers.
- Daarnaast gaat de commissie het gesprek aan over verwante onderzoeken (Rotterdam en Amsterdam).

Producten

- Een wetenschappelijk artikel dat antwoord geeft op de Motie Nicolaï van 10.000 woorden, uiterlijk 31 mei 2021 gereed.
- Een conceptversie op 17 mei 2021 gereed.
- Tussenrapportages over de voortgang op kritische momenten.

De commissie ziet met belangstelling uw offerte voor bovenstaande opdracht tegemoet.

2. PLANNING

Wat	Data	Week	Deadline
Instituut			
Offerte		14	Woe 7 april
Concept versie artikel		20	Ma 17 mei
Eindversie artikel		22	Ma 31 mei
Dialogen			
Dialogen eilanden		20	
Dialogen maatschappelijk/jeugd		16/17	
Dialogen sectoraal		20	
Rapport commissie			
Input uitwerken en bespreken		21	Woe 26 mei
Versie 1		22	Woe 2 juni
Versie 2		23	Woe 9 juni
Versie def		24	Woe 16 juni
Presentatie		26	Don 1 juli

3. ACHTERGROND

Opdracht college

Het adviescollege heeft tot taak het organiseren van een dialoog over het slavernijverleden en het opstellen van een rapport met bevindingen van de dialoog. De dialoog gaat over de doorwerking van het slavernijverleden in de hedendaagse samenleving en is gericht op een bredere erkenning en inbedding van dit gedeelde verleden. Het adviescollege werkt onafhankelijk.

Eindresultaat

Het eindresultaat is tweeledig. Allereerst zijn er dialogen georganiseerd in Nederland en in het Caribische deel van het Koninkrijk. Ten tweede leiden deze dialogen leiden tot een rapport met bevindingen van de dialoog. Voor het aanvullende verzoek met betrekking tot de Motie Nicolaï ontvangt de commissie van individuele wetenschappers en een instituut diverse inzichten om in haar conclusies en aanbevelingen te kunnen betrekken. Ook op basis hiervan komt het adviescollege met een onafhankelijk advies. Dit rapport wordt uiterlijk 1 juli 2021 aangeboden aan de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties.

Wie zit er in de commissie

- Dagmar Oudshoorn (voorzitter)
- Lilian Gonçalves-Ho Kang You
- Hannie Kool-Blokland
- Edgar Davids
- Glenn de Randamie (Typhoon)
- Ruben Severina

Naslag

- <https://www.rijksoverheid.nl/actueel/nieuws/2020/07/01/start-dialooggroep-slaavernijverleden>
- <https://www.rijksoverheid.nl/actueel/nieuws/2021/01/13/nieuwe-voorzitter-adviescollege-dialooggroep-slaavernijverleden>

4. PLAN VAN UITVOERING

Onderstaand zijn alle onderdelen die het adviescollege uitvoert, niet alle onderdelen horen bij de gevraagde opdracht van 1.

Drietrapsmethode

Voor de dialogen is een drietrapsmethode bedacht: 1) een breed maatschappelijke dialoog (inclusief zware jeugdcomponent), 2) een verdiepende dialoog binnen sectoren en 3) de aanbevelingen van de commissie.

Panel

Daarnaast wordt in samenwerking met een onderzoeksbureau een onlinepanel van 100 personen ingezet. Dit panel vormt een representatieve afspiegeling van de Nederlandse maatschappij. Het panel wordt ingezet voor diverse onderzoeken of opdrachten die we kunnen gebruiken om invulling te geven aan de dialogen.

Validatie

Gedurende de dialoogperiode worden de diverse opbrengsten en aanbevelingen voorgelegd. Ook de uiteindelijke aanbevelingen van het adviescollege worden aan dit panel voorgelegd. Op die manier biedt het adviescollege een gevalideerd eindresultaat dat op draagvlak uit de samenleving kan rekenen. Het adviescollege komt mogelijk los van deze eindresultaten ook met eigen zelfstandig aanbeveling

Opzet en locatie

De maatschappelijke dialogen vinden grotendeels online plaats. De sectorale (kunst, sport, onderwijs, bestuur etc) indien mogelijk fysiek in kleine groepjes van 8 -12 max. Mocht dat door corona toch niet mogelijk zijn dan vinden deze ook online plaats. Elke sector kan meerdere dialoogtafels hebben.

Onderzoeksbureau

Van het onderzoeksbureau wordt verwacht dat zij een panel van 100 personen samenstellen. Dit panel is online en fungeert als kleine online community. Het onderzoeksbureau legt hen onderzoeks vragen voor en opbrengsten uit de diverse dialogen. De aanpak en uitvoering van de dialogen borduurt voort op eerdere door ministeries uitgevoerde dialogen zoals de Nationale Onderwijs Dialoog, de Pensioendialoog en de Energiedialoog.

Deelnemers dialogen

Er wordt een aanvullende stakeholder- en krachtenveldanalyse gemaakt. Hierbij wordt gekeken of op alle onderdelen een juiste mix van vertegenwoordigers aanwezig is. Er is al een grote lijst van mogelijke deelnemers en sleutelfiguren. Deze wordt eventueel herijkt op bases van de stakeholder- en krachtenveldanalyse en als de kaders voor dialogen definitief gereed zijn.

Het adviescollege

Het adviescollege biedt de inhoudelijke thema's, opzet en richting van de dialoog aan. Ze zet ervaren professionals en organisaties in voor de uitvoering. Ook doet ze onderzoek bij deelnemers voor en na deelname aan de dialoog. Hieruit kunnen bijvoorbeeld aanbevelingen worden gehaald

Publiekscampagne

Voor de maatschappelijke dialoog wordt een publiekscampagne opgezet. Deze heeft een herkenbaar startpunt en eindpunt en wordt ondersteund door een onlinemediastrategie. Voor de jeugd wordt een gespecialiseerd bureau aangetrokken.

Narratief en rapport

Het adviescollege zet voor het schrijven van het narratief, de kaders, de aanbevelingen en het uiteindelijke rapport een schrijver/onderzoeker in die beschikt over de juiste taal, bewoordingen en (historisch) gevoel rondom onderwerp slavernijverleden.

Data

De dialogen vinden plaats in mei 2021, het rapport wordt geschreven in juni 2021 en moet op 1 juli 2021 gereed zijn.

Wetenschappelijk advies

Aan negen wetenschappers is expertise gevraagd omtrent a) de gevolgen van het met terugwerkende kracht wettelijk vastleggen van slavernij als misdaad tegen de menselijkheid , mogelijke excuses voor het slavernijverleden en eventuele gevolgen daarvan, mogelijkheden voor memoriaal door de instandhouding van het Nationaal Monument Slavernijverleden, het Kenniscentrum Slavernijverleden, de vestiging van een Slavernijmuseum (museale voorziening), nationale feestdag of herdenking. Daarnaast wordt een onafhankelijk wetenschappelijk instituut ingezet voor een overkoepelend advies specifiek op de Motie Nicolaï.

Caribische delen

Met de Caribische delen wordt overleg gevoerd over de invulling en uitvoering van de dialoogtafels daar. In plaats van 1 dialoogtafel voor alle delen wordt nu gekeken naar dialoogtafel voor ieder afzonder land of gemeente.

##

Opdrachtformulering levend houden herinnering

De Dialooggroep heeft en
 gevraagd een reactie te formuleren op het vraagstuk rondom het levend houden van de herinnering.

De context is als volgt: De kwestie betreft de instandhouding van het Nationaal Monument Slavernijverleden, oprichting van een Kenniscentrum Slavernijverleden en de vestiging van een Slavernijmuseum. Zijn dit voor de samenleving als geheel middelen om het slavernijverleden in het heden betekenisvol te borgen? En aan welke (aanvullende) randvoorwaarden moet voldaan worden om dit op een succesvolle wijze bij te laten dragen aan de dialoog in de samenleving? Zijn hier (internationale) succesvolle voorbeelden van? En dragen andere opties, zoals 1 juli als nationale feestdag, of een viering dan wel herdenking van 1 juli 1873 (in 2023 150 jaar geleden) of 17 augustus 1795 hier in sterkere of juist minder sterke wijze aan bij?

Onafhankelijk en vormvrij

Met deze opdracht verwacht de Dialooggroep geen kant en klaar antwoord, maar een nadere verkenning vanuit uw wetenschappelijke positie. Deze verkenning die u aan de Dialooggroep aanreikt ziet de Dialooggroep als vormvrij en onafhankelijk en betreft de Dialooggroep in haar bevindingen en het eindrapport. Om die reden vragen wij u om deze verkenning toegankelijk te maken voor een breed publiek.

Termijn

U levert gezamenlijk deze verkenning vóór 15 maart 2021 aan bij de Dialooggroep.

Factuur

De vergoeding voor deze werkzaamheden bedraagt € (exclusief 21% btw). Verzoek dit bedrag over te maken naar:

Naam:

Organisatie:

Adres (zakelijk):

Rekeningnummer (zakelijk):

Email:

Indien ZZP, KvK nummer:

2021.01.07. 10.1.d

10.1.d ligt de achtergrond van zijn werkzaamheden toe. Een aantal jaar geleden ben ik in Suriname begonnen met een project over het leven van tot slaaf gemaakten zichtbaar te maken. Dat heb ik samen gedaan met een collega van de universiteit van Suriname. En dat heeft doorgang gevonden op Curacao. Wat de bedoeling is: informatie beschikbaar maken voor iedereen die voorouders heeft in slavernij. We vinden dat iedereen zelf onderzoek moet kunnen doen naar familie. Maar minstens zo belangrijk dat mensen kunnen onderzoeken wat slavernij met mensen doet.

De registers staan op het nationaal archief. En er staat wie ze zijn en wat er met ze is gebeurd. Tot slaaf gemaakten hebben geen achternaam. Ze hebben alleen een eigenaar en een band met de moeder. Mensen staan niet als gezinnen op een lijst. Bij normale bevolkingsinformatie uit deze tijd is dat meestal wel zo. De lijsten zijn ooit gemaakt zodat iedereen werd geregistreerd om illegale transatlantische slavenhandel te voorkomen. We doen dit om beter te snappen wat slavernij op het niveau van mensen en groep doet in de samenleving. Want het is hele duidelijke informatie als het gaat om levensomstandigheden, geboorten, overlijden etc. En we koppelen de HDS (?) eraan vast. We digitaliseren de burgerlijke stand ook. Zodat mensen zelf kunnen onderzoeken en voor de wetenschap willen we snappen wat er na 1863 met mensen gebeurd. Ook met de mensen die als contractarbeider naar Suriname zijn gekomen. En we onderzoeken welke invloed slavernij en de vrijlating heeft gehad op de kansen van mensen om zich te ontwikkelen. Wat kunnen jullie daarmee voor de dialooggroep. Dat is lastig. Dit is een project van een aantal jaar en u wordt voor die tijd geacht iets af te leveren.

De vraag die dus centraal staat is hoe werkt een achterstelling van slavernij door in de levens van de mensen van een en meerdere generaties daarna. Daar is weinig informatie over. Mensen verdwenen buiten beeld na vrijlating. Maar in west-indië was er al in 1828 een burgerlijke stand en deze mensen komen na de slavernij meteen hierin terecht. Dus we kunnen deze mensen naar de slavernij meteen volgen. Nergens in de wereld was er zo'n precies systeem. En nog speciaaler is dat de mensen nadat ze vrij zijn gelaten te volgen zijn.

10.1.e: Die lijsten die zijn dus niet volledig, geen gegevens over de vader bijvoorbeeld. Maar hoe accuraat zijn die lijsten?

10.1.f: Het is altijd gevaarlijk niets is perfect. Maar als je kijkt naar Curaçao, die zijn compleet. die van 1839 tot 1863. Dat betekent niet dat iedereen er altijd in staat. Alleen formele tot slaaf gemaakten kun je terugvinden. En ook omdat dit systeem tot doel had om illegale handel voorkomen; heeft de overheid hun tot slaaf gemaakten niet opgevoerd. Het was ondenkbaar dat de overheid iets illegals deed. Eens in de zoveel jaar werden registers vernieuwd in Suriname. Wanneer het vernieuwd werd werden alle mensen overgeschreven en alle oude eruit.

10.1.g: Hoe moeten we begrijpen dat er sommige dingen compleet en incompleet zijn.

10.1.h: Dat ligt eraan hoe ver je familie terug wilt zoeken.

[10.1.c]: Slavernij bestaan medio 17de eeuw. Maar dan weten we dus dat er slaven voorkwamen. Maar u hebt het over de 19de eeuw. Zijn er voor die tijd gegevens?

[10.1.d]: Er is geen centrale administratie gehouden. Mensen in slavernij werden als bezit beschouwd dus het was belangrijk voor de eigenaar. Individueel volgen van mensen kan bijna nooit. Er zijn oudere registratievormen. Vaak zijn deze gekoppeld aan de verkoop van plantages. Waar mensen wilde weten wat de toestand van de tot slaaf gemaakten was. En het belangrijke van slaafgerigsteres is dat de hele bevolking wordt bijgehouden. Dat biedt info over hoe slavernij door de samenleving heen loopt. Tot slaafgemaakten worden zelf slavenhouder. Waar we ook mee bezig zijn, wat gebeurt er met 1863. De doorwerking. Wij willen zaken onderzoeken als levensverwachting, carrièrekansen, kansen voor kinderen. Zijn die zo zoals we denken dat ze zijn? Zonder moreel oordeel. We willen alleen inzichtelijk maken wat er is gebeurd.

[10.1.e]: Onze taak is dit inzichtelijk te maken hoe wij dat nu beleven wat voor consequenties het heeft, ook voor de rest van de samenleving. Dus dat deel is heel interessant voor ons.

[10.1.f]: We zijn die data aan het beschikbaar maken. Deel van die informatie als het gaat over de beleving, daar kan ik niet zoveel over zeggen vanuit mijn vak. We proberen in beeld te brengen wat we terugzien. Hoe dat in Suriname is, en hoe dat anders wordt voor de contractarbeiders. Er zijn aanwijzingen dat de sterfte na slavernij hoger is dan er voor. Waarschijnlijk doordat mensen gehospitaliseerd zijn. Een vreemd tehuis zijn opgesloten waar ze ook eten hadden. Mensen worden buiten de geldeconomie gehouden. Dat verloren ze wanneer ze vrij zijn. Hoe lang dat doorwerkt dat is onbekend. Aan de andere kant zie je geboortecijfers omhoog gaan omdat mensen nu geen slaaf maar eigen kind baarde.

[10.1.g] vraagt zich af op welke wijze wordt bepaald hoe/of slavernij doorwerkt.

[10.1.h]: Dat is afhankelijk van hoe we dat gaan zien. Ik bestudeer van huis uit de demografie. Dus wellicht gebruiken we die lens. Daarbij proberen we een beeld te krijgen van de kansen van mensen door die te meten aan andere bevolkingsgroepen in dezelfde context. Op Curaçao speelt migratie ook nog sterk mee.

Verder is er heel weinig informatie over individuele levens over mensen in slavernij. Soms uit literaire bronnen. Wat wij proberen is iets te ontdekken van gewone leven en mensen in deze bizarre situatie..En gevolgen daarvan voor generaties daarna.

Daar horen de volgende vragen bij: de eerste vraag die wij onderzoek is 'wat doet slavernij met levensverwachting'. Afgezet tegen de demografie. Tweede: de mate waarin mensen kinderen krijgen en drie: kansen om maatschappelijk iets op te bouwen. Onder kansen zien we beroepen maar ook mogelijkheden om huizen of grond en zo te kopen. Afgezet tegen andere groepen in dezelfde samenleving.

[10.1.i] vraagt aan het eind van het gesprek met [10.1.d] of [10.1.e] voldoende informatie heeft? [10.1.j] geeft aan dat het laat is om deze informatie concreet te vertalen naar wat je wilt gaan bespreken met de dialooggroep. Dat gaan we op 19 jan echt nog tegenkomen. Ik laat het even inwerken.

Tot slot sluit 10.1.d af met de opmerking dat het feit dat hij bij ons aanschuift veel zegt over hoe we met het slavernijverleden omgaan. Mijn collega weet meer en heeft het nooit voor elkaar gekregen. Omdat hij uit Suriname komt. Daarbij laat ik huidskleur buiten beschouwing. Ik uit Nijmegen krijg het wel voor elkaar. Er ontbreekt vertrouwen. Dat mag u wel meenemen. Dat doet u waarschijnlijk al, maar voor mij is dat een schokkende ervaring.

10.1.d
10.1.d .com

Betreft: uitnodiging aan wetenschappers en experts om de Dialooggroep Slavernijverleden te ondersteunen

Geachte 10.1.d

Met dit schrijven wil ik uw aandacht vragen voor een verzoek. Als voorzitter van de onafhankelijke Dialooggroep Slavernijverleden zou ik u willen vragen in te gaan op een uitnodiging van mijn kant om uw kennis en kunde voor de dialooggroep in te zetten. Op deze manier kunt u (indirect) bijdragen aan onze opdracht om 'het publieke gesprek over dit verleden in Nederland en de overzeese gebieden van het Koninkrijk' te verwezenlijken. Ik licht dit hieronder toe.

De minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties heeft een onafhankelijke adviescommissie, Dialooggroep Slavernijverleden ingesteld die een maatschappelijke dialoog over het slavernijverleden zal organiseren en faciliteren om daarin de doorwerking van het slavernijverleden in het heden te bespreken. De commissie stelt een rapport met haar bevindingen op en biedt dit rapport aan op uiterlijk op 1 mei 2021 aan de Minister.

Dialoog

De commissie zoekt 'de gehele' samenleving op door sectoren te benaderen (de wereld van de zorg, de wereld van de sport, de wereld van het onderwijs, de wereld van justitie en politie, de wereld van het bedrijfsleven, de wereld van het bestuur, de wereld van cultuur en de mediawereld). Door breed sectoren te nemen, bieden we aan elke Nederlander voor hem of haar herkenbare personen met herkenbare verhalen. Met behulp van 'sleutelfiguren' wil de commissie mensen benaderen voor een dialoog in een bepaalde sector, met enerzijds mensen die het slavernijverleden al belangrijk vinden en anderzijds mensen die het (nog) niet belangrijk vinden.

Maatschappelijke stakeholders

De commissie is zich bewust van het feit dat tal van organisaties bezig zijn op het thema slavernijverleden en maakt hen deelgenoot van de gekozen strategie en visie op de te voeren dialoog. Ze hecht eraan met hen contact te onderhouden en hen mee te nemen in de reflectie op de resultaten van de dialoogbijeenkomsten.

Wetenschappelijke kennis en expertise

Naast de stakeholders wil de dialooggroep een aantal wetenschappers betrekken voor gevraagd en ongevraagd advies. Dit alles heeft te maken met het feit dat, naast de formele opdracht, de Minister explicet een aantal samenhangende zaken bij de commissie heeft neergelegd met een vraag om advies. De Dialooggroep ziet het als haar hoofdtaak om een dialoog te organiseren in Nederland en het Caribisch deel en waar mogelijk in Suriname.

De Minister heeft zoals boven aangegeven een aantal 'aanpalende vraagstukken' explicet bij de Dialooggroep neergelegd. Omdat wij deze vraagstukken zeer relevant vinden, maar buiten de directe reikwijdte van onze opdracht vinden vallen, willen we voor deze vraagstukken beroep doen op een aantal wetenschappers. Zodoende mijn verzoek aan u.

Het gaat dan om de volgende vraagstukken:

- a. hoe om te gaan met de juridische kwalificatie 'misdaad tegen de menselijkheid';
- b. wat is in het algemeen te zeggen over de bijdrage van de rol van 'het aanbieden van excuses' en in de erkenning van het leed dat het slavernijverleden met zich meebracht of meebrengt;
- c. welke standpunten zijn er mogelijk als het gaat om de samenhang van en de inrichting van kenniscentra, een Nationaal Monument, een museum of Nationale gedenkdag?

De Dialooggroep zou u, 10.1.d en 10.1.d willen vragen een reactie te formuleren op het vraagstuk rondom slavernij als misdaad tegen de menselijkheid.

Onafhankelijk en vormvrij

De Dialooggroep hoopt op een positief antwoord van uw zijde, evenals de andere gevraagde wetenschappers. Wij willen u met elkaar in verbinding stellen, voor zo ver dat nodig is. Daarnaast willen wij u ondersteuning aanbieden en eventuele vragen van uw kant beantwoorden. Onze

secretaris is beschikbaar om eventuele zaken als formele opdrachtgeving te organiseren. Daarnaast zullen wij u meer context over de dialoog aanreiken.

Daarbij wil de Dialooggroep benadrukken dat wij van u geen kant en klaar antwoord verwachten, maar een nadere verkenning vanuit uw wetenschappelijke positie. Deze verkenning die u ons aanreikt ziet de Dialooggroep als vormvrij en onafhankelijk en betreft de Dialooggroep in haar bevindingen en het eindrapport. Om die reden vragen wij u om deze verkenning toegankelijk te maken voor een breed publiek en dat wij deze verkenning vóór 15 maart 2021 mogen ontvangen.

Hieronder willen wij de context van de verkenning nader toelichten.

De gevolgen van het wettelijk vastleggen dat de slavernij en de slavenhandel in het verleden 'misdaden tegen de menselijkheid' waren. De Dialooggroep wil een aantal wetenschappers vragen wat de juridische consequenties zijn. Ook wil de Dialooggroep de effecten van een dergelijke wet inzichtelijk hebben. Hiervoor wordt vooral naar Frankrijk in vergelijkend perspectief gekeken waar een dergelijke wet al bestaat. Zijn effecten waarneembaar en is de situatie in Frankrijk met de Nederlandse situatie te vergelijken? En leidt een dergelijke wet tot een mogelijk beroep op herstelbetalingen?

Ter afsluiting

Gezien de Covid-19 maatregelen organiseert de Dialooggroep haar werkzaamheden tot het einde van het jaar digitaal.

Zeer spoedig wordt u door [10.1.d] en/of [10.1.d] benaderd om een ontmoeting met de Dialooggroep af te spreken.

Voor nu, in de verwachting dat we op een ander moment elkaar nog persoonlijk kunnen treffen, verblijf ik met vriendelijke groet, namens de Dialooggroep Slavernijverleden,

[10.1.d]
[10.1.d] Dialoogcommissie Slavernijverleden)

Mr. Dr. Bastiaan Rijpkema
10.1.d [REDACTED].nl

Betreft: uitnodiging aan wetenschappers en experts om de Dialooggroep Slavernijverleden te ondersteunen

Geachte Mr. Dr. Bastiaan Rijpkema,

Met dit schrijven wil ik uw aandacht vragen voor een verzoek. Als voorzitter van de onafhankelijke Dialooggroep Slavernijverleden zou ik u willen vragen in te gaan op een uitnodiging van mijn kant om uw kennis en kunde voor de dialooggroep in te zetten. Op deze manier kunt u (indirect) bijdragen aan onze opdracht om 'het publieke gesprek over dit verleden in Nederland en de overzeese gebieden van het Koninkrijk' te verwezenlijken. Ik licht dit hieronder toe.

De minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties heeft een onafhankelijke adviescommissie, Dialooggroep Slavernijverleden ingesteld die een maatschappelijke dialoog over het slavernijverleden zal organiseren en faciliteren om daarin de doorwerking van het slavernijverleden in het heden te bespreken. De commissie stelt een rapport met haar bevindingen op en biedt dit rapport aan op uiterlijk op 1 mei 2021 aan de Minister.

Dialoog

De commissie zoekt 'de gehele' samenleving op door sectoren te benaderen (de wereld van de zorg, de wereld van de sport, de wereld van het onderwijs, de wereld van justitie en politie, de wereld van het bedrijfsleven, de wereld van het bestuur, de wereld van cultuur en de mediawereld). Door breed sectoren te nemen, bieden we aan elke Nederlander voor hem of haar herkenbare personen met herkenbare verhalen. Met behulp van 'sleutelfiguren' wil de commissie mensen benaderen voor een dialoog in een bepaalde sector, met enerzijds mensen die het slavernijverleden al belangrijk vinden en anderzijds mensen die het (nog) niet belangrijk vinden.

Maatschappelijke stakeholders

De commissie is zich bewust van het feit dat tal van organisaties bezig zijn op het thema slavernijverleden en maakt hen deelgenoot van de gekozen strategie en visie op de te voeren dialoog. Ze hecht eraan met hen contact te onderhouden en hen mee te nemen in de reflectie op de resultaten van de dialoogbijeenkomsten.

Wetenschappelijke kennis en expertise

Naast de stakeholders wil de dialooggroep een aantal wetenschappers betrekken voor gevraagd en ongevraagd advies. Dit alles heeft te maken met het feit dat, naast de formele opdracht, de Minister explicet een aantal samenhangende zaken bij de commissie heeft neergelegd met een vraag om advies. De Dialooggroep ziet het als haar hoofdtaak om een dialoog te organiseren in Nederland en het Caribisch deel en waar mogelijk in Suriname.

De Minister heeft zoals boven aangegeven een aantal 'aanpalende vraagstukken' explicet bij de Dialooggroep neergelegd. Omdat wij deze vraagstukken zeer relevant vinden, maar buiten de directe reikwijdte van onze opdracht vinden vallen, willen we voor deze vraagstukken beroep doen op een aantal wetenschappers. Zodoende mijn verzoek aan u.

Het gaat dan om de volgende vraagstukken:

- a. hoe om te gaan met de juridische kwalificatie 'misdaad tegen de menselijkheid';
- b. wat is in het algemeen te zeggen over de bijdrage van de rol van 'het aanbieden van excuses' en in de erkenning van het leed dat het slavernijverleden met zich meebracht of meebrengt;
- c. welke standpunten zijn er mogelijk als het gaat om de samenhang van en de inrichting van kenniscentra, een Nationaal Monument, een museum of Nationale gedenkdag?

De Dialooggroep zou u, Dr. Glenn Thodé, Dr. Arjen van Rijn en 10.1.d [REDACTED] willen vragen een reactie te formuleren op het vraagstuk rondom slavernij als misdaad tegen de menselijkheid.

Onafhankelijk en vormvrij

De Dialooggroep hoopt op een positief antwoord van uw zijde, evenals de andere gevraagde wetenschappers. Wij willen u met elkaar in verbinding stellen, voor zo ver dat nodig is. Daarnaast willen wij u ondersteuning aanbieden en eventuele vragen van uw kant beantwoorden. Onze

secretaris is beschikbaar om eventuele zaken als formele opdrachtgeving te organiseren. Daarnaast zullen wij u meer context over de dialoog aanreiken.

Daarbij wil de Dialooggroep benadrukken dat wij van u geen kant en klaar antwoord verwachten, maar een nadere verkenning vanuit uw wetenschappelijke positie. Deze verkenning die u ons aanreikt ziet de Dialooggroep als vormvrij en onafhankelijk en betreft de Dialooggroep in haar bevindingen en het eindrapport. Om die reden vragen wij u om deze verkenning toegankelijk te maken voor een breed publiek en dat wij deze verkenning vóór 15 maart 2021 mogen ontvangen.

Hieronder willen wij de context van de verkenning nader toelichten.

De gevolgen van het wettelijk vastleggen dat de slavernij en de slavenhandel in het verleden 'misdaden tegen de menselijkheid' waren. De Dialooggroep wil een aantal wetenschappers vragen wat de juridische consequenties zijn. Ook wil de Dialooggroep de effecten van een dergelijke wet inzichtelijk hebben. Hiervoor wordt vooral naar Frankrijk in vergelijkend perspectief gekeken waar een dergelijke wet al bestaat. Zijn effecten waarneembaar en is de situatie in Frankrijk met de Nederlandse situatie te vergelijken? En leidt een dergelijke wet tot een mogelijk beroep op herstelbetalingen?

Ter afsluiting

Gezien de Covid-19 maatregelen organiseert de Dialooggroep haar werkzaamheden tot het einde van het jaar digitaal.

Zeer spoedig wordt u door **[10.1.d]** en/of **[10.1.d]** benaderd om een ontmoeting met de Dialooggroep af te spreken.

Voor nu, in de verwachting dat we op een ander moment elkaar nog persoonlijk kunnen treffen, verblijf ik met vriendelijke groet, namens de Dialooggroep Slavernijverleden,

[10.1.d]
(**[10.1.d]** Dialoogcommissie Slavernijverleden)

Prof. Dr. Alex van Stipriaan
10.1.d
.nl

Betreft: uitnodiging aan wetenschappers en experts om de Dialooggroep Slavernijverleden te ondersteunen

Geachte Prof. Dr. Alex van Stipriaan,

Met dit schrijven wil ik uw aandacht vragen voor een verzoek. Als voorzitter van de onafhankelijke Dialooggroep Slavernijverleden zou ik u willen vragen in te gaan op een uitnodiging van mijn kant om uw kennis en kunde voor de dialooggroep in te zetten. Op deze manier kunt u (indirect) bijdragen aan onze opdracht om 'het publieke gesprek over dit verleden in Nederland en de overzeese gebieden van het Koninkrijk' te verwezenlijken. Ik licht dit hieronder toe.

De minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties heeft een onafhankelijke adviescommissie, Dialooggroep Slavernijverleden ingesteld die een maatschappelijke dialoog over het slavernijverleden zal organiseren en faciliteren om daarin de doorwerking van het slavernijverleden in het heden te bespreken. De commissie stelt een rapport met haar bevindingen op en biedt dit rapport aan op uiterlijk op 1 mei 2021 aan de Minister.

Dialoog

De commissie zoekt 'de gehele' samenleving op door sectoren te benaderen (de wereld van de zorg, de wereld van de sport, de wereld van het onderwijs, de wereld van justitie en politie, de wereld van het bedrijfsleven, de wereld van het bestuur, de wereld van cultuur en de mediawereld). Door breed sectoren te nemen, bieden we aan elke Nederlander voor hem of haar herkenbare personen met herkenbare verhalen. Met behulp van 'sleutelfiguren' wil de commissie mensen benaderen voor een dialoog in een bepaalde sector, met enerzijds mensen die het slavernijverleden al belangrijk vinden en anderzijds mensen die het (nog) niet belangrijk vinden.

Maatschappelijke stakeholders

De commissie is zich bewust van het feit dat tal van organisaties bezig zijn op het thema slavernijverleden en maakt hen deelgenoot van de gekozen strategie en visie op de te voeren dialoog. Ze hecht eraan met hen contact te onderhouden en hen mee te nemen in de reflectie op de resultaten van de dialoogbijeenkomsten.

Wetenschappelijke kennis en expertise

Naast de stakeholders wil de dialooggroep een aantal wetenschappers betrekken voor gevraagd en ongevraagd advies. Dit alles heeft te maken met het feit dat, naast de formele opdracht, de Minister explicet een aantal samenhangende zaken bij de commissie heeft neergelegd met een vraag om advies. De Dialooggroep ziet het als haar hoofdtaak om een dialoog te organiseren in Nederland en het Caribisch deel en waar mogelijk in Suriname.

De Minister heeft zoals boven aangegeven een aantal 'aanpalende vraagstukken' explicet bij de Dialooggroep neergelegd. Omdat wij deze vraagstukken zeer relevant vinden, maar buiten de directe reikwijdte van onze opdracht vinden vallen, willen we voor deze vraagstukken beroep doen op een aantal wetenschappers. Zodoende mijn verzoek aan u.

Het gaat dan om de volgende vraagstukken:

- a. hoe om te gaan met de juridische kwalificatie 'misdadig tegen de menselijkheid';
- b. wat is in het algemeen te zeggen over de bijdrage van de rol van 'het aanbieden van excuses' en in de erkenning van het leed dat het slavernijverleden met zich meebracht of meebrengt;
- c. welke standpunten zijn er mogelijk als het gaat om de samenhang van en de inrichting van kenniscentra, een Nationaal Monument, een museum of Nationale gedenkdag?

De Dialooggroep zou u, Dr. Disrael Gordon Daniel Orphelin en Dr. Rose Mary Allen willen vragen een reactie te formuleren op het vraagstuk rondom het levend houden van de herinnering.

Onafhankelijk en vormvrij

De Dialooggroep hoopt op een positief antwoord van uw zijde, evenals de andere gevraagde wetenschappers. Wij willen u met elkaar in verbinding stellen, voor zo ver dat nodig is. Daarnaast willen wij u ondersteuning aanbieden en eventuele vragen van uw kant beantwoorden. Onze secretaris is beschikbaar om eventuele zaken als formele opdrachtgeving te organiseren. Daarnaast zullen wij u meer context over de dialoog aanreiken.

Daarbij wil de Dialooggroep benadrukken dat wij van u geen kant en klaar antwoord verwachten, maar een nadere verkenning vanuit uw wetenschappelijke positie. Deze verkenning die u ons aanreikt ziet de Dialooggroep als vormvrij en onafhankelijk en betreft de Dialooggroep in haar bevindingen en het eindrapport. Om die reden vragen wij u om deze verkenning toegankelijk te maken voor een breed publiek en dat wij deze verkenning vóór 15 maart 2021 mogen ontvangen.

Hieronder willen wij de context van de verkenning nader toelichten.

De kwestie betreft de instandhouding van het Nationaal Monument Slavernijverleden, oprichting van een Kenniscentrum Slavernijverleden en de vestiging van een Slavernijmuseum. Zijn dit voor de samenleving als geheel middelen om het slavernijverleden in het heden betekenisvol te borgen? En aan welke (aanvullende) randvoorwaarden moet voldaan worden om dit op een succesvolle wijze bij te laten dragen aan de dialoog in de samenleving? Zijn hier (internationale) succesvolle voorbeelden van? En dragen andere opties, zoals 1 juli als nationale feestdag, of een viering dan wel herdenking van 1 juli 1873 (in 2023 150 jaar geleden) of 17 augustus 1795 hier in sterkere of juist minder sterke wijze aan bij?

Ter afsluiting

Gezien de Covid-19 maatregelen organiseert de Dialooggroep haar werkzaamheden tot het einde van het jaar digitaal.

Zeer spoedig wordt u door **[10.1.d]** en/of **[10.1.d]** benaderd om een ontmoeting met de Dialooggroep af te spreken.

Voor nu, in de verwachting dat we op een ander moment elkaar nog persoonlijk kunnen treffen, verblijf ik met vriendelijke groet, namens de Dialooggroep Slavernijverleden,

[10.1.d]

(**[10.1.d]** | Dialoogcommissie Slavernijverleden)

Dr. Disrael Gordon Daniel Orphelin

Betreft: uitnodiging aan wetenschappers en experts om de Dialooggroep Slavernijverleden te ondersteunen

Geachte Dr. Disrael Gordon Daniel Orphelin,

Met dit schrijven wil ik uw aandacht vragen voor een verzoek. Als voorzitter van de onafhankelijke Dialooggroep Slavernijverleden zou ik u willen vragen in te gaan op een uitnodiging van mijn kant om uw kennis en kunde voor de dialooggroep in te zetten. Op deze manier kunt u (indirect) bijdragen aan onze opdracht om 'het publieke gesprek over dit verleden in Nederland en de overzeese gebieden van het Koninkrijk' te verwezenlijken. Ik licht dit hieronder toe.

De minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties heeft een onafhankelijke adviescommissie, Dialooggroep Slavernijverleden ingesteld die een maatschappelijke dialoog over het slavernijverleden zal organiseren en faciliteren om daarin de doorwerking van het slavernijverleden in het heden te bespreken. De commissie stelt een rapport met haar bevindingen op en biedt dit rapport aan op uiterlijk op 1 mei 2021 aan de Minister.

Dialoog

De commissie zoekt 'de gehele' samenleving op door sectoren te benaderen (de wereld van de zorg, de wereld van de sport, de wereld van het onderwijs, de wereld van justitie en politie, de wereld van het bedrijfsleven, de wereld van het bestuur, de wereld van cultuur en de mediawereld). Door breed sectoren te nemen, bieden we aan elke Nederlander voor hem of haar herkenbare personen met herkenbare verhalen. Met behulp van 'sleutelfiguren' wil de commissie mensen benaderen voor een dialoog in een bepaalde sector, met enerzijds mensen die het slavernijverleden al belangrijk vinden en anderzijds mensen die het (nog) niet belangrijk vinden.

Maatschappelijke stakeholders

De commissie is zich bewust van het feit dat tal van organisaties bezig zijn op het thema slavernijverleden en maakt hen deelgenoot van de gekozen strategie en visie op de te voeren dialoog. Ze hecht eraan met hen contact te onderhouden en hen mee te nemen in de reflectie op de resultaten van de dialoogbijeenkomsten.

Wetenschappelijke kennis en expertise

Naast de stakeholders wil de dialooggroep een aantal wetenschappers betrekken voor gevraagd en ongevraagd advies. Dit alles heeft te maken met het feit dat, naast de formele opdracht, de Minister explicet een aantal samenhangende zaken bij de commissie heeft neergelegd met een vraag om advies. De Dialooggroep ziet het als haar hoofdtaak om een dialoog te organiseren in Nederland en het Caribisch deel en waar mogelijk in Suriname.

De Minister heeft zoals boven aangegeven een aantal 'aanpalende vraagstukken' explicet bij de Dialooggroep neergelegd. Omdat wij deze vraagstukken zeer relevant vinden, maar buiten de directe reikwijdte van onze opdracht vinden vallen, willen we voor deze vraagstukken beroep doen op een aantal wetenschappers. Zodoende mijn verzoek aan u.

Het gaat dan om de volgende vraagstukken:

- a. hoe om te gaan met de juridische kwalificatie 'misdaad tegen de menselijkheid';
- b. wat is in het algemeen te zeggen over de bijdrage van de rol van 'het aanbieden van excuses' en in de erkenning van het leed dat het slavernijverleden met zich meebracht of meebrengt;
- c. welke standpunten zijn er mogelijk als het gaat om de samenhang van en de inrichting van kenniscentra, een Nationaal Monument, een museum of Nationale gedenkdag?

De Dialooggroep zou u, Prof. Dr. Alex van Stipriaan en Dr. Rose Mary Allen willen vragen een reactie te formuleren op het vraagstuk rondom het levend houden van de herinnering.

Onafhankelijk en vormvrij

De Dialooggroep hoopt op een positief antwoord van uw zijde, evenals de andere gevraagde wetenschappers. Wij willen u met elkaar in verbinding stellen, voor zo ver dat nodig is. Daarnaast willen wij u ondersteuning aanbieden en eventuele vragen van uw kant beantwoorden. Onze secretaris is beschikbaar om eventuele zaken als formele opdrachtgeving te organiseren. Daarnaast zullen wij u meer context over de dialoog aanreiken.

Daarbij wil de Dialooggroep benadrukken dat wij van u geen kant en klaar antwoord verwachten, maar een nadere verkenning vanuit uw wetenschappelijke positie. Deze verkenning die u ons aanreikt ziet de Dialooggroep als vormvrij en onafhankelijk en betrekt de Dialooggroep in haar bevindingen en het eindrapport. Om die reden vragen wij u om deze verkenning toegankelijk te maken voor een breed publiek en dat wij deze verkenning vóór 15 maart 2021 mogen ontvangen.

Hieronder willen wij de context van de verkenning nader toelichten.

De kwestie betreft de instandhouding van het Nationaal Monument Slavernijverleden, oprichting van een Kenniscentrum Slavernijverleden en de vestiging van een Slavernijmuseum. Zijn dit voor de samenleving als geheel middelen om het slavernijverleden in het heden betekenisvol te borgen? En aan welke (aanvullende) randvoorwaarden moet voldaan worden om dit op een succesvolle wijze bij te laten dragen aan de dialoog in de samenleving? Zijn hier (internationale) succesvolle voorbeelden van? En dragen andere opties, zoals 1 juli als nationale feestdag, of een viering dan wel herdenking van 1 juli 1873 (in 2023 150 jaar geleden) of 17 augustus 1795 hier in sterkere of juist minder sterke wijze aan bij?

Ter afsluiting

Gezien de Covid-19 maatregelen organiseert de Dialooggroep haar werkzaamheden tot het einde van het jaar digitaal.

Zeer spoedig wordt u door **10.1.d** en/of **10.1.d** benaderd om een ontmoeting met de Dialooggroep af te spreken.

Voor nu, in de verwachting dat we op een ander moment elkaar nog persoonlijk kunnen treffen, verblijf ik met vriendelijke groet, namens de Dialooggroep Slavernijverleden,

10.1.d
(**10.1.d** Dialoogcommissie Slavernijverleden)

Francio Guadeloupe
10.1.d [redacted].nl

Betreft: uitnodiging aan wetenschappers en experts om de Dialooggroep Slavernijverleden te ondersteunen

Geachte Francio Guadeloupe,

Met dit schrijven wil ik uw aandacht vragen voor een verzoek. Als voorzitter van de onafhankelijke Dialooggroep Slavernijverleden zou ik u willen vragen in te gaan op een uitnodiging van mijn kant om uw kennis en kunde voor de dialooggroep in te zetten. Op deze manier kunt u (indirect) bijdragen aan onze opdracht om 'het publieke gesprek over dit verleden in Nederland en de overzeese gebieden van het Koninkrijk' te verwezenlijken. Ik licht dit hieronder toe.

De minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties heeft een onafhankelijke adviescommissie, Dialooggroep Slavernijverleden ingesteld die een maatschappelijke dialoog over het slavernijverleden zal organiseren en faciliteren om daarin de doorwerking van het slavernijverleden in het heden te bespreken. De commissie stelt een rapport met haar bevindingen op en biedt dit rapport aan op uiterlijk op 1 mei 2021 aan de Minister.

Dialoog

De commissie zoekt 'de gehele' samenleving op door sectoren te benaderen (de wereld van de zorg, de wereld van de sport, de wereld van het onderwijs, de wereld van justitie en politie, de wereld van het bedrijfsleven, de wereld van het bestuur, de wereld van cultuur en de mediawereld). Door breed sectoren te nemen, bieden we aan elke Nederlander voor hem of haar herkenbare personen met herkenbare verhalen. Met behulp van 'sleutelfiguren' wil de commissie mensen benaderen voor een dialoog in een bepaalde sector, met enerzijds mensen die het slavernijverleden al belangrijk vinden en anderzijds mensen die het (nog) niet belangrijk vinden.

Maatschappelijke stakeholders

De commissie is zich bewust van het feit dat tal van organisaties bezig zijn op het thema slavernijverleden en maakt hen deelgenoot van de gekozen strategie en visie op de te voeren dialoog. Ze hecht eraan met hen contact te onderhouden en hen mee te nemen in de reflectie op de resultaten van de dialoogbijeenkomsten.

Wetenschappelijke kennis en expertise

Naast de stakeholders wil de dialooggroep een aantal wetenschappers betrekken voor gevraagd en ongevraagd advies. Dit alles heeft te maken met het feit dat, naast de formele opdracht, de Minister explicet een aantal samenhangende zaken bij de commissie heeft neergelegd met een vraag om advies. De Dialooggroep ziet het als haar hoofdtaak om een dialoog te organiseren in Nederland en het Caribisch deel en waar mogelijk in Suriname.

De Minister heeft zoals boven aangegeven een aantal 'aanpalende vraagstukken' explicet bij de Dialooggroep neergelegd. Omdat wij deze vraagstukken zeer relevant vinden, maar buiten de directe reikwijdte van onze opdracht vinden vallen, willen we voor deze vraagstukken beroep doen op een aantal wetenschappers. Zodoende mijn verzoek aan u.

Het gaat dan om de volgende vraagstukken:

- a. hoe om te gaan met de juridische kwalificatie 'misdaad tegen de menselijkheid';
- b. wat is in het algemeen te zeggen over de bijdrage van de rol van 'het aanbieden van excuses' en in de erkenning van het leed dat het slavernijverleden met zich meebracht of meebrengt;
- c. welke standpunten zijn er mogelijk als het gaat om de samenhang van en de inrichting van kenniscentra, een Nationaal Monument, een museum of Nationale gedenkdag?

De Dialooggroep zou u, Prof. Dr. Ir. Gilbert Cijntje en Dr. Philomena Essend willen vragen een reactie te formuleren op het vraagstuk rondom het aanbieden van excuses.

Onafhankelijk en vormvrij

De Dialooggroep hoopt op een positief antwoord van uw zijde, evenals de andere gevraagde wetenschappers. Wij willen u met elkaar in verbinding stellen, voor zo ver dat nodig is. Daarnaast willen wij u ondersteuning aanbieden en eventuele vragen van uw kant beantwoorden. Onze secretaris is beschikbaar om eventuele zaken als formele opdrachtgeving te organiseren. Daarnaast zullen wij u meer context over de dialoog aanreiken.

Daarbij wil de Dialooggroep benadrukken dat wij van u geen kant en klaar antwoord verwachten, maar een nadere verkenning vanuit uw wetenschappelijke positie. Deze verkenning die u ons aanreikt ziet de Dialooggroep als vormvrij en onafhankelijk en betreft de Dialooggroep in haar bevindingen en het eindrapport. Om die reden vragen wij u om deze verkenning toegankelijk te maken voor een breed publiek en dat wij deze verkenning vóór 15 maart 2021 mogen ontvangen.

Hieronder willen wij de context van de verkenning nader toelichten.

De vraag van eventuele excuses vanuit de overheid is een complex vraagstuk. Dragen dergelijke excuses bij aan een stap vooruit in de dialoog? Hierbij hecht de Dialooggroep waarde aan eerdere reacties, namelijk of excuses gelijk staan aan het erkennen van het aangedane leed. Of moet de overheid, dan wel de Nederlandse samenleving, om dit leed te erkennen, andere stappen ondernemen? En zo ja, hoe kunnen die stappen er dan uit zien? Daarmee samenhangend is de vraag of uit het mogelijk aanbieden van excuses een erkennings en rehabilitering van allen volgt die in opstand zijn gekomen tegen dit onmenselijke regime. Tula is daar een voorbeeld van.

Ter afsluiting

Gezien de Covid-19 maatregelen organiseert de Dialooggroep haar werkzaamheden tot het einde van het jaar digitaal.

Zeer spoedig wordt u door **10.1.d** en/of **10.1.d** benaderd om een ontmoeting met de Dialooggroep af te spreken.

Voor nu, in de verwachting dat we op een ander moment elkaar nog persoonlijk kunnen treffen, verblijf ik met vriendelijke groet, namens de Dialooggroep Slavernijverleden,

10.1.d

(**10.1.d** Dialoogcommissie Slavernijverleden)

Prof. Dr. Ir. Gilbert Cijntje

Betreft: uitnodiging aan wetenschappers en experts om de Dialooggroep Slavernijverleden te ondersteunen

Geachte Prof. Dr. Ir. Gilbert Cijntje,

Met dit schrijven wil ik uw aandacht vragen voor een verzoek. Als voorzitter van de onafhankelijke Dialooggroep Slavernijverleden zou ik u willen vragen in te gaan op een uitnodiging van mijn kant om uw kennis en kunde voor de dialooggroep in te zetten. Op deze manier kunt u (indirect) bijdragen aan onze opdracht om 'het publieke gesprek over dit verleden in Nederland en de overzeese gebieden van het Koninkrijk' te verwezenlijken. Ik licht dit hieronder toe.

De minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties heeft een onafhankelijke adviescommissie, Dialooggroep Slavernijverleden ingesteld die een maatschappelijke dialoog over het slavernijverleden zal organiseren en faciliteren om daarin de doorwerking van het slavernijverleden in het heden te bespreken. De commissie stelt een rapport met haar bevindingen op en biedt dit rapport aan op uiterlijk op 1 mei 2021 aan de Minister.

Dialoog

De commissie zoekt 'de gehele' samenleving op door sectoren te benaderen (de wereld van de zorg, de wereld van de sport, de wereld van het onderwijs, de wereld van justitie en politie, de wereld van het bedrijfsleven, de wereld van het bestuur, de wereld van cultuur en de mediawereld). Door breed sectoren te nemen, bieden we aan elke Nederlander voor hem of haar herkenbare personen met herkenbare verhalen. Met behulp van 'sleutelfiguren' wil de commissie mensen benaderen voor een dialoog in een bepaalde sector, met enerzijds mensen die het slavernijverleden al belangrijk vinden en anderzijds mensen die het (nog) niet belangrijk vinden.

Maatschappelijke stakeholders

De commissie is zich bewust van het feit dat tal van organisaties bezig zijn op het thema slavernijverleden en maakt hen deelgenoot van de gekozen strategie en visie op de te voeren dialoog. Ze hecht eraan met hen contact te onderhouden en hen mee te nemen in de reflectie op de resultaten van de dialoogbijeenkomsten.

Wetenschappelijke kennis en expertise

Naast de stakeholders wil de dialooggroep een aantal wetenschappers betrekken voor gevraagd en ongevraagd advies. Dit alles heeft te maken met het feit dat, naast de formele opdracht, de Minister explicet een aantal samenhangende zaken bij de commissie heeft neergelegd met een vraag om advies. De Dialooggroep ziet het als haar hoofdtaak om een dialoog te organiseren in Nederland en het Caribisch deel en waar mogelijk in Suriname.

De Minister heeft zoals boven aangegeven een aantal 'aanpalende vraagstukken' explicet bij de Dialooggroep neergelegd. Omdat wij deze vraagstukken zeer relevant vinden, maar buiten de directe reikwijdte van onze opdracht vinden vallen, willen we voor deze vraagstukken beroep doen op een aantal wetenschappers. Zodoende mijn verzoek aan u.

Het gaat dan om de volgende vraagstukken:

- a. hoe om te gaan met de juridische kwalificatie 'misdaad tegen de menselijkheid';
- b. wat is in het algemeen te zeggen over de bijdrage van de rol van 'het aanbieden van excuses' en in de erkenning van het leed dat het slavernijverleden met zich meebracht of meebrengt;
- c. welke standpunten zijn er mogelijk als het gaat om de samenhang van en de inrichting van kenniscentra, een Nationaal Monument, een museum of Nationale gedenkdag?

De Dialooggroep zou u, Dr. Philomena Essed en Francio Guadeloupe willen vragen een reactie te formuleren op het vraagstuk rondom het aanbieden van excuses.

Onafhankelijk en vormvrij

De Dialooggroep hoopt op een positief antwoord van uw zijde, evenals de andere gevraagde wetenschappers. Wij willen u met elkaar in verbinding stellen, voor zo ver dat nodig is. Daarnaast willen wij u ondersteuning aanbieden en eventuele vragen van uw kant beantwoorden. Onze secretaris is beschikbaar om eventuele zaken als formele opdrachtgeving te organiseren. Daarnaast zullen wij u meer context over de dialoog aanreiken.

Daarbij wil de Dialooggroep benadrukken dat wij van u geen kant en klaar antwoord verwachten, maar een nadere verkenning vanuit uw wetenschappelijke positie. Deze verkenning die u ons aanreikt ziet de Dialooggroep als vormvrij en onafhankelijk en betreft de Dialooggroep in haar bevindingen en het eindrapport. Om die reden vragen wij u om deze verkenning toegankelijk te maken voor een breed publiek en dat wij deze verkenning vóór 15 maart 2021 mogen ontvangen.

Hieronder willen wij de context van de verkenning nader toelichten.

De vraag van eventuele excuses vanuit de overheid is een complex vraagstuk. Dragen dergelijke excuses bij aan een stap vooruit in de dialoog? Hierbij hecht de Dialooggroep waarde aan eerdere reacties, namelijk of excuses gelijk staan aan het erkennen van het aangedane leed. Of moet de overheid, dan wel de Nederlandse samenleving, om dit leed te erkennen, andere stappen ondernemen? En zo ja, hoe kunnen die stappen er dan uit zien? Daarmee samenhangend is de vraag of uit het mogelijk aanbieden van excuses een erkenning en rehabilitering van allen volgt die in opstand zijn gekomen tegen dit onmenselijke regime. Tula is daar een voorbeeld van.

Ter afsluiting

Gezien de Covid-19 maatregelen organiseert de Dialooggroep haar werkzaamheden tot het einde van het jaar digitaal.

Zeer spoedig wordt u door 10.1.d en/of 10.1.d benaderd om een ontmoeting met de Dialooggroep af te spreken.

Voor nu, in de verwachting dat we op een ander moment elkaar nog persoonlijk kunnen treffen, verblijf ik met vriendelijke groet, namens de Dialooggroep Slavernijverleden,

10.1.d
(10.1.d Dialoogcommissie Slavernijverleden)

Dr. Philomena Essed
 10.1.d [redacted].edu

Betreft: uitnodiging aan wetenschappers en experts om de Dialooggroep Slavernijverleden te ondersteunen

Geachte Dr. Philomena Essed,

Met dit schrijven wil ik uw aandacht vragen voor een verzoek. Als voorzitter van de onafhankelijke Dialooggroep Slavernijverleden zou ik u willen vragen in te gaan op een uitnodiging van mijn kant om uw kennis en kunde voor de dialooggroep in te zetten. Op deze manier kunt u (indirect) bijdragen aan onze opdracht om 'het publieke gesprek over dit verleden in Nederland en de overzeese gebieden van het Koninkrijk' te verwezenlijken. Ik licht dit hieronder toe.

De minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties heeft een onafhankelijke adviescommissie, Dialooggroep Slavernijverleden ingesteld die een maatschappelijke dialoog over het slavernijverleden zal organiseren en faciliteren om daarin de doorwerking van het slavernijverleden in het heden te bespreken. De commissie stelt een rapport met haar bevindingen op en biedt dit rapport aan op uiterlijk op 1 mei 2021 aan de Minister.

Dialoog

De commissie zoekt 'de gehele' samenleving op door sectoren te benaderen (de wereld van de zorg, de wereld van de sport, de wereld van het onderwijs, de wereld van justitie en politie, de wereld van het bedrijfsleven, de wereld van het bestuur, de wereld van cultuur en de mediawereld). Door breed sectoren te nemen, bieden we aan elke Nederlander voor hem of haar herkenbare personen met herkenbare verhalen. Met behulp van 'sleutelfiguren' wil de commissie mensen benaderen voor een dialoog in een bepaalde sector, met enerzijds mensen die het slavernijverleden al belangrijk vinden en anderzijds mensen die het (nog) niet belangrijk vinden.

Maatschappelijke stakeholders

De commissie is zich bewust van het feit dat tal van organisaties bezig zijn op het thema slavernijverleden en maakt hen deelgenoot van de gekozen strategie en visie op de te voeren dialoog. Ze hecht eraan met hen contact te onderhouden en hen mee te nemen in de reflectie op de resultaten van de dialoogbijeenkomsten.

Wetenschappelijke kennis en expertise

Naast de stakeholders wil de dialooggroep een aantal wetenschappers betrekken voor gevraagd en ongevraagd advies. Dit alles heeft te maken met het feit dat, naast de formele opdracht, de Minister explicet een aantal samenhangende zaken bij de commissie heeft neergelegd met een vraag om advies. De Dialooggroep ziet het als haar hoofdtaak om een dialoog te organiseren in Nederland en het Caribisch deel en waar mogelijk in Suriname.

De Minister heeft zoals boven aangegeven een aantal 'aanpalende vraagstukken' explicet bij de Dialooggroep neergelegd. Omdat wij deze vraagstukken zeer relevant vinden, maar buiten de directe reikwijdte van onze opdracht vinden vallen, willen we voor deze vraagstukken beroep doen op een aantal wetenschappers. Zodoende mijn verzoek aan u.

Het gaat dan om de volgende vraagstukken:

- a. hoe om te gaan met de juridische kwalificatie 'misdadig tegen de menselijkheid';
- b. wat is in het algemeen te zeggen over de bijdrage van de rol van 'het aanbieden van excuses' en in de erkenning van het leed dat het slavernijverleden met zich meebracht of meebrengt;
- c. welke standpunten zijn er mogelijk als het gaat om de samenhang van en de inrichting van kenniscentra, een Nationaal Monument, een museum of Nationale gedenkdag?

De Dialooggroep zou u, Prof. Dr. Ir. Gilbert Cijntje en Francio Guadeloupe willen vragen een reactie te formuleren op het vraagstuk rondom het aanbieden van excuses.

Onafhankelijk en vormvrij

De Dialooggroep hoopt op een positief antwoord van uw zijde, evenals de andere gevraagde wetenschappers. Wij willen u met elkaar in verbinding stellen, voor zo ver dat nodig is. Daarnaast willen wij u ondersteuning aanbieden en eventuele vragen van uw kant beantwoorden. Onze

secretaris is beschikbaar om eventuele zaken als formele opdrachtgeving te organiseren. Daarnaast zullen wij u meer context over de dialoog aanreiken.

Daarbij wil de Dialooggroep benadrukken dat wij van u geen kant en klaar antwoord verwachten, maar een nadere verkenning vanuit uw wetenschappelijke positie. Deze verkenning die u ons aanreikt ziet de Dialooggroep als vormvrij en onafhankelijk en betreft de Dialooggroep in haar bevindingen en het eindrapport. Om die reden vragen wij u om deze verkenning toegankelijk te maken voor een breed publiek en dat wij deze verkenning vóór 15 maart 2021 mogen ontvangen.

Hieronder willen wij de context van de verkenning nader toelichten.

De vraag van eventuele excuses vanuit de overheid is een complex vraagstuk. Dragen dergelijke excuses bij aan een stap vooruit in de dialoog? Hierbij hecht de Dialooggroep waarde aan eerdere reacties, namelijk of excuses gelijk staan aan het erkennen van het aangedane leed. Of moet de overheid, dan wel de Nederlandse samenleving, om dit leed te erkennen, andere stappen ondernemen? En zo ja, hoe kunnen die stappen er dan uit zien? Daarmee samenhangend is de vraag of uit het mogelijk aanbieden van excuses een erkennings en rehabilitering van allen volgt die in opstand zijn gekomen tegen dit onmenselijke regime. Tula is daar een voorbeeld van.

Ter afsluiting

Gezien de Covid-19 maatregelen organiseert de Dialooggroep haar werkzaamheden tot het einde van het jaar digitaal.

Zeer spoedig wordt u door en/of benaderd om een ontmoeting met de Dialooggroep af te spreken.

Voor nu, in de verwachting dat we op een ander moment elkaar nog persoonlijk kunnen treffen, verblijf ik met vriendelijke groet, namens de Dialooggroep Slavernijverleden,

(Dialoogcommissie Slavernijverleden)

Dr. Rose Mary Allen
10.1.d .cw

Betreft: uitnodiging aan wetenschappers en experts om de Dialooggroep Slavernijverleden te ondersteunen

Geachte Dr. Rose Mary Allen,

Met dit schrijven wil ik uw aandacht vragen voor een verzoek. Als voorzitter van de onafhankelijke Dialooggroep Slavernijverleden zou ik u willen vragen in te gaan op een uitnodiging van mijn kant om uw kennis en kunde voor de dialooggroep in te zetten. Op deze manier kunt u (indirect) bijdragen aan onze opdracht om 'het publieke gesprek over dit verleden in Nederland en de overzeese gebieden van het Koninkrijk' te verwezenlijken. Ik licht dit hieronder toe.

De minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties heeft een onafhankelijke adviescommissie, Dialooggroep Slavernijverleden ingesteld die een maatschappelijke dialoog over het slavernijverleden zal organiseren en faciliteren om daarin de doorwerking van het slavernijverleden in het heden te bespreken. De commissie stelt een rapport met haar bevindingen op en biedt dit rapport aan op uiterlijk op 1 mei 2021 aan de Minister.

Dialoog

De commissie zoekt 'de gehele' samenleving op door sectoren te benaderen (de wereld van de zorg, de wereld van de sport, de wereld van het onderwijs, de wereld van justitie en politie, de wereld van het bedrijfsleven, de wereld van het bestuur, de wereld van cultuur en de mediawereld). Door breed sectoren te nemen, bieden we aan elke Nederlander voor hem of haar herkenbare personen met herkenbare verhalen. Met behulp van 'sleutelfiguren' wil de commissie mensen benaderen voor een dialoog in een bepaalde sector, met enerzijds mensen die het slavernijverleden al belangrijk vinden en anderzijds mensen die het (nog) niet belangrijk vinden.

Maatschappelijke stakeholders

De commissie is zich bewust van het feit dat tal van organisaties bezig zijn op het thema slavernijverleden en maakt hen deelgenoot van de gekozen strategie en visie op de te voeren dialoog. Ze hecht eraan met hen contact te onderhouden en hen mee te nemen in de reflectie op de resultaten van de dialoogbijeenkomsten.

Wetenschappelijke kennis en expertise

Naast de stakeholders wil de dialooggroep een aantal wetenschappers betrekken voor gevraagd en ongevraagd advies. Dit alles heeft te maken met het feit dat, naast de formele opdracht, de Minister explicet een aantal samenhangende zaken bij de commissie heeft neergelegd met een vraag om advies. De Dialooggroep ziet het als haar hoofdtaak om een dialoog te organiseren in Nederland en het Caribisch deel en waar mogelijk in Suriname.

De Minister heeft zoals boven aangegeven een aantal 'aanpalende vraagstukken' explicet bij de Dialooggroep neergelegd. Omdat wij deze vraagstukken zeer relevant vinden, maar buiten de directe reikwijdte van onze opdracht vinden vallen, willen we voor deze vraagstukken beroep doen op een aantal wetenschappers. Zodoende mijn verzoek aan u.

Het gaat dan om de volgende vraagstukken:

- a. hoe om te gaan met de juridische kwalificatie 'misdaad tegen de menselijkheid';
- b. wat is in het algemeen te zeggen over de bijdrage van de rol van 'het aanbieden van excuses' en in de erkenning van het leed dat het slavernijverleden met zich meebracht of meebrengt;
- c. welke standpunten zijn er mogelijk als het gaat om de samenhang van en de inrichting van kenniscentra, een Nationaal Monument, een museum of Nationale gedenkdag?

De Dialooggroep zou u, Dr. Disrael Gordon Daniel Orphelin en Prof. Dr. Alex van Stipriaan willen vragen een reactie te formuleren op het vraagstuk rondom het levend houden van de herinnering.

Onafhankelijk en vormvrij

De Dialooggroep hoopt op een positief antwoord van uw zijde, evenals de andere gevraagde wetenschappers. Wij willen u met elkaar in verbinding stellen, voor zo ver dat nodig is. Daarnaast willen wij u ondersteuning aanbieden en eventuele vragen van uw kant beantwoorden. Onze secretaris is beschikbaar om eventuele zaken als formele opdrachtgeving te organiseren. Daarnaast zullen wij u meer context over de dialoog aanreiken.

Daarbij wil de Dialooggroep benadrukken dat wij van u geen kant en klaar antwoord verwachten, maar een nadere verkenning vanuit uw wetenschappelijke positie. Deze verkenning die u ons aanreikt ziet de Dialooggroep als vormvrij en onafhankelijk en betreft de Dialooggroep in haar bevindingen en het eindrapport. Om die reden vragen wij u om deze verkenning toegankelijk te maken voor een breed publiek en dat wij deze verkenning vóór 15 maart 2021 mogen ontvangen.

Hieronder willen wij de context van de verkenning nader toelichten.

De kwestie betreft de instandhouding van het Nationaal Monument Slavernijverleden, oprichting van een Kenniscentrum Slavernijverleden en de vestiging van een Slavernijmuseum. Zijn dit voor de samenleving als geheel middelen om het slavernijverleden in het heden betekenisvol te borgen? En aan welke (aanvullende) randvoorwaarden moet voldaan worden om dit op een succesvolle wijze bij te laten dragen aan de dialoog in de samenleving? Zijn hier (internationale) succesvolle voorbeelden van? En dragen andere opties, zoals 1 juli als nationale feestdag, of een viering dan wel herdenking van 1 juli 1873 (in 2023 150 jaar geleden) of 17 augustus 1795 hier in sterkere of juist minder sterke wijze aan bij?

Ter afsluiting

Gezien de Covid-19 maatregelen organiseert de Dialooggroep haar werkzaamheden tot het einde van het jaar digitaal.

Zeer spoedig wordt u door **[10.1.d]** en/of **[10.1.d]** benaderd om een ontmoeting met de Dialooggroep af te spreken.

Voor nu, in de verwachting dat we op een ander moment elkaar nog persoonlijk kunnen treffen, verblijf ik met vriendelijke groet, namens de Dialooggroep Slavernijverleden,

[10.1.d]

(**[10.1.d]** Dialoogcommissie Slavernijverleden)

Dr. Glenn Thodé
10.1.d @gmail.com

Betreft: uitnodiging aan wetenschappers en experts om de Dialooggroep Slavernijverleden te ondersteunen

Geachte Dr. Glenn Thodé,

Met dit schrijven wil ik uw aandacht vragen voor een verzoek. Als voorzitter van de onafhankelijke Dialooggroep Slavernijverleden zou ik u willen vragen in te gaan op een uitnodiging van mijn kant om uw kennis en kunde voor de dialooggroep in te zetten. Op deze manier kunt u (indirect) bijdragen aan onze opdracht om 'het publieke gesprek over dit verleden in Nederland en de overzeese gebieden van het Koninkrijk' te verwezenlijken. Ik licht dit hieronder toe.

De minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties heeft een onafhankelijke adviescommissie, Dialooggroep Slavernijverleden ingesteld die een maatschappelijke dialoog over het slavernijverleden zal organiseren en faciliteren om daarin de doorwerking van het slavernijverleden in het heden te bespreken. De commissie stelt een rapport met haar bevindingen op en biedt dit rapport aan op uiterlijk op 1 mei 2021 aan de Minister.

Dialoog

De commissie zoekt 'de gehele' samenleving op door sectoren te benaderen (de wereld van de zorg, de wereld van de sport, de wereld van het onderwijs, de wereld van justitie en politie, de wereld van het bedrijfsleven, de wereld van het bestuur, de wereld van cultuur en de mediawereld). Door breed sectoren te nemen, bieden we aan elke Nederlander voor hem of haar herkenbare personen met herkenbare verhalen. Met behulp van 'sleutelfiguren' wil de commissie mensen benaderen voor een dialoog in een bepaalde sector, met enerzijds mensen die het slavernijverleden al belangrijk vinden en anderzijds mensen die het (nog) niet belangrijk vinden.

Maatschappelijke stakeholders

De commissie is zich bewust van het feit dat tal van organisaties bezig zijn op het thema slavernijverleden en maakt hen deelgenoot van de gekozen strategie en visie op de te voeren dialoog. Ze hecht eraan met hen contact te onderhouden en hen mee te nemen in de reflectie op de resultaten van de dialoogbijeenkomsten.

Wetenschappelijke kennis en expertise

Naast de stakeholders wil de dialooggroep een aantal wetenschappers betrekken voor gevraagd en ongevraagd advies. Dit alles heeft te maken met het feit dat, naast de formele opdracht, de Minister explicet een aantal samenhangende zaken bij de commissie heeft neergelegd met een vraag om advies. De Dialooggroep ziet het als haar hoofdtaak om een dialoog te organiseren in Nederland en het Caribisch deel en waar mogelijk in Suriname.

De Minister heeft zoals boven aangegeven een aantal 'aanpalende vraagstukken' explicet bij de Dialooggroep neergelegd. Omdat wij deze vraagstukken zeer relevant vinden, maar buiten de directe reikwijdte van onze opdracht vinden vallen, willen we voor deze vraagstukken beroep doen op een aantal wetenschappers. Zodoende mijn verzoek aan u.

Het gaat dan om de volgende vraagstukken:

- a. hoe om te gaan met de juridische kwalificatie 'misdaad tegen de menselijkheid';
- b. wat is in het algemeen te zeggen over de bijdrage van de rol van 'het aanbieden van excuses' en in de erkenning van het leed dat het slavernijverleden met zich meebracht of meebrengt;
- c. welke standpunten zijn er mogelijk als het gaat om de samenhang van en de inrichting van kenniscentra, een Nationaal Monument, een museum of Nationale gedenkdag?

De Dialooggroep zou u, Dr. Arjen van Rijn, 10.1.d en Mr. Dr. Bastiaan Rijpkema, willen vragen een reactie te formuleren op het vraagstuk rondom slavernij als misdaad tegen de menselijkheid.

Onafhankelijk en vormvrij

De Dialooggroep hoopt op een positief antwoord van uw zijde, evenals de andere gevraagde wetenschappers. Wij willen u met elkaar in verbinding stellen, voor zo ver dat nodig is. Daarnaast willen wij u ondersteuning aanbieden en eventuele vragen van uw kant beantwoorden. Onze

secretaris is beschikbaar om eventuele zaken als formele opdrachtgeving te organiseren. Daarnaast zullen wij u meer context over de dialoog aanreiken.

Daarbij wil de Dialooggroep benadrukken dat wij van u geen kant en klaar antwoord verwachten, maar een nadere verkenning vanuit uw wetenschappelijke positie. Deze verkenning die u ons aanreikt ziet de Dialooggroep als vormvrij en onafhankelijk en betreft de Dialooggroep in haar bevindingen en het eindrapport. Om die reden vragen wij u om deze verkenning toegankelijk te maken voor een breed publiek en dat wij deze verkenning vóór 15 maart 2021 mogen ontvangen.

Hieronder willen wij de context van de verkenning nader toelichten.

De gevolgen van het wettelijk vastleggen dat de slavernij en de slavenhandel in het verleden 'misdaden tegen de menselijkheid' waren. De Dialooggroep wil een aantal wetenschappers vragen wat de juridische consequenties zijn. Ook wil de Dialooggroep de effecten van een dergelijke wet inzichtelijk hebben. Hiervoor wordt vooral naar Frankrijk in vergelijkend perspectief gekeken waar een dergelijke wet al bestaat. Zijn effecten waarneembaar en is de situatie in Frankrijk met de Nederlandse situatie te vergelijken? En leidt een dergelijke wet tot een mogelijk beroep op herstelbetalingen?

Ter afsluiting

Gezien de Covid-19 maatregelen organiseert de Dialooggroep haar werkzaamheden tot het einde van het jaar digitaal.

Zeer spoedig wordt u door [10.1.d] en/of [10.1.d] benaderd om een ontmoeting met de Dialooggroep af te spreken.

Voor nu, in de verwachting dat we op een ander moment elkaar nog persoonlijk kunnen treffen, verblijf ik met vriendelijke groet, namens de Dialooggroep Slavernijverleden,

[10.1.d]
(10.1.d) Dialoogcommissie Slavernijverleden)

ASSER INSTITUTE

Centre for International & European Law

Adviescollege dialooggroep slavemijverleden
Ter attentie van **10.1.d**
Postbus 20011
2500 EA Den Haag

Betreft: offerte t.b.v. opdracht voor studie Motie Nicolaï

T.M.C. Asser Instituut
R.J. Schimmelpenninklaan 20-22
2517 JN 's-Gravenhage

Correspondentie adres
Postbus 30461
2500 GL 's-Gravenhage
Tel 070 34 203 00
Fax 070 34 203 59
info@asser.nl
www.asser.nl

ING Bank
IBAN NL38INGB0000792990
BIC INGBNL2A
KvK 's-Gravenhage 5 41158427
BTW NL802893636801

Den Haag, 9 april 2021

Geachte **10.1.d**,

Zoals afgesproken, treft u bijgaand de offerte van het T.M.C. Asser Instituut inzake de opdracht tot het aanleveren van een studie dat een kader geeft waarbinnen de onderdelen van de Motie Nicolaï zijn af te wegen.

Het offertebedrag voor het uitvoeren van deze opdracht is € **10.1.c.** (exclusief BTW).

Mocht u naar aanleiding van deze offerte nog vragen hebben, dan kunt u contact opnemen met het projectenbureau van het Asser Instituut **10.1.d@asser.nl**.

Graag zien wij uw reactie tegemoet,

Vriendelijke groet,

10.1.d

10.1.d
10.1.d
T.M.C. Asser Instituut

Proposal T.M.C. Asser Instituut

Adopting a Memory Law on the Dutch Slavery Past?

In March 2021, the T.M.C. Asser Instituut was approached by the Advisory Board Dialogue Group on the Slavery Past (*Adviescollege Dialooggroep Slavernijverleden*) and by the Dutch Ministry of the Interior and Kingdom Relations to deliberate whether the Netherlands should introduce a law recognising enslavement as a crime against humanity. As proposed by (*Eerste Kamer*) senator Peter Nicolaï, such a memory law on the Dutch slavery past could benefit from considering the French Taubira law (2001) as a comparative model for the Netherlands. Moreover, there was also a request to investigate whether this same memory law should guarantee the establishment of a national monument, knowledge centre, and museum. The Asser Institute was requested to submit a proposal to conduct research resulting in a study that provides a framework to examine various parts of the *Motie Nicolaï* in an international and European legal context.

The Asser Institute is uniquely situated to conduct this research. As an internationally renowned centre of expertise in the fields of public international law, private international law, and European law, the Institute undertakes independent policy-oriented research at the cutting edge of academia and practice. The Institute has a long-standing record of carrying out similar national and international research projects, conducted for stakeholders such as the Municipality of The Hague, the Dutch Ministry of Foreign Affairs, the UN bodies, the European Commission and the US State Department.

The Institute possesses the relevant expertise required for this research, as demonstrated by its involvement in the MELA ('Memory Laws in European and Comparative Perspective') Project in 2016-2019. MELA was a research consortium of four leading institutions from different EU states that analysed memory laws through a European and comparative perspective and subsequently formulated a code of best practices for the drafting and implementation of memory laws internationally. The Principal Investigator of the Dutch MELA team, Dr. Uladzislau Belavusau, is a Senior Researcher in European Law at the Asser Institute. He has published extensively in the field of memory laws and policies including his leading co-edited volume on the subject *Law and Memory: Towards Legal Governance of History* (Cambridge University Press, 2017).

To allow the Advisory Board Dialogue Group on the Slavery Past to answer the questions posed by the *Motie Nicolaï*, the Asser Institute will draft a 10,000-word study investigating the issue, developing an analytical framework comprising of rule of law standards and human rights criteria. The study will cover two country studies – France and Poland – and will examine international and European law for the purposes of this comparative research. The study will also briefly look into the available relevant law in the Netherlands.

The French country study is particularly important as the aforementioned Taubira law (*Loi n° 2001-434 du 21 mai 2001 tendant à la reconnaissance de la traite et de l'esclavage en tant que crime contre l'humanité*) has been often referenced as a model of state engagement with the injustices of slavery. Adopted in 2001, the law recognizes the transatlantic slave trade and slavery as constituting a crime against humanity and ensures that educational curricula and research programs give this topic substantial focus. However, the Taubira law, as part of a broader set of '*lois mémorielles*', has been criticised by historians for producing a single historical narrative and has instigated an increasing number of proposals aiming to control the legal governance of history in France. This case study therefore offers a scrutiny of the oldest similar legislation in force, that will reveal insights into pros and cons of adopting a similar legislation in the Dutch context.

The second country study, Poland, is a particularly significant example as the state has been the absolute champion in the number of various memory laws enacted therein. Under the guise of protecting historical truth, Poland has developed an impressive number of laws and policies covering both Polish communist and Nazi past, as well as the memory of the inter-war period of the 20th century. The Polish governance of memory has also involved the establishment of a national institute of remembrance. This prolific but contentious example of memory governance offers many lessons that should be seriously considered before delivering a legislation in the field of memory regulation in the Netherlands.

Before providing concrete policy advice, the study will also scrutinize European and international law emerging from the law of the United Nations, the law of the Council of Europe (in particular, summarizing the most important decisions in this field by the European Court of Human Rights, including legislation on genocide denial), the recent recommendations of the High Office for Minorities of the Organization for Security and Co-operation in Europe and relevant aspects of EU law (such as the Council Decision 2008 on xenophobic speech, technically criminalizing genocide denial through the EU, and the EU Race Equality Directive 2000) that provide a framework in adherence with European law. This part of the research will also concern the nature of enslavement and how it is framed and defined in international law.

Based on the international and European legal frameworks, as well as the country examinations, this study will provide concrete recommendations which the Advisory Board can take into account in its decision-making process 1) whether or not a memory law should be introduced in the Netherlands and 2) if so, how such a law should look like.

This research will be conducted by [REDACTED] in the period of April-May 2021. Consultations will take place with [REDACTED] [REDACTED] [REDACTED] will provide administrative support.

The final study will be completed by 31st May 2021 and we will also provide a draft by the 17th May 2021.

Budget

Staff	daily rate (€)	days	expenses (€)
[REDACTED]	[REDACTED]	20,00	[REDACTED]
[REDACTED]	[REDACTED]	2,00	[REDACTED]
[REDACTED]	[REDACTED]	1,00	[REDACTED]
[REDACTED]	[REDACTED]	0,50	[REDACTED]
Total (excl. VAT)			[REDACTED]
VAT (21%)			[REDACTED]
Total (incl. VAT)			[REDACTED]

Factuur opdrachtformulering Slavernij als misdaden tegen de menselijkheid

De Dialooggroep heeft Dr. Glenn Thodé, Dr. Arjen van Rijn en Dr. B. Rijpkema verzocht het vraagstuk rondom slavernij als misdaad tegen de menselijkheid uit te werken.

De context is als volgt: De gevolgen van het wettelijk vastleggen dat de slavernij en de slavenhandel in het verleden 'misdaden tegen de menselijkheid' waren. De Dialooggroep wil vragen wat de juridische consequenties zijn. Ook wil de Dialooggroep de effecten van een dergelijke wet inzichtelijk hebben. Hiervoor wordt vooral naar Frankrijk in vergelijkend perspectief gekeken waar een dergelijke wet al bestaat. Zijn effecten waarneembaar en is de situatie in Frankrijk met de Nederlandse situatie te vergelijken? En leidt een dergelijke wet tot een mogelijk beroep op herstelbetalingen?

Onafhankelijk en vormvrij

Met deze opdracht verwacht de Dialooggroep geen kant en klaar antwoord, maar een nadere verkenning vanuit uw wetenschappelijke positie. Deze verkenning die u aan de Dialooggroep aanreikt ziet de Dialooggroep als vormvrij en onafhankelijk en betreft de Dialooggroep in haar bevindingen en het eindrapport. Om die reden vragen wij u om deze verkenning toegankelijk te maken voor een breed publiek.

Termijn

U levert gezamenlijk deze verkenning vóór 15 maart 2021 aan bij de Dialooggroep.

Factuur

De vergoeding voor deze werkzaamheden bedraagt **10.1.c** (exclusief 21% btw). Verzoek dit bedrag over te maken naar:

Naam: Bastiaan Rijpkema

Organisatie: **10.1.d**

Adres (zakelijk): **10.1.d**

Rekeningnummer (zakelijk) **10.1.d**

Gaarde **10.1.d**

Email: **10.1.d**

Indien ZZP, KvK nummer:

Opdrachtformulering levend houden herinnering

De Dialooggroep heeft Dr. Rose-Mary Allen, Drs. Disrael Gordon Daniel Orphelin en Prof. Dr. Alex van Stipriaan gevraagd een reactie te formuleren op het vraagstuk rondom het levend houden van de herinnering.

De context is als volgt: De kwestie betreft de instandhouding van het Nationaal Monument Slavernijverleden, oprichting van een Kenniscentrum Slavernijverleden en de vestiging van een Slavernijmuseum. Zijn dit voor de samenleving als geheel middelen om het slavernijverleden in het heden betekenisvol te borgen? En aan welke (aanvullende) randvoorwaarden moet voldaan worden om dit op een succesvolle wijze bij te laten dragen aan de dialoog in de samenleving? Zijn hier (internationale) succesvolle voorbeelden van? En dragen andere opties, zoals 1 juli als nationale feestdag, of een viering dan wel herdenking van 1 juli 1873 (in 2023 150 jaar geleden) of 17 augustus 1795 hier in sterkere of juist minder sterke wijze aan bij?

Onafhankelijk en vormvrij

Met deze opdracht verwacht de Dialooggroep geen kant en klaar antwoord, maar een nadere verkenning vanuit uw wetenschappelijke positie. Deze verkenning die u aan de Dialooggroep aanreikt ziet de Dialooggroep als vormvrij en onafhankelijk en betreft de Dialooggroep in haar bevindingen en het eindrapport. Om die reden vragen wij u om deze verkenning toegankelijk te maken voor een breed publiek.

Termijn

U levert gezamenlijk deze verkenning vóór 15 maart 2021 aan bij de Dialooggroep.

Factuur

De vergoeding voor deze werkzaamheden bedraagt € **10.1.c** (exclusief 21% btw). Verzoek dit bedrag over te maken naar:

Naam: Disraël Orphelin

Organisatie: **10.1.d**

Adres (zakelijk): **10.1.d**

Rekeningnummer (zakelijk): **10.1.d**

Email: **10.1.d**

Indien ZZP, KvK nummer:

Opdrachtformulering levend houden herinnering

De Dialooggroep heeft dr. Rose-Mary Allen, Dr. Disrael Gordon Daniel Orphelin en Prof. Dr. Alex van Stipriaan gevraagd een reactie te formuleren op het vraagstuk rondom het levend houden van de herinnering.

De context is als volgt:

De kwestie betreft de instandhouding van het Nationaal Monument Slavernijverleden, oprichting van een Kenniscentrum Slavernijverleden en de vestiging van een Slavernijmuseum.

Zijn dit voor de samenleving als geheel middelen om het slavernijverleden in het heden betekenisvol te borgen? En aan welke (aanvullende) randvoorwaarden moet voldaan worden om dit op een succesvolle wijze bij te laten dragen aan de dialoog in de samenleving? Zijn hier (internationale) succesvolle voorbeelden van? En dragen andere opties, zoals 1 juli als nationale feestdag, of een viering dan wel herdenking van 1 juli 1873 (in 2023 150 jaar geleden) of 17 augustus 1795 hier in sterkere of juist minder sterke wijze aan bij?

Onafhankelijk en vormvrij

Met deze opdracht verwacht de Dialooggroep geen kant en klaar antwoord, maar een nadere verkenning vanuit uw wetenschappelijke positie. Deze verkenning die u aan de Dialooggroep aanreikt ziet de Dialooggroep als vormvrij en onafhankelijk en betreft de Dialooggroep in haar bevindingen en het eindrapport. Om die reden vragen wij u om deze verkenning toegankelijk te maken voor een breed publiek.

Termijn

U levert gezamenlijk deze verkenning vóór 15 maart 2021 aan bij de Dialooggroep.

Factuur

De vergoeding voor deze werkzaamheden bedraagt €10.1.c (exclusief 21% btw).

Verzoek dit bedrag over te maken naar:

Naam: Rose Mary Allen

Organisatie: Rose Mary Allen

Adres (zakelijk): 10.1.d

Rekeningnummer (zakelijk):

10.1.d

Rekeningnummer; 10.1.d

10.1.d

10.1.d

Email adres: 10.1.d

Schets verloop vraagstukken wetenschappers

De vraagstukken zijn op verschillende manieren bij de commissie geadresseerd. In alle gevallen heeft de Minister van BZK organisaties op het bestaan van de dialooggroep gewezen en in beantwoording aangegeven dat de commissie met de dialoog over slavernijverleden bezig is (brief over Tula is enige verzoek).

In de vorming van de commissie is door **10.1.d** bij de Minister een aantal wetenschappers (4 tot 5) afgedwongen. Dit is in de kennismaking (25 augustus 2020) nogmaals bevestigd.

De dialooggroep heeft **10.1.b** en **10.1.c** de opdracht gegeven aan de hand van de bespreking de strategie uit te werken. Daarin komen de vragen/ kwesties voor wetenschappers voor het eerst naar voren, gegroepeerd rond de thema's. Dit wordt 18 september, 28 september, 16 oktober besproken. Op 26 oktober wordt verzocht de opdracht bij de wetenschappers te leggen (aanzoeken mee te doen), waarvoor op 5 november de concept-brief volgt en wordt besproken.

De opdrachten en namen van de wetenschappers worden eind oktober gedeeld met de ambtelijk contactpersoon en opgenomen in een voortgangsnotitie aan de Minister van BZK. De wetenschappers worden half november benaderd. Deze brieven zijn eerst in concept met de dialooggroep besproken (dialooggroep 5 november 2020).

Vanwege de inkoop moet het een factuur zijn waarop het product omschreven staat. Dit heeft de onderstaande vorm gekregen en is begin januari 2021 met de wetenschappers gedeeld. Er zijn 5 van de 9 bevestigingen binnen, de overige worden benaderd:

Factuur opdrachtformulering Slavernij als misdaden tegen de menselijkheid

De Dialooggroep heeft Dr. Glenn Thodé, Dr. Arjen van Rijn en Dr. B. Rijkema verzocht het vraagstuk rondom slavernij als misdaad tegen de menselijkheid uit te werken.

De context is als volgt: De gevolgen van het wettelijk vastleggen dat de slavernij en de slavenhandel in het verleden ‘misdaden tegen de menselijkheid’ waren. De Dialooggroep wil vraagt wat de juridische consequenties zijn. Ook wil de Dialooggroep de effecten van een dergelijke wet inzichtelijk hebben. Hiervoor wordt vooral naar Frankrijk in vergelijkend perspectief gekeken waar een dergelijke wet al bestaat. Zijn effecten waarneembaar en is de situatie in Frankrijk met de Nederlandse situatie te vergelijken? En leidt een dergelijke wet tot een mogelijk beroep op herstelbetalingen?

Onafhankelijk en vormvrij

Met deze opdracht verwacht de Dialooggroep geen kant en klaar antwoord, maar een nadere verkenning vanuit uw wetenschappelijke positie. Deze verkenning die u aan de Dialooggroep aanreikt ziet de Dialooggroep als vormvrij en onafhankelijk en betreft de Dialooggroep in haar bevindingen en het eindrapport. Om die reden vragen wij u om deze verkenning toegankelijk te maken voor een breed publiek.

Termijn

U levert gezamenlijk deze verkenning vóór 15 maart 2021 aan bij de Dialooggroep.

Factuur De vergoeding voor deze werkzaamheden bedraagt € **10.1.c**(exclusief 21% btw). Verzoek dit bedrag over te maken naar:

Factuur opdrachtformulering vraagstuk rondom het aanbieden van excuses

De Dialooggroep heeft dr. Philomena Essed, Prof. Dr. Ir. Gilbert Cijntje en Dr. Francio Guadeloupe gevraagd een reactie te formuleren op het vraagstuk rondom het aanbieden van excuses.

De context is als volgt: De vraag van eventuele excuses vanuit de overheid is een complex vraagstuk. Dragen dergelijke excuses bij aan een stap vooruit in de dialoog? Hierbij hecht de dialooggroep waarde aan eerdere reacties, namelijk of excuses gelijk staan aan het erkennen van het aangedane leed. Of moet de overheid, dan wel de Nederlandse samenleving, om dit leed te erkennen, andere stappen ondernemen? En zo ja, hoe kunnen die stappen er dan uit zien? Daarmee samenhangend is de vraag of uit het mogelijk aanbieden van excuses een erkenning en rehabilitering van allen volgt die in opstand zijn gekomen tegen dit onmenselijke regime. Tula is daar een voorbeeld van.

Onafhankelijk en vormvrij

Met deze opdracht verwacht de Dialooggroep geen kant en klaar antwoord, maar een nadere verkenning vanuit uw wetenschappelijke positie. Deze verkenning die u aan de Dialooggroep aanreikt ziet de Dialooggroep als vormvrij en onafhankelijk en betreft de Dialooggroep in haar bevindingen en het eindrapport. Om die reden vragen wij u om deze verkenning toegankelijk te maken voor een breed publiek.

Termijn

U levert gezamenlijk deze verkenning vóór 15 maart 2021 aan bij de Dialooggroep.

Factuur De vergoeding voor deze werkzaamheden bedraagt € **[10.1.c.]**(exclusief 21% btw). Verzoek dit bedrag over te maken naar:

Factuur opdrachtformulering levend houden herinnering

De Dialooggroep heeft Dr. Rose-Mary Allen, Drs. Disrael Gordon Daniel Orphelin en Prof. Dr. Alex van Stipriaan gevraagd een reactie te formuleren op het vraagstuk rondom het levend houden van de herinnering.

De context is als volgt: De kwestie betreft de instandhouding van het Nationaal Monument Slavernijverleden, oprichting van een Kenniscentrum Slavernijverleden en de vestiging van een Slavernijmuseum. Zijn dit voor de samenleving als geheel middelen om het slavernijverleden in het heden betekenisvol te borgen? En aan welke (aanvullende) randvoorwaarden moet voldaan worden om dit op een succesvolle wijze bij te laten dragen aan de dialoog in de samenleving? Zijn hier (internationale) succesvolle voorbeelden van? En dragen andere opties, zoals 1 juli als nationale feestdag, of een viering dan wel herdenking van 1 juli 1873 (in 2023 150 jaar geleden) of 17 augustus 1795 hier in sterkere of juist minder sterke wijze aan bij?

Onafhankelijk en vormvrij

Met deze opdracht verwacht de Dialooggroep geen kant en klaar antwoord, maar een nadere verkenning vanuit uw wetenschappelijke positie. Deze verkenning die u aan de Dialooggroep aanreikt ziet de Dialooggroep als vormvrij en onafhankelijk en betreft de Dialooggroep in haar bevindingen en het eindrapport. Om die reden vragen wij u om deze verkenning toegankelijk te maken voor een breed publiek.

Termijn

U levert gezamenlijk deze verkenning vóór 15 maart 2021 aan bij de Dialooggroep.

Factuur De vergoeding voor deze werkzaamheden bedraagt € **[10.1.c.]**(exclusief 21% btw). Verzoek dit bedrag over te maken naar:

Opdrachtformulering vraagstuk rondom het aanbieden van excuses

De Dialooggroep heeft Dr. Philomena Essed, Prof. Dr. Ir. Gilbert Cijntje en Dr. Francio Guadeloupe gevraagd een reactie te formuleren op het vraagstuk vraagstuk rondom het aanbieden van excuses.

De context is als volgt: De vraag van eventuele excuses vanuit de overheid is een complex vraagstuk. Dragen dergelijke excuses bij aan een stap vooruit in de dialoog? Hierbij hecht de dialooggroep waarde aan eerdere reacties, namelijk of excuses gelijk staan aan het erkennen van het aangedane leed. Of moet de overheid, dan wel de Nederlandse samenleving, om dit leed te erkennen, andere stappen ondernemen? En zo ja, hoe kunnen die stappen er dan uit zien? Daarmee samenhangend is de vraag of uit het mogelijk aanbieden van excuses een erkenning en rehabilitering van allen volgt die in opstand zijn gekomen tegen dit onmenselijke regime. Tula is daar een voorbeeld van.

Onafhankelijk en vormvrij

Met deze opdracht verwacht de Dialooggroep geen kant en klaar antwoord, maar een nadere verkenning vanuit uw wetenschappelijke positie. Deze verkenning die u aan de Dialooggroep aanreikt ziet de Dialooggroep als vormvrij en onafhankelijk en betreft de Dialooggroep in haar bevindingen en het eindrapport. Om die reden vragen wij u om deze verkenning toegankelijk te maken voor een breed publiek.

Termijn

U levert gezamenlijk deze verkenning vóór 15 maart 2021 aan bij de Dialooggroep.

Factuur

De vergoeding voor deze werkzaamheden bedraagt € **10.1.0** (exclusief 21% btw). Verzoek dit bedrag over te maken naar:

Naam: Gilbert Cijntje

Organisatie:

Adres (zakelijk): **10.1.d**

Rekeningnummer (zakelijk): **10.1.d**

Email: **10.1.d**

Indien ZZP, KvK nummer:

10.1.d

Verzonden: vrijdag 30 juli 2021 11:27
Onderwerp: FW: Vergoeding wetenschappers
Bijlagen: 2020.12.09 wetenschappers.xlsx

Van: **10.1.d**
Verzonden: woensdag 9 december 2020 14:23
Aan: **10.1.d** **@minbzk.nl**>
CC: **10.1.d** **@minbzk.nl**>
Onderwerp: Re: Vergoeding wetenschappers

Hoi **10.1.d** en **10.1.d**

Bij deze de wetenschappers, het vraagstuk, het bedrag en de opleverdatum.

Met vriendelijke groet,

10.1.d
10.1.d

10.1.d
10.1.d
10.1.d

10.1.d
10.1.d
10.1.d

10.1.d

Op di 8 dec. 2020 om 15:15 schreef **10.1.d** **@minbzk.nl**:

Hoi **10.1.d** en **10.1.d**

10.1.d heeft zojuist mijn voicemail ingesproken. Hij is nu niet bereikbaar en ik ben morgen vrij.

Eén van de punten van **10.1.d** gaat over het behoeftestellingsformulier. Dat gaat hem teveel tijd kosten.

Ik stel het volgende voor:

- **10.1.d** mailt **10.1.d** en mij informatie over:
  - Welke wetenschappers welke opdracht krijgen. Het bedrag per wetenschapper en wanneer het product wordt opgeleverd. Lieftst morgen

- Welke wetenschappers welke opdracht krijgen. Het bedrag per wetenschapper en wanneer het product wordt opgeleverd. Lieft morgen
- **[10.1.d]** en ik vullen het formulier dan in. **[10.1.d]** kan morgen starten na ontvangst info van **[10.1.d]**. Ik doe de laatste aanpassingen donderdag.
- En leggen die voor een laatste check voor aan **[10.1.d]**. Ook donderdag
- Daarna naar onze financiële medewerker. Ook donderdag.

Daarnaast had **[10.1.d]** een vraag over het digitale systeem: als de google-omgeving niet werkt en webex niet kan, kan ook gedacht worden aan zoom of microsoft teams (daar werkt **[10.1.d]** mogelijk vanuit zijn werk mee).

Kunnen we hiermee verder?

Groet,

[10.1.d]

Van: **[10.1.d]** **@minbzk.nl>**

Verzonden: maandag 7 december 2020 11:23

Aan: **[10.1.d]**

CC: **[10.1.d]** **@minbzk.nl>; [10.1.d]** **@minbzk.nl>**

Onderwerp: Vergoeding wetenschappers

Goedemorgen **[10.1.d]**,

Naar aanleiding van ons telefoongesprek vorige week heb ik vanmorgen **[10.1.d]** gesproken (financieel adviseur) over de vergoeding aan de 9 wetenschappers.

Er moet toch een behoeftestellingsformulier ingevuld worden, omdat het totale bedrag € **[10.1.c]** of meer is.

In het behoeftestellingsformulier moet het volgende worden ingevuld:

1. Wat gaan de wetenschappers doen?
2. Wat leveren ze op?
3. Wat krijgen de wetenschappers per persoon uitbetaald, inclusief of exclusief btw (btw is 21%)?
4. Wat is de budgetplaats en budgetpositie? (vul ik in)
5. Jaar van uitbetaling?
6. Looptijd onderzoek?

Als de wetenschappers een offerte bij jou hebben ingediend, dan graag ook de offerte meesturen. Daar staat namelijk hun naam, adres en verdere gegevens op.

Vervolgens gaat **[10.1.d]** (na ontvangst van het behoeftestellingsformulier) een map aanmaken in digidoc (per wetenschapper).

[10.1.d] zal daarna per wetenschapper een opdrachtbrief mailen wat van hun verwacht wordt.

Mocht iets niet duidelijk zijn dan hoor ik het graag van je.

Hartelijke groet,

[10.1.d]

[10.1.d]

.....
DGBRW/Directie Bestuur Ruimte en Wonen

Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties
Turfmarkt 147 | 2511 DP | Den Haag | Kamer Z.20....

Postbus 20011 | 2500 EA | Den Haag

.....
[10.1.d]

[10.1.d] @minbzk.nl

Van: **[10.1.d]** <[\[10.1.d\]@minbzk.nl](mailto:[10.1.d]@minbzk.nl)>

Verzonden: woensdag 2 december 2020 10:38

Aan: **[10.1.d]** <[\[10.1.d\]@minbzk.nl](mailto:[10.1.d]@minbzk.nl)>

CC: **[10.1.d]** <[\[10.1.d\]@bmc.nl](mailto:[10.1.d]@bmc.nl)>

Onderwerp: dialooggroep

Hi **[10.1.d]**

Een paar vragen aan jou ivm de dialooggroep slavernijverleden:

- Ik heb net het behoeftestellingsformulier voor UBR naar **[10.1.d]** gestuurd voor een laatste check en gevraagd snel te reageren. Zorg jij dat het vandaag naar UBR gaat en dring ook bij hen aan op snelheid.
- Vanmorgen heb ik met **[10.1.d]** gesproken. Daar komen twee vragen uit voor jou:
  - Kan jij **[10.1.d]** aangeven welke info hij moet uitvragen bij de wetenschappers voor de offerte (bedrag is ca **[10.1.c]**). En hoe de procedure er verder uitziet?
  - De dialooggroep wil een ander systeem gebruiken voor de digitale overleggen. Gedacht wordt aan webex. Kan jij twee dingen nagaan:
    - Of **[10.1.d]** een webex-account kan krijgen (hij heeft geen rijksoverheid account, maar werkt wel in opdracht van BZK)
    - Als dat niet kan, samen met **[10.1.d]** en **[10.1.d]** uitproberen als het werkt wanneer jij een uitnodiging aanmaakt en **[10.1.d]** host maakt.

Als je vragen hebt, hoor ik het wel. Succes!

Groet,

[10.1.d]

Dit bericht kan informatie bevatten die niet voor u is bestemd. Indien u niet de geadresseerde bent of dit bericht abusievelijk aan u is toegezonden, wordt u verzocht dat aan de afzender te melden en het bericht te verwijderen. De Staat aanvaardt geen aansprakelijkheid voor schade, van welke aard ook, die verband houdt met risico's verbonden aan het elektronisch verzenden van berichten.

This message may contain information that is not intended for you. If you are not the addressee or if this message was sent to you by mistake, you are requested to inform the sender and delete the message. The State accepts no liability for damage of any kind resulting from the risks inherent in the electronic transmission of messages.

The information contained in this e-mail communication is solely intended for the person/legal person to whom it has been sent, and as it may contain information of a personal or confidential nature, it may not be made public by virtue of law, regulations or agreement. If someone other than the intended recipient should receive or come into possession of this e-mail communication, he/she will not be entitled to read, disseminate, disclose or duplicate it. If you are not the intended recipient, you are requested to inform the sender of this e-mail message of this immediately, and to destroy the original e-mail communication. Neither Randstad Holding nv nor its subsidiaries accept any liability for incorrect and incomplete transmission or delayed receipt of this e-mail.

vraagstuk	wetenschapper	vergoeding	opleverdatum
Slavernij als misdaad tegen de menselijkheid vastleggen	Dr. Glenn Thodé	€ 101,00	15-3-2021
Slavernij als misdaad tegen de menselijkheid vastleggen	Dr. Arjen van Rijn	€ 101,00	15-3-2021
Slavernij als misdaad tegen de menselijkheid vastleggen	Mr. Dr. Bastiaan Rijkema	€ 101,00	15-3-2021
Het aanbieden van excuses	Prof. Dr. Ir. Gilbert Cijntje	€ 101,00	15-3-2021
Het aanbieden van excuses	Dr. Philomena Essed	€ 101,00	15-3-2021
Het aanbieden van excuses	Dr. Francio Guadeloupe	€ 101,00	15-3-2021
Het levend houden van de herinnering (Memoriaal)	Dr. Disrael Gordon Daniel Orphelin	€ 101,00	15-3-2021
Het levend houden van de herinnering (Memoriaal)	Prof. Dr. Alex van Stipriaan	€ 101,00	15-3-2021
Het levend houden van de herinnering (Memoriaal)	Dr. Rose Mary Allen	€ 101,00	15-3-2021

10.1.d

Verzonden: vrijdag 30 juli 2021 11:04
Onderwerp: FW: wetenschappers en Suriname

Van: 10.1.d
Verzonden: woensdag 9 september 2020 16:24
Aan: 10.1.d @minbzk.nl>
Onderwerp: wetenschappers en Suriname

Hoi 10.1.d

Zoals vanmorgen besproken hieronder de voorlopige tekst over de vraagstukken voor de wetenschappers en rondom Suriname. Verder zal het voorstel zijn om qua sectoren de sector landbouw vervangen door bestuur. Dit moet de dialooggroep nog vaststellen.

Betrekken van wetenschappers en bijkomende thema's

Naast de stakeholders wil de dialooggroep een aantal wetenschappers betrekken voor gevraagd en ongevraagd advies. Dit alles heeft te maken met het feit dat, naast de formele opdracht, de Minister expliciet een aantal samenhangende zaken bij de commissie heeft neergelegd met een vraag om advies. Daarnaast is door de commissie bij het aanvaarden van de opdracht ook explicet gesproken over de positie van Suriname in de dialoog. De dialooggroep wil de volgende vraagstukken bij wetenschappers neerleggen:

1. De gevolgen van het wettelijk vastleggen dat de slavernij en de slavenhandel in het verleden 'misdaden tegen de menselijkheid' waren. De dialooggroep wil een aantal wetenschappers vragen wat de juridische consequenties zijn. Ook wil de dialooggroep de effecten van een dergelijke wet inzichtelijk hebben. Hiervoor wordt vooral naar Frankrijk in vergelijkend perspectief gekeken waar een dergelijke wet al bestaat. Zijn effecten waarneembaar en is de situatie in Frankrijk met de Nederlandse situatie te vergelijken? En leidt een dergelijke wet tot een mogelijk beroep op herstelbetalingen? Zijn met een dergelijke wet dan ook excuses namens de Nederlandse overheid op zijn plaats?
2. De vraag van eventuele excuses vanuit de overheid is tevens een ander vraagstuk. Dragen dergelijke excuses bij aan een stap vooruit in de dialoog? Hierbij hecht de dialooggroep waarde aan eerdere reacties, namelijk of excuses gelijk staan aan het erkennen van het aangedane leed. Of moet de overheid, dan wel de Nederlandse samenleving, om dit leed te erkennen, andere stappen ondernemen? En zo ja, hoe kunnen die stappen er dan uit zien?
3. Een derde kwestie gaat over de instandhouding van het Nationaal Monument Slavernijverleden, oprichting van een Kenniscentrum Slavernijverleden en de vestiging van een Slavernijmuseum. Zijn dit voor de samenleving als geheel middelen om het slavernijverleden in het heden betekenisvol te borgen? En aan welke (aanvullende) randvoorwaarden moet voldaan worden om dit op een succesvolle wijze bij te laten dragen aan de dialoog in de samenleving? Zijn hier (internationale) succesvolle voorbeelden van? En dragen andere opties, zoals 1 juli als nationale feestdag, of een viering dan wel herdenking van 1 juli 1873 (in 2023 150 jaar geleden) hier in sterkere of juist minder sterke wijze aan bij?

Het voorleggen van deze kwesties kan bij een pool van wetenschappers die we op voorhand samenstellen. Naast deze kwesties is het mogelijk dat tijdens de dialoogsessies of in de actualiteit zaken naar voren komen waar deze wetenschappers de dialooggroep ongevraagd van advies kunnen voorzien. Mocht blijken dat andere wetenschappers hierbij van dienst kunnen zijn, dan worden deze, afhankelijk van het onderwerp, nog aangezocht. Het doel van deze kwesties is om voor de tweede ronde van de dialoogsessies de adviezen te ontvangen. Zo kan de dialooggroep deze adviezen betrekken in de verdere voorbereiding. Tevens kan hier door de stakeholders op gereflecteerd worden.

Caribisch deel en Suriname

Voor de dialoog in het Caribisch deel van het koninkrijk wil de dialooggroep de sectorale aanpak loslaten. De criteria voor sleutelfiguren blijven wel intact, maar dan gaat het veel meer om een persoon met een breed draagvlak en aanzien binnen de gemeenschap. Het vraagstuk van het midden zal bovendien in dit deel van het koninkrijk heel anders van aard zijn.

De commissie is het erover eens dat in Nederland verblijvende Surinamers of Nederlanders met een Surinaamse achtergrond sowieso nadrukkelijk een positie hebben in de dialoog die via sectoren gevoerd wordt. Daarnaast ligt er de wens ook in Suriname mensen mee te laten spreken. Dit wordt constitutioneel uitgezocht. Het is een optie om kennis/deskundigen uit Suriname uit te nodigen door deelname via de pool wetenschappers. In de vragen aan de wetenschappers zit dit gedeelde verleden ook al opgesloten en veel van de aan de wetenschap voorgelegde kwesties hebben betrekking op Suriname.

Met vriendelijke groet,

[REDACTED]
[REDACTED]

[REDACTED]
[REDACTED]
[REDACTED]

[REDACTED]
[REDACTED]
[REDACTED]

Volg onze nieuwe LinkedIn-bedrijfspagina: [TU.T.O.](#)

10.1.d

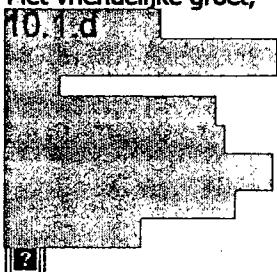
[REDACTED]

Van: [REDACTED]
Aan: [REDACTED]
Cc: [REDACTED]
Onderwerp: Re: Vergoeding wetenschappers
Datum: woensdag 9 december 2020 14:22:54
Bijlagen: 2020.12.09_wetenschappers.xlsx

Hoi [REDACTED] en [REDACTED]

Bij deze de wetenschappers, het vraagstuk, het bedrag en de opleverdatum.
Met vriendelijke groet,

Op di 8 dec. 2020 om 15:15 schreef [REDACTED] <[REDACTED]@minbzk.nl>:

Hi [REDACTED] en [REDACTED]

[REDACTED] heeft zojuist mijn volcemail ingesproken. Hij is nu niet bereikbaar en ik ben morgen vrij.

Eén van de punten van [REDACTED] gaat over het behoeftestellingsformulier. Dat gaat hem teveel tijd kosten.

Ik stel het volgende voor:

• [REDACTED] mailt [REDACTED] en mij informatie over:

- Welke wetenschappers welke opdracht krijgen. Het bedrag per wetenschapper en wanneer het product wordt opgeleverd. Liefst morgen
- [REDACTED] en ik vullen het formulier dan in. [REDACTED] kan morgen starten na ontvangst info van [REDACTED]. Ik doe de laatste aanpassingen donderdag.
- En leggen die voor een laatste check voor aan [REDACTED]. Ook donderdag
- Daarna naar onze financiële medewerker. Ook donderdag.

Daarnaast had [REDACTED] een vraag over het digitale systeem: als de google-omgeving niet werkt en webex niet kan, kan ook gedacht worden aan zoom of microsoft teams (daar werkt Ruben mogelijk vanuit zijn werk mee).

Kunnen we hiermee verder?

Groet,

[REDACTED]

Van: [REDACTED] <[REDACTED]@minbzk.nl>

Verzonden: maandag 7 december 2020 11:23

Aan: [REDACTED] <[REDACTED].nl>

CC: [REDACTED] <[REDACTED]@minbzk.nl>; [REDACTED] <[REDACTED]@minbzk.nl>

[REDACTED] <[REDACTED]@minbzk.nl>

Onderwerp: Vergoeding wetenschappers

Goedemorgen [REDACTED]

Naar aanleiding van ons telefoongesprek vorige week heb ik vanmorgen [REDACTED] gesproken (financieel adviseur) over de vergoeding aan de 9 wetenschappers.

Er moet toch een behoeftestellingsformulier ingevuld worden, omdat het totale bedrag € [REDACTED] of meer is.

In het behoeftestellingsformulier moet het volgende worden ingevuld:

1. Wat gaan de wetenschappers doen?
2. Wat leveren ze op?
3. Wat krijgen de wetenschappers per persoon uitbetaald, inclusief of exclusief btw (btw is 21%)?
4. Wat is de budgetplaats en budgetpositie? (vul ik in)
5. Jaar van uitbetaling?
6. Looptijd onderzoek?

Als de wetenschappers een offerte bij jou hebben ingediend, dan graag ook de offerte meesturen. Daar staat namelijk hun naam, adres en verdere gegevens op.

Vervolgens gaat [REDACTED] (na ontvangst van het behoeftestellingsformulier) een map aanmaken in digidoc (per wetenschapper).

[REDACTED] zal daarna per wetenschapper een opdrachtbrief mailen wat van hun verwacht wordt.

Mocht iets niet duidelijk zijn dan hoor ik het graag van je.

Hartelijke groet,

[REDACTED]

[REDACTED]

DGBRW/Directie Bestuur Ruimte en Wonen

Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties
Turfmarkt 147 | 2511 DP | Den Haag | Kamer Z.20....

Postbus 20011 | 2500 EA | Den Haag

[REDACTED]

[REDACTED] @minbzk.nl

Van: [REDACTED] @minbzk.nl>

Verzonden: woensdag 2 december 2020 10:38

Aan: [REDACTED] @minbzk.nl>

CC: [REDACTED] nl>

Onderwerp: dialooggroep

Hi [REDACTED]

Een paar vragen aan jou lvm de dialooggroep slavernijverleden:

- Ik heb net het behoeftestellingsformulier voor UBR naar [REDACTED] gestuurd voor een

laatste check en gevraagd snel te reageren. Zorg jij dat het vandaag naar UBR gaat en dring ook bij hen aan op snelheid.

- Vanmorgen heb ik met **[10.1.c]** gesproken. Daar komen twee vragen uit voor jou:

- o Kan jij **[10.1.d]** aangeven welke info hij moet uitvragen bij de wetenschappers voor de offerte (bedrag is ca **[10.1.e]** euro). En hoe de procedure er verder uitziet?
- o De dialooggroep wil een ander systeem gebruiken voor de digitale overleggen. Gedacht wordt aan webex. Kan jij twee dingen nagaan:
  - Of **[10.1.f]** een webex-account kan krijgen (hij heeft geen rijksoverheid account, maar werkt wel in opdracht van BZK)
  - Als dat niet kan, samen met **[10.1.g]** en **[10.1.h]**, uitproberen als het werkt wanneer jij een uitnodiging aanmaakt en **[10.1.i]** host maakt.

Als je vragen hebt, hoor ik het wel. Succes!

Groet,

[10.1.d]

Dit bericht kan informatie bevatten die niet voor u is bestemd. Indien u niet de geadresseerde bent of dit bericht abusievelijk aan u is toegezonden, wordt u verzocht dat aan de afzender te melden en het bericht te verwijderen. De Staat aanvaardt geen aansprakelijkheid voor schade, van wege aard ook, die verband houdt met risico's verbonden aan het elektronisch verzenden van berichten.

This message may contain information that is not intended for you. If you are not the addressee or if this message was sent to you by mistake, you are requested to inform the sender and delete the message. The State accepts no liability for damage of any kind resulting from the risks inherent in the electronic transmission of messages.

The information contained in this e-mail communication is solely intended for the person/legal person to whom it has been sent, and as it may contain information of a personal or confidential nature, it may not be made public by virtue of law, regulations or agreement. If someone other than the intended recipient should receive or come into possession of this e-mail communication, he/she will not be entitled to read, disseminate, disclose or duplicate it. If you are not the intended recipient, you are requested to inform the sender of this e-mail message of this immediately, and to destroy the original e-mail communication. Neither Randstad Holding nv nor its subsidiaries accept any liability for incorrect and incomplete transmission or delayed receipt of this e-mail.

vraagstuk	wetenschapper	vergoeding	opleverdatum
Slavernij als misdaad tegen de menselijkheid vastleggen	Dr. Glenn Thodé	€ 10,-,-	15-3-2021
Slavernij als misdaad tegen de menselijkheid vastleggen	Dr. Arjen van Rijn	€ 10,-,-	15-3-2021
Slavernij als misdaad tegen de menselijkheid vastleggen	Mr. Dr. Bastiaan Rijkema	€ 10,-,-	15-3-2021
Het aanbieden van excuses	Prof. Dr. Ir. Gilbert Cijntje	€ 10,-,-	15-3-2021
Het aanbieden van excuses	Dr. Philomena Essed	€ 10,-,-	15-3-2021
Het aanbieden van excuses	Dr. Francio Guadeloupe	€ 10,-,-	15-3-2021
Het levend houden van de herinnering (Memoriaal)	Dr. Disrael Gordon Daniel Orphelin	€ 10,-,-	15-3-2021
Het levend houden van de herinnering (Memoriaal)	Prof. Dr. Alex van Stipriaan	€ 10,-,-	15-3-2021
Het levend houden van de herinnering (Memoriaal)	Dr. Rose Mary Allen	€ 10,-,-	15-3-2021

Formulier behoeftestelling inkopen

Gelijk aan of hoger dan €2.000 (incl. Btw)

Versie 20 oktober 2020

Instructies

Enkelvoudig aanbesteden: doorgaans één-offertetraject, bedrag is lager dan €33.000 excl. Btw (incl. Btw €39.930).

1. Ingeval in dit inkooptraject meer dan 1 offerte wenselijk is, kan voor de verdere inkoopprocedure het inkooploket UBR/HIS gekozen worden.
2. In geval van externe inhuur wordt voor het inkoopproces het loket Inhuurdesk gekozen.

Bij externe inhuur die niet onder een raamovereenkomst ingekocht kan worden, geldt als uitgangspunt dat interne Flexpool voorafgaand is benaderd en niet tot een resultaat heeft geleid (een notificatie hierover toevoegen).

Opmerkingen voor de FM'ers t.a.v. formulier behoeftestelling: dossiers worden pas vanaf €15.000 excl. Btw (€18.150 incl. Btw) tot €33.000 Excl. Btw. (incl. Btw €39.930) getoetst. Gebruik bij toets van ECI dit formulier!

Gegevens directie

Dienst en directie	Democratie en Bestuur
Naam financieel medewerker	10.1.d
Naam Beleidsmedewerker	10.1.d
Bij inhuur: inhurende manager/kostendrager	10.1.d

Beschrijf inkoopbehoefte/opdracht:

De volgende punten dienen minimaal opgenomen te worden in de beschrijving:

Vraag 1.

Nut en noodzaak van de opdracht

Eigenschappen van het product of de dienst

Voor opdrachten <€33.000 (excl. Btw) de naam van de leverancier vermelden en de keuze toelichten (denk hierbij aan ervaring in sector, capaciteit om opdracht uit te voeren, technische en professionele vaardigheden, locatie ect.)

Bepaal de frequentie van de opdracht: eenmalig, regelmatig, zeer regelmatig ect. (Eventuele eerdere opdrachten aan het dossier toevoegen).

Welk product dient opgeleverd te worden/ welk dienst dient geleverd te worden.

Op verzoek van de minister van BZK (zie Kamerbrief aan de Eerste Kamer d.d. 30 juni) buigt het adviescollege Dialooggroep slavernijverleden zich over de aangehouden motie Nicolaï. De minister heeft in deze brief budget toegezegd. Het adviescollege vraagt 9 wetenschappers om advies op 3 thema's (misdaad tegen de menselijkheid, excuses en memoriaal).

De te benaderen wetenschappers hebben ervaring en affiniteit met het betreffende onderwerp.

De drie clusters van drie wetenschappers leveren 3 schriftelijk producten op aan het Adviescollege Dialooggroep Slavernijverleden.

Het betreft 3 eenmalige gezamenlijke opdrachten.

Uitbetaling vindt plaats aan 9 wetenschappers afzonderlijk.

Vraag 2. Is bij deze opdracht sprake van evt. meerwerk of is het een verlenging van een eerdere opdracht? Zo ja, voeg de initiële overeenkomst toe. (In geval beroep wordt gedaan op een management besluit dozo ook toevoegen)	Nee
Vraag 3. Raming van de kosten (incl. Btw) plus onderbouwing. De activiteiten zijn met reële kosten geraamid: uren x tarief + materiële kosten = benodigd budget. De totale waarde wordt bepaald door de verwachte totale uitgaven voor soortgelijke opdrachten bij dezelfde directie, berekend over een periode van 48 maanden, bij elkaar op te tellen. (Het gaat hierbij om de uitgaven gedaan 48 maanden voorafgaand aan deze opdracht en de te verwachten opdrachten in de toekomst). Kosten zijn inclusief meerwerk, verlengingen en soortgelijke opdrachten.	Het adviescollege dialooggroep slavernijverleden heeft 9 wetenschappers benaderd om 3 onderzoeken voor hun te doen. Per wetenschapper wordt een vergoeding van € 10.1.c excl btw uitgekeerd (€ 10.1.c incl btw) Totale kosten = 9 x € 10.1.c = € 10.1.c
Vraag 4. Is de opdracht opgenomen in het bestedingsplan?	Kies een item Hoofdstuk: Kies een item Budgetplaats-budgetpositie-grootboekrekening: 101206-11202 Jaar van betaling: 2021
Vraag 5. Is een optie tot verlenging van de opdracht gewenst?	Nee
Vraag 6. Valt de inkoop onder een bestaande (raam)overeenkomst? (zie link naar: producten en dienstencatalogus	Nee Namelijk raamovereenkomst:

Vraag 7. Indien van toepassing: is voor deze opdracht advies ingewonnen bij directie Communicatie?	Nee Zo ja, voeg het advies toe
Vraag 8. In geval van externe inhuur: Is voorafgaand de interne Flexpool benaderd? <small>(in geval van extern inhuur kan dit document als PDF in het document van de inhurdesk gevoegd worden)</small>	Nee Zo ja, voeg het advies toe
Vraag 9. In geval van huren vergaderlocaties: Heeft voorafgaand een check plaatsgevonden op beschikbare interne mogelijkheden zie link naar FMH	Nee Zo ja, voeg het advies toe
Vraag 10. In geval van opleidingen: Heeft een check in Leer-Rijk plaatsgevonden? Ook aangeven als de opleiding niet gevonden is, zie link Leer-Rijk	Nee
Vraag 11. Is de Maatschappelijk verantwoord inkopen (MVI) menukaart ingevuld? Zie toelichting en invulinstuctie op de kaart. In geval van een opdracht > € 139.000,- excl BTW is dit verplicht, > € 50.000,- excl BTW is facultatief.	Nee Zo ja, voeg de menukaart toe Zo nee, leg uit waarom niet
Vraag 12. Te kiezen inkoopwijze	Kies een item
Vraag 13. Verwachte start- en einddatum opdracht/overeenkomst	15/03/2021

Akkoord budgethouder

Een akkoord via de mail is ook voldoende

Naam budgethouder